

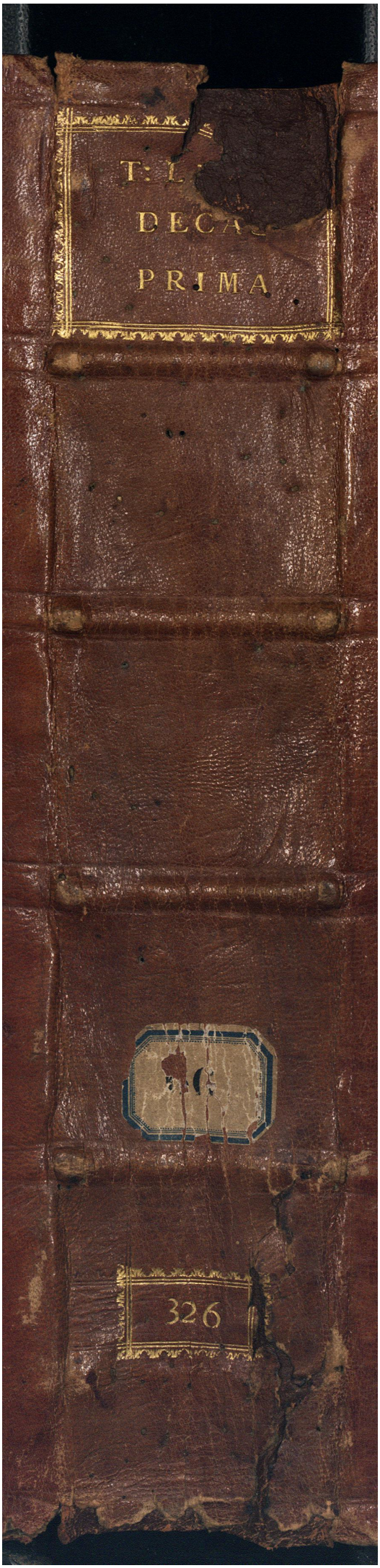
T. L
DECA
PRIMA
326

S Marco 326

41 De 2.° banco expte occidentis

PRima decas titulus Conventus facti marcus de flo. [illegible] predictis
Exhereditate pitissimi viri Nicolai de Nicolis de flo.

R. BIBLIOTECA NAZ. FIRENZE

In hoc codice sunt titi Liuii libri num. x.

Facturus ne sim opere pretium. si a primordio urbis res pr̄ p scrip
serim. Nec satis scio. nec si sciam dicere ausim; quippe qui cū
ueterē cū uulgatā ēē remuideā dū noui semp̄ scriptores aut
in reb; certius aliquid allaturos se. aut scribendi arte rudē uetus
tatē superaturos credunt Utcūq; erit. iuuabit tamen rerum
gestarū memorie principis terrarū popli ꝓuirili parte ꝗ ipsū
consuluisse Etsi in tanta scriptorū turba mea fama in obscuro
sit. nobilitate ac magnitudine eoꝝ qui nomini officient meo
consoler. Res est p̄terea ꝗ immensi operis. utque supra septingen
tesimum annum repetatur. ꝗ que ab exiguis profecta initiis
eo creuerit ut iā magnitudine laborē sua. ꝗ legentiū plerisq;
haud dubito quin prime origines proximaq; originib; minus
p̄bitura uoluptatis sint. festinantib; ad haec noua quib; iā pridē
p̄ualentis popli uires se ipse conficiunt. Ego contra hoc quoq;
laboris p̄miū petam ut me a conspectu malorū quae nr̄a tot
per annos uidit aetas tantis p̄ certe dū prisca illa tota mente
repeto auertā. omīs expers curae que scribentis animum ꝗ si
non flectere auero. sollicitū tamen efficere possā. Que ante con
ditam condendāue urbem poeticis magis decora fabulis. quam
incorruptis rerū gestarum monumentis traduntur. ea nec adfir
mare nec refellere in animo ē. Datur haec uenia antiquitati ut
miscendo humana diuinis primordia urbiū augustiora faciat.
ꝗ si cui popl̄o licere oportet consecrare origines suas. ꝗ ad deos
referre auctores. ea belli gl̄a ē popl̄o romano. utcū suū conditoris
q; sui parentē martē potissimum ferat. tam hoc gentes hu
manae patiantur aequo animo. quā imperiū patiuntur. Sed haec ꝗ his
similia utcūque animi aduersa aut existimata erunt. aut in
magno equidē ponam discrimine ad illa mihi prose quisq;
acriter intendat animum que uita qui mores fuerint. p̄ quos
uiros quib;q; artib; domi militieq; ꝗ parentū ꝗ auctū imperiū sit.

Labente deinde paulatim disciplina. uelut dissidentis primo mores
sequatur animo. deinde ut magis magisq; lapsi sint. tum ire ceperint
precipites. donec adhec tempora quib; nec uitia nr̄a nec remedia
pati possumus. ꝑuentum ē. Hoc illud ē precipue in cognitione re
rum salubre ac frugiferū omniste exempli documenta in illus
tri posita monimento intueri inde tibi tueq; rei p̄. quod imitere
cāpias inde foedum inceptu foedū exitu qd uites. Caeterū aut
me amor negotii suscepti fallit. aut nulla umquā res p̄. nec ma
ior nec sanctior. nec bonis exemplis ditior fuit. nec inquā ciuita
tem tam serae auaritia luxuriaq; immigrauerint. nec ubi tantus
ac tamdiu pauꝑtati ac parsimoniae honos fuerit. adeo quanto
rerū minus tanto minus cupiditatis erat. nuꝑ diuitiae auaritiam
& abundantes uoluptates desideriū ꝑluxum atque libidinē pereun
di ꝑdendiq; omīa inuexere sed querele netum quidē grate futu
rae cū forsitan necessarie erunt. Ab initio certe tante ordiendae
rei absint Cū bonis potius omnib; uotisq; & p̄cationib; deorū dearūq;
Siut poetis nobis quoque mos ex libentius inciperemus. ut orsis
tantū operis successus prosperos darent. Iam primum omnium
satis constat troia capta. inceteros seuitū esse troianos. duobus
aeneae antenoriq; & uetusti iure hospicii. & quia pacis redden
daeq; helenae semꝑ auctores fuerant. omne ius belli a chiuos
abstinuisse. Casib; deinde uariis antenorem cū multitudine
enetū qui seditione ex paphlagonia pulsi & sedes & ducem rege
philemene ad troiam amisso querebant uenisse in intimū maris
adriatici sinū. euganeisq; qui int̄ mare alpesque incolebant pulsis
aenetos troianosq; eas tenuisse terras. & in quem primo egressi sunt
locum troia uocatur. Pagoque inde troiano nomen ē. gens uniuer
sa ueneti appellati. aenean a simili clade domo profugum. sed ad
maiora rerū initia ducentib; fatis. primo in macedoniā uenisse.
inde in siciliam querentē sedes delatū a sicilia classe ad laurentē
agrum tenuisse. troia. & huic loco nomen ē. ibi egressi troiani

utquib; ab immenso prope errore nihil p̄ter arma & naues sup esse.
Cum p̄dam ex agris agerent. latinus rex aborigines quitū ea tene
bant loca ad arcendā uim aduenarū armati ex urbe atq; agris
concurrunt. duplex exinde famaē. Alii proeli uictum latinum
pacem cū aenea deinde affinitatē iunxisse tradunt. Alii cū instructe
acies constitissent p̄iusquā signa canerent. processisse latinū int̄ p̄mores.
ducemq; aduenarū euocasse ad conloq̄um p̄cunctatū deinde q̄ mortales
essent. unde aut quo casu p̄fecti domo quidue quaerentes in agrū lauren
tem exissent postquā audierit multitudinē troianos eē. ducem aeneam
filiū anchise & ueneris. cremata patria & domo profugos. sedem condendeq;
urbi locū querere. & nobilitatē admiratū gentis uiriq; & animū uel bellū
uel paci paratū. dextera data. fidē futurae amiciciae sanxisse. Inde fedus
ictum int̄ duces. int̄ exercitus salutationē factam. aeneā apud latinum
fuisse in hospitio. ibi latinū apud paenates deos domesticū publico adiun
xisse foedus. filia aeneae in matrimoniū data. ea res utique troianis
spem adfirmat tandē stabili certaq; sede finiendi erroris. oppidū
condunt. Aeneas a nomine uxoris lauiniū appellat breui stirpi quoq;
uirilis ex nouo matrimonio fuit. Cui ascaniū parentes dixere nomen.
Bello deinde aborigines troianique simul petiti. turnus rex rutulorū
cui pacta lauinia ante aduentū aeneae fuerat p̄latum sibi aduenam
egre patiens. simul aeneae latinoque bellū intulerat. Neutra acies
leta ex eo certamine abiit. Victi rutili. uictores aborigines troianiq;
ducem latinū amisere. Inde turnus rutulique diffisi rebus. adfloren
tes opes & truscorū mezenciūque regē eorū confugiunt. q̄cere opulento
tū oppido imperitans. iam inde ab initio minime letus noue origine
urbis. & tum nimio plusquā satis tutū eē accolis. rem troianā crescere
ratus. aut grauatim socia arma rutilis iunxit. aeneas aduersus tanti belli
terrorē. ut animos aboriginū sibi conciliaret. nec sub eodē iure solū
sed & iā nomine om̄s essent. latinos utramque gentē appellauit.
Nec deinde aborigines troianis studio ac fide erga regē aenean
cessere. fretusq; iis animis coalescentiū in dies magis duorū poplorū

eneas quãquã tanti opis eruperat · ut ea nõ ītaliã solũ · sed mare eriã p̄tẽ
talie longitudinẽ · ab alpib; ad fretũ siculũ fama nominis sui implesse
tãm cũ moenib; bellũ propulsare posse · tacitum copias eduũ sedu
inde p̄celũ latinus · Aene e ærã ulamũ operũ mortaliũ fuit; Stans
quicunq; eũ dicit ursa quæ est sup numicũ flum̃ iouem indigetem ap
pellant; Ilondũ matura imperio ascanius · aene filius erat · tamen
ad imperiũ ei adpubertem ætatẽ incolume mansit · Tanta p̄tutela mulie
bri · tanta indoles in illa erat · ut lauinia · et regnũ auitum patrumq;
puero stetit; Haud ambigua · quis eũ rem tam uetere procerto adsur
get · bene fuerit ascanius an maior quãbic creusa matre illo incolũm
natus comesq; inde patrie fuge; Quem illũ eundẽ ulla gens auctorẽ
nominis sui nuncupat Iscanius ubicũque · quacunq; matre genitus · certe nato aeneae constat · abundante lauini multitudine floren
tem · tam utrum res erant atq; opulentã urbem matri seu nouercæ
reliquit; Nouam ipse aliam sub albano monte condidit · quæ situ
porrecta · in dorso urbis longa alba appellata · in lauinũ · et alba
longam coloniã deductam · triginta ferme inde fuere anni; Latinã
tam opes creuerant · maxime fuisse etruscis · ut nec morte q̄dem aenea
nec deinde mediam muliebrem tutelam rudimentaq; p̄mum pueritiæ reg
ni mouere arma aut emerentibus · etruscis · aut illi alii accolæ ausisse;
Par ita conuenerat · ut etruscis latinisq; fluuius albula quæ nunc ti
berim uocant finis eã · Siluius deinde regnat · ascanii filius · casu
quodã in siluis natus · is eneam siluium creat; is deinde latinũ siluium
abeo coloniae aliquot deductae · prisci latini appellati · mansit
siluius postea omnib; cognom̃ q̄ albae regnati · Latino alba ortus · alba
atis · atte capis · capi capetus · capeto tiberinus · q̄ in ea recto albula
amnis submersus · celebre ad posteros nom̃ flumini dedit; Agrippa
inde tiberini filius · Post agrippam romulus siluius a patre accepto
imperio regnat · Aueriano fulmine ipse ictus · p̄ manus tradidit; regnũ
Is sepultus in eo colle q̄ nunc pars romane e urbis · cognom̃ colli fecit ·
Proca deinde regnat; Hinumitorẽ atque amulium peperit; Numitori
q̄ stirps p̄ma maximus erat · regnũ uetustũ siluie genti legat · Plus tam

Albam iulus condit

uis potuit quã uoluntas patris. aut uerecundia aetatis. pulso frẽ amu
lius regnat; Addit sceleri scelus. stirpem frĩs uirilẽ inter emit;
Frĩs filie reae siluie ꝑ speciem honoris. cũ uestalem eã legissae ꝑ petua
uirginitate spem partus adimit; Sed debebat utopinor fatisfante
origo urbis. maximiq; scdm deoꝝ opes imperii principiũ. ut cõpressa
uestalis cũ geminũ partũ edidissae. seu ita rata. seu quia dñs auctor culpe
honestior erat. martẽ incerte stirpis patrẽ eẽ nuncupat; Sed nec dii
nec homines. aut ipsam aut stirpem a crudelitate regia uindicant;
Sacerdos uincta in custodiã dat; Pueros in profluentẽ aquã mitti iubae;
Forte quadã diuinitus sup ripas tiberis effusus lenib; stagnis. nec adiri
usquã ad iustũ cursũ poterat ãnnis; Et posse quãuis languida mergi
aqua infantes spem ferentib; dabat; Ita uelut defuncti regis imperio. in
proxima ad luuie ubi nunc ficus ruminalis ẽ. romularẽ uocatã ferunt.
pueros exponunt; Vaste tũ in his locis solitudines erant; Tenae fama cum
fluitantẽ alueũ quo exposita erant pueri tenuis in sicco aqua destituissae.
lupam sicientẽ ex montib; qi circa sunt. ad puerilem uagitũ cursũ flexisse.
eã summissas infantib; adeo mitẽ ꝑbuisse mammas. ut lingua lambentẽ
pueros magister regii pecoris inuenerit; Faustulo fuisse nom̃ ferunt.
ab eo ad stabula larentie uxori educendos datos; Sunt qi larentiã uulga
to corpore lupam int̃ pastores uocatã putent; Inde locũ fabule ac miracu
lo datũ; Ita geniti ata educati. cũ primum adoleuit aetas. nec in stabulis nec hi
ad peccora segnes. uenando ꝑagrare circa saltus; Hinc robore corporib;
animisq; sumpto. iã non feras tantũ subsistere. sed in latrones ꝑda onus
tos impetus facere. pastorib;q; rapta diuidere; Et cũ his crescente
in dies grege iuuenũ seria ac iocos celebrare; Iam tũ in palatio monte lupcal hoc fuisse ludicrũ
montem appellatũ. ibi euandrum qi ex eo genere arcadũ multis ante ferunt. et a pallantea urbe arcadica pallantiũ. deinde palatinum
tẽpestatib; tenuerit loca. sollempne allatũ ex arcadia instituisse.
ut nudi iuuenes lica eũ pana uenerantes. ꝑ lusũ atque lasciuiam
currerent; Quem romani deinde uocarunt iniũ; Huic deditis lu
dicro. cũ solemne notũ eẽ. insidiatos obiram ꝑdę amisse latrones
cũ romulus ui se defendissae. remum cepisse. captũ regi amulio

tradidisse. Vltro accusantes crimini maxime dabant innumitoris agros
ab his impetū fieri. inde eos collecta iuuenū manu hostilem inmodū p̄das
agere. Sic numitori ad supplitiū remus dedit. Iam inde ab initio. faustulo
spes fuerat regiā stirpem apud se educari. Nam et expositos iussu regis
infantes sciebat. & tempus q̄ ipse eos sustulisse ad id ipsū congruere. Sed
rem in maturā nisi aut p occasionē aut p necessitatē aperiri noluerat. Neces
sitas p̄ior uenit. ita metu subactus. romulo rem aperit. Forte & numitori
cū in custodia remum habere. audisse que geminos ēē frs. comparando eorū
etatē. & ipsam minime seruilem indolem. tetigerat animū nepotū. Scisci memoria
tandoq; eodē p̄uenit. ut haud procul eē quin remū agnoscere. Ita undique
regi dolus nectitur. Romulus non cū globo iuuenū nec enī erat aduim aptā
par. sed aliis alio itinere iussis certo tēpore ad regiā uenire pastoribus.
ad regē impetū facit. & a domo numitoris alia comparata manu adiuuat
remus. Ita regē obtruncāt. numitor. int̄ p̄mum tumultū hostes inuasisse
urbem atque ad ortos regiā dictitans. cū pubem albanam in arcē p̄sidio
armisq; obtinendā aduocasse. postquā iuuenes p̄petrata cede p̄gere ad se
gratulantes uidit. ex templo aduocato concilio scelera in se frīs. originē
nepotū. ut geniti. ut educati. ut cogniti essent. cedem deinceps tiranni.
seque eius auctorē ostendit. Iuuenes p̄ mediā contionē agmine ingres
si cū auū regē salutassent. secuta ex omī multitudine consentiens
uox ratū nomen imperiūq; regi efficit. Ita numitori albana p̄missa
re. romulū remūq; cupido cepit. in his locis ubi expositi ubiq; educati
erant urbis condende. Et sup̄ erat multitudo albanorū. latinorumq;
ad id pastores quoque accesserant. q̄ omīs facile spem facerent. Paruā
albam. paruū lauiniū. pre ea urbe que conderet fore. intuenit de
inde his cogitationib; auitū malū. regni cupido. atque inde foedum
certamē coortū a satis miti principio. qm̄ gemini essent. nec aetatis
uerecundia discrimen facere posse. ut dii quorū tutele ea loca eēnt
auguriis legerent. q̄ nomē noue urbi dare. q̄ conditā imperio regere.
Augurium remi et romuli. palatinū romulus. remus auentinū ad inaugurandū templa capiunt. Priori
remo auguriū uenisse fertur sex uultures. Ita q; nuntiato

augurio. cũ duplex numerus romulo se ostendisse. utrũq; regẽ
sua multitudo consalutauerat. Tempore illi p̃cepto; Athi numero
auiũ regnũ trahebant; Inde cũ altercatione congressi. certami
ne irarũ adcedẽ uertunt; Ibi inturba ictus remus cecidit; Vulgatior
fama ẽ. ludibrio fr̃is remum nouos transiluisse muros; Inde abira
to romulo cũ uerbis quoq; increpitans adiecisse. sic deinde q̃cumq;
alius transiliẽ moenia mea int̃fectũ. Ita solus potitus imperio romul⁹
condita urbs conditoris nomine appellata. palatiũ p̃mum inquo ipse
erat educatus. muniit; Sacra dis aliis. albano ritu greco. herculi. ut ab
euandro instituta erant facit herculem in ea loca gerione int̃empto
boues mira specie abegisse memorant. ac prope tiberim fluuiũ qua
p̃se armentũ agens nando [illegible] & pabulo
leto reficere boues. & ipsũ fessũ uia p̃cubuisse; Ibi cũ eum cibo uinoq;
grauatũ sopor opressisse. pastor accola eius loci. nomine cacus.
ferox uirib; captus pulchritudine boum. cũ auertere eã predam
uellẽ. quia si agendo armentũ in speluncam conpulisse. ipsa uestigia
querentẽ dn̄m eo deductura erant. auersos boues eximiũ quemque
pulcritudine caudis in speluncam traxit. Hercules ad primam
auroram somno excitus. cũ gregẽ p̃lustrasse oculis. & partẽ ab esse
numero sensisse. p̃git ad proximã speluncã. si forte eo uestigia ferrent;
Quae ubi om̃a foras uersa uidit. ne in partẽ aliã ferre. confusus atque
incertus animi. ex loco infesto agere porro armentũ occepit; Inde
cũ acte boues quedã ad desideriũ ut fit relictarũ mugissent. red
dita inclusarũ ex spelunca boũ uox herculẽ conuertit; Quem cũ
uadentẽ ad speluncam cacus ui prohibere conatus ẽ. ictus claua
fidẽ pastor nequiquam inuocans. morte occubuit. Euander tũ
ea p̃fugus ex pelo ponesso auctoritate magis q̃ã imperio rege
bat loca uenerabilis uir. Miraculo litterarũ rei noue. int̃rudes
artiũ homines uenerabilior diuinitate credita. carmente ma
tris q̃ã fatilo q̃ã ante sibillae in italiã aduentũ mirate eae
gentes fuerant; Istum euander concursu pastor trepidantiũ

circa [illegible] aduenā manifestę reū cedis excitus. postquā facinus
facinoris q; causā audiuit. habitū formāq; uiri aliquantū ampliorē
augustiorēq; humana intuens. rogitat. q̄uir eē; ubi nom̄ patremq;
ac patriā accepit. Ioue nate hercules Salue inquit. te in mater ueri
dica intēpres dm̄ auctorū celestiū numerū cecinit. tibiq; arā hic di
cat ō iri. quā opulentissima olim intēris gens maximā uocē. tuoque
ritu colat; Dextra hercules data. accipere se omen. inpleturūq; fata
ara condita. ac dicata ait; Ibi dū primum boue eximia capta de grege
sacrū potitis ac pinariis. que tū familie maxime inclite ea loca in
colebant; Factum forte ita euenit. ut potitii ad tempus presto eēnt.
hisque exta apponerent; Pinarii extis ad esis. ad ceterā uenirent
dapem. inde institutū [illegible] donec [illegible] genus fuit. ne extis. eo solē
nium uescerent. potitii ab euandro edocti antestites sacri. eius p̄mul
tas aetates fuerunt. donec tradito seruis publicis solemni familie
ministerio genus potitiorū om̄e interiit. Haec tū sacra romulus
una ex om̄ib; peregrina suscepit; Iam tum in mortalitatis uirtute
parta ad quā eū sua fata ducebant. fautor reb; diuinis rite ppe
tratis. uocataq; ad conciliū multitudine. que coalescere in popli unius
corpus nullare p̄ter quā legib; poterat iura dedit; Que ita scā generi
hominū agresti fore ratus. si se ipse uenerabilem insignib; imperii fe
cisse. Cū cetero habitu se augustiorē tū maxime [illegible] lictorib; duodecim
sumptis fecit. alii ab numero auiū que augurio regnū portenderant
eū secutū numerū putant; Me haud penitē eoꝝ sententie eē. quibus
& apparitores & hoc genus ab etruscis finitimis. unde sella curulis.
unde toga p̄texta sumpta ē. numerū quoque ipsū ductū placet;
Et ita habuisse & ruscos. qd̄ ex duodecim poplis communit̄ creato rege.
singulos singuli popli lictores dederint Crescebat interim urbs
munitionib; alia atq; alia appetendo loca. cū in spem magis future
multitudinis quā ad id qd̄ tum hominū erat munirent; Deinde ne ua
na urbis magnitudo eē. adiciende multitudinis causa uetere
consilio condentiū urbes. q̄ obscurā atq; humilem conciendo ad se

Herculi adhibitis administeriū dapemq

multitudinē natam eterna sibi prolem ementiebat. Loc̄ū q̄ nunc
sepsit densis sentib; int̄ duos lucos ē asilū aperit; Co ꝯfinitimis
poplis turba omīs sine discrimine liber anser uus ex: auida nouarum
rerū pgit. idque primum adcoepta magnitudinē roboris fuit. cūiam
uirū haud penitere: consiliū deinde uirb; parat. centū creat —
senatores: siue quia is numerus satis erat. siue quia soli centuerat
q̄ creari patres possent patres certe abhonore patriciq; progenies
eoꝝ appellati Iam res romana adeo erat ualida. utcuilibe finiti
marū ciuitatū bello par ex; Sed penuria mulierū hominis aetatem
duraturā magnitudo erat quippe q̄b; nec dom spes prolis. nec cūfini
timis conubia ēent. Tum ꝯconsilio patrū romulus legatos circa uici
nas gēs misit. q̄ societatē conubiumq; nouo popło peterent. urbes quoq;
utcetera ꝯinfimo nasci. deinq sua uirtus ac dii iuuent magnas opes
sibi magnūq; nom facere. satis scire origini romane. ac deos affuisse et
nondefuturā uirtutē; Proinde negrauarent hominēs cūhominib; san
guinē ac genus miscere. nusquā benigne legatio auditae; Adeo simul
spernebant. simul tantam in medio crescentē molem sibi ac posteris
suis metuebant. a plerisque rogitantib; dimissi etiā d feminis quoq;
asilū aperuissent. Id demū compar conubiū fore. ēgrē re idroma
na pubes passa. ac haud dubie aduersum spectare res cepit; Cui tempus
locūq; apte ut daret romulus. egritudinē animi dissimulans. ludos
ꝯindustria parat neptuno aequestri solemnis. consualia uocat. indici
deinde finitimis spectaculū iubet; Quantoq; apparatu tūsciebant aut
poterant concelebrant. utrem clarā expectataq; facerent. Multa
mortalēs conuenere. studio ēriā uidendi noue urbis. maxume
proxumi q̄que caeninenses. crustuminī antemnatēs; Iāsabi
noꝝ omīs multitudo cūliberis acconiugib; uenit. inuitati hos
pitalit̄ p domos. cūsitū moeniaq; ac frequentē tectis urbem
uidissent. mirant tam breui rem romanā creuisse; Vbi spec
taculi tempus uenit. deditaeq; eo mentes cū oculis erant tum
ex composito orta uis; Signoq; dato iuuentus romana adrapi

endas uirgines discurrit. Magna pars forte VI inquequeq; inciderat
rapte quasda forma excellentes primoribus patrum destinata: ex plebe
homines quibus dandi negotium erat domos deferebant. Vnam longe ante alias
specie ac pulchritudine insignem globo talassii cuius dea rapta ferunt
mulasq; sese certantibus cuidam ea ferrent. Idem quidem nequis uiolare talassio
ferri clamitabat. Inde nuptialem hanc uocem factam turbato pmetu ludi
cro maesti parentes uirginum profugunt incusantes uiolati hospicii foedus
deumq; inuocantes cuius ad sollemne ludosq; psas ac fide decepta uenissent.
Ille raptas aut spes deseruit melior aut indignatio e minor. Sed ipse romulus
circumibat docebatq; patres id superbia factum quod conubium finitimis negassent.
Illas tamen inmaturo monitu infortunate fore sanarum omnium ciuitatisq;
cui quo nihil carius humano genere sit liberum fore mollirent modo iras
quibus fors corpora dedisset darent animos sepe exiniuria post modum
gratam ortam coque melioribus usuras uiris quod admissum prosequisq; sit uxor
suam uicem functas officio sit parentum aram patriaq; expleat desiderium.
Accedebant blanditie uirorum factum purgantium cupiditate atq; amore e
que maxime admuliebre ingenium efficaces preces sunt quibus admodum mi
gatis animi rapte erant. At raptarum parentes tum maxime sordida uestem
lacrimisq; ac querelis ciuitates concitabant nec domi tantum indignatio
nes continebant sed congregabant se undiq; ad tatium regem sabinorum
ac legationes eo quod maximum tatii nomen in ea regionibus erat conuenebant
caeninenses crustuminiq; ac antemnates erant. Ad quos eius iniurie pars
pinebat lente agere. His tatius sabiniq; ubi sunt ipsi inter se tres populi
communem bellum parunt. Nec crustumini quidem atq; antemnates proardore
iraq; caeninensium satisse impigre mouent. Ita ipsi suum nomen caeninum
magnum romanum impetum facit. Sed effuse uastantibus fit obuius cum exercitu
romulus. Leuique certamine docet uanam sine uiribus iram esse. Exercitum fun
dit fugatq; fusum persequens regem in plio obtruncat ac spoliat. Duce hostium
occiso urbem primo impetu capit. Inde exercitu uictore reducto ipse cum
facta uir magnificus cum facto ostentatore haud minor spolia ducis ostium
ces suspensa fabricato ad id apte ferculo gerens in capitolium ascendit.

Ibiq; ea cũ adquercũ pastorib; sacrã deposuisse. simul cũ dono designauit
tẽplo iouis finis. cognomẽq; addidit deo. iuppiter Feretri inquit haec tibi uic
tor romulus rex regia arma fero. tẽplũq; his regionib; quas modo animo
metatus sũ dedico. sedem opimis spoliis q; regib; ducib;q; hostiũ caesis. me
auctorẽ sequentes posteri ferent. Haec templi ẽ origo. qđ primũ omnium
rome sacratũ ẽ. Ita deinde diis uisũ. nec irritã conditoris tẽpli uocem
ẽẽ. qua laturos eo spolia posteros nuncupauit. nec multitudine compotũ
eius doni uulgari laudẽ. bina postea int̃ tot annos. tot bella opima parta sunt
spolia adeo rara eius fortuna decoris fuit. Dum ea ibi romani gerunt.
antemnatiũ exercitus poccasionẽ ac solitudinẽ hostilit̃ in fines romanos incur
sionẽ facit. raptim et ad hos romana legio deducta palãtes in agris opressit;
Fusi igit̃ primo impetu et clamore hostes. oppidũ captũ. dupliciq; uictoria ouantem
romulũ hersilia coniunx p̃cib; raptarũ fatigata orat. ut parentib; earum
deueniã et inciuitatẽ accipiat. Itarem coalescere concordia posse. facile
impetratũ. Inde contra crustuminos pfectus bellũ inferentes ubi minus
etiã qđ alienis cladib; ceciderant animi certaminis fuit. utroq; coloniae misse.
Plures inuenti. qui ppter ubertatẽ terre incrustiminum nomina darent. et romã
inde frequenter migratũ ẽ. a parentib; maxime ac ppinquis raptarũ. Nouis
simũ ab sabinis bellũ ortũ. multoq; id maximum fuit. Nichil enĩ p irã aut
cupiditatẽ actũ ẽ. Nec ostenderunt bellũ priusquã intuler̃. consilio etiam
additus dolus. Spurius tarpeius romane preerat arci. huius filiã uirginẽ
auro corrumpit tatius. ut armatos in arcem accipiat. A quã forte ea tum
sacris extra moenia petitũ ierat. Accepti obrutã armis necauere. seu ut
ui capta potius arx uideretur. seu prodendi exempli causa. ne quid usquã
fidum proditori esset. Additur fabule. quod uulgo sabini aureas armil
las magni ponderis brachio leuo. gemmatosq; magna spetie anulos ha
buerint. pepigisse eam qđ in sinistris manib; haberent. eo scuta illi pro
aureis donis congesta. Sũt qui eã ex pacto tradendi qđ in sinistris manib;
esset de recto arma petisse dicant. et fraude uisã agere sua ipsã pemptã
mercede. Tenuere tam̃ arcem sabini. atq; inde postero die. cũ romanus
exercitus instructus qđ inter palatinũ capitolinumq; collem campi est

complesset. nonprius descenderẽ inaequũ quã ira & cupiditate recuperandę arcis stimulante animos. inaduersũ romanũ subiere. Principes utrimq; pugnam ciebant. Absabinis mettius curtius. ab romanis hostius hostilius. hic rem romanã in quo loco ad prima signa animo atq; audacia sustinebat. Ut hostius cecidit. confestim romana inclinata acies. fusaq; ẽ aduerterem portã palatii. Romulus & ipse turba fugientium actus. arma ad caelũ tollens. Iuppiter. tuis inquit iussus auibus. hic in palatio prima urbi fundamenta iecit. arcem iam scelere emptam sabini habent. inde huc armati superata media ualle tendunt. At tu patẽr deum hominũq; hinc saltem arce hostes. deme terrorem romanis. fugamq; fedam siste. Hic ego tibi templũ statori ioui quod monumentũ sit posteris. tua psentia ope seruata urbem ee uoueo. haec pcatus. ueluti si sensisset audita pces. hi eo inquit romani. uppiter optimẽ maximẽ resistere atq; iterare pugnã iubet. Restituere romani tamquã caelesti uoce iussi. ipse ad primores romulus ruolat; mettius curtius ab sabinis princeps a parte cucurrerat. & effusos egerat romanos toto quantũ foro spatium ẽ nec pcul ia a porta palatii erat clamitans; Uicimus pfidos hospites. inbelles hostes. ia scimus longe aliud ee uirgines rapere aliud pugnare cũ uiris. Ineũ haec gloriante cũ globo ferocissimoꝝ iuuenũ romulus impetũ facit. eo equo tũ forte mettius pugnabat. eo pelli facilius fuit. Pulsũ romani psequunt. fralia romana aciem audacia regis accensa fundit sabinos. mettius in paludẽ sese stirpium sequentiũ trepidante equo conicit. Quem cum eum q; ea re ceteri sabinos tanti periculo uiri. & ille qdem annuentib; ac uocantib; suis fauore multoꝝ addito animo euadit. Romani sabinique in media conualle duoꝝ montiũ redintegrant plium. Sed res romana erat superioꝝ. Tum sabine mulieres quarũ ereptarũ bellũ ortũ erat crinib; sparsis seu saga uestes uicto malis muliebri pauore ausae inter tela uolantia inferre. et cum subito uersa impetu facto. dirimere infestas acies. dirimere iras. Hinc patres hinc uiros orantes. nefas sanguine nefando soceri generi; respergerent. ne parricidio macularent partus suos. nepotũ illi hi liberũ progenies. si affinitatis inter uos sic ortus pigeat. inter uos iras. Nos causa belli. nos uulnerũ accedũ uiris acparentib; sumus. Melius pereb imus.

quasinc alterius urbm uidue aut orbe unuem. Mouent res tumultuudine cu
ducesq silentiu & repentina fit q̄es inde adfoedus facien du duces q̄ deunt
nec pace modo sed ciuitate una ex duab; faciunt regnu consociant; imperiu
omne confer romam; Ita gemmata urbe uetabimus tam aliquid dare et q̄ retes
acuris appellati monumentu ei pugne ubi primum ex profundi emersus palu
de eqūes curtius inuado stauit curtiu lacu appellat; Et bello tam triste
ta repente pax cariores sabinas uiris acparentib; & ante oms romulo ipsi
fecit Itaque cu populu in curias xxx diuidere nomina earu curiis imposuit.
Idonea dic cu haud dubie aliquanto numerus maior hoc mulieru fuerit.
aetate and gnitatib; suis uiroru ue ansorte lecte sint que nomina curiis
darent; Code tpre & centuriis eq̄es equitu conscripteq; ramnenses abromu
lo abatio tatio tacienses appellati. Lucerum nomus & origins causa incer
ta; Inde non modo comune sed concors & ia regnu duob; regib; fuit; Postaliq
annos propria regis tatii legatos laurentiu pulsant; Cuq; laurentes iur
gentu agerent apud tatiu gra suos & pces plus poterunt Igit illos penam
inse uertit. Nam lauini cu ad sollempne sacrificiu eo uenisset concursu facto
infecit; Tam rem minus egre quadignu erat tulisse romulu ferunt seu obin
fida societate regni seu q haud inuria cesu debebat Itaq; bello q de abstinuit
uetam expiarent legatos iniurie regisq; cedes fedus inter roma lauinium q urbes
renouatu e. ea cubis q de insperata pax erat. aliud multo prius atq; inipsis prope
portis bellu oritur; Fidenates nimis uicinas propere conualescere opes rati pus
qua tantu roboris ea quatu futuru apparebat occupant bellu facere inuen
tute armata inmissa uasta t agri q dinde urbe a fidenas e. Inde ad leuam
uerti. qua dextra tiberis arcebat. cu magna trepidatione agrestiu populant.
Tumultus q repens ex agris in urbe illatus pnuntio fuit. Ibi etate romulus
neque ei u dilatione pati tam uicinu bellu poterat exercitu educit castra
a fidenis mille passuu locat Ubi modico p sidio relicto egressus omib; copius
parte militu locis circa densa obsita uirgulta obscuris subsidere in in
sidias iussit; Cu parte maiore atq; omi equitatu p fectus id q̄ querebat
tumultuoso & minaci genere pugne ab equando ipsis prope portas hostem
excitat; fuge quoque quesimulanda erat. ade equestris pugna causa

minus murabilē dedit. Cū uelud inē pugne fugeq; consiliū trepidante ēqtatu pedes referre gradū. plenis repente poris effusi hostes impulsa romana acie studio instandi sequendiq; trahunt adlocū insidiarū. Inde subito exorti romani. transuersam inuadunt hostiū aciem. Addunt pauorē. Motis castris signa eor. impsidio relicta fuerant. Ita multiplici terrore pculsi fidenates pus pene quā romulus q̄que cū eo q̄que eū eq̄ erant uti erunt circū agerent frenis equos terga uertunt; multoque effusius. Quippe uera fuga simulantes paulo ante secuti erant oppidū repetebant. Nonnā eripuere se hosti. Herent mēga romani. pulsquā fores portarū obicerent uelud agmine uno ut rumpi. Belli fidenatis contagi one infirmati uicinorū animi. Cōsanguinitate. Namq; fidenates quoq; ceruisci fuerunt. Atq; ipsa propinquitas loci. si romana arma oīb; infesta finitimis esse nimis labat. Infines romanos excucurrere populabundi magis quā iusti more belli. Itaque non castris positis non expectato hostiū exercitu rapta exagris pdā portantes uicos redire. Romanus contra postquā hostem in agris nō inuenit. diuisa tum ultime instructus incedit. Quē postquā castra ponere. Ad urbem accessurū uicinos audiuere. obuiā egressi. ut pro ciuis acie decernerent quā inclusi defectis moenib; q; dimicarent. ibi uiribus nulla parte aduersa. Ita ueterum tantū ueterum robore exercitus rex romanus uicit. Persecutusq; fusos ad moenia hostes. urbe ualida. muris aestu ipso munita absti nuit. Agros rediens uastat. ulciscendi magis quā prede studio. Eaque clade haud minus quā aduersa pugna subacti uicini. pacem petentes. oratores romam mittunt. Agri parte multati in centū annos. induciae datae. Hec ferme romulo regnante domi militiaq; gesta. quorū nihil absonū fidei diuine originis diuinitatisq; post mortē credite fuit.

Non animus in regno aucto recuperando. non condendę urbis consiliū non bello ac pace firmande. Nbillo eū pfecto uiribus datis tantū ualuit. ut inquadringinta deinde annos aut pacem haberet. multa quidem tam gratior fuit quā patribus longe ante alios acceptissimus militū animis. Trecentos q; armatos ad custodiā corporis q̄s celeres appellauit. non in bello solū sed etiā in pace habuit. His immortalib; editis operib; cū ad exercitū recensendū contionē in campo ad capreę paludē haberet. subito coorta tempestas cū magno fragore terribusque. tū denso regē operuit nimbo. ut conspectū eius contioni abstulerit. Nec deinde inter ciues romulus fuit. Romana

pubes scelere tandē pauore. postquā extam turbido die serena & tranquilla lux
redit. ubi uacuā sēdē regiā uidit. & situs credebat patrib; q̄ rerum status rerumue sublīm
raptū; pcella. tam uelut orbitatis metu icta. maestū aliquādiu silentiū obtinuit;
Deinde paucis inicio facto. dīm dō natū regē parentēq; urbis romane. Saluere
uniuersi romulū iubent. pacē pcib; exposcunt. uti uolens; ꝓpitius suā semp
sospitet agemen. Fuisse credo cīū quoq; aliqs. q̄ discerptū regē patrū manib;
tacita arguerent. Manauit enīhec quoq; sed obscura fama illā alterā admiratio
uiri. & pauor psens nobilitauit. Consilio & rā unius hominis addita rei dignitas
fides namque populus iulius sollicita ciuitate desiderio regis. & infensa patrib; grauis
uetustate quibus magne rei auctor. mcon—ionē pdit. Romulus inquit. Quiri
tes. parens urbis huius. prima hodierna luce celo repente delapsus. se mihi obtulit
dedit. Cūpfusus horrore. reuerabundusq; adstitissem. petens pcib; ut concordi animo
ceri sas exercitus. annuncia inq̄ romanis celestes ita uelle. ut mea roma caput orbis
terrarū sit. Proinde rem militarē colant sciantq; & ita posteris tradant nullas
opes humanas armis romanis resistere posse. Haec inquit loquutus sublimis abiit.
Mirū quantū illi uero nuntiantia haec fides fuerit; quāq; desiderio romuli apud
plebem. exercitūq; facta fides immortalitatis lēnierit. Patrū interim animos
certamen regni accupido uersabat. Inter ipsos. quia nemo magnopere emi
nebat. in nouo populo. pruenerant factiones. inter ordines certabatur. orti inter sabi
nos. inequa post regis mortē. à sua parte non erat regnatū. in societate aequa
possessionē imperii amitterent. sui corporis creari regē uolebant. Roma
ni uetere peregrino regē aspnabantur. inuarius uoluntatib; regem. tam
omnes uolebant. libertatis dulcedine nondū expta. Timor deinde patres
incessit. ne ciuitate sine imperio. exercitū sine duce; multarū circa
ciuitatū irritatis animis. uis aliqua extrīa adorirētur. & esse igitur aliquod
caput placebat. & nemo alteri concedere animū inducebat. Itaq; inter se
centū patres decem decurias fecere. singulisq; in singulas decurias creatis.
qui summe rerū pessent. consociant decem imperitabant unus cū insignib;
imperii & lictoribus. erat quinque dierū spatio finiebat imperium. ac per omnes
in orbem ibat. Annuumq; interuallū regni fuit. id abrepsit. qd nunc quoque
tenet nomen inter regnū appellatū. Fremere deinde plebes. multiplicatā

seruitutē. centū q̄ uno dnōs factos; Ille ultra nisi regē. ē. abipsis creatū uide
bant passuri. Cūsensissent ea moueri patres. offerendū ultro rata quod
āmissuri erant; Ita gram meū summa potestate popto p̄missa. utnonplus da
rent iuris quā detinerent. Decreuēr enī uctū popls regē iussisse: idsī ra-
tū ēē: si patres auctores fierent; Hodie quoq; inlegib; magistratib; q; rogandis
utur pat; Idem iusu adempta p̄ quia popls suffragiū ueat. mincertū comi
ciis euentū patres auctores fiunt; Tum inter rex concione aduocata qd bonum
faustū felixq; esset inquit. Quirites regē create; Ita patrib; usū ē. Patres
deinde sidignū q̄ scās a romulo numere creauerāt auctores fient. Adeo
idgratū plebi fuit. utneuicti beneficio uiderent; Idmodo sinisterent iubere q;
uicenatus decernerēt q̄ronie regnare. Inclita iustitia religioq; ea tēpestate
nume pompilii erat curib; sabinis habitabat. consulatissimus uir. utinulla q̄ siquā
ēē etate poterat. omīs diuini atq; humani iuris; Auctorē doctrine eius
quia nonerat aliis falso samiū pithagorā edunt. quēseruio tullio regnante
rome centū amplius postannos. inultima italiē ora circa meta pontū eruditōq;
ccrotoniā iuuenū emulantiū studia. cetus habuisse constat. Et q̄ loci. ē. ti
usdē aetatis fuisse quefama insabinos autq; lingue cōmercio quequā ad
cupiditatē discendi exciuisse; quoue p̄sidio omnis prot gr dissonas sermone
moribq; q; peruenisse. suopte igr ingenio tēperatū animū uiratib; fuisse opinor.
magis instructū q; nonā peregrinis artib; qua disciplina terrica actristi uete
rū sabinorū. quogenere nullū quondā incorruptius fuit; Audito nomine
nume patres romani. quāquā inclinari opes adsabinos rege inde sūpto uide
bant. tam neq; seq̄ squā nec factionis sue alū. nec denicq; patrū auctoritatem
quemquā p̄ferre illi uiro ausi. Adunū oīs nume pompilio regnū deferen
dū decernunt; Accitus sicut romulus augurato urbe condenda regnum
adeptus ē. dese quoq; deos consuluisse; Inde a augure. cui deinde honoris
ergo publicū id̄ peculiū q; sacerdotū fuit. deductus arcem inlapidem
admeridiem uersus consedit; Augur adleuam eius capite uelato sedem
cepit dextera manu baculū sine nodo aduncū tenens. quelituū appel
lauer; Inde ubi prospectu inurbem agrumq; capto deos precatus regio
nes. aboriente a occasū determinauit. dextras admeridiem par tes

leuas adlicpē ariōnē ēe dīū. signū contra qđ longissime conspectū oculi
ferebant animo finiunt. Iumliuo inicuam manū cruenlato. dextra incapud
nume posita pacatū ēe iā. Iuppiē patē. sibē sat bunc numā pompiliū cunct egr ca
put tenco regē rome ēe. ueraligna nobis certa acclara sīe mē eos finesq;
feci. Tum pegie uerbis auspicia quemcu uellet. Quib; missis. declaratus rex
numa decēplo descendit. qui regno ita potens. urbem nouam. uice arm;
iure cā legib; q; acmoribus. deintegro condere parat. Quib; cū mē bella adsu
escere uideret. nonposse. quippe efferos. & multa animos. mitigandū fero
cem popl'm armorū desuetudine ratus. unū admsimū argeletū indicem
pacis belliq; fecit. apparet urnam. mis. ēe ciuitate. clausis pacatos circa om;
pop'los significante. bus deinde postnume regnū clausis sunt. semel. t. manlio
cōsl. postpumcū p'mū. p. fectum bellū. Iterū qđ mē. cum dudeser. uiuuderem?
post bellū actiacū abimperatore cesare augusto. pace terra mariq; parta. Clauso
eo. cū omnium circa finitimor; societate. acfederib; iuuenissa. animos. positis
grimor; periculorū curis. neluxuriarent. otio animi. q; metus hostiū disciplu
na uc militaris. comanuerat. omitā p'mum rem. admulticudine imperi
tum. & illis seculis rudem. efficacissimam deor; meū inciendū ratus est.
Quicu descendere. adanimos. sine aliq; commento miraculi. nonposse. simulat
sibi cū dea egeria congressus. noctur nos. ēe. cuius semonem. queacceptissima
diis ēet. sacra instituere. Sacerdotes. suos cuiq; deor; p'ficere. atq; omū p'mū.
adcurrit. Iane. induodecim. mises. describit annum. Qūcquina trecenos. dies
singulis. mensib; iuna. non explet. desuntq; dies. solido anno. qui solsticialis
cursū agit orbe. mē celaret. mensib; mē ponendo. ita dispensauit. utrunce
simo anno. quinto. Admeta eandē solis. unde orti. ceme plenis. omū annorū spatia
dies congruerent. Idē nefastos. dies fastosq; fecit. quia aliquando nihil cū
popło agi ucile fructū erat. Tum sacerdotib; creandis animū adiecit. Quam
qua ipse plurima sacra obibat. ea maxime. quenunc. Addialē flamine panet.
Sed quia inciuitate bellicosa. plures romuli. qua numē. simules reges putabat
fore. iouesq; ipsos. adbella. ne sacra. regie uicti. deserercnt. flamine iouī
assiduū sacerdotē creauit insignig; eū ueste. cecurili regia sella adornauit.
huicduos flammes adiecit. Marti unū. alterū. primo. Virgilesq; uestelegie
alba. ornandū sacerdotū egena conduxit. haud alienū. his uetustate tem
pla nuta. erat. cēnt. stipendiū de publico statuit. uirginitate. aliisq; cēmonii
uenerabiles. sectās fecit. Fuit ut xii. martia gradiuo legit. cumeq; pictē
insigne dedit. ensip cumcā. quē pectori regum. celestiaque. arma.

quę ancilia appellant ferre ac per urbem ire canentes carmina cum tripudio sollemni
que saltatu Salios pontifices. Deinde Numam Martium. O. F. ex patribus legit eique sacra
omnia exscripta exsignataque adtribuit quibus hostiis quibus diebus ad quę templa sacra fierent atque
unde ea sumptus pecunia erogaretur. Cetera quę omnia publica privataque sacra pontifi
cium scitum subiceret ut esset quo consultum plebes ueniret ne quid diuini iuris neglegendo patrios ritus peregrinosque ascis cendo turbaret nec celestes modo cerimonias sed iusta quoque funebria placandosque manes. Ut idem pontifex edocere queat quę prodigia fulminibus aliove quo uisu missa suscipere atque curare oporteat. Ad ea discenda ex tam diuinis ioui elicio aram in auentino dicauit deique consuluit auguriisque sciscitanda edidit. Ad hęc consultanda pacis agendaque multitudine omni auita armis conuersa animum aliquid agendo occupatum erant et deum assidua insidens cura cum inter res humanas celeste numen uideret. ea pietate omnium pectora imbuta erat ut fides aeque iurandum proximo legum ac penatium metu ciuitate regerentur. Et cum ipsi se homines inter sese uelut unici exempli mores formarent tam finitimi etiam populi iam ante castra non urbem positam in medio ad solicitandam omnium pacem crediderant. mea uerecundia adductus ut ciuitatem coetu inculta uerba deum uolatu ducerent nefas. Lucus erat quę medium ex opaco specu fons pherenni riga bat aqua. quo quia plerique numa sine arbitris uelut ad congressum deę inferebat camenis cum lucum sacrauit quod earum sibi concilia cum coniuge suę exercita essent. et ut fidei sollemne institueret. Ad id sacrarium flamines bigis curru arcuato uehi iussit manuque addito usque inuolutare diuina facere significantes fidem tuendam sedemque eius etiam inde petitum sacratam esse. Multa alia sacrificia locaque sacrum faciendis quę argea pontifices uocant dedicauit. Omnium tam maximum et operum fuit. tutela pomerii regni tepuit haud minor pacis quam regni. Ita duo deinceps reges alius alia una. ille bello hic pace ciuitatem auxere. Romulus septem et xxxx. regnauit annos. Numa tres et xl. Cui a Iuda tum temperata et belli et pacis artibus erat ciuitas. cum mortem adiit regnum res reddit. Inde tullum hostilium nepotem hostilio cuius in infima arce clara pugna aduersus sabinos fuerat. rege populi iussit patres auctores fieri. Hic non solum proximo regi dissimilis sed ferocior etiam romulo fuit. cum aetas uires que tum aucta quoque spes animum stimulabat. Senescere igitur ciuitatem otio ratus undique materiam excitandi belli quaerebat. Forte euenit ut agrestes romani ex albano agro albani ex romano predas inuicem agerent. imperitabat tum gaius cluilius albae. utrimque legati fere sub idem tempus ad res repetendas missi. tullus priores suos. ne quid pro re publica mandata agerent. facturos sciebat negatarum albanum. Ita prę bello indicto profectus abat

albanus socordiaq; resacta; excepta hospicio abcullo blandeq; benigne comiter fronte comit-
mumq; regis conuiuiu celebrant. Lamatsp romani ecres repetierunt priores
negata albano bellu inuicessimu diem indixerant. haec renunciant tullo. Ium
legatis tullus dicendi potestate qd petentes uenerint facit. Illi omiu ignari primu
purgando rerum tempus seinuicem quicqua quominus placeat tullo dicturos
sedimperio subigi res repetitu seuenisse. nireddant bellu indicere iussos. Adhec
tullus. Nunciate inquit regi uro. rege romanu deos facere testes. uter prius
populu res repetentes legatos aspnatus dimiserit. uterq; omis experiant horrisce
clades belli. Haec nunciant domum albani. bellu utrimq; summa ope pa-
rant. tullus similimum bello. prope inparentes natosq; troianam utramque
prolem. culauinu a troia. lauinio alba. albanos. sturpe regu orundi ro
manu. ceu. euentus tam belli minus miserabilem dimicatione fecit. Quod nec
acie certatu e. a tecto. modo diruta alterius urbis duo populi unu confusissent.
Albani porro ingenti exercitu magru romanu imperatu fecere castra. abur-be haud
plus quinque milia passu locant. fossa circundant. fossa ciuili. abnomine ducis
paliq; septa appellata. donec cure nom quoq; cu uetustate abolerent. Inhis castris
tullus albanus rex moritur. Dictatorem albani mettu fufectiu creant. hic
tullus feror principe morte regis magnu q; deor num abipso capiteorsu. nomen
nom albanu. expectaru poenas obbellu impiu dictitans. nocte pterita ostium
castris infesto exercitu magru albanu pgit. Fa res. abstatiu exeunt. mettium
ducit qua proxime ad ostem poterat. Inde legatu pmissu. Nunciare tullo iubet.
pusqua dimicent. opus e colloquio. Si secum congressus sit. sacris scire ea sedla
turu quae nihil omnis ad rem romanam qua ad albanam pteneant. Haud asp
natus tullus. tam a seuana adferebant. in maciem educit. Exeunt contra al
bani. Postqua structa utrimq; stabant. cu paucis procerum mediu duces prode
unt. ubi infit albanus. Iniuria. a nonredditas res. si foedere quere pe tere sint
ego regem nrm ciuiu causam huiusce e belli audisse uideor. Nec te dubito
tulle eadem pte ferre. Sed suuera. potius qua dictu speciosa ducendas. cupido
imperii duos cognatos uicinosq; populos ad arma stimulat. neq; recte anppera
impretor fuerit ista deliberacio q bellu suscepit. O albani gerendo bello
ducem creauere. Illud te tulle monitu uelim. a rusca res quanta circa nos
teque maxime sit. quo pacto ex uulseis hoc magis scias. Multu illitera plurimu
mari pollent. Memor esto ta cu signum pugne dabis. has duas acies spectа
culo fore. ut fessos confectosq; simul uictorem acrium aggrediantur.
Itaq; si nos dii amant. quo non contenta libertate certa indubia imperii

ſa uicuq; alea imus incam aliqua uia qua utri uteris imperet ſine magna clade ſine multo ſanguine utriusq; popli determi poſſit; haud diſ
Iuuenis ardore animi plicē rex tullo quāquā tū indolem animi tū ſpe uictorie ferocior erat;
Querentib; utrimq; ratio init. cui & fortuna ipſa ꝓbuit materiā, torue induob. cū exercitib; erant trigemini fres. nec aetate nec uiribus diſpares. horatios cura uosq; fuiſſe fatis conſtat. nec ferme res antiq aliae nobilior. tam inter tam clara nominū error manet utrum popli horatii, utrum curiatii fuerint. auctores utroq; tradunt; Plures tam inuenio q romanos horatios uocent;
Hos utcquam inclinat animus; Cū trigeminis agunt reges ut ppſua q̄ſq; patria dimicent ferro, Ibi imperiū fore. unde uictoria fuerit. Nihil recuſatur. tempus & locus conuenit; Priuſquā dimicarent. foedus ictū inter romanos & albanos ē hiſ legib; utcunq; popli cuius eo certamine uicriſſet. ut alteri popło cū bona pace imperitare. foedera alia. aliis legib. ceterū eodem modo omia fiunt; Tum ita factū accepim. nec ullius uetuſtior foederis memoria ē; Fetialis regē tullū ita rogauit; Iubes ne me rex cū patre patrato popli albani foedus ferire. iubente rege Sagmina inquit tere rex poſco; Rex ait; Purum collito fetialis exarce graminis herbam puram attulit;
Poſtea regē ita rogauit; Rex faciſne mecū regiū nuntiū p. q. iti uaſa comitesq; meos. Rex reſpondit; Quod ſine fraude mea popliq; romani q̄ritiū fiat faciō. Fetialis erat. Ō. ualerius patrē patratū ſpurium fuſium fecit. uerbena caput capillosq; tangens. pater patratus ad iuſ iurandū patrandum id ſanciendū foedus; Multaq; id uerbis longo effata carmine nonopere ē referre. Perāgit legib; deinde recitatis; Audi inquit iuppiter audi pater patrate ppi albani; Auditeu popli albani. utcilla palā prima. poſtrema excilis tabulis ceraue recitatas. ſine dolo malo. utiq; ea hinc hodie rectiſſime intellectas. illis legib; pri por nondeficiae; Si por defecit publico conſilio dolo malo. tu illo die iuppiter; p. R. ſic ferito. ut ego hunc porcū hic hodie feriam. tanto magis ferito quanto magis potes polles q. Idubi dux porcū ſaxo ſilice percuſſit. ſua item carmina albanus ſuiq; iuris iurandū ꝓſuū dictatore ſuosq; ſacerdotes peger. Phoedere icto. trigemini ſicut conuenerat arma capiunt. Cū ſui utroſq; adhortarentur deos patrios patriā adparentes. quicquid ciuiū domiquicquid exercituſit illos. tunc arma illos. in uiri manus. ferocis & ſuopte ingenio æplem adhortanciū uocib; inmediū inter duas acies ꝓcedunt; Conſederant utrimq; ꝓcaſtris duo exercitus. periculi magis ꝓſentis quā curæ expers; Quippe imperiū agebat inter pauco; uirtute atque

fortuna positū; Itaq; ergo erecti suspensiq; in mmime grauī spectaculū animo
incendunt; Datur signū; Infestisq; armis uelut acies terni iuuenes magnoq;
exercituū animos gerentes concurrunt; Nec his nec illis periculū suū publi
cū imperiū seruitiūq; obversāt animo futuraq; ea deinde patriae fortuna
quā ipsi fecissent; Vt primo statim concursu increpuere arma micantesq;
fulsere gladii horror ingens spectantes pstringit. & neutro inclinata spec
pebat uor spsq; Conserti deinde manib; cū iā non motus tamē corpoq; agitatioq;
anceps celeq; armorūq; sed uulnera q̄q; & sanguis spectaculo erāt. duo roma
ni sup aliū alius uulneratis trib; albanis expirantes corruēr; Adquoq; casū
cū conclamasset gaudio albanus exercitus Romanas legiones iā spes tota. nondū
tam cura deseruerat. & animos uice unius quē tres cur atii circūstete
rant fore ut integer fuit. uniuersis solus nequaquā par sic aduersus sin
gulos ferox ergo ut segregarē pugnā eoq; capessit fugam ita ratus secutu
ros. utq̄q; uulnere affectum corpus sinere; Iā aliquantū spacii ex eo loco
ubi pugnatū e fugerat cū respiciens uidē magnis intuallis sequentes unū
haudq̄q; absē abē inēū magno impetu reduc; Ttiū albanus exercitus incla
mat curratis ut opem ferant frī iā oratus ceso hoste uictor sedam pugnā
petebat; Tunc clamore q̄tus exinsperato pauentū sole romani aduuante mi
lite suū. ille defungi p̄lio festinat. Ttius itaque quā alē q̄nec q̄ abesset
consequi posse & alterū curratū conficit. Iamq; aequato marte singuli supe
rant. Sed nec spe nec uiribus pares. alterū intactū ferro corpus & geminata
uictoria ferocem incertam tertiū dabant; Alter fessū uulnere fessū cursu
trahens corpus. uictusq; frīm ante ora strage. uictori obicit hosti nec illud
p̄liū fuit; Romanus exultans. duos inq; frīm manib; dedi. tertiū causam
belli huius sce. ut romanus albano imperē dabo. male sustinenti arma gla
diū supne iugulo defigit iacentē spoliat. romani ouantes & gratulantes
horatiū accipiunt Comitatore cū gaudio. q̄ppe metū res fuerat; Ad sepultu
rā inde suoq; nequaquā paribus animis uertunt. Quippe imperio alteri auctis
alteri dicionis alienē facta Sepulchra exstant q̄ quisq; loco cecidit, Duo ro
mana uno loco p̄pe albam. tria albana romā uersus sed distantia locis; Co
cupignatū e priusquā inde digredē rem. rogatus martio exfoedere icto
quid imperatis imperat tullus. ut iuuentutē in armis habeat usui. ut sit eoq;
opera si bellū cū uicinis; fore. Ita exercitus inde domos abductis prin
cepsq; oratus ibat trigemina spolia p̄ se gerens; Cui soror uirgo quae despon
sa uni ex curiatis fuerat. obuiam ante portam capenā fuit; Cognito q;

supamerosfrīl paludamēto sponsi qdipsa confecerat. solutcrines & flebiliter nomine sponsū mortuū appellat. Mouet feroci iuuenem animū, conploratio sororis inuectoria sua, tantoq; gaudio publico. Dicto itaq; gladio simul uerbis increpans transfigit puellā. Abi hinc cūimmaturo amore adsponsū inquit, oblita frīm moraq; uiuq; oblita patrie. Sic ex quecūq; romanū lugebit hostem. Lex uisū id facimus patrib; plebiq; sed recens mortū facto obstabat. Iam raptus inuis adregē Regem ne ipse tā cristus ingressq; aduulgus iudicū. Ad hunc iudiciū supplicū auctor. huic concilio popli aduocato. Duūm inquit quorum pduellionē iudicent. secdm legem facio. Lex horrendi carminis erat. Duūm uirum pduellionē iudicent. si a duūm uirū, puocarit, puocatione certato. stuinent caput obnubito. infelici arbori reste suspendito. uerberato uel intra pomerīū uel extra pomerīū. Hac lege duūm uirū creat. qse absoluere nonrebant. ea lege ne inno xiū qdē posse cūcondemnassent. Tum ale exhic Publi horati tibi pduellionē iudico inqt. Lictor colliga manū. Accesserat lictor. inciebatq; laqueū. Tū horatius auctore tullo clemente legis inepte. Puoco inquit. Ita de puocatione certatū ad popm ce. Mori hominem sineo iudicio. maxume publio oratio patre pclamante. se filiā iure cesam iudicare. mitra ex patrio iure in filiā animaduersurū fuisse arabat. deinde nese quē paulo ante cūegregia stirpe conspexissent. orbū liberis facerent. Inhec senex iuuenē amplexus spolia curiatioꝝ fixa eloco qnunc pila oratia appellat. ostentans. hunc inquiebat quē modo decoratū ouantēq; uictoria incedentē uidistis qui tes. cū subfurca uinctū inter uerbera & cruciatus uidere potestis. Quem albanoꝝ oculi tā deformem spectaculū ferre possent. Lictor colliga manū quepulo arbori infelici suspendeuerbera uel intra pomerīū modo inter illa pila & spolia hostiū. uel extra pomerīū modo inter sepulcra curiatioꝝ. Quo oīi ducere hunc iuuenē potestis. ubi non sua decora eum aranea foeditate supplicii uindicent. nonculte popli nec patris lacrimas. nec ipsius parem inomi periculo animū. absoluerq; admiratione magis uirtutis. quā ure causa. Itaq; uccedit manifesta aliq tam piaculo luere. imperatū patri ut filiū expiare pecunia publica. Isq; dā piacularib; sacrificiis factis quedeinde gens oratia tradita. trans missa puia tigillo capite adopto. uelut subiugū mīte iuuenē. Id hodie quoque publice semp refectū manet. Sororiū tigillū uocant. horatie sepulchrū. qloco corruerat icta. Constructūq; est ibi saxo quadrato. Nec diu pax albana mansit inuidia uulgi. qd tūb; militū; fortuna publica cōmissa fuerit uanū ingenii dictatoris corrupit. seqm recta consilia haud bene euenerant. prauis reconciliare popularium animos cepit. Igit ut pax inbello pacem. sic inpace bellū quereret. quia se uecunctari animoꝝ plus qua uirtū cernebat. ce adbellū pala atq; euredicto gerundū alios conciat

poptos suis p speciem societatis pdatione reseruat; fide natos colonia romana ue nen
tib; socijs consulit. assumptis pacto transitionis albanoꝝ adbellū atq; arma incitant.
Cū fidenę apte desciscent. tullus mcteio exercituq; ei⁹ albalba accito contra hostes ducit.
Vbi anienem transit. adconfluentes collocat castra. Int̄ eū locū & fidenas uetustū exer
citus alterum transierat. hi ripa ripe ppe flum̄ tenuere dextrū cornu; sinistro fide
nates ppius montes constituunt. Tullus aduersus uetustę hostē dirigit suos albanos con
tra legionē fidenatiū collocat. Albano nonplus animi erat quā fidei. Nec manere &
nec transire apte audus. sensim admoueri succedit. Inde ubi satis subisse sese rati. ē
erigit totā aciem. fluctuantiq; animo ut terrere. tempus. ordinesq; explicat. Consiliū
erat quā fortuna rem dare. eo inclinare uiri. Miraculo primo cē romanis q̄ pro
ximi steterant. Vt nudari latera sua socioꝝ digressu senser. unde equestri ordo
equo nuntiat regi abire albanos. Tullus ire trepida duodecim uouit saluos fanaq;
pallori aepauori eq̄tē clara increpans uoce. ut hostes exaudirent. redire in pliū
ubę. nihil trepidatione opus cē. suo iussu circū duci albanū exercitū. ut fidenatiū
nuda ega inuadat. idē imperat. ut astas equites erigere tubę. Id factum magne
para peditū romanoꝝ conspectū abeuntis albani exercitus intersepsit. Quiui de
tanto id quod abrege audiū erat. Irati. eo ariuis pugnant. Terror ad hostes tran
sit. Et audiuerant clara uoce dictū. & magna pars fidenatiū. Et coloni addicta roma
nis eē latine loquebant. Itaq; nec subito excollib; decursu albanoꝝ intercluderent.
aboppido terga uertunt. Instat tullus. fusoq; fidenatiū cornu. inuehitur alieno
pauore perculsū ferocior. Nec illi ualere impetū. sed abe fusa fuga flum̄ obiectū
abtergo arcebat. Quo postquā fuga inclinauit. alii arma foede iactantes. inaquā
ceciderunt. Alii dū cunctant. in ripis. in ē fuge pugneq; consiliū oppressi. Nonalia
ante romana pugna atrocior fuit. Tū albanus exercitus spectator certaminis deductꝰ
in campos. Mettius tullo deuictos hostes gratulat. Contra tullus Mettiū benigne
alloquit. qd bene uertat castra albanos romanis castris iungere tubę. sacrificiū
lustrale indiem posterū parat. Vbi illud parari omnib; ut assolet. uocari ad contionē
utrūq; exercitū tubę. Precones ab extremo orsi primos exciuere albanos. Hi no
uitate rei mota. ut rege romanū concionante audirent. proximi constitere.
Ex composito armata circūdat romana legio. Centuriones. dati negotii erat.
ut ne mora imperia exequerentur. Tū ita tullus infit. Romani siquidē ante alias
ullo in bello fuit. qd primū dis inmortalib; grās agere. deinde ut ipsoꝝ uirtutis
testis ita plius fuit. Dimicatū ē enī non magis cū hostib; quā que dimicatio maior
atq; periculosior ē cū pditione acpfidia socioꝝ. Nam ne uos falsa opinio teneat. in
iussu meo albani subiere. admoneri. Nec imperiū illud meū sed consiliū & impera

simulacio fuit · utnec uobis ignorandū deseruos auertēdē acertamine animū hostib⁹
circūueniretis abēgo ratus · error acfuga inceret. Nec ea culpa qua arguo omnium
albanoꝝ · ē ducem secutas · uce uos sidgo inde agm̄ declinare uoluisse fecisse ue;
Mettus ille ē ductor · auctor huius · mettus idē huius machinator belli · mettus
federis romani albaniq; rupt⁹; Audeat deinde talia aliꝰ; nisi hunc insigne
ia documētū mortalib⁹ dedero. Centurionesq; armati · mettū circūsistunt; Ire
cetera uersus erat pagis · qd bonū faustū felixq; sit popło · R · ac mihi quibus que
albani; Poplm omem albanū · romam traducere in animo ē. Curiatē dare ple
bes primo ret inpatres legere · unā urbem unā rem p facere. Vtreuno quondam
induos poptos diuisa albana res ē · sic nunc in unū redeat. Adhec albana pubes
inermis · abarmatis septa inuaruis uoluntatib⁹ communi tam metu cogente silen
tiū tenet; Tu tullus; Metti sufferā inq; Sine discere posses fidē ac federa seruare ·
uiuo tibi ea disciplina amie adhibita ex; Nunc qm tuū insanabile ingeniū ē at tu
tuo supplicio doce humanū genus ea sēa credere queant uiolatas. Vrgit paulo
ante animū infidenatē romanaq; rem anceps gessisti · ita corpus passim dis
trahendū dabis; Exinde duab⁹ admotis quadrigis · incurrunt earū distentum
illigat mettū; deinde inuersū in eq; concitati lacerū inutroq; curru
corpus quainhesit uinculis mbra portantes; Auertere oms · abtanea · fedtant
spectaculi oculos; Primū ultimūq; illud supplicium apud romanos · exemplu parū
memoris legū humanarū fuit; Inaliis gloriari licet · nulli gentiū mitiores pla
cuisse penas; Inhec ia pmissi albam erant equites · q̄ multitudine traducer en
romam; Legiones deinde ducte addiriēdā urbē; Queubi intruuere portas ·
nonq; dē fuit tumultus ille nec pauor · qualis captarū ee urbiū solet · cū ef
fractis portis · ferrus ue arietis murus · aut arce ui capta clamor hostilis · et
cursus purbem armatoꝝ · omia ferro flammaq; misca; Sed silentiū triste
acta cta mestitia ita defixit omiū animos · ut pmetu obliti quid relique
rent · quid secū ferrent · deficiente consilio · rogitantesq; alii alios · nunc
inluminib⁹ starent · nunc errabundi domos suas ultimū illud uisuri puagarent;
Vt uero ia equitū clamor exire iubentiū instabat · ia fragor tectoꝝ · quedirue bant
i ultimis urbis partib⁹ audiebat · pulus que exdistantib⁹ locis ortus uelut
nube inducta · omia impleuerat · raptim q̄b; q̄sque poterat elatis · cūlarem
acpenatem · tectaq; inq̄b; natus q̄q; educatusq; ee · relinquentes exirent;
Ia continens agm̄ migrantiū impleuerat uias · & conspectus alioꝝ mutua miserati
one integrabat lacrimas uocesq; · ecta miserabiles exaudiebant · mulieru
pcipue · cū obsessa abarmatis templa augusta pterirent · acuelut

captos relinquerent deos; egressis urbem albanis romani passim publica
priuataq; omnia tecta adequant solo; unaq; hora quadringentorum annorum
opus q̄b; alba steterat excidio aeruumis dedit. templis tamen deum ira eum edic
tum abrege fuerit temperatum e Roma interim creuit albe ruinis duplicato ciuium
numerus celius additis urbi montis. eque frequenti habitaret. Tam sedem tullus
regie capit ubiq; habitauit; Primapes albanorum impatres uocat quoq; partem rei p. creas
cere legit. tullios seruilios. quintios. geganios. curiatios. cloelios. templumq; ordini
abse aucto curiam fecit quehostilia usq; ad patrum nrm aetatem appellatam. Centum
ordinum uiris aliquid exnouo populo adiceret. equitum decem turmas exalbanis
legit. legiones q̄ueteres eodem supplemento expleuit. enouas scripsit. hac fiducia
uirtutum tullus sabinis bellum indicit. gens ta cupidate secum aeruscos opulentissime
uiris armisq; utrimq; inmunite facte. acres nec quam erant repetere. Tullus adse
romie fanum mercato frequens negotiatorum romanos conspectos querebatur.
sabini suos pulsos inlucum confugisse acrome retentos. hec cause belli ferebant.
Sabini haud parum memores suarum uirtutum parem rome abtatio locatam ero
manam rem nup era adiectione populi albani auctam ireum inspicere ipsi
externa auxilia. eruria erat uicina proxima. Aruscorum uetustas. unde ob
residuas belloy uires maxime sollicitant. addefectionem animos uoluntarios at
tere; trapud uagos q̄sdam exinopi plebe era mercede ualuit publico auxilio
nullo adiuuante; Valuitque apud ueientes. Iamdeceteris minus mirum e pacta
cum romulo induciarum fides. Cum bellum utrimq; summa ope pararent. uertiq; neo
res uideret. uarie pulsa arma inferrent. Occupat tullus magnum sabinum transire;
Pugna atrox. ad ultima maliciosa fuit. ubi expeditum quidem robore. ceterum
equitatu aucto nup plurimum romana acies ualuit. Abequitib; repente inuec
tis turbati ordines sabinorum. Nec pugna deinde illis constare nec fuga ex
plicari sine magna cede potuit. Deuictis sabinis cum in magna gta magnisq;
opib; regnum tulli actora res romana erat. Nuntiatum regi patribusque.
in monte albano lapidib; pluisse. Ad cum credibile uix poterat. misit qui id ui
sendum prodigium. inconspectu haud alte qua cum grandine uentus glomeratam
interuallo grandinem crebri ceciderent celo lapides. uisi ere audire uocem ingen
tem exsummi cacuminis luco. uepatrio ritu sacra albani facerent. Que
uelut diuis quoq; simul cum patria relictis. obliuioni dederant; et aut
romana sacra susceperant. aut fortune urbis oblitam cultu reliquerant
rant deum. Romanis qq abeo de prodigio nouendiale sacrum publice sus
cepit. et ipsum uoce celesti exalbano monte missa. Iam id quoq; traditum.

scutarus pcũ monitu. Manste cerce sollemne utquandoq; idẽ pdigũ numarẽ.
ferie pnoñe diel agerent; Audita multo post pestilencia laboratũ ẽ. Vnde cũ pgricia
mlitudo urbẽ nullatenũ abarmis qel dabat abellicosio rege salubriora ꝺ iam
crescente milicie quã domi iuuenũ corpora cẽ donec ipse quoq; longinq; morboẽ impli
catus. Tũc adeo fracta simul cũcorporel spẽ illiferoces utq; nihil ante ratus ẽ
minus regũ quã sacris dedere animũ repente omib; magus parusq; superstitionibus
obnoxius degere religionib; ꝺ iã poꝑtm implere. Vulgo iã homines eũ statũ rerũ q̃ sub
numa rege fuerant req̃rentes unam opem egris corporib; relictam sipax uenia q;
ab dis impetrata ẽe credebant ipsũ regẽ. Tradunt uoluentẽ commentarios numẽ
cũ ubiq; dã occulta sollempnia sacrificia iouꝰ elicio facta inuenisse q operatũbus
sacris se abdidisse. Sed nonnisi ꝺ initũ auspicatũ ꝺ sacrũ cẽ. Nec solũ nullã ei oblatã
celestũ speciem sed ira iouis sollicitata prauꝰ ãreligione fulmine ictũ cũ domo con
flagrasse. Tullus magnaq; bellũ regnauit annos duos & xxx. Mortuo tullo res ut
infractũ iã inde abinicio erat ad patres redierat. Hi que inẽ regẽ nominauerant q̃ co
mitia habente ancũ marcũ regẽ populꝰ creauit patres fuere auctores. Numa pompilius ex
nepos filia oraus ancus marcius erat. q̃ ut regnare cepit & iuste gle memor æquã primũ
regni ceteru egregiũ abuna parte laudatas prosperũ fuerat aut neglectas religionib;
aut prauꝰ cultas longeq; antiquissimũ ratus sacra publica uel numa instituta erant
facere soña ea excomunicatus regis pontifice inaltũ elatq; ponere in publico iubẽ;
Inde ceteris otiũ cupidis & finitimis cuncta facta spes inani moresq; institutis
regẽ abstinũ. Igit̃ latum cũ q̃b; tullo regnante ictũ fedus erat, sustulerunt animos;
Fetũ incursione in agrũ romanũ facti sunt repetentes; res romanas supbe responsũ
reddunt deinde romanũ regẽ inẽ sacella & aras acturũ ẽe regnũ rati. Medũ erat
in anco ingeniũ & numæ & romuli memor. & ꝑ quam q̃ diu regno magis necessariã
fuisse pacẽ credebat; cũ in nouo tũ ferocẽ popl̃o & iã q̃ tulli contigisse otiũ sine iniuria
idse haud facile habitũ ꝛemptari patientiã. & ꝛeptatã contemni. ꝛpta quẽ cẽ tullo
regi apaora q̃ animo. Vtrã q̃m numa in pace religiones instituisse & ase bellicẽ
ceremonie pderent. nec gerẽtẽ solũ. sed & iã inducerent bella. aliq; ritu uix abauiq;
gentes. eq̃culus q̃ nunc facialis habẽte descriptis quoꝝ repetunt. legatus ubi ad fines
eoꝝ uenit unde res repetunt. capite uelato. filo lane uelamẽ. Audi iupiter inquit au
dite fines cuius cũq; gentis. nomina audiant. fas. ego ex publicus nuncius populi roma
ni. iuste pieq; legatus uenio. uerbisq; meis fides sit. Peragit deinde postulata. inde
iouem testem facit. Si ego iniuste impieq; illos homines illasq; res dedici p. r.
mihi exposco. Tum patrat. componẽ. me nunq̃a sinis ẽ. Hec cũ fine supra scandit
hec q̃ cũ q. ex primus uir obuius fuerit. hec portam ingredi ens. haec forum

ingressus. Laueis uerbis carminis concipiendiq; iuris iurandi mutatis pagis. Simo declinat
qui expositi dieb; trib; & xxx. Tot enim sollempnes pactus bellu ita indicit. Audi iuppiter.
& tu iuno quirine diiq; omnes celestes uosq; terrestres uosq; infernu audite. Ego uos
testor. populum illum quicunq; e. nominat iniustu esse. neq; iuri parere. sed deditos reb; inpa
tria maiores natu consulemus quo pacto iuri nram adipiscam. Cuius nuncius roma
ad consulendu redit. Confestim rex eius ferme uerbis patres consulebat. Quarum
rerum ita causarum condixit pater patratus p. r. quiritum patri patrato priscor latinor
hominib; q; priscis uel latinis. quas res nec dedere nec soluere nec fecere. quas res dari fieri solui
oportuit. Dic inquit. Cequum primum sententia rogabat. quid censes. tu ille puro pio duello
quærendas censeo. Ita q; censuere. consentio q; Inde ordine alii rogabant. quando quæ
pars maior eorum adfuerant in eadem sententia ibat. bellum erat consensu fieri solitum
ut fecialis hastam ferratam aut sanguineam puram adfines eorum ferret. non minus trib; puberib;
presentib; dicere. Quod populi priscor latinor hominesue prisci latini aduersus populum r. quiritum
fecere. deliquere. quod pessum quiritau bellum cum priscis latinis uelle esse senatusue populi r. quiritum
censuit. consentire. conseuisse ut bellum cum priscis latinis fieret. ob eam rem. ego populos q. nec populi
priscor latinor hominib; q; priscis latinis bellum indico facioq; Id dubi dixisse. hastam infines eorum
emittebat. Hoc tum modo ab latinis repetitis res ac bellum indictum mos eq; cum postea accepere.
Ancus demandata cura sacrorum flaminib; sacerdotib; q; aliis exercitu nouo conscripto.
perfectis politorum urbem latinorum ui cepit. Secutusq; more regum priorum quirem romanam
auxerant hostib; inciuitate accipiendis multitudine omnem roma traduxit. Fecit cum
circa palatium sede uetere romanor sabinor capitoliu atq; arce celi monte albani
implessent auentinu noue multitudini datu. Addita eide addita muro pomerium fica
naq; capta noui ciues politorum. Inde rursus bello repetitum. quod uacuum occupauerunt
prisci latini. eaque causa diruende urbis ei fuit romanis. ne hostium semp receptaculum
esset postremo omni bello latino medullia compulso aliquandiu ibi marte incerto uaria
uictoria pugnatum est. Illa & urbs tecta munitionib; presidioq; firmata ualido erat. & castris
in apto positis. aliquanto exercitu latino communi cum romanis signa contulerat. Adultimum
omnib; copiis consulit ancus acie primum uincit. Inde ingenti preda potens roma redditum
quoq; multos milib; latinor inciuitate acceptos. ab; urbi iungere palatio auentinum ad mercatum
date sedes. Janiculum quoq; adiectum non tam loci sed nequando ea arua hostium esset. ad non
muro solum sed etiam obcommoditate itineris ponte sublicio tum primum imiberi facto coniungi
urbi placuit. Quiritium quoq; fossa haud paruum munimentum aplanoribus adiuit locis anci regis
opus. Cingenti iam tum reb; auctis. cum tanta multitudine hominum discrimine recte
an pperum facta consulto. facinora clandestina fierent. carcer aduersus forum est
media urbe. imminens foro edificatus. Nec urbis tantum de rege crescit. sed etiam ager

finesq; silua maesi auentib; adepta usq; admare imperiu; platu. amoe aberis hostia
urbi condita. salinę circa facte. egregieq; reb; bello gestis aedę iouis fere tru amplifi
cata. Anco regnante. lucumo uir impiger. ac diuicius potens roma cōmigrauit. cu
pidine maxime aclpe magni honoris; Cuius adipiscendi. tarq̄nii. nā ibi quoq; pere
grina stirpe oriundi erat. facultas nonfuerat; Demarati corinthii filius erat. q̄ obsedi
tionē domo pfugus cū tarq̄nio forte consedit. uxore ibi ducta duos filios genuit;
Nomina his lucumo atq; arruns fuer; Lucumo sup fuit patri bonoy. omiū hereș ar
runs. p quā pat mortē uxore grauida relicta. nec diu manę supstes filio pat. q. au
cū ignorans nurū uentre ferre. immemor. intestando nepotis decessisse puero post
aui mortē. innullā sortē bonoy. nato. ab inopia egerio indito nom. lucumonis contra
omiū heredi bonorū cūdiuitiae. iā animos faceret. auxit ducta inmatrimoniū tana
quil; Summo loco nata. erat. humiliora sinere. ea cū nupsisse sp̄ indig; aegre
lucumonē exulē aduenā orcū. ferre indignitatē nonpotuit; Oblitaq; ingenite erga
patriā caritatis. dūmodo uirū honoratū uidere. consiliū migrandi abtarq̄nius
cepit; Romaē adid potissimū usa innouo popło. ubi omis repentina atq; ex uirtute
nobilitas sit futurū locū fortes acstrenuo uiro. regnasse. tatiū sabinū accersitū
in regnū numā curib; ancū sabina matre orcū nobilēq; una imagine nume ee.
facile psuadae. utcupido honorū. acui tarq̄nii materna tanū patria ee; Sublatis
taq; reb; emigrant roma. Ad janiculū forte uentū erat; Ibi ei carpento sedenti cū uxore
aq̄la suspensis demissa leuiter alis pileū aufert. supq; carpentū cū magno clangore
uolitans. rursus uelut ministerio diuinitus missa. capiti apte reponit; Inde sublimis
abit; Acepisse id augurii leta dicit tanaquil. perita utriusq; arusci celestiū pdi
giorū mulier. excelsa alta sperare complexa uirū iubet. ea regione celi. et
dei nuntia uenisse. circa summū culmen hominis auspiciū fecisse. leuasse humano
sup posita capiti decus. ut diuinitus eidē redderet; Has spes cogitationesq; secum
portantes urbem ingressi. domicilioq; ibi comparato. L. tarq̄nius pscum eludere. nomen
Nam et romanis conspicuus. eius nouitas diuitiaeq; faciebant. ipse fortuna benigno
alloquio comitate inuitandi beneficiisq; ds poterat sibi conciliando. adiuuabat.
donec in regia quoq; dcto fama plataē; Noticiaq; ea breui apud regē liberaliter
exercitio. obeundo officia. in familiaris amicitie addiuerat iura. ut publicis
pariter ac pruatis consiliis. bello domiq; inter eos. apona expetis postremo tutor
ad liberis regis testamento instituere; Regnauit ancus annos xxiii. ac xx. cui
ubae superiorū regū belli pacisq; artib; aegre par. iā filii pene puberē etatem
erant; Et magis tarq̄nius instare. utq̄a pmū comitia regi creando fierent;
Quib; indictis subtemplis pueros uenatū ablegauit. usq; pmus apetisse

† id quę haud facile hisingeri nata

quidam cum garrjum

ambicioſe regnū & orationē dicit̄ habuiſſe adconciliandoſ plebi animoſ
compoſitā. cūſe nouā petere. quippe q̄ nō p̄mus q̄d q̄ſquā indignari
mirarī nō poſſet. ſed tercius rome peregrin⁹ regnū adfecta. & tacitū nonexpe
regrino ſolū ſed & iā exoſto regē facti. & numā igitarū urbi ñpetentē in regnū
ultro accitū. ſe ex q⁹ ſui potens fuerit roma cū coniuge & ſortunis oīb; cōmigraſſe.
maiorē partē aetatis ei⁹ qua ciuilib; officiis fungant̄ homines rome ſequia inue
tere patria uiſi eſſet. domi milicieq; ſubaud̄ ponitendo magiſtro. ipſo anco rege. ro
mana ſeuera. romanoſ ritus didiciſſe. obſeq̄o & obſeruantia in regē cū oīb; ſuis.
benignitate erga alios cū rege ipſo certaſſe. hec cū haud falſa memorant̄ in
genti conſenſu popl⁹ R regnare iuſſit. Igo uirū ceteris egregiis ſecuta quā
inpetrando habuerat. & iā regnant̄ ambicioē. ſ nec minus regni ſui firmandi. quia
augende rei p̄ memor. centū patres legit. q⁹ deinde minoꝝ gentiū appellati.
facto haud dubia regis. cuius beneficio in curiā uenerant bellū p̄mū cū acinensi ges
ſit. & oppidū ibi appiolas ui cepit. Inde raptaq; inde maiore quā quanta belli fama fu
erat reuecta. ludoſ opulentius inſtruxit diuiſq; quā p⁹ reges fecit. Tū p̄mū cir
co q̄ nunc maxim⁹ dicit̄ designatus ē loco. diuiſa patrib; eq̄tib; q; urbi ſpecta
cula ſibi q̄ſq; facerent. fori appellati ſpectauere ſuere. duodenoſ abinde ſpecta
cula alta ſuſtinentib; pedes. Iudi trū fuit eq̄. pugil. eq; exercitia maxime
accita. ſollempneſ. deinde annui manſere ludi romani. magnq; uarie appel
lati abeodē rege. & circa forū p⁹ aſſ edificanda diuiſaſ loca porticus tabneq;
facte. muro q̄q; lapideo circū dare urbem parabat. Cū ſabinū bellū cepiſſe ue
nit. adeoq; ea ſubita res fuit. utp⁹ anienem transirent hoſtes. quā obuiā
ire & ꝓhibere exercitus romanus poſſet. Itaq; trepidatū rome ē. & p̄mo
dubia victoria. magna utrimq; cede pugnatū ē. Reductis deinde incaſtra
hoſtiū copiis. datoq; ſpacio romanis adeō parandū de integro bellū. tam q̄ uiſ
eq̄tē maxume ſuis deeſſet uiuis ritus. aramnis tiberis. lucereſ q⁹ ceteris
riaſ romulus ſcripſerat. addere alias conſtituit. ſuoq; inſignes relinquere
nomine. Idquia inaugurato romulus fecerat. negare actus nauius inclitus
ea tēpeſtate augur. neq; mutari neq; nouū conſtitui. niſi aues addixiſſent
poſſe. Exco ira regi motā ludens q; arte tē uſus. Age dū inquit diuine
Tu inaugurato fieri nepoſſe q̄d nunc ego mecū concipio. Cūille inaugurio
rē egregiē p̄fecto futuram dixiſſet. At q̄ hoc animo agitaui inquit tenoua
cula cotē diſcindi ſurū cape hec. & page. q̄d auēs tuę fieri poſſe portēn
dunt. Tū illū haud cunctant̄ diſcidiſſe cotē ferūt. ſatua atq; capite uela
to quo in loco res acta ē in co mitio ingradiū. ipſis adleuā curie fuit.

Cotem qq eode loco sita fuisse memorant ut ea ad posteros miraculi ei monumenta
gurius certe sacerdotaq; augurii tantus honos accessit, ut nihil belli domiq; postea
nisi auspicato gereretur. Consulta populi exercitus accitu sima rerum ubi aues non
admisissent dirimerentur. Neq; tum tarquinius de equitum centuriis quicquam mutauit
numero tamen altera adiecit. ut mille et ccc equites in tribus centuriis essent. Posteri
ores modo subhisde nominib; gaddita erant appellati. Gluamno quia geminati
sic uocant centuriae hac parte copiarum de tota urbe cum sabinis conflagrat. Deinde per
quia quarum creuerunt romani exercitus. exoccultato ea addit dolus. multis qui
magna uim ligno inmanem ripa iacente ardente influm concerent. Ventoq;
uuuantes accensa ligna et plerunq; inuadi impacta subluto cuberent ponte in
cendunt. Ea quoq; res impugna terrore actulit sabinis. Effusis ede sabinis
fuga impedit. multaq; mortales cum hoste effugulent influmine ipso pierent. quos
fluitantia arma adurbe cognita inuberius pus pene quam nunciari posse mag
ne uidentia fecere. Lo pius peyno eam gta fuit. Ferrumq; ab cornib; postea cum am
pellere media pedum tuor. acies ita incurrisse ab aterrib; fer. ut non sisterent
modo sabinos legiones ferocia instantes cedentes. sed sine ullo infuga auerterent.
Montes effuso cursu sabini petebant. et pauci tenuere. maxima pars uicinae dictu e.
abeuntib; influm accis. Tarquinius instandu putat rati. preda captaq; romani
militis spolia hostium uulcano erat. ingerere cumulo accensis. Sergie porro
magnus sabinum exercitu inducere. Et quia aqua male gesta res erat. nec gesturos
melius sperare poterant. tam quia consulenda res non dabat spacium. ire obuiam
sabinis cum multitudine. uenit. ibi fusis pdatis ut pe reb; pace petere. Collatia
quicquid circa collatia agri erat. sabinis ademptum. Exercitus fris hic solus ex regis
collatae impidio relictus. dolus. collatinos ita accepto. ea; dedentibus se nihil
ee. Nec interrogauit. Tarquinios legati oratores rei; mitti a populo collatino uanos pop
collatinu dederunt. Cum ut sperepopli collatini in sua potestate esset. Dedititii uanos
populumq; collatinu urbe. agros aqua terminos. deinde cum in ea diuina humanaq
omia inmea populiq; R ditione redim. Ego recipio bello sabino perfecto. tarquinius
triumphans roma redit. inde pisis Latinis bellu fecit. Vbi nusquam adunuersi rei
dimicatione uentu e. ad singula oppida circumferendo arma omne nomen latinu domuit.
Cormuli sic dicti. quod ceteri camerina cruditate nimia. nucamenta medulla nomentum.
Ita depisci latinis cum ad latinos defecerunt capta oppida. Pax deinde cum facta. ma
iore inde animo pacis opera inchoata. quae quanta mole gesserit bella. uenio qui
erit populi domi. quam milite fuisse. Nam a muro Lapideo cuius exordium
operis sabino bello turbatu erat urbem qua non dum munierat cingere parat.

ꝯ infima urbis loca circa foꝝ aliasq; inter rectas colles; conualles; quia ꝯplanis locis haud facile ueh-ebant aq̃s ꝯ cloacis in fastigio in mare ducis siccat. ꝯ area adedē in capitolio iouis qua uouerat bello sabino. ita ꝑ stagiente animo futura olim amplitudine loco occu pat fundamenta; Eodē tēpore in regia ꝑ digiti usu euentuq; mirabile fuit; puero dor miens cui seruio tullio fuit; Flamp digiti seruio tullio dom. dormienti caput arsisse fer multorū inconspectu plurimo igit clamore inde adtanꝯ rei miraculū orto excitat regē: ꝯ cū q̃da familiarium aquā ad estinguendū ferre. abregina retentum; Sedatoq; ita tumultu. moueri uetuisse puerū. donec sua sponte expergisc exiret; Mox cū somno ꝯ flammā abisse. tū adducto in secretū uiro tanaquil; Videne tu puerum hunc inquit quē ta humili cultu educam? scire licet hunc lum quondā reb; nris dubiis futuris ꝑsidiuq; regie afflicte; Proinde materia ingenia publice ꝑ quacunq; decoris omi indulgentia nra nutriam? Inde puerū liberū loco coptū haberi. eruditq; artib; q̃b; ingenia ad magne fortune cultū excitant; Euenit facile q̃d dis cordi ee; Iuuenis cuasi uere indolis regie; nec cū quereret genet tarq̃nio ꝯ q̃ua romane iuuentutis ulla arte conferri potuit. filiā q; ei suā rex despondit; hic quacunq; de causa tantus illi honos habitus credere pibet seruo natū eū parentū; ipsū seruisse. eorū magis seuen tie sūt. q̃ corniculo capto seruis tulli ꝯ princeps in illa urbe fuerat. grauidā uxo occiso uxore cū ceteris reliq̃s captiuis cognita ex obumbrata nobilitate abregina roma na ꝑ plebem fer seruitio. parentū rome edidisse ꝑ sci tarq̃nii domo; Inde tanto beneficio ꝯ inter mulieres familiaritate aucta. ꝯ puerū indomo apparuo educatū in cartace arq; honore fuisse. fortunā matris q̃d capta patria in hostium manus uenerit uni seruo natus credere fecisse; Duo dequadragesimo fere anno ꝯ equo regnare ceperat tarq̃nius. non apud regē modo sed apud patres plebemq; longe maximo honore seruius tullius erat; Tū anci filii duo ꝯ iniquissimo semp indignissimo habuerant. se patrio regno externi fraude pulsos. regnare rome aduenā. non modo ciuem; sed ne natalicē q̃dē stirpis; Tū impensius ii indignitas crescere. sine abitu tarq̃nio q̃dē adsidere regnū. sed ꝑcepsi inde porro adseruitia cadere. uti eadē ciuitate post centesimū fere annū qua romulus deo ꝑgnatus deus ipse tenuerat regnū. donec inter fuerit. id seruius seruo natus possideat. ei commune romani nominis; Tū ꝑcipue ad dominus suę dedecus fore. hanc regis uirtutis ꝯ per salua. non modo aduenus sed de seruus eā regnū rome patere. ferro igit eā ac cernere comamelia flagitium. sed immane dolor intarq̃nium ipsū magis quā in seruium ꝯ simulabat. & quia grauior ultor cedis sisup ex rege futurus erat quā ꝑpatus. Tū sermone occiso quē cūq; aliū generū delegisse. eidē regni hereditē facturus. videbat. Ob hoc ipsi regi insidie parant. ꝯ pastoribꝫ duo ferocissimi delecti ad facinus. q̃ consuerant

a d a m ꝑ digiti

q̃ ipsius tarquinius fuerit occi sus

erant uēq; agrestib; furtiuis. inuestibulo regie quā potuere tumultuosissime
specie ryxe ꝑqua inter omīs apparitores regios conuertunt. Inde cū ambo regem
appellarent. clamorq; eorū penetrat in regiā puenisse. euocati adregē pgunt. Pri-
mo uēq; uociferari. acertatim alt̄ alteri obstrepere. Coercuit ablectore acussi
inuicē dicere. tandē obloq̄ desistunt. Vnus rē ꝑcomposito ordiē. Tū inuentus inci
sergē uoluscuerē. alt̄ elatā securim in capu dejecit. Reclinatoq; inuulnere rel.
ambos e foras eiciunt. Tarq̄nius moribundū cūq̄ circa erant excepissent. illos
fugientes lictores conphendunt. Clamor inde concursusq; populi. miranciū
q̄d rei ēet. Tanaquil int̄ tumultū claudi regiā iubet. arbitros eiecit. simulque
curando uulneri opus. tamquā spes subesset sedulo cōparat. simul si desisteret
spes. Alia ꝑfidia molit̄ seruio ꝑpere accito. cūpene exlanguem uim ostendisse. dextrā tenens orat. ne inultā morte socerū ne locrū inimicis lucri
brio cēt sinat. Tuū ē inquit seruius esse regnū monere. q̄ alienis manib;
pessimū facinus fecere. Erigere. deosq; ducem sequere. q̄ telarū hoc fore caput
diuino quondā circūfuso igni portendi. Nunc te ulta celestis excitet
flamma. nunc expgiscere uere. & nos peregrini regnauimus. Quasi nō unde
natus sis reputa. Sicuate subita consilia torpent. Actiua consilia sequere
Cū clamor impetusq; multitudinis uix sustineri posset. exsuperiore parte
ediū ꝑfenestras innoua uia uersus habitabat. cū rex adiouis statoris locū
popli. Tanaquil alloq̄t. iubē bono animo cē. Sopori fuisse regē. subito ictu
ferrū haud alte incorpus descendisse. iā ad se rediisse. inspectū uulnis. alte
rum seruos eruore. omna salubria cē. Confidere ꝑpediem ipsū eos. aduersos. Interim
seruo nullo iubere. popli multo dicto audiente cē. cū iura redditurū. obtenturq;
alia regis munia cē. Seruius cū trabea. lictoribus. pdit. aedē regia sedens
alia decernit. dein consulturū se regē cē simulat. Itaq; paucos dies cū iā
expirasse. tarq̄nius. celata morte ꝑ speciem alienę fingendę uires. suas operi
firmauit. Tū demū palā facto. exploratione in regiā orta. seruius fidei
firmo munitus. primus in ius su popli uoluntate patrū regnauit. Anci liberi
iā tū cū comprensis sceleris ministris. uenisse regē. et tantas cē opes. seruum
nunciatū ē. Sed ia pom etiā exulatū iere. Nec iā publicis magis consiliis. seruius
quā priuatis muniebat opes. & nequalis anci liberū animis aduersus. tarq̄nio
fuerat. talis sed tarq̄ni liberi cē. Duas filias iuuenib; regis. Tricipitino atque
Arruntī tarq̄nius iungit. Nec rupit tam fata necessitatē humanū consiliū
quin inuidia regni etiā int̄ domestica insidia omna atq; infesta facerēt.
Ne oporteret adpetere. q̄ tē statuī bellū cū ucientib; iā eū induere

ceterant· aliisq; ceruscis supēū; hoc q̄ In eo bello & murali & forensi arma ni
tunt tulli fusoq; ingenti hostiū exercitu haud dubiū rex seu patrū seu plebis
animo pericliteret· roma redit; Aggredit̄q; inde pacis longe maximū
opus· utq̄ ammodū numa diuini auctor iuris fuisse· ita seruiū con
sorē omīs incuitate discriminis ordinūq; q̄b; mō gradus dignitatis for
tunēq; aliquid inluceā· posteri fama ferrent, Censū eō instituit· rē salu
berrimā tanto futuro imperio· & quo belli pacisq; munia ñuriam utrāque sed
ꝓ habitu pecuniarū fierent, cū classis· centuriasq; & hunc ordinē excensu des
cripsit· uel paci decorū t bello· ꝯ hic q̄ centū miliū aeris aut maiorē censum
haberent lxxx confecit centurias· quadragenas seniorū & iuniorū, Primo
classis omīs appellata seniores· ut urbi custodiā utrīsq; cēnt, iuuenes ut foris
bella gererent· arma his imperata galea clipeus· ocreę· lorica· oīa ex aere;
Hæc utriq; mita corporis cēnt· tela in hostē hastaq; & gladius addit̄ huic classi
duę fabrū centurię q̄ sine armis stipendia facerent· datū munus· ut machinas
in bello ferrent; Sedā classis intra centū usq; ad quinq; & lxx miliū censū
instituta· & ꝯ his seniorib· iuniorib·q; xx̄ cōscriptę centurię· arma
imperata· sed cū ꝓ clipeo & p̄ē lorica oīa eadē terciā classis tulumiliū censū
cē uoluit· eodē centurię· & hęc eodēq; discrimine aetatū facte· nec deer
mus quicquā mutatū· ocreę tantū ademptę, In quarta classe census quinq;
& xx miliū· eadē centurię facte· arma mutata· nihil p̄ē astā & uexillū
datū· Quinta classis aucta centuriis xxx facte· fundas lapidesq; missiles
sine cū gerebant· inter accensos cornicines tubicinesq; inserti centuriis dis
tributa; Undecim milib; hęc classis censebat̄, Ex minor census reliqua
multitudine habuit Inde una centuria fabrū immunis militiā ita
pedestri exercitu ornato distributaq;, eq̄ cū ꝯ his· ciuitatis xii
scripsit centurias· Sex item alias centurias ex his· a romulo institutis· sublatis
de q̄b; inauguratę erant nominib; fecit· addeq̄s eōdē· dena milia eris ex
publico data· a q̄b; eq̄s alerent uidue attributę· quę bina milia eris uniuersi
singulos penderent, hęc oīa in diuites a pauperib; inclinata honera· deinde
honos adductus· Non eā ex romulo traditā ceteri seruauerant· reges
uicissim suffragiū cadē ui eodēq; iure ꝓ miscuere oīb; datū ē· sed gradus

facta utneq; exclusus q̄ qua suffra gio uideret ceruis omnis penes primores ciuitatis eē; t quites cū uocabant primi, Lxxx. inde pme classis centuriæ primū pedicū uocabant; Ibi stuariare qd ruuo incudebat. utiq; de classis uocarent. necfere ūquā infra ea descenderent ut ad infimos puenirent. nec mirari oportet hunc ordinē q̄ nunc ē. post explectas quinq; & xxxx arib. duplicato earū numero. centuriis iuniorū seniorūq; ad instructam obseruio tullio sūmā nconuenire; Quadrifariā cū urbe diuisa regionib. collib. q; habitabant partes eas appellauit. uti ego arbitror a tributo, Nam ei quoq; eq̄s ex censu conferendi ab eo dē inita ratio ē; Neq; hene arib. a centuriarū distributione numerūq; quicquā pañere censu p fecto. q̄e mutauerat mos legis. deincepsq; tacē. cū unciarū minus moratq; edix. uom. cuet ē. eq̄tes peditesq; insul q̄sq; centuriis in campo martio prima luce adeēnt, Ibi instructu exercitu omem. suc oue centuriis lustrauit. idque condrū lustrū appellatū quin incensendo finit factus ē, Milia lxxx, to lustro cuiū censa dicunt, Adiecit scriptorū antiq̄ssim. fabius pictor eorū arma ferre possent. cū numerum fuisse; Adeā multitudinē urbis quoq; amplificanda usa ē. Addit duos colles quirinalē uiminalēq;. Inde deincepsit auge ri esquilia. ibiq; ipse ut loco dignitas fieret habitat. Aggere & fossis & muro circūdat urbē. ē pomerium p ferre pomerū uerbi uim solā intuentes. post in ceritū inē pcant ee; t sed autē magis circa murū locus. q̄e incondendis urbib. quondā & tusci. quam rū ducarū erant. cereris circa ēminus inaugurato consecrabant. utiq; interiore parte edificia moenib. coniungerent. quenunc uulgo ea cū coniungunt. & extra secus pariq̄d ab humano cultu patere soli hoc spaciū q̄neq; habitari neq; aruri fas erat. ñ magis q̄a p murū ea quia qd murus. post ad pomerium ñ appellarū. ñ in urbis incremento semp quantū moenia p cessura erant tantū ēmuni bi consecrata p ferebantur. Aucta ciuitate magnitudine urbis forti omib. domi. & ad bellu & ad pacis usus nec semp armis opes adq̄rerent, Consilio augere imperiū conatus ē. simul & aliq̄d addere urbi decus; Ea ci erat inclitū diane ephesie fanū. id cōmuniter acuita rib. alie facta fama ferebat. cū consensu deoq; consociatos laudare mure. Seruius me pceret Latinorū cū q̄b; publice priuatimq; hospicia amicitiasq; deinde ea ria iuuerat sepe iterando eadē ppulit tandē. ut rome fanum diane

popli latini cũ popło ũ. facerent. ea erat confessio. caput rerũ roma. cẽ. de quo totiens armis certatũ fuerat. Idq̃ aq̃a omissũ iã ex oĩ ũ cu ra latinorũ obrẽ totiens infelicit̃ tẽptata armis uidebat. t. inuise exsabinis forte dare uisa ẽ. p̃ uario consilio imperii recuperandi. Bos insabinis nata cuidã patrifamilie dicit̃. miranda magnitudine aspectu. fixa p̃ multos annos cornua inuestibulo tẽpli diane monumẽtu ei fuere miraculo, habitauerũt. res p̃digii loco ẽ. accecinere uates cuius ciuitatis eã cuius diane immolassent. ibi fore imperiũ. Idq; carmẽ p̃uenerat adanastatẽ fani diane; Sabinus utpote dies sacrificio uisa ẽ; bouem romã actã deducit adfanũ diane. eamque ante arã statuit; Ibi anastes romanus cũ eius magnitudine uidisse celebrata fama mouisse. memor rex posti sabinũ ita alloq̃t̃; Quidnam tu hospes parasti inquit. incestre sacrificiũ diane facere. quinam ante unus p̃fundere flumine in fima ualle p̃fluit tiberis; Religione tacitus hospes quasi omnia utpote digno respondere cuncta. cupere rite facta. ex exemplo descendit ad tiberim. Interea romanus immolat diane bouem, Id mire gratũ regi atq; ciuitati fuit. Seruus quaquam iã usu haud dubiũ regnũ posset; Tamen inedũ iactari uoces audiebat. se inuisũ popli regnare conciliata p̃ius uoluntate plebis. agro capto ex hostib; uberiorem diuisso. ausus est ferre ad popm̃ uelle tuberet nesse regnare; Tanto q; consensu. quanto audacius quã alius anteree cẽ declaratus; Neq; ea res tarquinio spem adfectandi regni minuit. immo eo impensius quia de agro plebi ad uersã patrũ uoluntatẽ senserat. agi crimi nandi seruii apud patres crescendi; meditia sibi occasione data tacitus ẽ, & ipse iuuenis ardentis animi. & domi uxore tullia inquietũ animũ stimulante; Tulie oĩ a romana regia sceleris cuiusce exemplũ. utcedio regũ maturius ueniret libertas. ultimũq; regnũ eet qd sceleribus parẽ foret; huic. L. tarquinius priscus tarquinii regis filius nepotne fuerit parũ liquet; Plures, tam auctores filiũ ediderim. frem habuerat arruntẽ tarquinium maiis ingenii iuuenẽ, his duobus utcunq; diebus ẽ. due tullie regis filie nupserant. & ipse longe dissimiles moribus. forte ita inciderat medio uiolenta ingenia matrimonio iungerent. fortuna credo populi R. quo diutius mus seruiret regnũ ee. constitutaq; ciuitatis mores possent. Angebat ferox tullia. nihil materne mentis neq; ad cupiditatẽ neq; ad audaciã ẽ. tota inalterũ aduersa tarquinium. ei

mutarī · cū uirū dicere acregio sanguine orcū; Sperneree sororē · qt uirū
nacta mulierbri cessare audacia. Contra ne celeriē similitudo eos uefere
fit malū malo aptissimū, Sed in cautū curbandi oīa afemina orcū ē · ea secreti
uiri aliem adsue facta sermonib; nullis uerborū contumelus parcere deun
ro adfrēm · de sororē · ad uirū · ese · rectū uidua · ullū celibē futurū fuisse
contendere · qua oū impari iungi ut elanguescendū aliena ignauia ee · sibi cū
q digna esse · dū dedissent uirū · domise ppe diē uiuirū regnū fuisse · q apud
patrē uideat. Celerū adolescentē sue temeritatis implē arruns tarq nius
et tullia minor ppe continuatis funeribs, cū domos uacuas nouo matrimonio
fecissent · iungunt nuptus · magis ñ phibente seruio qua appbante; Tū uero
indies infestior tullu senectus · infestius cepit regnū ee; Tā enī absce ere ad
aliud spectare mulier scelus · nec nocte nec inē diu uirū conq escere pati ·
negrutinta p terra parricidā eēt · non sibi defuisse cui nupta diceret ee
nec cū quo tacita seruire · defuisse · q se regno dignū putare · q meminisset
se ee prisci tarq nī filiū · q habere quā sperare regnū malle; Situs est cui
nuptā ee me arbitror · et uirū et regē appello · sin min? eo nunc peius mutata
res ē · q dū stic cū ignauia ē scelus · quin accingerus · Non sibi abcorrumbo nec
abtarq nius ut patri tuo peregrina regna moliri necesse ē · dū te penates ·
patriq; et patrus imago · et dom? regia · et in domo regale solū · et nom
tarq niū creat uocatq; regē; Aut si adhec parū ē animi quid frustaris
ciuitatē · quid te utregiū iuuenē conspici sini facesse · hinc tarq nios
aut corinthū deuoluere uero ad sturpē · frī similior quā patri, his aliusq;
increpando iuuenē instigat · nec conq escere ipsa potest · sicū tanaquil pere
grina mulier · tantū moliri potuisse animo · ut duo continua regna uiro
ac deincepsi genero dedisse · ipsa regio semine orta · nullū mom̄ intu
indando adim̄ doq; regno facere. His mulieribs instinctus furiis tarq
nius circūire · et praensare minorū maxime gentū patres · admonere
patrū beneficii · et pro eo grām repetere; Allicere donis iuuenes · cū dese
ingentia pollicendo · tū reūs criminib; omib; locis et cere; Postremo
ut ia agende rei tēpus usū ē · stipatus agmine armatorū in forum
irrupit; Inde omib; pculsis pauore · in regia sede · et curia sedens patres

incuriā ꝓꝑ cōne ad regē tarq̄niū citari iussit; Conuenere ex tēplo
alii iā ante adhoc ꝑparati. alii metu nenon uenisse fraudi ex. Nou
tate ac miraculo attoniti. iām deseruio actū rati. Ibi tarq̄nius male
dicta abstur pe ultima orsus. seruū seruaq; natū. postmorē indignā
parentē sui. non inter regno utrantea inito. ñ comitus habitus. ñ ꝑ suffra
giū popli. non auctorib; patrib; muliebri dono regnū occupasse. Iam natiū.
ita creatū regē. fautorē infimi generis hominū. ex quo ipse ne hodio
alienę honestatis ereptū ꝑ morib; agrū sordidissimo cuiq; diuisisse.
oīa onera q̄ꝫ cōmunia quondā fuerint inclinasse in ꝑmo res ciuitatis. insti
tuisse consū ut insigniū adinuidiā locupletiorū fortuna ēt. ꝑparata
ubi uellet egentissimus largiret. Hunc orationem seruius cū inē uenisse
trepido nuncio excitatus. ex tēplo aue stibulo curie. magna uoce. Quid
hoc inquid tarq̄m rei ē. quatu audacia meu uo uocare ausus es
patres. aut in sede consi dere mea. Cui lle ferociū ad hec. separatus sui
tenere sedē. multo quā seruū potiorē filiū regis regni heredē. sati
uiū diu placentiā eludentē insultasse dñi. Clamor abuntiusq; fauto
rib; orit. ac concursus popli fiebat in curiā. apparebatq; regnaturū
quicūsset. Tū tarq̄nius necessitate iā ipsa cogente ultima audere.
multo ætate & uiribus ualidior. medii arripit seruū. elatūq; ecuria
in inferiorē partē ꝑ gradus deiecit. Inde ad cogendū senatū in curiā
reduc. Fit fuga regis apparitor[um] atq; comitū. Ipse ꝑ pe exanguis
cūsemianimus regi comitatu domū se recipere. puenisseq; ad sūmū
ap̄um uicū. ab his q̄ missi ab tarq̄nio fugientē consecuti erant
mēficit. Credit quia non ab horrē ac etero scelere. admonitu tullię
id factū. Carpento certe id qd satis constat. in forū inuecta. nec reuerita
cētū uirorū euocauit uirū curia. regēq; ꝑma appellauit. Quā fa
cessere iussa extanto tumultu. cūsse domū recipere. puenisseq; ad
sūmū cip̄ū uicū ubi dianiū nup fuit. flectenti carpentū dextra in
urbiū cluū uicū collē et quiriariū euehēret. Restat paulꝰ atq; inhibuit
frenos is q̄ iumenta agebat. iacentēq; dñę seruiū trucidatū ostendit. foedi
humanū q; Inde traditū scelus. monimentoq; locus ē. quē sceleratū uicū

uocane; Quo amens agitantib; furiis sororis ac uiri tullia ppatris corpus carpen
tu egisse fert. parteq; sanguinis accedit pœne cruento uehiculo contaminata ipsa
res ipsaq; tulisse ad penates suos uiriq; sui; quib; iratis malo regni principio sim
let ppe diem geticus sequerent. seruius tullius regnauit annos xliii. & ex lta ut
bono & ad moderatio q; succedenti regi difficilis emulatio ee; Ceteru id quoque
adgetam accessit. qd cu illo simul iusta aclegitima regna occider. Iupiu tam
mite ac ta moderatu imperiu. tam quia unius ee deponere cu animo ha
buisse q da auctores sunt. nisi celsi incestanu liberunde patriq; consilia agitandi
ine uenisse. Inde. L. tarq; mus regnare occepit. cui supbo cognom factu andi
dei. quia socerum gener sepultura p'mbuit. romulu quoq; insepultu periisse
dicitur. s. p'morte patru quos seruu; reb; fauisse credebat inte fecit. consiliu de
inde male querendi regni absciso aduersus se exemplu capi posse. armatus
corpus circusepsit; Neq; ei adiut regni quicqua pter uim habebat. utq; neq;
popli iussu neq; auctoritb; patrib; regnare; eo accedebat utrincarnate ciuiu
nihil spei reponenti metu regnu tutandu ee; Que ut plurib; incutere cogni
tionel capitaliu rerum sine consiliis ple solus exercebat. perq; ea causa occidere.
inexiliu agere. bonis multare poterat. non suspectos modo aut inuisos. sed unde
nihil aliud quap da sperare posset; Ita patru pcipue numero imminuto. sta
tuit nullos in patres legere. q concepcior paucitate ipsa ordo ee. minq; ple
nihil agi indignarent. Huic ei regu p'mus uetradit a poris; more deoibus
senatu consulendi soluit. domesticis consiliis remp. administrauit. bellu
pace federa societatel ple ipse cu qb; uoluit. inuissu popli aclenatus fecit.
diremitq; Latinoru sibi maxime gente conciliabat; Ut peregrinis q q; opib; tu
tior inte ciuel ee. neq; hospicia modo cu p'moris; coru sed affinitatel q q iungebat;
Octauio mamilio tusculano. cui longe princeps latini nominis erat. si fame; credi
m. abulxedeaq; circa oriundus. ei mamilio filia nupt dat. pque eas nupt as
multos sibi cognatos amicosq; ei conciliat; Ita magna tarq; nii auctoritas inte
Latinoru, p cerel erat. cu indiem certa ut ad lucu ferentine conueniat indi
cit. ee quegagere dereb; co munib; uelit; Conueniunt frequentes p'ma luce.
Ipse tarq; nius die q de seruauit; Sed paulo antequa sol occideret uenit. multa ibi
eodem die inconsilio uarius iactata sermonib; erant; Turnus herdonius Abaricia

ferociē mabsentē tarq̄nū erat inuectus. haudmirū ēē supbo inditū rome
cognom; Ita enī tta clam q̄ dē mulieratel. uulgo tam eū appellabant. Inquiequa
supbus ēē qua ludificari sic oīe nom latinū principib; longe abdomo exerat
ipsū q̄ consiliū dixerat ñ adeē. tēptari, pfecto patientiā utili iugū acceperint
obnoxios p̄mat. Cui enī ñ apparere ca affectare eū imperiū in latinos. q̄ si sui
bene crediderint cuncti auctoritatū illud & ñrapū parricidio fit. credere la-
tinos. qua qua nefic q̄ dē alienigenę deberent. suis suos ei penitat. Quippe.
q̄ alii sup alios trucident. ęculatū eant. bona amittant. quid spei melioris latinis
poterit. si se audęant domū suā q̄eq; inde abituros. neq; magis obseruaturos
diem concilii. qua ipse q̄ dixerit obseruā. Hec atq; alia eodē pertinentia seditiosus
facinorosus q; homo usq; arcab; opes dominat⁹. cū maxime disserere. inuenit
tarq̄nius. Is simul oratorem fuit. Nam si oīs adtarq̄nū salutandi q̄silentio
facto mentas aperiri utq; tarē seq̄ id q̄ri uenisse. discepatorē aut se supū
inter patrē & filiū. cura reconciliandi eos ut q̄ oratū ēē. & qua tarq̄ gemuisse
illū die. postero die a curū que constituisse. nec dq̄ dē aburno tulisse
tacitū fert. Dixisse enī. nullā breuiorē ēē cognitionē. qua inter patrē & filiū.
paucisq; transigi uerbis. si nō pareat patri habiturū infortunio ēē. Hec aricinū
in regē romanū increpans. ex concilio abiit; quarem tarq̄nius aliquanto qua
uidebat aegrius ferens. confestim aurno necē machinat. ut eundē terrore
quocunq; animos domi oppressérat. latinos incerē; & qua p imperio palā inter
fici ñ poterat. oblato falso crimine insontē oppressit. p aduersę factionis q̄sdā
aricinos. seruū aurni auro corrupit. induertorū eū uim magna gladiorū
insorti clam sinere; Ita cū una nocte pfecta ēent. tarq̄nius paulo ante lucē
accitus ad se principib; latinorū quasi re noua p turbatus. morā suā hesternā
uelud deor quadā p̄uidentia illatā aut. salutē sibi atq; illis fuisse. aburno
dici sibi & p̄moribus poplorū parari necē. ut latinor solus imperiū teneat.
aggressurū fuisse hesterno die in concilio. dilatā rē ēē. auctor concilio
fuerit. quē maxime petere. dolla absentis insectationē ēē natā. q̄ dmo
rando spem destituerit. ñ dubitare si uera deferret. cum p̄ma luce ubi uen
tū in concilū sit instructus. cū conuiatorū manu armatisq; uenturus sit.
dici gladiorū ingentē ēē numerū ad eū conuectū. Iduan ñ necne sit

ẽxẽplo scirĩ posse. rogare eos uti de secũ adeur nũ uenant. Suspectam
fecit rẽ. ingenũ turni ferox. oratio hesterna. mora tarq; nũ. qd uide
bat. obeã diferri ceder potuisse. cum inclinatis. qdẽ adcredendũ animis.
tam̃ nisi gladius depbensus. ceteru uana existimaturi. Vbiẽ eo uentum.
turnũ exsõno excitatũ circũlistunt custodes. Conpbensisq; seruus. qcari
tate dñi uim parabant. cũ gladiũ abdici ecomĩb; locus dum̃ticuli parabe
rent. cũ uero manifesta res uisa. inecteq; turno catene. & confestim
latinorũ conciliũ magno cũ tumultu aduocat. Ibitã atq; inuidia orta ẽ.
gladius in medio positus. uindicta causa nouo genere lex delectus. adcaput
aq; ferentane crate supne iniecta saxisq; congestus mergeret. Reuocatus
deinde adconciliũ latinis tarq; nuus collaudatisq; qui rũ nouante res
p manifesto parricidio merita pena affecissent. ita uerba fecit. posse qdẽ
seuectuto iure agere. qd ceũ oms latini abalba oriundi sint. meo federe
teneam. Qd aballo res oms albana cũcolonis suis in romanũ cesserit
imperiũ. Ceterũ se ualitaturi id magis omnũ causa censere. ut renouet
idfedus. sed aq; portus fortuna pr. ut parcipet latini fruant. quaurbiũ
excidia uastationesq; agroq; quas anco pus patre deinde suo regnante
ppessi sunt. semp auertpectent aut pacianr. Aud difficulter psuasũ latinis.
quaqua meo federe superior romana referat. Ceterũ & capita nominis
latini stare adsentire cũ rege uidebant. & turnus sui cuiq; periculi
si aduer latus ea recenserat documẽtũ. Ita renouatũ fedus. indictumq;
uniorib; latinorũ. ut ex federe die certa adlucũ ferentane armati
frequentes adsint. Quo ubi adductũ romani regis ecomĩb; poplis con
uenere. neducẽ suũ neue secretũ imperiũ. ppriaue signa haberent.
miscuit manipulos. exlatinis romanisq; ut ex binis singulos facere.
binosq; ex singulis. Ita geminatis manipulis centurionesq; inposuit.
ne cui in iustus in pace rex ita dux belli prauus fuit. Quinea arte
equassẽ superiore regem. nu degeneratũ in alus. hunc quoq; decori
offecisse. Is primus uolsciis bellũ inducens. ob amplius p̃ suã etatẽ annos
mouit. uelsa q; pomeria ex his ui cepit. Vbi cũ diuidendã p̃da quadra
gnta talenta argenti. refecisse. ac recepisse. concepit animo eam

amplitudinē iouis tēpli quę digna dīs hominūq; regē ī romano imperio.
quę ipsius ætā loci maiestate cæ capuā pecuniā inedificacionē ei templi
seposuit; Excepit deinde cūlentulus spe belli q̄ gabios, ppinquā urbē neq̄quā
uiadorat cū obsidendi q̄q urbē spes pulso amenis, adempta eā postre-
mo minime arce romana fraude ac dolo aggressus ē. Nā cū uelut posito
bello fundamēta tēpli faciendi aliusq; urbanis operib; uacuā se cē simu
lare. Sextus filius eā q̄minus ceteris; erat. transfugit ex composito gabios.
patrē inesse uictā inuolerabile conq̄rens. iā abalienus in suos uersus se
superbiā ac liberorū quoq; cū frequentia tedere. utq̄a incuria soli
tudinē fecerit domi q̄q faciat; Neq̄a stirpē neq̄ heredē regni relin
quat; Scīdē inē ulla egladios patrius elapsū nihil usq̄a sibi tutū nisi
apud hostes tanq̄m credidisse; Nāne errarent. monere enīm bellū qd
politū simulet. ac occasionē cū incautos inualturū. qdsi apud eos supplī
cib; locus nō sit. pertaturū seome lacrimis pulsūq; deinde aceos acer nicos pe
cturū. donec adeos ueniat qui patrū crudelib; atq; impius supplicius
tegere liberos sciat; Forsitan aīa ardoris aliquid adbellū armaq; se
aduersus superbissimū regē acferocissimū popm inuenturū. cūsimbil mo
uerent. infensus ira porro inde abeuntes uideret. Veiente abgabinus
excipit. Vetant mirari siq̄s incuet qualis insocios talis adulatorem
liberos cē. inse ipsū postremo sentiturū. si alia desint; Sibi ū gratū aduen
tū ei cē futurūq; credere breui. utillo adiuuante aperturus gabinus sub
romana menia bellū transferat. Inde inconsilia publica adhiberi,
Vbi cū dealius reb; assentare se ueteres; gabinus dicere q̄s. ee nocio
res cēt. ipse identidē belli auctor ex. ineo sibi pcipue prudentiā
assumere. qd utriusq; popli uires nosset. securecq; inuisā q̄ profecto
superbiā regiā ciuis; cē. qua ferre neliberi q̄dē potuisse sent, Itacum
sensim adrebellandū pmoueret gabinos; incitare. ipse cū pfectissimis u-
uenū pdatū atq; inexpedicionē ire. ac dictis factisq; omīb; adfallendū
instructus. uana crescere fides. dux adultimū belli legit. Ibi cū
inscia multitudine quid ageret plia parua inē romā gabios q;
fierent. q̄s; pleriq; gabina res superior ex. tū certatim summi

infimiq; gabinor. Sexto tarq̃nio dono deũ sibi missũ ducẽ credere. apud mul
tos ũ obeundo pericula ac laborem pariẽ pdã munifice largiendo. tanta ca
ritate ẽe. ut non pat̃ tarq̃nius potentior rome. quã filius gabius eẽ. Intraq;
pquã sacris uiriũ collectũ adomũ conatus uidebat. tũ ictus unũ secretũ
romã ad patrẽ mittit. quid nam se facere uellẽ. quando q̃ dẽ uromã un
gabius posset. ei dii dedissent. Huic nuncio. quia credo dubie fidei
uidebat. nihil uoce respondẽ. Re uelut deliberabundus in orti eduũ
transit. sequente nuncio filii. Ibi inambulans tacitus summa papaueriũ
capita dicit baculo decussisse. interrogando experiendo q; responsũ. Illum
tus filius. ut pfecta. redit gabios. quæ ipse. queque uiderit refert.
seuitia seu odio seu superbia imperia ingenio nullã eũ uocẽ emisisse. Sexto ubi
quid uellẽ parens. quidue peti pere tacitus ambagib; petit. mores ciuitatis.
criminando alios apud popm. alios sua ipsos inuidia oportunos interemit;
Multa palã q̃dã inq̃b; miñ speciosa crimnatio erat futura. clam inter fecti. pa
tuit q̃busdã uolentib; fugã aut ingeniũ aduẽ. absenti q; bona iuxta atq;
interẽp tor. diuisa fuere. largitione inde pdeq; adulcedine pauci cõmodi
sensus malor. publicor. adimi. donec orba consilio auxilioq; gabina res re
romano sine ulla dimicatione in manũ tradit. Gabiis receptis. tarq̃nius pacẽ
cũ equor. gente fecit. fedus cũ tuscis renouauit. Inde ad negotia urbana ani
mũ conuertit. quor. erat pmũ. uacuus templũ immane tarpeio monumẽtũ
regni sui nominisq; relinquere. Tarq̃nios reges ambos patrẽ uoluisse.
filiũ pfecisse. & utilibera accepti religionib; aream eam. tota iouis templi;
ci qd̃ linea edificaret. exauguratare fana sacellaq; statuit. quæ aliquot ibi
ante rege pmũ in ipso discrimine aduersus romulũ pugne uota conse
crata inaugurataq; postea fuerant. in principia condendi huius operis.
mouisse num ad indicandã tanta imperii molem tradit deos. Nam cũ
excomiũ sacellorũ exauguratione. admitterent. aues inemini fano
ñ addixere. Idomen augurũq; ita acceptũ e. non mota emini sede. unũq; eum
deor. ñ euocatũ sacrata ibi finib; firma stabilitaq; cuncta portendere;
Hoc petuitatis auspicio accepto. secuti aliud magnitudine imperii porten
dens. pdigiũ e. Caput humanũ integra facie aperientib; fundamenta templi

ducē apparuisse, quę ista species haut pambagel arcē eā imperii caputq; retū
foreportendebat. idq; ita cecinere uates q̄que urbe erant. q̄q; adeārē
consultandā ętruria accuerant, augebat adimpensas regis animus;
Itaq; pōtifex manubię quę ducendo aduersū operi destinatę erant. uix
insumma suppeditauere. Co magis fabio pē quā qđ antiq̄or ē crediderim
xl. ea sola talenta fuisse, quā ipsum q̄ xl milia pondo argenti sepolta meā
tē scribit. quia sūmā pecunię neq; exuuius cū urbis pda sperandam.
& nullius neborū q̄ dē magnificentię operū fundamenta ñ ęquerentur;
intentus pficiendo tēplo fabros undiq; & ętruria accitos. ñ perunia solū
ad id publicae usus sed operis & iā ex plebe. Quicū haud pariter ipse
milicie adderet labor. min' tam plebs grauabat sępe tā deū edificare
manib; suis. Quę post quia & alia uel specie minora sic laboris aliquando
maioris traducebat opera fori circo faciendi cloa cā q; maximam
receptaculū omnū purgamq; urbis subterā agendā. Quib; duob; operib;
uix noua hec magnificencia quicquā adequare potuit. his laboribus exer
cita plebeq; urbi multitudinē ubi usus ñ erat oneri rebat ee. & colonis
mittendis occupari lacius imperii finesq; uolebat. signa circēsi q; colo
nos misit. pfidia urbi futura terra marique. haec gemina portenta terribile
uisu. anguis ex columna lignea elapsus. cū terrore fugāq; in regia secessit
ipsius regis nocturno pauore pculit pectus. quā impleuit curis. Itaque
cū ad publica, prodigia & crusci tanta uates adhiberent. hoc uelut domestico
ętruscis usu delphos ad maxime incliti inter is oraculū mittere statuit,
Neq; responsa sortis ulli alii cōmittere ausus. duos filios pignora ea tēpesta
te erant ignotoria maria ingressa misit. Iuuat & arruns pfecti comitis
additus iunius brutus. tarquinia sorore regis natus. iuuenis longe alius
ingenio. qua cuius simulatione inducrat. ipse ut pmoreret cum tarquinius in
fratrem suum ab auunculo interfectum audisset. neq; in animo suo quicquā regi
tam dū neq; in fortuna concupiscendū relinquere statuit. contemptui
tutus esse. ubi in iure parum pfidus esse. Ergo ex industria factus ad imitatio
nem stultitię. cū se suaq; in de esse regi timere. brutum quoq; audabmutem cog
nomen. ut sub ei obtentu cognominis liberatoris ille pri animo latens operiret

tēporāsuc, l scū abtarq̄nij ducis delphos. ludibriū ueriti quā comes. aureū baculū inclusū corneo cauato adid baculo tulisse donū apollini dicit. pambocri effigiem ingenij sui, Quop quā uenīt ē, p fectis patris mandatis. cupido incessit animos iuuenū scisciandi adquē eor regnū romanū exē uenturū. Ex imo specu uocē reddita fer, Imperium sūmū rome habebat. q̄ tarq̄nius p mus o iuuenes osculū matri tulerit, Tarq̄nius sextus q̄ rome relictus fuerat utignarus responsi expers que imperii exēre tūma ope tacere iubent ipsi inēse ut por cūromā redisse matri osculū dare. sorte p mittunt. Brutus alio ratus spectare phebi cham uocē. uelut si pro lapsus cecidisse. terrā osculo contigit. Sciuce qd ea cōmunis mr omīū mortaliū exē; Reditū inde roma. obiaduer sus rutulos bellū sūma uiparabat. Ardeā rutuli habebant. gens ut finea regione atq; inea etate diuicus p pollens; Caq; ipsa causa belli fuit. qd rex romanus cū ipse ditari exhaustus magnificentia publicorū operū. tūp dā delenire poptariū animos studebat. p ē aliā supbiā regno infestos. aliā qd se infabrorū ministeriis. ac seruili tādiu habitō opere abrege indignabant; Temptata res ē. sip mo impetu capi ardea potest. ubi id parū pcessit. obsidione munitionib; q; cepta. p mi hostes. in statum ut sit longa magis quā acri bello satis liberi cōmeatus erant. primoris tā magis quā militū; regū q̄dē iuuenes inēdū otiū consumis comes sationib; quemēse terebant, forte potantib; h apud sex. tarq̄niū. ubi & collatinus cenabat tarq̄nius egerii filius. incidit de uiris; mētio. suā q̄sq; laudare muliē modis; Inde certamine accenso. col latinus negat uerbis opus ee, paucis id q̄dē h erit posse fieri quantū ceteris pstet lucretia sua. q̄n si uigor iuuenē inē, conscendim eqs. inuisim q̄ p sentet nīarū ingenia. id cuiq; spectatissimū sit. q̄nec inopinato uiri aduentu occurrerit oculis. incaluerunt uino; Agetane omēs citatis eq̄s rom q̄ cū p misse intendentib; tenebris peruenit. pgunt inde collatiā. ubi lucretiā audquaqua utrecta nurus q̄s inconiuio uiros; cū eq̄tib; uidere. tēpus terentes. sednocte sera dedita lane. inē lucubrantes ancillas inmedio edū sedentē inueniunt;

Mulieb⁹ certamin⁹ haud penet lucr̃ā fuit; Aduenient⁹ tarq̃n⁹ q; excepta
benigne hospitor maritus comitet mutat regios iuuenes. ibi sex. tarq̃
nū mala libido lucrecie pudicum stuprande capit. cū formatū spectata
castitat⁹ incitat. Ferūq; dē abnocturno iuuenali ludo incastra redeunt.
paucis int̃iectis diebus; sex. tarq̃nius inscio collatino cū comite uno colla
tiā uenit; Vbi exceptus benigne ab ignaris consiliū cūp̃cenā inhospitale
cubiculū deductus ex̃. amore ardens p̃qua fatal aura circa sopitaque
om̃s uidebant. strictoq; gladio addormientē lucrecią uenit; Sinistraq;
manu mulieris pectore oppresso; tace lucrecia inquit; Sex. tarq̃nius sū.
Ferrū immanū. morieris si emiseris uocē; Cū pauida ex somno mulier
nullā opem prope mortē imminentē uidere. tūtarq̃nius fateri amorē
orare. miscer⁹ p̃cib⁹ minas. uertere inde parat. Mulieb⁹ animum
ubi obstinatū uidebat. & nemorat⁹ q; dē metu inclinari. addit ad metū
dedecus; Cū mortua iugulatū seruū nudū positurū aut. uenisse dido
adulterio necata dicat; Quo errore cū uicisse obstinatā pudicią
uelut uictrix libido; p̃fectus q; inde tarq̃nius ferox expugnato de
core mulieb⁹ ex̃. lucrecia a maestam eo malo. nuntiū romā eunde
ad patrē ardentq; aduentū mittit. ut cū singulis fidelib⁹ amicis ueniant;
Ita facto maturatoq; opus ex̃. rē atrocē incidisse puer⁹ lucrecius
cū p̃. ualerio uolesi filio. collatinus cū. l. iunio bruto uenit; Cūq;
forte roma rediens. abnuncio uxoris erat conuentus. lucrecią am
sedentē mestā in cubiculo inuenunt; Aduentu suorū lacrime oborte;
Querenti q; uiro satin salue. nimine inquit. quidem salue mulieri
amissa pudicicia? uestigia uiri alieni collatine in lecto tuo. ceteri
corpus ē tamen uiolatū. animus? insons. mors testis erit. Sed date
dextras fidemq; audacem impune adultero fore; sex. tarq̃nius hostis
& hospes. fore nocte ui armatus. mihi sibiq; tuos uiri estus pestiferū
hinc abstulit gaudiū; Dant ordine om̃s fidem. consolantes egrā animā.
auertendo noxā ab coacta. mauctorem delicti. mentem peccare non corpus.
Vnde consiliū afuerit culpa abesse; Vos inquit uideritis. quid illi debeat;
Ego me si peccato absoluo. supplicio nullo ero. nec ulla deinde impudica

lucrecię exemplo uiuę; Cultrū quę subuestę abditū habebat eū in corde defigit.
Lapsaq; inuln^a moribunda cecidit, Conclamat urbs^p brutus luit luctu
occupatis. cultrū ex uulnere lucrecię extractū manante cruore. pse
tenens. Per hunc inquit castissimū ante regia iniuria sanguine uro. uosq;
diu testes faciomo. l. tarq^nium superbū cū sceleruta coniuge. & oīe liberorum
stirpe. ferro. igni. quacūq; deinc^de possim exercitu^rū. nec illos nec aliū quę
quā regnare rome passurū; Cultrū deinde collatino tradit. inde lucrecio
acualerio tradit. miraculo rei. unde nouū imbrui pectore ingeniū. ucp
cepū erat. iurāt. totq; abluctuuersi in^ri. brutū iā inde adeę pugnandū
regnū uocantē sequunt^r ducē. elati domo lucrecie corpus infortū deferunt;
Concienteq; miraculo ut fit rei noue. atq; indignitate hominet ipse q^lq; sceleris regū
acuimquerunt^r; Mouet cū patrē mestitiāq; brutus castigator lacrimarum
atq; inertiū querelarū auctor. si q^d uiros romanos decere arma capiendi
aduersus hostilia auros; Terciissim^o q^lq; iuuenū. cū armis uoluntarius
adē; Sequit^r cetera iuuentus; Inde pari presidio relicto collacię adportas.
custodib; q; datus neq^l eū motū regib; nunciare. Ceteri armata duce bruto
romā. p^fecti. Vbi eo uentū ē. quacūq; incedit armata multitudo. pauorem
actu multū facit. Cursus ubi ante ire p^morsi ciuitatis uident. quicquid
fuit^b audemere essent^r, Ille minore motu animoy. rome. cā atq; res fecat
quā collatie fecerat. Ergo ex omib; locis urbis infortū currit^r. Quo simul
uentū ē. pco adtribunū celerū. inq^ cū magistratu; forte brutus erat populū
aduocauit. Vbi oratio habita. nequaquā a^ pectoris ingenuiq; q^d simulatum
adeā diem fuerat. deum ac libidine sex. tarq^nii. de stupro infando lucrecie.
& miserabili cede. deq; orbitate eripiendi. cū morte filię causa mortis
indignior. & miserabilior eē. addita superba ipsius regis. miseria atque
a^ labores plebis. in fossas cloacasq; exhauriendas demersę. romanos homi
nes uictores omiū circa populos opifices ac lapidicidas. pbellatoribus factos.
indigna seruitia tulli regis memorata cede. & inuecta corpora patris nefando
uehiculo filia. Inuocatiq; ultores parentū dii; His atrocioribusq; cre clo
alius^q; q^ve p^sens rerū indignitat^h aut quaquā qua relatu scriptoribus facilia
subiecit memoratis. incensa multitudine ppulit. ut imperiū regi abrogaret.

ꝯcules q; cē rubere: L. tarq̄mū, cū cōiuge ac liberis ipse unū ab; q̄ altero
nomina dabant lectis armatisq; ad concitandū inde aduersū regē exer
citū ardeā in castra ē; p fectus. Imperiū urbe lucretio p fecto urbis iam
ante a regē instructo relinquit; Inī hunc tumultū cuncta domo p fugit.
ꝯcurrentib; quacūq; incedebat inuocantib; q: parentū furiis ac uris mul
tis q; harū rerū nuntius in castra placuit; cū renouata trepidus rex gere
roma ad conp̄mēdos motus. flexit uā brutus senserat eū aduersū neobnuus
fiere. eodēq; fere tpre diuersis ameris; brutus ardeā. tarq̄nius roma uenēr;
Tarq̄nio clause portę; exulū q; inducti liberatorē urbis lęta castra accepere
exactq; inde liberi regis duo patrē secutī. Quiescentū cere mę ruscos
ici. Sęxtus tarq̄nius gabios tāquā insitū regnū p fectus. abultoris; ueterum
simultatū quas sibi ipse eedib; rapinisq; concitauerat ē; inī fectus. L. tarq̄nius
superb. regnauit annos. quinq; & xl. Regnatū rome ab condita urbe ad liberatā
annos. cc. xl. unus. Duo cōsules inde comitus centuriatis a p fecto urbis exco
mētariis serui tullij creant. L. iunius brutus & lucius tarq̄nius collatinus;

TIT LIVII ABVRBE condita liber primus explicit;

INCIPIT LIBER SECVNDVS;

Liberatam hinc popli rem pace belloq; gestas annuos ma
GISTRATVS imperiaq; legū potentiorem quā hominū pagam; Que libertas
ut tenor exti regis superbia fecerat, Nam porsena ne ita regnare ut haud
immerito ami desciscit conditores parentū eppe urbis quas noua si fidei
abunde multitudini addidere numerent, sineq; ambigit quin brutus ide
q; tantū gte superbo exacto rege meruit pessimo publico id factuarus fuerit
ut libertatis immaturę cupidine porū regū alicui regni exercitus sit; quid
eū futurū fuit stulta pastor. coniurationū q; plebs. transfuga gentis popli subiti
tela mutuati templi aut libertatē aut certe impunitatē adepta. soluta regio metu
agitari coepit. ex tribunitiis p cellis. frenaliena urbe cū patrib; serere certa
mina. p alias pignora coniugū ac liberoq; caritas q; ipsius soli cui longo tē pore
adsuescit animos ex consortia sse. dissipare res nondū adulte discordia forent
quas fouit tranquilla moderatio imperii; Coq; maturendo p duxit. ut bona
frugē libertatis maturis iā uiris ferre posset; Libertatis aut originem

inde magis quia annuū imperū consulare facturē quā qđ deminutū quicquā
ex regia potestate numeret. Oīa iura. oīa insigna p̄m consules tenuere. Īdmodo
cautū ē. nec̄ ambo fasces haberent. duplicatus ēror uideret. Brutus prior
concedente collega fasces habuit. q̄nonacrior unde liber tas fuerat
quā deinde custos fuit. Oīmū p̄mū aūdū nouę libertatis poplm nep̄modū
flectā p̄cibus aut donis regis posse. iure iurando adegit. neminē rome passuros
regnare. Deinde quoplus urbū senatu frequentia erā ordinis facere cedit.
ccc. patres of spn regis deminutū patrū numerū. Primoribus equestris graduś lectis ad cc.
sūmā explent. Traditū q; inde fert. ut in senatū uocarent q; patres q; que
conscripti eent. conscriptos uidelicet nouū senatū appellabant lectos. Īd
mirū quantū p̄fuit ad concordiā ciuitatis iungendos q; patribus plebis animos rerū
deinde diuinarū habita cura. Quia quedā publica sacra pipsos
reges facti tuta erant. nec ubi ibi regū desiderū ēt. regē sacrificio p̄ eam
id sacerdotū ponafier subiecere. ne addatus nomini homos aliquid libertati
cuius tunc p̄ma erat cura officeret. Ignoscio nimi undiq; cā minimus q; reb;
muniendo modū excesserint. Consulis ēm alterius cūnihil aliud offendere
nom̄ inuisū ciuitati fuit. nimiū tarq̄nios regno assuesse. inuitū apresso
factū regnasse. deinser uū cultū. neminē uallo q̄dē facto oblitū tamquā
alieni regni superbū tarq̄niū uelut hereditatē gentis scelere acui repetat
se. pulso superbo penes collatinū imperū ēt. nescire tarq̄nios p̄uatos uiuere
ñplacere nom̄ periculosū libertati ēt. hinc p̄mo sensim ēptantū animos
sermo proā ciuitatē ē datus. sollicitāq; suspitione plebē. Brutus adconci
onē uocat. Īuramentū p̄mū iusiurandū populi recitat. neminē regnare
passuros. necesse rome unde periculū libertati foret. Īdsūma ope cuen
dū ēt. neq; ullā rē queo p̄ineat contemnendā. inuitū seducere hominis
causa. nec dicturū fuisse. mi caritas reip. uincere. ñ credere poplm romanū
sp̄ tidā libertatē recuperatā ēt. Regū genus. regū nom̄. non solū in ciui
tate sed etiā in imperio ēt. Īd officere. id obstare libertati. hunc tu inq̄t
tua uoluntate. Ī. tarq̄nū remouemet. Meminim̄ factum. ereptis regem
absolue beneficiū tuū. aufer hinc regū nom̄. Res tuas tibi non solū red
dam ciuem tui auctore me. sed siquid dēt munifice augebunt.

Amicul abi exonera ciuitatē uano forsitā metu; ltra pſualū ē animis cōgere
tarq̄nia regnū hinc abtarū; Consuli p̄mo tā noue rei aclubtee admiratio
incluserat uocē dicere deinde incipientē. p̄ moret ciuitatis circūsistunt.
eadē multis p̄cib; orant; Ceteri q̄dē mouebant min⁹; qūa spūs nul lucre
tius maior etate dignitate. socer p̄terea ipsius agere uarie rogando alē
nis suadendoq; cepit. utuinciſe consensu ciuitatis pateret; Timens con
sul nep̄ modū p̄uato sibi. eadē illa cū bonor⁹ amissione. additaq; alia insup ig
nominia accideret. abdicauit se consulatu reb; q; suis omib; latinium
translatis ciuitate celsit Brutus exsc adpoplm tulit. uocāt tarq̄nie
genus exulet ēent. collegā sibi comitiis centuriatis creauit. P. ualeriū.
q̄ adiutore regni eiecerat cū audenqūa indubio ēt bellū abtarq̄nius im
minere; ldq̄dē spe omnū seruus fuit; Ceterū id qd̄ nā mebant. p̄dolum
acp̄ditionē p̄pelibertat amissae; Erant in romana iuuentute adoles
centes aliquot. nec in tenui loco orti. quor⁹ in regno libido solutior fuerat
equales sodalesq; adolescentiū tarq̄nior⁹ assueti more regio uiuere.
cū cū aequato iure oīm licentia quererent. libertatē aliorū in seruā uer
tisse seruitutē inēste conquerebant. regē hominē ēt. aquo impetrari.
ubi ius ubi iniuria opulētis ēt grē locū. ēt beneficio. a tralei exignos
cere posse. Inē amicū atq; inimicū discerni nolle. legem rem surdam
inexorabilē ēt. salubriorē meliorēq; inopi q̄ potenti. nihil laxamenti
nec uenię habere. simodū excesserit; periculosū ēt. inuot humanis erro
ribus; sola innocentia uiuere; Ita ā sua sponte egressi animis legati abregib;
supuenunt. sine mentione reditus bona tantū repetentes; horū uerba
p̄ qūa insenatu auditā. p̄ aliquot dies ea consultatio tenuit. nec̄ reddita.
belli causa. reddita belli materia. ad iuuandū ēt; Interim legati alia
alia moliri. apte bona repetentes. clam recuperandi regni consilia stru
ere. atq̄ qūa aliq̄d agi uidebat ambientes. nobiliū adolescentium
animos p̄ cupiebant. aq̄b; placide oratio acceptā. lis interea abtarquinius
reddunt. ad decipiendos clam nocte inurbē regib; colloquunt;
Vitellius aquilius q; frib; p̄mo cōmissa relē; Vitellior⁹ sorores consulū
nupta bruto erat. ūaq; ex eo matrimonio adolescentes erant liberi;
Tarquinius q; tol quoq; in societatē consilii auunculi assumunt;
Preterea aliquot nobiles adolescentes conscii assumpti quor⁹ uetustate
memoria abiit; Inēm cū insenatu uicissē sententia exercebat reddendi
da bona. eāq; ipsā causa morę inurbe haberent legati. qd̄ spatium

aduehicula cõparanda aconsulib; suppliss̃ent. quib; regũ asportarent resõne
idẽptus cũ conuiuiis consultando absumunt, eunc eunq; instando uelle
tere tibi adcarq̃nios darent. Namaliũ q̃ credituros eos. nuana ablegatis
sup reb; tanais adterq̃ date luere usurpq̃ fidei eẽnt manifestũ facinꝰ fecerẽ;
Ilã cũ p̃die qualegatis adcarq̃niis, p̃fisi cerent. ac cenatũ force apud uitellios exer.
conuiuatq; ibi remotis arbitris multa inter se denouo uelut consilio egisse sent.
sermõe eorũ exterius unꝰ exceptꝰ q̃ia antea idsenserat agi; Sed cã occasionẽ
uelluere, quę legatis darent dephensẽ rẽ coarguere possent expectabat; postquã
datas sensit. rẽ ad consules detulit. Consules ad dephendendos legatos conuiua
tosq; p̃fecti domo sine tumultu rẽ omẽm oppressere. luceriarũ inprimis
habita cura ne interciderent, p̃dictoris; exẽplo inuincta conuectis delegatis
paululũ addubitatũ ẽ; tequãquã ussis commissse uthostaũ loco eẽnt. ius
tam gentiũ ualuit. Bona uis regis quę reddi ante censuerant res integra
referẽ dapatre. Illi uelitura uetuere reddi. in publicũ uetuere redigi. di
ripienda plebis data uti contracta regia p̃da spem inpetrauit cũ iis pacis amo
tarent. Ager tarquinior q̃ inter urbẽ ac uberim fuit consecratus marti. Martꝰ
deinde campꝰ fuit; torre ibi tauũ segetis fartis dicit fuisse maturę messi. quã
campi fructũ quia religiosũ erat consumere desecta cũ stramẽto segetem
magna uis hominũ simul immissa corbib; fudere in uberim temi fluentẽ
aqua. ut medius calor ib; solet. Ita inuadis hesitantis frumta aceruos sedis
se in tuti limo, insula inde paulatim. et alius quę fere temere flumẽ eodẽ
inuecta facta postea credo additas molis manuq; adiutũ utcamꝰ imminens
area firmaq; tẽplis quoq; aeporticib; sustinendis exẽ. Direptas bonis regũ
damnati p̃dictores. sumptũq; supplicũ conspectus eo qd̃ penes capiendę
ministeriũ patri deliberis consilatus imposuit. ac q̃ spectator erat
amouendꝰ eũ ipsũ fortuna exactorẽ supplicii dedit. Scabant deligati ad
palũ nobilissimi iuuenes. sed acteris uelut abignotis capitib; consulis
liber, omniũ ante aucrectum oculos. Miserebatq; ñ pene magis hominis
qua sceleris. quopena merita eẽnt. Illos eo potissimũ anno patriã libera
tã. patrẽ liberatorẽ. consulatũ orcũ exdomo iunia. patres plebẽ q̃ quid
deoꝝ hominũq; romanoꝝ exin duxisse inanimũ ut supbo quondã regi
cũ infesto exulũ p̃derent. Consules insedẽ processere suã; Missiq; lictores
adsumdũ supplicii. nudatos uirgis cedunt. securiq; ferunt. Cũ int
omẽ tẽpus pat̃ uultusq; ac ei spectaculo exin. eminente animo patrio
inter publice pene ministeriũ. sedm pena nocentiũ utriusq; ue

cãp martis.

cessula pone

parẽ arcendus sceleris; exemplũ nobile cẽt. ꝑmũ induci pecunia ex erario.
libertas ciuitas data; Ille ꝑmũ dicẽ undicta Liberatus; qđã undi
ctę quoq; nom tractũ abillo putant. undicio ipsi nom fuisse; postillũ obser
uatũ ẽ. utq; ita liberata cẽnt. inciuitatẽ accepta uiderent; Iusticꝫ acta erant
nuntiatus. incensus tarq̃nius ñdolore solũ tantę aduersatũ cadentis ꝑsed etiã odio ira q; pollẽ. dolo
uiã obleptã uidit. bellũ aptę moliendũ ratus. circũire supplex exurie
urbes orare, maxime uerentes tarq̃nienses q; nese orcũ eo dẽ sanguinis
exorrẽ. gentẽ. exanto modo regno cũliberis adolescentib; ante oculos
suos perire sinerent; Alios peregre in regnũ roma accitos. seregẽ augen -
tẽ bello romanũ imperiũ apcimus sceleratа coniuratione pulsũ; tot
inese quia nemo unq̃ tutus digñ regno uisus sit; partes regni rapuisse. bo
na sua diripienda popto dedisse. neq; expers sceleris ex patria seregũ q;
suũ repetere expleq; ingratos ciues uelle; ferrent opem aduuarent suas
quoq; uetares iniurias ultũ irent. totiens celsas legiones. agrũ ademptum;
Hec mouẽt uerentes. accpse q̃sq; romano saltẽ duci ignominias dondas. belloq;
amissa repetenda minacẽ fremunt. Tarq̃nienses nom ac cognatio mouẽ;
Pulchrũ uidebat suos rome regnare; ita duo duarũ ciuitatũ exercitus
ad repetendũ regnũ belloq; ꝓsequendos romanos secuta tarq̃niũ. ꝑquam
magnũ romanũ uertũ ẽ. obuiã hosti consules eunt; Valerius qua dirato
agmine pedite ducit. brutus ad explorandũ cũ eq̃tatu ante cessit, eodẽ
modo ꝑmus equos hostiũ agminis fuit; Preerat arruns tarq̃nius filius regis;
Rex ipse cũlegionib; sequebat; Arruns ubi ꝓcelloribus, peul consulẽ cẽ;
Deinde iã ꝓpius accessus facie quoq; brutũ cognouit. inflamatus ira
Ille ẽ uir inquit. q̃nos exorres expulit patria; Ipse ẽ. ille nisi decoratus
insignib; magnifice incedit; Dii regũ ultores adesse concitat calcaribꝫ;
equũ. atq; impliũ infestus consulẽ petit regẽ; Sensit ipse iribrutus. deterrere
tũ ipsis capessere pugnã ducib; Aude itaq; se certamini offert. adeoque
infestis animis concurrẽt. Neutr dũ hostẽ uulnerare. suę tegendi corporis
memor. utcontrario ictu ꝓparmã utq; transfixus. duab; herentes hastis.
moribundi exeq; lapsi sint. simul cętera equestris pugna cepit; Neque
ita multo ꝑ. ac pedites superueniunt; Ubi uaria uictoria. uelut eq̃ marte
pugnatũ ẽ; Dextera utrimq; cornua uicere; Leua superata. uerentes ami
abromano milite a ssueti. fusi fugatiq;. Tarq̃niensis nouus hostis nsterat
solũ. sed ęta ablua parte romanũ populus, Ita cũpugnatũ ẽ. tantus
terror tarq̃niũ atq; etruscos incessit. ut omissa retinere, nocte

ambo exercitus uerens tarq; nouens sibi quisq; suas q; abirent domos; Adhuc
mira cula huic pugne; Silentio q; prime noctis cedilua arsia ingenti cem
edita uoce siluani uoce ea credita; hec dicta uno plus tuscos cecidisse
macie, uincere bello romanu; Ita certe inde abiere romani utriq;
terrei. et rursei q; uicti; Nap quia illuxerit nec quis quia hostiu inconspectu
erat. P. ualerius cos spolia legit, triumphansq; inde roma redit; Collegę
eius quanto cupiuit apparatu fecit. sed multo maius mortis decus
publica fuit mestitia; Coacte oma insignis. quia matrone annum
uiro parente eu luxer. qd ea acer ultor uiolate pudicicie fuisse; Consuli
deinde q sup fuerant uis immutabiles uulgi animi ex fauore inuidia
modo sed suspicio aria cu atroci crimine orta, regnu eu adfectare
fama ferebat; quia nec collega subrogauerat in locu brutu. et edificabat in
suma uelia ubi alto atq; munito loco arce inexpugnabile fieri foret; hec
dicta uulgo creditaq; cu indignitate agerent consulis animu uocato
ad concilium populo. summissis fascib; in concione ascendit; Cui cu id multi
tudini spectaculu fuit. submissa sibi esse imperii insignia confessione q;
facti. populi qua consulis maiestate ui q maiore ce; Vbi audire uel si
cos laudare fortuna collegę. q liberata patria. in sumo honore, pre
publica dimicans. matura q ta nec dum uertente inuidia morte
occubuisse. se ipsum esse gtes sue aderum atq; inuidia sup ee. ex liberatore
patrię. ad aq uos se uetustos q; recidisse; Numqua Nes inquit ulla ad eo
ab uobis spectata uirtus erit. ut suspicione uolari nequeat; ego meu
acerrimu regu hostem ipsu cupiditatis regni crimen subiturum timerem.
Ego met ipse arce capitoliq; habitare meum nec credere posse animu
meis. tam leue monimentum q; apud uos fama pendere; Adeo nec fundata leui
fides. utrubi sim quam quis magis referat. nobstabunt publi ualeri
edes libertas ure. q nec tuta erit uobis uetustas deferta Non inplanu
modo edes. sed colli aria subiecta. utuos supra suspectum me euem
habueritis; Inuetia edificent q b; melius qua p. ualerio creditur
Libertas. dedicata Confestim macteria omnis infra uelia et ubi nunc
uicus. publicus dom nimis eluo edificata; Late deinde legem insolu q
regni suspicione consule absoluerent; Sed quę adeo inconstantia
uertere. ut populare aria facerent; Inde cognom factu publico le.
ante omnis depuocatione aduersus magistratus ad populum. sacrandoq;
cu bonis capite ei q regni occupandi consilia inisse. Grata inuulgus

leges fuere. Quas cū solus paulisper uelut uni mihi grā ex. Tū deinde comitia collegę subrogando habuit. Creatus sp Lucretius cōs. i magno natu īsufficientib; tā uiris ad consularia munera obeunda. intra paucos dies mortē. Suffectus in lucretii locū. oī. horatius puluillus.

Apud quos dā ueteres auctores. non inueno lucretiū consulē; bruto statim horatiū suggesse. credo quia nulla gesta res insignē fecerit consulatū memoria in cē cidisse. Nondū dedicata erat in capitolio iouis. edes. ualerius horatiusq; cōss sortiuntur dedicare. horatio sorte cueniente. Publicola aduersantiū bellū prefectus. egrius quā dignū erat tulere ualerii necessariā dedicationē tā inclitī tēpli horatio dari. Idq; domib; modis impedire conati. p quā alia frustra tēptata erant. postremum tenentes consulī fedū in tēptatione deū nuntiū inciuiunt mortuū ei filiū ee funestaq; familia dedicare eu tēplū nonposse. Nec crediderit factū. antequā animo roboris fuerit. nec tradit certū. nec in tēptato ē faciles. Nihil aliud adeo nuntiū apposito auersus. quā ut cadauer efferri iubere. Tenent poste tēptationē pagit. ędedicat tēplū. Hec post exactos reges. domi militiaq; gesta primo anno. Inde publius ualerius iterū. T. lucretius cōs facula tarquinii ad lartē porsennā clusinū regē pfugerant. Ibi miscendo consiliū pces q; nunc orabant nece oriundos exā ruscis eius dē sanguinis nominisq; egentes exulare paterer. Nunc monebant ēriā. ne oriente morē pellendi reges inultū sineret. Satis libertatem ipsā habere dulcedinis. nisi quanta ui ciuitates eā expetant. tanta regna reges defendant. Quam sūma infimis. nihil excel sū. nihil qđ sup cetera emineat inciuitatib; fore. ad ee finem regiminis mē deos homines q; pulcherrime. Porsennā cū regē ee rome faceret. cū etrusce gentis regē amplū tuscis ratus. ro mam infesto exercitu uenit. Nonumquā alias ante tantus terror senatū inuasit. Adeo ualida res clusina erat. magnū q; porsennę nomen. nec hostes modo timebant. sed suos metipsos ciues. ne romana plebs metu pculsa. receptas in urbē regib; in seruitutē pacē acciperet. Multa igit blandimenta plebi pid tēpus absentiu data. annone imprimis habita cura. ad frumentū comparandū missi. alii in uulscos alii in campanos. Galos quoq; uendendi arbitriū. quia impenso pcio ueniebat in publicū. omni sumptu

adempta ꝑuacat porcorum ꝙque & tributo plebe liberata uadiuntes conferrent
ꝙ onera ferendo cent. pauperes sans stipendia penderent. siliberos educent;
Ita q; hec indulgentia patrū asperis ꝑmodū reb. i obsidione ac fame
adeo concorde ciuitate tenuit. ut regū nom nonsolum magis quā insimi
horrerent. Nec q̄squā unq malit arrab; postea tā popularis ex. quamūbeno
imperando unuersus senatus fuit. Cū hostes adessent. ꝑ se q̄sq; i urbe
exagres demigrant. Vrbem ipsā sepiunt ꝑlidus. alia muris. alia tiberi
obiecto uidebant tuta. Pons sublicius ī pene hostib; dedit. nisi unus uir fuisset
Horatius cocles. ad munim illo die fortuna urbis romane habuit. Qui
positus forte in statione pontis. cū captū repentino impetu ianiculū atq; inde
citatos decurrere hostes uidisset. trepidāq; turbā suoꝝ arma ordinesq;
relinquere. reprehensā singulos. obsistens. obtestansq; deū & hominum
fidē testabat. neq; quā deserto ꝑsidio eos fugere. sit transitū ponte ad eo
relu quissent. amplius hostē in palatio capitoliog; quā in ianiculo fore;
Ita monere. ꝑdicere. ut ponte ferro. igni. quacūq; ui possent interrupt.
sempetū hostiū quātū corpore uno posset obsista excepturū; Vadit
inde in primū aditū pontis. insignisq; ī conspecta cedentiū pugne terga.
obuersis cōmin adincundū pluū armis. ipso miraculo audacie obstupe
fecit hostes; duos tam cū eo pudor tenuit. Sp lartiū. acēminū. ambos
claros genere factisq;; Cū his primā periculi procellā & q̄d tumultuosissimū
pugne erat parūp sustinuit. deinde eos quoq; ipsos. exigua parte pontis
relicta. reuocantib; quirentes cedere intrā coegit. Circūfe-
rens inde truces minaciter oculos ad procer. & eruscoꝝ nē singulos
puocare. nunc increpa re omīs seruitia regū superboꝝ sue libertatis
immemores. alienā obpugnatū uenire; Cuncta tu aliquādiu. dū alius
aliū uelut inceptant circūspectant. pudor deinde cōmouit acion.
& clamore sublato undiq; inimīcū hostem tela conciunt; Quecū imob
recto cuncta scuto excepisset. neq; ille min obstinatus ingenia poncem
obstante gradu. tā impetu conabant detrudere utrū. cū simul fragor
rupti pontis. simul clamor romanoꝝ alacritate ꝑfecti operis sublat
pauore subito impetū sustinuit; Tū cocles; Tiberine pat inquit. te sce
ꝑcor. hec arma & hunc militē ꝑ prono flumine accipias; Ita sic armat
in tiberim desiluit. Mulatisq; sup incidentib; telis incolomis ad suos tranat
natauit. Rem ausus plus fame habituꝝ ad posteros quā fidei. Grata ergo
tanta uirtute ciuitas fuit statua in comitio posita agri quantū

uno die circũ aras uenit datũ; Struata q̃q; int̃ publicos honores studia
eminebant; Nam in magna inopia p̃domestica copia unusq̃sq; ex aliquid
fraudans seu dctu suo ipse contulit. Porsenna p̃mo conatu repulsus.
consilium ab oppugnãda urbe ad obsidendã uertit. p̃sidio in aniculo
loco. ipse in plano ripaq; tiberi castra posuit. naues undiq; accitas.
ad custodiã ne quid roma frumẽti subueh̃ inferret. & cum p̃dati milites
transflumẽ p occasionem aliis atq; alius locis trauerent. breuiq; adeo
infestũ omẽm romanũ agrũ reddidit. ut nõ cetera solũ ex agris sed pecus
quoq; omne in urbẽ cõpelleret. Neq; q̃squã extra portas p̃pellere audere;
Hoc tamen lucrum erucis nimia magis quã consilio concessit. Namque
ualerius cõs intenta inoccasionẽ multos simul & effusos in pruso ado
riendi. imparatos reb; neglegens. ulcor grauem sed maiora undicem ser
uabat; Itaq; ut elicuit p̃datores. eduxit suos. postero die frequentes portas
et q̃ luna. quã auersissima ab hoste erat. expellerẽt pecus. sciens eos ad hostes ratus.
qd̃ in obsidione & fame seruitia infida transfugerent. ex iere pfugę
indicio. multoq; plures ut in spem uniuersę p̃dę flum̃ trancunt. L. ualerius
ouetus hermenũ cũ modicis copiis ad scãm lapidẽ gabinã uia occultus con
sidere iubet. sed p̃ largum cũ expedita iuuentute adportã collinã stare.
donec hostes p̃tereant. deinde se obicere. ne sit ad flum̃ reditus. Consulũ
alter. T. lucretius portã nerua cũ aliquot manipulis militũ egressus. ipse
ualerius celio monte cohortes delectas educit. Itaq; p̃mi apparuere hosti;
Herminius ubi tumultũ sensit. concurrit. perfidus. uersosq; in lucre
tium & erucis. ẽga cedit dextra leuaq;; Hinc aporta collina. illinc abnegata
redditus clamor; Ita ceci in medio p̃datores. neq; ad pugnã uersi; pares.
& ad fugã sepsi omnib; uiis. finisq; q; ille tã effuse euagandi & erucis fuit;
Obsidio erat nichilominus. & frumẽti cultũma caritate inopia. sedendoq;
expugnatorũ seu urbẽ spem porsenna habebat. Cũ. C. mucius adoles
cens nobilis. cui indignum uidebat. pũ. seruientẽ cũ lubregib; ex.
nullo bello nec a hostib; ullus obsessũ eẽ. liberũ eundẽ poptm
ab his dẽ & erucis obsideri. quos sepe exercitus fuderit. Itaq; magno
audacię aliquo facinore eã indignitatẽ uindicandã ratus. p̃mo sua
sponte penetrare in hostiũ castra constituit. Deinde mouens. ne si consilii
in uulgus & ignaris omnib; res. & forte dep̃hensus a custodib; romanis re
traheret uterum fuga. fortuna cũ urbis crimẽ affirmante senatũ
adit. transire Tiberim inquit patres & irrumpere si possim castra

hostiū uolo. ñp̄do nec populationū inuicē ulter manus sibi inuant
inanimoē facim. Appbant patres. abdito intra uestē ferro p̄ficiscit.
ubi eo uenit. inconferta ma turba ppe regiū tribunal constitit.
Ibi cū stipendiū militib. forte daret. & scriba cū rege sedens parifere
ornatu multa ageret. eū [illegible] militet uulgo adirent. timēs scitari
uē porsenna ēet. Neignorando regē semet ipse aperiret q̄s ēet. quocū
mere tam ꝑ uera fortuna facim. Scribā ꝑ rege obtruncat. uadentē inde
[illegible] perpetā turbā cruento mucrone sibi ipse fecerat uiā. cū con
cursu adclamorē facto. comp̄hensū regii satellites retraxissent.
ante tribunal regis destitutus. cū q̄ minē tantas fortune minas metu
endus magis qua metuens. Romanus sū inquit ciuis. C. mutiū uocant
hostes. hostē occidere uolui. Nec admorte mea animē quā fuit cedē.
& facere & pati fortia romanū ē. Necum inter ego hos animos gessi. longus
p̄meo rdo ē. idē perentū decus. Unde inhoc discrim̄ simulat accingere.
utrinsingulas horas capite dimicet tuo. ferrū hostēq; inuestibulo
habeat regis. hoc tibi iuuentus romana indicim bellū. nullā aciem.
nullū p̄liū timuerit. uni tibi & cū singulis res erit. Cū rex simul ira
infensus. periculoq; cō territ circū dari ignes minitabundus iuberet.
nisi ocpmeret ꝑpere quas insidiarū sibi minas ꝑambages iaceret.
Cnabi inquit uelentas quā ultē corpus sit h si qui magnā gl̄am uident.
Dextrāq; accenso adsacrificiū foculo imicit. Quā cū uelut alienato
absentis torreret animo. ppe attonitus miraculo rex cū absede
sua p̄siluisset. amoueriq; abaltaribus iuuenē iussisset. Tū uero. Nbi mā
inter magis qua inme hostilia ausus. iuberē macte uirtute ēe si p̄mea
patria ista uiras starē. Hunc iure belli liberū te intactū inuiolatūq;
hinc dimitto. Tū mutius quasi remunerans meritū. Quando q̄dem
inḡtē apud te uirtus honos. ubeneficio tuleris. à me qd minus ne
quisti ēē. coniuratum principes iuuentus romane utrinc hac
uia grassarem mea p̄ma sors fuit. Ceteri utcūq; ceciderint. p̄mo
adte oportunū fortuna dederit suo q̄sq; ꝑte aderē Mu tium
dimissū. cui postea scenole adlade dexterē man cognom̄ indictum
legatia porsenna romā secutus. adeo mouerat eū & p̄mi periculi
casus. cuonihil se p̄ē errorē insidiatoris ꝑterrisse. & iubenda
dimicatio totiens. qr coniurati sup ēent. ut pacis condiciones
ultro ferret romanus. Iactatū incondicionib; nequaquam

decarq̃nul in regnũ restituendil magil quia id negare ipse nequerat
tarq̃nul. quãq d negatũ irisibi abromanul ignorãt, o agro uelenab
restituendo impetratũ. ẽ pressaq; necessitas obsidel dandi roma
nis. ianiculo pfidiũ deduci uellent, his conditionib; cõposita pace.
ẽ exercitũ abianiculo deduxit porsenna. ẽ agro romano ẽcessit.
patrel. c. mutio uircutil causa trans tiberim agrũ dono dedere.
Quẽ postea mucia prata appellata; ergo ita honorandis uirtutib hono
rata uirtute femine quoq; ad publica decora ẽxci- tate. ẽ cloelia uirgo
una ẽ obsidib; cũ castra ẽ ruscol forte haud procul ripa tiberis locata
ẽnt. frustrata custodel. dux agminis uirginũ. inẽ tela hostiũ tiberim
transauit. sospitesq; omnes romam adpinquũ restituit; qd ubi regi
nuntiatũ ẽ. primo in censul ira. orator el romã missit ad cloeliã obsidẽ
deposcendã alias haud magni facere; deinde in admiratiõnẽ uersus.
sup clocliel mutiosq; dicere id facin' ee ẽ se ferre quem modum
sin dedat obsel. p rupto fedus se habiturũ. Sic dedita inuolatãq;
ad suos remissa est utrimq: constitit fides. ẽ romani pignor pacis
ẽ federe restituer. ẽ apud regẽ ẽ ruscũ ñ tanta solu sed honorata ẽ ita
uirtus fuit. laudatãq; uirginẽ parte obsidũ sedonare dixit.
ipsa quos uellet legeret; p ductus omnib; elegisse impubes dicit.
qd uirginitati decor ẽ consensu obsidũ ipsor pbabile erat.
cã etatẽ pocillimũ uberum abhostẽ maxime oportuna eet
iniuriẽ; pace redintegrata romani nouã insemina uirtutẽ
nouo genere honoris statua equestri donauere. in sũma sacra
uia fuit posita uirgo insidens eq; huic tã pacate pfectioni ab
urbe regis ẽ ruscis abhorrens mos traditus a banc quisq; usq;
adnram etatẽ inẽ cetera sollempnia manet uendendi.
bona porsenne regis uendendi. Cuius originẽ moris necesse ẽ
aut inter bellũ nata ee. neq; omissa in pace aut amniore creuisse
principio. quia hic pse ferat titulus bona hostiliter uendendi.
Proximũ uero ẽ exhis quẽ tradunt porsennã discedentẽ abiani
culo castra opulenta conuecto ex propinquis ac fer alib: erui
tie aruis cõmeatu romanis dono dedisse. inopiã urbe ablon
ginqua obsidione; ea deinde nepopto immisso duriperent hosti
libẽ uenisse bona queporsenne appellata grã magis muneris
significante titulo quã auctionẽ fortune regie. quenempo

cestate q̄dē popli romani ex̄; omisso romano bello porsenna nefi rustru
inca loca exercitus adductus uideret. Cū parte copiarū filiū arrun
tē aricia oppugnatū mittit; p̄mo aricinos res nec opinata peculerut;
Arcessita deinde auxilia & alacres poplis sacumis; tantū spei fecere
utacie decernere auderent; p̄relio inito adeo concitato impetu sena
lerant & rusci, ut fundarent ipso incursu aricinos. cumaneq; cohortes
arte aduersus uim ulē declinauere paululū effuseq; p̄latos hostes
conuersis signis abtergo adorti. Ita immedio, ppetia uictores ceteris
rusci parti, exigua duce amisso. qua nullū, p̄ius pfugiū erat. roma
mercet & fortuna & specie supplicū delata. Ibi benigne excepti diuisq;
hospicia. curatis uulneribus; alii, p̄fecti domos suas hospitaliū benefi
cio. multos rome hospicii urbis caritas tenuit. Is locus adhabitandi
datus. quē deinde tuscū uicū appellauere. Lubius lucretius inde ortus
ermenius. p̄ ualerius publicola cōs facti eo anno. postremū legata apor
senna de reducendo in regnū tarquinio uenere; quib; cū responsū esset
missurū ad regē senatū legatos. missi confestim honoratissimi quisq;
patrib; nequin breuī reddi responsū posset nisi recipi reges. ideo potius
delectos patrū adeū missos qua legati ei romę daret. responsū. sedut
in pacem mentio eius rei fieret. Ille mutuis beneficiis inuicē
animi sollicitarent. cū ille peteret qd contra libertatē p̄. R. ex̄. romani
nisi impunitatem suā facilis ē uellent negarent cuiquā negatū uellent.
ñ in regno p̄ mī. sed in libertate ē. ita induxisse senatum hostib; posset
qua regib; portas pace facere. eā ē uoluntatē omnū ut q̄ libertas erat nulla
urbe finitimis de urbis sit. Inde sis aluā ē uellē romā impatiatur
liberā ē. orare. ē uerecundia uictus. Quando id certū atq; obstinatū
ē inquit. neq; ego optandā spem ea dē nequicquā agendo. nec tarquinios
spe auxilii q̄ nullū in me ē frustabor; Aliū hinc seu bello opus ē
seu quicq̄ exilio querant locū. nequid mei uobis ceu pacē distineat, Victis
facta amicitia adiecit. obsidū q̄ reliquū erat reddidit. agrū uicinē
federe adiunctū uicto ademptū restituit. Tarquinius spe omni redit
incisa. exulatū adgenerū mamilii octauii tusculū abiit. romanis
parsida ita cū porsenna fuit. cōs iii ualerius. p̄ postumius. eo anno
bene pugnatū cū sabinis. cōs triumphat. Maiore inde mole sabini
bellū parabant aduersus eos; & nequid simul abtusculo unde & fini
timi suspectū tam bellū erat repentini periculi omnetur.

P. ualeriul quartū. T. lucrecius iterū cōl facta seditio inē belli pacisq;
auctores orta inlabimur. aliquantū inde uirtū transtulit ad romanos;
Nā q attius clausus cui postea appio claudio fuit rome nomē cūpacis
ipse auctor a tuk batoris; belli p̄meret. nec par factioni ēt. ab ērigillo
magna clientū comitatus manu roma transfugit. ut ciuitas data ageret;
transamenē uetus claudia trib; additus postea nouis tribulis. q̄ ceco ue
nirent agro appellata. apius inē patres lectus haudita multop̄ inprincipū
dignationē fuenit. Consules infesto exercitu magrū sabinū, pfecti cūita
uastatione deinp̄tio adflixissent opes hostiū. utdiu nihil inde rebelli
onis timere possent. triumphantes romā redier. T. ualeriul omnū con
sensu princeps belli pacisq; artis. anno p. agrippa menenio. p̄ postumio
cōs mortē. gta ingenti copiis familiaris; adeo exiguis. utfuneri sūptus
decēt. depublico ē datus. luxere matrone utbrutū, sodē anno duę colo
niē latinę pometia ēcora ad. arū cos deficiunt. cū aruncis bellum
inītū. fusoq; ingenti exercitu q̄se ingredientib; fines consulib; ferociē
obtulerat. omē arū cū bellū pometiā compulsuē, sed magis p̄ p̄liū
quā imp̄lio cedib; tēperantiē. ēt celi aliquanto plures erant quā capti. ēt
capti passim trucidauer. neabobsidib; q̄ dē q̄ ccc. accepta numero erant
ira belli hostili abstinuit. Cthoc anno rome triūphatū, secuta cōs
ōpiē uerginiul. sp̄ cassiul. pometiā p̄mouit. deinde uineis aliisq;
operib; oppugnar. nq̄s aruncī magis iā inexpiabili odio quā spe
aliqua aut occasione cohortiē plures igni quā ferro armati exci
tissent. cede incendioq; cuncta cōplent. uineis incensis multis
hostiū uulneratis ēt occisis. consulū qq alterū seduerū nom auctores
ñ adiciunt. graui uulnere exq̄ deiectū ppe inē fecer. romā inde
male gestare reditū inē multos saucios cōs spe incerta utē relict.
Inē iecto deinde haud magno spatio. qā uulneribus curandis supplendoq;
exercitui satis ēt. cū ira maiore bellū cū uirib; ēt iā auctis pometie
arma illata. ēt cū uineis refectis aliaq; mole belli iā ineo ēt
utin muros euaderē milites. deditio ē facta. Ceterū nihil ominus
foede dedita urbe quāsi capta foret, aruncipassim principes se
curi p̄cussi subcorona uenier. Coloni alio oppidū diruti agri
uenit. consules magis obiras grauiē ultas quā ob magnitudinem
pfecta belli triūphar. insequens annō postumiū tominium
ēt largiū cōs habuit. eo anno rome cū p̄tudos absabinos

iuuentute plasentiã scorta raperent. concursu hominũ riua aeppe
plũ fuit paruaq; ẏre res adrebellionẽ spectare uidebãt. Supra
belli latini metũ idqꝫ accesserat qd̃ xxx. iã conjurasse popl̃os conci
tante octauo manlio satis constabat. Inhac tantarũ expectatione
rerũ sollicita ciuitate dictatꝰ pmũ creandi mos orta. sednec
q̃anno. necq̃b; facti consulib; quia exfactione tarq̃niana essent.
id quoq; eni cradit. parũ credituꝫ sit. necq̃ pmũ dictator creatus
sit satis constat. Apud ueteres mos tam auctores. I largiũ dictorẽ
pmũ sp̃ cattiũ magistrũ eq̃tũ creatos inuenio. Consulares legere esca
lex iubebat dictatore creando. Ita eo magis adducor ut credam
largiũ q̃ consularis erat potius qua oi ualeriũ tusiũ uolesine potẽ
q̃ nondũ cos fuerat moderatorẽ & magistrũ consulib; appositũ. q̃si
maxime ẏ ea familia legi dictatorẽ uellent patrẽ multo potius
oi ualeriũ spectato uetusti & consularẽ uirũ legissent;
Creato dictatore pmũ rome p̃ qua p̃ferri securis uidẽ. magnus
plebẽ metus incessit. ne uetustiores eẽnt addicto parendũ neq;
eni ut inconsulib; q̃ pari potestate eẽnt alterius auxiliũ. neque
ꝓuocatio erat. neq; ullũ usquã nisi in cura parendi auxilium;
Sabini xiã creatus rome dictator eo magis qd̃ ꝓ pẽ se creatũ credi
derant metũ incussit. Itaq; legatos de pace mittunt. q̃b; oranti b;
dictatorẽ senatũq; ueniã errorus hominib; adolescentibus
darent. responsũ ignosci adolescentib; posse. senib; nposse. q̃bella
ẏ bellus sererent. accu tam ẽ de pace impetrata q; for. siqd̃ inpen
se facti in bellũ erat pstare. Sabini. idem postulatũ erat. inani
mũ induissent. bellũ indicti tacite inducie q̃tũ annũ tenuere
Cos seruilius sulpicius oi manlius tullus nihil digniũ me
moria actũ. I ebutius deinde & censorius uetustius cos
fidene obsessę erustumeria capta. p̃ neste ablatus. Sabinis. a romā
nos desciuit. Nec ultra bellũ latinũ gliscens. Ita p̃ aliquot annos
delatũ. Aurelius postumius dictator. tertius ebutius magister
eq̃tũ. magnus copus peditũ eq̃tũq; p̃fecti ad lacũ regillũ in agro
tusculano. aduersus hostiũ occurrere; & quia tarq̃nios ee
in exercitu latinoꝝ auditũ e. sustineri ira non potuit. quin
extemplo confligere. Ergo xiã p̃ liũ aliquanto quam ceteri
grauius & atrocius fuit; Tusculanũ ducem adregendam modo

consiliorē affuere. sedsuis mœpsis corporib; dimicantes miscuere
certamina. necq; quā pcerū ferme hac aut illa ẏacie sine uulnere
pē dictatorē ñ. excessit; Inpostumiū p̄ma inacie suos hortantē instru
entēq; tarq̄nius supb; quāquā iā etate cæteris erat grauior equū
infestus admisit. ictusq; ablatere. concursu suoz receptus inamīcē;
& alterū cornu ebureū magister eq̄tū inoctauū mamiliū impetum
dederat. necfefellit uenientē tusculanū ducē. contra quē & ille
concitat equū; Iantaq; uis infestis mucronū hastis fuit. utbrachiū
ebureo traiectū sit. mamilio pectus pcussū; hunc q̄dē insedam aciem
latini recepere; Cbrutus cūsauio brachiū tenere telū nonpossent.
pugna ẏcessit; Latinꝰ dux nihil deterritus uulnere pīū cie; siqua
suos pculsos uidebat arcessit cohortē ẏculū romanoz; cui lucii
tarq̄nii fr̄ p̄erat; Caquo maiore pugnabat ira. obereptā bona patriāq;
ademptā pugnā parūp restituit. referentib; iā pedē abea parte roma
nis Ō ualerius publicole fr̄. conspicatus ferocē iuuenē tarq̄niū
ostentātē se i p̄ma ẏculū aciem domestica cædē gta accensus utruus
familie decus lecta regis erant eius dē infecta forent. subdit cal
caria eq̄ & tarq̄niū infesto spiculo petit; Iarq̄nius retro in agīn
suoz infenso cessit hosti; ualeriū temere inuectū inẏculū aciem
mẏ transuerso q̄dā adortus transfigit. necquicquā eq̄s uulne
re eꝰ retardato. moribundus romanꝰ la-bentib; sup corpus arms
adē rā defluxit; Dictator postumius pꝰ quā cecidisse talē uirū.
ẏculis ferociē citato agmine inuehi suos pculsos cedere animad
uertit. cohorti suę quā delecta manu p̄sidū causa circasse habebat.
dat signū. utequē suoz fugientē uiderunt; phoste habeant; Itameru
anceps uersa fuga romani inhostē. & restituta acies. cohors
dictatorius tū p̄mū p̄lium inuit; Integris corporib animisq; fessos
adora ẏculis cedunt; Ibi alia inē pceret cohorta pugna; imperā
tor latinꝰ ubi cohortē ẏculū adictatore romano ppe circūuentā
uidit. exclubsidiarius manipulos aliquot in p̄mā aciem secū rapit;
hostagmine uenientes I herminius legatus conspicatus. inq; eos insig
nē uestē armisq; mamiliū noscitans. tanto ui maiore quāpaulo
ante magister eq̄tū cūhostiū duce p̄lio init. utæ uno ictu trans
fixū platus occideret mamiliū. & ipse inē spoliandū corp hostis
uer-uto pcussus. cūuictor incastra ex relatus. inē primā

curationē ꝯpraueric. Tū adeq̄ rel dictator aduolat obtestans ut se so
ū pedite descendant ꝯeq̄st. & pugnā capessant. Dicto paruere dest
tuunt ꝯeq̄st. ꝓuolant inp̄mū eq̄pante signa ut parmas obiciunt. recipit
ꝯcēplo animū pedestris acies. postq̄a inuenerut ꝓcere. equato genere
pugne secū parcē periculi sustinentes. undic. tū demū impulsi latini.
ꝓculcaq; inclinant acies. Quos admoti eq̄ ut pseq̄ hostē possēt secuta
& pedestris. acies. ibi nihil nec diuine nec humane opis dictator p̄mit
tens. edē castori uouisse fert. nūciasse milit p̄mia. q̄ p̄mus
q̄ scedt castra hostiū intrasset. Tantusq; ardor fuit. ut eodē impetu quo
fuderant hostē romani castra caperent. hoc modo ad lacū regillū pug
natū ē. Dictator & magister eq̄t ouans phalere in urbē redire.

¶ Triennio deinde neuerta pax nec bellū fuit. cōs. Q. manli. cloelius
&c. tarcius. inde. a. sempronius & m. minucius. ii consulib. edes sa
turno dedicata saturnalia instituit festus dies. aulus deinde postu
mius. &c. uerginius cōs facti. hoc demū anno adregillū lacū pugnatū
apud quos dā inuenio. aulū postumiū. qua collega dubie fidei fuerit
se consulatu abdicasse. Dictatorē inde factū. tanta errores implicant
tēporū. alē apud alios ordinatis magistratib. ut nec q̄ consules sedm
quos dā. nequid quoq; anno actū sit incauta uetustate nouerum
modo sed acta auctor digerere possit. Appius claudius deinde &p̄ ser
uilius cōs facti. infignis hic ann⁹ ē nuncio tarq̄nii mortis. mortuus ē
cuiusquo se p̄fractas opes latinos. adarisso demū tyrannū contulerat.
eo nuncio erecti patres. erecta plebs. sed patrib. nimis luxuriosa
ea fuit letitia plebi cui adeam diem sūma ope inseruit. cūctat imu
nia. ita p̄ mortib. fieri coepere. Eodē anno signia colonia. quā rex tar
q̄nius dederat. supplero numero. colonorū ueterū reductae rome
trib. una & xxx facte. edes mercurii dedicatae idib. maiis. cū uolsc
corū gente latino bello. neq; pax neq; bellū fuerat. Ilam uolsci com
parauerant ayetia quemitterent latinis. ni matura ab dictatore
romano ex. & maturauit roman⁹ neplio uno. cū latino uolsq; con
tenderet. Hac ira consules inuolsci in agrū legiones duxere. uolsci
consilii pena non metuentes. nec opinata rel p̄cul. ar morū immemo
res obsides dant. ccc. principū acoru atq; pometia liberos. ita sine
certamine inde abducte legiones. nec ita multo⁹ uolsciis leuatis
metu suū redit ingenū. Russius occultā parant bellū. hernici

insocietate armoꝝ assũtas: legiõs quoq; adsolluendũ latiũ passim dimittunt. Sed recens adregillũ lacũ accepta clades latinos ira odioq; ciuiq; cũq; arma sua dera: ne ablegati q̃dẽ uiolandi abstinuit. conphensosq; uulsco romã ducere. Ibi tradit consulib; indicatiq; ẽ uolscos hernicosq; para re bellũ romanis. Relata res ad senatũ adeo fuit grata patribꝫ utcapta uoꝝ ser milia latinis remitterent. & defedere q̃ppe inpecuniã negati fuerat. rem ad nouas magis tractus traucerent. Cũ uero tũ latini gau dere facto pacis auctoritã ingenta gẽta cẽ. coronã auream ioui donũ incapitoliũ mittunt. Cũ legatis dono q; q̃ capta uoꝝ remissi ad suos fuerant magna circũfusa multitudo uenit. ꝓgunt domus eoꝝ apud quẽ q̃q; seruierant. grãt agunt. liberalit̃ habita cultuq; incalamitate sua. Inde hospicia iungunt. nunquã aliaꝫ ante publice ꝓuatimq; latinũ nom̃ romano imperio conuunctius fuit. Sed & bellũ uulscũ imminebat. & ciuitas secũ ipsa discors intestino intpatres plebẽq; flagrabat odio maxime ꝓpẽ nexos. obaes alienũ fremebant. seforis. plibertate & imperio dimicantes. domi actiuis; capti & op pressi cẽ. Vtroq; inbello quã inpace. int̃ hostes quã int̃ ciues libertatẽ plebis cẽ. inuidiãq; ea sua sponte gliscentẽ insignis unã calamitas accendit. Magno natu q̃dã cũomniũ maiorũ suorũ insignib; seinforũ. piecit. obsita erat squalore uestis. fedior corporis habitus. pallore ac macie ꝓmpta. adhoc ꝓmissa barba & capillus ef ferauerant speciem oris. Noscebat tam̃ intanta deformitate. & or dine dignũ esse aiebant. aliaq; multa decora uulgo miserantes eum iactabant. Ipse testes honestarũ aliquot locis pugnarũ cicatrices aduer so pectore ostentabat. Sciscitantib; unde ille habitus. unde defor mitas. cũ circũfusa turba cẽ. ꝓpe inconcionem modũ sabino bello aut semilitante. quia ꝓpẽ populationes agri non fructu modo carui erat. sed nulla intacta fuerit. direpta oĩa pecora abacta. tributũ unq; suo tpõre imperatũ. aes alienũ fecisse. id cumulatũ usuris primo segre patrio autoq; exuisse. deinde forensibus. postremo uelut tabẽ puenisse adcorpus. ductũ esse ab creditore non in seruitutẽ sed in carcerem & tortorem. nã cẽ inde ostentare tergũ foedũ recentib; uestigiis uerberũ. Adhec ut sa audita q; clamor ingens oritur. Non ia foro se tumultus sustinet. sed passim tota urbẽ ꝓuadit. nexu uinc ti solutiq; secundiq; in publicũ ꝓripiunt implorant q̃ romanũ fidem.

nullo loco de ē seditionis Voluntarius comes· mutat passim agminib;
p omīs uia cū clamore inforū currit· magno cū periculo suo q forte
patrū in foro erant inea turbā incidēt; Nec temperatū manib; fore· ni
ppere consulem p seruilius ea p· claudius adeō p mdā seditionē inē
uenisset; Ar uneos multaudo uersa ostentare uincula sua deformi
tatēq; aliā· hec semeritos dicere· exprobrantes suā q sq; alius alibi multitū
postulare multo minacie magis quā supplicit· senatū uocarent cu
riāq; ipsi futuri arbitri moderatores q; publici consilii circūsistunt pauci
admodū patrū q casus vt obtulerat contracta adconsulem· ceteros
metus non curia modo sedecia foro arcebat; Nec agi quicquam
p infrequentiā poterat senatus; Tū ū eludi atq; extra se multitudo
putare· & patres q abeēt non casu non metu· sed impediende rei
causa abeē· & cōs ipsos ēgi uersari· Nec dulne ludibrio eē miseri
as suas; Iā ppe erat ut ne consulū q dē maiestas cohercere ira
hominū· cū interea morando anuenīdo plus periculi contraherent·
Tandē in senatū ueniunt· frequentiq; tandē curia non modo in patres·
sedne in consulem q dē ipsos sacil conueniebat; Appius uehemtis
ingenii uir imperio consulare agendā censebat· uno alterō
arrepto q eteros alios seruilius lenib; remediis aptior concitatos
animos flecti quā frangi putabat· Tū tutius tū facilius eē in hac
maior alius error· latini eq tes cū tumultuoso aduolant nuntio·
uulscos infesto exercitu adurbē oppugnandū uenire; queadusq
adeo dua ex una ciuitate discordia fecerat· longe alie patres ac
plebē a ffecere· exultare gaudio plebs ultores supbie patrū
adeē dicere deos; Alius aliū confirmare· nomina darent cū omīb;
potius quā solos periturosq· patres militarent· patres arma capi
rent· utpenes eos dē pericula belli penes q s p mia eēnt; Nec uero
curia mesta · in actrepida ancipiti Metu· & abciue & ab hoste·
seruilū cōs cui ingenii magis populare erat orare· attanti
circū uentā terroribus expedire· t rē· p· ū consul misso senatu
in contionē p dit; Ibi cure eē patrib; ostendit· ut consulat plebi·
Ceterū deliberationi de maxima q dē illa sed tam parte ciuitatis
metū p uniuersa n· p· in uenisse· nec posse cū hostes ppe adportas
eēnt bello p uertisse quicquā n sisset lacerātā aliquid aut
plebi honestū eē· nisi mercede p pul accepta arma propatria

nonceptisse·neq; patrib; satis decorū ꝓmeritū potuit quā ꝓmodū uolun
tate·adfluctis ciuiū suoꝝ fortunis consuluisse; Coactoni deinde dicto
addicꝫ fine·quocunq; nequis ciuem romanū uinctū aut clausū tenere·q
minꝰ ei nominis edendi apud consules potestas fieret·nequis militis do
nec in castris eet· bona possidere aut uendere·liberos nepotesue eius
moueret; hocꝫ postico dicto·ad quos adierant nexi ꝓfugeri exemplo nomina·
undiq; ex tota urbe ꝓripientiū se ex uariis cōfugientiū creditori
nonere concursus inforū uociferatio dicerent fieri; magna ea manus fuit.
neq; alioꝝ magis inuisitato bello uirtus atq; opera eniuit; Cons copias
contra hostē eduxit. paruo diuisimē inter uallo castra posuit; prima
inde nocte ut sine discordia romana fieret·si qua nocturna transitio
ꝓditionue fieri posset. cēperant castra; Sentire uigiles; Exercitus
exercitus signo dato. concursū ē ad arma; Ita frustra ad inceptum
uulsis fuit reliqū noctis utriq; ieri datū; postero die ꝓma luce uulsis
fossis repletis uallū mouebant; Iā q; ab omi parte munita uellebantur
cū cōs quāquā cuncti undiq; ne ueri ante omis uisignū daret clamabant.
experiendi animos militū causa paruꝰ moratus. ꝓquā satis apparebat ingens ardor. dato tandē aderependuo signo militē auidū certa
minis emittit; Primo statim incursu pulsi hostes fugientib; quoad
inter pedes potuit ēga cetra. equestris q; ad castra pauidos egit hostes
mox ipsa castra legionib; circūdatis. cū uulsos inde ad ia pauor ex
pulisset; capta diripiēta q; postero die adsuetā pomeriū quo consu
gerant hostes legionib; ductis intra paucos dies opidū capitur;
Capti ꝓda data. inde paulū recreatus egens miles. consul cum
maxima gratia ua uictore exercitū roma deducit romani
macetranoꝝ uulsinoꝝ legati reb; suis timentes. ꝓmptā ad ia captam adeunt;
his ꝓsus data pax. ager adēptus confestim ad abinos romanos ē transiere.
Tumultus enī fuit uerius quā bellū; Nocte in urbe nuntiatū ē. exer
citū sabinū ꝓdabundū ad amnē transisse. ibi passim diripi
atq; incendi uillas; Missus ex eo ꝓcio cū omib; copiis equitū ad pos
tumiū dictator bello latino fuerat. Secundus consul seruilius
cū electa manu peditū. plerosq; palatos equites circū uenit. nec ad
uentum peditū agmina restitit sabina legio; fessi cū tinere tū
populatione nocturna. magna pars inuisitis repleti cibo uinoq;
uix fugā qua satis ex uiriū habere; nocte una Audito ꝓfectoq;

bello sabino. postero die. immagna iã spe undiq; parate pacis. legati aurũci senatum
adeunt. nidecedat uulsco agro bellũ indicentes; Cũlegatis simul exercitus
auruncorum domo pfectus erat. cuius fama haud pcul iã abaricia uili tanto
tumultu concitus ꝛ. uenec consuli ordine patres. nec pacati responsi arma inse
rentib; arma ipsi capientes dare possent. Ariciã infesto agmine itur. nec pcul
inde cũ auruncis signa collata pliq; uno debellatũ ẽ. Fusis auruncis uictori
bus intra paucos dies bellus romanũ pmissa consulis fidẽq; senatus expectabat. cum
appius æmilia superbi animo. et collegæ uanam facere fidẽ. quã alte prime pote
rat uis decredit pecunius dicere. deincepsq; ante neri fuerant credit oribus
tradebant. et nectebant alii. qd ubi cui milites incidisset. collegã appellabat.
Concursus adsenatũ fiebat. Attulus pmissa iactabant. Illi expbrabant sua
quisq; belli merita cicatricesq; acceptas postulabant ut aut referret adsenatum
aut ut aurilio eẽ consul cuius fuis. Imperator militib; mouebant cõis hec.
sed ẽgi uersari res cogebat. Adeo maltera causã non collega solũ pceperat.
sed omnis factio nobilũ. Ita mediũ secerendo nec plebis utique odiũ. nec apud
patres grãm iniit, patres mollem consulẽ et ambitiosũ rati. plebes fallacẽ. breuq;
apparuit equasse cũ appii odiũ; Certam consulib; inciderat. ut ẽ dedicaret
mercurii edẽ; Senatus a serem adpoptm retulit. uti eoq; dedicatio missu popli
data eẽ. cũ pẽe annonæ. mercatoq; collegiũ instituere. sollempnia pontifice
missi suscipere poplis. dedicationẽ edis. dat õ laetorio primi pili centurioni.
Qd facile apparere non ca ad honorẽ ei cui curatio altior fastigio suo data
eẽ factũ. quia adconsulũ ignominiã. eum inde utiq; consulũ alẽ. patresq;.
sed plebi creuerunt animi. et longe alia quã primo instituerant uia grassabant.
Desperato eni consulũ senatusq; auxilio cum minus duci debitorẽ uidissent.
undiq; conuolabant. neq; decretũ exaudiri. consulis pstrepitu et clamore po
terat. neq; cũ decresse qs quã obtẽperabat. Vi agebat metus omis. et peri
culũ libertatis. cũ inconspectu consulis singuli a pluribus uiolarent. incredi
bile a debitoribus uerberare. Sup hec timor incessit sabini belli. delectuq;
decreto nemo nom dedit furente appio. et insectante ambitionẽ collegæ. qui
poptari silentiorẽ publicã pdere. Tradit qd decredita pecunia ius nondixisse.
adicere. ut nec delectũ qd dẽ exis habere. Nonẽ tam desertã omino rempq;
pietãi consulare imperiũ. seuũ et sue et patrũ maiestatis undicẽ fore. Cũ
circũstare cotidiana multitudo licentia accensa. arripi unũ inignẽ ducẽ
seditionũ iussit. Ille cũ a lictoribus iã traheret. puocauit. nec cessisset
puocationi consul. quia nondubiũ erat popli iudiciũ nisi egre uicta

ꝑnacia forte consilio magis ⁊ auctoritate principū quā populi clamore;
Adeo sup erant animi adsustinendā inuidiā, Crescere inde malū indies cla
mor ib⁹ modo apud sed qđ multo pniciosius erat secessione occultiq; col
loq̄ia. Tandē inuisi plebi cōs magistratu abeunt. seruilius nemo ap pius
patrib⁹ mire gratus. à turginius inde ⁊c. uetustius consulatū ineunt;
Tū uero plebs incerta qualē habit ura consulē ex. cetus noctur nos pars
aeq̄lius pars inauentino facere. nemforo subitis trepidare consilia. comia
tenere aforte uito agere. ea rem consulē rati uterent pniciosā ad patres
deferī. Sed delatā consulere ordine nonlicuit. adeo tumultuose exceptae
clamorib⁹ undiq; ⁊ indignatione patrū. siqđ imperio consulari exequendū
ex. inuidiā ei⁹ consulē ad senatū reicerent. Quod fecto si ceīt imre publica
magistratus nullū futurū fuisse rome nisi publicū consiliū. nunc in mille
curiae contionesq; cū alia inesq̄lius alia inauentino fiant consilia dispsa
⁊ dispensata ee remp unū hercule uirū, ideū plus ee quā consulē. qualis
appius claudius fuerit. momto ēporis discussurū illos cetus fuisse cor repti
cōs. cūquid ergo sefacere uellent nihil eni segnius molliusue quā patrib⁹
placeat aduros pcunctarent. decet nunc uidlectū quā acerrimē habeant.
ocio lasciuire plebē. imisso senatu consules in tribunal descendunt. citari
nominatim iuniores. Cū ad nom nemo responderet. circūfusa multitudo
inconcionis modū negare ultra decipi plebem posse. numquā unū militem
habituros. nisi starent fides publica/libertatē unicuiq; pus reddendā ee
quā arma danda. ut ppatria ciuib⁹q; nonp dnis pugnent. Cōs quid mandatū
ee a senatu uidebant. sed eos q̄ intra parietes curie ferociē loquerent
neminē adee inuidie sue participē. ⁊ apparebat atros cū plebe certam.
Primus itaq; quā ultima experirent. senatū iterū consulere placuit. Tū uero
ad sellas consulū ppe conuolauere. minim⁹ q̄sq; natu patrū abdicare consu
latū iubentes. ⁊ deponere imperiū. adqđ mouendū animo⁹ de ex. utraq; re
satis expta ūdemū consules nē dictū negetis. p. c. ad ingens sedatio
postulam⁹ uerbū q̄ maxime ignauiā increpant. a silent nobis habentib⁹ dilec
tū. acerrimi cuiusq; arbitrio quando ita placet rem agem⁹. Redeunt
in tribunal citari nominatim unū ex his q̄ in conspectu erat dedita opera
iubent. cūstare tacitus. ⁊ circa eū aliquot hominū ne forte uiolaretur
constitisse globū. lictorē ad eū consules mittunt. Quo repulso. tū uero
indignū facin⁹ ee clamantes q̄ patrū consulib⁹ aderant. deuolant de tri
bunali. ut lictori auxilio eent. Sed ablictore nihil aliud quā prendere

prohibito cum conuersus in patres impetus esset. consulum intercursu rixa sedata est;
In qua tamen sine lapide sine telo plus clamoris atque irarum quam iniurie fuerat;
Senatus tumultuose uocatus tumultuosius consulitur. questionem pos
tulantibus iis qui pulsati fuerant. decernente ferocissimo quoque non sen
tentiis magis quam clamore et strepitu; tandem cum ire resedissent
exprobrantibus consulibus nihilo plus sanitatis in curia quam in foro esse.
ordine consuli cepit; Tres fuere quod sententie. Primus uerginius rem non
uulgabat. debis tantum qui fidem secuti publici seruili consulis uulsco arunco
sabinoque militassent bello agendum censebat. Titus largius non id tempus
esse ut merita tantummodo exsoluerentur. totam plebem ere alieno demersam
esse. nec sisti posse in omnibus consulatur quin si alia aliorum sit conditio accendi
magis discordiam quam sedari; Ad. Primus claudius et natura inmitis et efferatus.
hinc plebis odio illinc patrum laudibus non miseriis ait sed licentia tantum
concitum turbarum et lasciuire magis plebem quam seuire; Id adeo malum
ex prouocatione natum quippe minas esse consulum non imperium. ubi adeos
qui una peccauerint prouocare liceat; Age. dum inquit dictatorem a quo prouocatio
nem creemus. Nam hic quo nunc omnia ardent conticiscet furor. pulset. Tum
mihi lictorem qui sciet ius de tergo uitaque sua penes unum. unum illum esse. cuius
maiestatem uiolauit; Multis uterat horrida et atrox uidebatur appii senten
tia. rursus uergini largique exemplo haud salubrem utique largii putabant
sententiam que totam fidem tolleret; Medium maxime et moderatum utroque
consilium uergini habebatur. sed factione respectuque rerum priuatarum que semper
offecere officientque publicis consiliis. Appius uicit. ac prope fuit ut dic
tator illem idem crearetur. Queres utique alienas se plebem periculosissimo
tempore cum uulsci eique et sabini forte una omnes in armis essent; Sed cure fuit
consulibus et senioribus patrum ut imperio suo uehemens mansueto permitte
retur ingenio. omnes ualerium dictatorem uolesi filium creant; plebes et si ad
uersus se creatum dictatorem uidebat. tamen cum prouocationem fratris lege ha
berent. nihil ex ea familia triste nec superbum timebat; Edictum et inde
a dictatore propositum confirmauit animos seruili fere consulis edicto
conueniens. ed et homini et potestati melius rati credi. omisso cer
tamine nomina dedere. quantus numquam ante exercitus legiones
decem effecte. tunc inde date consulibus quattuor dictator usus.
neciam poterat bellum differri; Aequi latinum agrum inuaserant.
oratores latinorum ab senatu petebant. ut aut mitterent subsidium.

aut ceptos uendor finiū causa capere arma sinerent. Iuuius uisū ē
defendi inermes latinos quā para retractare arma. Veturius consul
missus ē. his finitis nihil populationis fuit. cessere eq campis loco q;
magis quā armis freta sūmisse iugis montiū putabant. Alt consul
inuulseos pfectusne & ipse terere tēpus uastandis maxime agris.
hostē adconferenda ppius castra dimicandūq; acie exiuit. medio mē
castra campo ante suū q̄sq; uallū infestis signis constituere. mutatu
dine aliquantū uulsei superabāt. Itaq; effusi & contēptim pugnā inire
cōs romanus nec pmouit aciem. nec clamorē reddi passus defixis
pilis stare suos iussit. Vbi admanū uenisse hostis cū cohortes totaui
gladiis rem gerere. Vulsei cursu & clamore fessi cū uelut se stupentib
metu intulissent romani. p quā impressionē sensere. & aduersos factam.
& ante oculos micare gladios. haud secus quāsi īsidias incidissent.
turbati uertunt tergā. & ne ad fugā q̄dē satis uirtū fuit. quia cursu
impetū ierant. Romani contra quia principio pugne q̄eti steterant ui
gentes corporib; facile adepta fessos. & cōtra impetu cepēr. & castris
exutū hostē uelitari. persecuti uno agmine uictores cū uictis urbē irru
pere. plusq; ibi sanguinis pmissa omniū generū cede quā impsa dimica
tione factū pactis data uenia. q̄ inermes indeditionē uenerāt. Dūbac
inuulseis gerunt. dictator sabinos ubi longe plurimū belli fuerat
fundit fugat q; exuit castris. eq̄ tacu immisso mediā turbauerat hostiū
aciem. Quadū secornua latius pandunt. parū apte introrsū ordi
nib; aciem firmauerant. turbatos pedes inualit. eodē impetu castra
capta debellatūq; ē. Post pugnā ad regillū lacū non alia illis annis
pugna clarior fuit. dictator triūphans urbē inuehit. sup solu ad
honores locus in circo ipsi posterisq; adspectaculū datus. sella aneo
loco curulis posita. uulseis deuictis uelitēn ager ademptus. uelitari
coloni aburbe missi. & colonia deducta. cū eq̄s p aliquanto pugnatū ē.
inuito q̄dē consule. quia loco iniq̄ subeundū erat ad hostis. sed milites
extrahi rem criminantes. ut dictator pius quā ipsi redirent in urbē
magistratu abiret. irrita q; sic ante consulis pmissa ei caderent.
ppulere. ueforte temere inaduersos montes agmē erigere. idmale
cōmissū ignauia hostiū in bonū uertit. q̄ priusquā adconiectū teli
uenirent. obstupefacta audacia romanos. relictisq; castris munitis
mis tenuerant locis. inaduersas ualles dilsiluere. Vbi satis p de

ctuctoria incruenta fuit; ltra tri fariã rebello bene gesta. dedomesticarum
rerũ cuentu nec patrib; nec plebi cura decessérat; Tanta cũ gra tũ arce ppa
rauerant feneratores. quenonmodo plebẽ sedipsũ ærã dictatorẽ frustrarent
Namq; ualerius p̃ uersũ consulis redditu omnũ actionũ insenatũ p̃ma habuit
p̃uctore popto. recultq; q̃d deneris fieri placerẽ; Quecũ relecta relatio ee.
ñplaceo inquit concordiæ auctor. obtrabitis medius fidius ppe diem uicinei
similes romana plebs patronos habeat; q̃d adme attinæ neq; frustrabor
ultaneuicis meos. neq; ipse frustra dictator ero. discordiæ intestinæ bellum
externũ fecere. uchoc magistratu egerue resp. pax foris pcraẽ domi impedit.
p̃uatus potius quã dictator seditioni interero. ltra curia exres sus dictatura
se abdicauit. Apparuit causa plebis suã uicẽ indignantẽ magistratu abisse. itaq;
uelut psoluta fide qm̃ peũ nonstetisse quinpstaret. decedentẽ domũ cũ fauore
aclaudib; psecuti. Timor inde patres incessit. neli dimissus exercitus fore.
rursus ceteris occulta conuiuationesq; fierent. ltaq; qũa qũa p̃ dictatorẽ dilect?
habitus ee. tam qm̃ inconsulũ uerba iurassent. sacrãm to teneri multẽ rati.
p causã renouatu abeq; bellu educi exurbe legiones iussere. Quofacto matu
ratæ seditio. exp̃mo agitatũ dieẽ deconsulũ cede. utsoluerent sacrãmto. doc
tos deinde nullã scelere religionẽ exsolui. Camio quodã auctore. inussu con
sulũ insacrũ montẽ secessisse transanienẽ amnẽ. tria aburbe mlia passuũ;
Afrequentior famæ. quã cuius pilo auctoritẽ inauemanũ secessionẽ factã eẽ;
Ibi sine ullo duce. uallo fossaq; cõmunit castris. q̃q rem nullã nisi necessariã
aduictũ sumdo. paliquot diel neq; lacessiti neq; lacessentes sese tenuere.
pauor ingens inurbe. metuq; mutuo suspensa erant oña. timere relicta
absunt plebes uiolentiã patrũ. timere patres residẽ inurbe plebẽ incerti.
manere eã anabire mallent. quandiu autẽ tranquillã q̃ secesserit multum
dinẽ foret quid fuerit. Deinde siqd externũ interim bellũ exisset. nullã
pfectioni sunconcordiæ ciuilis spem reliquã ducere. eã pequa primiquarecon
ciliandã ciuitati ee placuit. Igit oratorẽ adplebẽ mitti menenium
agrippam facundũ uirũ. eqd inde oriundũ erat plebi carũ. Is intromissus
incastra. prisco illo dicendi & horrido modo nihil aliud quãhoc narrasse
fertur. Tẽpore quo inhomine ñ utnunc oña inunũ consentiant. sed singulis
membris suũ cuiq; consiliũ suus sermo fuerit. Indignatas reliquas partes
sua cura. suo labore. acministerio uentri oña queri. uentrẽ inmedio q̃etiã
nihil aliud quã datas uoluptates. frui. Conspiratse inde neman? ados cibos
ferrent. nec os acciperet datũ nec dentes conficerent. Hac ira dũ uentrẽ

fame domare uellent · ipsa una mbra cũq; corpus adextremã tabẽ uenisse · Inde
apparuisse uentrẽ quoq; haud segne ministeriũ ee · nec magis aliquã ualere eũ
deficientem nomis corporis partem; hinc quouismo uigemq; diuisũ pariter inuenias
maturo confecto cibo sanguinẽ cõparando · hinc qua intestina corporis sedicio
similis eet ire plebis in patres · flexisse mentes hominũ Ag. deinde deconcor
dia cepãt · concessũq; in conditionem · ut plebi sui magistratus ecent sacro sci-
q; auxilio lato aduersus consules ee · neue cui patriũ capere eũ magistratũ
liceret; Ita tribuni plebi creati duo · c · licinius & l · albinus; hii tres collegas
sibi creauer; Inhis licinii fuisse sedicionis auctores · deduob; q fuerint
minus conuenit · sunt quidam duos tantũ in sacro monte creatos tribunos ee di
cant; Ibiq; sacratã legẽ lata p secessionẽ plebis Spurius cassius & p aulus
cominius consulatũ inier; his consulib; cũ latinis populis icti fedus adid
ferendũ consul ale rome manlius, ale aduersus bellũ missus anciates uolscos
fudit fugatq; compulsos oppidis · longula p secutus menib; portis. Inde pari
mucamite uolscos cepit; Tũ magna ui adortus coriolos; Erat ei incasti
mi p mores iuuenis · c · marcius adolescens · & consilio & manu ppe malsecus
cognomẽ postea coriolano fuit; Cui subito exercitũ romanũ coriolos obsiden
tẽ · atq; oppidanos q si intus clausos habebat intentũ · sine ullo metu
extrinsecus imminentis belli · uul sce legiones p fecte abanto inuasissent ·
codeq; tpre ex oppido erupissent hostes; Forte instatione marcius fuit ·
Is cũ electa militũ manu nimodo impetũ erumpentiũ retudit · sed ppa
tentẽ portã ferox irrupit · cedeq; in prima urbis facta igne temere ab
reptũ imminentib; muro edificia iniecit; Clamor inde oppidanoz mixtus
muliebri puerilq; ploratu · adterrorẽ ursolæ primo ortus · & romanis auxit
animũ · & turbauit uolscos · utpote capta urbe. Iad ferendã opẽ uenerant;
Ita fusi uul sci anciates · coriolq; oppidũ capũt tantiq; sua laude obstitit ·
fame consulis marcius · uenit; Fedus cũ latinis columna enea inscriptum
monumto ee; ab sp cassio uno quia collega fuerat · ictũ · postumii cominii
bellũ gessisse cũ uolscis memoria cessit; abiisse. Codẽ anno agrippa
menenius mort. uir omnũ uita pariter patribus ac plebi carus; Post secessionem
carior plebi factus; huic mti pcis arbitroq; concordie ciuiũ · legato patrũ
ad plebẽ · reductori plebis romane mirbẽ · cuius funeri defuit · exultt
cũ plebi ex tantis collatis incapita. Cos deinde · t · geganius · p minutius
facti; eo anno cũ & foris q eta oia abello ecent · & domi sanata discordia ·
aliud multo grauius malũ ciuitatẽ inuasit; Carnis p mũ annone ex in

cultus ꝓcessionē plebis agris. fames deinde qualis clausis solæ uentūque
aditericū seruatoꝝ uiaq; & plebis eē. niconsulis, ꝓuulsent. dimissis
passim adfrumētū coemendū nouum æruriā modo dextris abhostia
litoribꝫ. leuoq; ꝓuulsos mari usq; adcumas. sedquesticū insiciliā quoq;
adeo finitimoꝝ odia longinquis cogerant indigere auxilius; frumētū
cumiscū coēpū eē. nauel ꝓbonis tarq̄niosꝝ abaristodemo tiranno q̄
heres erat retentes. Inuolscis pompanoq; neemi q̄ dē potuit, Periculū
quoq; abimpetu hominū ipsis frumētatoribꝫ fuit. extulsci frumētū tiberi
uenit; so sustentata ē plebs. Incōmodo bello mītā artas cōmeatibꝫ ueratī
forent. niuolscos iā mouentes arma pestilentia ingens inualuisse. Ca
clade conterritos hostiū animis. uteriā ubi ea remisisse terrore
aliq̄ tenerent, Ruebatis auxere numerū colonoꝝ romani. & norbe
inmonat noua coloniāq; arx in pompano eē. miser; Ō. munitio
deinde & Asempnio cōs magna uis frumēta ex sicilia aduecta. agitatūq;
insenatu. quanta plebi daret. multa uenisse tōpus p̄mendę plebis puta
bant. recuperandiq; iuraq̄ ex coorta secessione acui patribꝫ cēt; Inp̄
mus martius coriolan hostis tribunicie potestati. Siannonā inquit
uetere uolsumt. tuis p̄stinū reddant patribꝫ. Cur ergo plebeios magistros
cur sicinios potentes uideo. subiugū missus tāquā ablatronib. redēptus
ego nebas indignitatem diutius paciar quā necesse ē. tarq̄niū regem
q̄ nontulerim sicinii fera. secedat nunc auocet plebem. patet uia insacrū
montē aliosq; colles. rapiant frumēta ex agris meis. quē admodū tercio
anno rapuere. utant annonā qua furore suo fecere; Audeo dicere. hoc
malo domitos ipsos potius cultores agroꝝ fore. qua utarmati ꝓcessi
onē coli ꝓhibeant; Haud tam facile dictū ē faciendū nefuerit. quā
potuisse arbitror fieri. utconditionib; laxandi annonā & tribunitiā
potestatē & oīa inutilis iura inposita patris demerent sibi & senatui,
Nimis atrox uisa sententiae. & plebē ira ꝑpe armauit fame. Se tam
sic hostes pati. cibo uictuq; fraudari. peregrinū frumētū quesola ali
mēta ex insperato fortuna dederit abore rapinis. gneo martio uinctī
dedant tribuni. misi dein plebis romanę satis fiat. eū sibi carnificē
nouū exortū. qui mutuori autseruire iubeat; ingreuntē ecuria im
petus factus eē. nip oportune tribuni diem dixissent; Vbi inter sup
pressa. se iudicē quisq; sedim uter nec is q. inimici factū uidebat,
Contēptam p̄mo martius audiebat minas tribunicias. auxilii ñpenae

uisdatū illi potestati plebis q; ñ patrū tribunos cē. sed adeo infensa erat
cohorta plebs. ut uix pene defungendū cē patrib; restituī. Iamen
aduersa inuidia uisq; ī quasus quisq; quantocius ordinis utrib;
Ac primo tēptata ē res. si dispositis dictatib; absterrendo singulos
a contionib; concilisq; discere rē possent. inuersi dem q cessere.
quicquid erat patrū reos dicere. pcib; plebē expostcentes. unum
sibi cuiem. unū senatorē. si innocentē absoluere nollent. pnocente
donarent. Ipse cū die dicta nona dē. pseueratū ira ē. Damnatus
absens inuisos eruelatū abiit. minitans patrię hostilesq; iā tum
spūs gerens; uenientē uolsci benigne excepere. benignius q; indies
colebant. Quo maior ira in suos eminebat. crebrēq; nunc querele
nunc minę pcipiebant. Hospicio ucebat Attius tullus. longe iste
princeps uolsci nominis erat. romanisq; semp infestus; Ita cū al
terū uetus odiū alterū ira recens stimularet. consilia conferunt
de romano bello. haud facile credebant plebē sua impelli posse.
uetustiens infelicit tēptata arma caperent. multis sepe bellis pes
tilentia. postremo amissa iuuentute. fractos spūs cē. arte agendū
ingeniosiq; ut uetustate odio. ut recens aliqua ira exacerbaretur
animi. Ludi forent ex instauratione magni rome parabant. Instaurandi
ne causa fuerat ludi; Mane seruus q dā pater familie nondū cōmisso
spectaculo subfurca cesū medio egerat circo. cepta inde ludi uelut ea
res nihil ad religionē pertinuisset. haudquaquam multop? ac Latinio de plebe
homini somnū fuit. uisus iuppiter dicere. sibi ludi pessul torē displi
cuisse. nisi magnifice instaurarentur. Hu ludi periculū urbi fore.
ire ea consulib; nuntiare. quā quā audisne liber erat religione
animus. Verecundia tamen maiestatis magistratuū timorē uicit.
nec ora hominū ludibrio abire. Magno illi ea cunctatio stetit;
Filiū namq; intra paucos dies amisit; Cuius repentine cladis ne causa
dubia ē. Egro animo eadē illa insomnis obuersata specie uisa ē.
rogitare. sicin magnā spretā numinis habere mercedē. maiorē instare.
ni ea ppere annuntiae consulib; Ita p̄sensserat. cunctanter tamen
explatantē ingens uis morbi adortae debilitate subita. Iunc
eni uero deor? ira admonuit; Sessus igit malis p̄teritis instantib; q;
usq; consilioq; propinquor? adhibito. cū uisa atq; audita exponer
sacū tacens somno iouem minas uisq; celestis rep̄sentatis

casib; suis fuis exposuisse: consensu inde audubie omiu q aderunt inforu
adconsules lecto affere. Inde incuria iullius cois delatus eade illa
cupiarib; ingenia omiu admiratione enarrasse: ecce aliud miraculu qui
capiti omib; membris delatus incuria ee. eu functu officio pedib; suis domu
redisse traditu memorie e ludi qua amplissimi ufierent fenae decrerunt.
Adeos ludos auctore attio Tullio uis magna uulneroy uenit, priusquam com
mearent ludi. Tullius eadem copositi cu marcio fuerat adconsules uenit
dicit ee questionem agere derep uelit arbitris remotis. Inuitus inquit
qd seq iuste demeis ciuib; loquor. nostram admissu quicquam abhis crimi
natu uenio sed cautu ne admittam numio plusquam uelim uroy ingenia
mobilia. Mutat ideladib; sentim. quippe q nostro merito. sed ura pa
triata incolumes simus. Magna hic autem multitudo ee ludis
spectaculo intenta ciuitas erit. Memini quidpeande occasione ablabi
noy iuuenem inhac urbe commisse ut horrere animus. nequid inconsulte
ac temere fiat, hec nra ura q causa pus ducenda uobis cons ratus sum.
qd adme attinet; excepto hinc domu abire inanimo e. neomnis facti dicti ue
contagione psens uoler. hec locutus abiit. consules cu adpareret rem dubiam
subauctore certo deciuisse. auctor magis ut fit quam certi adpcauendu uel
exstup uacuo mouit. factoq; senatus consulto ut urbe excederent uolsci
poner dimittum. Quonis eos pficisci ante nocte iuberent, n eos pauor
primo discurrentes adhuc res tollendas inhospicia pculit, pficiscentib;
deinde indignatio obortas e uti conscelerato cotaminatoq; abludis festis diebs.
ceteu quodammodo hominu deoy q; abactos ee. Cuppe contanuato agmine
irent. pgerel suis tullius adcaput ferentem. utq; q; euenuret p morem eoy
excipient. querendo indignandoq; eos ipsos sedulo audientes seda ire
uerba. ep eos multitudine alia insubiectu uie campu deduxit, ubi in
contionis modu oratione exorsus. Vereres P R iniurias cladesq; gentis
uolscoy utoma inquit obliuiscamini alia hodierna hanc contumeliam
quotande animo ferat. quapiam ignominia ludos comisere. nonsensistis
aruphatu hodie deuobis ee. uos omib; ciuib; peregrinis uestinamus
poplis spectaculo abeuntes fuisse. uras coniuges uros liberos traductos
p. ora hominu. q deos q audiuere uocem pconis. quid quinos uidere abeun
tes. q deos q huic ignominioso agmini fuere obuii existimas sic putatis
nisi aliquod pfecto nefas ee. qd si inter simus spectaculo uolaturi sim
ludos. piaculu q; meriturn. deinos absede pioy ceteu conciliog; abigi;

Quid deinde illud non succurrere uobis uidetur nos qd maiorum pfecisse sibi
pfecto & non fuga ē & hanc urbē uos non hostiū ducitis. ubi suum diem mo
rari est. sed moriendū omib; fuit; bellū uobis indictū ē. Magno eq; malo quin
dixere. suum esse. Ita & sua sponte urarū pleni & incultu domos inde
digressi. instigando q; suos alios q; populos effecere. utome uullo nom defice
re imperatores. Adid bellū deorum populoq; sententia lecta. actiusq; ullius.
& gn. marcius exul romanus. inq; aliquanto plus spei reposita; qua spem
nequaqua fefellit. ut facile apparere ducib; ualidiore qua exercitu rem
romana esse. Circeios pfectus p mu colonos inde romanos expulit. liberaq;
ea urbē uolsci tradita. Inde inlatina uia transuersis tramitib; transgressi.
satricū longula. polusq; cam. coriolos. nouella. hec romanis oppida adem
Inde tauinū recepit. Tunc demceps corbionē. uetelia. trebū. labicos pedū
cepit. postremū adurbē apedo duxit. & adfossas cluuillas quinq; aburbe milia
passuū castra posita populat. inde agrū romanū custodib; inc populato
res missi. q; patricios agros intactos seruarent. siue infensus plebi
magis. siue uti discordia inde inc parari plebēq; ocreret. quepfecto orta ex
adeo tribuni ita ferocē pse plebē criminando impmorem ciuitatis insti
gabant. Sed extinxit amor maximū concordie uinculū. qua uis suspectos
infensosq; inter se iungebat animos. Idmodo nonconuenerat qd senatus
consuleret; nusqua alibi spem qua in armis ponebant. plebes oia qua bellū
malebat. Sp nautius. ita & sectius furius consules erant. eos recensentes
legiones. psidia pmuros aliq; inq; b; stationes uigilias q; ee placuerat
loca distribuentes. multitudo ingens pace poscentiū pmū sedatoso clamo
re conciuit. deinde uocare senatū. referre delegatis ad gn. marcium
mittendis. coegit. acceperē relatione patres. postqua apparuit labare
plebis animos. missis q; depace admarcium oratores. atq; responsu retu
lere. si uulsci ager redderet. posse agi depace; si pda belli pcium fieri uelint.
memorentes & ciuiū iniurie & hospitii beneficii annisurū. ut appareat
exilio sibi irritatos. nō fractos animos ee. Iterū deinde ide missi. Nec
pueri in castra. sacerdotes quoq; suis insignib; uelatos esse supplices
ad castra hostiū tradita ē. Nihilo magis qua legatos flexisse animos.
Tū matrone aduectam matrē coriolani. uolumniaq; uxorē frequentes
eunt. ad publicū consiliū an mulieb̄ris amor fuerit parū inuenio.
Pucere certe ut aduecta magno natu mulier. & uolumnia duos par
uos exmarcio ferens filios. secū in castra hostium irent. & qm armis

uiri defendere urbē nonpossent mulieres p̄cib; lacrimisq; defenderent.
Vbi adcastra uentū ē. nunciatūq; coriolano ē adē ingens mulierū agmē
inp̄mo utq; nec publica maiestate inlegatis. nec insacerdotib; tanta offusa
oculis animoq; religione motus ēt. multo obstinatior aduersus lacri
mas muliebres erat; deinfamiliariū q̄dā q̄ insignē mestitia int̄ ceteras
cognouerat uocauitā int̄ nurū nepotesq; stantē. nisi me fruſtrata inquit
oculi mat̄ tibi coniuxq; & liberi assunt. Coriolan⁹ p̄pe utramen con
sternatus absede sua cūferre matri obuiā complexum mulier inuā
ex̄p̄cib; uersa. sine p̄sequā cōplexum accipio. scia inquit adhostem
an adsilū uenerim. captiua matne in castris tuis sim. inhoc me longa
uita & infelix senecta traxit. ut ecule te. deinde hostē uidere. potu
isti populari hanc terrā. quam genuit atq; aluit. nō tibi quā uis infesto
animo & minaci p̄ueneram. ingredienti finis ira cecidit. nonc ū in
conspectu roma fuit. succurrit. intra illa menia domus ac penates
mei. Mat̄ coniunx liberiq; ergo ego nisi peperissem. roma nō oppugna
ret. nisi filiū haberē liberā inliberā patria mortua eem. Sed ego nihil ū
pa nec tibi turpius quā mihi miserius possū. nec uerim miserrima diu
futura sū. dehis uideris quos supplex aut immatura mors aut longa seruitus
manet. Vxor deinde ac liberi amplexi flectusq; abomi turba mulie
rū ortus & conploratio sui patriq; fregere tandē uirū. Complexus
inde suos dimittit. ipse retro aburbe castra mouit. Abductis de
inde legionib; exagro romano. inuidia rei oppressū periisse traduN.
Alii alio loco. Apud fabiū longe antiquissimū auctorē usq; adsenec
tutē uixisse eundē inuenio. refert certe hanc sepe eū exacta etate
usurpasse uocē. multo miserius sē exiliū ee. nominuidē laudē
suā mulieribus uiri romani. adeo sine obtrectatione gle aliene
uirtutis uigebat. monumto quoq; qd ex̄ tēplū fortune muliebri edificatū q; ē dedicato
Redire deinde uolsci adiunctis equis inagrū romanū sed eq̄ ar
tū aliū haudultra tulere ducē; hinc exercitamine uolsci eq̄ ne
imperatorē coniuncto exercitu darent seditio. Deinde atrox
p̄lū ortū. Ibi fortuna p̄ R̄ duos suū exercitus autmin⁹ p̄niciosos
quā pugnaci certamine confecit. cōs tunc sicinius & c. Aq̄lius.
sicinio uolsci. a quilio hernici. nambi quoq; marmis erant
pugnata euenit. Eo anno hernici deuicti cū uolsci equo marte
discessū ē. cassius deinde & peculius uirginius cōs facta cū hernicis

feduſ ꝺcã agri partes duc adempte. Inde dimidiũ latinis dimidiũ plebi di
uiſurus cõſ caſſius erat. Adiciebat huic muneri agri aliquantum
quẽ publicũ poſſideri apriuatis crimmabat. Id multos q̃dẽ patrum
ipſos poſſeſſores periculo rerũ ſuarũ terrebat. Sedæpublica patrib;
ſollicitudo inerat. largitione conſulem periculoſas libertatis opes ſtruere.
Tũ p̃mũ lex agraria, p̃mulgatã. Numquã deinde uſq; adhanc memoriã
ſine maximis motib; rerũ agitata. cõſ alẽ largitioni reſiſtebat auc
toritb; patrib; nec omni plebe aduerſante. quæ p̃mo ceperat faſtidire mul
uulgatũ actuũ. ẽ inſocios. Sepe deinde æ uerginiũ cõſ meditationib;
uelut uaticinantẽ audiebat. peſtilens collegæ munus ẽ. agros illos
ſeruitutẽ uſ q̃ acceperant latinos. regno uã fieri; quid ita. eũ aſſumi
ſocios æ nom latinũ. q̃ dat tunuiſſe hernicis paulo ante hoſtib; capta
agri partẽ certã reddi. niſi utrgentes, p̃coriolano duce caſſium
habe ante p̃ populariſ iã ẽ. diſ ſuaſor legis agrarie ceperat uterque
deinde conſul certatim plebi indulgere. uirginius dicere paſſurum
ſe aſſignari agros. dũ nec ui niſi q̃ romano aſſignẽt. Caſſius quia
magnifica largitione ambitioſus inſocios eoq; ciuib; uilior erat. uc
alio munere ſibi conciliare ciuiũ animos. iubere, p̃ſiculo fruũco
pecuniã accepta restitui popło; Id uero audiecuſ quã p̃ſentẽ mer
cedẽ regni aſpnato plebes. adeo p̃ſẽ ſuſpicionẽ inſitã regni uelut
abundarent oĩa munera eius inanimis hominũ reſpuebant. quæ
ubi p̃mũ magiſtratu abiit. negatã damnatãq; conſtat. Sunt q̃ patrẽ
auctorẽ ei ſupplicii ferunt. eũ cognita domi cauſa uerberaſſe ac ne
caſſe. peculiũq; filii cereris conſecrauiſſe. Signũ inde factũ ẽ. æ inſcrip
tũ ex caſſia familia datũ inuenio apud quos dã. idq; ppius fidẽ ẽ.
A queſtoribꝫ ceſone fabio & L. ualerio diem dicta p̃duellionis. dam
natãq; populi iudicio diruta publice deſ. eã ſtare ante cellurſ
edẽ. ceterũ ſiue illud domeſticũ ſiue publicũ fuit iudicũ damnat.
Seruio cornelio. a fabio conſulib; haud diuturna ira populi incaſſiũ
fuit. dulcedo agrarie legis ipſo p̃ſe dempto auctore ſubibat animos.
accenſaq; ea cupiditas ẽ malignitate patrũ. q̃ deuicti eo anno uolſcis
aequis q; militẽ p̃da fraudauere. quicquid captũ ex hoſtib; ẽ. uen
didit fabius conſul. ac redegit in publicũ. Inuiſũ erat fabium
nom plebi p̃pe nouiſſimũ conſulẽ. Tenuere tamen patres. ut cũ L.
æmelio ceſo fabius creareꝫ. eo infeſtior facta plebes ſeditione

domestica bellū ꝯcernū ꝯcutit. bello demde ciuiles discordie intermisse animo patrū aclebs rebellantes uolscis æquos duce emilio prospera pugna uicere; p̄lustrā hostiū fuga quāplium assūpsit. Adeo pnacit fusos insecutus eq̄tes. Castoris aedes eodē anno idib: quintilib: dedicatā. Vota erat latino bello. postumio dictatore. filius ei⁹ duū uir adidipsū creatus de ducunt ollicitati; & eo animos dulcedine agrarie legis animi plebis tribuni plebi popularē potestatē lege populari celebrabant. patres fatis supque gratuita fauoris immultitudine credentes ee largitionis temeritatisq: inui tamta horrebant. Acerrimi patrū ducs adresistendū cōs fuere. Caius² pars reip uicit. nec inpsens modo sedinuenientē ēā annum ō fabiū cesonis frm. & magis inuisū alterū plebi accusatione; sp̄ cassii. Lualeriū cōs dedit. Certatū eo quoq; anno cū tribunis ē. uana lex uanq; legis auctores uadando terrā munus facti; fabiū inde nom ingens p̄ares comunes consulatus unoq: uelut tenore oīs exptos tribunicis certaminib; habitū; Itaq; urbene lo catis mansit mea familia aliquandiu honos; bellū inde ueiens mitā. euolsi rebellan. sedadbella extrna ppe superant uires. abstrebantq; his inter semæipsos certando; accessere adegras iā oīū mentes, pdigia celestia. ppe cotidiana; murbe agrisq; ostentantia minas; motaq; ita numinis causā nullā aliā uates canebant publice priuatimq; nunc extis nunc pauet consulta. qua audirte sacra fieri. Quiterrores tam eo euasere. utoppia uirgo uestalis damnata incesta penas dederit. q. fabius inde ce. tullius cōs facti. eo anno nonsegnior discordia domi & bellū foris atro ciuis fuit; Abequis arma supra. ueientes agrū quoq; romanor populantes inter; quor bellorū crescente cura. ceso fabius. & sp̄ furius consules fiunt. Ortonā latinā urbem equi obpugnabant. Veientes pleni iā populationum romā ipsā seoppugnatoros minabant; quiterrores cū compescere deberent. auere insup animos plebis; redi batq; nonsua sponte plebi mos de auctandi militiā; sedspurius publius licinius tr. pl uenisse tēpus ratus putamā necessitatē legis agrarie patrib; inungende. susceperat ron militarē impediendā; ceterū tota mundia tribunicie potestatis uersa inauctorē ē; nec ineū cōs acrius quā ipsius eius collegę co ortus. auxiliog; eorū delectū cōs habent; Adduo simul bella exercitus scribit ducendus; fabio inuentes. inequos furio dat. & ineq; quidē nihil dignū memoria gestū ē. fabio aliquanto plus negotii cū ciuib; quā cū hostib; fuit; Vnus ille uir ipse consul rēp sustinuit.

quā exercitus odio consulis quantū inse fuit p̄debat. Nam cū cōs preter
ceteras imperatorias artes. quas parando gerendoq; edidit bellō plurimas
ita instruxisse t aciem utsolo eq̄tatu emisso exercitū hostiū funderet.
inseq; fusos pedes nolut, nec illos ē sinon adortatio inuisi ducis suum
salte flagitiū ē publicū in̄sentia dedecus p̄ modo periculū sianimus
hostis redisse cogere potuit gradū accelerare. aut sialiud nihil instare
instructos. Inuisu signa referī mestuq; crederet uictos. exercrantes nunc
imperatorē nē nauatā abequitē operā. redeunt in castra. Nec hinc tam
pestilenti exemplo remedia ulla ab imperatore quesita. Adeo excellentib;
ingeniis ciuis defuere ars. quacuem regant. quā aqua hostē superent.
Consul romā redit. nonta belli gesta aucta quā irritato exacerbatoq; inse
militū odio. Obtinuere tam patres utin fabia gente consulatus maneret.
Q. fabiū cōs creant. fabio collega. C. neuius mamilius dat. ē hic annus
tribunū auctorē legis agrariē habuit. alti pontificis fuit. Is candē uiā
uelut. p̄cessisse sp̄ tullio ingressus. dilectū paulisp impedit. Perturbatis
terū patrib; appius claudius uictā tribunitā potestatē dicere pōse
anno in̄sentia rep̄. exemplo impetuū quando inuentū sit sui ipsam
utrib; dissolui. Neq; enī umquā defuerūt q̄ ē excollega uictoriā sibi
ēgrā meliores parat bono publico uelit quesitā. ē plures siplurib;
opus sit tribunos adauxiliū consulū paratos fore. Tanū uel aduersus
omnes fatis ēē. darent modo ē cōs ē p̄mores patrū operā. utti min omnes
aliquos tam ē tribunis rei p̄ ac senatu conciliarent. P̄ cepit appius mota
patres ē uniuersi comiter ac benigne tribunos appellare. ē consulares.
utcuiq; p̄ uiam aliquid iuris aduersus singulos erant. paramgrā param
auctoritate obtinuere. ut tribunicie potestatis utres salubres uel
lent rei p̄ ēē nouemq; tribunos aduersus unū optimorē publici cōmodi
auxilio dilectū consules habent. Inde aduersus bellū p̄ fecti q̄ndiq;
exeruria auxilia conuenerant. nonam uelentū grā concitata qua
q̄ inspem uentū erat discordia intestina dissoluerem romanam
posse. Principesq; inomnū exeruie populos concilius fremebant. Nec nas
opes ēē romanas. nisi intestinis ipsos seditionib; seuiant. Id unū uene
nū. ea labem ciuitatib; opulentas repta. ut magna imperia mortalia
ēent. Diu sustentatū id malū. partim patrū consiliis. partim patientia
plebis. Ita ad extrema uenisse. duas ciuitates ex una factas. suosquiq;
patrum magistratus suas leges ēe. Primū indelectab; seuire solitos.

eos dē inbello tām paruisse ducib; qualicūq; urbis statu manente disci
plina militari sisti potuisse; lā non parendi magistratib; morē incastra
quoq; romanū militē seq; primo bello mipsa acie. impio certamine. con
sensu exercitus tradita ultro uictoriā. uicti equis signa deserta
imperatorē inacie relictū. inuulsu incastra reditū; pfecto simstet
suo milite uinci romā posse. nihil aliud opus ee qua indici ostendiq;
bellū; Cetera sua sponte facta edeos gesturos, he spes erubescos arma
uerāt. multis inuicē casib; uictos uictoresq;; Consulet quoq; romani
nihil pterea aliud quā suas uires sua arma horrebant. memoria
pessimi primo bello exempli trebanē. nerem cōmitterent coubi due
simul acies amde eent; Itaq; castris secluebant tam ancipiti pericu
lo a uersi; diem tēpusq; forsitan ipsū lenturū ira. sanitatē q; animis
allaturū. uetent hostis erubescere queo magis ppere agere. lacessere
ad pugnā primo obeūtando castris, puocando q; postremo utnihil moue
bant. quā consules ipsos quā exercitū increpando. simulationē utcū
que discordie remediū amoris inuentū. & consules magis non con
fidere quā noncredere suis militib; nouūte dictoris gen? silentium
oriū; inermatos; Adhec innouitatē generis origoq; quā falsa
quā uera iacere; hecce ubipsis uallo portisq; streperent. baud egre
consules patiat imperite multitudinis nunc indignatio nunc pudor
pectora uersare. & abinitio uertere malis. nolle multo hostes
nolle successū. nonpatribus; nonconsulib; extēna & domestica odia cer
tare inanimis; tandē superant extēna adeo supbe insolenq; hostis
eludebat. Frequēs imptorū conuentus. poscunt pugnā. postulant
uexillū dei. Consules uelut deliberabundi capita conferūt. diu col
loquuntur. pugnare cupiebant; Sed recto reuocanda & addenda cupi
ditas erat. utaduersando remorando q; incitato semel milite addere
rene impetū; Reddit responsū. immaturā remagi. nondū tempus
pugne ee. castris se teneremt; Edicunt inde. utabstineant pugna
siquis inuulsu pugnauerit. utinhostē anim aduersuros; Ita dimissis
quominus consules uelle credunt. crescit ardor pugnandi. accenduntur
insup hostes ferociq; multo. ut statu isse nonpugnare consules cognitāe
quippe impune seinsultari uros. noncredi militi armarem adulta
mum seditionis eruptura finēq; uenisse romano imperio; hisfrena
occursare portas. ingēs pbra egre abstinent. in q castra oppugnent;

Cū uero nonulara contumeliā pati romanū posse ual castrū undiq; adeon
sulet curriē nostā sensim utantē pcenturionē principes postulant sed
passim oīs clamoribꝫ agunt; Maiora res erat tergi uersaē tam fabius deinde
aderes cessē tumultu uā metū seditionis collega concedente cūsilentiū
classico fecisse. ego istos cū mānū posse uincere scio. uelle nescirem
ipsi fecerē. ita certū atq; decretū ē nondare signū nisi uictores sereduros ex hac
pugna uirent; Consulem romanū miles semel macie fefellit deos numquā
fallā; Centurio erat oī flauoleius inē primores pugne flagitator uictor uiq;
ō fabi reuertar ex acie: si fallar, iouem patrē gradiuiq; martē aliosq; patres in
uocat deos: Idē deincepsoīs exercitus inse quisq; iurat. iurat data fide signum;
Arma capiunt. eunt in pugnā uarū speq; plena. nunc uibere cruscos probra
iacere. nunc armatus sibi quisq; lingua prompta hostē offerri; Omnū illo die
quaplebis quapatrū animia uirtus fuit; fabiū nomen fabia gens maxime eni
tuit. multis ciuilibꝫ certaminibꝫ infensos plebis animos illa pugna sibi reconciliare statuunt; Instruit aciem uersus hostis cruscę que legiones deprec
tant; ppe certa spes erat. non magis secū pugnaturos q; pugnauerunt cūcti.
manus qq aliquod mā irritatas animus & occasione anceps haud despe
randū eē facimus; res aliē longe cruenta. Nam nonalio ante bello in
festior romanus. adeo hinc contumelius hostes hinc consules mora
exacerbauerant. plū inuit; uix explicandi ordinis spatiū & ruscis fuit.
cūpilis inē primā trepidationē abiecta temere magis quā emissa
pugna iā immanus. Iam a gladios. ubi mars ē atrocissimus. uene
rat. Inē primores genus fabiū insigne spectaculo exemploq; ciuib;
erat. exhis quintus fabiū. tertio hic anno ante consul fuerat. princi
pem inconfertos uelantes eunte feror utrib; & armos arte tuscul
incauū inē multas uersantē hostiū manus gladio p pectus arma figit.
Telo extracto pcepsfabius impulsus abiit; sensit utraq; acies unius uiri
casū. cedebatq; inde romanus. cū oī fabius consul transilibat corpa
uentis. Obiectaq; parma. hoc uirastis inquit militesq; fuente uos
in castra redituros adeo gnauissimos hostes magis amat quā oīe
martē q; pquos uirastis. Ergo iniuratus aut uictor reuertar aut
propere hic quinte fabi dimicans cadam; Consuli tū gaius fabius
prioris anni consul. Verbis ne istis fr̄ utpugnent tempestatium
credis dii impetrabunt pquos iuuauere. & nos uti decet proceres
ut fabia nomine ē dignū pugnando petut quā adorcando accendam?

militū animos. Sic impmus infensis hastis pugnant duo fabii. totāq; monti
secū aciem. Prelio eparce una restitato. nihilo segnius incornu altero
cōs manlius cōs pugnā ciebat. Vbi ppe similis fortuna ē uersata.
Iam ut altero incornu. q fabiū sic. in hoc ipso consulē manliū iā uelut fusos
agentē hostes. & impigre militē secutus. & ut ille graui uulnere ictus
pauore cessit infestū ira gradū retulere. Postquā sensere que locorū cōs. alē cū
aliquot armis sequtū mea parte erato eq; aduectus uiuere clamitans col
legā seuectorē fuso altero cornu adesse. rem inclinatā sustinuisse; manlius
quoq; ad restituendā aciem sepse coram offert. duoq; consulū cognita ora
accendunt militū animos. simul & uanior iā erat hostiū acies. dū abun
dantē multitudine freti subtracta subsidia mittunt ad castra oppugnan
da. Inquę diu magno certamine impetu facto. dū pdē magis quā pugne memo
res erant cēpti. tarati romani q primā irruptionē sustinere ñ potuerūt. mis
sis ad consules. ut mittant quoloco res essent. conglobati ad portā redeunt
& sua sponte ipsi pontē renouant. & manlius consul reuectus in castra. domis
portas militē opposito. hostib; uiā clauserat. Ea desperatio ausos rabiem
magis quā audaciā accendit. Nec cū ineunte quacūq; exitū ostenderet
spes uano aliquotiens impetu sese globi. uidentes unus ipsū cōs insig
nē armis inuadit. Prima excepta ictus. cū stantē ab tela sustinere. Deinde. ut sine
inquit. cōs mortifero uulnere ictus cadat. fusiq; circa omnis ausos crescit
audacia. romanos error pcta castra trepidos agit. & caderet rema uenā fortē.
ni tegēta rapto consulis corpore pace fecissent. una porta hostib; uiā; aperuit
pune. Consternato q; agmine abeuntes interfectorē alterū incidunt consulem;
Ibi uterū cesi fusiq; passim uictoria egregia parta. tristis tamen duob; tā claris
funeribus. Itaq; consul decernentē senatu triumphum sperantes sine imperato
re triumphare possit. pcimus belli opera facile passuros. respondit se fami
lia funesta quinta fabia fuisse morte. republica eparce orba consule altero
amisso. publico priuato q deformē luctu laureā naceptaros; Omni adeo triumph
pho depositis triumphis clarior fuit. Adeo spreta intempore gla interdum
cumulatior redit. Funera deinde duo duxere. collegę filiq; ducere. idem
mutuq; laudator. cū concedendo illis suas laudes ipse maximā partē earū
ferre. Neq; immemor eius q dictato consulatus inhiberat. reconciliandi am
mos plebis. sanctos militē curandos diuidit patribus; fabius plurimi dati
nec alibi maiore cura habita. inde populares iā ē fabii. nec hoc ulla alia re. misi
salubri reip parte. Lgē nonparcū magis quā plebis studiis ē fabius cū tato

uergimo cōs factus neq; bella neq; delectus neq; ullā aliā priorē curā agere.
quā utāliqua ex parte inchoata concordie spe. primoquoq; tēpore cū patrib;
coalescerent animi plebis; Itaq; principio anni censuit priusquā ql quā
agrarie legis auctor tribunus exisset occuparent patres ipsi suū mūs
facere capiendi agrū plebi quā maxime equalē darent; Verū cē habere cos
quos sanguine actos dolore parta sic aspnata patres sī; Questa quoq; quidā
nimia gta luxuriare exuanescere uiuendū quondā illud cesonis ingenū.
Nulle deinde urbane factiones fuere uexabant incursionib; equos latini.
eo cū exercitu celo missus impsos equorū agrū depopulandū transiit.
Cqui se in oppida recepe murisq; sustinebant. eo nulla pugna memorabilis
fuit; Ac auerente hoste clades accepta temeritate alterius consulis actāq;
de exercitu forte nicelo fabius inter pore subsidio uenisse. Creo tpre
neq; pax neq; bellū cū uicinis fuit. resq; prime informā latrocinii uene
rat. legionib; romanis cedebant. in urbē ubi abducta senserant legiones.
agros incursabant. bellū qcq; cētē bello inuicē eludentes. Ita neq; omīa tota
res nec ptici potuit. ex alia bella aut p̄senta instabant utabeq; uolscis
nondum quā recens dolor, prime cladis transire. q̄escentib; aut me
moriaros se apparebat sabinos semp infestos. exuriāq; omem; Sed uicini
hostis assiduus magis quā grauis. contumelius sepius quā periculo animos
agitabat; Quod nullo tpre negligi poterat aut aperta alio sinebat;
Tū fabia gens senatū adiit. cōs p̄ gente loquit. assiduo magis quā magno
p̄sidio utsceret. p̄ c. bellū uicinis egre; uos alia bella curate fabios hostes
uicinis date. auctores sumus nā ibi maiestatē romani nominis
fore. nīm idnobis uelut familiare bellū priuato sumptu gerere inani
moe. R. p̄ emilie illic pecunia uace; hīe ingentes acte. cōs ecuria
egressus comitante fabiorū agmine. q̄ uestibulo curie. s. c. exspectantes
steterant. domū redit. illi armati p̄ crodie adlū consulis adē domos
inde discedunt; Manat tota urbe rumor fabios adcelū laudib; ferunt.
familiā unā subisse cuntatis onus uicinis bellū inpiatā curā inpiata
arma uersūrisse duę roboris euisdē iurbe gentes. deposcant. hec uulscos sibi
illē quos. p̄ R. tranquillā pacē agente, omīs finitimos subigi popios posse;
Fabii postera die arma capiunt. q̄ ubi cruce conuenunt. Cōs paludatus
egredient. uestibulo gentē omem suā instructo agmine uidet; Acceptus
inmeduū signa ferri iubet. numiqua exercitus neq; minor numero. neq;
clarior fama. ex admixtione hominū purbem incessit; Sec ecē militis

omīs patricii omīs unius gentis. quor nemīnē ducē spnere egregius q̄b;
libē tēporib; senatus. Ibant unius familie uiris; uetera popło pestem
minitantes. sequebat turba ꝓpria alia cognatorꝫ sodaliūq; nihil mediū
nec spem nec curā sed inmīsa oīa uoluentiū animo. alia publica sollicitu
dine excitata exfauore & admiratione stu persire forte ire felices uidebant
Incepta euentus pares reddere. consulatus inde actus triumphos. oīa ꝑmia
absē omīs honores sperare. ꝑ cereunt ab; capitoliū arcē q; & alia tēpla q̄ q̄d
deorꝫ oculis. quicquid animo occurrit ꝑcant. uelut illud agm̄ faustum
atq; felix mittant. sol pices breui inpatriā adparentes refectuant; in
cassū misse ꝑces; infelicium ad extremum porte carmē talis ꝓfecti ad
cremerā flum̄ ꝓueniunt; Ibi opportunus ut̄sus locus cōmuniendo ꝑsidio.
L. emilius inde & c̄ seruilius cōs facti; & donec nihil aliud quā inpopu
lationib; res fuit. non ad ꝑsidiū modo tutandū fabii satis erant. sed loca
regione quatuor cus ager romano adiacē. sua tuta oīa. infesta hostiū.
uagantes ꝓtinus q; finē fecere; mē uallū Deinde haud magnū popula
tionib; fuit. dū & uicinos accitu ex & rure exercitu ꝑsidiū cremere
oppugnant. & romane legiones abluuio emilio consule adducte cōmin⁹
cū & ruscis dimicant acie. quā quā uix dirigendi aciem spatiū uicin
ab; fuit. adeo mē ꝑmam trepidationē. dū p̄ signa ordines introeunt.
subsidiaq; locant inuecta subito ablatere romana eq̄tum ala. non
pugne modo incipiendę sed consistendi ademit. locū. ita fusi retro
ad sęva rubra. ibi castra habebant. pacē supplices petunt; Cuius impe
trate abinsita animis leuitate. ante deductū cremera romanum
ꝑsidiū p̄ntant; rursus cū fabius erat uicinis popło sine ullo maioris
belli apparatu certam̄; Nec erant incursiones sed aliquotiens equo
campo collatq; signis certatū gens una popli R. sepe exopulentas
sima uictū reserunt & rusca ciuitate uictoriā tulit; Id ꝑmo & cerbū
indignūq; uicinis; utiū. inde consiliū & rrenatū. insidis ferocē hostē
capiendi gaudere & iā multo succes su. fabius audacia crescere;
Itaq; & pecora ꝑdantis; aliquotiens uelut casu incidissent obuia
acta & agrestiū fuga uasti relicti agri. & subsidia armatorū ad
arcendas populationes missa. sepius simulato quā ū pauore
refugēr; Itaq; fabii adeo contempserant hostem. ut sua inuicta ar
ma neq; loco neq; tēpore ullo crederent sustineri posse. hec spes
ꝓcit. ut ad conspecta ꝓcul & cremera magno campi intuallo

ii omī agros aut subiti
ipet Incursantiū

pecora quaqua rara hostiu apparebant arma decurrerent. Cuiu
quidi effuso cursu insidias circa ipsu ut locatas superassent. pala-
taq; passim uaga urbis pauore iniecto raperent pecora subito ex insi
diis consurgit aduersi undiq; hostes erant. Primo clamor circu
latus excruit. dantela ab omi parte accedebant. cocumib; q; eruscis
ua comonenti agmine armatoy septa quo magis se hostis inferebat coge
bant breuiore spacio ipsi orbem colligere. Quetes paucitate eoy
insigne. & multitudine eruscoy multiplicatis marte ordinib; faci
ebat. Tu omissa pugna qua inimis parcis parce intenderant. inimu
locu seomis inclinant. eo nisi corporib; armisq; rupere cuneo uiam
duxit Via medias leuis collem. inde primo restituere. mox utrisq; pauidi
superior locus spaciu dedit. recipiendiq; apauore animum.
pepulere. & ia subeuntes. Vinceba; tq; auxilio loci paucitas. ni ingo
circu missus ueiens inuerticē collis euasisset; ita superior rursus
hostis factus. fabii cetia duntaxat omis. plusquā. expugnatu. ccc sex periss
satis conuenit. unu ppe puberē aetate relictu. stirpem genti fabie.
dubiisq; reb; p. R. sepe domi belliq; uel maximu futuru auxiliu.
Cui hec accepta clades extra. c. oratius & L. menenius cos erant.
menenius aduersus tuscos uictoria elatos confestim missus. aliquoq;
male pugnatu e. ianiculu hostes occupauere. obsessaq; urbis fore.
sup bellu annona p mentem trusi. erant eni eruscis taberim. nhoratio
cos euolsis ex reuocatos; Adeoq; id bellu ipsis instat moemb;.
utpmo pugnatu adspexi aequo marte. iteru adportam collinam
ibi quaqua paruo momento superior romana res fuit. meliore tam
militē recepto pstimo animo insuetura plia idcirco fecit. Auergim
& p. seruilius cos. p accepta proxime pugna clade uetentes absti
nuere acie populationes erant. fabios secuta. & uetus abarce ia
culi passim inromanu agru impetus dabant. nonusquā pecora
tuta non agrestes erant. capti deinde eade arte quaceperant
fabios, secuta dedita opera passim aditi celebrat, ppulsa pecora.
pcipitauere inimsidias. quo plures erant. maior cedes fuit; ex hac
clade atrox ira maioris cladis causa atq; mutu fuit. Traiecto eni
nocte taberi castra seruilii, adortis oppugnare. inde fusi magna
cede in ianiculu segre recepere. Confestim cos ipse transit
taberim. castra subianiculo comouit. postero die luce orta

nonnihil ⁊ esterna felicitate pugne ferox. magis tam ⁊ inopia frumti quia
uis ꝑcipiaa dū celeriora ceīt agebat ⁊ consiliu temere aduerso ianiculo
ad castra hostiu aciem erexit. foeduisq; inde pulsus quia ꝑ die pepulerat.
mīuentu collegę ipse exercitus q; ē seruauit; Inē duas acies ⁊ rusci cū
munīb⁹ his atq; illis ęga darent. occidione occisi Ita oppressi sū temeritate
felici ueiens bellū urbi cū pace laxior ⁊ iā annona redit. ⁊ aduecto
ex campania frumto. ⁊ ꝑ quia timor sibi cuiq; future inopię abiit. eoq;
abditu fuerat plaiu; ē annona Ex copia deinde otioq; lasciuire rursus animi. ⁊ ꝑ sti
na mala ꝑ quia foris deerant domi querere. tribuni plebē agitare suo
ueneno agraria lege. in resistentes in mentare patres. nec in unuersos modo
sed in singulos; Quintus considius ⁊ t. geminus auctores agrarie legis:
ē. menenio diem dicunt; Inuidie erat amissu ⁊ remere ꝑ sidiu. cū haud ꝙ ual
indestructua cōs habuisse; ea oppressit. cū ⁊ patres haud min ꝙ quia ꝑ co
riolano annisi ceīt. ⁊ patris agrippę fauor haud dubiu ꝙ coleuisset
Inmulta temperu tribuni. cū capitis ⁊ aquissis sent. duo milia eris dam
nato multā ediuer. ea in caput uertat. negant tulisse ignominiā segr tu
dineq;. in de morbo absumpti ē. Alius deinde reus sp. seruilius uicon
sulatu abiit. ē. nautio ⁊ ꝑ. ualerio cōs. intio statim anno. abl. cedicio
⁊ t. statio tribunis die dicta. non uoluenius ꝑcib; suis autpatriu sed cū
multa fiducia innocentie greq; tribunticios impetus tulit; ⁊ huic ꝑ liuium
cū tusci adianiculū erat crimini. sed ferundi animi uir. ut in publico
periculo ante sictu in suo. non tribunos modo sed plebē oratione ferociu
refutando. exprobrandoq; ē meneniu damnationē mortēq;. cuius patris
munere restituta quondā plebs eos ipsos quib; tū seu rex magistratus
eas leges haberet. periculū audatia discussit; Iunii ⁊ uerginius collega
testis ꝙ ductus. participando laudes. magis tam meneniani adeo mita
uerunt animū. ꝙ fuit iudiciū certamina domi finita ueiens bellū
exortū. quib; sabini arma coniunxerant; ē ualerius cōs accitus la tu
nos hernicosq; auxilius cū exercitu uocos missus. castra sabina quęq
monb; socios locata erant confestim aggredit. Tantāq; trepidationē
iniecit. ut clū dispsi alia alia manipulatim excurrunt. ad arcendam
hostiu uim. ea porta cui signū ꝑmū intulerat caperet. intra uallū
deinde cedes magis quia ꝑ liū ē. tumultus e castris. ⁊ in urbem
penetrat. tamquā uasa capta. ita pauidi ueientes ad arma currunt.
Pars sabinus eunt subsidio. pars romanos toto impetu intentos

castra adorum. Paulis p Auersi turbataq; ſ. deinde & ipſi uersiq; uersis
ſignis reſiſtunt & equeſ abcōſ minus ſuis tuſcos fundit fugatq; Eadem
hora duo exercitus due potentiſſime & maxime finitime gentes ſupera
tes; Oūhec aduersos gerunt uolſci equi q; in tuſcano agro poſuerant caſtra
populataq; fines erant eos p ſe ipſi latam aſſumpſat hernicus ſine romano
aut duce aut auxilio caſtris exuer. ingenia p da p ter ſuas recuperatas
res potas; Miſſus tam abroma cōſ inultos c. nauatus mos credo
non placebat. ſine romano duce exercituq; ſocios p priſ urb: conſiliſq;
bella gerere nullū gen calamitatis contumeliaq; non edita inuolſcos c.
nec tam p pere potuere utacie dimicarent. L. furius inde & c. manlius
cōſ. manlio uerentes, p ncia euent. non tam bellatū inducie mannos
xl. pecunias date. frumto stipendioq; imperato. paci ęne confeſtim conti
nuat discordia domi. agrarie legis tribunicii ſtimulis plebs furebat.
conſules nihil menenti damnatione nihil periculo deterrui ſeruiliſ
ſima ui reſiſtunt. Abeuntes magiſtratu cōſ genticus lix pl arripuit.
L. emilius & oppie uergi nius conſulatū ineunt. opiscū nullū, puer
gnio inquib; dā annalib; cōſ inuenio; Hoc anno quoſcūq; cōſ habuit
ra adpoplm furius & manlius circū eunt. ſordidaq; non plebē magiſ
quā tumores patrū ſuadent. monent. honorib; & adminiſtracione
reip abſtineant. Conſulares ui faſces p tecta curuleq; ſellā nihil aliud
quā pompā funeris putent. clariſ inſignib. uelut inſulis uelatos ad
mortē deſtinari; Q d ſi conſulatus tanta dulcedo ſit. iā nunc ita ma
nibū inducant. conſulatū capū & oppreſſū ab tribunacia poteſtate
ee. conſuli uelut apparitori tribunicio oīa admittū imperū q; tribu
ni agenda ee. ſiſe cōmouerint. ſi ſtrā peccarit patres. ſi aliud. quā plebem
ee in rep creauerint. eciā cōſ marci menenii damnatione & mortē
ſibi pponant ante oculos. His accenſi uocib; patres. conſilia inde rpublica
ſed imputato ſeductaq; aplurū conſcientia habere. ubi cuiā modo conſ
tare iure an iniuria eripiendos ee reos. atrociſſima quęque maxime
placebat ſententia. nec auctor quāuis audaci facinori deerat; Igitur
tuduciī die cūplebs in foro erecta expectacione ſtare. murmur primo
q d non deſcendere. tribun deinceps iam mora ſuſpectior fiere. deterrui
a primoribus credere. & deſertā acp dictā cauſā publicā queri; Tandem
q obuerſata ueſtibulo tribuni fuerant nuntiant domi moratū ee in
uenti; q d ubi intota contione p tulit rumor. ſicut acies fundatur

duce occiso. Ita dilapsi passim. alii alio. Cepit eos pauor tribunos iniuaserat
quā nihil auxilii sacratae leges haberent morte collegae monitos. nec parcere
casui moderate ferre iubebat. adeoq; neminē nocere poterat. ut etiam
insontes fecisse uideri uellent. palāq; ferrent malo domandā tribu
nitiā potestatē. Subhac pessimi exempli uictoria delecti educitur
pauentib; q; tribunis sine intercessione ulla cōsulū rem pagunt. Tum ū
ursi plebis tribunos magis silentio quā consulū imperio. aduocare
actum ee deliberatae sua rursus adantiquia rediit. cōgenitio una
moratā aclepultā tribuniciā potestatē. aliud agendū accogitandū
quomodo resistat patrib;. Id autē unū consiliū ee. ut ipsa plebs
quando aliud nihil auxilii habeat defendat. nii exx. lictores
apparere consules. & eos ipsos plebis hominis nihil contempta ut neq
infirmus sisint q contemnant. sibi quēq;. ea magna atq; horren
da facere hōs uocib; alii alios cū metassent. aduolerone publium
deplebe homine. quia q ordines duxisse negare se militem
fieri deberet. lictor missus e aconsulib;. olero appellat tribunos.
cū auxilio nemo eet. consules spoliari homine & uirgas expediri
iubent. Prouoco inquit adoptim uolero. qm tribuni ciuem r
inconspectu suo uirgis cedi malunt. quā ipsi in lecto suo a uobis
trucidari; uoferocius clamitabat. eo infestius circū scindere
& spoliare lictor. Tū uolero & ualens ipse & adiuuantib; aduoca
tis repulso lictore. ubi indignantiū ipse acerrimi erat clamor.
eo se in turbā confertissimā recepit. clamitans. p uoco. & fidē
plebis imploro. cues. adesse eo militones. nihil e qd expecta
tis tribunos. quib; ipsis uiro auxilio opus e. Concitata hominis
uelut ad pliū sexpediunt. apparebatq; omne discrimen ad
ee. nihil cuiquā sanctū. non publici fore. non priuati uiris; huic
tantae tempestati cūse consulit obtulisse nt. facile expiari parum
tuta maiestatē sine uiris ee; uolatis lictoribus. fascib; fractis. e foro
in curiā compellunt. Incerta quatenus uolero grauiter e uictoriam.
Contionis cence deinde tumultu cū senatū uocari iussissent.
queruntur in iuriis suas. in plebis. uoleronis audaciā; in multas
ferociē dictas sententias uicere seniores. Quib; in patrū aduer
sus temeritatē plebis certari nonplacuit; uoleronē amplexa
fauore plebis proximus comitiis tribunū plebi creat. meū anni

q̄luciū pinariū publiū furiū consul habuit. contraq; omniū opinionē
quieū uexandis prioris anni consulib; p̄missurū tribunatum
credebant. p̄ publicā causā p̄uato dolore habitone uerbo q̄dē
uiolatis consulib; rogationē tulit ad popl̄m. ut plebei magistratus
tributis comitus fierent. Haud parua res sub titulo p̄ma specie
minime atroci ferebat. sed quę patriciis omēm potestatē p̄clientiū
suffragia creandi quos uellent tribunos auferrę. huic actioni
gratissimę plebi cū sūma ui resisterent patres. neq; una uis ad
resistendū erat. ut intercederę aliquis ex collegio auctoritate
aut consulū aut principū adduci possę. res tamē suo ipsa m̄ olimine
grauis. certaminib; in annū extrahit; plebs uoleronē tribunum
reficit. patres ad ultimū dimicationis ratiorem uenturā. a p̄piū
claudiū ap̄ F̄ iam inde a patrūis certaminib; inuisū infestumq;
plebi consulē faciunt; collega ei titus quintius dat; principio statī
anni nihil priusquā de lege agebatur; Sed ut inuentor legis uolero
sic letorius collega ei auctor cū recentior tū acrior erat; ferocem
faciebat belli gl̄a ingens. qt. aetatis eius h aut quisquā manu promp
tior erat; is cū uolero nihil p̄t quā de lege loqueret. in sectatione
abstinens consulū. ipse in accusationē appi familieq; sup̄bissime
ac crudelissimę in plebem R̄ exorsus. cū a patrib; non consulem
sed carnificē aduexandā & lacerandā plebem creatū ēē contenderę.
rudis in militari homine lingua non suppetebat libertati animoq;;
taq; deficiente oratione. quando q̄dem non facile loquor inquit
q̄rites. quā quod locutus sū praesto: crastino die adeste. ego hic
aut in conspectu uro moriar aut p̄ferā legem; Occupant tribuni
templū. postero die consules nobilitasq; ad impediendā legem
in contione consistunt. Sū moueri lęorius iubę. p̄terquam
qui sub fragiū ineant. adolescentes nobiles stabant nihil cedentes
uiatori. Iū ex his prendi quosdā lęorius iubę. consul appius
negare ius esse tribuno inquēquā. nisi in plebeiū; non enī popl̄i
sed plebis eū magistratū ēē. nec illū ipsū submouere p̄ imperio posse
more maiorū. quia ita dicat. si uobis uidet discedite quirites.
facile & contemptim de iure disserendo p̄turbare lęoriū poterat;
rdens igitur ira tribunus. uiatorē mittit ad consulem. Consul lictorē
ad tribunū. priuatū ēē clamitans sine imperio. sine magistratu.

Violatiq; ēē tribunus mi & contio omnis atq; co-orta parbuno inconsu
lem ēē. & concursus hominū inforū & tota urbe concitatae multatio
nis fiere; Sustinebat tam appius panacia tanta tempestatē certatiq;
haud incruenta plio fore. mi quintius consul. alē consularib; nego
cio dato ut collegā ui sibi nonposset de foro abducerent, Ipse nunc
plebem seuientē pcib; leuasse. nunc orasse tribunos. ut concilium dimit
terent. darent ire spatiū nocturnum suā illis tempus adempturū. sed
consiliū urib; additurū. & patres impopli & consulem inpatiū fore po
testate. egre sedata ab quinto plebs. multo egrius consul alē a patrib;
dimisso. tandē concilio plebis senatū consules habent. Vbi cū amor
atq; ira inuicē sententias uariassent. quo magis spatio mposito ab impe
tu ad consultandū aduocabant. eo plus adhorrebant a certatione ani
mi. adeo ut quinto grates agerent qd eius opera magna discordia ēē.
Ab appio pecā uecordiā consularē maiestatē ēē uelle. quam ēē inconcordi
ciuitatē posse. dū tribuni q cōsulatē adse quisq; oma trahabant. nihil relictū ēē
uirtuti in medio. diserta tacerataq; remp. magis quoq; immanuisse qua
ue incolumis esse queri, Appius conatu testari deos atq; homines. remp
a pdigmeciū accedere. non consulem senatui. sed senatui consuli deesse.
Grauiores accipit leges qua in sacro monte accepere; Victus tamen
patrū consensu quicquid ex silentio pferet. Cū primū tribunos comitia
creata tribuni sunt numero xiā addito. arbitrati pinde ac duo antea fue
rint. piso auctor ē. Nominat quoq; tribunos. cōsulis ciū. l. numitoriū
ō duelliū sp illiciū lucii. melliciū. uolsciū. æquicūq; mē seditionē
romanā & bellū co-orta uastauerant agros. utiqua secessio plebis
fiere a se receptū habere. Compositis deinde rebus castra retro mouere.
ap claudius inuulsos missus. quinto eq; primum euenit. eadē inimi
tia seuitia appiq; domi ēē. liberior qdsine tribunicijs uinculis
erat. odisse plebē plusquā patrio odio. qd seuectū abeo seuuico con
sule caecho aduersus tribunicia potestatē plata legem ēē. quia
minore conatu nequaquā tanta patrū spe potuisset impediri
consules; Haec ira indignatioq; ferocē animū ad uexandū seuoq;
imperio exercitū stimulabat. nec ulla ui domari poterat; tantū
certam animis inbiberant. segnē. otiosē. negligentē. contumaciter.
oma agere. nec pudor nec metus coercebat. sic trahi ad uelle. agm
tardius sedulo incedere. si adhortator opis adesset. omem sua sponte

∴ equicum q3

mota remittere industria. psenti uultus dimittere. tacite pterea
te exercitu. inuidie ille odio plebeio animus mendu moueretur
omni nequequa acerbitate prompta nihil ia cu militib; agere. acen
turionib; corrupti exercitu ducere. tribunos plebei cauillant
mendu euoleronem uocare; Nihil eoru uolsci nesciebant instabantq;
eo magis sperantes idem certamen animos aduersus appiu habituru
exercitu romanu. qd aduersus fabiu consule habuisse; Ceteru
multo appio quasfabio uiolentior fuit, nonen uincere tantu noluit
ut fabianus exercitus. sed uincere uoluit; pduxit maciem turpi fuga
pene castra. necante restitute. qualigna inferente uis. munimenta
uidit. foedaq; extremi agminis cedem; tu expressa uis adpugnandu.
uictori; ia uallo submoueret hostis; tacit tam apparere capi
tantu castra militi romanu noluisse; alu gaudere sua clade atq;
ignominia; qb; nihil infractus feroc appiu animu. cu insup seuire
uellet. contione q; aduocare. concurrunt adeu legati tribunique
monentes. neuiq; experiri uellet imperiu. cuius uis omnis inconsen
su obedientiu cet. nagare uulgo militesq; ad contione turos. passimq;
exaudiri uocel postulantiu. ut castra ex uulsco agro moueantur.
hostem uictore paulo ante. prope in portis acuallo fuisse. ingentesq;
mali nonsuspicione modo sedapta speciem obuersan ante oculos.
Victus tandem quando quidem nihil pter temp noxe lucrarent remissa
contione. ter minsequente id pnunciari cu iussisset. pma luce
classico signu. pfectionis dedit; Cumaxime agmen e castris explica
retur. uolsci uteo de signo exercitu nouissimos adoriunt; Aquib;
plautus adprimos tumultus eo pauore signaq; et ordines turbauit.
utrinq; imperia exaudiri. neq; instrui acies posse. nemo ulluus nisi
fuge memor; Ita effuso agmine pstragem corporu armorumq; euasere.
uagerun. ut prius hostis desisteret sequi. quam romanus fugere; Tandem
collectis et dissipato cursu militib; consul cu reuocando nequequa
suos psecutus esset. impacato agro castra posuit; Aduocataq; concione.
iniectus baud falso inproditore exercitu militaris disciplinae. de
sertore signoru. ubi signa ubi arma essent singulos rogitans. iner
mes milites signo amisso. signiferos adhoc centuriones duplicariosq;
qui reliquerant ordines uirgis cesos securi percussit; Ceteru mul
titudo sorte decimus quisq; ad supplicium lecta; Contra ea inequis

mẽ consulem ac militẽ comitate ac beneficiis certatũẽ; & natura
quintius erat lenior. & sententia infelix collegę quoius magis gau
dere ingenio suo effecerat; huic tamẽ concordie ducis exercitq;
non ausi efferre se equi uagari populabundũ hostem p agros pas
sim nec ullo ante bello latius inde ade p̃ dę omis multi data est.
addebant & laudes quib; haud minus quã p̃mio gaudent militũ
animi cũ duci ppe ducẽ patrib; qq placatior exercitus redit.
sibi parentẽ. alteri exercitui dominũ datũ absentiũ memo
rans; uaria fortuna belli. atroci discordia domi forisq; annum
exactũ insignẽ maxime comitia tributa efficiunt. res maior uide
ria suscepta certaminus quia ultu. Plus enim dignitatis comitijs
ipsis detractũ ẽ patrib; ex consilio summouendo. quã uirium
aut plebi additũ ẽ. aut demptũ patrib. turbulentior inde annus
excepit. L. ẽ ualerio & marcio cons. cũ ppe certamina ordinũ
de lege agraria. cũ ppe iudiciũ appi claudii; cui acerrimo
aduersario legis causamq; possessoris publici agri tamquã tero
consuli sustineret. ō uultus ecẽ siccius diem dicere; numquã
ante tam inuis plebi reus adiudiciũ uocatus popti ẽ. plenus
suarũ plenus patrũ rarũ; patres qq non temere pullo aeque
annisi. ppugnatorẽ senatus maiestatisq; uindicẽ sue. ad omis
tribunicios plebeios q; oppositũ tumultus. modũ dũ taxat incer
tamine egressũ. trate obici plebi. unus e patrib; ipse ap claudius
& tribunos & plebem & suũ iudiciũ p nihilo habebat; illum non
minę plebis. non senatus p̃ces ppellere umquã potuere. nimodo
uestem mutare. aut supplex p̃sentare homines. sed ne ue ex con
sueta quidem asperitate orationis cũ ad poptm agenda causa
ex aliquid lenire atq; summittere. Idem habitus oris eadem
contumacia inuultu. id moratione spiritus erat. adeo ut ma
na pars plebis appiũ nominus reũ timere quã consulem
timuerat. Semel causam dixit. quo semp agere omia solitus
erat accusatorio spiritu. adeoq; constantia sua & tribunos
obstupefecit & plebem. ut diem ipsi sua uoluntate p̃ducerent.
Iterũ deinde rem sinerent. haud dita multũ interim tempo
ris fuit. Ante tamen quã p̃dicta dies ueniret. morbo
moritur; Cuius collaudationẽ cũ lr pt impedire conaretur.

plebs fraudari sollempni honore su p̄mū diem tanti uiri noluit.
& laudationē tam equis auribus mortui audiuit. quā uiui accusa
tionē audierat. & exequias frequens celebrauit. Codē anno
ualerius consul cū exercitu in equos ꝓfectus. cū hostē ad p̄liū
elicere non possæ. castra oppugnare ē adortus. Prohibuit
feda tempestas cū grandine ac tonitrib; celo deiecta. admira
tionē deinde aux̄ signo receptui dato tranquilla serenitas
reddita. ut uelut numine aliq̄ defensa castra oppugnare iterū
religio fuerit. omīs ira belli ad populationē agri uertit. Alt̄
consul emilius in sabinis bellū gessit. & ibi quia hostis moenib;
se tenebat uastati agris. Incendiis deinde non uillarū modo
sed & iā uicorū quib; frequent̄ habitabatur sabini exciti. cū
p̄datorib; occurrissent. ancipiti p̄lio digressi. postero die retu
lere castra in tutiora loca. id satis consuli uisū. cur ꝓuictore
linqueræ hostem. integro inde decedens bello int̄ hec bella
manente discordia domi consules titus numitius. priscus
auerginius. facti. non ultra uidebat̄ latura plebes dilationē
agrarie legis. ultimaq; uis parabat̄. cū uulscos ad eē fumo
ex incendiis uillarū fugaq; agrestiū cognitū ē. ea res maturā
iā seditionē ac ꝓpe erumpentē repssit. Consul coacti ex templo
absenatu. ad bellū educta ex urbe iuuentute. tranquilliorē
ceterā plebem fecer̄. & hostes quid ē nihil aliud quā ꝑfusis
uano timore romanis. citato agmine abeunt. Numitius antiū
aduersus uolscos. uerginius contra equos ꝓfectus. ibi ex in
sidiis prope magna accepta clade. uirtus militū rem pro
lapsā neglegentia consulis restituit. Melius in uolscis im
peratū ē. fusi p̄mo p̄lio hostes. fugaq; in urbem. Antiū ut tum
res erat opulentissimam acti quā cōs oppugnare non ausus.
cenonē aliud oppidū nequaquā tam opulentū ab antiatib;
coepit. Dū equi uolsciq; romanos exercitus tenent. sabini
usq; ad portas urbis populantes incessere. Deinde ipsi
paucis p⁹ dieb; ab duob; exercitib; utroq; periram consule
ingresso infinis plus cladiū quā intulerant acceperunt.
Extremo anno pacis aliquid fuit. sed ut semp alias. sollicite
pacis certamine patrū & plebis. irata plebs inter esse

consulariꝫ comitiꝰ nolunt; ꝓ patres clientesq; paꝝ cōꝰ creati. T. Q.
quintiꝰ ā seruilibꝰ; ſimilem annum priori cōꝰ habent. ſedi
ſa mitia bello. Deinde cœno tranquilla. ſabini eruſtumin⁹ ſ. cam
pꝫ cetato agmine transgreſſi. cūcedes. & incendia circū amenem
flum feciſſent. aporta prope collina moenib; q; pulſi. ingentes tam
ꝑdas hominū pecoꝝq; egere. Quos ſeruilius cōꝰ infeſto exercitu
inſecutuꝰ. ipſū quidē agm adipiſci equis locis nonpotuit. populata
one adeo effuſe fecit. ut nihil bello intactū relinquere. t. multa
plusq; capta ꝑda redire. & miuolſciꝰ reſp. egregie geſta. cū ducis
tū militū operā; primū aequo campo ſignis collatis pugnatum
ingenia cede. utrinq; plurimo ſanguine. & romani quia paucitas
damno ſenciendo. ꝓ prior erat gradū reculiſſent. niſi alubri
mendacio conſul fugere hoſtes abcornu altero clamitaſſ. conci
taſſe aciem. impetu facto dū ſeputant uinci uicere. Cōꝰ
metuens ne nimis inſtando renouare certam ſignū receptui
dedit. Nec ceſſere pauci diei uelut tacitaꝰ inducius utrinq;
quiete ſumpta. ꝓ quos ingens uis hominū ex omib; uolſciꝰ aequiq;
poſtis incaſtra uenit. haud dubitanꝰ ſi ſenſerint romanos nocte
abiturosꝰ. Itaq; tertia fere uigilia adcaſtra oppugnanda ueniunt.
Quintiuſ ſedato tumultu quē terror ſubtraxerat. cū manere
intentoꝝ uis quietū militē uiſiſſe. hernicoꝝ cohortē inſtatione
educit. Cornicines tubicinesq; ne quos impoſitos canere ante
uallū iubet. ſolliciteq; hoſtē adlucē tenere. reliquum noctis
adeo tranquilla oīa incaſtra fuere. ut omni quoq; romanis
copia ex uolſcos ſpecies armatoꝝ pediti quos & plures ee ro
manos putabant. fremitus inmitisq; equoꝝ. quæ inſuetos ebenti
equite. & inſup auris agitante ſomni ſeuebant. intentos uelut
adimpetū hoſtiū tenuit. ubi illuxit. romanus integer ſatiatusq;
ſomno ꝓductis in aciem. ſeſſū ſtando & uigilis uolſcū. primo
impetu pulit. quaquam ceſſere magis quā pulſi hoſtes. ſ. quia abēgo
erant cliui. in quos ꝓ principia integris ordinib; acies receptaꝰ fuit.
conſul ubi ad iniquū locū uenit. ē. ſiſtit aciem. miles aegre. teneri.
clamare. & poſcere. ut pulſis inſtare liceat. ferociuſ agunt. equæ
circū fusi. duci uociferant. ſeante ſigna iturosꝰ. Dū cunctat cōꝰ
uirtute militū freti. ſi loco parū fidens conclamant ſequeros. clamo

remq; rel ẽ secutꝰ fuit mẽtꝝ pilis quoleuiores ardua euaderent
cursu subeunt; uulsci effusi adprimũ impetu missilib; telisq; ea
abiacentia pedib; ingerit insubeuntes; Turbatosq; ictib; crebris
urgẽt ẽ superiore loco; Prope onerat ũ ẽ sinistrũ romanus cornu
ni referentib; iã gradũ cõs increpando. simul temeritatẽ. simul
ignauiã pudorẽ: metu ẽ cussisse: resistere primo obstinati animis;
Deinde uti obtinentes locũ uires ferebant; Audent ultro gradũ
inferre. ẽ clamore renouato commouent aciem; Cũ ut hostis impe
tu capto emittẽ aq; ẽ superant iniquitatẽ loci; Iamppe erat ut
infimum cliui iugũ euaderent. cũ terga hostes dedere; Effusoq;
cursu pene agmine uno fugientes sequentesq; castris incidere
Ineo pauore Castra capiunt. Quin tamen hostes effugere potuer. anctũ
peamt. anctũ ẽ romanus ẽ exercitus ductus paucos circũsessũ
dies dedit. nullã oppugnantiũ nouaui. sed qã iã inde abinfelici
pugna castrisq; amissis cesserant animi; VICTORIANVS
TIC EMENDABAM DOMINIS SŸMMACHIS

TITI LIVII ABVRBE CONDITA LIBER SECVNDVS
EXPLICIT; INCIPIT liber TERTIVS;

ANTIO CAPITOLINVS ACILIVS ẽq; FABIVS CõS FIVNT;
Hic erat fabius quintus. qui unus grandẽ aderemeram gentẽ
sup fuerat. iã priore consulatu aemilius dandi agri plebi
fuerat auctor; Itaq; secundo quoq; consulatu eius ẽagrarii semspẽ
legis ẽ exercerant. ẽ tribuni rem contra cõs sepe temptatã adiutore
utq; consule obtineri posse rata suscipiunt. ẽ consul manebat
insententia sua. Possessores ẽ magna pars patrũ tribunicius seiacta
re actionib; principem ciuitatis ẽ largiendo dealieno popularem
fieri querentes. totius inuidiã rei tribunis inconsulem auertẽ
rant. Maior certamen aderat. nisi fabius consilio neuari para acerbo
rem expedisse. L. quintii ductu ẽ auspicio agri capti priore anno
aliquantũ auolsci cẽ. antiatũ ꝑpinquã. opportunã ẽ marinam
urbem coloniã deduci posse. ita sine querelis possessoꝝ plebem
magnos uarie ciuitatẽ incõmodus fore; Haec sententia acceptaẽ.
tres uiros agro dando creat. t. quinctiũ auerginiũ ꝑ furium.
tussi nomina dare quinagẽ acceperẽ uellent; Fecit famam utsit
fastidii copia. adeoq; pauci nomina dedere. ut ad explendum

numerū colonū uisci addererent. Cetera multatudo poscere rome
agrū malle quā alibi accipere; equi a q. fabio. ideo cū ercitū uene
rat. pacem petere. irritāq; eā ipsi subita incursione magnum
lacinū fecere. Quintus seruilius insequenti anno. iseni cū
sp postumio consul fuit. inequos missus. in latino agro statiua
habuit castra; quies necessaria morbo implicitū exercitum
tenuit. exercitū interim annū bellū ē; q fabio & t. quinto
cōs. fabio extra ordinē. quia is uictor pacem equis dede
rat/ ea, pugnata data. quibaud dubia spe, p fectus famam
nominis sui pacaturū equos legatos inconcilio genti missos
nunciare iussit. q fabiū cōs dicere se exequis pacem romā
tulisse. ab roma equis bellū afferre eadē de ercera armata
quā pacatā illis antea dederat; Quod id p fidia & p iurio fiat
deos nunc testes ē. mox fore ultores. se tamen utcūq; fut & iam
nunc penitere sua sponte equos quā pacti hostilia malle. si pen
itet itaq; receptū ad ercita clementiā fore. si n p iurio gaudeāt
diis magis iratis quā hostib; gesturos bellū; hec dicta adeo nihil
mouere quēquā. ut legati p pe uiolati inc. ercitusq; in algi dū
aduersus romanos missus. Queubi romā sunt nunciata indig
nitas rei magis quā periculū consulem alterū aburbe exci
uit; ita duo consulares exercitus adhostem accessere acie
instructa. ut conserem dimicarent; Sed cū fortē haud multū
diei sup eēt. unus abstatione hostiū exclamat. ostentare hoc ē
romani nongerere bellū. Innocentem imminentē aciem instru
itis longiore luce ad id certamen quod instat nobis opus ē.
crastino die oriente sole redite in aciem. erit copia pugnandi
neamete. his uocib; irritatus miles. in diem posterū in castra
reducit. longam uenire nocte ratus. quem oram certaminis
facere; Tum quidem corpora cibo somnoq; curant; Vbi illuc
postero die. prior aliquanto constitit romana acies; Tandē
& equi p celsere. p lū fuit utrimq; uehemens. qd & romanus
ira odioq; pugnabat. & equos conscientia contracti cul pa
periculi & desperatio future sibi postea fidei ultima audere
& experiri cogebat; Diu tamen sustinuere aciem romanā equi
pulsiq; cū in fines suos se recepissent. nihilo inclinatiorib

ad pacem animus ferox multitudo increpare duces. qd in aciem
qua pugnandi arte romanus excellat commissa res sit; eq̄s
populationib; incursionib; q; meliores ēē. & multas passim
manus quā magnā molem unius exercitus rectius bella
gerere; Relicto itaq; castris p̄sidio. egressi tanto cū tu
multu inuasere fines romanos. ut ad urbem quoq; t̄rorē
p̄tulerint. Nec opinata & iā res plus trepidationis fecit. qd
nihil minus. quā ne uictus ac p̄pe in castris obsessus hostis
memor populationis ēē. timeri poterat. agrestesq; pauidi
incidentes portis n̄ populationē nec p̄donū paruas man⁹.
sed omīa uano augentes timore. exercitus & legiones ad
esse hostiū. & infesto agmine ruere ad urbem clamabāt;
Abiis p̄xume audita incerta. eoq; uamora ferre ad alios.
cursus clamorq; uocantiū ad arma. haud multū a pauore
capte urbis abēē; forte Ab algido quinctius cōs redie
rat capte urbis abēē forte ab algido quinctius cōs
redierat romam id remediū timori fuit. tumultuq;
sedato uictos timeri increpans hostes p̄sidia portis
imposuit; Vocato de insenatu cū ex auctoritate patrū
iusticio indicto p̄fectus ad tutandos fines ēē quinto
seruilio p̄fecto urbis relicto hostem in agris n̄ inuenit
ab altero consule res gesta aegregie ēē quiqua uenturū
hostē sciebat grauem p̄da eoq; impeditiore agmine
incidentē aggressus funestam ei populationē fecit;
Pauci hostiū euasere ex insidiis. p̄da omīs recepta est;
Sic finē iusticio qd quadriduū fuit reditus quinti cōs
in urbem fecit. Census deinde factus. & conditū ab quin
tio lustrū censa ciuiū capita c̄ iiii. & cc̄ti xiiii di
cuntur p̄ter orbas orbasq; inequis. Nihil deinde
memorabile actū in oppida sua se recepere sua popu
lariq; passi. cōs cum aliquotiens p̄omēm hostium
agrum infesto agmine populabundus issē cū ingenti
laude p̄daq; romam rediit; Consules inde postumi
us albus sp̄ furius fuscus. furios fusios fabios
scripsere quidā. id admoneo ne quis in mutationem

uiroꝝ ipsorũ eẽ quenominũ ẽ putæ; Haud dubiũ erat quincũ
aequis alt̃ consulũ bellũ gereræ; Itaq; aequi aba ceteranis uuls
cis p̃sidiũ petiere quocupide oblato adeo ciuitates ex ꝑpetuo
inromanos odio certauere; bellũ summaui parabat̃; Sentiunt
hernici & p̃dicunt romanis aceteranũ adequos descis e. sus
pecta & colonia antium fuit; Qd̃ magnauis hominũ inde cum
oppidũ captũ eẽ. confugissæ adequos isque miles ꝑ bellum
aequi cũ uel acerrimus fuit; Conpulsis deinde inoppida
aequis ea multitudo dilapsa cũ antiũ redissæ. sua sponte iam
infidos colonos romanis abalienauit. Necdũ maturare cũ
defectionẽ parari delatũ ad senatũ eẽ. datum negotium est
consulib; utprincipib; colonie romam excitis quererent quid
rei eẽ. quicũ aut grauata uenissent introducti aconsulib; ad se
natũ. ita responder̃ adinterrogata ut magis suspecti quauenerant
dimiterentur; Bellũ inde haud dubiũ haberi sp̃ furius consulum
altercui ea ꝓuintia euenerat ꝓfectus inequos hernicoꝝ. in agro
populabundũ hostem inuenit; Ignarusq; multitudinis quia
nusquã uniuersa conspecta fuerat. inparem copiis exerci
tum temere pugne commisit. primo concursu pulsus seincas
tra recepit. neq; is finis periculi fuit; Namque & ꝓxima nocte
& postero die tantaui castras circumsessa atq; oppugnata. ut
nenuntius quidem inde mitti romam possæ; Hernici & ma
le pugnatũ & consulem exercitũq; obsideri nuntiauerunt.
tantũq; terrorem incussere patrib;. utque forma senatus
consulti ultime semꝑ necessitatis habitaẽ; Postumio alteri
consulũ negotiũ daret̃. uideret nequid resp̃ detrimenti
caperæ; Ipsũ consulem rome manere adconscribendos om̃s
quiarma ferre possent optimũ uisumẽ; Pro cons. t. quinctiũ
subsidio castris cũ sociali exercitu mitti. adeum explendũ
latini herniciq; & colonia antiũ dare quinctio subitarios
milites. Itatũ repentina auxilia appellabant. iussi; multi
ꝑ eos dies motus multiq; impetus hinc atq; illinc facti. quia
superante multitudine hostes carpere multi fariã uires
romanas. ut non suffecturas adomnia adgressi sunt. Simul
castra oppugnabant̃. simul pars exercitus ad populandum

agrum romanū missa urbemq; ipsam siqua fortuna daræ temp
tandā. l. ualerius ad p̄sidiū urbis relictus cōs postumius
ad arcendas populationes finiū missus nihil remissū ab ulla
parte cure aut laboris; uigilie in urbe stationes ante portas
p̄sidiaq; in muris disposita. & qd̄ necesse erat in tanto tumultu
iustitiū p aliquot dies seruatū. interim in castris furius cōs
cū primo quietus obsidionē passus eē. in cautū hostem decu
mana porta erupit; Et cū p̄sequi posse. metu substitit nequa
ex parte altera in castra uis fieret. furiū legatū frater idem
consulis erat longius extulit cursus nec suos ille redeuntes
p̄sequendi studio neq; hostiū abtergo incursū uidit ita exclu
sus multis sepe frustra conatib; captis utuiā sibi ad castra
faceræ acritē dimicans cecidit; Et consul nuntio circumuen
ti fratris conuersus ad pugnandū. se temere magis quā satis
caute in mediam dimicationē fert. Vulnere accepto aegre
ab circumstantib; ereptus & suoꝝ animos turbauit & feroci
ores hostes fecit; Qui cede legati & consulis uulnere accensi
nulla deinde ui sustineri potuere; Cū conpulsi in castra ro
mani rursus obsiderentur. nec spe nec uirib; pares; uenis
sæq; in periculū summa rerum nitē. quintius peregrinis.
copiis cū latino hernicoq; exercitu subuenisse; Is intentos
in castra romana equos legatiq; caput ferocitē ostentantes.
abtergo adortus simul ad signū a se p̄cul aeditū ex castris
eruptione facta. magnam uim hostiū circumuenit. Minor
caedes. fuga effusior aequoꝝ in agro fuit romano. in quos pa
latos p̄dam agentes. postumius aliquot locis quib; oportuna
inposuerat p̄sidia impetū dedit; Hi uagi dissipato agmine
fugientes in quinctium uictorē cum saucio cōs reuer
tentē incidere tū consularis exercitus egregia pugna
consulis uulnus legati & cohortiū ultus est caedem; magne
clades ultro citroq; illis dieb; & illate & accepte; difficile
ad fidē est in tam antiqua re q̄t pugnauerint ceciderint
ue exacto affirmare numero. aud & tam̄ antias ualerius
concipere summas. romanos cecidisse in hernico agro
ii. & ccc. ex p̄datorib; equorū qui populabundi in finibus

romanis uagabant ab. a postumio cons. ∞ ∞ ∞ milia ∞ ccccc tos
cesos. ceterā multitudinē p̄dā agentē que inciderit
inquintiū nequaquā pari fide defunctā eē cede. inter
fecta inde iiii or mil & ex equendo subtiliter numerū cc
ait & xxx. Ut romam reditum ē, iustitiū remissum ē;

celū uisū est ardere a romā & alia porten ta.

Celū uisum ē ardere plurimo igni. portentaq; alia aut
obuersata oculis. aut uanas ex territis ostentauere
species; his auertendis terroribus intriduū ferie in
dicte. p̄quas omīa delubra pacem deum exposcentium
uirorū mulierūq; turba implebant; Cohortes inde
latine herniceq; ab senatu gratiis ob inpigram militiā
actis remisse domus. Antiates mille milites quia serū
auxiliū post p̄dam uenerant. prope cū ignominia dimis
si Comitia inde habita creati cons. L. ebutius. pub. ser
uilius kal sextilib; ut tunc principiū anni agebatur
consulatū ineunt; Graue tempus & forte annus pesti
lens erat urbi agrisq;. nec hominib; magis quā pecori.
& auxere uim morbi terrore populationis pecoribus
agrestib;q; in urbem acceptis. ea colluuione mixtorū
omīs generis animantiū. & odore insolito urbanos et
agrestem confertū in arta tecta. estu ac uigiliis ange
bat. ministeriaq; inuicem as contagio ipsa. uulgabant
morbos; Vix instantes sustinentib; clades. repente
legati hernici nuntiant in agro suo aequos uulscosq;
coniunctis copiis castra posuisse; Inde exercitu ingenti
fines suos depopulari. p̄terquā qd infrequens senatus
indicio erat sociis adflictā ciuitatē pestilentia eē;
Mestum & iā responsū tulere. ut p̄se ipsi hernici cum
latinis res suas tutarent; Vrbem romanam subita
deum ira morbo populari. si qua eius mali quies ue
niat. ut anno ante ut semp̄ alias sociis opem latu
ros. discessere socii p̄ tristi nuntio tristiorem
domum referentes. quippe quib; p̄se sustinendū
bellum erat. quod uix romanis fulti uirib; susti
nuisent. non diutius se in hernico hostis continuit;

Pergit inde infestus in agros romanos et iam sine belli in
iuria uastatos; Vbi cum obuius nemo ne mermis quidem
fieret. pque omnia non presidiis modo deserta sed et iam cultu
agresti transirent. peruenere ad tertium lapidem gabina
uia. Mortuus ebutius erat romanus cons. collega
eius seruilius exigua in spe trahebat animam. Affecti
pleriq; principum maior pars militaris. fere aetas omnis
ut non modo ad expeditiones quas in tanto tumultu res
poscebat. sed uix ad quietas stationes uiribus sufficerent.
munus uigiliarum senatores qui per aetatem ac ualitudinem
poterant per se ipsi obibant. circumitio accura edilium
plebi erat. ad eos summa rerum ac maiestas consula
ris imperii uenerat. deserta omnia sine capite sine
uiribus. dii presides ac fortuna urbis tutae que uulscis
aequisq; predonum potius mentem quam hostium dedit. Adeo
enim nullam spem non potiundi modo sed ne adeundi
quidem romana moenia animos eorum coepit. tectaq;
procul uisa atq; imminentes tumuli auertere mentes
eorum. ut totis passim castris fremitu orto quid in
uasto ac deserto agro inter tabem pecorum hominumq;
desides. sine preda tempus tererent. cum integra loca
tusculanum agrum opimum copiis petere possent. signa
repente conuellerent. Transuersisq; itineribus per lauicanos
agros in tusculanos colles transirent. eo uis omnis tem
pestasq; belli conuersa est. Interim hernici latini que
pudore et iam non miscellia solum moti quod nec obstitissent
communibus hostibus infesto agmine romanam urbem peten
tibus nec opem ullam obsessis socius ferrent. coniuncto
exercitu romam pergunt. Vbi cum hostes non inuenissent.
secuti famam ac uestigia. obuii fiunt descendentibus
ab tusculano in albanam uallem. Ibi haud quaquam
aequo prelio pugnatum est. fides sua socius parum felix
fuit. Haud minor rome fit morbo strages. quam quanta
ferro sotiorum facta erat. consul qui unus superat
moritur. Mortui et alii clari uiri. om. ualerius. t.

patrum

obibant

c. urbem tutata

ac finius rutilius augures. ser. sulpicius cum maximus. &
ignota capita lata euagata. uis morbi. inopia; senatus
auxilia humani. ad deos poti acuota uertat ussit. cū con
iugib; ac liberis supplicatum ire. pacemq; exposcere deum. Ad id
qđ suaquemq; mala cogebant. auctoritate publica euocati. oīa
celebra implent. strataq; passim matres. crinibus templa uerrentes.
ueniam irarum caelestium. finemq; pesti exposcunt. Inde paulatim
seu pace deum impetrata. seu grauiore tempore anni iam circumac
to. defuncta morbis corpora salubriora esse incipere. uersisq; animis
iam ad publicam curam cū aliquot inter regna cessent. P. valerius
publicola. tertio die quā inter regnum inierat. cons creat. L. lucre
cium. tricipitini. & t. uetusium geminum. siue ille uetustius fuit
ante diem iii. idus, sexies consulatū iniit. Iam satis ualida. cum
tate utrumsolum arcere bellum. sed ultro & inferre posset.
Igitur nunciantib; hernicis infines suos. transcendisse hostes.
impigre pmissum auxiliū duo consulares exercitus scripaue
arunt missus in uolscos ad bellum ultro inferendum. Incipiamus
populationibus arcendis sociorum agro oppositus. nonulara quā
in hernicos procedit. Veturius primo prelio hostes fundit.
fugatq; Lucretium. dum in hernicis sed & predonum agmen fefellit
supra monte p̄nestinos ductum. inde dimissum in campos uasta
uere agros p̄nestinum gabinumq; Ex gabino in uolsculanos flexere
colles urbi quoq; rome ingens prebitus cer ror magis inre subita
quamqđ ad arcendam uimparum urbium ea. Quintus fabius pre
erat urbi. Is armata iuuentute dispositaq; p̄ fidus tuta oīa
ac tranquilla fecit. Itaq; hostes preda ex proximis locis rapta.
appropinquare urbi nonausi cum circumacto agmine redirent
quanto longius a urbe hostium abscederent. eo solutiore cura in
lucretium incidunt consulem. iam ante explorati ingenii sui
instructum & ad certamen intentum. Igitur p̄parat animi re
pentino pauore p̄culsos. adora aliquanto pauciores multitudine
ingentē fundunt. fugatq; & conpulsos in castra. uallem cum exer
citu haud infacili ictu circumuenunt. Ibi uolsci cum nomen prope
deletum ē. xiii. cccc. lxx cesisse in acie fuga. ad. ccc. uiuos
captos. signa. xxvii militaria relata. Inquibusdam annalibus

inuenio; Vbi & si adiectum aliquid numero sit. magna certe cedes
fuit. uictor consul ingenti p̄da potitus eodem instatiua rediit;
Tum consules castra coniungunt. & uolsci aequique afflictas ui
ras suas. in unum contulere; Tertia illa pugna eo anno fuit eadē
fortuna uictoriā dedit; Fusis hostib; & iam castra capta. sic res
romana in antiquum statum rediit; Scdeq; belli res extemplo
urbanos motus excitauer; gaius terentillius arsa. tr̄ pl. eo
anno fuit; Is consulib; ab sentib; ratus locum tribuniciis
actionib; datum. p aliquot dies patrū sup̄biam ad plebem crimi
natus. maxime in consulare imperium tamquam nimium nec
tolerabile libere ciuitati inuehebatur; Nomine enī tantum
minus inuidiosū re ipsa prope atrocius quam regium ēē.
quippe duos pro uno domino acceptos in moderata infinita potestate
qui soluti atq; effrenati. ipsi om̄is metus legum om̄aq; supplicia uerte
rent in plebem quene aēna illis licentia sit. legem se p̄mulgaturum
utquinque uiri crearentur legib; de imperio consulari scribendis
qd̄ popl̄s in se ius dederit eo consulem usurum non ipsos libidinem
ac licentiā suā p lege habituros; Quā p̄mulgata lege cū timerent
patres ne absentib; consulib; iugum acciperet senatus. a prefecto
urbis. q. fabio uocatur. quia deo atrociter in rogationē latorēq;
ipsumē inuectus. ut nihil si ambo consules infesti circum ins
tarent tribunum. relictum minarum atq; terroris sit insidia
tum eū & tempore capto ad ortum remp̄ siquem similem eius
priore anno inter morbum bellumq; irati di tribunum dedisse n̄
non potuisse re sisti mortuis duobus consulib; iacente aegra ciuitate
in colluuione om̄ium rerum ad tollendum reip̄ consulare imperiū
laturum leges fuisse. ducem uolscis aequisq; ad oppugnandam
urbem futurum. quid tandem illi non licere. si quid consules sup̄be
in aliquem ciuium aut crudeliter fecerint. diem dicere. accusare.
iis ipsis iudicib; quorum in aliquem seuitum sit. non illud consulare
imperium sed tribunitiam potestatem inuisam intolerandamq;
facere. quam pacatam reconciliandamq; patrib; de integro in an
tiqua redigi mala. neq; illum sedep̄cari quominus p̄gat ut ceperit;
Vos inquit fabius ceteri tribuni oramus. ut primum om̄ium cogitetis
potestatem istam ad singulorum auxilium non ad perniciem uni

uersorum comparatam esse. tribunos plebis uos creatos non
hostes patribus. nobis miserum inuidiosum uobis est desertam
remp inuadi. nonius urbem sed inuidiam minueritis. agite
cum collega utrem integram in aduentum consulum diffe
rat ne aequi quidem ac uulsci morbo absumptis priore anno
consulibus crudeli superboque nobis bello institere. Agunt
cum terentillo tribuni. dilataque in speciem actione. reipsa
sublata consul. ex templo arcessiti lucretius cum ingenti
preda maiore multo gloria rediit. et augere gloriam adueni
ens exposita omni in campo martio preda. ut suum quisque
per triduum cognitum abduceret. reliqua uendita quibus
domini non extitere debebatur omnium consensu consuli
triumphus. sed dilata res est tribuno de lege agente id anti
quius consuli fuit. iactata per aliquot dies cum in senatu res
tum apud populum est. cessit ad ultimum maiestati consulis
tribunus et destitit. cum imperatori exercituique honos suus
redditus. triumphauit de uulscis aequisque triumphantem
secute sue legiones. alteri consuli datum ut ouans sine mi
litibus urbem iniret. Anno deinde insequenti lex terentilla
ab toto relata collegio nouos aggressa consules est. Erant
consules per uoluminus serum sulpicius. Eo anno celum
ardere uisum. terra ingenti concussa motu est. bouem
locutam. cui rei priore anno fides non fuerat creditum.
inter alia prodigia. et carnem pluit. quem imbrem ingens
numerus auium inter uolitando rapuisse fertur. Quod
intercidit sparsum. ita iacuisse per aliquot dies. ut nihil
odor mutaret. libri per duum uiros sacrorum aditi. pericu
la a conuentu alienigenarum predicta. nequi in loca summa
urbis impetus cedesque inde fierent. inter cetera monitum
ut seditionibus abstineret. id factum ad impediendam legem
tribuni criminabantur. ingensque aderat certamen. ecce
utidem. in singulos annos orbis uolueretur. hernici
nuntiant uulscos et aequos et si abscise res sint refice
re exercitus. antiquam summam rei positam. et ceteranos
antiates colonos palam concilia facere. id caput eas

prodigia

abscisae res sint
dicebat prius

uires belli ee; Vt hec dicta insenatu sunt. delectus edicitur:
consules belli administrationem inter se dispari iussi. al
teri ut uulsci alteri ut aequi prouincia ee. tribuni coram
in foro personare fabulam compositam. uulsci belli. hernicos
ad partes paratos. iam ne uirtute quidem premi Liber
tate P R. sed arte ludi. quia occidione prope occisos uuls
cos et aequos mouere sua sponte arma posse iam fides
abierit. nouos hostes queri. coloniam fidam propinquam
infamem fieri. bellum in noxiis antiatibus indici. geri cum plebe
romana. quam honeratam armis ex urbe precipiti agmine
acturi eent. exilio et relegatione ciuium uulsciscentes
tribunos. sic nequid aliud actum putent. uictam legem
ee. nisi dum in integro ressit. dum domi dum togatis sint.
caueant ne possessione urbis pellantur. ne iugum acci
piant. si animus sit non defore auxilium. consentire
omnes tribunos. nullum terrorem externum nullum
periculum ee. cauisse deos priore anno ut tuto liber
tas defendi posset. Hec tribuni. at ex parte altera con
sules in conspectu eorum positis sellis delectum habebant.
eo decurrunt tribuni. contionemque secum trahunt. citati
pauci uelut rei experiunde causa. et statim uis co-orta.
quemcumque lictor iussu consulis prendisset. tribunus
mitti iubebat. neque suum cuique ius modum faciebat. sed
uirium spe et manu obtinendum erat. quod intenderes quem
ammodum se tribuni gessissent in prohibendo delectus
sic patres in lege que per omnis comitialis dies ferebatur.
impedienda gerebant. initium erat rixe. cum discedere
populum iussissent tribuni. quod patres se submoueri haud
sinebant. nec fere seniores rei inter erant. quippe
que non consilio regenda sed permissa temeritati auda
tieque eent. multum et consules se abstinebant. nec ui in
colluuione rerum maiestatem suam contumelie
offerrent. caeso erat quinctius ferox iuuenis. qua no
bilitate gentis qua corporis magnitudine et uiribus.
adea munera data adiis. et ipse addiderat multa

belli decora. facundiāq; in foro. ut nemo non lingua. non manu
promptior in ciuitate haberetur; hic cum in medio patrum
agmine constitisset. eminens int̄ alios uelut om̄s dictaturas
consulatusq; gerens in uoce ac uirib; suis unus. impetus tri
bunitios populares q; procellas sustinebat. hoc duce sepe pulsi
foro tribuni fusa ac fugata plebes ē. qui obuius fuerat multa
tus nudatusq; abibat. ut satis apparere. 7 si sic agi licere uictā
legem ee. tum prope iam pculsis aliis tribunis. ap̄ uerginius
ex collegio unus. caesoni capitis diem dic̄. atrox ingenium accen
derat eo facto magis quā conterruerat. eo acrius obstare legi.
agitare plebem tribunos uelut iusto psequi bello. Accusator
pati reum ruere. in uidieq; flammam ac materiam criminib;
suis suggerere. legem interim nontam ad spem pferendi. quā
ad lacessendā caesonis temeritatē ferre. ibi multa sepe ab iuuen
tute inconsulte dicta factaq; in unius caesonis suspectum
incidunt ingenium; Iamen legi resistebatur et auerginius
identidem plebi. Et quid sentitis iam uos quirites. caesonem
simul ciuem. et legem quā cupitis habere non posse. quamquam
quid ego legem loquor. libertati obstat. om̄s tarquinios supbia
exuperat. expectate dum cōs aut dictator fiat quā priuatū
uirib; et audacia regnantē uidetis; Adsentiebant multi pulsa
tos se querentes. et tribunum ad rem pagendam ultro incita
bant. Iam aderat iudicio dies. apparebatq; uulgo homines
in damnatione caesonis libertatē agi credere. tum demum coact⁹
cū multa indignitate prensabat singulos. sequebantur necessa
rii principes ciuitatis. Titus quinctius capitolinus quiter
cōs fuerat. cū multa referre sua. familieq; decora affirmabat.
Neq; in quinta gente neq; in ciuitate romana tantam indolem
tam mature uirtutis umquā extitisse. suum primum militē
fuisse se sepe uidente pugnasse in hostem. sp̄ furiū. ipsū missū
ab quintio capitolino. sibi eū in dubiis suis rebus uenisse sub
sidione minē unum ee cuius magis opera putarem restitutā;
P. lucretius consul anni prioris recenti gloria nitens. suas
laudes participare cū caesone. memorare pugnas. referre
egregia facinora nunc in expeditionib; nunc in acie. suadere.

& monere iuuenē aegregiū instructū naturę fortūne q; omnib⁹
bonis. maximum momentū rerum eius cunctis inquā cumque
uenisse. suū quā alienū mallent cuiem eē. qđ offendat ineo
feruorem ꝛaudaciā. actatē coadie offerre. qđ desideretur
consilium id indies crescere senescentib⁹ uiris maturescente
uiratce. sinerent tamē uirū senem inciuitate fieri. Pat mēbos
L. quintius cui cincinnato cognomē erat. nonterando laudes
ne cumulare inuidiā. sed uenia erroris atq; adolescentie peten
do. sibi quinondicto nonfacto quēquam offendisse. uxondo
narent filiū orabat. Sed alii auersabantur preces. aucuerecun
dia. auomeru. alii seruos q; multatos querentes. atroci responso
udiciū suū pferebant. Premebat reum prece uulgatam
inuidiā. crimen unum. qđ nō. uulsciis fidor. quante aliquot
annos ārē pl fuerat. tesus excitarat. se haud multo post quam
pestilentia inurbe fuerat. iuuentutē grauissimē. I subura incidisse.
ibi rixam natam eē. fratrē q; suum maiorem uicu uerbū ex
morbo sacis ualidū. pugno ictum abcesone cecidisse semi
animem. inter manus domum ablatum moriuiq; inde arbi
trari nec sibi rem exequi tam atrocem pconsules superiorum
annorū uicuisse. Haec uolscio clamitante adeo concitata
hominē s. uehemd mitti afuerit quin impetu popli ceso interiret.
. erginius arripi ubi hominem ꝛmunicula duci. patricq
comta ui resistunt. ꝛ quintius clamitat cuiria capitalis dies
dictasit ꝛdequo futurū prope diem iudiciū. eū indemnatū
indicta causa nondebere uiolari. Tribunus supplicium
negat sumpturū sede idemnato. seruaturū tam inuinculis
eē ad iudicii diem. utqui hominem necauerit deco supplicii
sumendi copia. pōr fiat. Appellata tribuni medio decreto
nis auxilii sui expediunt. inuincla conici uetant. sistā
reum. pecuniāq; nisi sistatur popto pmitti placere. Pronun
ciant summam pecunie. quanta aequū eē pmitti uenichat
indubiū. id ad senatū reiciunt. Ueus dū consulerentur pa
tres. retentus inpublico eē. uades dare placuit. unum uadē
. xxxx aeris obligarunt. qđ darentur. p missū tribunis ē.
x. fimerunt. tot uadib⁹. accusator uadatus ē reum.

ī subura

at patres ui. cē ui

Hic primus uades publicos dedit. dimissus e foro nocte
proxima. intus cos ules in exiliū abiit; Iudicii die cū ex
cusaretur solum uertisse exilii causa. nihil ominus uer
ginio comitia habente. college appellati dimisere conciliū.
pecunia a patre exacta crudelit. ut diuenditis omib; bonis
aliquandiu transtiberim ueluti relegatus de ullo quodā
tugurio. hoc iudicium & pmulgata lex exercuit ciuitatē.
ab externis armis otiū fuit. cū uelut uictores tribuni
pculsis patrib; caesonis exilio. prope platam ēē crederent
legem. & qd ad seniores patrū ptinerē. cessissent posses
sione reip; Iuniores id maxime qd caesonis sodalium
fuit auxere iras in plebem. Non minuer animos. sed ibi
plurimū profectum ē. qd modo quodā temperauere im
petus suos. cū primo post cesonis exiliū lex coepta ferriē.
instructi paratiq; cū ingenti clientiū exercitu. sic tribu
nos ubi primum submouentes pbuere causam adortis.
ut nemo unus inde pcipuum quicquā glorie domum
inuidie ue ferrē; Mille prouno cesones extitisse
plebes quereretur. ediis dieb; quib; tribuni de lege
non agerent. nihil eisdem illis placidius aut quietius
erat. benigne salutare. alloqui plebis homines. domum
inuitare. adeē foro. tribunos ipsos cetera pati sine int
pellatione concilia habere. numquā ulli neq; publice neq;
priuatim truces ēē. nisi cū de lege agi coeptum esset.
alibi popularis iuuentus erat. nec cetera modo tribuni
tranquillo peregre. sed refecti quoque in insequentē
annū nec uoce quidem incommoda. nedū ut illa uis
fierē. paulatim pmulcendo tractandoq; mansue fece
rant plebem. his ptotū annum artibus lex elusa est
Accipiunt ciuitatē placidiorem cons. c. claudius appi
filius. & p ualerius publicola. nihil noui nouus ann⁹
attulerat. legis ferende aut accipiende cura ciuitatē
tenebat. quantū iuniores patrū plebi se magis in
sinuabant. eo acrius contra tribuni tendebant.
ut plebi suspectos eos criminando facerent. con

uineret.

medius

c. peregere

iurationē factam caesonem rome eē. inter ficiendorum
tribunorum trucidande plebis consilia inita. id negotii datū
absenioribus patrū ut iuuentus tribunitiā potestatē ere. p. tol
leræ. formaq; eadē ciuitatis eē. que ante sacrū montem
occupatū fuerat. & auulscis & aequis statum iam ac prope
sollemne in singulos annos bellū timebatur. propius q;
aliud nouum malū nec opinato exortum est. Exules seruique
ad .iiij. hominū & d. duce appio herdonio sabino nocte
capitolium atq; arcem occupauere. confestim in arce facta
cedes eorū qui coniurare & simul capere arma noluerant
alii inter tumultum precipites pauore in forum deuolant. al
terne uoces. ad arma. & hostes in urbe sunt. audiebantur.
cōs & armare plebem. & inermem pati timebant. incerti
qd malū repentinū externum an intestinum. ab odio plebis
an ab seruili fraude urbem inuasisse. Sedabant tumul
tus. sedando interdum mouebant. nec enī poterat pauida
& consternata multitudo regi imperio. dant. tamen arma.
non uulgo. tantū ut incerto hoste p̄sidium satis fidum ad omā
eē. solliciti reliquum noctis incertiq; qui homines quantus
numerus hostium eē. in stationib; disponendis ad oportu
na omīs urbis loca egere; Lux deinde aperuit bellum.
ducemq; belli. seruos ad libertatē appius herdonius ex
capitolio uocabat. semiserrimi cuiusq; suscepisse causam.
ut exules iniuria pulsos. in patriā reducere. & seruitiis
graue iugum demere. id malle. P. R. auctore fieri. si ibi
spes non sit. se uulscos & aequos & omā extrema temptaturū.
& concitaturū. dilucere res magis patrib; atq; consulibus;
ceterea tamē que denuntiebantur ne uelentium neu sabi
norum id consilium eē timere. & cū tantum in urbe
hostium eē. Mox sabine & rusceq; legiones ex compo
sito adessent. cū externi hostes uulsci & aequi non ad po
pulandos. ut ante fines. sed ad urbem ut ex parte captā
uenirent. multi & uarii timores; Inter ceteros emine
bat terror seruilis. ne suus cuiq; domi hostis eē. cui
nec credere. nec non credendo ne infestior fieret. fidē

abrogare satis erat tutū. uixq; concordia sisti uidebat posse.
Tantū superantib; aliis ac mergentib; malis. nemo tribunos aut
plebem timebat. mansuetum id malū & p aliorū quietem
malorum semp exoriens. tumq; eē peregrino terrore sopitā
uidebatur ad id prope unum maxime inclinatis reb; incubu
it; Tantus enī tribunos furor tenuit. ut non bellum seduanā
imaginē belli. aduertendos ab legis cura plebis animos. capito
liū insedisse contenderent. patriciorū hospites clientesq; sip
lata lege frustra tumultuatos eē se sentiant. maiore quam
uenerint silentio abituros; Concilium inde legi pferende
habere aduocato poplo ab armis. senatum interim cons habent.
alio se maiore ab tribunis metu ostendente. quamquē noctur
nis hostis intulerat. postquam arma poni & discedere homines
abstationib; nuntiatum ē. P. ualerius collega senatū retinente
se ex curia pripit. inde in templum ad tribunos uenit; Quid
hoc ē rei inquit tribuni. appii herdonii ductu & auspicio remp.
euersuri estis. tam felix uobis corrumpendi fuit qui seruitia
non commouit auctor: cū hostes supra caput sint: discedi ab
armis legesq; ferri placae. inde ad multitudinem oratione
uersa. si uos urbisq; si uri nulla cura tangit. at uos ueremi
ni deos uros ab hostib; captos. iupiter maximus optimus. iuno
regina. & minerua. alii dii deaeq; obsidentur. castra seruorū
publicos uros penates tenent. hec uobis forma sane ciuitatis
uidetur. tantum hostium non solum intra muros ē. sed in arce
supra forum curiamq;. comitia interim in foro sunt. senatus
in curia ē uelut cum otium superat senator sententiā dicit.
alii quirites suffragium ineunt. non quicquid patrum
plebisq; ē. consules. tribunos. deos homines q; oms. armatos opem
ferre. in capitoliū currere. liberare ac pacare augustissimā
illam domum iouis optimi maximi decuit. romule pater
tu mentem tuā qua quōdā arcem ab his hisdem sabinis
auro captā recepisti. da stirpi tue. iube hanc ingredi uiā
quā tu dux. quam tuus ingressus exercitus ē. Primus en
ego cons. quantū mortalis deum possum te. ac tua uesti
gia sequar. ultimum orationis fuit se arma capere.

uocare omnes quirites ad arma. siquis impediat iam se con-
sularis imperii. iam tribunicie potestatis sacratarumque
legum oblitum. quisquis ille sit ubi cumque sit. in capitolio.
in foro. hoste habiturum. iuberent tribuni. quoniam in appium
herdonium uetarent. in publium ualerium consulem sumi
arma ausurum se in tribunis quod princeps familie sue au-
sus in regibus esset. uim ultimam apparebat futuram spectacu-
loque seditionem romanam hostibus fore. nec lex tamen
ferri. nec ire in capitolium consul potuit. Nox certamina
coepta oppressit. tribuni cessere nocti. timentes consulum
arma. amotis inde seditionis auctoribus. patres circumire
plebem. inserentes que se in circulos. sermones tempori
aptos serere. admonere ut uiderent in quod discrimen rem p
adducerent. non inter patres ac plebem certamen esse. sed
simul patres plebemque arcem urbis. templa deorum. penates
publicos. priuatosque hostibus dedi. Dum hec in foro sedande
discordie causa aguntur. cons interim ne sabini. ne ueiens
hostis moueretur circa portas murosque disces serat. eadem
nocte et tusculum de arce capta capitolioque occupato et alio
turbate urbis statu nuntii ueniunt. L. mamilius tusculi
tum dictator erat. is confestim conuocato senatu. atque intro-
ductis nuntiis. magno opere censet. ne expectent dum
ab roma legati auxilium petentes ueniant. periculum
ipsum discrimenque ac sociales deos fidemque foederum id pos-
cere. demerendo beneficio. tam potentem tam propinquam
ciuitatem nunquam parem occasionem daturos deos. Placet
ferri auxilium. Iuuentus conscribitur. arma dantur.
romam prima luce uenientes. procul speciem hostium
prebuere. aequi aut uulsci uenire uisi sunt. Deinde
ubi uanus terror abiit. accepti in urbem agmine in forum
descendunt. ibi iam P. ualerius relicto ad portarum presidia
collega. instruebat aciem. auctoritas uiri mouerat affir-
mantis capitolio recuperato et urbe pacata si se doceri
sensissent que fraus ab tribunis occulta in lege ferretur.
memorem se maiorum suorum. memorem cognominis quod popli

colendi uelut hereditaria cura sibi amaiorib; tradita eē.
conciliū plebis nonimpediturum, hunc ducem secuti: nequic
quā reclamantib; tribunis. incliuum capitolinum erigunt
aciem. adiungitur & tusculana legio. certare socii ciues
q; ut recuperate arcis suū decus facerent. Dux utq;
suos adhortatur. trepidare tū hostes. neculli satis rei p̄ter
quā loco fidere. trepidantib; inferunt signa romani socii q;.
iam inuestibulum p̄ruperant templi. cū p̄ ualerius int̄ pri
mores pugnam ciens interficitur. P. uolumnius consularis
uidit cadentem. Is dato negotio suis ut corpus obtegerent.
ipse in locum uicemq; consulis prouolat. p̄ ardore impetu
q; tante rei sensus non p̄uenit ad militē. prius uicit quā
se pugnare sine duce sentiræ. Multi exulum caede sua
fedauere templū. multi uiui capti. herdonius interfectus.
ita capitolium recuperatū. de captiuis utquisq; liber aut
seruus eē fortune sue a quoque sumptū supplicium est.
Tusculanis gracie acte. capitoliū purgatū atq; lustratum
in consulis domum plebes quadrantes ut funere ampliore
referretur iactasse fertur. Pace parta instare tū tribuni
patrib; ut publij ualerij fidem exsoluerent. instare claudio
ut college deos manes fraude liberaræ. agi de lege sineræ.
consul antequā collegam sibi subrogassæ. negare passu
rū agi de lege. hē tenuere contentiones usq; ad comitia
consulis subrogandi decembri mense. summo patrum
studio. L. quinctius cincinnatus pater caesonis consul
creatur. qui magistratū statim occiperæ p̄culsa erat
plebes. consulem habitura iratū. potentē fauore patrū.
uirtute sua. trib; liberis. quorū nemo caesoni cedebat
magnitudine animi. consilium & modum adhibendo
ubi res posceræ priores erant. Is ut magistratum iniit.
a s̄ siduis contionib; pro tribunali non in plebe coercenda.
quā senatu castigando uehementior fuit. cuius ordinis
languore p̄petui iam. T R. pt. non ut in r̄p̄ popli. R. sed
ut in p̄dita. domo lingua criminib; q; [illegible] regnarent
cum caesone filio suo uirtutem constantiā omnia

atri
prius trat.

ut domo.

iuuentutis bellu domiq; decora pulsa exurbe romana & fugata ec locacef sedi
osis sennis discordiaru ciuiu acterio tribunos pessimis artib regia licentia
uiuere aulus inquit ille uergini quia in capitolio nfuit minus supplicii qua
appius herdonius meruit plus hercule aliquanto quere re estimare uelit
herdoni simbil aliud hostē sferendo ppe denunciauit ut arma caperet hic
negando bella ee arma uob ademit nudos q; seruis urīs & exulib obiecit &
uos e claudy pace & publinualeri mortui loquar pri inclitu capitolinu sig
na intuliste quā hos hostis de foro tollere ns pudet dōru hominūq; cu hostes mar
ce manlio eent exulū & seruoy duce profanatis omib incellatous obtinu maxi
mi habitare. tusculi antequā rome supra sunt arma indubio fuit utru luci
mamilius tusculan dux. an p ualeri & censuri claudi cōs romana arce libaret.
& q antecta nos nepro sequide ipsis cu infinib hostē habent. at ingere arma pessi
sum nē nisi latrīm sua sponte arma sūpsissent. capti & deleti enim; hoc e tribuni
auxiliu plebi ferre. mermē ea hosti trucidandā obicere. solucē siquis uob humil
lim homo de urā plebe. quā partē uelut abruptā acerbo popło urum patriā peru
lta req; rē publicā feeristis. siquis exhis domū suā obsessā a familia armata munitam et
ferendū auxiliu putaret. iuppiter obtrim maxim exulū atq; seruoy septa ar mis
nulla humana ope digne erat. ab his postulant ut sacro sci habeant. quib ipsi dii neq;
sci sunt. & eni diuinis humanisq; obstrepi legi uos hoc anno platuros ductastis. tu
hercule illo die quo ego consul fui erat male gesta res publica e. perius multo quā cu
p ualerius consul periit. si tuleritis tā primu omiu inquit quirites inuulsos & ·
equos mihi atq; collega legiones ducere in animo e. nescio quo facto magis bellan
tes quā pacati ppitios habeam dos. quantu periculu abillis potis fuerit. si capito
liu abexulib obsessu fuissent. illis piacari de pterito quā re ipsa experiri e melius. no
uerat plebe oratio cōsulis erecta patres restitutu credebant rē publicā. consul alt
comes animosior quā auctor. suscepisse collegā priore actione tā grauis facile
passus. in pagendis consularis officiu partē adse uindicabat. Tū tribuni eludentes
uelut uana dicta pequi querendo quonā modo exercitu educturi consules essent.
quos dilectu habe nemo passurus esset. Nob u inquit quintius nihil dilectu opus
e. cuiquo rpre p ualeri adrecipiendu capitoliu arma plebi dedit. omisa inuerba
tuntuerint. conuenturos se iussu cons. nec iniussu abiturosedicim. Itaq; omis q
inuerba iuraste. crastina die armati adlacu regillu assitis. Cauillari tū tribuni
& poplm exsoluere religione uelle. priuatu eo pre quintiu fuisse cū sacramto
adactu sint. Sic nondu hec que nē tena scim nec legenta dim uenerat. nec utrīp tem
do silu quisq; nisi iurandu & legis aptas faciebat. si suos poti mores ad ea accomodabat

gē tribuni ne impediende rei nulla spes erat. de ꝓferendo exercitu. agere eo magis
qđ augures iussos adeē ad regillū lacū fama exierat. locūq; inaugurari. ibi auspi
cato cū posto agi posse. ire quicquid rome ui tribunicia rogatū eē. id comitiis ibi
abrogaret. omīs diu ssuros qđ consules uellent. neq; eni uocationē eē longi aburbe
mille passuū. ad tribunos si eo aduenant. malia turba quiritū subiectos fore
consulari imperio. terrebant hec. s; ille maxim tror animos agitabat. qđ sepi quin
tius dictitabat se consulū comitia nō habiturū. nīta ciuitate egrā eē. ut consuet
remedijs sisti possēt. dictatore opus eē rei publice. utq; semouerit. ad sollicitandā sta
tū ciuitatis sententiā sine ꝓuocatione dictaturā eē. Senat in capitolio erat. eo
tribuni cū ꝓturbata plebe ueniunt. multitudo clamore ingenti nē consulū nē
patrū fidē implorant. nec ante mouer de sententia consulē. quā tribuni se mauc
toritate patrū futuros eē pollicerī sunt. Tē referente consule de tribunoy. ad pleb
postulatis. S. c. fiunt. neq; tribuni legē eo anno tulerunt. neq; consules aburbe
exercitū eduxerunt. in reliquū magistratū continuari. ac eos tribunos refici iudi
care. senatū contra rē publicā eē. Consules fuere in patrū potestate. tribuni re
clamantib consulib refecti. patres quoq; nequid cedent plebi. ad ipsi lucū quintū
consulē refitiebant. Nulla ue hem tror actio consulis fuit. omnes inquit si uana uim
patres conscripti auctoritas ad plebē ē. uos eleuatis eā. quippe quia plebs S. c. inco
tinuandis magistratib solui. ipsi quoq; solutū ullis ne temeritati cedatis. tāquā
id sit plus posse in ciuitate. plus ceuitatis ac licentie habe. Leui eni uanius q; ē fuade
creta ac consulta tollere. quā alioy imitamini. pē. turbā inconsultā. Sī qui exēplo
alius eē debaris. alioy exēplo peccatis. poti quā alii uir recte faciant. dū ego ne imi
ter tribunos. nec me cōtra. S. c. consulē renuntiari patiar. Te ū con claudi ador tor. ut
ac ipse p. rē. sua licentia arceas. ac demetib hoc ꝓsuadeas. meā acceptarū. ut ī honorē
meū ate impeditū. s; gtam spreti honoris auctā inuidiā q; quq ex continuato eo
impendā. Leuat amputet. cōmunit. inde edicunt. ne quis L. quinctiū consul face
ret. si quis fecisset. se id suffragiū nō obseruaturos. consules creati. q. fubius fulban
tror. L. corneli maluginensis. census act. eo anno lustrū ppē capitoliū captum
consulē occisū condi religiosū fuit. Quinto fubio L. cornelio cons principio anni res
tati turbulentē instigabant plebē tribuni. bellū ingens auolscis. equis latī
ni atq; hernici nuntiabant. iā antiū uolscoy legiones eē. ac ipsā coloniā ingens
metus erat defecturā. egreq; impā ratū a tribunis aut bellū ꝓuerti sinerent.
cons inde partiri. p uinciās. fubio ut legiones antiū duceret. datū. corneli ut
rome ꝓsidio eēt. ne qua pars hostiū q; equis mos erat. ad populandū ueniret. her
nici. et latini iussi milites dare ex federe. dueq; partes socioy in exercitu. tercia

multitudinis

ciuium fuit. Postquam ad diem prestitutum uenerunt socii cons. extra portam
capenam castra locat. inde lustrato exercitu antium profectus. haud
procul oppido statiuisque hostium consedit. ubi cum uulsci quia nondum
ab aequis uenisset exercitus dimicare non ausi. quemadmodum quieti uallo
se tutarentur pararent. postero die fabius non permixtam unam sociorum ciuiumque
sed trium populorum tres separatim acies circa uallum hostium instruxit.
ipse erat medius cum legionibus romanis. inde signum obseruare iussit. ut
pariter et socii rem inciperent. referrentque pedem si receptui cecinisset.
equites item suae parti cuique post principia collocat. ita trifariam ador-
tus. castra circumuenit. et cum undique instaret. non sustinentes impe-
tum. uulscos uallo deturbat. transgressus inde munitiones. pauidam tur-
bam inclinatamque in partem unam. castris expellit. inde effuse fugientes aeques
cui superare uallum haud facile fuerat. cum ad id spectatorum pugnae astitis-
set. libero campo adeptus. parte uictoriae fruitur. territos cedendo. mag-
na et in castris et extra munimenta. cedes fugientium fuit. sed preda
maior. quia uix arma secum efferre hostis potuit. deletusque exercitus fo-
ret. nisi fugientes siluae texissent. Dum ad antium haec geruntur. interim
aequi robore iuuentutis permisso. arcem tusculanam in prouiso nocte capi-
unt. reliquo exercitu haud procul moenibus tusculi considunt. ut disten-
derent hostium copias. haec celeriter romam. ab roma in castra antium
perlata. mouent romanos. haud secus quam si capitolium captum nuntiaretur.
Adeo et recens erat tusculanorum meritum. et similitudo ipsa periculi. reposcere
datum auxilium uidebatur. Fabius omissis omnibus praedam ex castris raptim antium
conuehit. Ibi modico presidio relicto. citatum agmen tusculum rapit. nichil
praeter arma et quod cocti ad manum fuit cibi. ferre militi licuit. commeatum
ab roma cons. cornelius subuehit. Aliquot menses tusculi bellatum. parte
exercitus consul castra aequorum oppugnabat. partem tusculanis dederat.
ad arcem recuperandam. ui numquam eo subire potuit. Fames postremo inde
detraxit hostem. Quo postquam uentum ad extremum est. inermes nudique
omnes subiugum ab tusculanis missi. hos ignominiosa fuga domum se recipien-
tes. romanus cons. in algido consecutus. ad unum omnes occidit. uictor ad columen
id loco nomen est. exercitu relicto castra locat. et alter consul postquam moenibus
romanis pulso hoste periculum esse desierat. et ipse ab roma profectus. Ita bifariam
consules ingressi hostium fines. ingenti certamine hinc uolscos. hinc aequos
populantur. Eodem anno desisse antiates apud plerosque auctores inuenio. l. cor

Colum.

nelium consul hic bellū gessisse. oppidūq; coepisse certū affirmare. quia
nulla apud uetustiores scriptores eius rei mentio est. Non ausim hoc bello
pfecto. tribunicium domi bellū patres territat. clamant fraude fieri.
qd foris teneat exercit. frustrationē eā legis tollende ēe. se nichilominus
rem susceptā pacturos. Obtinuit tamen p lucretius pfectus urbis. ut acti
ones tribunicie in aduentū consulū differrent. Erat & noua exorta causa.
mot a cornelius. & q seruilius questores. m. uolscio qd falsus aut dubie
testis in cesonem extitisset diem dixerāt. multis enī eminebat indiciis.
neq; fratrem uolsci ex quo semel fuerit eger. umquā non modo uisum
in publico. sed ne a sur rexisse quidem ex morbo. multorūq; tabe men
suum mortuum. nec his temporib; in que testis crimen coniecisset. caeso
nem rome uisum affirmantib; qui una meruerant. secū eum tum fre
quentemq; ad signa sine ullo commeatu fuisse. nisi ita esset multi priuati
ferebant uolscio iudicem. cū ad iudicium ire n auderet. omīs ee res in unū
congruentes. aut magis dubiā dampnationē uolsci quā caesonis uolscio
teste fuerat. faciebāt. in mora tribuni erant. qui comitia questores habe
re de reo. nisi prius habita de lege eēnt passuros negabant. ita extracta
utraq; res in consulum aduentum ē. Qui ubi triumphantes uictore cum
exercitu urbem inierunt. quia silentium de lege erat. pculsos magna pars
credebant tribunos. at illi & enī extremū anni iam erat. quartū affec
tatites tribunatū. in comitiorū disceptationē ab lege certamen auer
terant. & cū consul nichilominus aduersus continuationem tribunatus
quā si lex minuende sue maiestatis causa pmulgata ferretur. tetendisset.
uictoria certaminis penes tribunos fuit. Eodem anno aequis pax ē pe
tentib; data. census res priore anno inchoata pficit. idq; lustrum ab ori
gine urbis decimum conditum. fuerant censa ciuium capita. iiii. cxxxii
ccc xviii cxvii ccc xviiii. Consulum magna domi belliq; eo anno gla fu
it. quod & foris pacem peperere. & domi. & si non concors. minus ta
men quā alias infesta ciuitas fuit. L. minutius inde & lucius nautius
cors facti. duas residuas anni prioris causas exceper. Eodem modo
consules legem tribuni iudicium de uolscio impediebant. sed in ques
torib; nouis. maior uis maior auctoritas erat. cū marco ualerio
ualeri filio uolesi nepote. questor erat quinctius capitolinus. qui
t consul fuerat. is qm neq; quinctie familie caesoneq; rei publ. maxi
mus iuuenū restitui posset. falsū testem. qui dicende cause innoxio po

restate ademisset iusto ac pio bello psequebat., cu uergin⁹ maxime & tri
bun⁹ delege ageret. duum mensuum spatium consulib; datu e. ad inspici
enda lege. ut cu edocuissent popl⁹m quid fraudis occulte ferretur. sine
rent deinde suffragu mure., hoc interualli datu. res tranquillas urbe
fecit., Nec diuturna quiete aequi dedere. q rupto foedere qd dictu erat pri
ore anno. cu romanis. imperium ad gracchum cloelium defer., Is tum longe
princeps in equis erat., Gracchoduce. in alnuuinu agru. inde intuseulanu
hostili populatione uemunt., pleniq; pda. inalgido castra locant., Inea
castra q fabius. p uolumnius. a. postumius. legati abroma uener. quer
cum iniurias. & ex eo foedere res repetu., Tum eos aequorum imperator.
que mandata habeant ab senatu romano. adquer cu iubet dicere. scalia
interim aceru., Quercus ingens arbor. p torio immunebat. cui um
bra opaca sedes erat, Tum ex legatis unus abiens. & hec inq sacrata
quercus. & quicquid deorum e audiant. foedus a uob rupti. nris q;
& ne querelis adsint. & me armis cu deor⁹ hominu q; simul uiolata
iura exequem., Roma redire legati. senat⁹ iussit alteru consulem con
tra gracchu inalgidu exercitu ducere. Altera populatione finium aequo⁹
q puntia dedit., Tribun suo more impedire delectu. & forsitan adultimu
impedisset. sed nouus subito addit terror e Vis sabinoru ingens. ppe ad
moenia urbis infesta populatione uenit. sedau agri. terror inect urbi est;
Tum plebs benigne arma coepit. reclamantib; frustra tribunis. magni duo
exercit scripsit., Alteru p tauus contra sabinos duxit. castris q; ad aeretum
positis. p expeditiones paruas. pleruq; nocturnis incursibus tanta uasti
tate in sabino agro reddidit. ut eo parua ad ea. ppe intacti bello fines romani
uiderent., Minuno. neq; fortuna nec usus annui eadem ingerendo negotio
fuit., Nam cu aut poel ab hoste castra posuisset. nulla magnopere clade
accepta. castris se pauidus tenebat., Quod ubi sensere hostes. ut qui
ex metu alieno ut fit audacia. & nocte ad oppugnandu castra. postquam parum
uis apta p fecerunt. munitiones postero die circumdant. que p tus quaq;
undiq; uallo obiecto claudere exit. quinq; equites inter munitiones
emissi roma p tulere consulem exercitu q; obsideri. Hic tam ne in
opinatu nec ta insperatu accidere potuit., Itaq; tanta pauor tanta trepi
datio fuit. quanta si urbem non castra hostes obsiderent., Haurium consu
lem arcessunt. in quo cu paru presidii uiderent. dictatorem q; dici place
ret. qui rem p culsa restitueret. L quinctius cincinnatus consensu om

nium dicit. Opere precium ē audire. qui omnia ꝓ diuitiis humana spernunt.
neq; honori magno locum. neq; uirtuti putant ēē. nisi ubi effuse affluant opes.
Spes unica imperii pr̄. L. quinctius. trans tiberim contra eū ipsū locū ubi nc̄
naualia s̄. quattuor iugerum colebat agrū. que prata quinctia uocantur.
Ibi ablegatis seu fossā fodiens palo innixus. seu cū araret. operi certe
id qd̄ constat agresti intent⁹. salute data inuicem redditaq;. rogatus
ut qd̄ bene uerteret ipsi reiq;. p̄. togatus mandata senat⁹ audiret.
admirat⁹. rogitansq; satis ne salua ēēnt omīa. togā propere e tugu
rio ꝓferre uxorem raciliam iubet. Quasimul absterso puluere ac
sudore. uelatus ꝓcessit. Dictatorem eū legati gratulantes consalu
tant. in urbē uocant. qui terror sit in exercitu exponunt. Nauis quinc
tio publice parata fuit. transuectūq; tres obuiā egressi filii excipiunt;
inde alii ꝓpinqui atq; amici. tum patrum maior pars. ea frequentia
stipat⁹. antecedentib; lictorib; deduct⁹ ē domū. & plebis concursus in
gens fuit. sed ea nequaquā tanileta quintium uidit. & imperii nimi
um. & uirum in ipso imperio uehementiorem rata. Et illa quidem nocte
nichil. pret̄ quā uigilatū ē in urbe. postero die dictator cum ante
lucē in forū uenisset. magistrū equitū dicit. L. tarquinium patricie gentis.
sed qui tum stipendia pedib; ꝓpt̄ paupertatē fecisset. bello tamen longe ro
mane iuuentutis habitus ēēt. cū magistro equitū in contionē uenit. iusti
cium edicit. claudi tabernas tota urbe iubet. uetatq; quemquā priuatē
quicquā rei agere. Tum quicumq; aetate militari ēēnt. armati cū cibariis in dies
quinq; coctis. uallisq; duodenis ante solis occasū martio in cāpo adessent. Quib;
aetas ad militandū grauior ēēt. uicino militi dum is arma pararet uallūq;
peteret. cibaria coquere iussit. sic iuuentus discurrit ad uallū petendū.
sumpsere undecuiq; proximū fuit. ꝓhibitus nemo ē. impigreq; om̄s ad edictū
dictatoris presto fuere. Inde cōposito agmine non itineri magis apti quam
prelio. si res ita tulisset. legiones ipse dictator. magister eq̄tū suos eq̄tes
ducit. In utroq; agmine quas tempus ipsū poscebat adortationes erant.
adderent gradū maturato opus ēē ut nocte ad hostem ꝑ uenire posset. consu
lem exercitūq; romanū obsideri. tertiū diem iā clausos ēē. quid queq; nox aut
dies ferat incertū ēē. puncto sepe temporis maximarū rerū momenta uerti;
Accelera signifer. sequere miles. int̄ se quoq; gratificantes ducib; clamabant;
media nocte in algidū ꝑueniunt. ut sensere se iā ꝓpe hostes ēē. signa consti
tuunt. Ibi dictator quantū nocte prospici poterat. equo circūuectus. contem

platusq; qui tractus castrorū. queq; forma eēt. tribunis militū imperauit ut sarci
nas inunū conici iubeant. militem cū armis ualloq; redire in ordines suos. Tacti
que imperauit. tum quo fuerant ordine in uia exercitū omnem. longo agmine
circumdat hostium castris. & ubi signū datū sit. clamorem omēs tollere iubet.
clamore sublato. ante se quemq; ducere fossā. & iacere uallū. edito imperio.
signū secutū ē. iussa miles exequit. clamor hostes circumsonat. superat inde
castra hostium. & in castra consulis uenit. Alibi pauorem. alibi gaudium in
gens facit. Romani ciuilem eē clamorem. atq; auxiliū adeē int̄ se gra
tulantes. ultro ex stationib; ac uigiliis territant hostem. Consul differen
dū negat. illo clamore n̄ aduentū modo significari. sed rem absuis ceptā.
Mirūq; eē. in iā exteriore parte castra omīum hostium oppugnent. Itaq;
arma suos capere. & se subsequi iubet. Nocte initū proeliū ē. A legionib;
dictatoris clamore significant. ab eaq̄q; parte rem in discrimine eē. Iā se
ad ꝓhibenda circumdare opera aequi parabant. Cū ab interiore hoste proe
lio cepto. ne ꝑ media sua castra fieret eruptio a munientib; ad pugnantes
introrsū uersi. uacuā noctē operi dedere. pugnatūq; cū consule ad lucē est;
luce prima iā circū uallati ab dictatore erant. & uix aduersus unū exercitū
pugnā sustinebant. Tum a quintiano exercitu. q̄ confesti a ꝑfecto opere ad ar
ma rediit. inuadit uallū. hic instabat noua pugna. nichil remiserat prior.
Tum ancipiti malo urgente. a ꝑlio ad ꝑces uersi. hinc dictatorem hinc consulē
orare. ne in occisione uictoriā ponerent. ut inermes se inde abire sinerent.
ab consule ad dictatorem ire iussis. ignominiā incensus addidit. graccum cloe
lium ducem. principesq; alios uinctos ad se adduci iubet. oppido corbione decedi.
sanguinis se aequorū n̄ egere. licere abire. sed ut exprimat̄ tandē confes
sio. subactā domitāq; eē gentē. sub iugū abituros. trib; astis iugū fit. hu
mi fixis duab;. sup q; eas transuersa una deligata. sub hoc iugo dictator
aequos misit. castris hostiū receptis. plenis omīum rerū. nudos enī emiserat
praedā omēm suo tantū militi dedit. consularem exercitū ipsūq; consulem.
increpans. carebis inq̄t ꝑ de parte miles. ex eo hoste cui prope ꝑ de fuisti.
& tu. L. minuci donec consularē animū incipias habere. legatus his legio
nib; preeris. Ita se minucius abdicat consulatu. iussusq; ad exercitū manet.
Sed adeo tum imperio meliori animꝰ mansuete oboediens erat. ut beneficii
magis quā ignominie hic exercitꝰ memor. & coronā aureā dictatori libre
pondo decreuerit. & ꝓficiscentē eū patronū salutauerit. rome a q̄ fabio
ꝑfecto urbis senatꝰ habitus. triumphantē quintium quo ueniebat agmine

urbē ingredi iussit. Ducti ante currū hostiū duces. militaria signa p̄lata.
secut⁹ exercit⁹ p̄da onust⁹. epulę instructe dicunt fuisse ante omīum dom⁹.
epulantesq; cū carmine triumphali ex sollempnib; locis. comessantium modo
currū secutis. Eodie. L. mamilio tusculano. approbantib; cunctis ciuitās data ē.
Confesti se dictator magistratu abdicasset. ni comitia. m̄. uolsci falsi testis
tenuisset. Ea ne impedirent tribuni. dictatoris obstitit metus. uulscius
dampnat⁹. Ianuuiū exiliū abiit. Q. sexto decimo die dictatura in sex men
ses accepta. se abdicauit. Pret̄ eos dies consul nautius ad cretum cū sabinis
egregie pugnat. Aduastatos agros ea quoq; clades accessit sabinis. minutio
fabius quintius successor in algidū missus. Extremo anno. agitatū de lege
ab tribunis ē. sed quia duo exercit⁹ aberant. ne quid ferret̄ ad popl̄m pa
tres tenuere. Plebs uicit. ut quinto eosdē tribunos crearent. Lupos uisos in
capitolio ferunt. a canib; fugatos. ob id p̄digiū lustratū capitolium ēē.
Haec eo anno gesta secunt̄. cons̄ quint⁹ minutius. m̄ oratius puluillus. cui⁹
initio anni. cū foris otium ēēt. domi seditiones. id̄ tribuni eadem lex fa
ciebat. ulteriusq; uentū foret. adeo exarserant animis. ni uelut dedita
opera. nocturno impetu aequorum corbione amissū presidiū nuntiatū ēēt.
Senatū cons̄ uocant. iubent̄ subitarium scribere exercitū. atq; in algidū
ducere. Inde posito legis certamine. noua de delectu contentio orta. uin
ceba turq; consulare imperiū tribunicio auxilio. cū alius additur terror.
sabinū exercitū p̄datū descendisse in agros romanos. inde ad urbē uenire.
Is metus p̄tulit ut scribi militē tribuni sinerent. n̄ sine pactione tamen.
ut q̄m ipsi quinquennium elusi ēēnt. paruūq; id plebi p̄sidiū foret. x. dein
de tr̄ vl̄ crearent̄. Expressit hoc necessitas patrib; id modo excipere.
ne postea eosdē tribunos uiderent tribunitia comitia. ne id quoq; post bellū
ut cetera uanū ēēt ex templo habita. Tricesimo sexto anno a primis tribuni
plebis decē creatis̄. bini ex singulis classib;. Itaq; cautū ē. ut postea crea
rent̄. Delectu deinde habito. minutius contra sabinos p̄fect⁹ n̄ inuenit
hostē. horatius cū iā aequi corbione int̄fecto p̄sidio. ortonā etiā coepis
sent. in algido pugnat. multos mortales occidit. fugat hostē non ex algido
modo. sed a corbione ortonaq;. corbionem etiā diruit. p̄pt̄ proditū p̄si
dium. Deinde m̄ ualerius sp̄ uerginius cons̄ facti. domi forisq; otium
fuit. annona p̄pt̄ aquarū intemperiem laboratū ē. de auentino publican
do lata lex ē. tr̄ vl̄ id̄ refecti. sequente anno. T. romelio. c. ueturio con
sulib; legē omīb; contionib; suis celebrabant. pudere se numerisui ne

quinquā aucti. si eares aeque suo biennio iaceret. ac toto superiore lustro
iacuisset., Cū maxime hęc agerent. trepidi nuntii ab tusculo ueniunt.
aequos in agro tusculano ēē., fecit pudorem recens eiꝰ populi meritū. mo
randi auxilii. ambo cons̄ cū exercitu missi. hostē in sua sede in algido in
ueniunt. ibi pugnatū. sup̄ vii mil̄ hostiū cesa. alii fugati. p̄da parta
ingens. eā ꝓ pt̄ inopiā aerarii consules uendiderunt. inuidie tamen
res ad exercitū fuit. Ea deniq; tribunis materiā criminandi ad ple
bē consules p̄buit., Itaq; ergo ut magistratu abiere. spurio p̄ tar
peio aetnio cons̄. dies dicta ē romilio. ab. c̄. caluio cicerone. tr̄ vi.
ueturio ab. L. alieno aedile plebis., uterq; magna patrum indignati
one dampnatꝰ. romilius decem milib; aeris. ueturius xv milib;.
Nec haec priorū calamitas consulum. seꝫ iores nouos fecerat. Cons̄. & se dāpnari
posse aiebant. & plebem & tribunos legem ferre non posse., Tum ab
iecta lege quę ꝓmulgata consenuerat. tribuni lenius agere cū pa
trib;. finem tandem certaminū facerent. si plebeie leges displi
cerent., At illi communiter legum latores. & ex plebe & ex patrib;.
qui utrisq; utilia ferrent. quęq; aequandę libtatis ēent. sinerent
creari. rem non aspernabantur., Patres daturum leges nemine
nisi ex patrib; aiebant., Cum de legib; conueniret. de latore tantū
discreparet. missi legati athenas. spurius postumius albus.
A. manlius. p̄ sulpicius cameritius. iussiq; inclitas leges solonis
describere. & aliarū gretię ciuitatium instituta. mores. iuraq;
noscere. Ab externis bellis. quietus annus fuit. quietior insequens;
p̄. curatio. & sexto quintilio cons̄. ꝑpetuo silentio tribunorum.
qd̄ primo legatorum qui athenas ierant. legumq; peregrina
rum expectatio p̄buit., Deinduo simul mala ingentia exorta.
fames pestilentiaq;. foeda homini. foeda peccori. uastati agri sunt.
urbs assiduis exausta funerib;. multę & clarę lugubres domus.
flammen quirinalis seruius cornelius mortuus. augur. c. horatius
puluilius. in cuiꝰ loco tum. c. ueturium. eo cupidius quia dampna
tus a plebe erat. augures legere. mortuus consul quintilius.
iiii tribuni plebis. multiplici clade foedatꝰ annus. ab hoste otium
fuit., Inde cons̄ ō menenius. p̄ sextilius capitolinus. neq; eo anno
quicquā belli externi fuit. domi motus orti., Iā redierant legati
cū atticis legib; eo intentius instabant tribuni. ut tandem

scribendarū legū antiū fieret. placeret creari .x. uiros sine prouocatione. & nequis eo anno alius magistratus eēt. admiscerentur ne plebi. controuersie. aliquandiu fuere. Postremo concessū patribus. modo ne lex aculia decemuiro. tricesimo anno altero quā condita roma erat. literā mutaret. formā curiatis ab consulib; ad .x. uiros. quem admodum a regib; ante ad consules uenerat. translato imperio minus insignis. quia non diuturna mutatio fuit. Lucta enī principia magistratus eius nimis luxuriauere. eo citius lapsa res est. repetitūq; duob; uti mandaret consulū nomen imperiumq;. x uiri creati. appius claudius. t. genutius. p sextius. l. ueturius. c. iulius. a. manlius. p. sulpicius. p. curiacius. t. romilius; postumus. Claudio & genucio quia designati sp consulē meum annū fuerant. pro honore honos redditus. & sextio alteri consulum prioris anni. quod eam rem collega munito ad patres retulerat. huic proximi habiti legati tres quia theb nas reiecerant. simul ut pro legatione tam longinqua premio honos esset. simul pertos legum peregrinarum. ad condenda noua iura. usui fore credebant. Suppleuere ceteri numerum. grauesq; quoq; aetate. electos nouissimis suffragiis ferunt. Quominus ferocius aliorum sertis aduersarentur. Regimen totius magistratus penes appium erat. pauore plebis adeo quē nouum sibi ingenium induerat. ut plebicola repente omnisq; auraq; popularis captator euaderet. pro truci seuoq; insectatore plebis decem modi ejus populo singuli reddebant. Eo die penes pfectum iuris fasces erant xii. cos legis nouem singuli accensi appellabant. & inunica concordia inter ipsos. qui consul priuatis interdum utilis eēt. summa aduersus alios aequitas erat. moderationis eorum argumentum. exemplo unus rei notasse satis erat. Cum sine prouocatione creati essent. defosso cadauere domi apud p sextium patricię gentis uirum inuenti. prolatoq; in contionem. in re iusta manifesta atq; atroci. c. iulius. x. uir. diem sextio dixit. & accusator ad populum extitit. Cuius rei iudex legitimus erat. nec esset q; ex iure suo. ut demptum deum magistratus populi libertati adiceret? Cum promptum hoc ius uelut exoraculo incorruptum pariter ab imis summis infimiq; ferrent. tum legibus condendis opera dabatur. ingentiq; hominum ex

appareb at / prius / erat seu plū

pectatione propositis decem tabulis. populum ad contionem aduo
cauerunt. Et quod bonum faustum felixq; rei publicę. ipsis
liberisq; eorum esset. ire & legere leges propositas iussere. se
quantum decem hominum ingeniis prouideri potuerit. omnib;
summis infimisq; iura aequasse. plus pollere multorum inge
nia consiliaque. uersarent inanimis. secum unam quamq; rem agi
tarent. deinde sermonibus atq; in medium quid inquaq; re
plus minusue esset conferrent. eas leges habiturum populum
romanum. quas consensus omnium non iussisse latas. magis
quam tulisse uideri posset. cum ad rumores hominum de uno
quoq; legum capite edito. satis correcte uiderentur. centu
riatis comitiis decem tabularum leges perlate sunt.
quęnunc quoq; in hoc inmenso aliarum super alias acerua
tarum legum cumulo. fons omnis publici priuatiq; est
iuris; uulgatur deinde rumor duas deesse tabulas.
quib; adiectis. absolui posse uelut corpus omnis romani iuris.
Ea expectatio cum dies comitiorum appropinquaret.
desiderium decem uiros iterum creandi fecit. Iam plebs
preterquam quod consulum nomen haud secus quam regum
perosa erat. ne tribunicium quidem auxilium cedentibus
inuicem appellationē decem uiris querebat. Postquam uero
comitia decem uiris creandis in trinum nundinium indicta
sunt. tanta exarsit ambitio. ut primores quoq; ciuitatis
metu credo ne tanti possessio imperii uacuo abse relicto
loco haud satis dignis pateret. prensaret homines hono
rem summa ope a se inpugnatum. ab ea plebe cumqua
contenderent suppliciter petentes. dimissa iam indiscri
men dignitas. ea aetate his que honorib; actis stimula
bat appium claudium. nescires utrum inter decem
uiros. an inter candidatos numerares. propior inter
dum petendo quam gerendo magistratui erat. crimi
nari optimates. extollere candidatorum leuissimum
quemq; humillimumq;. ipse medius inter tribunicios
duellios siliciosq; in foro uolitare. per illos se plebi
uenditare. donec college quoq; qui unice illi dediti

docē tabul.

inuasisse prius orat scriptū

fuerant ad id tempus coniecere in eum oculos. mirantes
quid sibi uellet. apparere nichil sinceri esse; [ꝑ]fecto haud gratuitā
in tanta superbia comitatem fore. nimium in ordinem
se ipsum cogere. & uulgari cum priuatis non tam prope
rantis abire magistratu. quā uiā ad contionandum

magistratum querentis eē. propalam. obuiam ire cupiditati. parū
ausi obsecundando mollire impetum aggrediuntur. comitiorū
illi habendorum quando minimus natu sit munus consensum
iungunt. Ars ea hęc erat. ne semet ipse creare posset. quod
p̄t tribunos. plebi & idipsum pessimo exemplo. nemo umquā
fecisset. Ille enim uero qd̄ bene uertat. habiturum se comitia
pfessus. impedimentū p hac occasione arripuit. deiectisq; ho
nore pcontionem duob; quintus capitulino & cincinnato. & patruo
suo. c̄. claudio constantissimo uiro. in optimatium causa & aliis
eiusdem fastigii ciuibus. nequaquā splendore uitę pares. x. ui
ros creat. se inprimis. quod haud secus factū improbabant boni.
quam nemo facere ausurum crediderat. Creati cum eo m̄ corne
lius maluginensis. m̄ sergius. L. minutius. quintus fabius uibula
nus. q̄ poetilius. T. antonius merenda eduilius. sp̄. oppius cornicen
m̄ rabuleius. Ille finis appio alienę psonę ferendę fuit. suo iam
inde uiuere ingenio cepit. nouosq; collegas iā prius quam inirent
magistratum. in suos mores formare. cottidie coibant remotis
arbitris. Inde inpotentib; instructi consiliis. quę secreto ab aliis
coquebant. iam h aut dissimulando sup biam. rari aditus colloquentib;
difficiles. ad id maias rem p duxere. Idus tum maię. sollempnes
ineundis magistratib; erant. Initio igitur magistratus primū
honoris diem denuntiatione ingentis terroris insignem fecere.
iam cum ita priores decem uiri seruassent. ut unus fasces haberet.
& hoc insigne regium. in orbem suam cuiusq; uicem p omnes iret.
subito omnes cum duodenis fascib; prodiere. cxx lictores forum
impleuerant. & cum fascib; secures illigatas proferebant. nec
attinuisse demi securem. cum sine prouocatione creati eēnt inter
p̄tabantur. decem regum species erat. multiplicatusq; terror.
non infimis solum sed primoribus patrum ratis. cedis causā ac prin
cipium queri. ut si quis memorem libertatis uocem aut in senatu
aut in populo misisset. statim uirgę securesque etiam ad ceterorum

metum expedirentur; Nam pret̄ quā in popl̄o nichil erat p̄sidii. sublata prouoca
tione. int̄cessione q̄q; consensus sus tulerant. cū priores decē uiri appellatione col
lege corrigi reddita ad se iura tulissent. & quaedā quę sui iuditii uideri pos
sent. ad popl̄m reiecissent; Aliquandiu aequatus int̄ om̄s terror fuit. paula
tim totus uertere in plebem coepit; Abstinebatur a patrib; in humiliores libi
dinose crudelit̄q; consulebatur hominū non causarū toti erant. ut apud quos
grā uim aequi haberet. iuditia domi conflabant. p̄nunciabant in foro;
Si quis collegā appellasset. ab eo ad quē uenerat ita discedebat. ut poeniteret non
prioris decreto stetisse; opinio. & iam sine auctore exierat. non in p̄sentis modo
temporis eos iniuriam conspirasse. sed foedus clam destinum. int̄ ipsos iure iuran
do ictum. ne comitia haberent. p̄p & uoq; decē uiratum possessum semel obtinerent
imperium; Circum spectare tum patriciorum uultus plebei. & inde libertatis
captare aurā. unde seruitutē timendo. in eū statū rem p̄. ad duxerant. primores
patrū odisse. x. uiros. odisse plebē. nec probare quę fierent, & credere, aut indig
nis accidere. auide ruendo ad libertatē. in seruitutē elapsos. iuuare nolle
cumulare q̄q; iniurias. ut tedio p̄sentium consules duo tandē. & status
pristinus rerum in desideriū ueniant; Iam processerat pars maior anni.
& due tabule legū. ad prioris anni decē tabulas erant adiecte. nec quic
quā iam superat. si eā q̄q; leges centuriatis comitiis p̄ late eēnt. cur eo
magistratu rei p̄. opus esset & expectabant quam mox consulib; creandis comitia
dicerent; Id modo plebē agitabat. quonā modo tribunitiā potestatem mu
nimentū libertati. rem int̄missam repararent; Cum interim mentio comitiorū
nulla fieri. & decē uiri qui primo tribunitios homines. quia populares id p̄o
populare habebatur circum se ostentauerant. plebei patriciis iuuenib; sepse
rant latera. eorū cateruae tribunalia obsederant. hi ferre agere & iam
plebem. plebisq; res cū fortuna. quaquic quid cupitū foret. potentio
ris eēt. & iā nec ergo quidē abstinebat uirgis cedi. alii securi subici.
ne & gratuita crudelitas eēt. bonorū donatio seq̄ dn̄i supplicium; ac mercede
iuuentus nobilis corrupta. non modo non ire obuiā iniuriae sed propalā
licentiā suā malle. quā om̄iū libertatē; id maiae uenere. nullis subrogatis
magistratib; p̄uati pro. x. uiris. neq; animis ad imperiū inhibendū

inhibendū dicebat
et depravatū fuit

inminutis. neq; ad speciem honoris in signib; prodeunt; Id uero regnum
haut dubie uideri. deploratur in ppetuum libertas. nec uindex quisquã exis
tit. aut futurus uidetur; Nec ipsi solum desponderant animos. sed con
tempni coepti erant a finitimis poplis. imperiumq; ibi eẽ. ubi non esset liber
tas indignabant abini magna manu incursionem in agrum romanum
fecere. lateq; populati. cum hominũ atq; pecudũ inulti p̃das aegissent.
recepto ad fretum quod passim uagatũ erat agmine castra locant. spẽ
in discordia romana ponentes. eam inpedimentũ dilectui fore. Non nuntii
solum. sed p urbem agrestium fuga trepidationẽ iniecit; X. uiri con
sultant. quid opus facto sit. destituti int̃ patrum et plebis odia; Ad
didit terrorem insup alium fortuna. aeq̃ alia ex parte castra in algi
do locant. de populanturq; in de excursionib; tusculanũ agrum. lega
ti ab tusculo p̃sidium orantes nuntiant; Ispauor p culit x. uiros.
ut senatũ simul duob; circumstantib; urbem bellis consulerent;
Citari iubent in curiam patres. haud ignari quanta in uidie immine
ret tempestas; Om̃s uastati agri. periculorq; imminentiũ causas in se
congesturos. temptationẽ eam fore abolendi sibi magistratus. ni con
sensu resisterent. imperioq; inhibendo. acrit̃ in paucos p̃ ferocis animi.
conatus aliorq comprimerent; Postquã audita uox in foro ẽ p̃conis. patres
in curiam ad x. uiros uocantis. uelut noua res. quia int̃miserant iam diu
morem consulendi senatus. mirabundam plebem conuertit. quid nam
incidisset. cur ex tãto interuallo rem desuetam usurparent. hostib; belloq; gra
tiam habendam. quod solitum quicquã libere ciuitatis fieret. circum
spectare omnib; fori partib; senatorem. raroq; usquam nos citare curiã
inde ac solitudinem circa decẽ uiros intueri. cum et ipsi in uisum consensu
imperium. et plebs quia priuatis uis non esset uocandi senatum. non conue
nire. patres int̃pretarentur; Iam caput fieri libertatem repetentium.
si se plebs comitem senatui det. et quemadmodũ patres uocati. non quo
coeant in senatum. sic plebs abnuat dilectũ; Haec fremunt plebes. patrũ
haut fere quisquã ~~quis~~ in foro. In urbe Rari erant. Indignitate rerũ cesse
rant in agros. suarumq; rerum Erant. amissa publica. tantũ ab iniuria

se abeē rati. quantū coetu. congressuq; inpotentium dominoꝝ se am-
uissent; Post quā citati non conueniebant. dimissi circa domos.
ap paritores simul ad pignera capienda. sci scitandumq; num consul
to detractarent; Referē senatum in agris eē. letius id decē ui
ris accidit. quā si p̄sentes detrectare imperium referrent;
Iubent aciri omnes. senatumq; in diem posterum edicunt. qui
aliquanto spe ipsorum frequentior conuenit; Quo facto.
proditam a patrib; plebs libertatem rata quod iis qui iam ma
gistratu abissent. priuatisq; uis abesset. tamquā iure cogen
tib; senatus paruisset; Sed magis oboedienter uentum ī curiam ē. quā
obnoxie as dictas sententias accepimus. l. ualerium potitū proditum
memorie ē. post relationē appi claudii. priusquā ordine senten
tiae rogarentur. postulando ut de re p̄. licere & dicere, Prohibentib; mi
nacit decē uiris. proditurum se ad plebem. denunciantem tumultum
exciuisse; Nec minus ferocit marcū horatium barbatum. isse incer
tamen. decē tarquinios appellantem. admonentemq;. ualerius & ho
ratius ducib; pulsos reges. nec nom̄ homines tum ꝑtesum esse; Quippe
quo iouem appellari fassit. quo romulum conditorem urbis. deinceps
q; reges appellatos; Quod sacris & iam. ut sollemne retentum sit.
suꝑbiā uiolentiamq; tum ꝑosos reges. quasi in rege tum eodem aut
in filio regis ferenda non fuerint; Quā laturiam in tot priuatis
fuderent. ne uetando in curia libere homines loqui & iam extra
curiam mouerent uocem. neq; se uidere. quin sibi minus priuato ad
contionem poplm uocare. quam illis senatum cogere liceat. ubi uellent
experirentur. quanto ferocior dolor ī libertate sua uindicanda. quam
in iniusta dominatione esset; De bello sabino eos referre. tamquā
maius ullum Po R bellum sit. quam cum his qui legum ferenda
rum causa creati. nichil iuris in ciuitate reliquerint. qui comi
tia. qui annuos magistratus. qui uicissitudinem imperitandi.
quod unū exaequande sit libertatis sustulerint. qui priuati
fasces & regium imperium habeant. fuisse regib; exactis

at q̄ laturū

at uiderent

cupiditas

patricios magistratus creatos. postea post secessionem plebis ple
beios. cuius illi partes eēnt. rogitare populares. Quid enim eos
ꝑ popl̄m egisse optimates. qui anno iam ꝓpe senatum non habuerint.
tunc ita habeant. ut de re publica loqui prohibeant. ne nimium in metu
alieno spei ponerent. grauiora quae patiantur uideri iam hominib;.
quamq̄ metuant; Haec uociferanti horatio. cum decem uiri nec
ire nec ignoscendi modum reperirent. nec quo euasura res eēt cerne
rent. c̄. claudio qui patruus appi x. uiri erat. oratio fuit. p̄cibus Quam
iurgio similis. porantis ꝑ sui fratris parentisq; eius manes. ut ciuilis
potius societatis in qua natus eēt. quam foederis nefariae icti. cum
collegis meminisset. multo id magis se illius causa orare. quā rei p̄;
Quippe rem p̄. si auolentib; nequeat. ab inuitis ius expetituram. sed
ex magno certamine magnas excitari ferme iras. earum euentum
se horrere. Cū aliud p̄ter quam de q̄ retulissent decē uiri. dicere pro
hiberent. claudium int̄pellandi uerecundia fuit; Sententiam igi
tur ꝑegit. nullū placere senatus consultum fieri. omīsq; ita accipi
ebant. priuatos eos a claudio iudicatos. multiq; ex consularib; uer
bo assensi sunt; Alia sententia asperior in speciem uim minorē
aliquanto habuit. quę patricios comiuere ad prodendum int̄regē
iubebat; Censendo enī quoscumq; magistratus eē. qui senatū ha
berent iudicabant. quos priuatos fecerat auctor nullī senat⁹ ꝯsulti facien
di; Ita labente iam causa x. uiroꝝ. L. cornelius maluginensis.
emilij cōnelij dēcē uiri frater. cū ex consularib; ad ultimum dicendi locum
consulto seruatus esset. simulando curam belli. fratrē collegasq; eius
tuebatur. quo nā fato incidisset. Mirari se dictitans. ut decē uiros
qui decē iura tum petissent. aut socii. aut hi maxime oppugnarent;
Aut quid ita cum ꝑtot menses uacua ciuitate nemo iusti ne magis
tratus summae rerū p̄essent. controuersiam fecerint. nunc
demum cū hostes prope adportas sint. ciuiles discordias serant.
nisi quod in turbidominus ꝑspicuū fore putent quid agatur.
ceterū neminem maiore cura occupatis animis. uerū eē p̄iudiciu

rei tante auferri. sibi placere: de eo quo ualerius horatius q ante id ma
ias decem uiros abisse magistratu in simulent. bellisq immineant.
pfectis. re p. in tranquillum redacta. senatu disceptante Agi etiam
nunc. ita separare appiu claudium. ut comitiorum que x. uiris creandis.
decem uir ipse habuerit. sciat sibi rationem reddendam ee. utrum
in unu annu creati sint. an donec leges que de eent proferrentur. in psentia
omnia pt bellum omitti placere; Cuius si falso famam uulgatam. uana
q; non nuntio solum. sed tusculanoru et iam legatos attulisse putent.
speculatores mittendos censere. qui certius explorata referant. sin fides
et nuntiis et legatis habeatur. dilectum Primo quoq; tempore haberi.
et x. uiros. quo cuiq; eorum uideatur exercitus ducere. nec rem aliam p
uerti; In hanc sententiam ut discederetur iuniores patrum euincebant.
ferociores q; iterum co orti. ualerius horatius q; uociferari. ut de re p. lice
re et dicere. dicturos ad poplm. si in senatu pfactione non liceat; Neq; enim
sibi priuatos. aut in curia. aut in contione. posse obstare. neq; se imagina
riis fascib; eorum censuros ee; Tum appius iam prope ee ratus. ut ni uio
lentiae eorum pari resisteretur audacia. uictum imperium esse; Non
erit melius inquit. nisi de quo consulimus. uocem misisse; et ad ualeriu
negantem se priuato redicere. lictorem accedere iussit; Iam quiricium
fidem implorante ualerio. a curiae limine. L. cornelius complexus appiu.
non quid simulabat consulendo diremit certamen; Factaq; p cornelium
ualerio dicendi gra que uelle. cum libertas non ultra uoce excessisse. x.
uiri propositu tenuere; Consulares quoq; ac seniores. ab residuo tri
bunitie potestatis odio. cuius desiderium plebi multo acrius qua con
sularis imperii rebantur ee. prope malebant Post modo ipsos x.
uiros uoluntate abire magistratu. quam inuidia eorum exsurgeret.
rursus plebem si leniter res sine populari strepitu ad consules redis
se. aut bellis interpositis. aut moderatione consulum in imperiis exer
cendis. posse in obliuione tribunorum plebem adduci; Silentio pa
trum edicitur dilectus. iuniores cum sine prouocatione imperium
eet. ad nomina respondent; legionib; scriptis. inter se dece uiri

reticere prius
erat scriptu

ducta

comparabant. quos ire ad bellum. quos p̄ eē exercitib; oporteret; Principes int̄
decem uiros erant. q̄ fabius & appius claudius. bellum domi maius quā foris
apparebat. appii uiolentiam aptiorem rati. ad comprimendos urbanos
motus. in fabio minus in bono constans. quā nauū in malitia ingeniū eē;
Hunc enim uirum egregiū enim olim domi militieq; decem uiratus colle
geq; ita mutauerant. ut appii quā sui similis mallet eē; Huic bellum in
sabinis cū. Rabuleio. & q̄. poetilio. additis collegis mandatum. cū cornelius
tullio
in algidum missus cum L. munitio. & t. antonio. & cesone duellio. & L. ser
gio. sp̄ oppium. app̄. claudio. ad uitorē ad urbem tuendam. aequo omnium
decem uirorum imperio decernunt; Nichilo militiae quā domi. melius
res p̄. administrata ē; Illa modo in ducib; culpa. q̄d ut odio eēnt ciuib; fece
rant. Alia omnis penes milites noxa erat. qui nequid ductu atq; au spitio. x.
uirorum prospere usquam gereretur. uinci se p̄ suum atq; illoꝝ dedecus pacie
bantur; Tusi & ab sabinis ad fretum. & in algido ab aequis exercitus erant. ab
freto p̄ silentium noctis p̄fugi. propius urbem inter fidenas. Crustumeri amq;
loco edito castra communierant. p̄ secutis hostibus. numquā se aequo certamine com
mittentes. natura loci aut uallo. non uirtute aut armis tutabantur;
Maius flagitium in algido. maior & iam clades accepta; Castra quoq;
amissa erant. exutusq; omnib; utensilib; miles. tusculum se fide mise
ricordiaq; uicturus hospitum. quae tamen non fefellerunt contuleran;
Romā tanti erant terrores allati. ut posito iam decem uirali odio. patres
uigilias in urbe habendas censerent; Om̄s qui p̄ aetatem arma ferre
possent. custodire moenia. ac proportis stationes agere iuberent.
arma tusculum ad supplementū decernerent. x. uiros. quae ab arce
tusculi digressos. in castris militem habere. castris militem habere. castra
alia a fidenis in sabinum agrum transferri. belloq; ultro inferendo deterreri
hostes. a consilio urbis oppugnande. ad clades ab hostibus acceptas. duo nefanda
facinora. x. uiri belli domiq; adiciunt; L. siccium in sabinis p̄ inuidiā x. uira
lem. tribunoꝝ creandorum secessionisq; mentiones ad uulgus militū sermo
nib; occultis serentem. prospeculatum ad locū castris capiendū mittunt;
Datur negotiū militib; quos miserant expeditionis eius comites. ut eum

oportuno adorti loco intĕficerent. aut multum intĕstare; Hamarca repugnantem aliquot insidiatores ceciderе. cum ipse (se) pualidus pariter ab intro circumuentus tutaretur; Nunciant in castra exeri pceptatũ ininsidias cẽ siccum egregie pugnantem. militesq; quosdam cum eo amissos; Primo fides nunciantib; fuit. pfecta deinde cohors ad sepelien dos qui ceciderant x. uirorum pmissu. Postquam nullum ibi corpus siccum (spoliatum) unq; inmedio iacentem armatumq; omnib; ineum uersis corporib; uidere. hostium neq; corpus ullum. Nec uestigia abeuntium. profecto absuis intĕfectum memorantes. retulere corpus. mudieq; plena castra erant. & Romam ferri protinus siccum placebat. ni x. uiri funus militare. et publica impensa facere maturassent; Sepultus ingenti multum maestitia pessima x. uirorum in uulgus fama est; Sequitur aliud in urbe nefas a libidine orium. aut minus foedo euentu quam quod pstuprum eidem q; lucretie urbe regnoq; tarquinios expulerat; Ut non finis solum idem x. uiris qui regib; sed causa & iam eadem imperii amittendi esse &;

Appium claudium uirginii plebeie stuprande libido coepit; Pater uirginius L. uerginius. honestum ordinem in algido ducebat. uir exempli recti. domi militiaeque; Per inde uxor instituta fuerat. liberiq; instituebantur; Desponderat filiam L. icilio tribunicio uiro acri. & pcausa plebis experte uirtutis. hanc uirginem ad ultam. forma excellentem. appius amore ardens pcio ac spe pellicere adortus. Postquã omnia pudore septa animum aduersus erat. ad crudelem supbam q; uim animum conuertit; cñ. claudio clienti. negotium dedit. ut uirginẽ inseruitutem asserere. neq; cedere. secundũ libertatem postulantib; iudicibus. qã pater puelle abesse; Locum iniuriae cẽ ratus. uirgin uenienti in forum Ibi namq; in tabulis litterarum ludi erant. Minister x. uiri. libidinis manum iniecit. serua sua natam seruam q; appellans cẽ. sequi q; seuiebat. Cunctante ui abstracturum. pauida puella stupente ad clamorem nutricis fidem quiritiũ implorantis. fit concursus. uirginij patris. sponsiq; icilij. populare nomen celebratur; Nosos gratia eorum turbã indignitas rei uirginii conciliat. iam aui tuta erat; Cum assertor nichil opus cẽ. multitudine

concitata ait. se iure grassari. non ui. uocat puellā in ius. auctorib; qui ad
erant ut sequerentur. ad tribunal appij puentum est; Notam iudici fa
bulam petitor quippe apud ipsum auctorem argumenti pagit. puellā
domi suę natam. furtoq; inde in domum virginii trans latam. suppositā
ei eē; Id se inditio comptum adferre pbaturumque uel ipso uerginio
iudice. ad quem maior pars iniuriae eius ptineat. interim dominum
sequi ancillam aequum eē. aduocati puellę. Cum uerginium rei p̄ cau
sam dixissent abeē. bi duo adfuturum. si nunciatum ei sit. iniquum eē
absentum de liberis dimicare. Postulant ut rem integram in patris ad
uentum differat. lege ab ipso lata. uindicias dē secundum libertatem.
neu patiatur uirginem ad ultam fame priusquam libertatis periculum
adire; Appius decreto p̄ fatus. quam libertati fauerit. eam ipsam le
gem declarare. quā uergini amici postulationis ue p̄tendant;
Cū erum ita in ea firmum libertati fore p̄sidium. sine causis nec psonis
uariē; In his enim q asserantur libertatem. quia qui uis lege agere pos
sit. id iuris eē. in ea quae in patris manu sit. neminem eē alium. cui dominus
possessione cedat; Placere itaq; patrem arcessiri. interea iuris sui iac
turam ad sertorem non facere. quin ducat puellā. sistendamq; in aduen
tum eius qui pater dicatur pmittat; Aduersus iniuriam Decreti cum
multi magis fremerent. p̄ Numitorius puellę auus. & sponsus icilius intue
niunt; Dataq; inter turbam uia cum multitudo icili maxime intuentu
resisti posse appio crederē. lictor decresse ait; Uociferantemq; icilium
sū mouē; placidum quoq; ingenium tam atrox iniuria accendisset;
Ferro hinc tibi sū mouendus sum appi inquit. ut tacitum feras. quod celari
uis. Virginem ego hanc sum ducturus. nuptāq; pudicam habiturus;
Proinde omīs collegarum qq; lictores conuoca. expediri uirgas & secu
res iube; Non manebit extra domum patris sponsa ilicij. non si
tribunitium auxilium. & prouocationē plebi romę. duas arces
libertatis tuende ad emisti. Ideo in liberos quoq; nr̄os coniuges
q; regnum uestrae libidini datum ē; Seuite in tergum
& in ceruices nr̄as. pudicitia saltem in tuto sit; Huic si uis af

q̄ qsquā unus reclama re auderet!

G

feretur. ego p̄sentium quiritium pro sponsa. uerginius militum pro
unica filia. omnes deorum hominumq; implorabimus fidem; Neque
tu istud umquam decretum sine cede nr̄a referes. postulo appi. & iam atq;
& iam consideres quo p̄grediare. verginius uiderit de filia ubi uenerit.
quid agat. hoc tantum sciat sibi. si huius uinditijs cesserit. conditionē
filiae quaerendam eē. me uindicantem sponsam in libertatem. uita citi
us deseret quā fides; Concitata multitudo erat. certamenq; instare uide
batur; Lictores icilium circumsteterant. nec ultra minas tamen p̄cessūē.
cum appius non uerginiam defendi ab icilio. sed inquietū hominem & tribu
natū. & iam nunc spirantem locū seditionis querere diceret. non p̄biturum se illi
eo die materiam. sed ut iam sciret non ut p̄ulantię suę sed uerginio absenti; pa
tio nomini & libertati datum, ius se eo die non dicturum. neq; decretū int̄ posi
turum. A. cn̄. claudio petiturū. ut decederet iure suo. uindicariq; puellam in pos
terum diem pateretur; Quod nisi pater postero die adfuisset. denunciare se
icilio similib;q; icilij neq; legi sue latorem. neq; x. uiro constantiā de fore. nec se
utiq; collegarum lictores conuocaturum. ad cohercendos seditionis auctores.
contentū se suis lictorib; fore; Cum dilatum tempus iniuriae eēt. secessissentq;
ad uocati puelle. placuit omniū primū fratrem icilij filiumq; numitorii in pigros
iuuenes p̄gere In de recta ad portam. & quantum accelerari posset uerginium
acciri e castris. in eo uerti puelle salutem. si postero die uindex iniuriae ad tem
pus presto esset; Iussi p̄gunt. citatisq; equis nuntium ad patrem p̄ferunt;
Cum instaret ad sertor puellę ut uindicaret. sponsoresq; daret. atq; id ipsum agi
diceret icilius sedulo tempus terens. dum p̄ciperent iter nuntii missi in castra ma
nus tollere undiq; multitudo. & se quisq; paratum ad spondendum icilio
ostendere; Atq; ille lacrimabundus Gratum ē inquit crastina die ur̄a
opera utar sponsorum nunc satis ē; Ita uindicatur uergini a spondentib; propin
quis. appius paulis p̄ moratus ne eius rei causa sedisse uideretur. Postquā omissis
reb; aliis p̄cura unius nemo adibat. domum se recepit. collegisq; in castra scri
bit ne uerginio commeatum dent; Atq; & iam in custodia habeāt. improbū
consilium serum. ut debuit fuit. & iam commeatu sumpto. Profectus uerginius
prima uigilia erat. cum postero die mane de retinendo eo ne quicquam littere red

ius se eo

p̄cura

duntur; At in urbe prima luce. cum ciuitas in foro expectatione erecta staret.
Uerginius sordidatus filiam secum obsoleta ueste comitantib; aliquot ma
tronis cum ingenti aduocatione in forum deducit. circumire ibi. & prensare ho
mines coepit. & non orare solum precariam opem. sed pro debita petere. se pro libe
ris eorum ac coniugib; cotidie in acie stare. nec alium uirum esse. cuius strenue ac
ferociter facta in bello plura memorari possent; Quid prodesse si in columi urbe quam
capta ultima timeantur. liberis suis sint patienda. Haec prope concionabundus
circumibat homines; Similia his ab icilio iactabantur. comitatus muliebris
Plus tacito fletu quam ulla uox mouebat; Aduersusque omnia obstinato animo
appius. tanta uis amentiae uerius quam amoris mentem turbauerat. in tribunal ascendit;
Et ultro querente pauca petitore. quod ius sibi pridie per ambitionem dictum non esset. prius
quam aut ille postulatum pageret. aut uerginio respondendi daretur locus. Appius
interfatur; Quem decreto sermonem pretenderit. forsan aliquem uerum auctores anti
qui tradiderint. quia nusquam ullum in tanta foeditate decreti ueri simi
lem inuenio. id quod constat. nudum uidetur proponendum. decresse uindi
tias secundum seruitutem; Primo stupor omnes admiratione rei tam atro
cis defixit. silentium inde aliquandiu tenuit; Deinde cum M. claudius circumstan
tib; matronis iret ad comprehendendam uirginem. lamentabilisque eum mulierum
conploratio excepisset. uirginius intentans in appium manus. Icilio inquit
appi. non tibi filiam despondi. & ad nuptias non ad stuprum educaui; Placet pe
cudum ferarumque ritu promiscue. in concubitus ruere; Passuri ne haec isti sint
nescio. non spero esse passuros illos qui arma habent; Cum repelleretur ad sertor
uirginis a globo mulierum circumstantiumque aduocatorum. silentium
factum per preconem. x. uir alienato ad libidinem animo negat hesterno tantum
conuitio icili uiolentiaque uirginii. cuius testem populum romanum habeat. sed certis
quoque inditiis comptum se habere nocte tota coetus in urbe factos esse ad mo
uendam seditionem; Itaque se haud instium eius dimicationis cum armatis des
cendisse. non ut quemquam quietum uiolaret. sed ut turbantes ciuitatis otium
pro maiestate imperii coerceret; Proinde quiesse erit melius. Inquit lictor. sum
moue turbam. & da uiam domino ad prendendum mancipium; Cum haec intonuis
set plenus ire. multitudo ipsa se sua sponte dimouit. Desertaque preda iniuriae

Ne uirginitas
cui dā filiae
violaretur. apa
tur occidetur.

puella. stabat; tunc ut virginius ubi nichil usquam auxilii uidit: Quaeso inquit appi primum ignosce patrio dolori. si quod inclementius in te sum inuectus; Deinde sinas hic coram virgine nutricem p̄ contari. quid hoc rei sit. ut si falso pater delectus sum. aequiore hinc animo discedam; data uenia. Seducit filiam ac nutricem. prope cloacinae ad tabernas. quibus nunc nomen est. arripit; ibi ablato cultro arripit. hoc te uno quo possum ac modo filia in libertatem uindico; Iectus deinde puellę transfigit respectansq; ad tribunal: Te inquit appi tuumq; caput sanguine hoc consecro: clamore ad hanc atrox facinus ortum excitus appius. comprehendi uirginium iubet; Ille ferro quacumq; ibat uiam facere. donec multitudine etiam prosequentium tuente. ad portam perrexit. Icilius numitoriusq; exangue corpus sublatum ostentant populo. scelus appi puellę infelicem formam. necessitatem patris deplorant; Sequentes clamitant matronae eam ne liberorum p̄creandorum conditionem. ea pudicitiae prima cē; Cum eraq; quę uncturae muliebris dolor quo est maestior in bello animo. eo miserabilia magis querentib; subiicit; virorum. & maxime icilij uox tota tribunitiae potestatis, prouocationis ad populum erepte publicarūq; indignationum erat; Concitatur multitudo partim aduocatae sceleris. partim spe occasionē repetendę libertatis. appius nunc uocari icilium. nunc retractantem arripi; Postremo cum locus adeundi apparitoribus non daretur. ipse cum agmine patriciorū iuuenū p̄turbā uadens. in uincula duci iubet; iam circa icilium non solum multitudo. sed duces qq; multitudinis erant; L. ualerius & cō oratius. qui repulso lictore. si iure agere & uindicare se a priuato icilio arcebat. suum adferre conarentur. Ibi quoq; se haud impares fore. hinc atrox rixa oritur; ualeriū horatiūq; lictor. uim uiri inuadit. frangunturq; amultitudine fasces; in contionem appius ascendit. secuntur horatius ualeriusque; eos contio audit. uitro obstrepit; Iam pro imperio ualerius discedere a priuato lictores iubebat; cū fractus animus appius. uitae metuens. in domū se propinquā foro uisciis aduersantis capite obuoluto recepit; sp̄ oppius ut auxilio collegę cēc. in forum ex altera parte irrūpit. uidę imperium in uictū; agitatus deinde consilius atq; ex omni parte adsentiendo multis auctoribus; trepidauerat. senatum

postremo uocari iussit; ea res quod magne qđ magne parti patrum displicere
acta x uirorum uidebantur. spe ꝑ senatum finiende potestatis eius multitudi
nem sedauit senatus. nec plebem irritandam censuit. & multo magis prouiden
dum. ne quid uerginii aduentus in exercitu motus faceret; itaq; missi uiniores
patrū in castra quae tum in monte uecilio erant. Nunciant x. uiris ut omni ope
ab seditione milites contineant. ubi uerginius maiorē quā reliquerat in urbe mo
tum excitat; Nam pt̄ quam qđ agmine prope quadringentorū hominū ueni
ens. qui ab urbe indignitate rei accensi comites ei se dederant conspectus est.
strictum & iam telū respsusq; ipse cruore. tota in se castra conuertit; et toge
multifariam in castris in se maioris aliquanto quā erat speciem urbane mul
titudinis fecerant. querentib; quid rei eēt; Flens diu uocē non misit. tandem
ut iam ex trepidatione concurrentiū turba constitit. ac silentiū fuit. ordine
cuncta ut gesta erant exposuit; supinas deinde tendens manus. commilitones
appellans. orabat ne quod scelus appi claudi eēt. sibi adtribuerent. neu se ut par
ricidam liberum auersarentur. sibi uitam filiae suae cariorem fuisse. si li
bere ac pudice uiuere licitum fuisset; cum uelut seruam ad stuprum rapi ui
deret. morte amitti melius ratum. quam contumelia liberos. miscdia se
in speciem crudelitatis lapsum. nec se supstitem filiae futurum fuisse. nisi
spem ulciscende mortis eius. in auxilio commilitonum habuisset. illis quoq;
enim filias sorores coniugesq; eē. Nec cum filia sua libidinē appi claudi ex
tinctam eē. sed quo impunitior sit. eo effrenatiorem fore. aliena calamitate
documentum datum illis cauende similis iniuriae. quod ad se attineat.
uxorem sibi fato ereptam. filiam quia non ultra pudica uictura fuerit. mi
seram sed honestam mortem occubuisse; non eē iam appii libidini locum
in domo sua. ab alia uiolentia eius eodem se animo suum corpus uindicaturū.
quo uindicauerit filiae. cæteri sibi ac liberis suis consulerent; Haec uerginio
uociferanti. succlamabat multitudo. nec illius dolori nec sue libertati sed fu
turos & in mixte turbe militum togati. Cum eadem illa quaerendo docendoq;
quanto uisa quam audita indigniora potuerint uideri. simul profligatam
iam rem nunciando rome eē. insecutosq; qui appium prope interemptum in
exiliū abisse dicerent. ꝑpulerunt ut ad arma conclamaretur. uellerentq;

signa. & romam profiscicerentur. x uiri simul his quae uidebant iisq; quae
acta rome audierant perturbati alius in aliam partem castrorum ad sedandos
motus discurrunt. & leuiter agentib; responsum non redditur. imperium siquis
inibere. & uiros & armatos se eē respondetur. Eunt agmine ad Vrbem. &
auentinum insidunt. ut quisq; occurrerat plebem ad repetendam libertatem
creandosq; tribunos plebis adhortantes; Alia uox nulla uiolenta audita est.
senatum sp̄ oppius habe. nichil place aspere agi. quippe ab ipsis datum locum
seditionis eē. mittuntur tres legati consulares. spurius tarpeius. c̄. iulius.
p̄. sulpitius. qui quererent senatus uerbis. cuius iussu castra deseruissent. aut
quid sibi uellent qui armati auentinum obsedissent. belloq; auerso ab hos
tib; patriam suam coepissent; Non defuit qui respon deretur. de erat qui
dare responsū Nullo dum certo duce; nec satis audentib; singulis inuidiae
se offerre. id modo a multitudine conclamatum ē. ut. L. ualeriū & m̄. hora
tium ad se mitterent. his se daturos responsum; Dimissis legatis. admo
ne & milites Verginius. in re non maxima paulo ante trepidatum eē. quia
sine capite multitudo fuerit. responsum quamquam non inutiliter. fortui
to tamen magis consensu quā cōmuni consilio eē. placere x. creari. qui sum
me rei p̄. p̄ eēnt. militariq; honore tribunos militū appellare. cum ad eū ipsū
primū is honos deferretur. melioribus meis urīsq; reb; reseruate inquit ista
de me iuditia. Nec michi filia inuita honorem ullum iocundum eē patit̄.
nec inperturbata re p̄ca eos utile ē. p̄ eē uob. qui proximi inuidiae sint; siquis
usus mei ē. nichilomino rex priuato capiatur. Ita x. numero tribunos milita
res creant. Neque in sabinis quieuit exercitus. Ibi quoq; auctore icilio nu
mitorioq; secessio. ab x. uiris facta ē. non minore motu animorum sicci caedis
memoria reuocata. quam que noua fama de uirgine adeo foede ad libidinem
petita accenderat. Filius ubi audiuit tribunos militum in auentino creatos. ne
comitiorum militarium p̄rogatiua. urbana comitia isdem tr̄. pl̄. creandis seque
rentur. peritus rerum popularium. imminensq; & potestati & ipse. prius quam
iretur ad urbē. pari potestate eundem numerum ab suis creandum curat. por
ta collina urbem intrauere sub signis. mediaq; urbe agmine in auentinum
pgunt. ibi coniuncti alteri exercitui. xx. tribunis militū negotiū dederunt.

ut ex suo numero duos crearent. qui summae rerum p̄eēnt. M. oppiū. sex. manliū
creant. patres sollicti de summa rerum. cum senatus cotidie eē iurgiis. sepius
terunt tempus. quam consiliis sicci caedes x. uiris. & appiana libido & decora
militiae obiciebantur; Placebat ualerium horatiumq; ire in auentinum. illi
negabant se alit̄ ituros. quam si x. viri deponerent insignia magistratus ei⁹.
quo Anno iam ante abissent. x uiri querentes se in ordinem cogi. non antequam
p̄latis legib; quarum causa creati eēnt. Depositurosimperium se aiebant. p̄ M.
duilium. TR. Pl. fuerat certior facta plebs contentionib; assiduis nichil transigi. in
sacrum montem ex auentino transit. adfirmante. c. duilio non priusquā deseri ur
bem uideant curam in animos patrum descensuram. ad monituram sacrum montē
constantiae plebis. sciturosq; sine restituta potestate redigi in concordiam res ne
queant. uia numentana cui tum figulensi nomen fuit profecti. castra in monte sa
cro locauere. modestiā patrū suorū nichil uiolando imitati. secuta exercitum
plebs. nullo qui p̄ ætatem ire posset retractante. prosequuntur coniuges. libe
riq; cui nam se relinquerent in ea urbe in qua nec puditicia nec libertas scā &c.
miserabiliter rogitantes; Cum uasta rome omnia in sueta solitudo fetisset. in
foro p̄ter paucos seniorum nemo &c. uocatis utiq; in senatum patrib; desertum
apparuisset forum. pluresq; iam quā horatius ac ualerius uociferabantur; quid ex
pectatis p̄c. si x. uiri finem p̄tinatiae non faciunt. ruere ac deflagrare. omnia pas
suri estis. Quod autem istud imperium ē. x uiri. quod amplexi tenetis tectis ac pa
rietib; iura dicturi estis. non pudet lictorum urōrum maiorem prope numerum in
foro conspici quā togatorum aliorumque; quid si hostes ad urbem ueniant facturi
estis. quid si plebs mox ubi parum secessione moueamur armata ueniat. occasu ne
urbis uultis finire imperiū. at qui aut plebes non ē habenda. aut habendi sunt
TR. Pl. nos citius caruerimus. patricius magistratib; quā illi plebes nouam inexp̄tāq;
eam postestatē eripuere patrib; nr̄is. ne nunc dulcedine semel capti fuerant desi
derium. cū p̄sertim nec nos temperemus imperiis. quo minus illi auxilii egeant; Cum
haec ex omni parte iactarentur. uicti consensu x uiri. futuros se quando ita uidea
tur in potestate patrum adfirmant. id modo simul orant ac monent. ut ipsis ab in
uidia caueatur. nec suo sanguine ad supplicia patrum plebem ad sue faciant. Tunc ua
lerius. horatius; missi ad plebem. conditionib; quib; uideretur reuocandam. cōponendasq;

A figulensis

res. x uiros quoq; abiura & impetu multaticiuis p̃cauere iubentur; Profecti gaudio ingenti plebis uicastra accipiuntur. quippe liberatores, aut dubie & motus animo. & extra rei. ob haec aduentantib; gratiae actae. talius pro multaticiudine uerba facte; Idem cũ de conditionib; ageretur. quaerentib; legatis quae postulata plebis ceẽt. Composito iam ante aduentum legatorũ consilio. ea postulauit ut ea pparerent. inaequitate rerum plus quam inarmis reponi spei. poc estatem enim tribuniciam prouocationem q; repetebant. quae ante x uiros creatos auxilia plebis fuerant; et nec cui fraudi esse. consensse multes aut plebem adrepetendam p̃ secessionem libertatem. de decem uirorum modo supplicio acrox postulatum fuit; Dedi quippe eos aequum censebant. uiros q; igni concrematuros minabantur, legati adea quae consilii fuerunt. adeo aequa postulauerunt. ut ultro uobis deferenda fuerunt; Libertati enim ea p̃sidia petenti, non licentiae. ad impugnandos alios ire uiae magis ignoscendũ quam indulgendum ẽ; Quippe qui crudeliter atos odio in crudelitate ruitis. & prius paene quã ipsi liberos tros. dominari iam inadversarios uultis; Numquam ne quies erit ciuitati nrã a supplicus. aut patrum in plebẽ romanã. aut plebis in patres. satio uobis magis quã gladio opus ẽ. satis superbiae ẽ. qui iure aequo in ciuitate uiuit. Nec inferendo iniuriã nec patiendo. & iam si quando metuendos uos p̃bituri estis. cum recuperatis magistratib; legibusq; uris inductis penes uos erunt de capite nro fortunisque; Tunc ut quaeq; causa erit statuetis. nunc libertatem repetisatis ẽ. faceremus ut uellent. p̃mittentib; cunctis. mox reditaros se legati reb; p̃fectis adferunt. profecti cũ mandata plebis patrib; exposuissent. alii x uiri quando quidẽ p̃ter spem ipsorum supplicii sui nulla mentio fieret. aut quae quã abnuere; Appius cruci infensus & inuidia p̃ capua. o diui inse alios suo meos metiens odio. ha ut ignaro inquit inuita fortuna. uideo donec arma aduersariis eripiantur differri aduersus nos certam; Dandus iuuenibus ẽ sanguis. mihi ne ego quidem moror. quo minus x uiratu abeam factum sẽ ut x uiri se primo q̃q; tempore magistratu abdicarent; Q. furius pontifex maximus tribunos plebis creauit. & nec cui fraudi esset secessio militi. tũ p̃terea quisque hus sẽ p̃fectus dimisso senatu. x uiri prodeunt in contionem. abdicantq; se magistratu. in gentis hominis lętitia; Nuntiantur haec plebi. legatos quicquid usquam urbe hominum superat. prosequuntur huic multaticiudini laeta alia atque alia ex castris occurrit. congratulantur libertatem

concordiam q; ciuitati restituta legati pro contione quod bonum faustum felix q; sit uobis
reip q; p- redire imperium ad penates- consulesq; uros- sed quia hic modestia fuit fuit.
ubi nullius ager in tot rerum usu necessario tante mulcitudini ē uolatus- eam modestiam
ferre in urbem. manentium ire unde profecti estis- ibi felici loco- ubi prima initia inchoas
tis libertatis uīre- tribunos plebi creabitis- Presto erit pontifex maximus qui comitia
habeat- ingens adsensus alacritas q; cuncta approbantium fuit; conuertunt
inde signa- profecti q; romam. certatim cum obuius gaudio- armati urbē
silentio in aventinum conueniunt- ibi ex templo pontifice maximo comitia
habente- tr pl. creauerunt omniū primum aulum uergilium. inde l. icilium
& publium numitorium auunculum uergini auctores secessionis- Tum
ē. sicinii. nepotes eius quem primū tr pl. creatum in sacro monte pro dictū memoria
ē. & m duilliu qui tribunatū insignem ante x. uiros creatos gesserat. nec in x. uiralib;
certaminib; plebi defuerat. spe deinde magis quā merita electi m. tremulus m. pomponius
c. lignius. appius esquilius oppius- tribunatu unico lucius icilius- ex templo plebē rogauit.
& plebis scitum ne cui fraudi esset- secessio ab x. uiris facta. confestim de consulibus creā
dis cū uocatione marcus duillius rogationem tulit; Ea omnia imperatis flammeum
concilio plebis acta. quem nunc circum flammeum appellant- Inter regem deinde
consules creat- l. ualerius m horatius- qui ex templo magistratum occeperunt.
quorum consulatus popularis sine ulla patrum iniuria. neq sine offensione fuit:
Quicquid enim libertati plebis caueretur id suis decedere opib: credebant. omniū
primum cum uelut in controuerso iure cōtenderentur ne patres plebiscita legem
centuriatis comitiis tulere. ut quod tribunus plebis iussisset populum teneret- qua le
ge tribunitius rogationib: telum acerrimum datum ē; Aliam deinde consula
rem legem de uocatione unicū p̄sidium libertatis x uiralis potestate euerti am-
non restitutum modo- sed auctum in postremum munitum- sanciendo nouam legem
ne quis ullum magistratū sine uocatione creare- quis creasset eū ius fasque esset
occidi. neue ea cedes capitalis noxe haberetur- Et cum plebem hunc uocatione
huic tribunitio auxilio satis firmassent ipsis q; tribunis ut sacro sancti inde
rentur. Cuius rei prope iam memoria aboleuerat- relatis quibusdam ex magno
intercallo cerimoniis retinuerunt- et cum religione iniuriae eos cum lege
eam fecerunt sanctiendo- ut qui tr pl. edilibus iudicib; x uiris nocuisset-

eius caput tou sacrum cēt familia ad edem cereris liberi libere q; uenū uīc;
Hac uris legem mēp̄tes negant quemquam sacro sēm cē. sed eum qui deorum
at cuiqū quem nocuerit. id ad sacrum sanctum; p̄uaq; aedilem prendi. duci q; amatoribus
magistratib; quod & si non iure fiat. nocere enim ei cum hac lege non liceat.
tamen argumentū cē non haberi pro sacro seō aedilem. tribunos uereres
iure iurando plebis Cum primum eam potestatem creauit. sacro seō cē. fuere.
qui uter-p̄tarentur eadem. de oratio legem consulib; qq & p̄torib: quia eis
dem auspicius quibus consules crearentur. cautum cē. iudicem enim consulem
appellari. que refellitur mēp̄retacio q d̄ is temporib; non dum consulem iudicē
sed p̄torem appellari mos fuerit. Hae consulares leges fuere. Instituti & iam
ab his dem consulib; ut sc. in aedem cereris ad edilis plebis deferrentur. que an
tea arbitrio consulum suppri mebantur. utiabantur q; quae. marcus duillius.
de inde. tr. pl. plebem rogauit. plebes q; sciuit. qui plebem sine tribunis reliquis
sc. quiq; mag istratum sine prouocatione creasset. tergo accaptae puniretur;
Haec omnia ut in uitis ita non ad uersantib; patricius transacta. quia non dum
in quemquam unum seuiebatur. fundata de inde & potestate tribunitia
& plebis libertate. tum tribuni aggredi singulos tutum maturum q; iam rati.
accusatorem primum uergīnium. & appium reum deligunt. Cum diem appio
uergīnius dixisset. & appius stipatus patriciis uiuem b; in forum descendisset.
reduntegrata exemplo ē. omnib; memoria foedissime potestatis. cum ipsum
sacellitces q; eius audissent. tum uergīnius. Oratio inquit reb; dubiis inuenta ē.
ita q; neq; ego accusando apud uos eum tempus teram. acuius crudelitate uos me &
ipsi armis uindicastis. nec iustum ad cetera scelera impudentiam in defendendo se adi
re patiar. Omniū igitur tibi appi claudi quae impiae nefariaeq; p̄bienniū alia sup
alia est ausus. gratiam facio. unus tamen criminis nisi iudicem diceret ab libertate
in seruitutem contra leges iure dictas non deduxisse. in uincla reduci iubebo: Nec in
tribunitio auxilio appius nec in iudicio populi ullam spem habebat. attamen & tri
bunos appellauit. & nullo morante arreptus a uiatore. prouocat inquit. Audita uox
uīa libertatis exemplo missa ore quo uindictae nup ab libertate erant. silentium fecit.
& dum pisē quisq; deos tandem cē. & non negligere humana fremunt. & superbie cru
delitati q;. & si seras Non leues tamen uenire poenas. prouocare qui prouocatione

sustulisse. & implorare praesidium popli. qui omā iura populi obtrisse. rapique
in uincla egentem iure libertatis. qui liberum corpus in seruitutem addixisse. Ipsi
us appi inter contionis murmur fidem. p. R. inplorantis uox audiebatur. maiorum
merita in rem. p. domi militiaeq; commemorabat. suum infelix erga plebem romanā
studium coequandarum legum causa. cum maxima offensione patrū consulatu abis
se. suas leges quib; manentib; lator earum in uincla ducitur. coerum sua propria bona
malaq; cum causae dicendae data facultas sit. Tum se experturum in p̄sentia se communi
iure ciuitatis. ciuem romanum die dicta postulare. ut dicere liceat. ut iudicium R. P. expe
riri. non ita se inuidiam pertimuisse. ut nichil in aequitate & misericordia ciuiū suorū
spei habeat; Quod si in dictam causa in uincla ducatur. iterum se tribunos plebei ap
pellare & monere. ne imitentur quos oderint. quod si tribuni eodem foedere obliga
tos se fateantur. tollende appellationis causam. in quam conspirasse. x uiros crimina
ti sunt. ait se prouocare ad populum. inplorare leges de prouocatione. & consulares
& tribunitias eo ipso anno latas. Quem enim prouocaturum si hoc in dem nato
in dicta causa non liceat. cui plebeio & humili praesidium in legib; fore. si appio clau
dio non sit. se documento futurum utrum nouis legib; dominatio an libertas firma
ta sit; Et appellatio prouocatioque aduersus magistratum iniuriam ostentata. tantū
in amb; litteris an uere data sit; Contra ea uerginius. unū appiū claudiū & legum ex
pertem. & ciuilis & humani foederis eē aiebat. respicerent tribunal homines. castellū
omniū scelerū. ubi x. uir ille perpetuus. bonis tergo sanguini ciuiū īfestus. uirgas se
cures q; omnib; minitans. deorum hominumq; contemptor. carnificib; non lictoribus
stipatus. iam abrapinis & cedib; animo ad libidinem uerso. uirginem in genuam in ocu
lis. p. R. uelut bello captam. ab complexu patris arreptam. ministro cubiculi sui clien
ti. dono inditus dederit. Ubi crudeli decreto nefandisq; uinditus. dextram patris
in filiam armauerit. ubi tollentis corpus semi animę uirginis sponsum auum que in
carcerem duci iusserit. stupro intēpellato. magis quā cede motus. Et illi carcerem ae
dificatum eē. quod domi iciliū plebis romane uocare sit solitus. proinde ut ille iterū.
ac sepius prouocet. sic se iterum ac sepius iudicem illi ferre. ne uinditias a libertate in
seruitutem dederit; Si & iudicem moneat. p dampnato in uincla duci iubere. ut aut
quoquā improbante. sic magno motu animorum cum tanti uiri supplicio. suam &
plebi iam nimia libertas uideretur. in carcerem ē coniectus. tribunus ei diem p̄ dixit.

Inter haec ablatiuis & hernicis legati gratulatum de concordia patrum ac plebis romam uenerunt. donumque ob eam optumo maximo ioui coronā auream in capitolio cu[m] ferre parui ponderis. prout res haut opulente erant. colebantur q; religiones piae magis quam magnifice. his dem auctoribus cognitū est aequos uulscos q; summa ui bellū apparare. itaque parturi prouincias consules iussi. horatio sabino. valerio aequi euenere. cum adea bella dilectum edixissent. fauore plebis non iumores modo sed emeriti & iam stipendiis pars magna uoluntariorum adnomina danda presto fuere. eoque non copia modo. sed genere & iam militum ueteranis admixtis firmior exercitus fuit. priusquā urbē egrederentur. leges decem uirales quibus tabulis duodecim ē nomen inest. in aes incisas in publico proposuerunt. Sunt qui iussu tribunorum aediles functos. eo ministerio scribant. c. claudius qui postea x uiros scelera & ante omnis fratris filius superbie infestus. regillum anti(al)quam(um) in patriam se contulerat. ut magno iam natu. cum ad pericula eius dē canda reduisse. cuius uirtus fugerat. sordidatus. cū gentilibus. clientibusq; in foro. circumabat singulos orabatq; ne claudiae gentis eam ingestam maculam uellent. ut carcere & uinculis uiderentur digniorum honoratissimi imaginis futurum ad posteros. legum latorem conditorem que romani iuris. tacere unicum in tres furesque nocturnos ac latrones. auertere ab ira parumper ad cognitionē cogitationemq; animos. & potius unum tot claudios de pessimis. condonarent. quam propter unius odium multorum pestem asciscerent. sequoq; id genere ac nomini dare. nec cū eo ingratiam rediisse. cuius aduersae fortunae. uelut succursum. uirtute libertatem recuperatam esse. clementia concordiam ordinum stabiliri posse. Erant quos moueret sua magis pietate quā eius pro quo agebatur causa. sed uerginius sui potius ut misererentur orabat. filiaeq; nec gentis claudiae regium in plebem sortiae. sed necessariorum uerginiae(al. uergine) & earum tribunorum praeces audirent. qui ad auxilium plebis creati ipsi plebis fidem acq; auxilium implorarent. iustiores he lacrimae uidebantur. itaq; spe incassa. priusquam dicta dies ad eos. appius mortē sibi consciuit. subinde arreptus a populo. Numitorio spurio oppius. proximus in uindiae. quod in urbe fuerat. cum in iuste in dictae a collega diceretur. plus tamen facta in uria appio. quā ne prohibita in uidiae fecat. testis productus qui septem & xx enumeratis stipendiis occidisse

extra ordinem donatus. dona quæ ea gerens in conspectu populi. scissa uestis ter-
gum laceratum uirgis ostendit. nihilū de pcans. quin si quam suam noxam reus
dicere posset. Privatus rerum inse seuum. oppius quoq; ductus in uincula ē. &
ante iudicii diem finem ibi uitæ fecit. bona claudii appii q; tribum publicauere.
collegæ eorum exilii causa. solum uertentium bona publicata sunt. & m̄ clau-
dius ad sertor uirginiæ die dicta damnatus. ipso remittente uirginio
ultimam poenam. dimissus. tribur exulatum abiit. manesq; uirginiæ mortuę
quam uiue feliciores. tot domos adpetendas. poenas uagati. nullo relicto son
te tandem quieuer. Ingens metus incesserat patres. uultusq; iam ipsi tribu
norum erant. qui x uirorum fuerant. cum m̄ dulius. tr. pl. subito salubriter modo
nimię potestatis. et libertatis inquit nr̄æ & poenarum ex inimicis satisfē. itaq;
hoc anno nec diem dici cuiquam. nec in uincla duci quemquamsum passurus.
Nam neq; ueteres peccata repeti iam oblitterata placet. Cum & noua expiata sint
x uirorum supplicijs. & nihil admissum ut quodum tribunicium desideret. spon
deo & ppetua consulum amborum in libertate urb̄ tuenda cura. Ca primum moderā
tio tribuni metum patrib; demsit. eadem que auxit consulum in uidiam. quod
adeo toti plebis fuissent. ut patrum salutis libertatisq; prior plebeio magis
tratui quā patricio cura fuisset. Et ante inimicos sacietas poenarum suarum
coepisset. quam obliuiam iuros licentiae eorum consules apparerent. multique
erant qui molliusconsultum dicerent. quod legum abrogatarum patres auctores
fuissent. Neque erat dubium quin turbato rei p̄ statu tempori succubuis
sent. Consules rebus urbanis compositis fundatoq; plebis statu in punctas di
uersi abiere. Valerius aduersus coniunctos. tam in algido exercitus equorum
uulsorum q; sustinuit consilio bellum. quod si extemplo rem fortunæ commisisset.
haut scio anqui tū animi ab x uirorū infelicib; aurpitus romanus hostib; que
erāt magno detrimento certamen statarium fuerit. castris mille passuum ab
hoste positis. copias continebant hostes. medium int̄ bina castra spatium
acie instructa complebant. prouocātibq; ad proelium responsum romanus
nemo reddebat. Tandem pacati stando ac nequiquam expectando certam̄
aequi uulsci atque postquam concessum prope modum de uictoria credebant.
Pars in hernicos pars in latinos p̄datum abeunt. relinquitur magis castris

praesidium quam satis uirium ad certamen. quod ubi consul sensit reddit illatũ
antea terrorem instructa q; aciem ultro hostem lacessit. ubi illi conscientia quid
abesset uirtutis detractauere pugnam. creuit exemplo romanus animus & pro uictis
habebant paucos. intra uallum cũ ptorum diem stetissent. intenti ad certamen
noctu cessere. & romani quidem pleni spei corpora curabant. aut qua quam pari
hostes animo nuncios passim trepidi ad reuocandos praedatores dimittunt; recur
ritur & proximis locis ulteriores non inuenti. ubi illuxit egreditur castris romanus
uallũ inuasurus. ni copia pugnę fieret. & post quam multa iam dies erat. neq; moueba-
quicquã ab hoste. tuba & signa inferri consul; mota que acie. indignatio aequos & uolscos
incessit. si uictores exercitus uallum potius quam uirtus & arma tegerent; igitur &
ipsi efflagitatum abducib; signum pugnę accepere. iamque pars egressa portaserat;
Deinceps que alii seruabant ordinem. in suum quisq; locum descendentes. cum consul
romanus prius quam totis uiribus fulta constare & hostium acies incultit signa. ad
ortus que nec omnes dum eductos. nec qui erant satis explicatis ordinib; prope fluc
tuantem turbam trepidantium huc atque illuc circumspectantium q; se ac suos ad
dicto turbatis mentibus clamore atq; impetu inuadit. retulere primo pedem hostes;
Deinde cum animos collegissent. & undiq; duces uictis necessiuri eẽnt increparent. resti
tuitur pugna. consul ex altera parte romanos meminisse iubebat. illo die primum
liberos pro libera urbe romana pugnare sibi mq; ipsis uicturos. non ut x uirorum uicto
res pmium ceṗnt; Non appio duce rem geri. sed consulem ualerio ab liberatoribus
li R. orto liberatore ipso ostenderent prioribus; plus p duces non pmittes stetisse neu
cerent. ipse eẽ contra ciues plus animi habuisse. quam contra hostes. Et domi quam
foris seruitutem magis timuisse. unam uerginiam fuisse. cuius pudicitiae in pace peri
culum eẽt. unum appium ciuem periculose libidinis; at si fortuna belli in clinq; omniũ
liberis ab tot milib; hostiũ periculũ fore nolle omnari. quae nec iuppr nec mars pater
passuri sint. his auspiciis condite urbis accidere auentum sacri q; montis admonebat
ut ubi libertas parta esset. paucas ante mensib; eo imperium illuc tum referrent.
ostenderent q; eandem in dol—em militib; romanus. post exactos x uiros eẽ quae ante
creatos fuerit. Nec aequatis legib; imminutam uirtutem. P. R. eẽ. haec ubi inter
signa pedtrũ dicta dedit. auolat deinde ad equites. Agite iuuenes inquit. praestate
uirtute peditem. ut honore atque ordine praestatis. Primo concursu pedes mouit

hostem pulsum. uos inmissis [illegible] quis exigite e campo. non sustinebunt impetum. & nunc
cunctantur magis quam resistunt, concitant equos. pmittunt que in hostem pedestri
iam turba tum pugna & pruptis ordinib; elatis ad nouissimam aciem. pars libero spatio
circum uecti iam fugā undiq; capissentes. pleros que a castris auertunt. pret aequitan
tes q absterrent peditum acies. & consul ipse uis que omnis belli fertur in castra.
Captis que cum ingenti cede maiore predam potitur; huius pugne fama plata plata
non in urbem modo. sed in sabinos ad alterum exercitum in urbe lætitia modo celebrata ē.
In castris animos militum ademulandum decus accendit. Iam horatius eos excursionibus
sufficiendo proeliisq; lenib; experiendo ad sue fecerat. sibi potius fidere quā meminisse
ignominie detē uirorū ductu accepte. parua q; certamina in summa totius pfecerant spei;
Neccessabant sabini feroces abre. priore anno bene gesta lacessere atq; instare rogitan
tes. quid latrocinij modo procursantes pauci recurrentes que terrerent tempus. & in multa proelia parua q;
carperent summā unius belli. qui nilli congrederentur acie. inclinandamq; semel fortu
ne rem darent. Ad id quod sua sponte satis collectū animorum erat. indignitate & iam ro
mani accendebantur. iam alterum exercitum uictorem in urbem rediturum. Sibi ultro
pcontumelias hostem insultare. quando autem se situm non sint. pares hostib; fore.
Ubi haec fremere militem in castris consul sensit contione aduocata; Quemadmodū
inquit in algido res gesta sit arbitror uos milites audisse. qualem liberi populi exer
citum decuit eē. talis fuit. consulto col. lege. uirtute militum uictoria parta est; Quod
ad me attinet. id consilii animi q; habiturus sum quod uos michi effeceritis. & trahi bel
lum salubriter. & mature pfici potest. si trahendum ē. ego ut in dies spes uirtus que
urā crescat. eadem qua institui disciplina efficiam. si iam satis animi ē. decerniq;
placet. agite dum clamorem qualem in aciem sublaturi estis. Tollite. hic indicem uo
luntatis uirtutis q; urē; Post quā ingens clamor ē sublatus. quod bene uertat ges
turum se illis morem. postero que die in aciem deducturum adfirmat. reliquū diei
apparandis armis consumptū ē; Postero die simul instrui romanā aciem sabini uidere;
Et ipsi iam pridem auidi certaminis procedunt. proelium fuit. quale int fidentes sibi me
ambo exercitus. ueteris perpetuae q; alterum glorie. alterum nup noua uictoriam ela
tum. consilio & iam sabini uires adiuuere; Nam cum aequassent aciem. duo extra or
dinem milia quae in sinistrū cornu romanorū in ipso certamine impressionē facerent
tenuere. quae ubi illatis extrans uerso signis degrauabant. prope circumuentum

at effeceritis.

a lacertate

cornum aequites duarum legionum ac fere exequis desiliunt. cedentib; que iam
suis pro uolant in primum simul quoq; & hosti se opponunt. & aequato primum pe
riculo pudore deinde animos peditum accendunt. uerecundie erat aequitem suo
alienoq; marte pugnare. peditem ne ad pedes quidem degresso aequiti parem ee
Uadunt igitur in proelium ab sua parte omissum. & locum ex quo cesserant re
petunt. momentoq; non restituta modo pugna. sed inclinatur & iam sabinis
cornu. aeques int ordines peditum tectus se ad aequos recipit; Trans uolat inde
in partem alteram suis uictoriae nuntius. simul & in hostes iam pauidos quippe fu
so suę partis ualidiore cornu impetum facit. non aliorum eo praelio uirtus magis
emicuit; Consul prouidere omnia. laudare fortes. increpare sicubi segnior pugna
eet. castigati fortium statim uirorum operam edebant. tantumq; hos pudor quantum
alios laudes excitabant. redintegrato clamore undiq; omnes conisi hostem auertunt;
Nec deinde romana uis teneri potuit. sabini fusi passim per agros. castra hosti ad
praedam relinquunt. ibi non sociorum sicut in algido res. sed suas romanus popu
lationib; agrorum amissas recipit. Gemina uictoria duob; bifariam proeliis parta
maligne senatus in unum diem supplicationes consulum nomine decreuit. populus in uis
su. & altero die frequens iit. supplicatum que e; Et haec uaga popularisq; supplicatio
studiis prope celebratior fuit; Consules ex composito eodem biduo ad urbem ac
cessere. senatumq; in campum martium euocauere; ubi cum dereb; absegestis agerent.
questi primores patrum senatum int milites dedita opera terrorib; causa haberi;
itaq; inde consules. ne criminationi locus eet in prata flaminia ubi nunc aedes apolli
nise. iam tum appollinarem appellabant. Auocauere senatum. ubi cum ingenti con
sensu patrum negaretur triumphus L. icilius. tr. pl. tulit ad populum de triumpho con
sulum; Multis dissuasum pdeuntib; maxime cor. claudio uociferante de patrib; non
de hostib; consules triumphare uelle. gratiamque pprivato merito intributum non p
uirtute honorem poti; Numquam ante de triumpho p poplm actum. semp aestimatione ar
bitriumq; eius honoris penes senatum fuisse. ne reges quidem maiestatem summi ordinis
in minuisse; Ne ita omnia tribum potestatis suae implerent. ut nullum publicum con
silium sinerent ee; ita demum liberam ciuitatem fore. ita aequatas leges. si sua quisque
iura ordo suam maiestatem teneat. In eandem sententiam multa & coeteris senioribus patrum cum
eent dicta; Omnes trib; eam rogationem acceperunt. tum primum sine auctoritate senatus

populi iussu triumphatum est; Haec uictoria tribunorum plebis que prope in aut
salubrem luxuriam uertit conspiratione int tribunos facta. ut idem tribun re
fiuerentur. & quo sua munus cupiditas eminere. consulib; quoq; continuarent ma
gistratum: Consensum patrum causabantur. quo p concumeliā consulum tura
plebis labe factata eent; Quid futurum nondum firmatis legib; si nouos tribu
nos p factiones suas consules adorti essent. Non enim semp ualeros hominibus
cos fore. qui libertati plebis suas opes p ferrent. forte quadam uti adtempus uoco
mitatis peet potissimū cū dubio forte euenit uiro prudenti & ex continuatione magis
tratus inuidiam imminentem cernenti. qui cū exueterib; tribunis negare. se alte
ius rationē habiturum pugnarent, q; collegę ut liberas ferib; in suffragiū mitteret. aut
concederet. sortem comitiorum collegis habituris. elege potius comitia. quā ex uo
luntate patrum in acerba contentione dubitatis consules ad subsellia acitos cum inter
rogasset. quid de comitiis consularib; animo haberent. respondissent q; se nouos
consules creaturos. auctores popularis sententiae aut populares inactus in contio
nem cū iis processit; Vbi cum consul productu ad populum interrogatique si eos
populus romanus memor libertatis p illos receptę domi memor multiae rerum q; ges
tarum consules iterum faceret. Quid nam facturi eent. nihil sententiae suę mutas
sent. Collaudatis consulib: qd p seuerarent. ad ultimum dissimules x utrorum
eē comitia habuit. & quinq; tribunis plebi creatis cum p studiis a pte pecentium
nouem tribunorum. alii candidati trib; non explerent concilium dimisit; Nec
deinde comitiorum causa habuit. satis factum legi ratus Quae numero nus
quā p finito tribunis modo ut relinquerentur sanciret. & ab his qui creati eent co
optari collegas iuberet. recitabat q; rogationis carmen. in quo si tribunos plebei
rogabo si qui uos minus hodie decem tribunos plebis fecerint. ni tum uti quos
sibi collegas coptassent. ut illi legitimi eadem lege tribuni plebei sint ut illi quos
hodie tribunos plebei fecerint. Duillius cū ad ultimū p seuerassit negando. ne
plebei tribunos rem p habere posse. uicta collegarum cupiditate. partē patribus
plebeiq; acceptus magistratu abiit; Noui tribuni plebis in coptandis colle
gis patrum uoluntatem foouerunt. Duos & iam patricios consulares q; sp tar
peium & a. eē inū coptauere. cos creati spurius hermininus. T uergininus cae
limontanus. nihil magnopere ad patrū aut plebis causā inclinati. otiū dom

ac foris habuere: L. trebonius. tr. pl. infestus patrib; qđ se abhis in coopta
dis tribunis fraude capti produxiq; a collegis arebat. rogationem tulit. utequi
plebe romanā tribunos plebi rogaret. usq eo rogando. dum x tribunos facere. insec
tandisq; patribus. Unde aspero & iam indecorē cognomen tribunatui gessit;
Inde mi gegannus mi agrinus. & ē ullius. cōs facti. contiones tribunorū aduer
sus nobilitatē inuentaq orta sine insectatione potestatis eius conseruata mates
tate patrū sedauere. plebem de certo ad bellum uolscorum & equorū dilectum
sustinendo rem ab seditionib; continuere. urbano quoq; otio foris omnia tran
quilla eo affirmantes. pdiscordias ciuiles externos tollere animos; Cura pacis
concordiae qq; intestine causa fuit; Sed alit semp ordo grauis alterius modes
tiae erat quiescenti plebi ab tumoribus patrū iniuriae fieri coepte. ubi tribum
auxilio humiliorib; essent in primis parum proderat. Deinde ne ipsi quidem in
uiolati erant. utique postremis mensib; cui & pcontiones potentiorum iniuria fierēt.
& uis potestatis omnis aliquanto posteriore anni parte languidior ferme esset;
Iamque plebs tantū se biennio habuisse seniores contra patrū ut nimis ferocis su
os credere iuuenes essent. Ita malle si modus excedendi excercendus cet. suis quā aduersarius
sup ē animos. adeo moderatio tuende libertatis dum aequari uelle simulando
ita se quisq; extollat ut deprimat aliū in dificili ē; Cauendoq; ne metuant homi
nes metuendos ultro se efficiunt. & iniuriā anob repulsam tamquā aut facere aut pa
ti necesse sit inuing unus alius. T. quinctius capitolin quartū & agrippa furius. cōs
inde facti. nec seditionē donec foris belli acceperunt. sed imminebat utrumq; iam
non ultra discordia ciuili reprimi poterat. & tribunis & plebe incitata in patres. cum
dies alicui nobilitū dicta nouis semp certaminib; contiones cū barbe. ad quartū primum
signum uelut signo accepto. arma cepere. aequi ac uolsci simul quod pſuaserant. ut du
ces cupidi praeclari. biennio ante dilecti indicti habere non potuisse. abnuente iam
plebe imperiū eo aduersus se nonē missos exercitus. dissolui licentia multandi more.
nec pcommuni iam patria romā ē. quicquid uirium simul tractum; cui externus fuerit
in ipsos uerti. occecatos lupos in testina rabie opprimendi occasionem ē; Conuenit is
exercitib; latinum primū agrū populati sunt; Deinde postquā ibi nemo undex
occurrebat; Tum uero exultantib; belli auctorib; admoenia ipsa rome populabundi
regione porte exquilinae accesse re. uastationē agrorū pcontumeliā ubi ostentantes;

ra tribunatu ponē aliqđ spei. si
simules ictho tribunos hinet. nōia

oratio capitolini cōs ad populū.

Unde post quā multi p̄dam prae se agentes retro ad orbionem at agmen egere agmine uere: quae
tuus consul ad contionem populū uocauit. ibi in hanc sententiā locutus accepio; Et si
mihi nullius noxae conscius quirites sū cam cū pudore summo in contione uram p̄essi;
Hoc uos scire. hoc posteris memoriae traditū uri aequos & uulsos uxi hernicis modo
pares: ecce quinctio quartū consule. admoenia urbis romę impune armatos uenisse;
Hanc ego ignominiā quā quam tam diu ira uultur. si status reiē. ut nihil boni diuinae
animus: si huic potissimū immunere anno fassem. ut exilio uel morte. si alia fuga hono
ris non esse & uitassem; Ergo si uri arma illa habuissent. quae in portis fuere nos
tris capi roma me consule potuit. satis honorum satis sup q; urę erat. mo
ri consulem tercium oportuit; Quem tandem ignauissimi hostium contēpsere?
nos consules an uos quirites si culpa in nobis ē. auferte imperiū indignus. Et si id pa
rum ē. in sup poenas expetere si in uob. nemo deorū nec hominū sit qui ira puniat peccata
quirites; Vos mea tantū eorū poeniteat. non illi uirum ignauiam contempsere. nec uitae
uirtuti consuli sunt. Quippe tociens fusi fugati q; castris exuti agro multati. sub
iugum missi & se & uos nouere; Discordia ordinū ē uenenū urbis huius. patrum
ac plebis certamina; Dum nec nobis imperii nec uobis libertatis ē modus. dū tedet uos
patriciorum. hos plebeiorum magistratuum sustulere illi animos. pro deum fidem; quid uo
bis uultis. ē. pt concupistis. concordiae causa concessimus. decē uiros desiderastis creari. pas
si sumus; decē uirorū uos p̄tesumē. coegimus. abire magistratu. manente uicosdem priuatos
ira ira mori atq; exulari nobilissimos uiros. honoratissimos q; passi sumus. tribunos plebis
creare uerū uoluistis. Creatus consules. facere ūarum partium. & si patrib; id debamus
in quū patriciū quo q; magistratum plebi donū fieri. Vidimus. duxi tribunicū pro
uocatione ad populū. secta plebis in uincta patrib; sub iugulo aequandarū legū nra ura op
pressa. tulimus. & ferimus. Ita finis erit discordiarū. & quando una urbe habere. & quando
cōmunem hanc ē patriam licebit; Victi nos aequore animo quesumus. quā uos uictores.
satis ne est nobis uos metuendos ē. Aduersus nos auentinū capitur. Aduersus nos sacer oc
cupatur mons. aesquilias quidem ab hoste prope captas. candente magerem uallum hostē
nemo sub monte. in nos uri in nos armati estis. Agite dum ubi hec curiā circū sederitis. & fo
rū infestū fecerit. & carcerē impleuerit principib; his dem ustis ferocib; animus egredimi
ni exportā aesquilinā; Aut sine hoc quidē audetis. ex muris uiri sine agros uros. ferro igni q;
uastatos. p̄dā abigi. fumare uicensa passim tecta; Ac ei cōmunis res p hanc locū petere.

ager uritur. urbs obsidetur. belli gloria penes hostes est; Quando tandem priuate
uir
res, in quo statu sumus. iam unusquisq; ex agris sua damna nunciabuntur; qui deest
fit
tandem domi unde ea expleatis? tribuni uobis amissa reddent ac restituent; Vocis
uerborum q; quantum uoletis ingerent. & crimini unt principes & legum aliarum
sup alias & contionum. sed ex illis contionib; num quā urn quis quā fortunare
domū auctor redit; ac quis recusat aliquid ad coniugem ac liberos? pter odia offensio
nes simultates publicas priuatas q; aquib; semp non nā uirtute innocentiaque
a uira
sed auxilio alieno tuti sitis. At hercules cui stipendia nobis consulib; non tri
bunis ducib; & in castris non inforib; faciebatis. & in acie urn clamorem
hostes non in concione patres romani horrebant. praeda parta. agro ex hoste
capto. plen fortunarum gloriae q; simul puplice simul priuate triumphantes
domum ad penates redi batis. Nunc onerati uris fortunis hostē abire sinetis.
haerete ad fixi contionib; et in foro uiuite; Sequitur — Vos necessitas mul
tandi quā fugitis. graue erat inaequos & uolscos p fusos cyante portas ē bellū si in
de non pellitur. iā intra moenia erit. & arcem & capitoliū scande. & in domos uras
uos p sequetur; Biennio ante senatus decretū haberi. & educa exercitū in algidū
uissit. sedemus desi des domi. mulierum ritu inter nos alter cantes. p senti pace
la. nec cernentes ex quo illo breui. multiplex bellū redditurum; His ego gratio
ra ductu alia ē scio. sed me uera p gratis loqui; Et si meū ingeniū n moneret. ne
cessitas cogit. uellē equidē uobis placere quirites; sed multo malo uos saluos ē.
quali cūq; erga me animo futuri estis. Natura hoc tta comparatū ē. ut qui apud
multitudinē sua causa loquit. grauior eo sit. cuius mens nichil p ter publicū com
modū uidet. nisi forte adsentatores publicos plebicolas istos. qui uos nec in armis nec
motio ē sinunt. ira uos causa incitare & stimulare putatis? Concitati. aut hono
ri aut quaestui illis estis; Et qua in concordia ordinū nullos se usquā ē uident.
ana lac rei se. quā nullus turbarū ac seditionū duces ē uolunt; quarū rerū si uos ta
diu tandem capere potest. & patrū uros q; antiquos mores uultis probis nouis su
mere. Nulla supplicia recuso. nisi paucis dieb; hos populatores agrorū nros fusos
fugatos q; castris exuero. & aportas nris moenib; que ad illorū urbes hunc belli ter
rorem quo nunc uos attoniti estis transtulero, Rapio alia tribuni popularis con
tio acceptior plebi quam tunc seueriss simi consulis fuit: Iuuentus q; q; que in trales

liberū
aconsu
one con
sul au
dirus:

metus detractionē militiae telum acerrimū ad uersus patres habere solita erat ar
ma. & bellū spectabat. & agrestiū fuga. spoliatiq; in agris & uulnerati. foediora his
quę subiciebantur oculis nunciantes. totā urbē ira impleuere; in senatū ubi uentū ē.
ibi uero in quintiū omīs uersi. ut unū uindicē maiestatis romanę intueri; Et primo
res patrū dignā dicere contionē. imperio consulari dignā. tot consulatib; ante actis
dignam. uita omni plena honorum. alios consules aut ꝑ proditionē dignitatis patrum
plebi adulatos. aut acerbe tuendo iura ordinis asperiorem domando multitudinē fe
cisse. titum quintiū orationē memorē maiestatis patrum concordiaeq; ordinū. & temporū.
in primis habuisse. Orare eum. collegamq; ut capesserent rem p̄. Orare tribunos
ut uno animo cū consulib; bellū aburbe ac moenib; propulsari uellent. plebemq; oboe
dientem in re tam trepida patrib; p̄berent. appellare tribunos cōmunē patriā auxiliūq;
eorū implorare Vastatis agris urbe prope oppugnata. consensu omniū. dilectus de
cernitur habeturq; cōsules cum in contione ꝓnunciassent. tempus non eē causas cognoscendi.
Omīs iuniores postero die. prima luce in campo martio adeēnt; Cognoscendis causis
eorū qui nomina non dedissent. bello ꝑfecto se daturos tempus; ꝑ desertore futurū
cuius non probassent causā. omnis iuuentus adfuit postero die; Cohortes sibi q̄q; cen
turiones legerunt. bini senatores singulis cohortib; p̄positi; Haec omnia adeo mature
ꝑfecta accepimus. ut signa eo ipso die a questorib; ex aerario prompta delataq; in campum;
Quarta diei hora. mota ex campo sint exercitusq; nouus paucis cohortib; ueterū militū
uoluntate sequentib; manserit ad decimū lapidē. in sequens dies hostem in conspectum
dedit; Castraq; ad corbionē castris sunt coniuncta. tercio die cū ira romanos. illos cum
tociens rebellassent. conscientia culpę ac desperatio irritare. mora dimicandi nulla ē
facta. in exercitu romano. cū duo consules eēnt potestate pari. Quod saluberrimum
in administratione magnarū rerū ē. summa imperii. concedente Agrippa penes colle
gam erat; & praelatus ille facilitate sū mittentis se comiter respondebat; Cōmu
nicando consilia. laudesq; & aequando in parem sibi in acie. quintius dextrū cornū.
agrippa sinistrum tenuit; sp̄ postumio albo legato dato. datur media acies tuenda;
Legatū alterum p̄ sulpitium equitib; p̄fitiunt. pedites ab dextro cornu aegregie
pugnauere. haud segnit̄ resistentib; uolscis. p̄ sulpitius ꝑ mediam hostiū aciem
ꝑrupit cū aequitatu ꝑcurrit; Unde cū eadem reuerti posse ad suos. prius quā hostis
turbatos ordines reficere. Terga in pugnare hostiū satius uisū ē. momētoq;

Laus senatus in quintiū consul.

Sepe gestorū sepius moriturū.

Quae senatus a consulib; tribunisq; plebis exposcat dilectus.

Consul quid de iuuentute p̄cipiant.

Festinatio iuuentutis in bellum.

Romani adostes

Concordia consulū.

Aciei ordinatio.

pugne descriptio superiore romano.

temporis in aduersam in cursando acie. ancipiti terrore dissipasse hostes: ni suo proprio eum praelio aequites uolscorum & aequorum excepti aliqua dui tenuisset: Ibi uero sulpicius negare cunctandi tempus cum circumeos inter elusosq; absinus uocaferant. ni equestre proelium coniugomnium ut ficerent; Nec fugare aequitem interdiu satis ce. conficerent equos uirosq; nequis reuereatur inde ad proeliu. aut integrare & pugnam. non posse illos resistere sibi quib; conferta pedicu acies cessisse. haud surdis auris; dicta impressione una toti aequitatu fudere. magna uim equis capitauere ipsos aequosq; speculis confodere; Is finis pugnae aequestris fuit; Tunc adorti pedicu aciem nuncios ad cos rei gestae mittunt; Ubi iam inclinabatur hostiu acies nuncius deinde & uincentib; romanis animos auxit. & referentes gradu peculte aequos; in media primu acie unci coepti qua primus aequitatus turbauerat ordines; sinistru deinde cornu ab quinctio consule pelli coepti. in dextro plurimu laboris fuit; ibi agrippa aetate uirib; q; ferox cu omni parte pugnae melius rei gesti quam apud se uideret. accepta signa ab signifero ipse inferre; Quaeda iacere & iam in confertos hostes coepit; Cuius ignominiae metu concitati multitudines inuasere hostem. Ita aequata ex omni parte uictoria est; Nuncius cu aquinctio uenit uictorem iamse imminere hostiu castris nolle inrumpere. Antequa sciat de bellatum. & in sinistro cornu ce. si iam fudisse & hostes conferre se adse signa. ut simul omnis exercitus praeda potiretur; Victor agrippa cu mutua gratulatione ad uictore collegam castraq; hostiu uenit; ibi paucis defendentib; monitoq; fusis sine certamine munitiones inrumpunt. praedaq; ingenti compotem exercitu suis aria reb: recuperatis quae populatione agroru amisse erant reducunt; Triumphum nec ipsos postulasse nec delatu iis a senatu accepto; Nec tradetur causa spreti aut non sperati honoris ego quantu intanto interuallo temporu conflictio cu valerio atq; oratio consulib; Iun per uulscos & aequos sabinos iam belli pfecti gtiam pepererant; Negatus a senatu triumphus cet. uerecundiae fuit pro parte dimidia rerum consulib; petere triumphum. ne & iam si impetrassent magis hominu ratio quam meritoy habita uideretur; Victoriam honestam partam turpedomi definib; socioy iudiciu populi deformaunt. ariciam atq; ardeates de ambiguo agro cu sepae bello certassent. multas in uicem cladib; fessi iudice poptin ti. coepere; cu ad causam orandam uenissent concilio populi a magistratib; datoimag

p. roma consul. cu exercitu victore.

Varia adserto cur cos non triumpharunt.

Intentione doctrina populi romanus agru de suo ariciam ardea cetq; urgabant sibi adiudicauit.

na contemptione actum; iamq; editis testib; cum trib; uocari. & poplm iure
suffragiū oporteret. Consurgit publius captius. de plebe magno natu; Et si licet
inquit consules dere publica dicere. errare ego poplm in hac causa non patiar; Cum ut
uanū eum negarent cons audiendū ee. uociferantemq; prodi publicam causam
sub moueri iussisent. tribunos appellat. Tribuni ut fere semp reguntur a multi
tudine magis quā regunt. dedere Cupide audiendi plebi. ut quae uellet scaptius
diceret. ibi infit nonagesimū annū setercium & octogesimū agere. & in eo agro
de quo agitur militasse. non iuuenē uicesima iam stipendia merentem. cū ad co
riolos sit bellatū. eorū se uetustate oblitteratum. Ceterum suae memoriae in
fixam ad ferre agrum De q° ambigitur. finiū coriolanorum fuisse. captisque
coriolis. iure belli publicū P R factū. mirari se quonā more ardeatis ariciniq;
Cuius agri ius agrius numquā usurpauerint. in columi coriolanare. eū se ap R Quē
p dnō iudicē fecerint. intercepturos sperent. sibi exiguū uitae tempus sup ee. non
potuisse. se tamen inducere in animū quinquem agrum miles pparte uirili manu coe
pisset. Tum senex quoq; uoce qua una posset uindicaret. magnopere se suadere poplo
ne inutili pudore suam ipse causā dampnaret; Cons cū spcaptium non silentio
modo sed cum ad sensu & iam audiri anim aduertissent. deos hominesq; testan
tes. flagitiū in gens fieri. patrum primores arces sunt; Cum his circum ire tribunos.
orare nepessimū facinus peiore exemplo admitterent. iudices in suam rem litem
uertendo. cū psertim & iam si fas sit curam emolumēti sui iudicis ee. ne quaquā tan
tum agro intercipiendo acquiratur. quantū amittatur alienandis iniuria sociorum
animis; Nam fame quidem ac fidei damna maiora ee quāq aestimari possent;
Hoc legatos referre domum. hoc uulgari hoc socios audire. hoc hostes. quo cū dolore.
hos. quo cū gaudio illos spcationi hoc contionali seni adsignaturos putarent fini
timos poplos. clarum hoc fore imaginē scaptiū ee. populū romanū quadruplato
ris & intercepturis litis aliene psonā laturum. Quem hoc priuatae rei iudicem fecis
se. ut sibi controuersiosam ad iudicare rem. scaptiū ipsū id quidē & si p mortui iam
sit pudoris. non facturū; Haec cons h patres uociferant. sed plus cupiditas & auc
tor cupiditatis scaptius. ualet. Vocate tribus iudicauerunt agrū publicū P. R. ee.
nec abnuitur ita fuisse si ad iudices alios itum foret. Nunc haut sane quicquam bone
causae leuatur de decus iuditii. idq; non aricinis ardeatib; q; quā patrib; romanis

Coriolos

Quadruplator

Controuersiosam

Iure

foedus atq; acerbus usum, reliquum anni quietum aburbanis morib: & abeccer mi manstt: TITI LIVI HISTORIARUM DECAS TERTIA EXPLICIT FELICITER. ABURBE CONDITO LIBER QUARTUS INCIPIT FELICITER.

SIMMACHUS LIBER III. EXPLICIT. INCIPIT LIBER QUARTUS.

HOs secuti Marcus genutius et publius curatius consules; fuit animus domi foris q; infestus; Nam anni principio & de conubio patrum & plebis c. canuleius tr pl rogationem promulgauit; Qua contamina ri sanguinem suum patres confundi q; tota gentium rebantur. et mentio primo sensum illata tribunis ut alterum ex plebe consulem liceret fieri; Co pro cessit de inde ut rogationem nouem tribuni promulgarent. ut populo potestas eet seu de plebe seu de patrib; uellet consules faciendi; id uero si fieret non uulgari modo cum unsimus sed prorsus auferri a primoribus; ad plebem summum imperium credebant; Lecti ergo audiere patres: ardeatini popli obnoxiam agri ab iudicari desse & uelentes de populatos extrema agri romani & uulscos aequosq; ob communitam uerrugine fremere; adeo uel infelix bellum ignominiosq; pacis ferebant; His itaq; animatus & iam acceptus ut inter strepitum tot bellorum consilia cerent accionem tribunitiae delectus habendi. belli armaq; ut summa apparari iubent: si quis intentatus possit quo tato quanto cos apparatu sit; Tum c. canuleius pauca in senatu locutus: ne quisquam territando cos auertere plebem a cura nouarum legum numquam cos sensuro delectum habituros antequam ea quae promulgata ab se collegis que ecent plebes scisset. & confestim ad contionem aduocauit; Eodem tempore & cos senatum in tribunos. & tribunus popli in cos inuectabat; Negabant cos tam ultra ferri posse furores tribunitios; Ventum tam ad finem ee domi plus belli concitari quam foris; id adeo non plebis quam patrum neque tribunorum magis quam consulum culpa accidere; Cuius rei praemium deos sic in ciuitate eam maximus semper auctus; crescere; sic pace bonos sic bello fieri. maximum romae praemium seditionum ee; id & singulis uniuersisq; semper honori fuisse reminiscerentur. quam maiestatem senatus ipsi a patrib: accepissent quam liberis tradituri ecent; Ut quae ammodum plebs gloriari posset & auctorem ampliorem q; ee finem ergo non fieri nec futuram. donec quam felices seditiones tam honorati seditionum autores ecent. quas quantasq; res

abeca mulco tribu no ple bi le decem bus fa cruis. plebi que.

De sequando consulare patri cijs ple beis que.

Tum conuocat.

Delectus imperii.

Contrarius canuleius tus sis senatus.

Auctoritas senatus de tribunis & plebe.

at auctorem

-ccanuleiũ aggressũ. colluuionẽ gentiũ ꝓturbationẽ aut ꝓtorem publicorum
priuatorũq; adferre nequid sincere neq; ut concamnari sinere disserunt omnia
sublato nece se quisquã nec suos nouerit. quamenim aliam unquam conubia promis
cua habere nisi ut ferarum prope more uulgentur concubitu plebis patrumq;
ut qui natus sit ignoret. Cuius sanguinis quorum sacrorum sit dum duos patrũ
sit dum duos plebis. Nec se cũ quidem ipse concors patrum id uideri. quod omni
bus diuina humanaq; turbentur. tam ad consulatum uulgi turbatores ac
cingi. Et primo utrum alter consul ex plebe fieret. eodmodo sermonib; temptasse;
Nunc rogari utrum ex patrib; seu ex plebe uelit popls consules fieri. & creatum
Haut dubiẽ ex plebe seditiosissimũ quemque. canuleios igitur ceteros q; cons
fore. ne id tuppiter optimus maximus sinere regiae maiestati imperiũ eo red
dere. et se milies morituros potius quam utramuis dedecoris admitti pa
tiantur. certum habere. maiores quoq; si diuinas sent concedendo omnia.
Non mitiorem uti se plebem sed asperiorem alia ex alijs iniquiora postulando
cui prima impetrasse. futuram primo quam libe. damnationẽ subituros
fuisse potius quam eas leges sibi imponi paterentur. quas tũ concessũ sit deni
bunus. Ceterũ concessum eẽ finem non fieri posse uicadem cuitate tũ pt.
& patres eẽ aut hunc ordinem aut illũ magistratũ tollendi eẽ; locusq; sero
quãnumquã obuiam eundũ. audaciae temeritatiq; illi. ne ut impune primo
discordias serentes. concutiunt funtima bella. deinde aduersus ea quę concitate
rint armari ciuitate defendiq; prohibeant. & cũ hostes tamtũ non arcessierint
exercitus conscribi aduersus hostes tantum non patiantur. sed audeat canu
leius in senatu proloqui se nisi suas leges tamquam uictoris patres acceptis
nam. dilectũ haberi prohibiturum. quid eẽ aliud quã minari. se ꝓhibiturum
patriã oppugnari atq; capi passurum. quidam uocem animorũ non plebis
romanę sed mulcis & aequis & uolscis; alacriam nomine canuleio duce se
speraturos capitoliũ atq; arcem scandere posse si patrib; tribuni cum iure ac
maiestate adempta animos & iam ereptierint cons parauisse eẽ duces prius aduer
sus scelus ciuiũ. quam aduersus hostium arma. cũ maxime haec in senatu age
rentur. canuleius ꝓlegib; suis & aduersus cons ita disserit; Quanto opere
vosquirites contemnerent patres. quã indignos ducerent. qua una secũ urbe
intra eadem moenia uiuerent. sepe equidem & ante uideor animaduertisse;
Nunc tamen maxime quod adeo atrocis in has rogationes nras co orti sunt.
quib; quid aliud quã admonemur ciues nos eorũ eẽ. & si non eadem opes
habere eandem tamen patriam incolere. alter aconubiũ petimus. quod finiti

mus exterus q; dari sola; Nos quidem ciuitate quae plus quã conubium ẽ. hostib; & iã
uectis dedimus. Altera nichil non ferimus: sed id quod populi ẽ. repetimus. atque
usurpamus. ut quib: uelit p̃. honores mandã. quid tandem ẽ. cur caelũ acterras misceant; Cur inme impetus modo pene insenatu sit factus negantes manib;
temperaturos. uoluturosq; de numero sacro scam potestate si p̃. liberũ suffragii datur. ut quib: uelit consulatum mandã; Et non p̃cidetur spes plebeio quoq;
si dignus summo honore erit apiscendi summi honoris. stare urbs haec non poterit.
de imperio actũ ẽ. & prin de hoc uat & plebeius ne consul fiat; Tam quã seruũ aut
libertinũ aliquis consulem futurũ dicat; Et quid sentitis inquanto contemptu uestratis lucis uobis huius partem si liceat adimant; Quod spiritus qd uocẽ mutuis.
quod formas hominũ habetis indignantur. Quam & iam si displaceãt nefas sunt
eũ consulẽ plebeiũ fieri; Obsecro uos si non ad fastos n̄ ad cõmentarios pontificũ
admittimur. ne ea quidem scimus quę omnis peregrini etiam sciunt cor̃ sub locũ regum successisse. nec aut uiris aut maiestatis quicquã habere. quod non in regib;
ante fuerit. enimuero quã creditis fando audiri ẽ. numã pompiliũ non modo
n̄ patriciũ sed ne ciuem quidem romanũ ex sabino agro accitum populi iussu
patrib; romae regnasse. L. deinde tarquinii non romane modo sed ne italice
quidem gentis demaratho corinthi filium incolam ab tarquiniis urbis liberis anci regem factum; seruum tullium: Post hunc captiua cornicularia natũ
patre nullo matre serua ingenio uirtute regni tenuisse; Iudeũ
de tito tacio sabino dicam. quem ipse romulus parens urbis in societatem regni
accepit; Ergo dum nullũ fasti datur genus in quo emineret uirtus creuit
imperium romanũ. Penitet Nunc uos plebei consulis. cum maiores nri ad
uenas reges non fastidierint; Et ne regib; quidem exactis clausa ubris fuerit peregrine uirtuti claudiam certe gentem post reges exactos ex sabinis
non inuitatae modo accepimus. sed & iam in patriciorum numerum ex peregrino
ne patricius de inde consul fiat cauis romanis. si sit ex plebe p̃fisa consulatus spes
erit; Verum tandem non credimus fieri posse ut uir fortis ac strenuus pace bel
loq; bonus ex plebe sit. numae. L. tarquinio. seruio tullio similis. anne si sit
quidem ad gubernacula rei p̃. accedere eum patiemur; Seruisq; x uiris terrimus mortalium qui tum omnis ex patrib; erant quam optimus regum nouus ho
minib; similes cor̃ sumus habituri; Ut enim nemo post reges exactos de plebe
consul fuit. Quid postea nulla ne res noua instituenda & qd non dum ẽ fac
tũ; Multa enim non dum sunt facta. in nouo populo ea ne si utilia quidem sunt
fieri oportet; Pontifices augures romulo regnante nulli erant. ab numa pom

prio creati sunt census incuitate. & descriptio centuriarum classiumq; Non
erat. abseruio tullio ē facta., cōsuetum quā fuerunt regib; exactis creatis ē.
dictatoris nec imperiū nec nomen fuerat. apud patres ēē coepit., tribum
plebi aediles questores nulli erant. instituimē ut fierent x uiros legib;
scribendis intra x hos annos & creauimus & ere p. sustulimus., Quis dubitat
quin inaetum urbe condita immensū crescente noua imperia sacerdotia.
iura gentiū hominumq; instituantur; Hoc ipsū ne conubiū patrib; cumple
be esse & non x uiri tulerunt paucis hīs annis pessimo exemplo cū summam
iniuria plebis; an esse ulla maior aut insignitior contumelia potest!
quā partē cuitatis uelut contaminatam indignam conubio haberi; Quid
ē aliud quā exiliū intra eadem moenia quā relegationē patiuntur a affinitatib;
ne propinquitatib; immisceamur caueant: Ne societur sanguis: quid hoc
si pollui nobilitatem istam urām. quam pleriq; oriundi exalbanis & sabi
nis non genere nec sanguine sed per cooptationem in patres habeuis. aut
a regib; lecti. aut post reges exactos iussu populi sinceram seruare priuatis
consiliis: Non poteratis nec ducendo ex plebe ne uras filias sororesq; & nu
bere sinendo e patrib; nemo plebeius patricius a pariae urginium adferre;
patricio
ista libido ē. nemo in utrum pactionem nuptialem quē quā facere coegisse;
Uerū enim uero lege id prohiberi. & conubium tolli patrum ac plebis id demum
contumelioſū plebē; Curenim non conferuis ne sit conubium diuitib; ac pau
peribus: quod priuatorū consiliorum ubiq; semp fuit. ut inquam cuiq; femuę conue
nisse & domum nubere ex qua factus ēet uir domo: in matrimonium ducere & id
uos sublegis supbissime uincula conicitis qua dirimatis so cietatem caulem
duasq; ex una cuitate faciatis: Cur non sancitis ne uicinus patricio sit plebe
ius: Nec eodem uenire eat. ne idem comitiū ineat. ne in foro eodem consistat;
Quidenim interē aliud si plebeiam patricius duxerit si patriciam plebeius.
quid uiris tandem mutatur. nempe patrem sequuntur liberi. nec quod nos ex co
nubio uro petamus quicquamē. per quam ut hominū ut ciuiū numero simus.
nec uos nisi in contumeliam ignominiamq; uram certare uultis quicquam; est denq; utrum tandem p.R.
an rum summū imperium ē regib;
exactis: utrum uob dominatio an omnib; aequa libertas parta ē. Oportē licere
p.R. si uelit uubere legem. an ut quaeq; rogatio promulgata erit. uos de ea cum pro
poena decernitis; Et simul ego tribunus uocare trib; in suffragium coepero.
ut statim consul sacrauito iumores adiget. & in castra educet. & minaberis plebi
minaberis tribuno; Quid si nonquantum istae minę aduersus plebis consilia

ualerent. bis iam experti essetis. scilicet quia uobis consultum uolebatis certamine abstinuistis. an ideo non est dimicatum quodque pars firmior eadem modestior fuit; Nec nunc erit certamen quirites. animos uros illi temptabunt semper uires non experientur; Itaque ad bella ista seu falsa seu uera sunt consilia parata uobis plebes est si conubiis redditis unam hanc ciuitatem tandem facitis. si coalescere si iungi miscerique uobis priuatis necessitudinibus possunt si spes si aditus ad honores uiris strenuis et fortibus datur. si in consortio si in societate rei publice esse. si quod aequae libertatis est. in uicem annuis magistratibus parere atque imperitare licet; Si haec impedit aliquis ferte sermonibus et multiplicate fama bella. Nemo est nomen daturus. nemo arma capturus. nemo dimicaturus pro superbis dominis cum quibus nec in re publica honorum nec in priuata conubii societas est. Cum in contionem et consilium processissent. et res apparuis orationibus in altercatione uertisset; Inter roganti tribuno cur plebeium consulem fieri non oporteret; Ut fortasse uere sic parum utiliter in presens certamen respondit. quod nemo plebeius auspicia haberet;

Nunc primum lex de conubio patrum plebisque.

Ideoque x uiros conubium diremisse ne incerta pro le auspicia turbarentur plebes ad id maxime indignatione exarsit. Quod auspicari tamquam iussi diis immortalibus negarentur posse. Nec ante finis contentionum fuit. cum et tribunum acerrimum auctorem plebis nacta esset. et ipsa cum eo pertinacia certaret. quam uicti tandem patres. ut de conubio ferretur consensere. Ita maxime rati contionem de plebeis consulibus tribunos aut totam depositurus aut post bellum dilaturos esse; Contentamque interim conubio plebem paratam delectui fore. cum canuleius uictoria de patribus et plebis fauore ingens esset. accensi alii tribuni ad certamen prorogatione sua summa ui pugnant. et crescente in dies fama belli delectum impediunt; Consules cum per senatum intercedentibus tribunis nichil agi posset consilia principum domi habebant apparebat aut hostibus aut ciuibus de uictoria concedendum esse. soli ex consularibus ualerius atque horatius non intererant consiliis. Cum claudi sententia consilium armabat in tribunos. quintiorum cincinatique et capitolini sententiam abhorrebant a caede uiolandisque quos foedere icto cum plebe sacrosanctos accepissent. per haec consilia eo deducta est res. ut tribunos militum consulari potestate promiscue ex patribus ac plebe creari sinerent. de consulibus creandis nichil mutaretur. eoque contenti tribuni. contenta plebs fuit;

Comitia tribunis consulari potestate tribus creandis indicuntur. Quibus indictis. ex templo quicumque aliquid seditiose dixerat aut fecerat. hunc

quā maxime tribunitii & prensare homines & concursare toto foro candi
dati coepere. ut patricios desperatio primo irritata plebe adipiscendi ho
noris. deinde indignatio sicum his gerendus eēt honos deterrere; Postremo
co acti tamen a primoribus petiere. necessisse possessione rei p̄ uiderentur.
euentus eorum comitiorum docuit alios animos in contione libertatis digni
tatisq; alios secundum deposita certamina in corrupto iuditio eē; Tri
bunos enim omīs patricios creauit popl̄s. contentus eo quod ratio habita
plebeiorum eēt. Hanc modestiā aequitatem que & altitudinē animi.
ubi nunc in uno inueneris quae tum popl̄i uniuersi fuit; Anno ccc^mo
decimo quam urbs roma condita erat. primū tribuni militū p consu
libus magistratū ineunt. A. sempronius atratinus. L. atilius T. caelius. quo
rum in magistratu concordia domi pacem & iam foris p̄buit; sunt qui ppt̄
adiectum aequorum uols eorumq; bello & ardeatium defectioni ueiens
bellū. quia duo cōs obire tot simul bella nequirent tribunos militū tres
creatos dicant. sine mentione promulgate legis de consulibus creandis
ex plebe & imperio & insignibus consularibus usos. non tamen p formato iam
stetit magistratus eius ius quia tercio mense quam inierunt augurū decreto.
p inde ac uicio creati honore abiere. quod C. curiatius qui comitiis eorum
pre fuerat parum recte tabnaculū coepisset. legati ab ardea romā uenerūt;
Ita de iniuria querentes ut si demeretur ea infoedere atq; amicitia man
suros restituto agro apparerent. ab senatu responsum ē. iuditiū popl̄i re
scindi ab senatu non posse. pret̄ quam quod nullo nec exemplo nec iure fierent
concordie & iam ordinū causa si ardeates sua tempora expectare uelint
arbitrium q; senatui leuande iniurie sue p̄mitant fore ut post modo gaude
ant se ire moderatos. sciant que patribus aeque curae fuisse. ne qua iniuria
in eos oriretur. ac ne orta diuturna esset. Ita legati cum se rem integrā
relaturos dixissent. comiter dimissi. patricii cū sine curuli magistratu
resp̄ & & coiere & inter regem creauere contentio cons̄ ne an tribuni mi
litum crearentur in inter regno rem dies conplures tenuit. inter rex ac
senatus consulum comitia tr̄. pl̄. & plebi tribunorū militū ut habeantur
tendunt. uicerunt patres. quia & plebs patricius si hunc seu illum de latu
ra honorem frustra certare sup sedit. & principes plebis ea comitia malebant
quibus non haberetur ratio sua quam quibus ut indigni p̄terirentur. Tribuni
q̄q; plebi certamen sine effectu in beneficio apud primores patrum relique
re. I. quinctius barbatus inter rex cōs creat lucium papiriū mugilanū.

Laus popl̄i romani de tribunis patricis.

L. sempronium. atratinum. his consulib: cũ ardeatib; fœdus renouatum ẽ;
id que monumenta ẽ cõs eos illo anno fuisse. qui neque in annalib; priscis neq;
in libris magistratuum inueniuntur; Credo quod tribum multũ inter eo annũ
fuerunt. eo ꝓn de ac si totũ annũ imperio fuerut suffecti iis consulib;
p̃ter missa nomina consulum. horum licinius macer auctor ẽ; Et in foedere
ardeatino & in libris linteis admonetae inuente. & foris cum tot terroresq; afi
nitimis ostentati ceẽt. & domi otium fuit. hunc annũ seu tribunos modo seu tribu
nis suffectos cõs q̃q; habuit. sequitur annus aut dubius consulib; marco gega
nio macerino terũ t. quinctio capitolino quinctum consule. id hic annus censure
initiũ fuit rei apãrua origine orte. quę deinde tanto incremẽto aucta ẽ. ut morũ
discipline que romane penes eam regimen senatus aequitumq; centuriis dedeco
risq; discrimen sub ditione eius magistratus publicoꝝ ius priuatorumq; locorũ
ue ctigalia p̃ã subiecta atq; arbitrio ceẽt; Ortum aũt incrumẽ rei quod in posto
ꝓ multos annos in censo neq; differri ceẽsus poterat. neq; consulib; cum tot populoꝝ
bella immunerent. opere erant id negotium agere. mentio illata absentiũ ẽ. rem
operosam ac minime consularem suo ꝓprio magistratu egere; Cui scribarum mi
nisteriũ custodiaeq; & tabularum cura cui arbitrium formule censendi tri
buerentur. & patres quã quam rem paruam tamen quo plures patricii magis
tratus inire p. ceẽt laeti accepere id quod euenit futurũ credo & iam rati ut
mox opes eorum qui p̃ceẽt ipsi honori ius maiestatem q; adicerent. & tribu
nis id quod tunc erat magis necessarium quã speciosi ministerii procurationẽ
inuientes. ne in paruis q̃q; reb; incõmode aduersarentur aut sane tetendere;
Cũ aprimoris; ciuitatis spretus honor esset & papirii sempronium que quorũ de
consulatu dubitabatur. ut eo magistratu parum soliduꝫ consulatũ explerent
censiũ agendo popli suffragiis prefecti. censores abre appellati sunt; Dum
haec rome geruntur. legati abardea uenium. pro uetustissima societate renoua
toque foedere recenti auxilium ꝓpe euerse urbi implorantes. fruitq; pace op
timo consilio cum p̃ã seruata ꝓtinus festina arma non licuit; Quorum causa atq;
initium traditur exercitamine factionum ortum. que fuere. Erumq; plurib; popli
magis exitio quã bella externa quam fames morbi ue quaeq; alia in deum ira sue
lut ultima publicorum malorum uertum. Virginem plebei generis maxime forma
totam petiere iuuenes. alter uirginũ genere patricioꝝ; frequs qui & ipsi eius
dem corporis erant. nobilis alter nulla re p̃ter quã forma captus. ad nuabant eum
optimatium studia. ꝓ quae, quoq; puelle certamen penetrauit partium; Nobilis
superior uidtio maturs ẽ. quae quã splendidissimis nuptiis iungi puellã uolebat;

Tutores inea quoq; re partium memores ad suum tendere. cū res pagi intra
parietes nequiss& uentum inuise. postulatu audito matris tutorū q; ma
gistratus secundum parentis arbitrium dantius nuptiarū sed uis potentior
fuit; namq; tutores inter suae partis homines de iniuria decreti palam
in foro concionanti manu facta uirginem ex domo matris rapuere. aduer
sus quos infestior coorta optimatium acies sequitur accensum iniuria
iuuenem. fit proelium atrox. pulsa plebs nichil romane plebi simili sarmata
exurbe pfecta colle quodam capto in agros optimatiū cū ferro igniq; excur
siones fecit. Urbem q̄q; omnis & iam expertem ante certaminis multitudine
opificum ad spem praede aduocata obsidere parat. nec ulla species cladis que
belli abē uelut contacta cuntate rabie duoꝝ iuuenū funestas nuptias exoccasu
patriae petentium parum parti utri q; domi armorum belliq; ē usum optima
tes romanos ad auxilium urbis obsesse. plebs ad expugnandam secum ardeam
uolsci ex ciuere. priores uulsci duce aequo culi ardeam uenere. & moenib; hos
tium uallum obiecere. quod ubi romam ē nunciatum. extemplo m̄ geganius cōs
cū exercitu pfectus. iii. mil passuum abhoste locū castris coepit. precipitq; iam die
curare corpora milites iubet; Quarta deinde uigilia signa profert. coeptumq;
opus adeo approperatū ē. ut sole orto uolsci firmiore se munitio abromanis cir
cumuallatos quā ase urbem uiderent. & alia parte consul muro ardeae brachiū in
um erat. qua exopido siu commeare possent. uulsciusq; imperator qui adeam die
non cōmeatu pparato sed expopulatione agrorum rapto in diem frumento aluis
set militem pquam septus uallo repente inops omniū rerū erat ad collo quium
consule euocato si soluendę obsidionis causa uenerit romanus ab ducturū se inde
uolsci aut; aduersus ea consul uictus conditiones accipiendas esse non ferendas
respondit. neq; ut uenerit ad oppugnandos s.p.q.r. suo arbitrio ita abiturus uuls
cos ee. dedi imperatorem arma poni iubet. fatentes uictos se cē & imperio parere;
Alii tam abeuntib; quā manentib; se hostē infensum uictoriā potius ex uolscis
quā pacem infidam romā relaturum. uolsci exiguam spem in armis alia undiq;
abscisa cum temptassent pter cetera aduersa loco quoq; iniq̄ ad pugnā congres
si. in quore ad fugam. cū ab omni parte caederentur. ad pces ab certamine uersi. de
dito imperatore traditiq; armis sub iugū missi. cū singulis uestimentis ignominie cla
disq; plem dimittuntur. & cum aud procul urbe tusculo consedissent. uetere tus
culano. odio inermes oppressi dederunt penas; uix nuntius caedis relictis; Ro
manus ardeae turbata seditione res principib; eius motus secuti pacis bonisq; eq
publicā ardeatiū redactus composuit. dempta q; in uitam uictu tanto beneficio

Vulsci duce aeq
contra ardeates
ducti ad seditio
auctoribus; duce
dito sub iugum mi
a consule gegan

p̄r̄ romani ardeates credebant. senatui sup̄ eē aliquid addelendū publice
auaritiae monumentum uidebatur. cons̄ triumphans in urbem redit. ci
uilio duce uulscorum ante currum ducto p̄latisque spoliis quib; de
armatū exercitū hostium sub iugum miserat; aequauit quod h̄aut facile ē
quintius consul togatus armati gloriam college qua concordię pacisque
domesticam curam iura infimis summisq; moderando ita tenuit ut eum
& patres seuerū consulem & plebs satis comen crediderint. & aduersus
tribunos auctoritate plura quam certamine tenuit quinq; consulatus
eodem tenore gesti uitaque omnis consulariter acta uerendum paene
ipsum magis quā honorem faciebant. eo tribunorum militarium nulla
mentio his consulibus fuit. Consules creant. m̄ fabium uibulanum.
postumum aebutium cornicinem, fabius & ebutius cons̄ quo maiori
gloriae rerum domi forisque gestarum succedere secernebant. ma
xime aut̄ memorabilem annum apud finitimos socios hostesque eē
quod ardeatibus in re p̄cipiti tanta forę cura subuentum eo inpensius
ut delerēt: prorsus ex animis hominum infamiam iuditii sc̄ fecerunt. ut
qm̄ ciuitas ardeatium intestino tumultu redacta ad paucos eēt. coloni
eo p̄sidii causa aduersus uulscos scriberentur. Hoc palam relatum in
tabulas ut plebem tribunosq; fallerę iudici rescindendi consilium initū.
consenserant aut̄ ut multo maiore parte rutulorum colonorum quā roma
norum scripta. nec ager ullus diuideretur nisi is qui interceptus iudicio
infami erat. nec ulli ~~erat~~ prius romano ibi quam omnib; rutulis diuisus
eēt gleba ulla agri adsignaretur. sic ager ad ardeates redit: Trium uiri
ad coloniam ardeam deducendam creati agrippa menenius. t̄ ciuilius si
culus. cn̄ ebutius helua. qui at p̄ter minime populare ministeriū agro adsignan
do sotius quem p̄r̄ suū iudicasse cū plebem offendissent. ne primorib; quidē
patrū satis accepti. quod nichil gratiae cuiusquam dederant. uexationes
ad popl̄m iam die dicta ab tribunis coloni ascripti remanendo in colonia
quam testem integritatis iusticię q; habebant. uitauere; Pax domi forisq;
fuit. & hoc in sequente anno c. furio pacilio & m̄ papirio crasso cons̄ lu
diabus x uiris p̄secessionem plebis a patrib; ex sc̄ uoti eo anno facti st̄.
causa seditionū. ne quisquam a poetilio quaesita. qui tr̄ pl̄ uterum ea
ipsa denuntiando factus. neq; ut de agris diuidendis plebi refer
rent. consules ac senatum p̄uincere potuit. Et cum magno certami
ne obtinuisse. ut consulerentur patres. consulū an tribunorū placerę

comitia haberi. consules creari iussi sunt ludibrioq; erant mine tribu
ni denunciantis se dilectum impediturum cū quietis finitimis. neq;
bello neq; belli apparatu opus &c. Sequitur hanc tranquillitatē rerū
annus gegamo macerino. L. menenio lanato cons. multiplici clade
ac periculo insignis. seditionib; fame regno prope p largitionis dulce
dinem in ceruices accepto; unū afuit bellum extrinum. quo si aggra
uate res eēnt. uix ope deorum omnium resisti potuisset; Coepere a fa
me mala seu aduersus annus frugib; fuit. seu dulcedine contionū
& urbis deserto agrorum cultu. Nam utrumq; traditur. & patres ple
bem desidem & tribuni plebis nunc fraudem nunc negligentiam consu
lum accusabant; Postremo ppulere plebem. h aut aduersante senatu ut L.
minutius pfectus annonae crearetur. felicior in eo magistratu ad custodiā
libertatis futurus. quā ad curationē ministerii sui. quam quā postremo anno
nę quoq; leuate aut inmeritam gratiam & gloriā tulit; Qui multis circa
finitimos populos legationib; terra mariq; ne quicquā missis nisi quod ex
etruria h aut ita multum frumēti aduectum ē. ut nullum momētum annonae
fecisset. et reuolutus ad dispensationem inopiae confiteri cogendo frumētū
& uendere quod usu menstruo sup eēt fraudandoq; parte diurni cibi
seruitia Criminando inde & obiciendo irae popli frumentarios acerba
inquisitione aperire magis quā leuare inopiam. multi ex plebe spe
amissa potius quā ut cruciarentur trahendo animā capitib; obuolutis
se in tiberim pcipitauerunt; Tum sp. melius ex equestri ordine ut illis
temporib; pdiues remutilem pessimo exemplo peiore consilio ē ag
gressus; frumento namq; ex etruria priuata pecunia p hostiū clientiūq;
ministeria coempto que credo ipsa res ad leuandam publica cura an
nonam impedimento fuerat. largitiones frumēti facere instituit. ple
bemq; hoc munere delenitam. quacumq; incedere conspectus ela
tusq; supra modum hominis priuati secum trahere. h aut dubium consu
latum ei fauore ac spe despondentem; Ipse ut ē humanus animus insaci
abilis eo quod fortuna spondet ad altiora & non concessa tendere; & qm
consulatus qq; eripiendus inuitis patrib; eēt de regno agitare. id unum
dignū tanto apparatu consiliorum & certaminū qd ingens exsudandū at exsuadendū
eēt pmium fore; Iā comitia consularia instabant. quae res eū nec dum
cōpositis maturis ue satis consiliis oppressit. consul sextum creatus.
titus quintius capitolinus minimę oportunus uir nouandi res. collega

ad ditur ei agrippa menenius. cui lanato erat cognomen. & lutius minutius
p̄fectus annonae seu refectus seu qd̄ ad res poscere & in incertum creatus.
Nichil enim constat nisi in libros linteos utroq; anno relatum int̄ magistratus
p̄fecti nomen. Hic minutius eandem rei p̄ curationem agens quā melius priua
tim agendā susceperat. Cum in utraq; domo genus id̄ hominū uersaretur rem
conp̄tam ad senatum refert. tela in domum melii conferri eumq; contiones domi
habere. ac non dubia regni consilia eē. Tempus agende rei nondum stare. c & era
iam conuenisse. & tribunos mercede emptos ad prodendam libertatem. & par
tita ducib; multitudinis ministeria eē. seruis se pene quam tutum fuerit. ne
cuius incerti uaniq; auctor eēt ea deferre; quae p̄ quam sunt audita. & undiq;
primores patrum & priores anni consules increparent. quod eas largitiones
eo & usq; plebis in priuata domo passi essent fieri. & nouos consules quod expec
tassent. donec ap̄fecto annone tanta res ad senatum deferretur. quae consulem
non auctorem solum desiderare. sed & iam uindicem. Tum t̄. quintius cons̄
in merito increpari ait; Qui constricti legib; de prouocatione ad dissoluen
dum imperium latis nequaquam tantū uirium in magistratu ad eam rem pro
atrocitate uindicandam quantum animi haberent. opus eē non forti solum uiro:
sed & iam libero ex solutoq; legum uinclis. Itaq; se dictatorem L. quinctium
dicturum. ibi animum parem tante potestati eē. ap̄ p̄bantib; cunctis. primo qui
nctius abnuere. & quid sibi uellent rogitare qui se & ate exacta. tante dimi
cationi obicerent. Deinde cū undiq; plus in illo senili animo non consilij modo.
sed & iam uirtutis eē. Quā in omnib; aliis dicerent. laudib; q; aut in meritis o
nerarent. & consul nichil remittere. praecatus tandem deos inmortales cincin
natus. ne senectus sua in tam trepidis reb: damno dedecori ue rei p̄. & &. dicta
tor a consule dicitur. Ipse deinde consul seruilium ahalam magistrum e
quitum dicit; Postero diae dispositis p̄sidiis cum in forum descendisse. conuer
saque in eum plebs nouitate rei ac miraculo & &. & meliani atq; ipse dux
eorū in se intentam uim tanti imperii cernerent. exp̄tes consiliorū regni qui tumul
tus quod bellum repens aut dictatoriam maiestatem. aut quinctium post octo
gesimū annū rectorem rei p̄ quaesisse rogitarent. Missus ab dictatore ser
uilius magister equitū ad maelium. uocat te inquit dictator; Cum pauidus ille quid
uelle quererē. seruiliusq; causam dicendam esse proponere. crimenq; a minutio dela
tū ad senatū diluendum. tunc melius recipere se in cateruam suorū. & primū circumspec
tans tergi uersari. postremo cū apparitor iussu magistri equitū ducere. ereptus a cir
cumstantib; fugiensq; fidem plebis romane implorare. & opprimi se consensu patrū

Ad conciliabula in priuata domo fieri non debe.

dicere. quod plebi benigne fecisset. orare ut opem sibi ultimo in discrimine fer
rent. neue ante oculos suos trucidari sinerent. Haec eum uociferantem
assecutus ahala seruilius obtruncat. respersusq; cruore obtruncati stipa
tus caterua patriciorum iuuenum dictatori renunciat. uocatum ad eum mae
lium repulso apparitore concitantem multitudinem poenam meritam
habere; Tum dictator. macte uirtute inquit c̄ seruili esto liberata. Re p̄
tumultuantem deinde multitudinem incerta existimatione facti. ad con
tionem uocari iussit. Et maelium iure caesum pnuntiauit. & iam si regni
discrimine insons fuerit; Qui uocatus a magistro equitū. ad dictato
rem non uenisset. se ad causam cognoscendam consedisse. qua cognita
habiturum fuisse maelium similem causae fortunam. uim parantem ne
iudicio se committeret. ui coerticum eē. Nec cum eo tamquam cum ciue
agendum fuisse qui natus in libero popto inter iura legesq; ex qua ur
be reges exactos sciret. Eodemq; anno sororis filios regis & liberos con
sulis liberatoris patriae propt̄ pactionem indicatam recipiendorum in ur
bem regū a patre securi eē pcussos. ex qua col latinum tarquiniū consulē
nominis odio abdicare se magistratu. atque exulare iussum. in qua de spu
rio cassio p' aliqt̄ annos ppt̄ consilia inita de regno supplitium sumptum.
in qua nup x uiros bonis exilio capite multatos ob supbiam regiā. in ea
spurius maelius spem regni conceperit. Et quis homo. quam quā nullā
nobilitatē nullos honores nulla merita cuiquā ad dominationē pande
re uiā. sed tam̄ claudios cassios consulatib; x iuratib; suis maiorumque
honorib; splendere familiarum sustulisse animos. quo nefas fuerit spu
rium maelium cui tribunatus plebis magis obtandus quam sperandus
fuerit. frumentarium diuitem bilibre farris sperasse libertatem se ciuiū
suorum emisse. ciboq; obiciendo ratum uictorem finitimorum omniū poptm inser
uitutē pellici posse; Ut quem senatorem cum quo uere ciuitas uix posset re
gem ferret. romuli conditoris ab diuorti recepti ad deos insignia atq; imperiū
habentem. non pscelere id magis quam pmonstro habendum. nec satis eē san
guine eius expiatum. nisi tecta parietesq; intra quae tantū amentiae conceptum eēt dissi
parentur. bonaq; contacta p̄tiis regni mercandi publicarentur. iubere
itaq; istores uendere ea bona. atq; in publicum redigere. domū deinde ut
monumēto area & & oppressae nefariae spei diruī exemplo iussit. Id aequi
maelium appellatum ē. L. minutius boue aurato extra portam trigemi
nā ē donatus. Ne plebe quidem inuita. quia frumētum maelianū assibus

bilibre

c̄. ut quē senatorē cōsulē ue
uidere ciuitas uix posset

Egmelium

immodios estimatum plebi diuisit; Hunc minutium apud quosdam
auctores transisse a patrib; ad plebem. undecimumq; tribunum ple
bis cooptatum seditionem motam ex meliana caede sedasse inue
nio. ceterum uix credibile e numerum tribunorum patres auge
ri passos. idque potissimum exemplum a patricio homine intro
ductum. nec deinde id plebi concessum semel optinuisse. aut cer
te temptasse. sed ante omnia refellit fassum imaginis titulum
paucis ante annis lege cautum. ne tribunis collegam cooptare
licere. quae caecilius q̃ iunius sextus titinius. soli ex collegio tri
bunorum neq; tulerant de honorib; minuci legem. et criminari nunc
minutium nunc seruilium apud plebem queri que indignam ne
cem melii non destiterant; Per uicerant igitur ut tribunorum
militum potius quam consulum comitia haberentur. haut dubia
quin sex locis tot enim iam creari licebat. et plebei aliquid ꝓfiten
do se ultores fore maeliane caedis crearentur; Plebs quamquam
agitata multis eo anno et uariis motib; erat nec plures quã tres
tribunos consulari potestate creauit. et in his L. quinctium cin
cinati filium ex cuius dictature inuidia tumultus quęrebatur.
p̃latus suffragiis quin mammercus aemilius uir summae dig
nitatis. L iulium tercium creant. In horum magistratu fide
ne colonia romana. ad lartem tolumnium ueientium regem
ac ueientes defecere. maius additum defectioni scelus. c̃ ful
cinium cloelium tullum sp̃antium. L. roscium legatos romanos
causam noui consilii quaerentes iussu tolumni int̃fecerunt; Leuant
quidam regis facinus in tesserarum prospero iactu uocem eius ambigu
am ut occidi iussisse uideretur a fidenatibus exceptam causam mor
tis legatis fuisse. rem incredibilem interuentu fidenatium nouorũ
sociorum consulentium de caede ruptura ius gentium non auersũ
ab intentione lusus animum. nec deinde ĩ horrorem uersũ. facinus
ꝓprius e. fidem obstringi fidenatium poplm ne respicere spem ul
lam ab romanis posse et conscientiam tantis sceleris uoluisse; Lega
torum qui fidenis caesi erant statuae publicae in rostris posite sunt.
cũ ueientib; fidenatibusq; p̃ter quam finitimis populis ab causa
et iam tam nefanda bellum exorsis atrox dimicatio instabat; Itaq;
ad curam summae rerum quieta plebe tribunisq; eius nichil contro

uersiae fuit. quin consules crearentur. m̄ geganius macerinus tercium
& lucius sergius fidenas abello credo quod deinde gessit appellatus ;
hic enim primus cisanienem cum rege ueientium secundo proelio con
fixit ; Nec incruentam uictoriam retulit. maior itaq; ex ciuib; amis
sis dolor quam laetitia fusis hostib; fuit. & senatus ut intrepidis
reb; dictatorē dici mamercum aemiliū iussit. is magistrū equitū
ex collegio prioris anni quo simul tribuni militū consulari potes
tate fuerant. L. quinctiū cincinatū dignū parente iuuenem dixit.
addilectū a consulib; habitum centuriones ueteres belli periti ad
iecti. & numerus amissorum proxima pugna explaeus. legatos quintū
capitolinū & m̄ fabium uibulanum sequi se dictator iussit. cū potestas ma
ior tum uir quoque potestati par. hostes ex agro romano trans ame
nem sub mouere. collesq; inter fidenas atq; anienem coeperunt referen
tes castra. Nec ante in campo digressi sunt quam legiones auxilio
faliscorum uenerunt ; Tum demum castra & truscorum pro moenib;
fidenarum posita. & dictator romanus haud procul inde a con
fluentis consedit in utrisq; ripis amnis qua sequi munimēto pote
rat uallo interposito. postero die in aciem eduxit. inter hostes ua
rie fuere sententie faliscus procul ab domo militiam aegre patiens
satisq; fidens sibi poscere pugnam. ueienti fidenatiq; plus spei intra
hendo bello eē. tolumnius quāquam suorū magis placebant consilia.
ne longinquā militiā non paterentur falisci postero die se pugnaturum
edicit. dictatori ac romanis quod detrectas s& pugnam hostis. animi acces
sere. Posteroq; die iam militib; castra urbem q; se oppugnaturos fre
mētib; in copia pugnae fiat. Utrimq; acies inter bina castra in medium
campi procedunt ; Veiens multitudine abundans. qui intē dimicationem
castra romana aggrederentur. p' montes circumisit triū populorū exer
citus ita stetit instructus. ut dextrum cornū ueientes. sinistrum falisci
tenerent. medii fidenates eēnt. dictator dextro cornu aduersus faliscos. sinis
tro contra ueientem capitolinus quinctius intulit signa; ante mediam
aciem cū equitatu magister aequitum processit. parump silentium & qui
es fuit. Nec & ruscis nisi cogerentur pugnam inituris & dictatore
arcem romanā respectante. ut ex augurib; simul aues rite admisse eēnt ;
Ex cōposito tolleretur signū; quod simul ubi conspexit primos equites
clamore sublato in hostē emisit. secuta peditū acies ingenti ui confli

xit ;

amenē

Falisci

Nulla parte legiones & rusce sustinuere impetum romanorum eques maxime
resistebat. aequitumq; longe fortissimus ipse rex ab omni parte effu
se sequentib; ob aequitans romanis trahebat certamen; Erat tum inter e
quites tribunus militum A. cornelius cossus eximia pulchritudine corporis
animo ac iurib; par memorq; generis quod amplissimum acceptum maius auc
tiusq; reliquit posteris; Iscum ad impetum tolumnii quacumq; se intendis
s& trepidantes romanas uidit & turmas. insignemq; eum regio habitu uoltan
tem tota acie cognouisset. hic inee inquit ruptor foederis humani uiolator
que gentium iuris. Iam ego hanc mactatam uictimam si modo sancti quic
quam interris eem dii uolunt. legatorum manib; dabo; Calcarib; subditis in
festa cuspide in unum fertur hostem. quem cum ictum equo deiecisset. con
festim & ipse hasta innixus se inpedes excepit. ad surgentem ibi regem um
bone resupinat repetitumq; sepius cuspide ad terram adfixit; Tum ex
angui detracta spolia caputq; abscisum uictor spiculo gerens terrore caesi
regis hostes fundit; Ita equitum quoq; fusa acies quae una fecerat anceps certamen
dictator legionib; fugatis instat. & ad castra conpulsos caedit. fidenatium
plurimi locorum noticia effugere in montes. cossus tiberim cum equitatu
transuectus. ex agro ueientano ingentem detulit predam ad urbem. inter prae
lium. & ad castra romana pugnatum est aduersus partem copiarum ab to
lumnio ut ante dictum est ad castra missam. fabius uibulanus corona primum
uallum defendit; Intentos deinde hostes in uallum egressus dextra principali
cum triariis repente inuadit; Quo pauore iniecto. caedes minor quia pau
ciores erant. fugaq; Non minus trepida quam in acie fuit; Omnib; locis re
bene gesta dictator. sc. iussuq; populi triumphans in urbem redit. longe
maximum triumphi spectaculum fuit Cossus spolia opima regis interfecti ge
rens. In eum milites carmina incondita equantes eum romulo canere. spolia in aede
iouis feretrii prope romuli spolia que opima appellata sola ea tempestate erant
cum sollemni dedicatione dono fixit. auerterat q; in se A. curru dictatoris ciuium
ora. & celebritatis eius diei fructum prope solus tulerat. dictator coronam
auream libra pondo ex publica paecunia populi iussu in capitolio ioui
donum posuit; Omnis ante me auctores secutus. A. cornelium cossum. tr. mil.
secunda spolia opima iouis feretrii templo intulisse exposui; Ceterum
preter quam quod ea rite opima spolia habentur quae dux duci detraxit. Nec du
cem nouimus nisi cuius auspitio bellum geritur. titulus ipse spoliis inscriptus
illos me que arguit contra ea cossum coepisse; Hoc ego cum augustum caesa

rem templorum omniū conditorem aut restitutorem ingressum aedem
feretrii iouis quam uetustate de lapsam refecit se ipsum in thorace linteo
scriptum legisse audissem prope sacrilegium ratussum cossum spoliorum
suorū caesarem ipsius templi auctorem subtrahere testem. qui si ea inre
sit error. Quod tam uetere res annales quod que magistratuum libri quos
linteos in aede repositos moneta eam macer licinius citat. identidem auc
tores septimo p'demum anno cum t̄. quinctio poeno. a cornelium cossū con
sulem habeant. Existimatio cōmunis omnib; ē. nam & iam illud accedit
ne tam clara pugna in eum annum transferri possē; Quod in belle trien
nium ferme pestilentia inopiaq; frugum circa marcum cornelium cons̄ fuit.
Adeo ut quidam annales uelut funesti nichil p̄ter nomina consulū sugge
rant; Tertius ab consulatu cossi annus tribunum eum mil̄ consulari potes
tate habē; Eodem anno magistrum equitū quo in imperio alteram in
signem edidit pugnam equestrem. ea libera coniectura ē. sed ut ego arbitror
uana uersare in om̄s opiniones licē. cum auctor pugnae recentib; spoliis
in sacra sede positis iouem prope ipsum cui uota erant. romulumq; intu
ens haud spernendos falsi tituli testes se. a cornelium cossum consu
lem scripserit. M. cornelio maluginen se L. papirio crasso consulib;
exercitus in agrum ueientem ac faliscum ducti. p̄dae abactae homi
num pecorumque. hostis in agris nusquā inuentus. neq; pugnandi co
pia facta. urbes tam̄ non oppugnate: Quia pestilentia populū i. iua
sit. & seditiones domi quae sitē sunt. nec mota tamen absp̄. moelio tr̄.
pl̄. qui fauore nominis moturum se aliquid ratus & minutio diem dixe
rat. & rogationem de publicandis bonis seruilij ab ale tulerat. falsis crimi
nib; a minutio circumuentum maelium arguens. seruilio caedem cuius in
demnati obiciens. quae uaniora ad populū ipso auctore fuere; Cōerum ma
gis uis morbi ingrauescens curae erat. terrores q; ac p̄digia maxime quod
crebris motib; t̄rae ruere in agris nunciabantur tecta. obsecratio itaq; a popu
lo diuum iuris p̄ euntib; ē facta; Pestilentior inde annus c̄ iulio iterum & L.
uerginio cons̄. tantū metum uastitatis in urbe agrisq; fecit. ut non modo p̄
dandi causa quisquam ex agro romano non exirē. belli ue inferendi memo
ria patrib; aut plebi essē. sed ultro fidenates qui se primo aut opido aut mon
tib; aut muris tenuerant populabundi descenderent in agrū romanū; De
inde ueientiū exercitu accito. Nam falisci p̄ pelli ad instaurandū bellū
neq; clade romanorū neq; sociorū p̄cib; p̄tuere. duo populi transiere amen̄

atq; hauc ꝓcul collina porta signa habuere. trepidatum teq; non in agris magis quam in urbe est; Iulius cōs maggere muris que explicat copias. auergino senatus in aede quirini consulitur dictatorem dici. a seruilium placeat cuique prisco alii structo fuisse cognomen tradiit; Uergilius dum collegam consulerat; moratus pmittente eo nocte dictatorem dixit; Is sibi magistrum postumium ebutium heluium dicit; Dictator omnes luce prima extra portam collinam ad eē iubet; quib; cum q; iuuet suppetebant ad arma ferenda presto fuere; signa exaerario prompta feruntur ad dictatorem. quae cum agerentur hostes in loca altiora concessere; Eo dictator agmine infesto subit; Nec ꝓcul momento signis collatis fudit & fusos legiones compulit inde in urbem fidenas ualloq; circumdedit; sed neq; scalis capi poterat urbs alta & munita neq; obsidione uis ulla erat. quia frumētū non necessitati modo satis sed copie quoq; abunde exacte contecto sufficiebat; Ita expugnandi pariter cogendiq; ad deditionē spe amissa. dictator in locis propē ꝓpinquitatē notis ab aduersa parte urbis maxime neglecta natura tutissima erat agere in arcē cuniculum instituit; ipse diuersissimis locis subeundo ad moenia quadrifariam diuiso exercitu. qui alii aliis succederent ad pugnā continenti die ac nocte praelio absensu operis hostes auertebat. donec pfosso a castris monte erecta in arcem mia. Intentisq; & fusos ad uanas acerto periculo minas clamor sup caput hostilis captam urbē ostendit; Eo anno cē fuit sp. lucius & mā gegamius macerinus censores nulla publica in campo martio probauerunt; Ibiq; primū census populi eē actus; Eosdem cōs insequenti anno refectos. tullū tercium uerginiū Iterum apud macrum licinium inuenio. ualerius anciat. & q. cubero. m. manlium & quinctium sulpitiū cōs ineunt annū edunt; Caeterum in tam discrepante editione & cubero & macer libros sine ore auctores pferentur; Neuter tribunos militum eo anno fuisse tradidit ascriptoribus; antiquis dissimulat. licinio libros haud dubie sequi uisus placet; Et cubero incertus uereē. sed inter cetera uetustate incompta hoc qq̄ in incerto positum. Trepidatum in etruria est post fidenas captas non uetustis; solū externis metu simul ex cadis sed & iam fatiscis memoria unius primo cum his belli quā quam rebellantib; non affuerant; Igitur cum due ciuitates legatis circa xu.

fidene cap. sunt

Iegatis

populos missis impetrassent ut ad uoltum nefanū indiceretur omni & turię
concilium ue lut magno inde tumultu imminente. senatus mamercum
ae milium dictatorem Iterum dici iussit. Abeo aurelius postumius tubero
magister equitū ē dictus. bellumq; tanto maiore quam ꝓximo conatu
apparatum ē. quanto plus erat ab omni etruria periculi quam ab duobus
populis fuerat; Ca res aliquanto ex spectatione omnium tranquillior
fuit; Itaq; cum renunciatū a mercatorib; &c negata ueientib; auxilia iussos
que suo consilio bellū initum suis uirib; exequi nec aduersarum rerum
quaerere socios cum quib; spem integram communicati non sunt. Tum
dictator ne nequam creatus &c materia quaerendę bello gloriae ad
empta in pace aliquid operis edere quod monumētum eēt dictature cupi
ens censuram minuere parat seu nimiam potestatem ratus seu non tam
magnitudine honoris quā diuturnitatis offensus. contione itaque
aduocata rem p̄ foris gerendam ait tutaq; omnia prestanda deos im
mortales suscepisse. se quod intra muros agendum &c libertati PR
consulturū maximam autē eius custodiam eē. si magna imperia diutur
na non eēnt. Et tempori modus imponerentur quib; iuris imponi non
possē. alios magistratus annuos eē quinquennalem censuram grauem
eē. isdem ꝑtot annos magna parte uitae obnoxios uiuere. se legem
laturum ne plus quam annua ac semenstris censura eēt; Consensu
ingenti populi legem postero die ꝑtulit; Et ut re ipsa inquit sciatis
quirites quam michi diuturna non placeant imperia dictatura me
abdico. deposito suo magistratu modo aliorum magistratui imposito
fine alteri cum gratulatione ac fauore ingenti populi domum ē re
ductus. censores aegre passi mamercum quod magistratum PR mi
nuissē tribu mouerunt; Octiplicatoq; censu aerarium fecerūt quā
rem ipsum ingenti animo tulisse ferunt. causam potius ignominię
intuentem quā ignominiam; Primores patrum quāquam deminutū
censurae ius noluissent. exemplo acerbitatis censoriae offensos. quip
pe cum se quisq; diutius ac sepius subiectum censorib; fore cerne
rent. quam censuram gestarent; Populi certe tanta indignatio co
orta dicitur. ut uixa censorib; nullius auctoritate pretē q̄ ipsius ma

merci deterreri quiuerit. tribuni plebis assiduis contionib; prohibendo comitia
cum cum res prope ad interregnum perducta esset. euicere tandem ut tribu
ni militum consulari potestate crearentur; Victoriae premium quod pete
batur ut plebeius crearetur nullus fuit. omnes patricii creati sunt. m. fabius
uibulanus. m. folius. l. sergius fidenas; Pestilentia eo anno aliarum rerum
otium prebuit. aedes apollini pro ualitudine populi uota est. multa diuum ui
ri ex libris placandae deum irae auertendaeq; a populo pestis causa fece
re. Magna tamen clades in urbe agrisq; promiscue hominum pecorumq;
pernitiae accepta. famen cultorib; agrorum timentes in etruriam pompti
numque agrum et cumas postremo in siciliam quoq; frumenti causa mi
sere. consularium comitiorum nulla mentio habita est. tribuni militum consu
lari potestate omnes patricii creati sunt. l. pinarius mamercus. l. furius
medullinus. sp. postumius albus. eo anno uis morbi leuata. neq; a penuria
frumenti quia ante prouisum erat periculum fuit; Consilia ad mouenda
bella in uolscorum aequorumq; conciliis et in etruria ad fanum uoltum ne
agitata. ibi prolate in annum res. decretoq; cautum ne quod ante concilium
fieret; Nequicquam ueiente populo quaerente eandem qua fidene de
letae sint imminere ueiis fortunam Interim romae principes plebis iam
diu nequicquam imminentes spei maioris honoris dum foris otium esset.
cetus indicere in domos tribunorum plebis ibi secreta consilia agitare.
queri se a plebe adeo spectos ut cum per tot annos tribuni mil consulari potesta
te creentur nulli unquam plebeio ad eum honorem aditus fuerit. mul
tum prouidisse suos maiores qui cauerint. ne sui patricio plebei ma
gistratus paterent. aut patricios habendos fuisse tribunos plebi. adeo
se suis et iam sordere. nec a plebe minus quam a patrib; contemni. alii pur
gare plebem. culpam in patres uertere. eorum ambitione artibusq; fieri
ut ob septum plebis id ad honorem iter. se plebi respirare ab eorum mixtis precib;
minisq; liceat. memorem eam suorum inituram suffragia esse. et parto auxilio im
perium quoque ascituram. placet tollenda ambitionis causa tribunos legem pro
mulgare ne cui album uestimentum album addere peticionis licet et causa. parua
nunc res et uix serio agenda uideri possit quae tunc ingenti certamine pa
tres ac plebem accendit. uicere tamen tribuni legem perferrent. apparebat
q;

irritatis animis plebem ad uos studia inclinaturā que nec libera
eēnt sm̄c factum ē. ut consularia comitia haberentur. tumultus cau
sa fuit: Quem ab aequis & uolscis latini atq; hernici nunciarant t̄.
quinctius L. filius cincinnat' eidem & paeno cognomen additur. & Gne
us iulius mento cons̄ facti. nec ultra terror belli est dilatus. lege sacrata
quae maxima apud eos uis cogende militiae erat. dilectu habito utrimq;
ualidi exercitus profecti in algidū conuenere. ibiq; seorsum uolsci castra
communiuere intentiorque quam umquam ante muniendi exercendi
que militem cura ducib; erat. eo plus nuntii terroris romā attulere. se
natui dictatorem dici placuit; Quia & si saepe uicti populi maiore
tam̄ conatu quam aliarum quam rebellarent. & aliquantum romanae
iuuentutis morbo absumptum erat. Ante omnia priuata consulū
discordiaque inter ipsos erat & certamina in consiliis omnib; terrebant;
Sunt qui male pugnatum ab iis consulib' in algido auctores sint. eamq;
causam dictatoris creandi fuisse. Illud satis constat ad alia discordes in uno
ad uersus patrum uoluntatem consensisse Ne dicerent dictatorem donec
cum alia aliis terribiliora afferrentur. nec in auctoritate senatus consu
les essent. Quintus seruilius priscus summis honorib; egregie usus
Uos inquit tribuni plebis qm̄ ad extrema uentum ē. senatus appellat. ut
in tanto discrimine rei p̄. dictatorem dicere consules potestate urā co
gatis; Qua uoce audita occasionem oblatam rati tribuni augendae
potestatis secedunt; Pque collegio pnunciant placere consul senatui
dicto audientes eē. si aduersus consensum amplissimi ordinis ultra ten
dant in uincla seduci eos iussuros. cons̄ ab tribunis quam ab senatu uinci
maluerunt. Proditum a patrib; summi imperii ius datum que sub iugū
tribunitie potestati consulatum memorantes. siquidem cogi aliquid pro
potestate a tribuno cons̄. & quo quid ulterius priuato timendum foret. in uincla
& iam duci possent. sors ut dictatorem dicerent. Nam ne id quidem int̄ col
legas conuenerat t̄. quinctio euēit. is. a. postumiū tubtum socerū suū seueris
simi imperii uirū dictatorem dixit; Abeo L. iulius magister equitū ē dic
tus. simul edicitur & iustitium. neque aliud tota urbe agi quā bellum

c̄ obedientes

c. de lect.

apparari cognito uacantium militiae munere p̄ bellum differtur;
Ita dubii quoq; inclinant ad nomina danda. & hernicis latinisque
milites imperati. utrimq; obnixe oboeditum dictatori ē; haec omā
celeritate ingenti acta relictoq; cñ iulio consule ad p̄sidium urbis
& l. iulio magistro equitum ad subita belli ministeria nequa res
qua eguissent in castris moraretur. Dictator p̄eunte aulo cornelio
pontifice maximo ludos magnos tumultus causa uouit; Profectusq;
aburbe diuiso cum quintio consule exercitu ad hostes p̄uenit. sicut
bina castra hostium paruo int̄se spatio distantia uiderant ipsi quoq;
mille ferme passus ab hoste dictator tusculo consul lanuuio propiorem
locum castris coeperunt; Ita quatuor exercitus totidem momenta
planitiem in medio n̄ paruis modo excursionib; ad p̄lia sed uel ad ex
plicandas utrimq; acies satis patentem habebant. nec ex quo castris
castra conlata sunt cessatum aleuib; p̄lus ē. facile paciente dictato
re conferendo uires spem uniuerse uictoriae temptato paulatim euen
tu certaminū suos precipere; Itaque hostes nulla in proelio iusto re
licta spe noctu ad orta castra cons̄rem in casum ancipitis euentus con
mittunt. Clamor subito ortus non consulis modo uigiles exercitū
deinde omnem sed dictatorem qq̄ ex somno excuiit. Vbi p̄senti ope
res egebant. consul nec animo defecit. nec consilio; pars militum por
tare stationes firmat. pars corona uallum cingunt; In alteris apud
dictatorem castris quo minus tumultus ē. eo plus animaduertit.
quid opus facto sit. misso extemplo ad castra subsidio. Cui spu
rius postumius albus legatus p̄ficitur. Ipse parte copiarum par
uo circuitu locum maxime secretum ab tumultu petit. Unde
nec ex opinato aduersum hostem inuadat. q̄ sulpitiū legatum
p̄ficit castris. m̄ fabio legato ad signat equites. nec ante lucem
mouere iub & manum; Int̄ nocturnos tumultus moderato dif
ficilem omnia quae uel alius imperator prudens & impiger
in tali re p̄ciperet agere & q; p̄cipit ordine atq; agit; Illud exi
miū consilii animiq; specimen & ne utiq; uulgate laudis quod

ultro ad oppugnanda castra hostium unde maiore agmine profec
tus exploratum fuerat nigeganium cum cohortib; dilectis mi sit.
Qui postquam intentos homines in euentum periculi alieni pro se
incautos neglectis uigiliis stationibusq; est adortus. prius pene
coepit castra. quam oppugnari hostes satis scirent; inde fumo
ut conuenerat datum signum. ubi conspectum ab dictatore excla
mat. capta hostium castra nuntiariq; passim iubet; & iam luces
cebat omnia que suboculis erant. & fabius cum equitatu impe
tum dederat. & consul eruptionem e castris intrepidos iam hostes
fecerat. dictator autem parte altera subsidia & secundam aci
em adortus circum agentes ad dissonos clamores ac subitos
tumultus. hosti undique obiecerat uictorem peditem equitemq;;
circumuenti iam in medio ad unum omnes poenas rebellionis
dedissent: Ni uetius messius ex uolscis nobilior uir factis
quam genere iam orbem uoluentes suos increpans clara uoce
Hic prebituri inquit uos telis hostium estis. in defensi. inulti;
Quid igitur arma habetis aut quid ultro bellum intulistis in otio tu
multuosi. in bello segnes. Quid hic stantib; spei est. an deum ali
quem protecturum uos rapturum quae hinc putatis. ferro uia facien
da est hac qua progressum uideritis agite qui uisuri domos paren
tes coniuges liberos estis Ite mecum. non murus nec uallum sed
armati armatis obstant. uirtute pares necessitate quae ulti
mum ac maximum telum est superiores. haec locutum exsequen
tesq; dicta redintegrato clamore secuti dant inpressionem
qua postumius albus cohortes obiecerat. & mouerunt uictorem
donec dictator pedem iam referentib; suis aduenit. Eoq; om
ne prelium uersum est. uni uero messio fortuna hostium innititur
multa utrimq; uulnera multa passim caedes est; Iam ne duces
quidem romani incruenti pugnant. unus postumius ictus saxo
perfracto capite acie excessit. Non dictatorem humerus uulnera
tus. non fabium prope ad fixum equo femur non brachium absci

sum consulem extam ancipiti proelio summouit. messium impetus pstra
tos caede hostes cum globo fortissimorum iuuenum extulit ad castra uol
scorum quae nondum capta erant. Eodem omnis acies inclinatur. con
sul efusos usq; ad uallum psecutus. ipsa castra uallumq; aggreditur;
Eodem & dictator alia parte copias admouet. non segnior oppugna
tio e. quam pugna fuerat. consulem signum quoq; intra uallum
iniecisse ferunt. quo milites acrius subirent. repetendoq; signa pri
mā inpressionem factam. & dictator pro rupto uallo iam in castra
proelium intulerat; Tum abici passim arma & dedi hostes coepti.
castrisq; & his captis hostes pter senatores omnes uenundati sunt.
pda pars sua cognoscentib; latinis atq; hernicis reddita. partem
subhasta dictator uendidit. ppositoq; consule castris ipse triumphans
inuectus urbem dictatura se abdicauit; Egregiae dictaturae tristem
memoriam faciunt. qui filium ab apostumio qd occasione bene pug
nandi captus iniussu discesserit psidio uictorem securi pcussum tra
dunt. Nec libet credere. & licet in uarius opinionib; & argumto e. quod
imperia malliana non postumiana appellata sint. quem qui prior auc
tor tam saeui exempli foret occupaturus insignem titulum crudelitatis
fuerit. Imperioso quoq; manlio cognomen inditum. postumius nulla
tristi nota e insignitus. cn c iulius cons edem apollinis absente collega
sine sorte dedicauit. aegre ea passus quintius cum dimisso exercitu ur
bem redisset. Ne quicquam in senatu e conquestus; insigni magnis rebus
anno additur: Nichil tum ad rem romanam ptinere uisum. quod carta
ginienses tanti hostes futuri tum primum psediciones siculorum ad par
tis alterius auxiliu in siciliā exercitum traiecere; Agitatum in urbe ab
tribunis plebis ut tribuni militum consulari potestate crearentur. nec ob
tineri potuit. cons fiunt l. papirius crassus. l. iulius; aequorum legati foe
dus ab senatu cum petissent. & pfoedere deditio ostentaretur. inducias an
norum octo impetrauer; Volscorum res sup acceptam in algido cladem ptinatiae
certamine in tpacis belliq; auctores in iurgia & seditiones uersa; undiq;
otium fuit romanis. legem de multarum aestimatione pgram populo cum

ab tribunis parari consules unius ex collegio proditione excepissent.
ipsi p̄occupauer̄ ferre. consules. L. sergius fidenas iterum. hostius lucre
tius tricipitinus. nichil dignum dictu actum iis consulib; secuti eos cons̄ A.
cornelius cossus. t̄. quinctius paenus iterum uehientes in agrum romanū
excursionem fecer̄. fama fuit quosdam ex fidenatium iuuentute parti
cipes eius populationis fuisse. cognitio q; eius rei L. sergio & q̄. seruilio &
mamerco aemilio p̄missa. quidam hostiam relegati q̄d̄ cur p̄ eos dies a fi
denis auffuissent parum constabat. colonorum additus numerus. ager que
his bello inter emptorum adsignatus. siccitate eo anno plurimum labo
ratum e̅. nec caelestes modo defuerunt aquae. sed terra quoq; ingenito
umore egens uix ad p̄ennes suffecit amnes; Defectus alibi aquarum cir
ca horridos fontes riuosque stragem siti e quorum morientium dedit.
scabie alia absumpta uulgatique contactu in homines morbi. & primo
in agrestes ingruerant. seruitiaq; urbs deinde impletur. nec corpora modo
affecta tabe. sed animos q̄q̄ multiplex religio & pleraq; externa inuasit.
nouos ritus sacrificandi uaticinando inferentib; in domos. quib; questui
sunt capti sup̄sticione animi. donec publicus iam pudor ad primores ciui
tatis p̄uenit cernentes in omnib: uicis sacellisq; peregrina atq; insoli
ta piacula pacis deum exposcende; datum inde negotium aedilib; ut
animaduerterent. nequi nisi romani dii Neu quo alio more quam pa
trio colerentur. Irae aduersus ueientes in insequentem annu. Gaium
seruilium ahalam. L. papirium mugilanum cons̄ dilatae sunt; Tunc
quoq; ne confestim bellum indiceretur neue exercitus mitterentur.
religio obstitit. facilis prius mittendos ad res repetendas censuere. cum
ueientib; nup̄ acie dimicatum ad nomentum & fidenas fuerat. inducie
que inde non pax facta quarum & dies exierat. & ante diem rebellauerant.
missi tamen feciales. nec eorū cum more patrū iurati repeterent res. uerba
sunt audita. controuersia inde fuit utrum populi iussu indiceretur bel
lum an satis ett̄. sc̄. p̄uicere tribuni denunciando impedituros se dilectum.
Ut quinctius consul de bello ad populū ferr̄ & omnes centuriae iussere
In eo quoq; plebs superior fuerit. quod tenuit. Ne consules in p̄ximū annū

c̄ feciales

crearentur; tribuni militum consulari potestate quatuor creati. q̄ poe
nus & consulatu centurio furius. m̄ postumius. A̅. cornelius cossus.
ex his cossus p̄ fuit urbi. tres dilectu habito profecti sunt. Ueios. docu
mento que fuere quam plurimum imperium bello inutile eēt tenen
do ad sua quisq; consilia cum aliud alii uideretur aperuerunt ad oc
casionem locum hosti. in certam namq; aciem signum aliis dari recep
tui aliis cani uibentib; inuasere oportune ueientes. castra ꝓpinqua tur
batos acterga dantes accepere. plus itaq; ignominiae quam cladis ē
acceptum. maesta ciuitas fuit. nunci insueta. odisse tribunos poscere
dictatorem in eo uerti spes ciuitatis & cum ibi quoq; religio obstaret
ne non posset nisi ab consule dici dictator augures consulti eam reli
gionem exemere. Aulus cornelius dictatorem. m̄. aemilium dixit.
& ipse ab eo magister aequitum ē. dictus. ad eo simul fortuna ciuita
tis uirtute uera eguit. nichil censoria animaduersio effecit. quo
minus regimen rerum ex notata indigne domo pet eretur; ueientes
re secunda elati missis circum etruriē populos legatis iactando tres
duces. R̄. ab se uno proelio fusos. cum tam̄ nullā publici consilii socie
tatem mouissent. uoluntarios undique ad spem p̄de asciuerunt. Uni
fidenatium populo rebellare placuit. Et tamquam nisi abscelere
bellum ordiri nefas &c. sicut legatorum antea ita tum nouorum
colonorum cede in butis armis ueientib; sese coniungunt, consulta
re inde principes duorum populorum ueios an fidenas sedem bel
li caperent. fidene uisae oportuniores; itaq; traiecto tiberi ueientes
fidenas transtulerunt bellū; Romae terror ingens erat. accito exerci
tu aueis eoq; ipso obrem male gestam ꝑculsa castra locantur. Ante por
tam collinam. & in muris armati dispositi & iusticium in foro tabneq;
clause fuerūt; Omnia castris quam urbi similiora. cū trepidam ciuitatē
p̄conib; ꝑuicos dimissis. dictator ad con tionē ad uocatam increpuit.
quod animos ex tam leuib; momentis fortune suspensos gererent. ut
parua iactura acceptaq̄ ipsa non uirtute hostiū nec ignauia romani
exercitus sed discordia imperatorum accepta sit. Ueientem hostem exi

et uictum ꝑtimescant. fidenasque prope saepius captas quam oppug
natas. eosdem & romanos & hostes eē qui ꝑtot secula fuerint. eosdem
animos easdem corporis uires eadem arma gerere. se qq̄ eundem dic
tatorem m̄ aemilium eē qui ante ueientium fidenariūq; adiunctis
faliscis ad nomentum exercitus fuderit. & magistrum equitū A.
corneliū eundem inaciae fore qui priore bello tribunus militum
larte tolumnio rege ueientium inconspectu duorū exercituū occi
so spolia opima iouis feretrii templo intulerit. pro inde memores
secum triumphos secum spolia secum uictoriam eē. cum hostib; sce
lus legatorum contra ius gentium interfectorum caedem in pace fi
denatium colonorum inducias ruptas septimam infelicem defectio
nem arma caperent. simul castra castris coniunxissent satis confi
dere. nec sceleratissimis hostib; diuturnum ex ignominia exerci
tus romani gaudium fore & P. R. intellecturū quanto melius de
re p̄ meriti sint. qui se dictatorem tercium dixerint quam eos qui
obereptum censure regnum labem secundae dictaturae suae im
posuerunt; Uotis deinde nuncupatis profectus. mille ꝛ qngentos M. & A. passus
citra fidenas castra locat. dextra montib; leua tiberiam ne septus. t̄.
quinctium poenum legatum occupare montes iub&. occultumque
id iugum capere. quod abtergo hostib; for&. ipse postero die cum etrus
ci pleni animorum ac pristini diei meliore occasione quā pugna in a
ciem processissent. Cunctatus parumꝑ dum speculatores referrent
q̄ euasisse in iugum propinquum arci fidenarum signa profert:
Peditumq; aciem instructam pleno grandu in hostem inducit. magis
tro aequitum p̄cipit. ne in iussu pugnam incipiat. secū opus sit eques
tri auxilio signum daturum. tum ut memor regiae pugnae me
mor opimi doni romuliq; ac iouis feretrii rem gerer&; legiones
impetu ingenti confligunt. romanus odio accensus impiū fide
natem p̄donem ueientem ruptores induciarū cruentos legatorū
infanda cede resꝑsos sanguine colonorum suoꝝ ꝑfidos socios in
belles hostes conpellans. factis simul dictisq; odiū expl&. Con

cusserat primo statim congressu hostem. cum repente pate factis fi
denarum portis noua erumpit acies inaudita ante id tempus inuisita
taq; ignib; Armata ingens multitudo facib; q; ardentib; tota collu
cens uelut fanatico instincta cursu ī hostem ruit. formaq; insolite pug
nę romanos parump exterruit; Tum dictator magistro equitum equi
tib; q; tum ex montib; q̄ accito p̄lium ciens ipse in sinistrum cornu quod in
cendio similius quā p̄lio t̄ritum cesserat flammis accurrit. claraque uoce
fumone uicti inquit uelut examen apium loco ur̄o exacti inermi cede
tis hosti: non ferro extinguitis ignes: non faces has ipsas pro se quisque
si igni non telis pugnandum ereptas ultro inferetis. Agite nominis
romani ac uirtutis patrum ur̄e q; memores uertite incendium hoc in
hostium urbem. & suis flāmis delete fidenas. quas ur̄is beneficiis placa
re non potuistis. legatoꝝ hoc uos ur̄oꝝ colonoꝝ q; sanguis uastatiq;
fines monent. Ad imperiū dictatoris mota cuncta acies. faces partim
emisse excipiuntur. partim ui eripiuntur; utraq; acies armatur igni
magister equitum & ipse nouat pugnā equestrem. frenos ut detrahant
equis imperat; Et ipse princeps calcarib; subditis euectus ęquo inme
dios ignes infertur. & alii concitati aequi libero cursu fer̄ ęquitē in hostē;
Puluis elatus mixtusque fumo lucem ex oculis uirorum ęquorūq; aufert;
Eaq̄ militem terruerat species. nichil terruit equos. Ruine igitur simi
lem stragem eques quacumq; ꝑuaserat dedit. clamor deinde accidit
nouus qui cum utramq; mirabundam in se aciem uertisset. Dictator
exclamat quinctiū legatū & suos abtergo hostem ad hortos. ipse re
dintegrato clamore infert acrius signa, cum duae acies duo diuersa
proelia circumuentos & ruscos & a fronte & abtergo urgerent. neque
in castra retro neq; in montes, unde se nouus hostis obicerat iter fugę
eēt. q equitē passim liberi frenis dispulissent equi. ueientiū maxima
pars tiberim effusi petunt. fidenatium qui sup̄sunt ad urbem fidenas ten
dunt. infer̄ pauidos fuga in mediam caedem. obtruncantur in ripis;
Alios in aquā cōpulsos gurgites ferunt. & iam peritos nandi lassitudo
& uulnera & pauor degrauant. pauci ex multis tranant. alterū agmen

ferrur per castra urbem eadem & romanos sequentes impetus rapit.
quinctium maxime & cum eo digressos modo demonstrabat recentissimum
ad laborem militem qe ultimo p̃lio aduenerat. Hũ p̃quam mixti hosti
b; postram intrauere in muros in uadunt. fusq; capta oppidi signũ
ex muro tollunt. Quod ubi dictator conspexit. tamen ipse inde
serta hostiũ castra penetrauerat. cupientem militem dissuere ad
p̃dam spe in recta maioris urbe praede ad portam ducit. receptus
que intra muros in arcem quo ruere fugientium turbam uidebat pgit;
Hec minor caedes urbe donec ab iectis armis nichil p̃ter uitam
petentes dictatori dederunt. urbs castra q; diripiuntur. Postero die
singulis capitis ab equite ad centurionem sorte ductis. & quorum
exima uirtus fuerat bonis aliis sub coronam uenditis exercitum ingẽ
torem opulentumq; p̃da triumphans Dictator romam reduxit.
iussoq; magistro equitum abdicare se magistratu ipse deinde ab
dicat die sexto decimo reddito in pace imperio qd in bello cepitisq;
reb; acceperat; Classib; quoq; ad fidenas pugnatum cũ ueientib;
quida annales reculere. rem aeque difficilem ad q; incredibilem
nec nunc laco satis ad hoc animẽ & cum aliquanto ut aueteris ac
cepimus arrore. nisi in ratis ex tu forte fluminis q̃ hibendo aliquarũ
nauiũ concursu in maius ut fit celebrantes nauales uictoriae uanũ titulũ
appetiuere; n sequens annus tribunos militares consulari potestate
habuit. A. sempronii ã tribunũ L. q̃. cincinnatũ l. furii medullini. L. ? Amacinum
horatii barbati. ueientib; anno. xx. in dictae dare & aequis triennio
cũ pluriũ annorũ pacis sent; & a seditionib; urbanis otium fuit. annũ
in sequentem neq; bello fortis neq; domi seditione insignem ludi bello
uoti celebrem & tribunorum militũ apparatu & finitimorũ concursu
fecere; tribuni consulari potestate erat claudius crassus. sp̃ neuius
rutilius t. sergius fidenas. sex iulius cullius spectaculũ comitate
& iam hospitum adquam publico consensu uenerant ad ueios gra
tius fuit. Post ludos contiones seditiosae tribunorũ plebi fuerunt.
oburgantiũ multitudinẽ qd ammiratione eorũ quos odissent

stupens in aeterno se ipsa tenere seruitio. & non modo ad spem
consulatus in partem reuocandam aspirare non audere sed ne
in tribunis quidem militū creandis que communia eēnt comitia
patrum ac plebis ac sui ac suorū meminisse. Desinere ergo mira
ri cur nemo de cōmodis plebis agere. eo impendi laborem ac peri
culum unde emolumentū atq; honos speretur. nichil non aggres
suros homines si magna conatis magna p̄mia proponantur. ut
quidem aliquis t̄s R̄. pt. ruat cetus in certamina. periculo ingenti
fructu nullo ex quib; procerto habeat patres aduersus quos tende
re. bello inexpiabili se p̄secuturos apud plebem p̄ qua dimicaue
rit. nichilo se honoratiorem fore. neq; sperandū neq; postulandū
eē. magnos animos magnis honorib; fieri. neminem se plebeium
contempturum ubi contemni desissent. experiendam rem. Deniq;
in uno aut altero sese fit ne aliquis plebeius ferendo magno hono
ri. portento simile miraculo q; si fortem ac strenuum aliquē
existere ortum ex plebe crederetur. summa ui expugnatū eē.
ut tribuni militū consulari potestate & ex plebe crearentur. Pe
tisse uiros domi militieq; spectatos. primis annis. suggillatos
repulsos. risui patrib; fuisse. desisse postremo p̄bere ad contu
meliā os. nec se uidere cur non lex quoq; abrogetur. qua id li
ceat. quod nunquam futurum sit. minorem quippe ruborem
fore in uiris iniquitatē quam si p̄ indignitatem ipsorum p̄terean
tur; huius generis orationes cum ad sensu audite incitauere quos
dam ad petendū tribunatū militū. aliū alia de cōmodis plebis
laturum se in magistratu profitentem. agri p̄ublici diuidendi.
coloniarum que deducendarū. ostentato spes. & uectigali posses
sorib; agrorum in posito in stipendium militū erogandi aeris;
Captatum deinde tempus ab tribunis militū quo p̄ discessū homi
nū a urbe cum patres clam destina denuntiatione reuocati
ad diem certam essent senatus consultum fiere absentib; tribu
nis plebis. ut qm̄ uolscos in hernicorū agros p̄ datum exisse fama

&c. ad rem inspiciendam tribuni militum proficiscerentur; Consu
lariaq; comitia haberentur; profecti appium claudium filium xui
ri p̄fectum urbis relinquunt in pigrum iuuenem & iam inde ab in
cunabulis imbutum odio tribunorum plebisq; tribuni plebis nec
cum absentib; ius qui sc̄ fecerant nec cū appio transacta re qd̄ conten
tenderent fuit. Creati consules sc̄ sempronius atratinus q. fabi
us iubulanus, peregrinares sed memoriae digna traditur eo an
no facta uulturnū & ruscorum urbē quae nunc capua ē. ab san
nitib; captam. capuamq; abduce eorū capio uel qd̄ ꝓpius uero ē
a campestri agro appellatam coepere autem prius bello fatiga
tis & ruscis in societatem urbis agrorum acceptis. Deinde festo
die graui somno epulisq; incolas ueteres noui coloni noctur
na cede adhorti; his reb; actis cons̄ hi quos diximus idibus de
cembris; magistratū accepere; am non solum qui adid
missi erant retulerunt imminere uolscum bellū sed legati
quoq; ab latinis & hernicis nunciabant. Non ante umquā
uolscos nec ducib; legendis nec exercitus scribendo intentio
res fuisse, uulgo fremere aut in ꝑp & uium arma bellumq; obli
uioni danda iugumq; accipiendum aut his cum quib; de im
perio certetur nec uirtute nec pacientia nec disciplina rei mili
taris caedendum eē. Haud uana attulere sed nec ꝑinde pa
tres moti sunt &c. sempronius cui ea prouintia sorti euenit.
tamquam constantissime rei fortune fretus qd̄ uictoris po
puli aduersus uictos duxisse omnia temere ac negligenter egit.
adeo ut discipline romanae plus in uolsco exercitu quā in ro
mano &c. tergo fortuna ut sepe alias uirtutem ē secuta. primo
proelio quod a sempronio incaute inconsulteq; cōmissum ē.
non sub sidiis firmata acie non equite apte locato concursū
ē; Clamor inditium primum fuit. qua res inclinatura
&c. excitacior crebriorq; ab hoste sublatus. ab romanis dis
sonus in par segnius saepe iteratus. incerto clamore pro di

dit pauorem animorum. eo ferocior illatus hostis urgere scutis
micare gladiis. altera ex parte nutant circumspectantib; galeae
& incerti trepidant applicant q; se turbe, signa nunc resisten
tia deseruntur ab ante signanis nunc int̄ suos manipulos reci
piuntur. Nondum fuga certa nondum uictoria erat tegi
magis romanus quam pugnare uulsci inferre signa urgere
aciem. plus cedis hostium uidere quam fuge. Iam in omnib; locis
ceditur. ne quicquam sempronio consule obiurgante atq; hortan
te. nichil nec imperium nec maiestas ualebat. data que mox terga
hostib; forent. ni sextus tempanius decurio aequitū labente iam
re p̄senti animo subuenisset. qui cum magna uoce exclamasset ut
equites qui saluam rem p̄ uellent ee ex equis desilirent. omniū turma
rū equitib; uelut ad consulis imperium motis. nisi haec inquit
armata cohors sistit impetum hostium actum de imperio est.
sequimini p̄uexillo cuspidem meam. ostendite romanis uolscis
q; Neque equitib; uobis ullos equites nec peditib; ee pedites
pares; cū clamore comprobata adhortatio esset uadit alte cuspidē
gerens. qua cumque incedunt. ui uiam faciunt. eo se inferunt
obiectis parmis ubi suorū plurimum laborem uident. restituunt
omnib; locis pugnā quae eos impetus tulit. nec dubium erat
quin si tam pauci simul obicere omnia possent. terga daturi hos
tes fuerint. & cum iam parte nulla sustinerentur. dat signū uols
cus imperator ut parmatis nouae cohorti hostiū locus detur.
donec impetu illatis ab suis excludantur. Quod ubi ē factū
int̄clusi aequites nec prorumpere eadem qua transierant posse.
ibi maxime confertis hostib; qua uiam fecerant; & consul legionesq;
romane cum qd̄ tegumen modo omnis fuerat. nusquā uiderent ne
tot fortissimos uiros int̄clusos opprimeret hostis. Tendunt in quem
cumq; casum. diuersi uolsci hinc consulem ac legiones sustinere. al
tera fronte instare tempanio atq; aequitib;. qui cum saepe conati
nequissent p̄rumpere ad suos tumulo quodam occupato in orbem se

c̄ obire

tutabantur nequaquam inulti nec pugnae finis ante noctem
fuit; Consul quoq; nusquam remisso certamine dum quicquam
sup fuit lucis hostem tenuit. Nox incertos diremit. tantusq; ab in
prudenti euentu utraq; castra tenuit pauor. ut relictis sauciis &
magna parte impedimentorū ambo pruictis exercitus se in montes
pximos reciperent. tumulus tamen circumsessus ultra mediam ē noc
tem; Quo cum circūsedentib; nunciatū eēt. castra deserta eē. uictos
rati suos & ipsi qua quemq; in tenebris pauor tulit fugerunt. tempa
nius metu insidiarum suos ad lucem tenuit Digressus deinde ipse.
cū paucis speculatū cū ab sauciis hostib; sciscitando conperiss & castra
uolscorū deserta eē. laetus ab tumulo suos deuocat. & in castra romana
penetrat. ubi cum uasta deserta q; omnia atq; eandem quā apud hos
tes foeditatem inuenissē. priusquā uuolscos cognitus error reducerē.
quib; poterat sauciis ductis secum ignarus quā regionem consul petis
s & ad urbem pximis itinerib; pgit; Iam eo fama pugnae aduerse cas
trorūq; desertorum plata erat. & ante omnia deplorati erant. equi
tes non priuato magis quam publico luctu. fabiusq; consul terrore ur
bi quoq; iniecto stacionem ante portas agebat. Cum equites pro
cul uisi non sine terrore ab dubiis qui nam eēnt mox cognitis tantam
ex metu leticiam fecere. ut clamor urbē puaderē gratulantiū sal
uos uictoresq; redisse equites. & ex maestis paulo ante domib; quae
conclamauerant suos pcurreretur in uias. pauidaeq; matres ac con
iuges oblitae pgaudio decoris obuiam agmini occurrerent. in suos
quaeq; simul corpore atq; animo uix pgaudio compotę effusae;
Tribunis pt. qui m̄ postumio &c. t. quinctio diem dixerant quod ad
ueios eorū opera male pugnatum eēt Occasio uisa ē precens odiū
sempronii consulis renouandae in eos inuidiae. Itaq; aduocata
contione cū proditam ueis rem p. eē ab ducib; proditū deinde quia
illis in pune fuerit in uolscis ab consule exercitum. traditos ad cędē
fortissimos equites deserta sede castra uociferati eēnt. c. iulius unus
ex tribunis tempaniū aequitem uocari iussit. coramque ei sexte
tempani inquit quaero dete arbitreris negauim sempronium consulē

aut in tempore pugnam misse aut firmasse subsidiis aciem. aut
ullo boni consulis functum officio. & tunc ipse uictis legionib;
romanis tuo consilio equitem ad pedes deduxeris. restitueris q;
pugnam excluso. deinde ab acie nrã tibi atque equitib; Num
aut consul ipse subuenerit aut miserit p̃sidium: Postero
deniq; die eccq̃d presidij us quam habueris. antu cohors q; in
castra urã uirtute ꝓruperitis. & quem in castris consulem & quẽ
exercitũ inueneritis. an deserta castra relictos saucios milites.
haec ꝓuirtute tua fide q; qua una hoc bello res. p̃. stetit
dicenda tibi sunt hodie. deniq; ubi c̃ sempronius ubi legio
nes nrãe sint. desertus sis an deserueris consulem exercitumq;
uicti deniq; simus an uicerimus. ad uersus hec tempanio ra
tio incompta fuisse dicitur. ceterum militaris grauis. non su
is uana laudib; non crimine alieno l&a. quanta prudentia
rei bellice in c̃ sempronio & & non militis de imperatore exis
timationem eẽ sed. p̃. R̃. fuisse cum eũ comitis consulem legere &;
Itaque ne abse imperatoria consilia neu consulares artes ex
quirerent. quae pensitanda quoq; magnis animis atq; inge
niis eẽnt. sed quod uiderit referri posse. Uidisse autem se pri
us quã ab acie intercluderetur. Consulem in prima acie pug
nantem. adhortantem. inter signa romana telaq; hostium
uersantem. postea se a conspectu suorum ablatum extrepitu
tamen & clamore sensisse usq; ad noctem extractũ certamen
nec ad tumulum quem ipse tenuerat. prae multitudine hosti
um credere ꝓrumpi potuisse. exercitus ubi esset senes scire ar
bitrari. uelut ipse in re trepida loci p̃sidio se suosq; sit tutatus
sic consulẽ seruandi exercitus causa loca tutiora castris coepis
se. nec uolscorũ meliores res eẽ credere quã populi. R̃. fortunam
noctemq; omnia erroris mutui implesse p̃cantemq; deinde
Nese fessũ labore ac uulnerib; tenerẽt. Cũ ingenti laude non
uirtutis magis quam moderationis dimissũ. Cũ haec agerent
iã consul uia lauicana ad fanũ quietis erat. eo missa plaus

tra

iumenta q; alia aburbe exercitum ad fectum proelio
ac uia nocturna excepere; paulo post inurbem ē in
gressus consul non abse magis enixe amouens cul
pam. quam tempanium meritis laudib; ferens; Me
ste ciuitati abre male gesta & initae ducib; m̄ pos
tumius reus obiectus. qui tribunis militum ꝓ consu
le aduenos fuerat. decem milib; aeris grauis dampna
tur. t. quinctium collegam eius quia & in uolscis
consul auspitio dictatoris postumi tuberti & ad fi
denas legatus dictatoris alterius m̄ aemili res pros
pere gesserat totam culpam eius temporis in p̄damna
tum collegam transferentem omnes trib; absoluerunt.
profuisse ei cincinati patris memoria dicitur uenera
bilis uiri & exacte iam aetatis. capitolinus quinctius sup
pliciter orans ne se breui reliquo uite spatio tam tristē
nuntium ferre ad cincinnatū paterentur; Plebs tribu
nos plebi absentes sextum tempanium A. sellium &
antistium & spurillium fecit quos & pro centurionib;
sibi p̄ fecerant; tempanio auctore equites senatus cum odio
sempronii consulare nomen offender & tribunos militum
consulari potestate creari iussit. Creati sunt L. mani
lius capitolinus. q̄ antonius merenda. L. papirius mu
gilianus. Principio statim anni L. hostensius. tr̄ pl.
c. sempronio consuli anni prioris diem dixit. quem cum qua
tuor college inspectante populo R̄ orarent. ne impera
torem suum innoxium in quo nichil p̄ter fortunam re
p̄hendi poss & uexar & egre hostensius pati temptacionē
eam credens eē ꝑseuerantiae suę nec p̄cib; tribunorum quę
in speciem modo iactentur sed auxilio confidere. reum ita
q; modo ad eum conuersus ubi illi patricii spiritus ubi
sub nixus & fidens innocentiae animus &c̄. quaerebat

sub tribunicia umbra consularem uirũ delituisse. modo ad
collegas. Vos autem si reũ pago quid acturi estis? an ereptu
ri ius populo & euersuri tribunitiam potestatem? cũ illi &
de sempronio & de omnib; summã P R potestatem eẽ dice
rent. nec se iuditium populi tollere aut uelle aut posse.
sed si preces suae pro imperatore qui sibi parentis esset lo
co non ualuissent se uestem cum eo mutaturos. Tum hor
tensius: Non uidebit inquit plebs romana sordidatos tri
bunos suos c. sempronius nichil moror quando hoc ẽ in im
perio consecutus ut tam carus eẽt militib; nec pietas uni nor tri
bunorum quam hortensius tam placabile ad iustas p̃ces inge
nium pariter plebi patribusq; gratius fuit: Non diutius
fortuna equis indulsit qui ambiguam uictoriam pro sua
amplexi fuerant. pximo anno cñm. fabio uibolano t. quinc
tio. capitolino filio capitulini cons. Ductu fabi cui sorte ea
pruntia euenerat nichil dignum memoratu actum. cũ trepi
dam tantum ostendissent aciem aequi turpi fuga fundun
tur. haud magno consulis decore: Itaq; triumphus negat.
ceterum ob sempronianae cladis leuatam ignominiam ut ouans
urbem intrare concessum est; Quem admodum bellum minore
quam timuerant dimicatione erat pfectum sic in urbe extran
quillo nec opinata moles discordiarum inter plebem ac patres
exorta est. Coepta a duplicando questorum numero. quam rem
p̃ter duos urbanos questores duo qui consulib; ad ministeria bel
li presto eẽnt a consulib; relatam. Cum & patres summa ope appro
bassent a consulib; tr̃ pl certamen intulerunt. ut pars questorum
Nam id tempus patricii creati erant. ex plebe fieret. Aduersus
quam accionem primo & cons & patres summa ope adnisi sunt.
concedendo deinde ut quem admodum in tribunis consulari
potestate creandis usi sunt. id aeq; in questorib; liberum esset
arbitrium populi; Cum parum pficerent. totam rem de augen

Too

questorum numero omittunt; Excipiunt omissam tribuni
aliaeq; subinde inter quas & agrariae legis seditiose actiones
existunt; Propter quos motus cum senatus cons. quam tribunos crea
ri malle. neq; posse per intercessiones tribunicias sm̄ c. fieri res p.
a consulib; ad inter regnū neq; id ipsum nam coire patricios
tribuni prohibebant. sine certamine ingenti redit. Cum pars
maior insequentis anni per nouos tribunos plebis & aliquot in
ter reges certaminib; extracta esse. modo prohibentib; tri
bunis patricios coire ad prodendum inter regem modo inter
regem interpellantib; ne sc̄m c. de comitiis consularib; facere &
postremo l. papirius mugilanus proditus inter rex casti
gando nunc patres nunc tribunos plebis desertam omissamq;
ab hominib; rem p. deorum prouidentia curaque exceptam
memorabat ueientib; in duciis & cunctacione ac quorum
stare. Vnde si quid insit epat terroris sine patricio magis
tratu placere rem p. opprimi. non exercitum non ducem
scribendo exercitu eē an bello intestino bellum externū
propulsaturos. quae si inunum conueniant. uix deorum
opib; quī obruatur romana res resisti posse. quin illi re
mittendo de summa quisq; iuris mediis copularent con
cordiam. patres paciendo tribunos militum pro consulib;
fieri tribunos plebis non intercedendo quo minus quatuor
questores promiscue de plebe ac patrib; libero suffragio po
puli fierent. Tribunicia primum comitia sunt habita;
Creati tribuni consulari potestate. omīs patricii. l. quinc
tius cincinnatus. tercio sex furius medullinus. iterum
marcus mallius. a. sempronius atratinus. hoc tribuno co
mitia questorum habente petentib; q; inter aliquot
plebeios filio antistii tribuni plebis & fratre alterius
tr̄ pl sexti populi nec potestas nec suffragatio horum
ualuit. Quin quorum patres auosq; cons. uiderant eos

nobilitate pferrent. furere omnes tribuni plebis
ante omnes polius antistiusque repulsa suorū
accensi quid nam id rei esset. Quod non suis bene
ficiis non patrum iniuriis. non denique usurpan
di libidine cum liceat quo ante non licuerit si non
tribunum militarem ne questorem quidem quemquā
ex plebe factum non ualuisse patris pro filio fratris
pro fratre preces. tribunorum plebis potestatis sacro
sancte ad auxilium libertatis create. fraudem pfec
to in re eē et aulium sempronium comitiis plus artis
adhibuisse quam fidei. eius iniuria queri suos ho
nore deiectos; Itaque cum in ipsum et innocentia tu
tum et magistratu in quo tunc erat impetus fieri
non posset flexere iras in c. sempronium patruelem
atratini. eique obignominiam uulsci belli adiutore
collega marco canuleio diem dixere; subinde abisdem
tribunis mentio in senatu de agris diuidendis illa
ta est. cui actioni semp acerrime c̄ sempronius res
tit erat. ratus id quod erat aut deposita causa le
uiorem futurum apud patres reum aut pseueran
tem sub iudicii tempus plebem offensuram. aduer
sae inuidiae obici maluit et suae nocere causae quā
publicae de eē. Stetitq; in eadem sententia ne
qua largitio cessura in trium gratiam tribunorum
fieret. nec tum agrum plebi sed sibi inuidiam queri.
se qq̄ subiturum eam tempestatem forti animo. nec
senatui tanti se ciuem aut quemquam aliū debere
eē ut in partendo uni malum publicum fiat. nichilo
demissiore animo cum dies uenit causa ipsa ipse prose
dicta ne quicquam omnia expertis patrib; ut mitiga
rent plebem xv milib; aeris damnatur; Eodem

anno postumiana uirgo uestalis de incestu cau
sam dixit. crimine innoxia obsuspitionem propt̄
cultum amoeniorem ingeniumq; liberius quam uir
ginem decet parum aborrens famam ampliatam.
de inde absolutam pro collegii sententia ponti
fex maximus abstinere iocis coliq; sancte po
tius quam scite iussit; Eodem anno a campanis
cū aequam greci tum urbem tenebant capiuntur;
Insequens annus tribunos mil. consulari potestate
habuit agrippam menenium lanatum p̄ lucretiū
tricipitinū sp̄ nautium. annus felicitate. p.R̄ peri
culo potius ingenti quam clade insignis. seruitia
urbem ut incenderent distantib; locis coniurar̄ po
pulo q; ad opem passim ferendam tectis intento ut ar
cem capitoliumq; armati occuparent. auertit ne
fanda consilia iuppiter. in dicio q; duorum conpre
hensi sontes poenas dederunt. in dicib; denamilia
grauis aeris quae tum diuitię habebantur. ex ae
rario numerata. & libertas p̄mium fuit. bellum
inde ab aequis reparari coeptum. & nouos hostes
lauicanos consilia cum ueterib; iungere haud
incertis auctorib; romam ē ad latum aequorum
iam uelut aduersariis armis adsueuerat ciuitas. la
uicos legati missi cum responsa inde retulissent du
bia quib; nec tum bellum parari nec diutur nam pacē
fore apparere. tusculanis negotium datum aduerte
rent animos nequid noui tumultus lauicis oriretur.
ad insequentis anni tribunos militum consulari po
testate inito magistratu legati ab tusculo uenerunt.
l. sergium fidenatem cū papirium mugilanū. c.
seruiliū prisci filium. quo dictatore fidene cap

te fuerant. Nunciabant legati lauicanos arma coe
pisse. & cum aequorum exercitu depopulatos agrū
tusculanū castra in algido posuisse. tum lauicanis
bellum indictum. facto que. sc̄ ut duo ex tribunis
ad bellum profiscis cerentur unus res romae curaret.
Certamen subito inter tribunos exortum. se quisq;
belli ducem potiorem. ferre curam urbis ut ingratā
ignobilemq; aspnari. cum parum decorum int̄ col
legas certamen mirabundi patres conspicerent. Quin
tus seruilius. Quando nec ordinis huius ulla inquit
[illegible] nec rei p̄ est uerecundia
patria maiestas alt̄cacionem istam dirimet. filius me
us extra sortem urbi p̄erit. bellum utinam qui appe
tunt consideratius concordiusq; quam capiunt gerant.
Dilectum haberi Non ex toto passim populo placuit. de
cem trib; sorte ducte sunt. ex his scriptos iuniores duo
tribuni ad bellum duxere; Coepta inter eos in urbe cer
tamina cupiditate eadem imperii multo inpensius in cas
tris accendi. nichil sentire idem. p̄ sentencia pugnare
sua consilia uelle. sua imperia solarata eē. Contemp
nere inuicem & contempni. donec castigantib; legatis
tandem ita comparatum ē. ut alternis dieb; summam
imperii haberent. Quae cum allata romam eēnt. dicit̄
q̄. seruilius aetate & usu doctus p̄catus ab diis inmor
talib; ne discordia tribunorum damnosior rei p̄. eēt
quam ad ueios fuisset. & uelut haud dubia clade in
minente institisse filio ut milites scriberet. & arma
pararet. Nec falsus uates fuit; Nam ductu l. cuius
dies imperii erat. loco in quo sub hostium castris cum
qua simulato metu reciperat se metu hostis ad uallū.
spes uana expugnandi castra eo retraxisset. repentino

impetu equorum p supinam uallem fusi sunt multi que
in ruina maiore quam fuga oppressi obruncati que
castra q; eo die aegre retenta. postero die circumfusis
iam magna ex parte hostib; p auersam portam fu
gantpi deseruntur; ducesq; legati q; Et quod circa
signa roboris de exercitu fuit. tusculum petiere. palati
alii p agros passim multis tumentib; maioris quam accep
ta erat cladis nuntii romam contenderunt. minus trepi
dationis fuit quod euentus timoribus omnium congruens
fuerat. & quod subsidia quae respicerent inre trepidam
pparauerant. ab tribuno militum tussu q; eiusdem primo
res magistratus sedato urbe tumultu speculatores
prope remissi nunciauere tusculi ducem exercitum que ee.
hostem castra loco non mouisse. et quod plurimum animo
ru fecit dictator ex ic dictus. q. sulpicius priscus ur cuius
prudentia inre p cum multis aliis tempestatib; ante expta
cuitas erat cum euentu eius belli quo dum certamen tribu
norum suspectum ante rem male gestam fuerat magis
tro equitum creato aquo ipso tribuno militum dictator
erat dictus. filio suo uti tradidere quidam. Nam alii ahalam
seruilium magistrum equitum eo anno fuisse scribunt. no
uo exercitu p fectus ad bellum accitus qui tusculi erant
ii milia passuum ab hoste locum castris coepit. transie
rat exre bene gesta superbia negligentia q; ad aequos
que in romanis ducib; fuerat; Ita que primo statim plo
cum dictator equitatu ante signa nostrorum hostium turbas
& legionum unde signa inferri propere iussit; sig
niferum que ex suis unum cunctantem occidit. tantus
ardor ad dimicandum fuit ut imperium aequi non tule
rint; Ubi tu q; acie cum fuga effusa petissent castra bre
uiore tempore & certamine minor castrorum oppugnatio

fuit quam plum fuerat; Captus direptus q; castris cum
predam dictator militi concessisset. secuti que fugien
tem ex castris hostem equites renunciassent. Omnes
Lanuinos uictos magnam partem aequorum labicos
confugisse. Postero die ad labicos ductus exercitus.
oppidum que corona circundata. scalis captu ac direp
tum e. dictator exercitu uictore romam reducto. die
octauo quam creatus erat magistratu se abdicauit. et
oportune senatus prius quam ab tribunis plebi agrarie
seditionis mentione illata de agro Lanuino diuiden
do fierent. censuit frequens coloniam labicos dedu
cendam. colon ab urbe mille & quingenti missi. bina
iugera acceperant. Captus Lanuis ac deinde cu militu
consulari potestate agrippa menenio lanato & l.
seruilio structo & p lucretio tricipitino. iterum om
nib; his & spurio ruttilio grasso. et insequente anno
a sempronio atratino tercium & duob; iterum m pa
purio mugilano. & sp nautio rutilio. biennium tran
quille externe res discordia domi exagrarius legib;
fuit; Turbatores uulgi erant sp mecilius quarto &
mecilius tercio cu pl. abo absentes creati. Et cu rogatio
nem promulgassent ut ager ex hostib; captus uiritim
diuideretur. magne q; partis nobiliu eo plebi scito pu
blicarentur fortune. Necenum ferme quic qua agri
ut urbe alieno solo posita non armis partum erat. Ne
quod uenisset ad signatum ue publice eet p quam plebs
habebat. atrox plebi patrib; que propositum uidebatur
certamen. nec tribunu militu nunc in senatu nunc in con
silius priuatis principu cogendis uiam consilio inue
niebant. Cu appius claudius ne posset qui decem uir legib;
scribendis fuerat. minimus natu ex patrum concilio dicit

dixisse. uetus se ac familiare consilium domo afferre.
Pro auum enim suum appium claudium ostendisse pa
trib: uiam unam dissoluende tribunicie potestatis
p collegarum intercessionem. facile homines nouos auc
toritate principum de sentencia deduci si tempo
rum interdum potius quam magistratis memor
adhibeatur oratio. pfortuna illis animos eē ubi
uideant collegas principes agende rei gratiam
omnem ad plebem p occupasse. Nec locum inea re
lictum sibi. haud grauate ac clinaturos se ad causam
senatus. p quam uniuerso ordini cum primorib; se pa
trum concilient; approbantib; cunctis & ante omis
quinto seruilio prisco quod non degenerasse & abs
tirpe claudiana col laudante iuuenem negotium
datur ut quos quisq; posse & ex collegio tribunorum
ad intercessionē pellicerent; misso senatu prensant
ab principib; tribuni. suadendo po cendo q; gratū
id singulis priuatim gratum uniuerso senatui fore
sex ad intercessionem comparauere; Postero que diae
cū ex cōposito relatum ad senatū eēt de seditione quā
metilius metiliusque largitione pessimi exempli con
cirent, ee orationes a primorib; patrum habite sunt
ut p se quisq; iam hoc consilium sibi suppetere dice
re &. nec se ullam opem cernere aliam usquam p̄ter
quam tribunitio auxilio in eius potestatis fidem
circumuentam rem p̄ tamquam priuatum inopē
confugere; Preclarum ipsis potestati q; eē non ad
uexandum senatum discordiam q; ordinum mo
uendam plus in tribunatu uirium eē quam adresis
tendum improbis collegis; fremitus deinde uniuer
si senatus ortus cum ex omib; partib; curia &

tribuni appellarentur. Tum silentio facto ii qui pre
parati erant gratia principum quam rogationē a col
legis promulgatā senatus censeat dissoluende rei
p̄ eē eis intercessuros ostendunt. gratiae intercessorib;
ab senatu actae; latores rogationis contione aduo
cata proditores plebis cōmodorum ac seruos con
sularium appellantes aliaque truci oratione incol
legas inuecti actionem deposuere; Duo bella in
sequens annus habuisset. quo p̄ cornelius cossus c̄ ua
lerius potitus quinctius cincinatus m̄ fabius uibula
nus tribuni militum consulari potestate fuerunt.
Ni ueiens bellum religio principum distulisset. Quo
rum agros tiberis sup̄ ripas effusus maxime ruinis
uillarum uastauit. simul aequos triennium ante ac
cepta clades prohibuit uolanis suę gentis populo p̄
sidium ferre. excursiones inde in confinem agrum
lauicanū factae erant. nouisq; colonis bellū illa
tū. quā noxam cum se consensu omniū aequorum de
fensuros sperassent. deserti ab suis ne memorabili qui
dem bello p̄ obsidionem leuemq; unam pugnā et oppidū
et fines amisere; Temptatum ab l. dexio. tr̄ pl. ut roga
tionem ferret. quauolas quoq; sicut lauicos coloni mit
terentur. p̄ intercessionem collegarum qui nullū plebi
scitum nisi ex auctoritate senatus passuros se ferri os
tenderunt discussum e; uolis insequente anno receptis
aequi colonia q; eo deducta nouis uirib; oppidum fir
mauerunt; Tribunis militū rome consulari potestate
cn̄ cornelio cosso l. ualerio petito q̄ fabio uibulano
iterum marco postumio regiliensi. huic bellum ad
uersus aequos p̄missū ē praeuementis homini. quam
tamen uictoria magis quā bellū ostendit. Nam

Uolā oppidū

exercitu in pigre scripto ductoq; ad uolas cū leuib;
p̄lius aequorum animos fregisse postremo in oppi
dum irrupit; Deinde ab hostib; in ciues certamen uer
tit. & cum inter oppugnationem p̄dam militis fore edi
xisse & capto oppido fidem mutauit. eam magis adducor ut
credam ire causam exercitui fuisse quam quod in urbe nup
direpta colonia que noua minus p̄dicatione tribuni p̄de
fuerit auxit eam iram; Post quam ab collegis arcersitus ꝓpter
seditiones tribunitias in urbem reuertit: Audita uox eius in con
tione stolida ac prope uecors. quam sextio tr̄ pl legem agrariā
ferenti simul uolas quoq; ut mitterentur coloni laturum se di
centi. dignos enim ēē qui armis coepissent eorū urbem agrūq;
uolanū ēē; Malum quidem militib; meis inquit si quieuerint.
quod auditum non contionem magis quā mox patres offendit;
& tr̄ pl uir acer nec infacundus nactus int̄ aduersarios sup
bum ingeniū in modicamq; linguā quā irritando agitandoq;
in eas in pellere & uocesque in uidie non ipsi tantū sed causae
atq; uniuerso ordini eēnt: Neminem ex collegio tribunorū
militū se pius quam postumium in disceptationem trahebat;
Tum uero secundum tam seuum atq; inhumanum dictum
auditis inquit quirites sicut seruis malum minantem militib;
Tamen haec belua dignior uob̄ tanto honore uidebitur quam
qui uos urbe agrisq; donatos in colonias mittunt. Qui sedem
senectuti urāe ꝓspiciunt qui ꝓuris cōmodis aduersus tam cru
deles sup̄bosq; aduersarios depugnant. In capite deinde mira
ri cur pauci iam urām suscipiant causam. quid ut a uobis spe
rent. An honores quos aduersarius uris potius quam p̄r̄ propug
natorib; datis. ingeniuistis modo uoce huius audita. Quid
id refert iam si suffragium detur hunc qui malum uobis
minatur iis qui agros sedesq; ac fortunas stabilire uolunt pre
feretis; Per lata haec uox postumij ad milites. multo in castris

maiorem indignationem mouit. p̄dae ne inter cepto
rem fraudatorem q; & iam malum minari militib;.
Itaque cum fremitus apte &c & questor p̄ sexti
us eadem uiolentia coerceri putaret seditionem
putaret posse qua mota erat. misso ad uociferan
tē quemdam militem lictore cum inde clamor
& uirgium oriretur saxo ictus turba excedit.
insup increpante qui uulnerauerat habere ques
torem quod imperator esset militib; minatus;
Ad hunc tumultum accitus postumius asperiora
omā fecit acerbis questionib; crudelib; supplicius.
Postremo cum motum irae nullum faceret ad uocife
rationem eorum quos necari sub grate uisserat.
concursu facto ipse ad interpellantis penam ue
cors de tribunali decurrit. ibi cum sub mouen
tes passim lictores centuriones que uexarent tur
bam eo indignatio erupit ut tribunos militum ab ex
ercitu suo lapidib; cooperiretur. Quod tam atrox
facinus post quam ē romam nunciatū tribunis mi
litū de morte college p̄senatum questiones decernentib; tr̄ pl
int̄cedebant. sed ea contentio ex certamine alio
pendebat. Quod cura int̄cesserat patres ne me
tu questionum plebs ira que tribunos militum ex
plebe crearet. Tendebant q; summa ope ut cons̄
crearentur. cum sc̄. fieri tr̄ pl non paterentur. idē
int̄cederent consularib; comitiis res ad inter
regnum redit. Victoria deinde penes patres fuit.
q̄ fabio uibulano inter rege comitia habente cons̄
creati sunt aulus cornelius cossus. furius medul
linus. his consulib; principio anni. sc̄. factum est
ut de questione postumianae caedis tr̄ primo

quoq; tempore ad plebem ferrent. plebes que p̄fi
cerē questioni quem uellē a plebe consensu po
puli consulib; negotium mandatur. qui summa
moderatione ac lenitate ꝑ paucorum supplici
um quos sibi mē ipsos conscisse mortem satis
creditum est trans acta re. ne qui uere tamen
consequi ut non egerrime id plebs ferrē iacere
tam diu irritas sanctiones quę de suis commo
dis ferrentur. cum interim de sanguine & supplicio
suo latam legem confestim exerceri & tantam uim
habere. aptissimum tempus erat uindicatis sedi
tionib; deleni mētum animis uolam agri diuisionē
obici. quo facto minuissent desiderium agrariae
legis que possessio ꝑ iniuriam agro publico pa
tres pellebat. Tunc haec ipsa indignitas angebat ani
mos. non in retinendis modo publicis agris. quos ut tene
rē ꝑtinacem nobilitatē ēē sed neuacuum quidem agrum
nuper ex hostib; captum plebi diuidere. mox paucis inter
cē era futurum p̄dae; Eodem anno aduersus uulscos
populantes hernicorum fines ducte a furio cons. cum
hostem ibi non inuenissent ferentinū quo magna mul
titudo uulscorum se contulerat coepere. minus p̄dę
quā speraverant fuit. quod uolsci p̄ quam spes tuendi
exigua erat. sublatis reb; nocte oppidum reliquerē;
Postero die prope desertum capitur. hernicis ipse ager do
no datus. annum modestia tribunorū quietum excepit
tr̄ pl̄ lucilius. q̄ fabio ambusto. c̄. furio pactilo cons. is
cū principio statim anni uelut pensum nominis fami
liae que agrarius legib; promulgandis cierē. pestilen
tia coorta minatior tamen quam ꝑniciosior cogitatio
nes hominū a foro certaminib; q; publicis ad domū cura

que corporum nutriendorum auertit. minusque eam damp
nosam fuisse quam seditio futura fuerit credunt. Defuncta
ciuitate plurimorum morbis ꝑ paucis funerib; pestilentem ino
pia annū frugum neglecto cultu agrorum ut plerumque fit acce
pit. m̄. papirio atratino c̄ nautio rutilio cons. Iam fames quam
pestilentia tristior erat; Ni dimissis circa omnes populos
legatis qui & ruscum mare quique tiberim accolunt ad fru
mentum mercandum annonae for& subuentum. supbe ab
samnitib; qui capuam habebant cumasq; legati prohibiti
cōmertio sunt. Contra ea benigne ab siculorum tirannis
aduiti. maximos cōmeatus summo & rurie studio tiberis
deuexit; solitudinem in ciuitate egra expti consules sunt.
cum in legationes non plus singulis senatorib; inueientes
coacti sunt binos aequites adicere p̄ter quā ab morbo anno
nāq; nichil eo biennio intestini externi ue incōmodi fuit;
Et tubi hę sollicitudines discessere omnia quib; turbari soli
ta erat ciuitas domi discordia. foris bellum exortum. m̄.
aemilio consul valerio potito cons. bellum aequi parabant.
uolscis quamquam non publico consilio capessentib; arma uo
luntariis mercede secutis militiam; ad quorum famam hos
tium iam enim in latinum hernicumque transcenderant
agrum. Dilectum habentem ualerium consulem m̄ menius
tr pt legis agrarie lator cum impedir& auxilioque tribu
ni nemo inuitus sacramento dicer& repente nunciatur arcē
caruentanam ab hostib; occupatam eē. ea ignominia accepta
cum apud patres inuidiae menenio fuit. Tum ceteris tribunis
iam ante p̄paratis intercessorib; legis agrarie p̄buit iustiorem
causam resistendi college; itaque cum res diu ducta ꝑ alter
cationem eēt consulib; deos hominesq; testantib; quicquid
ab hostib; cladis ignominieq; aut iam acceptū ess& aut im
miner& culpam penes menenium fore qui dilectū impedir&;

Menenio contra uociferantes si iniusti domini possessione
agri publici cederent se moram dilectui non facere. decreto
int̃ posito. nouem tribuni sustulerunt certamen. pnunciaue
runt que ex collegii sentencia c̃ ualerio consuli se dampnũ
aliamque coercitionem aduersus int̃cessionem college di
lectus causa detractantib; militiam inhibenti auxilio futu
ros ee. hoc decreto consul armatus cũ paucis appellantib; tri
bunũ collum torsis s&c metu ceteri sacramento dixere; Duc
tus exercitus ad caruẽ & anam arcem. quamquã inuisus infestus
q; consuli erat in pigre primo statim aduentu deiectis. qui in
p̃sidio erant arcem recipit. P̃datores ex p̃sidio p negligentiã di
lapsi occasionẽ aperuere ad inuadendum p̃dae ex assiduis
populationib; quod omã in locũ tutũ congesta erant. Fuit ali
quantũ uenditum sub hastam consul in aerariũ redire ques
tores iussit. Tum p̃dicans participem p̃dae fore exercitum
cũ militiam non abnuis s&c; Auctte inde plebis ac militum
in consulẽ irae. Itaque cũ ex sc̃ urbem ouans introire & alt̃
nis inconditi uersus militari licentia iactati quib; cons̃ increpitus meneni celebre nomen laudib; fuit. cum ad omnem
mentionẽ tribuni fauor circumstantis populi plausu que
& ad sensu cũ uocib; militũ certare & plus que ea res quam
prope sollempnis militum lasciuia in consulem curae pa
trib; iniecit. & tamquã haud dubius int̃ tribunos militũ honos
menenij si petere & consularib; comitiis ẽ exclusus. Creati
cons̃ sunt - cñ cornelius cossus. l. furius medullinus. Itẽ
non alias aegrius plebs tulit tribunicia comitia. sibi non cõ
missa. eum dolorem quaestoriis comitiis simul ostendit. &
ulta e. Tunc primũ plebis questorib; creatis ita ut in qua
tuor creandis uni patricio. c̃. fabio ambusto relinqueretur
locus. tres plebeii q̃. silius. p̃. pipius. clarissimarum familiarũ
iuuenib; p̃ferrentur. auctores fuisse tam liberi populo

suffragii icilios accipio ex familia infestissima pa-
trib; tres in eum annum tr̄ pl̄s creatos hi multarū
magnarumque rerum molem auidissimo adeo
populo ostentantes. Cum adfirmassent nichil se
moturos sine questoriis quidem comitiis quae sola
pmiscua plebi patrib; q; reliquissē senatus satis ani-
mi populo ēē ad id quod tam diu uellent ē p leges
licerē. pro ingenti itaque uictoriam id fuit plebi
questuramque eam non honoris ipsius fine aesti-
mabant. sed pate factus ad consulatum ac trium-
phos locus nouis hominib; uidebatur; patres con-
tra non pro cōmunicatis sed pro amissis honorib;
fremere. negare si ea ita sint liberos tollendos
ēē qui pulsi maiorum loco cernentesq; alios in pos-
sessione dignitatis sue salij flammesque nusquā
alio quam ad sacrificandum pro populo sine impe-
rius ac potestatib; relinquantur. Irritatis utriusq;
partis animis cum ē sp̄s plebs sumpsissē ē tres ad po-
pularem causam celeberrimi nominis haberē duces.
patres omnia questoriis comitiis ubi utrumq;
plebi licerē similia fore cernentes tendere ad con-
sulum comitiaque nondum promiscua essent. Icilii
contra tribunos militum creandos dicerent. ē tan-
dem aliquando inpciendos plebi honores. sed nulla
erat consularis actio quam inpediendo id quod pe-
tebant exprimerent. Cum mira oportunitate
uulscos ē equos p̄datum extra fines exisse in agrū
latinum hernicumque adfertur; ad quod bellum ubi
ex sc̄. cons̄ dilectum habere occipiunt. obstare tunc
enixe tribuni sibi plebi que eam fortunam oblatā
memorantes. tres erant ē omnes acerrimi uiri

generosi q; tam ut inter plebeios duo singuli singulos sibi cons adser
uandos fide assidua opera de summum imperium de
mendacium contienda plebs; nec delectum cons nec comitia quae
petebant tribuni expediebant; Inclinante deinde se fortuna ad
causam plebis nuncii uenium arcem caruentanam dilapsis ad pre
dam multis; qui insidiis erant aequos interfectis paucis custodib;
arcis in uasisse. Alios recurrentes in arcem alios palantes magnis
cedis. Ea aduersa cuncta resurrexere tribunicie actioni adiecit. Ne
quisquam enim tempestiue ut cum de inq; desisterent impediendo
bello; Quam non cessere nec publice tempestati nec suae in dubie
pugnantes. ut sc̄ fiat de tribunis mil creandis certo tamen pacto ne cu
ius partio haberetur. qui eo anno tr̄ pl essent. neue quis reflorescer.
mannii tr̄ pl haud dubiae iniciosi de nocente senatu. quos mer
cedem seditiosi tribunatus petere consulatum insimulabant. Tum
delectus haberi bellum q; omnium ordinum consensu apparari
coeptum; Consules ambo profecti sunt ad arcem caruentanam; an alt̄
ad comitia habenda subsisterent incertum diuersi auctores sacrum.
illa pro certa habenda in quib; non dissentiunt abarce caruentana
cū dum nec quoquam oppugnata est recessum uerrugine in uasis
cos eo dem exercitu receptam. populationes q; & pdas & in aequis
& in uisis agro ingentes factas. Romę sicut plebi uictoriae fuerunt
eo rum quae mallent comitia haberent. Ita euentu comitiorum pa
tres uicere; Itaque tribunum militum consulari potestate contra
spem omnium patres creari sunt. e uilius cuiusq; corruptius
ostium: e seruilius ab ala; ad rem ad habitum ferunt aperti cuius
eo tempore cuiusquo; insimulabant quod turbam indignorum candi
datorum inter mis cendo dignis tedio sordium in quib; dam ingenii
um populum a plebeis auertis sent. multis cos deinde & aequos seu car
uentana arce retenta in spem seu uerrugine amissum pī sidium ad ira
cū impulisse. fama adfertur summa ui ad bellum co orti caput re
rum amantes ee. eorum legatos interfui q; gentis populos circumisse
castigantes q; ignauiam quod ab dea urbs muros populabundos
magis uagari romanos prope anno & opprimi uerrugine pī sidium
passi essent. tam; non exercitus modo arma nos sed colonias & iam in simos
fore si mitti. nec ipsos modo romanos sua domi sa habere. sed seruitium
etiam desse captum hernicis donasse; Ad haec ea inflammare eorum

animu ut ad quos q; uentum erat numerus iumorum conscribebatur: tra
omnium populorum iuuentus antium contracta ibi castris positis hostē
operiebantur; Quae ubi tumultu maiore q iam quam res erat nuncian
tur romam. senatus extemplo quod inreb; trepidus ultimum consilium
erat dictatorem dici iussit. quam rem egre passos ulium cornelium q; fe
runt. magno q; certamine animorum rem actam; Cum primores patrū
ne quisquam conquesti non eē inauctoritate senatus tribunos multum
ostremo q iam cēpt appellarent. q consules qq abea potestate uim
sup tali re inhibuam referrent. cēpt lex discordia patrum nichl eē
mus auxilii dicerent. quib; non cuium non demq; hominum numero eēnt
si quando promiscā honores communicata resp. q; Tum se anum aduer
suros neq; superba magistratuū uim ita. sc. eēnt uterum patricii so lum
legum magistratuūm q; uerecundia per se quoq; tribuniam potestatē
agerent; Haec contentio minime idoneo tempore cum tantū belli
in manib: esset q occupauerat cogitationes cogitationes hominū. donec
ubi diu alternis uli cornelius q; cum adid bellum ipsi satis idonei du
cesēnt non eē aequum mandatū sibi apopulo eripi honorem disse
ruere: Tum abala seruilius cū multum tacuisse tam diu aut non qua
in certus sententiae fuerit: quem enim bonum quem se cernere sua
apublicis consilis. sed quia maluerit collega sua sponte cedere auc
toritati senatus quam tribuniam potestatem aduersus se imploraripa
tefieri; Tum quoq; si res sineret q libuit se daturum tempus his suis
se adreceptum nimis primatus sententiae; sed cum belli necessitates non
expectent humana consilia potiorem sibi collegarum gratia semp
fore q si maneat insententia. senatus. dictatore nocte. pxima dic
turum. ac siquis uitio cedat. sc. auctoritate se fore contentum. Quo
facto cū haud immeritam laudem gratiam q; apud omnes tulisset dic
tatore. p. cornelio dicto ipse abeo magister equitū creatus exem
plo fuit collegii suum q; intuentib; quam grata atq; honos oportuni
ora interdum non cupientib; ceēnt. bellum haud memorabile fuit; Uno
atq; eo facili pugno cesi ad antium hostes. uictor exercitus de populatus
uolscum agrum. castellum ad lacum fucinum ui expugnatum atq;
inde ui multa hominum capta. caterum uolsci ultra moenia compul
si. Haec defendentib; agros; dictator bello ita gesto ut tamen non de
fuisse fortune uideretur felicitate quam gloria maior in urbem re
dit magistratuque se abdicauit Tribuni mil mentione nulla comitiorq

consularium habita credo ob iram dictatoris creati tr̄ militum comitia edixe
runt; Tum uero grauior cura patrib; incessit: Quippe cum prodi causam ab
suis cerneret. Itaque sicut priore anno p̄ indignissimos ex plebeis candida
tos omnium et iam dignorum tedium fecerant. Sic tum primorib; patrū
splendore gratia que ad petendum preparatis omnia loca obtinuere. ne
ne tui plebeio aditus et. quatuor creati sunt omnes iam functi honore;
L. furius medullinus. c̄ valerius potit. cn̄ fabius uibulanus. c̄ seruilius aha
la. hic refectus continuato honore cum ob alias uirtutes tum ob recentem
fauorem unica moderatione Partum eo anno qui ante tempus indutia
rum cū ueienti populo exierat. p̄ legatos fecialesq; res repeti coepte. Quib;
finis ueientib; ad finem legatio ueientium ob uiam fuit; Petiere ne prius quā
ipsi senatum romanum adissent. ueios iretur ab senatu impetratum. quia
discordia intestina bella laborarent ueientes ne res ab iis repeterentur. Tan
tum aufuit ut ex incommodo alieno sua occasio peteretur. et in uulscis
accepta clades amisso uerrugine p̄sidio ubi tantum in tempore fuit
momenti. Ut cum p̄cantib; opem militib; qui ibi a uolscis obsidebantur
succurri si maturatum eēt potuisset ad id uenerit exercitus subsidio mis
sus ut ab recenti cede palati ad p̄dandum hostes opprimerentur;
Iarditatis causa in senatum magis fuit quam tribunis qui quia causa sum
ma uires stare nunciabantur. parum cogitauer̄ nulla uirtute superari
humanarum uiriū modum fortissimi milites. non tamen n̄ uiui p̄ mortē
multi fuere. Insequenti anno p̄ et cn̄ cornelius cossus cn̄ fabio ambus
to L. ualerio p̄ et ito tr̄ mil consulari potestate ueiens bellū nouum ob
sup̄bū responsū ueientis qui legatis senatus repetentib; res ni facesce
rent propere urbe finib; q; da turos quas Lars tolumnius dedisset
responderi iussit. Id patres egre passi decreuere ut tr̄ mil de bello
indicendo ueientib primo quoq; die ad populū ferrent; Quo dubi
primo p̄mulgatum ē. fremere iuuentus non dum debellatū cū uols
cis eē. modo duo presidia occidione occisa cum periculo retineri. nul
lum annū eē quo non acie dimicetur. et tamquam peniteat laboris
nouū bellū cū finitimo populo et potentissimo parari. qui omnem
et ruriam sit concitaturus; Haec sua sponte agitata insup tr̄ pl̄
accendunt. maximū bellū patrib; cum plebe eē dictitant. ea dē in
dustriam uexandam militiā trucidandam que hostib; obici. eam
p̄ cul urbe haberi atq; ablegari ne domi p̄ otium memor liber

tatis colonarum q; aut agri publici aut suffragii libere ferendi consilia agitare
pensantesq; ueteranos stipendia cuiusq; & uulnera accipitrices numera
bant. Quid ui integri cē incorpore loci adnoua uulnera accipienda. sup
sanguinis qui dari prore p̄ posse & roguantes. Hec cum inseruorum;
conciouib; q; nūdum agitantes auertisset plebem absuscipien
do bello profertur tempus ferende legis. quam si subiecta in
uidie esse antiquari apparebat. interim cē mitt. in uulscum
agrum ducere exercitum placuit. cū cornelius unus romae re
lictus. tres tribum p̄ quam nullo loco castra uulscorum ee nec com
missuros se proelio apparuit triptito ad deuastando fines discer
sere; Ualerius antium petit. cornelius ecetras. qua cunq; incen
sere late populati sunt tecta agros q; ut de terrerent uulscos;
fabius quod maxime petebatur ad an xp̄r oppugnandū sine ul
la populatione accessit; An xp̄r fuit quae nunc tarracine sunt
urbs prona in palude ab ea parte fabius oppugnationem ostendit.
Circummisse quatuor cohortes cū c. ser ulio ahala cum imminentē
urbi collem coepissent ex loco altiore qua nullum erat p̄sidium
ingenti clamore ac tumultu moenia inuasere; Ad quem tumul
tum obstupefacti qui aduersus fabium urbem infirmam tue
bantur. locum dedere scalas admouendi plena que hostium cunc
ta erant. Et inermis diu cedes parcer fugientium ac resistenti
um armatorū atque inermium fuit; Cogebantur itaq; uicti qua
cedentib; spei nichil erat pugnam inire. Cum pronunciatum re
pente nequis p̄ter armatus uolaretur. reliquam omnē multitudinē
uoluntariam exuit armis; Quorum ad duo milia & quingenti
uiui capiuntur. Acetera preda fabius militem abstinuit donec
collega ueniret. Abillis quoque exercitib; captum an xir dicti
tans ee qui ceteros uulscos apresidio eius loci auertissent. qui ubi
uenerunt oppidum uetere fortuna oppulentum tres exercitus
diripuere; Ea que primum benignitas imperatorum plebem pa
trib; conciliauit. Additum deinde omnium maxime tempestiuo prin
cipium in multitudinē munere ut ante mentionem plebis tribuno
rum de decernere & senatus ut stipendium miles de publico accipe
ret. cum ante id tempus de suo quisq; functus eo munere esset
nichil acceptum unquam a plebe tanto gaudio traditur concur

sum. Itaq; ad curiam eē prensatas que exeuntium manus & patres uere
appellatos. effectum eē fatentib; ut nemo pro tam munifica patria do
nec quicquam uirium sup & & corpori aut sanguini suo parcer &. cū com
moditas iuuar & rem familiarem saltim acquiescere eo tempore quo corp⁹
ad dictū atq; operatum rei. p. eē. Tum quod ultro sibi oblatum eēt non
atr. pt. umquam agitatum non suis sermonib; efflagitatum id effici
ebat multiplex gaudium. cumulatioremq; gratiam rei. Tr. pt. commu
nis ordinum l & icie concordiaeq; soli exptes negare tam id letum
patrib; uniuersis nec prosperum fore quam ipsi crederent. consili
um spetie prima melius fuisse quam usu apparituru; Unde
enim eam pecuniā confici posse. nisi tributo indicto. ex alieno igit
aliis largitos. Neque & iam siceteri ferant passuros eos quib;
iam emerita stipendia eēnt. meliore conditione alios militare quam
ipsi militassent. & eosdem in sua stipendia in pensas fecisse & ina
liorum facere; His uocib; inouerunt partem plebis; Postremo in
dicto iam tributo edixerunt etiam tribuni auxilio se futuros siq̄s
in militare stipendium tributum non contulisset. patres bene coeptā
rem p seueranter tueri. Conferre ipsi primi & quia nondum argentū
signatum erat aes graue plaustris quidam ad aerarium conuehen
tes spetiosam & iam collationem faciebant; Cum senatus summa
fide ex censu contulisset. primores plebis nobilium amici ex com
posito conferre incipiunt; Quos cum & a patrib; collaudari &
a militari aetate tamquam tamquam bonos ciues conspici uulgus
hominum uidit. repente spreto tribunitio auxilio certamen confe
rendi est ortum; Et lege p lata de indicendo ueientib; bello. exer
citum magna ex parte uoluntarium noui tribuni militum consula
ri potestate ueios duxere; Fuere autem tribuni titus. q. capitoli
nus. quintus quintius cincinnatus. c. iulius. tullus. iterum. a manli
us. l. furius medullinus tertiū. c. aemilius mamercus. a bus primū
circumsessi uei sunt; Sub cuius initium obsidionis cū aetruscorum
consiliū ad fanū uoltumne frequenter habitū esset. parum consti
tit bello ne publico gentis uniuerse tuendi ueientes eēnt. Ea op
pugnatio segnior. in sequenti anno fuit. parte tribunorū exercit⁹
que ad uolscum auocata bellū. Tribunos militū consulari potesta
te is annus habuit. c. ualeriū potitū t. cio. manliū serguiū fide

natem·p̄·cornelium malug inensem·c̄·cornelio cosſi·c̄·fabio ambustio·sp·nautium ruſulio·ter·ū·Cū uulscis inter ferentinum atq; ecetram signis collatis dimicatum·romanis secunda fortuna pugnæ fuit; artena inde uulscorum oppidum aberibunis obsideri cepta, Inde inter eruptionem temptatā compulso inurbē hoste occasio data est romanis irrumpendi· preter quam arcem cetera capta. inarcem munitam natura globus armatorū concessit· infra arcem caesi capti q; multi mortales· arx de inde obsidebatur· nec aut ui capi poterat quia prospatio loci satis p̄sidii habebat. aut spem dabat dedtionis omni publico frumento priusquam urbs caperetur inarcem conuecto·cedio q; recessum inde fore. His seruis arcem romanis prodidisse. Abeo multes p̄ locum arduum accepti coepere aquib; cū custo des trucidarentur· cetera multitudo repentino pauore oppressa inde dtionem uenit; Diruta arce urbe artena reducte legiones ex uulscis. omnisq; uis romana uetos conuersa ē; Prodtori p̄ libertatem duarum familiarū bona in p̄mium data· seruius romanus uocitatus· Sūt qui artenam uetericū non uulscorū fuisse credunt· prebet errorem quod eiusdem nominis urbs inter cete atq; uetus fuit· sed eam reges romani deleuere. Cetere tamque non uetericū fuerat. Altera hoc nomine eodem in uolsco agro fuit· cuius excidiū ē dictum;

Tit liui hechomachus dexitr uc fonendavi aburbe condidor victoriavus uc fonen da bam Donatus Sinmachis explicit liber iiii. Incipit liber Quintus feliciter.

Pace alibi parta romani ueiq; marmis erant; tanta ira odio q; utriusq; finem ad ee apparere; Comitia utriusq; populi longe diuersa ratione facta sunt. Romam auxere tribunorum multitudo consulari potestate mutatum· octo· qd numquam antea creati m̄· aemilius mamercus· iterum· lucius ualerius potitus tertium· appius claudius crassus· m̄· quintilius uarus· m̄· uulsus publius· m̄· postumius· m̄· furius camillus· m̄· postumius albinus· Veteres contra tedio annue ambitionis que interdum discordiarum causa erat regem creauere; Offendit ea res populorum animos· non maiore odio regni quam ipsius regis grauis iam· ut ante agenti fuerat opib; superbiaq; quia sollempnia ludorum quos inter initia nefaste· molenter diremisse· cum obiram repulse quod suffragio duo decim populorum alius sacerdos ei p̄latus esset artifices quorū magna pars ipsius seruitii erant ex medio ludicro repente abduxit; Gens itaque ante oms alias eo magis dedita regionib; quod excellet arte colendi eas auxilium uetericib; Negandū donec subrege esset decreuit; Cuius decreti suppressa fama ē

S. Marco 326

ueis propter metum regis. quia quo tale quid dictum referretur. pro
seditionis eum principe n̄ uam sermonis auctore habebat. romanis & siqui
ete res ex aetruria nunciabantur. tamen quia omnib; concilius eā rē
agitari adferebatur. Ita munebant ut ancipitia munimenta eēnt alia
in urbē & contra oppidanorū eruptiones uersa. aliis frons in aetruriā
spectans auxiliis siqua forte inde uenirent obstruebantur. cum spes
maior imperatorib; romanis in obsidione quā in oppugnatione & & hi
bernacula & iam res noua militi romano aedificari caepta. consiliūq;
erat hiemando continuare bellū; Quod p̄ quam tr̄ pt. iam diu nullam
nouandi res causam inuenientib; romam ē allatum. in contionem
prosiliunt. sollicitant plebis animos. hoc illud eē dictitantes quod ae
ra militib; sint constituta. nec se fefellisse id donum inimicorū ueneno
illitum fore. uenisse libertatem plebis. remotam in p̄ p̄ & uum & ab
legatam a urbe & a re p̄ iuuentutem. Iam ne hiemi quidem aut tem
pori anni caedere ac domos ac res inuisere suas. quam putarent conti
nuate militię causam eē. nullam profecto nulla aliam inuenturos ne
quid p̄ frequentiam iuuenū eorum in quib; uires omnes plebis eēnt
agi de commodis eorum poss & uexari p̄terea & subigi multo acri
us quam ueientes. quippe illos hiemem sub tectis suis agere. egre
giis muris situ que naturali urbem tutantes. militem romanum in o
pere ac labore niuib; pruinisq; obrutum sub pellib; durare. Ne hie
mis quidem spatio quę omniū bellorum terra mariq; sit quies. arma
de ponentem. Hoc neque reges neque ante tribunitiā potestatem cre
atam sup̄bos illos cons̄ neque triste dictatoris imperiū neq; in portu nos
decem uiros iniunxisse seruitutis. ut p̄ennem militiam facerent. quod tri
buni militū in plebe romana regnū exercerent. Quid nam illi consules
dictatores ue facturi eēnt qui proconsularem imaginem tam seuam ac
trucem fecerint. sed id accidere haud inmerito. non fuisse ne in octo qui
dem tribunis militum locū ulli plebeio. antea trina loca cū contentione
summa patricios explere solitos. Nunc iam octo iuges ad imperia obti
nenda ire. & ne in turba quidem herere plebeium quem quam. qui si nichil
aliud admoneat collegas liberos & ciues eorum non seruos militare. quos hie
me saltem in domos ac tecta reduci oporteat. & aliquo tempore anni parentes
liberosq; ac coniuges inuisere & usurpare libertatē & creare magistratus;
Hęc talia que uociferantes aduersariū aut inparem nacti sunt app̄ claudiū re

lictum a collegis ad tribunicias seditiones comprimendas. uirum inbutū
iam ab iuuenta certaminib; plebeis quem auctorem aliquot annis ante
fuisse memoratum est p collegarum intercessionem tribunitie potesta
tis dissoluende. s tum iam non promptus ingenio tantum sed usu et iam
exercitatus talem orationē habuit; Si umquam dubitatum ē. q̄ntes utrū
tribuni plebis urā an sua causa seditionum semp auctores fuerint Idego
hoc anno desisse dubitari certum habeo; Et cum l. et or. tandem longi
errores uobis finem factum eē. Tum quod secundis potissimū is urīs reb;
hic error ē sublatus. et uobis et propter uos re p̄ gratulor. an ē quisq̄ qui
dubito nullis iniurijs urīs sique forte aliquando fuerunt umquā aeque
quam munere patrum in plebem cum aera militantib; constituta sunt
tribunos plebis offensos acconcitatos eē. Qui dillos aliud autem timuisse
creditis aut hodie turbare uelle nisi concordiam ordinum quā dissol
uende maxum tribunitie potestati Rentur eē. Sic hercule tamquam
artifices in probi opus querunt. qui et semp aegri aliquid eē in re. p̄ uo
lunt. ut sit ad cuius curationē a uob adhibeantur. utrum enim defen
ditis an inpugnatis plebem. utrum militantiū aduersarii estis. an
causam agitis. nisi forte hoc dicitis quicquid patres faciunt Displicet
siue illud p plebe siue contra plebem ē. et que admodū cū seruis suis ue
tant domini quicquam rei cū alienis hominib; eē paritq; ī his benefi
ficio ac maleficio abstineri aequum eēt. sic uos inter dicitis patrib;
commertio plebis ne nos comitate ac munificentia nr̄a pro uocemus
plebem. nec plebs nobis dicto audiens atq; oboediens sit. quanto
tandem si quicquā in uobis non dico ciuilis sed humani eēt fauere uos
magis et quantum in uobis et et indulgere potius comitati patrum
atque obsequio plebis oportuit. Quae si pp et ua concordia sit quis nō
spondere ausit maximum hoc imperium inter finitimos breui fu
turum eē atq; ego quam hoc consiliū collegarum meorum quo ab
ducere infectare aueis exercitum noluerunt non utile solū sed
et iam necessariū fuerit. postea disseram; Nunc de ipsa conditio
ne dicere militantiū lib. et quam orationem non apud uos solum sed
et iam in castris si habeatur ipso exercitu disceptante aequam ar
bitror uideri posse. In qua si michi ipse nichil quod dicerem inmen
tem uenire posset aduersariorū certe orationib; contentus essem.
Negabant nup danda eē aera militib; quia numquā data eēnt. Quonā

modo igitur nunc indignari possunt. quib; aliquid noui adiectū
commodi sit eis laborem & iam nouum ꝓportione iniungimus quā
nec opera sine emolumēto nec emolumentū ferme sine inpensa operaē;
Labor uoluptas que dissimillima natura societate quidem inter se natu
raliter sunt iuncta. moleste antea ferebat miles se suo sumptu operam
rei p̄ praebere. gaudebat idē partem ānise agrū suum colere querere
unde domi militiae q; se ac suos tueri posset. gaudet nunc fructui
sibi rem p̄ eē. & lectus stipendium accipit. Aequo igitur animo patiatur
se ab domo abre familiari cui grauis inpensa non ē paulo diutius
ab eē. ansi ad calculos eum res publica uocet non merito dicat annua
aera habes. annuam operam ede. ante aequum censes militia se mens
tri solidū te stipendium accipere. orationis quirites moror. sic enim age
re debent qui mercennario milite utuntur. at nos tamquā cum ciuib; agere
uolumus agi que tamquam cū patria nobis cū aequū censemus. aut non
suscipi bellum oportuit aut geri pro dignitate p̄ R̄ & ꝑfici quā primū opor
tet. ꝑficietur autem si urgemus obsebsos. si non ante abscedimus quā spei
nrāē finem captis ueis inposuerimus. si ercules nulla alia causa ipsa in
dignitas ꝑseuerantiam inponere debuit. decem quondam annos urbs oppug
nata est obunam mulierem ab uniuersa gretia. quam procul ab domo quot
terras quot maria distans. nobis intra uicesimū lapidem in conspectu prope
urbis nrāē annuam oppugnationē ꝑferre piget; scilicet quia leuis causa bel
li est. nec satis quicquam iusti doloris ē. quod nos ad ꝑseuerandū stimulet sep
ties rebellarunt; in pace numquā fida fuerunt. agros nrōs milies de
populati sunt; fidenates deficere a nob coegerunt. colonos nrōs ibi interfe
cerunt. auctores fuere contra ius cedis impie legatorū nrōrū & ruriā
omnem aduersum nos conticare uoluerunt. hodie que id moliuntur
res repetentis legatos nrōs haud ꝓcul afuit quin uiolarent. cum his
molliter & ꝑdilationes bellū geri oportet. si nos tam iustū odiū nichil
mouent ne illa quidem oro uos mouent. operib; ingentib; septa
urbs ē. quib; intra muros coercetur. agrū non colūt. & culta uasta
ta sunt. bello si reducimus exercitum. quis ē dubitet illos non acupi
ditate solum ulciscendi sed & iam necessitate inposita ex alieno pre
dandi cum sua amiserint. agrū nrm̄ in uasuros non differimus. Igitur
bellum isto consilio. sed intra fines nrōs accipimus. Quid illud quod
ꝓprie ad milites ꝑtinet. quib; boni tribuni plebis cū stipendiū extor

Inuitus in hac parte

quere uoluerunt. nunc consultum repente uolunt. quale ē? uallum fossamq;
ingentis utrumq; rem operis ꝑtantum spatium duxerunt. castella primo
pauca. Postea exercitu aucto crebrissima fecerunt. munitiones non ī ur
bem modo sed in eturiā & iam expectantes siqua inde auxilia ueniant
opposuere. quid turres quid uineas testudines que & aliū oppugnandarū
urbium apparatū loquar? cū tantū laboris exhaustum sit & ad finem
iam operis tandem ꝑuentū relinquenda ne haec censetis? ut ad statem
rursus nouus de integro his instituendis exudetur labor; quanto ē
minus opera tueri facta & instare & ꝑseuerare defungiq; cura? Breuis
enim ꝓfecto res ē. si uno tempore ꝑagitur. nec ipsi ꝑ inter missiones has
inter ualla que lentiorem spem nrām facimus. Loquar de operis & de
temporis iactura. quid periculi quod differendo bello adimus. nunc
obliuisci nos haec tam crebra & ruriae concilia demittendis ueios auxi
liis patiuntur ut nunc res se habēt. Irati sunt. oder? negant missuros. quan
tum in illis ē. capere ueios licet. quis ē. qui spondeat eundem si differtur
bellum animum postea fore. cum si laxamentū dederis maior frequentior
que legatio itura sit; Cum id quod nunc offendit & ruscos rex creat⁹
ueis mutari spatio interposito possit. uel consensu ciuitatis ut eo re
concilient & rurie animos. uel ipsius uoluntate regis qui obstare regnū
suū saluti ciuium nolit. Uidete quot res quam inutiles sequantur illā
uiam consilii. iactura operum tanto labore factorum. uastatio inmi
nens finium nrōrum. & ruscum bellum proueiente concitatū; haec sē
tribuni consilia urā. Non hercule dissimilia ac si quis aegro qui curari
se fortiter passus extemplo conualescere possit cibi grā ꝑsentis aut
potionis longinquum & forsitan insanabilem morbū efficiat. si medi
us fidius ad hoc bellum nichil ꝑtineret ad disciplinam certe militiae
plurimum intererat insuescere militem nrm̄ non solum parta uictoria
frui. sed si & iam res lentior sit pati tedium & quamuis sere spei exitum
exspectare. & si non sit estate ꝑfectum bellum hiemen opperiri. nec si
cut estiuas aues statim autumno tecta ac recessum circumspicere.
Obsecro uos. uenandi studium ac uoluptas homines ꝑniues ac pruinas
in montes siluasque rapit. belli necessitatib; eam patientiam non adhi
bebimus? quā lusus ac uoluptas elicere solet. adeo ne effeminata cor
pora militū nrōꝝ eē putamus. Adeo molles animos ut hiemen unā
durare in castris abeē ab domo non possint. ut tamquā nauale bellum

tempestatib; captandis & obseruando tempore anni gerant; non estus
non frigora pati possint. erubescant pfecto si quis eis haec obiciat con
tendant que & animis & corporib; suis uirilem patientiam in eē. & se iux
ta hieme atque estate bella gerere posse. nec se patrocinium mollitiae
in aertie q; mandasse tribunis. & meminisse hanc ipsam potestatem non
in umbra nec in tectis maiores suos creasse; Haec uirtute militū urōrum
haec romano nomine sunt digna. non ueios tantum. nec hoc bellum in
tueri. quod instat. sed famam & alia bella & ad ceteros populos in
posterum quęrere an mediocre discrimen opinionis secuturum ex hac
re putatis. utrum tandem finitimi populū romanū eē putent. Cuius
si qua urbs primum illud breuissimi temporis sustinuerit impetum
nichil de inde timeat. an hic sit terror nominis nrī ut exercitū. R̄. non
tediū longinquę oppugnationis non uis hiemis a burbe circumsessa
semel amouere possit; Nec finem ullū aliū belli quam inctoriam
nouerit. nec impetu potius bella quā pseuerantia gerat. quae in om
ni quidem genere militiae maxime tamen in obsidendis urbib; ne
cessaria ē. quarum pleras q; munitionib; ac naturali situ inexpugnabi
le fame siti que tempus ipsum uincit atq; expugnat. sicut ueios expugna
bit nisi auxilio hostib; hostib; tribuni plebis fuerint. & romę inuenerint
p̄sidia uehientes. quę nec quicquā in etruria quaerunt. An ē quicquam
qd̄ ueientib; optatū aeque contingere possit. quā ut seditionib; primū
urbs romana de inde uelut ex contagione castra impleantur. At her
cule apud hostis tanta modestia ē. ut non obsidionis taedio. non deniq;
regni quicquā apud eos nouatum sit. non negata auxilia a betruscis
irritauerint animos. morietur enim ex templo qui cūq; erit seditionis
auctor. nec cuiquam dicere ea licebit quę apud uos in pune dicuntur.
fustuarium meretur qui signa relinquit aut p̄sidio decedit. auctores
signa relinquendi & deserendi castra non uni aut alteri militi sed uni
uersis exercitib; palam in contione audiuntur. adeo quicquid tribun⁹
plebi loquitur & si prodende patriae dissoluendeq; rei publice ē. as
suestis qui dē audire & dulcedine potestatis eius captiq̄ iub & sub ea sce
lera latere sinitis. reliquum ē. ut quę hic uociferantur eadem in cas
tris & apud milites agant. & exercitus corrumpant. ducib; q; parere
non patiantur. qm̄ ea demum romae libtas ē. non senatū non magistrat⁹
non leges non mores maiorum non instituta patrū. non disciplinam

uereri militiae Pariam & iam in contionib; erat appius tribunis
plebis. cum subito unde minime quis crederet accepta calamitas apud
ueios & supperiorem appium in causa & concordiam ordinũ maio
rem q; dorem ad obsidendos ꝑtinatius ueios fecit. Nam cũ agger
ꝓmotus ad urbem uineae q; tantũ non iam in iuncte moenib; eẽnt
dum opera inter diu fiunt intentius quã nocte custodiunt pate
facta repente porta ingens multitudo facib; maxime armata
ignes coniecit. hore q; momẽto simul aggerem ac uineas tam lon
gi temporis opus incendium hausit. multi que ibi mortales ne
quicquam opem ferentes ferro igni q; absumpti sunt; Quo dubi
romam ẽ nuntiatũ. mesticiam omnib; senatui curam metumq;
iniecit. Ne tum uero sustineri nec in urbe seditio nec in castris pos
sa. & tr̃ ꝑt uelut ab se uicte reip̃ insultarent. Cum repente quib;
census equester erat equi publici non erant adsignati concilio
prius inter se se habito senatũ adeunt. factaq; dicendi potesta
te equis se suis stipendia facturos promittunt. quib; cũ amplissi
mis uerbis gratię ab senatu acte eẽnt. fama que ea forum atq;
urbem ꝑuasisset subito ad curiam concursus fit plebis. pedes
tris ordinis se aiunt nunc eẽ operam que reip̃. extra ordinem
polliceri seu ueios seu quo alio ducere uelint. si ueios ducti
sint negant se inde prius quam capta urbe hostium reditu
ros ee; Tum uero iam suꝑfundenti se lætitię uix temperatũ ẽ;
Non enim sicut equites dato magistratib; negotio laudari iussi.
neq; aut in curiam uocati quib; responsum daretur aut limine
curie continebatur senatus. sed pro se quisq; ex superiore loco ad
multitudinẽ in comitio stantem. uoce manib; q; significare pu
blicã lætitiam. beatam urbẽ romanam & inuictam & aeternam
illa concordia dicere. laudare equites. laudare plebem. diem
ipsum laudib; ferre. uictam eẽ fateri comitatem benignitatẽq;
senatus. certatim patrib; plebi q; manare gaudio lacrimæ. do
nec reuocatis in curiam patrib; sc̃. factum ẽ. ut tr̃. militares con
tione aduocata peditib; equitib; q; gratias agerent. memorẽ
pietatis eorũ erga patriam dicerent senatũ fore. placere au
tẽ omnib; iis uoluntariam extra ordinem professis militiam
aera procedere & equiti certus numerus aeris ẽ adsignatus;

Tum primum equis merere equites coeperunt voluntarius ductus
exercitus uehios non amissa modo restituit opera sed noua & iam
instituit. ab urbe commeatus intentiore quam antea sub uei cu
ra. Ne quid tam bene merito exercitui ad usum deesset, n se
quens annus tribunos militum consulari potestate habuit c̄ ser
uilium ahalam tertium. q̄ seruilium pb̄. uerginiū manliū. Ite
rum. m̄. seruium sulpitium iterū; his tribunis dum cura omnium
inueiens bellum intenta ē. neglectum anxyri p̄sidium uacatio
nib; militum & uulscos mercatores uulgo receptando proditis
repente portarum custodib; oppressum ē. minus militū pe
rit. quia p̄ter aegros lixarum in modum omnes p agros uici
nasq; urbes negociabantur. nec ueis melius gesta res quod
tum caput omniū curarum publicarum erat. nam & duces
romani plus inter se iratum quam ad uersus hostes animi
habuerunt; & auctum est bellum aduentu repentino ca
penatium atq; faliscorum; hi duo & rurię populi quia pro
ximi regione erant de uictis ueis bello quoq; romano se proxi
mos fore credentes. falisci propria & iam causa infesti quod fidena
ti bello se iam antea inmiscuerant p legatos ultro citroque missos
iure iurando inter se obligati cum exercitib; nec opinato ad ueios
accessere; forte ea regione qua m̄. sergius tr̄. mil. p̄erat castra ad
orti sunt. in gentem que terrorem intulere. quia & ruriam omnē
ex citam sedib; magna mole ad eē romani crediderunt; ea
dem opinio uehientes in urbe concitauit. ita ancipiti proelio cas
tra romana oppugnabant. concursantesq; cum huc atq; illuc
signa transferrent nec ueientem satis cohibere intra munitiones
nec suis munimentis arcere uim actueri se ab exteriore pote
rant hoste; una spes erat. si ex maiorib; castris subueniretur
ut diuerse legiones aliae ad uersus capenatem ac faliscum
alię contra eruptionē oppidanorū pugnarent; sed castris p̄erat
uerginius priuatim sergio in uisus infestusq; is cum plera q; cas
tella oppugnata superatas munitiones utrumq; in uei hostem
nunciaret in armis milites tenuit. si opus foret auxilio collegā
dictitans ad se missurum; huius arrogantiam p̄tinatia alterius
aequabat. qui nequā opem ab inimico uideret petisse. uinci

abhoste quam uincere ꝑ uirem malunt; Diu in medio caesi milites
postremo deserti munitionib; ꝑ pauci in maiora castra pars maxima
atq; ipse sergius romam ꝑtenderunt; Vbi cum omnem culpam incol
legam inclinare & acari uerginiu ex castris. Interea p̃ eē legatos
placuit. ad la deinde in senatu re se̅. certatum q; inter collegas male
dictis. pauca rei p̃ huc atq; illi ut quisq; studium priuatum aut gratia occu
pauer̃ ad sum; Primores patrum siue culpa siue infelicitate imperatoru̅
tam ignominiosa cladis accepta & & censuere non expectan du̅ iustum
tempus comitiorum. sed ex tempo nouos tribunos militum creandos eē.
qui kl octobris magistratum acciperent. In quam sententiam cū pedib;
iret. ceteri tribuni militu̅ nichil contra dicere; At enim uero sergius
in
uerginiusq; ꝑpter quos penitere magistratuū eius animi senatum appare
bat. Primo de p̃cari ignominiam. deinde intercedere. sc̃. negare se An
te idus decembris sollempnem ineundis magistratib; diem honore ha
bituros eē. inter haec tribuni plebis cū inconcordia hominu̅ secundisq;
reb; cuncta is in uitii silentium tenui sent. feroces repente minari tribu
ni militu̅. nisi in auctoritate senatus eēnt se in uincla eos duci iussuros
eē; Tum. c̃. seruilius ahala tribuni mil. Quod ad uos attinet & tr̃ pt minas
que uras ne ego libent̃ experiar quā nonplus i iuris quā in uob ami
mi & &. sed nefas e̅ tendere aduersus auctoritate̅ senatus. proinde & uos
desinite inter nra certamina locu̅ in uiriae quaerere. & colleges aut fa
cient quod cens & senatus. aut si ꝑtinacius tendent. dictatore̅ ex tempo
dicam qui eos abire magistratu cogat; Cū omniu̅ adsensu comproba
ta oratio eēt gauderentq; patres sine tribunitiae potestatis periculo
in uenta eē aliam uim maiore̅ ad co ercendos magistratui uicti con
sensu omniu̅ comitia tribunos militu̅ habuere qui kl. octobris magis
tratu̅ acciperent. seque ante eam diem magistratu abdicauere. l. uale
rio potito. quartum m̃. furio camillo. iterum marco aemilio mamerco
tertiu̅ c̃n. cornelio cosso. tertiu̅ c̃. fabio ambusto. l. iulio iulli tr̃ mil con
sulari potestate multa domi militiae q; gesta. nam & bellu̅ multi
plex fuit eodem tempore aduersus & ad capenam & ad falerios & in
uulsci sorte anxi r abhostib; recuperarentur. & romae simul dilectu
simul tributo conferendo laboratum e̅. & de tribunis plebi coortam
dis contentio fuit. & haud paruum motu̅ duo iudicia eoru̅ qui paulo
ante consulari potestate fuerant exciuere omniu̅ primu̅ tribunis

militum fuit dilectum haberi. nec iuniores modo conscripti sed seniores
& iam coacti conscripti nomina dare ut urbis custodiam agerent. Quantum
autem augebatur militū numerus tanto maiore pecunia instipendiū
opus erat. eaque tributo conferebatur in uitis conferentib; qui domi
remanebant. quia tuentib; urbē opera quoq; militari laborandū ser
uiendumq; reip. erat; Haec p se grauia indigniora q; ut uiderentur tr. pl. sedi
tiosis con tionib; faciebant; Ideo aera militib; constituta eē arguendo ut
plebis partem militia partem tributo conficerent. unū bellū. Annū iam
tercium trahi. & consulto male geri ut diutius gerant. quatuor De inde
bella. uno dilectu exercitus scriptos. & pueros quoq; ac senes extractos.
iam non estatis aut hiemis discrimen eē. nec ulla quies umquam misere
plebi sit quę ne & iam uectigalis ad ultimum facta sit. ut cum confecta
labore uulnerib; postremo aetate corpora retulerint in culta q; omnia
diutino dominorū desiderio domi inuenerint. tributum ex affectare
familiari pendant. aera q; militaria uelut fenore accepta multiplicia
reip. reddant; nter dilectū tributū q; & occupatos animos maiorū rerū
curis comitiis tribunorū plebis numerus expleri Nequit pugnatū inde in lo
ca uacua ut patricii cooptarentur. Post quam optineri non poterant tamen
labe factande legis tribunitię causa effectum ē. ut cooptarentur. tr. pl.
c. lucerius & m. acutius. aut dubie patriciorū opib; fors ita tulit ut eo anno
tr. pl. cn. trebonius & &. qui nomina ac familię debitū prestare uideretur tre
bonie legis patrociniū. s quod petissent patres quidā primo in coepto repul
si tamen tribunos militū expugnassent. uociferans legem treboniam sublatā
& cooptatos tr. pl. non suffragiis popli sed imperio patriciorū Assecle haben
di tr. pl. sint eripi sacratas legis extorqueri tribunitiā potestatē id fraude
patriciorū scelere ac pditione collegarū factū arguere; Cū arderent inui
dia non patres modo sed & iam tr. pl. cooptati parit & qui cooptauerant.
Ium ex collegio tres pub curatius purpureus metilius m. minutius trepidi rerū suarū in sergiū uer
giniū q; prioris anni tribunos militares incurrunt. in eos abse iram plebis in
uidiā q; die dicta auertunt. quib; dilectus quib; tributum quib; diutina mi
litia longinquitas q; belli sit grauis. qui clade accepta ad ueios doleant qui
amissis liberis fratrib; propinquis affinib; lugubres domos habeant his
publica priuati q; dolori exequendi ius potestatē q; ex duob; noxiis capi
tib; datam abse memorant; omniū namq; malorū in sergio uerginioque
causas eē. nec id accusatorē magis arguere quam fateri reos. qui noxii ambo
alter in alterum causam conferant; fugam sergii Uerginius sergius pro

& eo deuoluerem ut aut patricii aut patriciorū

ditionem increpans uergini, quorum adeo incredibilem amentiam
fuisse ut multo uerisimilius sit conspecto eam rem & communi fraude
patriciorum ac tam abhinc & prius datum locum uerendis; ad incen
denda opera belli trahendi causa. & nunc proditum exercitui tra
dita falisca romana castra. omnia fieri ut consenescat ad uetos in
uentus nec de agris nec de aliis cõmodis plebis ferre ad populũ tribu
nus frequentia que urbana celebrare actiones & resistere conspiratio
ni patricioꝝ possint. p̃ iniquitatẽ iam dereis & absenatu & ab populo ro
mano & ab ipsorum collegis factum eẽ: Nam & senatus consultũ
eos abre p̃ remotos eẽ & recusantes abdicare se magistratu dictato
ris metu ab collegis coercitos eẽ. & p̃ tribunos creasse qui non idib;
decembrib; die sollempni sed extemplo. kl'o decembrib; magistratũ occa
perent. quia stare diutius resp̃ bis manentib; in magistratu non pos
sent. & tamen eos tot iudiciis confossos p̃ damnatos q; uenire ad populi
iudicia & existimare defunctos se eẽ satis q; poenarum dedisse quod
duob; mensib; essent priuati facti sint. neq; intelligere nocendi sibi
diutius cum potestatẽ ereptam eẽ non poenã irrogatam; quippe
& collegis abrogatum imperium qui certe nihil deliquissent. illos
repeterent animos quiritẽs quos recenti clade acceptã habuissent
cum fugam trepidam plenis ululatibus ac pauore incidentem porti
exercitũ uiderunt. non fortunã aliquem quã deos. sed hos ducis accu
santem pro certo se habere neminem in contione stare qui illo die
non caput domum fortunasq; l. uergini ac m̃ sergi sui exercitus
de testatus q; nunime conuenire quib; iratos quisq; deos p̃catus sit
tutus sua potestate cum liceat & oporteat nonnisi numquã deos ip
sos ãmouere nocentib; manus satis eẽ si occasione ui ascendi locos
arment; Nil orationib; in irata plebe deum nihil: aeris grauis
reos condemnat. ne quisquã sergio martem cõmunem belli fortu
nã que accusante uergilio depcante ne infelicior domi quã milli
tiae esset. nihil uersutia tribunoꝝ plebis q; fraudis q;
contra legem tre bonam facti memoriã obscuram fecit. Victores ci
biuus ut p̃senti mercede iudicii plebes habere legem agrariã promul
garit. tribuni q; conferri plebem cum tot exercitib; stipendio opus esse &
res q; militia ita p̃spere gererentur ut nullo bello uenire ad extremum
rei; Nam q; ueis castra que amissa erant recuperata castellis p̃fectis q;
firmanis p̃erant ci mut mi acilius & q. fabius m̃ furio in falisca & ci

cornelio in capenate agro. hostis nulli extra moenia inuenti. p̄ dæ acte.
incendiis q; uillarū ac frugum uastati fines. oppida oppugnata. nec obses
sa sunt; At in uulscis de populato agro an xr̄r ne quicquam oppugnatū lo
co alto situm & p̄ quam uis irrita erat uallo fossa q; obsideri coeptū. ua
lerio potito uolsci p̄uintia euenerat; hoc statu militariū rerū seditio in
testina maiore mole coorta quā bella tractabantur. & cū tributū confer
ri p̄ tribunos non possit nec stipendiū in pp̄lo mitteret. aera q; militaria
flagitar & miles. haud p̄cul erat inter has iras plebis in patres cū tribunis ple
bis nunc illud tempus eē dicerent stabiliende libertatis & absergiis uerginiis
q; ad plebeios uiros fortes ac strenuos transferendi summi honoris. non tam̄
ultra p̄cessum ē. quā ut unus ex plebe usurpandi iuris causa p̄ licinius caluus
tribunus militū consulari potestate crearet. ceteri patricii creati p̄ manilius
& p̄ titinius p̄ melius L. furius medullinus L. popilius uols. ipsa plebis mira
batur se tantam rem obtinuisse non is modo qui creatus erat uir nullis an
te honorib; usus uetus tantū senator & aetate iam grauis nec satis cons
tat cur primus ac potissimus ad nouum delibandū honorem sit habitus.
alii cn̄. cornelii fratris qui tr̄ mil priore anno fuerat triplex q; stipendi
um equitib; dederat gratia extractum ad tantū honorem credunt. Alii
orationem ipsum tempestiuam de concordia ordinū patrib; plebi q; gra
tam habuisse. hac uictoria comitiorū exultantes tribuni plebis quod
maxime rem p̄ impediebat de tributo remiserunt. At collatum oboedient̄
missum ad exercitū ē. An xr̄r in uolscis breui receptum ē. neglectis die festo
custodiis urbis insignis annus hr̄eme gelida ac niuosa fuit. ad eo ut uię
clause tiberis innauigabilis fuerit. annona ex ante conuecta copia nihil
mutauit. ex ante conuecta copia nichil mutauit & quia p̄ licinius ut coe
perat haud tumultuose magistratum maiore gaudio plebis quā indignatione patrū
ita & iam gessit at gessit dulcedo inuasit p̄ximis comitiis tribunorū mil plebeios
creandi. unus m. ueturius ex patriciis candidatis locū tenuit. Plebeios alios
tribunos militū consulari potestate omnes fere centurię dixere m̄. popiniū
cn̄. duiliū uoleronem publiciū. cn̄. genuciū. L. atiliū. tristē hiemē siue ex in
temperie caeli raptim mutatione in contrariū facta siue alia qua de
causa. grauis pestilens quę omib; animalib; aestas excepit. cui insanabi
li p̄ nitiae quando nec causa nec finis inueniebat libri sibillini ex s. c̄ ad
iti sunt; Duū uiri sacris faciundis lecti sternio tū primū in urbe romana

usu rey oium
in ꝑtitulo pōto-
notos ignotosq;

facto ꝑ dies octo apollinem latonamq; & dianam herculem mercuriū atq; nep
tunū trib; quā amplissime tum apparari poterat stratis lectis placauere. priua
tim quoq; id sacrum celebratū ē tota urbe patentib; ianuis promiscuoq; passim
aduenas in hospitium ductos fecerunt. & cū inimicas quoq; benigne ac comiter
sermones habitos. iurgiis ac litib; temperatum uictus quoq; dempta meos di
es uncula; religioni deinde fuisse quib; eam opem tulissent. Interim
aduersos terror multiplex fuit trib; inuniū belli collatis. Nam q; eodem
quo antea modo circa munimenta cū repente capenates falisciq; sub sidio
uenissent aduersus tres exercitus anciptiti proelio pugnatū ē; ante omnia ad
uersus memoria damnationis sergii acuerginii. taq; maioribus castris
unde antea cessatū fuerat breui spatio circumductę copiae capenates in
uallū romanū uersos ab tergo aggrediuntur; Inde pugna cepta & falis
cis inciditur terrorem. trepidantes q; eruptio ex castris oportune facta auer
tit; repulsos deinde insecuti uictores ingentem ediderunt cedem. nec ita
multo p̄iam palantes uelut forte oblati populatores capenatis agri reli
quias pugne absumpsere. & uerentium refugientes inurbem multi an
te portas cesi; Dum prae metu ne simul romanus irrumperet obiectis
foribus; extremos suos exclusere; Haec eo anno acta; & iam comitia tri
bunos militū aderant. quorum ꝑpe maior patribus; quā belli cura erat. quip
pe non cōmuni casu modo cū plebe sed prope amissu cernentib; summū im
perū; Itaq; clarissimis uiris ex composito p̄paratis ad petendum quos pre
tereundi uerecundiam crederent fore. nichilominus ipsi ꝑ in de ac si omis
candidati eēnt cuncta experientes non homines modo sed deos & iam
excipiebant. in religionem uertentes comitia biennio habita; priore anno
intolerandā hiemen prodigiis q; diuinis similem coortam. ꝑximo non ꝑdigia
sed iam euentus pestilentiam magis urbi q; illatam; Haud dubia ira deum
quos pestis eius arcendae causa placandos ee in libris fatalib; inuentū su.
comitiis auspicato quę fierent indignū diis usū honores uulgari. discrimi
na q; gentiū confundi. Preter quā maiestate petentiū religione & iam
attoniti homines patricios omis partem magnam honoratissimū quemq;
tri mil consulari potestate creauere L. ualerium potitum Q. ualerium maximum mi
furium camillum iterum L. furium medullinum tertium. q. seruilium fidenatē iterum. quin
tium sulpicium camerinum. iis tribunis aduersos nichil admodū memorabile ac
ciderē; Tota uis in populationib; fuit. duo summi imperatores potitus & vale
rius camillus ac pena p̄das ingentes egere. nulla in columi relicta re cui

ferro aut igni noceri posse. Prodigia interim multa nuntiari, quorum
pleraq; & quia singuli auctores erant parũ credita spretaque & quia hos
tib; & ruscis ꝑ quos ea ꝓcurarent aruspices non erant inuniũ omniũ cure
uerse sunt. Quod lacus in albano nemore sine ullis caelestib; aquis cau
sa ue qua alia querem miraculo eximere & in altitudinem insolitã cre
uit. quid nam eo dii portenderent ꝓdigio missi sciscitatum oratores ad
delficum oraculũ; sed propior interpres fatis oblatus. senior quidam ue
iens qui inter cauillantes ĩ stationib; accustodiis milites romanos & rus
cosq; uaticinantis in modũ cecinit. prius quã ex lacu albano aqua emis
sa fore. Numquã potiturũ ueis romanũ; quod primo uelut temere iac
tum sperni agitari. Deinde sermonib; coeptum ẽ. donec unus ex statione
Romana ꝑcunctatus ꝓximũ oppidanoꝝ iã ꝑ longinquitatẽ belli cõmer
tio sermonũ facto quisnam is & & qui ꝑambages de lacu albano iacere.
Post quã audiuit aruspicem esse uir haud intacti religione animi cau
satus de priuati portenti ꝓcuratione si opere illi esse consulere uelle
ad colloquiũ uatẽ elicuit. cumq; ꝓgressi ambo a suis longius eẽnt in
ermes sine ullo metu ꝑualens iuuenis romanus senẽ infirmũ in conspec
tu omniũ raptum ne quicquã tumultuantib; & ruscis ad suos transtulit. qui
cũ ꝑductus ad imperatorẽ inde romã ad senatũ missus eẽt sciscitantib; quid
nam id & & quod de lacu albano docuisse. respondit ꝓfecto iratos deos uei
enti popto illo fuisse die quo sibi eam mentem obiecissent ut excidiũ patriẽ
fatale ꝓdere; Itaq; quę tum cecinerit diuino spiritu instinctus. ea senec
ut in dicta sint reuocare posse. & tacendo forsitan quę dii inmortales
uulgari uelint haud minus quam celanda effando nefas contrahi;
His igitur libris fatalib; sic disciplina & rusca traditũ eẽ ut quando aqua
albana abundasse tum si eam romanus rite emisisse uictoriam de uei
entib; dari antequã id fiat deos menia ueientiũ deserturos eẽ, exequeban
tur in de quae sollempnis deriuatio eẽt. sed auctorem leuem nec satis
fidum suꝑ tanta re patres rati decreuere legatos sortesque oraculi pithi
ci expectandas. Prius quam adelfis oratores redirent albani ue ꝓdigii
piacula inuenirentur. Noui trẽ mil consulari potestate. l. iulius tullus
.p. furius medullinus quartũ. l. sergius fidenas. A. postumius religiensis.
p. cornelius maluginensis. A. manilius magistratũ inierunt; Eo anno tarqui
nienses noui hostes exorti; quia simul multis bellis uulscorum ad anxr r
ubi ꝑsidium obsidebatur equorum ad lauicos qui romanã ibi coloniam
oppugnabant ad hoc ueientiq; & falisco & capenati bello occupatos ui

debant romanos. nec intra muros quietiora negotia eē certaminibus
patrū ac plebis inter haec locū iniuriae rati eē praedatum in agrū roma
nū cohortes expeditas mittunt; aut enim passuros in ultam eam iniu
riam romanos ne nouo bello se onerarent aut exiguo eo que parum
ualido exercitu psecuturos; romanis indignitas maior quā cura popu
lationis tarquiniensiū fuit. eo nec magno conatu suscepta nec in lon
gum dilata res ē; aurelius postumius & l. uilius non iusto delectu &
enim ab tribunis plebis impediebantur. sed prope uoluntariorū quos
adhortando incitauerant coacta manu p agrum ceretem obliquis tra
mitib; egressi redeuntes a populationib; grauesq; p̄da tarquinienses
oppressere. multos mortales obtruncant; Omnes exiuunt impedimentis.
& receptis agrorum suorū spoliis romam reuertuntur biduum ad recog
noscendas res datum dominis. tertio incognita erant autem ea pleraq;
hostiū ipsorū subhasta ueniuere. Quodque inde redactum militib; ē di
uisum. Cæ era bella maxime que ueiens incerti exercitus erant, Iamq; ro
mani desperata ope humana fata & deos spectabant. cum legati ab del
fis uenerunt sortem oraculi adferentes congruentem responso captiui ua
tis romane aquā albanā caue lacu contineri caue in mare manare suo
flumine sinas. emissam p agros rigabis. dissipatam q; riuis extingues.
Tum tu insiste audax hostium muris. memor quam p tot annos obsides ur
bem ex ea tibi his quae nunc panduntur fatis uictoriam datam. bello pfec
to donum amplum uictor ad mea templa portato. sacraq; patria quorum
omissa cura ē instaurata ut ad sol & facito; ingens inde haberi captiuus
uates coeptus. eumq; adhibere tr̄ mil. cornelius postumiusq; ad pdigii al
bani p curationē ac deos rite placandos coepere. inuentūq; tandem ē, ubi
neglectas caerimonias intermissum ue sollemne dii arguerent. nichil p
fecto aliud eē quā magistratus uitio creatos latinas sacrumq; in albano
monte non rite concepisse. unam expiationē eorū eē. ut tribuni militum
abdicarent se magistratu. auspitia de integro repeterentur. & int̄ regnū
iniretur. Ea ita facta sunt ex s. c. inter reges tres deinceps fuere. l. uale
rius. q. seruilius fidenas. m. furius camillus; Numquā desitum interim tur
bari comitia. int̄pellantib; tribunis plebis. Donec conuenisse & prius ut
maior pars tribunorū militū ex plebe crearet; Quae dū aguntur conci
lia & rurie ad fanū uoltū ne habita postulantib; quae capenatib; uel fa
liscis ut ueios cōmum animo consilioq; omnes & rurie populi ex obsidione
eriperent Responsum ē. antea se id ueientib; negasse quia unde consi

tium

non petissent sup tanta re auxiliū petere non deberent. Nunc iam p se for
tunam suam illis negare. maxime in ea parte & ruriae gentem inu
sitatam nouos accolas gallos ee. cum quib; nec pax satis fida nec bellū
p certo sit; sanguini tamen nominiq; & p̄sentib; periculis consanguineoꝝ
id dari ut si qui iuuentutis suę uoluntate ad id bellum eant non impedi
ant; Cum magnum aduenisse hostium numerum fama romę erat eoq;
mitescere discordię intestine metu cōmuni ut fit ceptae. haut in uitis
patrib; p̄. licinium caluū p̄rogatiua tribunū militū non potentem cre
ant. moderationis ex p̄te in priore magistratu uirū. & erum iā tum ex
actae aetatis. omnesq; deinceps ex collegio eiusdem anni refici appa
rebat. L. ticinium p̄. meniū cor̄s. genutiū. L. atilium. qui prius quā re
nuntiarentur iure uocatis tribub; p̄missu inter regis; L. licinius cal
uus ita uerba fecit; Omen concordię quaerunt rei maxime in hoc
tempus ut illi memoria nr̄i magistratus uos his comitiis petere inin
sequentem annū uideo si collegas eosdem reficitis & iam usu meliores
factos. me iam non eundem sed umbrā nomenq; p licinii relictū uide
tis uires corporis affecte sensus oculorū atq; aurium hebetes memo
ria labat uigor animi obtusus; En uobis inquit iuuenem filium
tenens effigiem atque imaginem eius quem uos antea tribunū mili
tum ex plebe primum fecistis; hunc ego institutum disciplina mea
uicarium p me rei p̄. Do dicoq; uosque quesoquirites delatum michi
ultro honorem huic petenti meisq; p eo adiectis p̄cib; mandetis; Datum
id petenti patri filiusq; eius publius licinius tribunus militū consulari
potestate cum his quos supra scripsimus declaratus. titinnius genutius
que tribuni militū p̄fecti aduersus falis cos capenates que dum bellum
maiore animo gerunt quam consilio p̄cipitauere se in insidias; Genutius
morte honesta temeritatem luens ante signa inter primores cecidit. Ti
tinius ineditum tumulum ex multa trepidatione militib; collectis aciem
restituit. nec se tamen ęquo loco hosti commisit. plus ignominię erat quā
cladis acceptū quę prope in cladem ingentem uertit; Tantum inde ter
roris non rome modo quo multiplex fama p̄uenerat. sed in castris quoq;
fuit ad ueios. aegre ibi miles retentus a fuga ē. Cum p̄uasis & castra ru
mor/ducib; exercitu quę caeso uictorem capenatem ac falis cū & rurieq;
omnē iuuentutē haud p̄cul inde abeē. His tumultus iora romę iam castra
ad ueios oppugnari iam partē hostium tendere ad urbē agmine in

festo crederant; Concursumq; in muros ē. & matronarū quas ex domo conciue
rat publicus pauor obsecrationes in templis facte. p̄cab; q; ab dispetitū ut exitiū
ab urbis tectis templisq; ac moenib; romanis arcerent. Ueiosque eū auerterent
terrorem si sacra renouata rite si p̄curata p̄digia eēnt. iam ludi latinaeq; instau
rata erant. iam ex lacu albano aq̄ emissa in agros. ueiosq; fata ad petebant:
gitur fatalis dux ad excidium illius urbis seruandeq; patrie m̄ furius camillus
dictator dictus. magistrum equitū. p̄. cornelium scipionem dixit. omnia re
pente mutauerat imperator mutatus. alia spes alius animus hominū for
tuna quoq; alia urbis uideri. omniū primum in eos qui aueis in illo pauore fu
gerant more militari animaduertit effecitq; ne hostis maxime timendus
militi eēt. deīn in dicto delectu in diem certam ipse interim ueios ad confir
mandos militum animos intercurrit; Inde romam ad scribendum nouū
exercitum redit. Nullo detractante militiam. peregrina & iam uiuentis
latini herniciq; operam suam pollicentes ad id bellum paratis uenere. quib;
cū grās in senatu egisset dictator satis iam omnib; ad id bellū paratis ludos
magnos ex sc̄. uouit ueis captis se facturum. edemque matute matris refec
tam dedicaturum iam ante abrege seruio tullio dedicatā: Profectus cum ex
ercitu ab urbe expectatione hominū maiore quam spe in agro primū ne
pes in ocum faliscis & capenatib; signa confert. omnia ibi summa ratione
consilioq; acta. fortuna & iam ut fit secura non p̄lio tantū fudit hostes.
sed castris quoq; exuit. ingentiq; p̄da est potitus. cuius pars maxima ad
questorem redacta ē. haud ita multū militi datum. Inde ad ueios exer
citus ductus. densioraq; castella facta. & a procursationib; que multe
temere inter murum ac uallum fiebant edicto ne quis in iussu pugnaret
ad opus milites traducti. operium fuit omniū longe maximū ac laborio
sissimū cuniculus in arcem hostiū agi coeptus. quod ne intermitteret opus
neu sub terra continuus labor eosdem conficeret in partes sex munitorum
numerum diuisit. senehore ī orbem operi attribute sunt. nocte ac die num
quam ante omissum quā in arcem uiā facerent. Dictator cū iam in manib;
uideret uictoriam eē urbē opulentissimā capi tantūq; prede fore. quan
tū non omnib; in unum collatis ante bellis fuisset. nequā inde aut militu
irā ex malignitate p̄de partite aut inuidiā apud patres ex p̄diga largitio
ne caperet litteras ad senatū misit. deū in mortaliū benignitate suis con
siliis. patientia militū ueios iam fore in potestate populi R̄. quid de p̄da
faciendū censerent. duae senatū destinebant sententiae. senis. p̄. licinij

quē primū dixisse a filio interrogatū ferunt edici palam placere popto ut
qui particeps eē praedę uellet in castra ueios iret; altera appij claudii. qui lar
gitionē nouā pdigam inequalem in consultam arguens si semel nefas du
cerent captam ex hostib; in eraria ex hausto bellis pecuniam eē. auctor
erat stipendii ex ea pecunia militi numerandi ut eo minus tributi ple
bes conferret. eius enim doni societatem sensuras aequaliter omniū do
mos. non auidas in direptiones manus otiosorum urbanorū prūpturas. for
tium bellatorū pmia eē. cum ita ferme eueniat ut segnior sit pdator ut
quisq; laboris periculiq; pcipuam petere partem soleat; Licinius contra sus
pectam et in uisam sempeam pecuniam fore aiebat. causasq; criminū ad
plebem seditionū inde ac legum nouarum prebituram; Statuis igitur
eē reconciliari eo dono plebis animos ex haustis atq; ex inanitis tributo
tot annorum succurri et sentire prede fructum ex eo bello in quo prope
consenuerint; gratius id fore letiusque quod quisq; sua manu ex hos
te captum domum retulerit. quam si multiplex alterius arbitrio acci
piat. ipsum dictatorē fugere inuidiam ex eo crimina que. eo de legasse ad
senatū. senatū quoq; debere reiectam rem ad se pmittere plebi. ac pati habe
re quod cuiq; foRs belli dederit; Haec tutior uisa sententia ē. quę popu
larem senatum facerēt; edictū itaq; ē ad pdam ueientem quib; uideret
in castra ad dictatorem pficiscerentur. ingens pfectam multitudo re
pleuit castra; Tum dictator auspicato egressus cum edixisset ut arma
milites caperent. Tuo ductu inquit pythice apollo tuo que numine instinc
tus pgo ad delendam urbē ueios. tibiq; tibiq; hinc decimā partem pde uo
ueo. te similit iuno regina quę nunc ueios colis pcor ut nos uictores in nrām
tuam q; mox futuram urbē sequare. ubi te dignū amplitudine tua tem
plum accipiat; Bustum nempe una illa sedis ē. ex qua eos nichil umquam
pter quam urbs capta mouit flamini diali ultra trinoctum unam manere
extra urbē nefas ē. hos ueientes pro manis facturi estis sacerdotes et ues
tales tuę te deserent uesta et famen peregre habitando in singulas noc
tes tantū sibi RP piaculi contrahet; Quid alia quae auspicato agimus
omnia fere intra pomeriū cui obliuioni aut cui neglegentiae damus co
mitia curiata quę rem militarem continent comitia centuriata quib; cons
ir militares creatis ubi auspicato nisi ubi ad solent fieri possunt ueios ne hęc
transferamus an comitiorū causa populus tanto in commodo inde desertam
hanc a diis hominib; quę urbē conueniet. sed res ipsa cogit uastam incen

Ab hoc loco uacat usq; ad pximū paragraphū. hec pcat.

diis ruinisq; relinquere urbē & ad integra omnia ueios migrare nec
hic edificando inopem plebem uexare hanc autē iactari magis causā
quā ueram eē ut ego non dicam apparere uob quur puto. haec p̄catus
superante multitudine ab omnib; locis urbem aggreditur. quo minor
ab cuniculis ingruentis periculi sensus &c. Veientes signari se iam a
suis uatib; iam ab externis oraculis p̄ditos iam in partem p̄de suę uocatos
deos alios uotis ex urbe sua euocatos hostium templa nouasq; sedes al despa expec
tate seque ultimū illū diem agere. Nichil minus timētes quā subrutis cu
niculos moenib; arcem iam plenā hostium eē. in muros p̄se quisq; armati dis
currunt. mirantes quid nam id &c quod cū p̄ tot dies nemo se ab stationib;
romanus mouisset. Tum uelut repentino icti furore in p̄uidi currerent
ad muros; Inseritur huic loco fabula immolante rege ueientiū uocem arus
picis dicentis qui eius hostię exta p̄secuisset ei uictoriam dari. exauditā in
cuniculo mouisse romanos milites ut ad aperto cuniculo exta raperent. & ad
dictatorem ferrent. sed i reb; tam antiquis sique similia ueris sint. Pueris ac
cipiantur. satis habeam haec ad ostentationē scene gaudentis miraculis ap
tiora quā ad fidem. neq; affirmare neq; refellere ē opere p̄tium; Cuniculis
delectis militib; eo tempore plenus in aede iunonis quę in ueientana arce erat
armatos repente edidit. & pars in muris inuadunt hostes. pars claustra por
tarum reuellunt. cum ex tectis saxa tegule q; a mulierib; ac seruis iacerentur.
inferunt ignes; clamor omnia uariis terrentiū ac pauentiū uocib; mixto
mulierum ac puerorū ploratu complet. momēto temporis deiectis ex muro undi
q; armatis pate factis q; portis. cum alii agmine irruerent alii desertos
scanderent muros ubrs hostib; impletur omnib; locis pugnatur; Deinde
multa iam edita cede senescit pugna. & dictator p̄cones edicere iubet ut
ab inermi abstineatur. is finis sanguinis fuit; Dedi inde inermes coepti.
& ad p̄dam miles p̄missu dictatoris discurrit quę cū ante oculos eius ali
quantum spe atq; opīone maior maioris q; p̄tii rerum ferretur. Dicitur
manus ad caelum tollens p̄catus eē ut sicui deorū hominūq; nimia sua for
tuna popli q; romani uideretur. ut eam inuidiam lenire quā minimo suo priuato in
commodo publico q; P. R. liceret conuertentem se inter hanc ueneratione tra
ditur memorie p̄lapsum cecidisse. id que omen p̄tinuisse postea euentu
rem coniectantib; uisum ad damnationē ipsius camilli. Captae deinde ur
bis romane quod post paucos accidit annos cladē; Atque ille dies cede
hostium ac direptione urbis opulentissime ē consumptus. Postero die libe

ra corpora dictator sub corona uendidit. ea sola pecunia in publicum
redigitur. haud sine ira plebis. & quod retulere secum p̄de nec duci qui
nec senatui sed licinie familie ex qua filius ad senatū retulisset. pater tā
popularis sententie auctor fuisset acceptum referebant; Cum iam hu
mane opes aportate aegeste aueis eēnt amoliri tum deum dona ipsosq;
deos sed colentium magis quā rapientiū modo coepere; Namq; delecti ex
omni exercitu iuuenes pure lautis corporib; candida ueste. quib; depor
tanda romam regina iuno adsignata erat. uenerabundi templū imere
primo religiose admouentes manus. quod id signum more & rusco nisi
certae gentis sacerdos attrectare non esset solitus; Dein cum quidam
seu spiritu diuino tactus seu iuuenali ioco iuis ne romā ire iuno dixisset. an
nuisse ceteri deam conclamauerunt; Inde fabule adiectū ē. uocē quoq; di
centis uelle auditā. motam certe se de sua parui molimenti ad miniculis sequen
tis modo accepimus leuem ac facilem translatu fuisse. integramq; in auentinū
aeternam sedem suam quo uota romani dictatoris uocauerant p̄latam. ubi tem
plum ei postea idē qui uocauerat camillus dedicauit; hic ueiorū occasus fu
it. urbis opulentissime & rusci nominis. magnitudinē suā uel ultima clade in
dicantis. qd̄ decem aestates hiemesq; continuas circumsessa cū plus aliquanto
cladium intulisset quā accepisset. postremo iam fato tū denique urgente operib;
tamen non ui expugnata ē. Romam ut nuntiatū ē. ueios captos. quāquā & p̄digia
p̄curata fuerant. Et uatum responsa & p̄ythice sortes notae. & quantū huma
nis adiuuari consiliis potuerat res ducem m̄. furiū maximū imperatorum
omniū legerant. tamen quia tot annis uarie ibi bellatum erat. multeq; clades
accepte uelut ex insperato in mensum gaudiū fuit; & prius quā senatus decerne
re & plena omnia templa romanarū matrum grates agentium erant; senatus
in quatriduum quot dierum nullo ante bello supplicationes decernit; Ad
uentus quoq; dictatoris omnib; ordinib; obuiam effusis celebratior quam
ullius umquam antea fuit. triumphusq; omnē consuetū honorandi diem illius mo
dum aliquantum excessit maxime conspectus ipse ē. curru equis albis iuncto
urbem inuectus. parumq; id non ciuile modo sed humanū & iam uisum. iouis
solisq; equis equi parati dictatorem in religionē & iam trahebant; Trium
phusq; obeam unam maxime rem clarior quam gratior fuit; Tum iunoni re
gine templū in auentino locauit. dedicauitq; matute matri; Atq; his diui
nis humanisq; reb; gestis dictatura se abdicauit; Agi de inde apollinis do
no ceptum. cui se decimam uouisse p̄de partem cū diceret camillus pontifi

ab senatu m
ligniratis fa
tores queren
rem arbitri
subiecisset.

Tces

soluendum religione populū censerent haud facile inibatur ratio uibendi re
ferre p̄dam poplm. ut ex ea pars debita in sacrum se cerneretur; tandem eo qd
lenissimum uidebatur decursum ē. ut qui se domum que religione exsoluere
uellet cum sibi met ipse p̄dam aestimasset suam decume p̄tium partis in pu
blicum deferret. ut ex eo donum aureum dignū amplitudine templi ac numine
dei ex dignitate populi R̄. fieret. ea quoq; collatio plebis animos a camillo alie
nauit inter haec pacificatum legati auulscis et aequis uener̄. impetrata pax. ma
gis ut fessa tam diutino bello ac quiescere ciuitas quam quod digni peterent. Ve
is captis ex trib̄ militum consulari potestate insequens annus habuit duos pu
blios cornelios cossum et scipionem. m̄. ualerium maximū iterū. caesonem fabiū
ambustū iterum. l. furium medullinū. quintū seruiliū tertium. corneliis faliscū
bellum. ualerio ac seruilio capenas sorte euenit; Abiis non urbes ui aut operib;
temptate. sed ager ē depopulatus. p̄daeq; rerū agrestiū actae: Nulla felix arbor
nichil frugiferū in agro relictum. ea clades capenatem poplm subegit: Pax pe
tentib; data: in faliscis bellum restabat. romae interim multiplex seditio erat.
cuius leniende causa coloniam in uolscos quo tria milia ciuiū romanorū scribe
rentur deducendam censuerant trium uiri. qui ad id creati terna iugera et
septunces uiri tum diuiserant. ea largitio sp̄ni cepta quia spei maioris auerten
de solatium obiectū censebant; Cur enim relegari plebem in uolscos cum
pulcherrima urbs uei ager q; ueientanus in conspectu sit uberior, amplior
q; romano agro. urbem quoq; urbi romę uel situ uel magnificentia publi
corum priuatorūq; tectorum ac locorum p̄ponebant; quin illa quoq; ac
tio mouebatur. quę p̄ captam utique romam a gallis celebratior fuit. Trans
migrandi ueios; cęterum partem plebi partem senatus destinabant habitandos
ueios duasque urbes cōmunes rei p̄ incoli a p̄ R̄ posse. d uersus quae cū optimates
ita tenderent ut morituros se citius dicerent in conspectu po. R. quā quicquā ea
rum rerū rogaretur. quippe nunc in una urbe tantū dissensionū ēē quid in dua
b; fore. uictam neue quisquā uictrici patriae p̄ferret. sinerętq; maiorem fortu
nā captis ēē ueis quā incolumib; fuerit; Postremo se relinqui a ciuib; in patria
posse. ut relinquant patriā atq; ciues nullam uim umquā subacturā. et citum
scinniū is enim ex tribunis plebis rogationis eius lator erat conditorem ueios sequant̄.
relicto deo ~~um~~ romulo dei filio parente et auctore urbis romę; Haec cū foedis
certaminib; agerentur. nam partem tribunorū plebis patres in suā sententiā tra
xerant nulla res alia manib; temperare plebē cogebat quā quod ubi rixe con
mittende causa clamor ortus esset principes senatus primi turbe offerentes

se peti ferriq; atq; occidi iubebant. abhorum aetatib; dignitatib; q; & honorib; uo
landus dum abstinebatur & adreliquos conatus uerecundia re obstabat. camillus
idemidem omnib; locis contionabatur. aud mirum id quidem ee furere cuncta
dam nata uoci omniu rerum potiorem curam qua religione se exsoluendi habeat m
chil de collatione dicere stupis ueriusquam decime. quando ea se quisq; priuatim
obligauerit liberatus sit populus. emm uero illud se tacere suam conscientiam
non pati quod ex ea tantum praeda que rerum mouentiu sit decuma de signetur
urbis atque agri capti quae & ipsa uoto contineatur mentionem nullam fieri;
Cum ea disceptatio incepsenatui iusa de legata ad pontifices & ad hibito ca
millo ritum collegio quod eius ante conceptum uotum uerentium fuisset. & post
uotum in potestatem P R. uenisset eius partem de cumam apollini sacram ee; ita
inaestimatione urbs ager q; uenit. pecunia ex aerario prompta & tribunis
militum consularib; ut aurum ex ea coemerent negotium datum. cuius cum co
pia non esset matrone co & rib; ad eam rem consultandam habitis et commune
decreto pollicite ee militum aurum & omnia ornamenta sua in aerariu detu
lerunt. grata ea res ut que maxime senatui umquam fuit. honorem q; obeam mu
nificentiam ferunt matronis habitum ut pilento ad sacra ludos q; carpentis
festo. pfesto que uterentur; Pondere ab singulis auri accepto aestimatoq; ut pe
cunie soluerentur crateram auream fieri placuit. quae donum apollini delphos
portaretur; Simul a religione animos remiserunt integram seditionem. ci.
pt. in citatur multitudo nomines principes ante alios in camillum eum praeda
ne tentatam publicando sacrando q; ad mchilium redegisse. absentes ferociter
increpant presentium cum se ultro in ius offerent uerecundiam habent. simul extra
hi rem ex eo anno uiderunt. ci. pt. latores legis in annum eosdem refecerunt. & pa
tres hoc idem de mitcessoribus legis annui. ita tribum plebis magna ex parte ide
refecta; Comitiis ci. mit. patres summa ope euicerunt Ut m furius camillus crea
retur: Propter bella simulabant parari ducem. sed largitioni tribunitie ad
uersarius quaerebatur. cui camillo quaerebatur; cum camillo creati ci. mit con
sulari potestate. l. furius medullinus sextum. c. ae milius. l. ualerius publico
la. sp. postumius. publius cornelius iterum. Principio anni ci. pt. mchil mouerit.
donec m furius camillus in falisco cui id bellum mandatum erat. pficisceret
differendo deinde elanguit res. & camillo que ad uersariu maxime manebat
gloria in falisca creuit; Nam cu primo impetu hostes tenerent tutissimu
id rati populatione agrorum atq; incendiis nullaru coegit eos egredi urbe.
sed tumor longius pgredi phibuit. mille fere passus a oppido castra locant.

nulla re alia fidentes ea satis tuta ee quam difficultate aditus asperis con
fragosisq; circa & partim artis partim arduis uiis; Cæterum camillus
captiuum indicem exagris secutus ducem castris multa nocte motis pri
ma luce aliquanto superiorib; locis se ostendit. triphariam romani munie
bant. alius exercitus proelio intentus stabat. ibi impedire opus conatos hos
tes fundit fugatq; tantumq; inde pauoris faliscis iniectum e. ut effusa fu
ga castra sua q ppi ora erant praelati urbem peterent. multi cesi uulnera
tiq; prius quam pauentes portis inciderent. castra capta praeda ad questi
res redacta cum magna militum ira. sed seueritate imperii uicti eandem
uirtutem & oderant & mirabantur. obsidio inde urbis & munitiones. & in
terdum p occasionem impetus oppidanorū in romanas stationes proelia q; par
ua fieri. & teri tempus ne uiro inclinata specum frumentū copiae q; alie ex
ante conuecto largius obsessis quam obsidentib; suppeterēt. uidebatur q;
aeque diuturnus futurus labor acueis fuisse. ni fortuna imperatori roma
no simul & cognite reb; bellicis uirtutis specimen & maturam uictoriam
dedisse; Mos erat faliscis eodem magistro liberorum & comite uti. simul
que plures pueri quod hodie quoq; ingretia manet unius cure demanda
bantur. principum liberos sicut fere fit qui scientia uidebatur p̄cellere
erudiebat; Is cum in pace instituisse pueros ante urbem lusus exercen
dique causa p ducere. nichil eo more p belli tempus inter misso dum modo
breuiorib; modo longiorib; spatiis trahendo eos aporta lusu sermonib;
q; uariatis longius solito ubi res dedit p gressus int stationes eos hostim cas
traq; inde romana inp̄torium ad camillum p duxit. ibi scelesto facinori
scelestiorem sermonem addit. falerios se in manus romanis tradidisse
quando eos pueros quorum parentes capita ibi rerum sint in potestate de
diderit; Quae ubi camillus audiuit. non ad similem inquit tui nec poplm nec
imperatorem scelestus ipse cum scelesto munere uenisti. nobis cū faliscis quo
pacto fit humano societas non e. Quā ingenerauit natura utrisq; e. erit que.
sunt & belli sicut pacis iura. iuste q; ea non minus quam fortiter didicimus
gerere. arma habemus non aduersus eam aetatem cui & iam captis urbib;
parcitur. sed aduersus armatos & ipsos qui nec lesi nec lacessiti a nob cas
tra romana ad ueios oppugnarunt. eos tu quantum inte fuit nouo scelere
uicisti; Ego romanis artib; uirtute opere armis. sicut ueios uincam. Denu
datum deinde manib; post tergum illigatis reducendū falerios pueris

tradidit. uirgasq; eis quib; pditorem agerent inurbem ueberantes dedit;
Ad quod spectaculum concursu populi primum facto. deinde amag istratib;
de re noua uocato senatu tanta mutatio animis ē iniecta ut qui modo effe
rati odio iraq; ueientium exitium pene quam capenatium pacem mallent
apud eos pacem uniuersa poscerē ciuitas; fides romana iusticia impe
ratoris inforo & curia celebrantur. consensuq; omniū legati ad camillū
in castra atque inde pmissu camilli romam ad senatum qui dederent fa
lerios pficiscuntur; introducti ad senatum ita locuti traduntur. Pc.
uictoria cui nec deus nec homo quisquā inuideat uicti auob & impera
tore uro dedimus nos uob rati quo nichil uictori pulchrius ē melius
nos subimperio uro quam legib; nris uicturos. euentu huius belli duo sa
lutaria exempla pdita humano generi sunt; uos fidem inbello quam
presentem uictoriam maluistis. nos fide puocati uictoriam ultro de
tulimus. sub ditione uestra sumus; mittite qui arma qui obsides qui urbē
patentib; portis accipiant. nec uos fidei nostrae nec nos imperii uestri
penitebit; Camillo & abhostib; & aciuib; gratie acte. faliscis instipen
dium militum eius anni PR tributo uacarē pecunia imperata; Pace da
ta exercitus romam reductus; Camillus meliore multo laude quam cū
triumphantem albi purbem uexerant equi insignis iusticicia fideq;
hostib; uictis cum inurbem redisset tacite eius uerecundiam non tulit
senatus quin sine mora uoti liberaretur. crateramq; auream donum
apollini delphos legati qui ferrent. L. ualerius. L. sergius. A. manilius mis
si longa una naue haud pcul freto siculo apiratis liparensium excepti
deuehuntur liparas; Mos erat ciuitatis uelut publico latrocinio partam
predam diuidere. forte eo anno in summo magistratu erat timasithe
us quidam romanis uir similior quam suis; Qui legatorū nomen do
numq; & deum cui mitteretur & doni causam ueritus ipse multitu
dinem quoq; quae semp ferme regenti ē similis religionis iuste im
pleuit; Ad ductosq; in publicū hospitiū legatos cum psidio & iam na
uiū delphos psecutus romam inde sospites restituit. cum eo sōc ē factū. do
naque publice data. Eodem anno. inequis uarie bellatum; Adeo ut
mincerto fuerit. & apud ipsos exercitus & romae uicissent uicti ne es
sent. imperatores romani fuere extr mit c aemilius. spurius postumius.
primorem cōmuniter gesserunt. fusis inde acie hostib. aemiliū psidio
uerruginem obtinere placuit. postumiū fines uastare. in eū incōposito

agmine negligentius abre bene gesta euntem ad orti equi terrore iniecto
in pximos conpulere tumulos. pauorq; inde uerruginem & iam ad p̄sidium
alterum ē perlatus; Postumius suis in tutum receptis. cum contione aduocata
terrorem increpar& ac fugam. fusos eē abignauissimo ac fugacissimo hoste
conclamat uniuersus exercitus merito se ea audire. & fateri admissum flagi
tium. sed eosdem correcturos eē. neq; diuturnū id gaudiū hostib; fore poscen
tes ut confestim inde ad castra hostium ducer& & in conspectu erant posita in
plano nichil poene recusabant. Ni ea ante noctē expugnassent; collau
datos corpora curare paratosque eē quarta uigilia iub&. & hostes nocturnam
fugam ex tumulo romanorū ut ab ea uia quae ferebat uerruginem excluderent
fuere obuii. proeliumq; ante lucem sed luna p̄ nox erat cōmissum ē; Et haud in
certius diuturno proelio fuit. sed clamor uerruginē p̄latus cum castra romana
crederent oppugnari tantum iniecit pauoris ut ne quisquam retinente atq; obse
crante aemilio tusculum palati fugerent; inde fama romam p̄lata ē. Postumium
exercitumq; occisū; q ubi prima lux metum insidiarum effuse sequentib; sustu
lit; Cum p̄ equitass& aciem p̄missa repetens tantum iniecit ardoris ut non ultro
sustinuerint impetum aequi. caedes inde fugientium. qualis ubi ira magis quam
uirtute res geritur ad p̄nitiem hostiū facta ē. Tristemq; ab tusculo nuntium ne
quiquā exterrita ciuitate litterae a postumio laureatae secuntur. uictoriā p̄.R.
eē. aequorum exercitum deletū; Tribunorū plebis acciones quia nondum inue
nerant finem & plebs continua relatorib; legis tribunatum & patres reficere
intercessores legis amisi sunt; sed plus suis comitiis plebs ualuit. quā dolorem
ulti patres sunt. sc̄. facto ut cōs in uisus plebi magistratus crearentur annū post quin
tum decimum creati cōs lucretius flauus. sergius sulpitius camerinus; Principio
huius anni ferocit̄ quia nemo ex collegio intercessur erat cohortis ad p̄ferendam
legem tr̄. pl. nec segnius obid ipsum consulib; resistentib; omniq; ciuitate inunā
eam curam conuersa. Vitelliam coloniam romanā in suo agro aequi expugnant.
colonor. pars maxima in columis quia nocte p̄ditione oppidū captum liberam
p̄ auersa urbis fugam dederat romam p̄ fugere. l. lucretio consuli ea p̄uintia
euenit. iscū exercitu p̄fectus acie hostes uicit. uictorq; romam ad maius aliquā
to certamen redit; Dies dicta erat tribuniis plebis bienni superioris. a. uirginio
& quinto pomponio. quos defendi patrum consensu ad fidem senatus p̄tinebat. neq;
enim eos aut uite ullo crimine alio aut gesti magistratus quisq; arguebat. preter
quā qd gratificantes patrib; rogationi tribunitie intercessissent. uicit tamen gratiā
senatus plebis ira. & pessimo exemplo innoxii denis milib; grauis aeris condem

nati sum Idegre passi patres: camillus palam sceleris plebem arguere quae tam in suos uersa non intellegere& se prauo iudicio de tribunis intercessionem sustulisse. intercessione sublata tribunitiam potestatem euertissent; Nam quod illi sperarent effrenatam licentiam eius magistratus patres tam ro ssalli eos si tribunitia uis tribunitio auxilio repelli nequeat.. Aliud uero patres inuenturos ee; consules q; increpabat quod fide publica decipi tri bunos eos tacti tulissent. qui senatus auctoritate secuti eent; Hsec pro palam contionabundus in dies magis augebat iras hominu. senatui uero in citare aduersus legem haud desistebat. ne alter descenderent in forum qui dies ferendae legis uenisset& quam ut meminissent sibi pro aris focisq; &deum templis ac solo inquo nati ee nt dimicandum fore; nam quod adse priuatum at tineat si suę gtae sibi unt dimicationem patriae meminisse sit fas sibi amplu quoq; ee urbem ab se captam frequentari condie. se frui monumento glorię suę. & ante oculos habere urbem latam untriumpho suo. insistere omnes uestigia laudum suarum. sed ne fas ducere desertam ac relictam ab dis inmortalib; incoli urbem & in capuuo solo habitare pm R. & uictrice patria uictam mutari; Hsis adortationib; principes concitati patres se nes que cum ferretur lex agmine facto in forum uenerunt; Dissipatiq; p tribus suos quisque tribules prensantes orare cum lacrimis coepere. ne eam patriam, p qua fortissime felicissime q; ipsi ac patres eorū dimicas sent desererent. capitolium aedem uestae ceteraq; circa templa deorum os tentantes ne exulem extorrem pm R. absolo patrio, ac dis penatib; in hostium urbem agerent. eoque rem adducerent ut melius fuerit non capi uictos ne roma desereretur. Quia non ita agebant sed precib; & inter preces multa deorum mentio erat religio sum parti maxime fuit; & legem unam plures trib; antiquam qui tulerunt; Adeo que ea uicto ria loca patrib: fuit ut postero die referentib; cos. sc. fierent ut agri uicen tini sepreta iugera plebi diuderentur. nec patrib; familię tantum sed ut om nium in domo liberorum captum ratio haberetur. uellent q; ineam spem li beros tollere; eo munere de uicta plebe nichil certatum e. quo munus consu laria consularia comitia haberentur; creati consules Iunius sualerius pos tius. m. mal. huius cui capitolino postea fuit cognomen, in cos. magnos ludos fecere quos m. furius dictator uouerat uicentu bello: Eodem anno aedes iunonis regine a eodem dictatore eodem q; bello uota dedicatur. celebra tamq; dedicationem ingenti matronarum studio traditum; Bellum inde

memorabile in algido cum equis gestum est. Fusis hostib; prius pene quam
manus consererent. ualerio quod perseuerantior cedendis in fuga fuit tri
umphus mallio ut ouans ingrederetur urbem decretum est. Eodem an
no nouum bellum cum uulsiniensib; exortum quo propter famem pesti
lentiam que in agro romano ex siccitate calorib; q; nimiis ortam ex
ercitus duci ne quiuit; Ob quae uulsinienses salpinatib; adiunctis sup
bia elati ultro agros romanos incursauere. bellum inde duob; poptis
indictum. c. iulius censor decessit. in eius locum m. cornelius suffectus que
res postea religioni fuit quia eo lustro roma est capta; Nec deinde umquam
in demortui locum censor sufficitur. consulib; q; morbo implicitis pla
cuit per interregnum renouari auspicia; Itaq; cum ex sc consules magistra
tu se abdicassent inter rex creatur. m. furius camillus qui p. cornelium sci
pionem. is deinde l. ualerium potitum inter regem prodidit. ab eo crea
ti sex tribuni militum consulari potestate. ut et iam sicui eorum incommoda
ualitudo fuisset copia magistratuum rei p. esset. kal. quintilib; magistratum acce
pere. l. lucretius. seruius sulpicius. m. aemilius. l. furius septimum. agrip
pa furius. c. aemilius iterum. Ex his liuio lucretio et c. aemilio uulsinien
sis prouincia euenit. salpinates agrippe furio et ser. sulpicio. Prius cum uul
siniensib; pugnatum est. bellum numero hostium ingens certamine haud sa
ne asperum fuit. fusa concursu primo acies in fugam. milia octo ar
matorum ab equitib; inter clusa positis armis in dedicationem uenerunt; Eius
belli fama effecit ne se pugne committerent. Salpinates moenib; ar
mati se tutabantur. romani praedas passim et ex salpinati agro et ex
uulsiniensi nullo eam uim arcem te egerunt donec uulsiniensib; fessis
bello ea conditione ut res populo R. redderent stipendium que eius anni
exercitui prestarent in xx^ti annos indutiae datae. Eodem anno m. cae
ditius de plebe nuntiauit tribunis se inoua uia ubi nunc sacellum est
supra aedem ueste uocem noctis silentio audisse clariorem humana
que magistratib; dici iubere et gallos aduentare. id ut fit propter auctoris
humilitatem spretum. et quod longinqua eoq; ignotior gens erat. neque
deorum modo monita in gruente facto spreta. sed humanam quoq; opem
que una erat m. furium a urbe amouere. qui die dicta ab l. apuleio tri
pt propter predam ueientanam filio quoquo adolescente per idem tempus
orbatus cum accitis domum tribub; clientib; q; que magna pars plebis erat.
percunctatus animos eorum responsum tulisset se collaturos quanti

damnatus esse & absoluere eum non posse in exilium abiit. p̄catus ab
diis in mortalib; si innoxio sibi ea iniuria fiere. Primo quoq; tem
pore desiderium sui ciuitati in grate facerent, absens quindecim milib;
grauis aeris damnatur; Expulso ciue quo manente si quicquam huma
norum certi ē capi roma non potuerat Aduentante fatali urbi cla
de legati ab clusinis ueniunt auxilium ad uersus gallos petentes. Eam
gentem traditur fama dulcedine frugum maxime que uini noua
tum uoluptate captam alpes transisse. agrosq; ab & ruscis ante cul
tos posse disse. & inuexisse in galliam unū illiciende gentis causa, arrun
tem clusinum ira corrupte uxoris ab lucumone cui tutor is fuerat
ipse p̄potente iuuene & a quo expeti poene nisi externa uis quaesi
ta & & nequirent. hunc transeuntib; alpes ducem auctoremq; clusiū
oppugnandi fuisse. Equidem haud abnuerim clusium gallos abarrun
te seu quo alio clusino adductos. sed eos qui oppugnauerint clusiū
n̄ fuisse qui primi alpes transierint satis constat; ducentis quippe an
nis ante quā clusium oppugnarent urbemq; romam caperent
in italiam galli transcenderunt; Nec cum his primum & ruscorum sed
multo ante cum his qui int̄ appenninum alpesque incolebant saepe
exercitus gallici pugnauere. Tuscorum ante romanum imperiū late
terra mariq; opes patuere. mari supero infero q; quib; italia insulę
modo cingitur quantum potuerint nomina sunt argumento quod
alterum tuscum communi uocabulo gentis alterum adriaticū mare
abatria tuscorum colonia uocare italice gentes. greci eadem tirrenū
atq; adriaticū uocant. & in utrumq; mare uergentes incoluere ur
bib; duodenis terras. priuscis appenninū ad inferum mare. Postea trans
appenninū totidem quot capita originis erant coloniis missis. quae
transpadum omnia loca excepto uenetorum angulo qui sinum cir
cum colunt maris usq; ad alpes tenuere, alpinis quoq; ea gentib; haud
dubie origo ē. maxime retus. quos loca ipsa efferarunt ne quid ex anti
quo praeter sonū lingue nec eum incorruptum retinerent; De transitu
in italiam gallorū haec accepimus; Prisco tarquinio rome regnan
te celtarū quę pars gallię tertia ē. penes bituriges summa imperii
fuit. ii regem celtico dabant; Ambigatus is fuit uirtute fortunaq;
cum sua tum publica p̄pollens. quod in imperio eius gallia adeo frugū
hominūq; fertilis fuit ut habundans multitudo uix regi uideretur
posse; hic magno natu ipse iam ex onerare pregrauante turba

regnum cupiens bellouesū ac sigouesum sororis filios inpigros iuuenes mis
surum se eē in quas dii dedissent auguriis sedes ostendit. quantū ipsi uellent
numerum hominū excirent. nequa gens arcere aduenientes posset; Tum
sigoueso sortib; dati hertinei saltus. bello ueso haud paulo leuiorem inita
liam uiam diidabant. is quod eius ex populis abundabat bituriges, aruernos,
senones aeduos ambarros carnutes aulercos excuit, pfectus ingentib; pedi
tum equitum q; copiis intris caspinos uenit alpes inde opposite erant. quas
inexuperabiles uisas haud equidem miror: nulla dum uia quod quidem con
tinens memoria sit nisi de hercule fabulis credere lib& superatas; bi cum
uelut septos montium altitudo tener& gallos circumspectarent que qua
nam p iuncta caelo iuga in alium orbem terrarum transirent religio& iā
tenuit. quod allatum ē aduenas querentes agrum ab saluum gente oppug
nari. massilienses erant in nauib; aphoce pfecti. id galli fortune suę omen
rati ad iuuere ut quem primum in terram egressi occupauerant locū pa
tentib; siluis communirent. ipsi ptaurinos saltus q; iulię alpis transcende
runt. fusisque acie tuscis haud pcul ticino flumine cum in quo consederant agrum in
subrium appellari audissent cognomine insubrib; pago aeduorum ibi
omen sequentes loci condidere urbem mediolaniū appellar̄; Alia subinde
manus germanoꝝ at elitouio & titouio duce uestigia priorum secuta eodem saltu fa
uente belo uesso cū transcendiss& alpes ubi nunc brixia ac uerona urbes sunt
locos tenuere libui considunt Post hos saluuii qui prope antiquam gentem
laeuos ligures incolentes. circa ticinū amnem pene noti; deinde boii lingo
nes q; transgressi cum iam inter padum atq; alpes omnia tenerentur
padoratib; traiecto non & ruscos modo sed & iam umbros agro pellunt. in
tra appenninū tamen sese tenuere; Tum senones recentissimi aduenarum
abutente flumine usq; ad aesin fines habuere. hanc gentē clusiū romamq;
inde uenisse comperio. id parū certū ē. solā nean ab omnib; cis alpinorū galloꝝ
poplis adiutā; clusini nouo bello exterriti cū multitudinē cū formas hominū
inusitatas cernerent & genus armorū audirent que sepe ab iiscis padum
ultra q; legiones & ruscorū fusas. quāquā aduersus romanos nullū eis ius so
cietatis amititię ue erat nisi quod ueientes consanguineos aduersus po
pulū romanū non defendissent. legatos romam qui auxilium ab senatu pe
terent misere. de auxilio nichil impetratum. legati m̄ fabi abusti filii mis
si qui senatus p̄r̄ nomine agerent cum gallis. ne aquib; nullā iniuriam acce
pissent socios p̄r̄ atque amicos oppugnarent. romanis eos bello quoq; si res cogat
tuendos ēē. sed melius uisū bellū ipsū amoueri si posset & gallos nouam

gentē pace potius cognosci quam armis; Mittit legationem p̄ feroces legatos gallisq; ma
gis quā romanis similes habuisse; quib: p̄quam mandata ediderē in concilio gallorū/
datur responsum; Etsi nouū nomen audiant romanos/ tamen credere uiros fortes
eē quorū auxiliū à clusinis inre trepidā sit implorandū. & qm̄ legationē aduersus
se maluerūt quā armis tueri socios: ne se quidem pacem quā illi afferant aspnari
si gallis egenis; agro quem latius possideant quā colant clusini partē finium
concedant. aliter pacem impetrari non posse. & responsum coram romanis se accipe
re uelle. & si negetur agere corā iisdem romanis dimicaturos. ut nimiare domū
possent. quantū galli uirtute ceteros mortales prestarent. Quod nam id ius & &/
agrū apossessoribꝫ petere aut minari arma romanis querentib; & quid ma/ruria
rei gallis & &/ cū illi se inarmis inferre/ & omnia fortiū uirorū eē ferociter dicerent/
accensis utrimq; animis ad arma discurritur. & p̄ lui conseritur; Ibi tam ur gentib;
romanā urbē fecisse legatos contra ius gentiū arma capiunt. nec id clam esse potuit.
cui ante signa & ruscorum tres nobilissimi fortissimi q; romane iuuentutis pugna
rent. cūctū eminebat peregrina uirtus; quin & iam q̄ fabius enectus extra aciem
equo ducē gallorū ferocē impsa signa & ruscorū incursantem p̄ latus transfixū has
ta occidit; spolia que eius legentem galli agnouere. pq̄ tota acie romanū le
gatum eē signum datum ē: Omissa inde in clusinos ira cepit canum minan
tes romanis; erant qui exemplo romam eundū censerent. uincere seniores ut le
gati prius mitterentur questū iniuriaꝫ postulatū que ut pure gentiū uiolato fabii
dederentur; legati gallorū cui ea sicut erant mandata exposuissent senatui nec
factum placebat deliberare. in tanta nobilitatis uiris ambitio obstabat; ira q; ne
penes ipsos culpa esset & cladis forte gallico bello acceptę cognitionem & postula
tis gallorū adpoplm retraxit. ubi tanto plus gratiā atq; opes ualuere ut quorū de pena
agebat ex tribus consulari potestate immsequentē annū crearent. quo facto audacius quam
dignū erat infensi galli bellū ppalā minantes ad suos redeunt. ex tribus cū uiris; fabius crea
ti quinto fulpitius longus. quinto seruilius quarto. p̄ seruilius malugmensis; Cui tanta moles
mali instare & adeo obcecat animos fortuna. ubi unum suā ingruentē refringi non uult cui
tas que aduersus fidentē ac uerentē hostē alios q: finitimos populos ultima experiens au
xilia dictatorē multis tēpestatib; dixisse. ea tunc inusitato atq; inaudito hoste abocea
no terrarū q; ultimis oris bellū cientes nichil extraordinarii imperii aut auxilii quesiuere;
Tribuni quorū temeritate bellū contractū erat sume rerū p̄ erant. q̄ dilectū nichilo ac
curatiorē quā ad media bella haberi solitū erat exemplum esse & ria famā belli habebant. in
terim galli p̄ quā accepere ultro honorē habitū uiolatoribꝫ iuris humani eluisā q; legationē
suā esse. flagrantes ira. Cui impotentē gens confestim signis conuulsis cuneato agmine

f. legatos f. a gallis

fabios. e ius posse
lare barbari uidebā
tur. sed ne id quod
placebat/

tē ingrediunt. Adquoꝫ ꝓtereuntiū raptī tumultū. cū exterrite urbes ad arma concurrerent. fugaq; agros tiū fierent; romā scire magno clamore significabant. Quacūq; ibant. equis uirisq; longe aclare fusō agmine inmissa obtinentes loca. Q; ante cedente fama nuntiisq; clusinoꝝ deinceps inde aliorꝝ popłoꝝ plimi ter ris romā celer tras hostiū tulit. Quippe quib; uelut tumultuario exercitu raptī ducto. egre admi lapi dē occursū ē. qua flumē alla crastuminis montib; ꝑ alto defluens alueo haud multū infra uiā tiberino amni miscet. Iā oma cētra circaq; hostiū plena erant. & nata in uanos tumultꝰ gens. truci cantu clamoribꝰq; uariis horrendo cuncta cōpleuerant sono. Ibi tribuni multīū in loco castris ante capto. nō ꝑmunito uallo q; recepti ēēt. nō doꝝ saltē si nō hoīum memores. nec auspicato nec litato instruunt aciē. deducti in eor mā ne circūuenirī hostiū multitudine possent. nec tam ēgris frontes poterant. Cū exercitu ando infirmā d'uix cohorrente mediā aciē habent. Paulū erat abdextera cā loci. quē subsidiariis repleri placuit. Q; restitit initiū pauoris ac fugę. hę una sal' fugientiū fuit. Nā brenn' regul' gallorꝝ. inpaucitate hostiū timens maxime arcē. fut' ad id captū supetriorē locū ubi galli cū acie legionū recta fronte cucurrissent subsidia mauersos transiere sosq; inparatos darent. ad subsidiarios signa cōuertit. sicos loco depulsos haud dubiꝰ facilē in equo cāpi tantū superanti multitudini uictoria. Ideo nō fortuna modo sed ratio diā cū barbaris stabat; in altera acie nihil simile romanis. nō apud duces. nō apud milites erat. Pauor fugaq; occupauerat animos. Q; tanta hoīum oblitio. ut multo maior pars ueros in hostiū urbe cū tiberis arcerē. qua recto tenere roma ad coniuges ac liberos fugerent. Sarū ꝑ subsidiarios tutat' est locus. in reliq; acie simulē clamor ꝓximos ablatere. cultumis ubrigo audit. ignotū hostē prī pene quā uidēt. nō modo nō trāctato certamine. s; ne clamore quidē reddito. integri integraq; fugēt. Nec ulla ce des pugnantiū fuit. Tota cessatio ipsos certamine inter ba impedientiū fugā. circa ripā tiberis. quo arma abiecerīs. torū sinistrū cornu defugit. Magna strages facta ē multosq; in per tros nandi. arte mala dos graues loricis aliosq; tegminib; hausere gurgites. Maxima tam ꝑs in columis uenos ꝓfugit. Vnde nō modo ꝑsidii quicquā. s; nec nuntii quidē cladis roma ē missus. Abdextro cornu ad ꝓcul a flumine a magis sub monte steterat. romā omīs peruenere. & ne clausis quidē portis urbis ui arcē confugerē. Gallos quoq; uelut obstupefactos miraculū uictorię tā repentine tenuit. & ipsi pauore ex fixi primū steterē. uelut ignari quid accidisset. deinde insidias ueriti. postremo cessoꝝ spolia legere. arma q; cumulos. ut mos eis ē. coacer uare. Tū demū post quā nihil usquā hostile cernebat. uiā ingressi haud multo ante solis occasū ad urbē roma peruenerunt. Vbi cā ꝑgrediēs equites. nō ꝑ portas clausas. nō stationē pro portis excubare. nō armatos ēē in muris rētulissent. aliud priori simile miraculū eos sustinuit. nocteq; uertit. & ignoto situ urbis. inter romā atq; amenē consedere. Exploratoribus

rebus missis circa moenia aliasq; portas quenā hostib: impdiare consilia
essent. Romani cum pauor maior exciet ne ipos petiisse quā romā nemo sup ee
quemquā ptr cos qui romā refugerant crederent. complorati omnes partim
muri mostuq; totam propeurbē lamentis impleuerunt. Ruuntos deinde
tactus stupefecit publicus pauor. postquā hostes adesse nuntiatum ē.
Noxululatus cantusq; dissonos uagantib: circa moenia turmatim
barbaris audiebant. omne inde tempus sine pensos tenuit animos
usq; adlucē alterā. ut idem illē cum inurbē futuros uideret impetus.
primo aduentu qui accesserit: aut urbē manitros eum adallia fuisse
nihil hoc consilii fore. Deinde sub occasum solis quā diu multū diei
superesset ante noctem rati se inuasiros. tum immoctem dilatum
consiliū ee. quo plus pauoris inferrent. Postremo lux appropin
quans examinare timoresque ppetuo ipsum malum continuis fuit.
Cum signa infesta portis sunt illata; nequaquā tamen ea nocte
neque insequenti die simulis illi quae adallia tam paude fugerat
cuncta fuit. Cum signa infesti portis sunt inlata nequiquam tamen
ea nocte neq; insequenti diesimulis illi quae adallia tam paude fu
gerat cuncta fuit. Nam cū defendi urbē posse tam parua relicta
manu spes nulla esset. placuit cū coniugib; ac liberis iuuentutem
militare senatusq; robur in arcē capitoliūq; conscendere. armisq; et
frumto collatis exloco unde munito deos hominesq; ac romanū nomē
defendere. flamine sacerdotesq; uestales sacra publica arcede. ab incen
diis peul auferre. nec ante deseri cultū eorū quā non sup essent qui co
lerent. Sic arce capitoliūq; sedes deorū fit. senatus caput publici con
silii similitudis iuuentus sup fuerit imminenti ruine urbis facile
iacturā ee senioū relicte inurbe utiq; pertinere turbae. Aequo id
aegre animo de plebe multitudo ferre. senes truiphales consulares q;
simul secum illis pala dicere obituros. Nec his corporib; quib: nā mi
ferre n tueri patriā possent onerāturos inopiā armatorū. Haec inter
seuores mostu destinatos iactata solacia. uerse unde ad ostentationes
ad agmen iuuenū quos in capitolii atq; in arcē precabant comendantes

uis tuti eoꝝ uuentteq; urbis ꝑ. ccc. lx. annos omnib; bellis uictricis quecunque reliqui esset fortuna digredientib; qui spem omnē atq; opem secū ferebant. Abhis qui capte urbis non supesse statuerunt exitio: cum ipsa res speciesq; miserabilis erat. Tum muliebris fletus & concursatio incerta nē hos nē illos sequentiū rogitantiūq; uiros natosq; cuise fato darent. nichil quod humanis supesix malis relinquebat. Magna pars tamen earum in arce suos prēcute sunt. Nec ꝓhibente ullo necuo cante. qd̄ utile obsessis adminuendam inbellē multitudinē id parū humanū erat. Alia maxime plebis turba quā necapere tam exiguis collis nec alere intanta inopia frumenti potterat exurbe effusa uelut agmine iam uno petiit unicultū. Inde pars pagos dilapsi. pars urbes petunt finitimas sine ullo duce. Aut consensu sua quisq; spem sua consilia cōmunib; deplorātis exsequentes; flamen uterq; quirinalis uirgines q; uestales omissa rerum suarū cura q̄ sacrorū secū ferenda. Quequa uires omnia ferenda decrant relinquenda essent consultantes quis ue ea locus fideli asseruaturus custodia essix optimū ducunt condita indoliolis sacello proximo ædibus flaminis quirinalis ubi nunc despui religio ē defodere ceteraq; ibi onere pressa ferentes fe runtur. uia quae sublucio ponte ducit aduentinū. in eo cluo eas cum. L. Albinus de plebe romana homo conspexissix plaustro coniugē ac liberos habens inter ceterā turbā quae inutilis bello urbe excedebat. salua etiā tum discrimine diuinarū humanarūq; rerū irreligiosum ratus sacerdotes publicos sacraq; ex pedibus ire ferriq; se ac suos in uehiculo conspici descendere uxorē ac pueros iussit. uirgines sacraq; in plaustrū imposuit. & ceteros quo uterq; sacerdotib; erat pueexit. Romae interim satis iam omnib; ut in tali re aduentū arcē compositis turba se in domos regressa. Aduentu hostiū obstupefacto animo expectabat quicq; cum eis gessissent magistratus ut in fortune pristine honorūq; aut ui tatis insignib; morerentur. quae augustissima uestis e tensis ducentib; tri phantibus ue ea uestis medio eburnis sellis sedere. Sūt qui m. fabio pontifice maximo precante carmen deuouisse eos se pro patria quiritib; que romanis tradant; galli. Aqua inter posita nocte a contentione pugne remiserant animos. Et quod nec uulnere accepto usquā certauerant proelio: nec tum impetu aut ui capiebant urbem. sine ira. sine ardore animoꝝ ingressi postero die urbē

patente collina porta. inforū pueniunt. circūferentes oculos ad templa deum.
arcemq; solam belli speciē tenentē. inde modico relicto p̄sidio. nequis indissipatos
exarce aut capitolio impetus fieret. dilapsi ad p̄dam. uacuis occursu hominū uiis.
Pars in p̄xima queq; tectorū agmine ruunt. Pars ultima uelut ea demū intacta
et refersta p̄da petunt. Inde rursus ipsa solitudine absterriti. nequa fraus hos
tilis uagos exciperet. inforū ac p̄pinqua foro loca conglobati redibant. ubi eos
plebis ædificiis obseratis. patentib; atriis principū maior p̄pe cunctatio tenebat
apta. quam clausa inuadendi. adeo haud secus quā uenerabundi intuebantur
in ediū uestibulis sedentes uiros. preter ornatū habitumq; humano augustiorē
maiestatē et iam qua uultus grauitasq; oris p̄ferebat simillimos. Dis adeos uelut
simulacra uersi cum starent. m. papirius unus ex his dicitur gallo barbā suā ut tū
omnib; p̄missa erat p̄mulcenti scipione eburneo in caput incusso iram mouisse.
atq; ab eo initiū cædis ostum. ceteros in sedib; suis trucidatos. Post principū cedem.
nulli deinde mortaliū parci. diripi tecta. exhausti initi ignes. Cæterum seu non
omnib; delende urbem libido erat seuita placuerat principib; gallorū et ostentari
quædam incendia terroris causa. si compelli ad deditionē caritate sediū suarum
obsessi possent. et non omnia concremari tecta. Vt quodcumq; super esset urbis. id pignus
ad flectendos hostiū animos haberent. nequaquā p̄inde atq; incapta urbe prima
die aut passim aut late uagatus ē ignis. Romani exarce plenā hostiū urbē cer
nentes. uagosq; p̄uias omnes cursus cum alia atq; alia parte noua aliqua clades
oreretur. non mentib; solum concipere. sed neaurib; quidem atq; oculis satis cons
tare poterant. Quocumq; clamor sonitus hostiū. mulierū puerorūq; ploratus.
sonitus flamme et fragor ruentiū tectorū auertisset. pauentes ad omnia. animos
oraque et oculos flectebant. uelut ad spectaculū a fortuna positi occidentis patriæ.
nec ullius rerū suarū relicti. præter quam corporū uindices. tanto ante alios mise
randi magis quiumquā obsessi sunt. Quod inter clusi a patria obsidebantur. omnia
sua cernentes in hostiū potestate. Nec tranquillior nox diē tam foede actū excepit.
lux deinde noctē inquietā insecuta ē. nec ullū erat tempus quod a noue semper
cladis alicuius spectaculo cessaret. Nichil tamē tot onerati. atq; obruti malis flexerē
animos. quin et si omnia flammis ac ruinis æquata uidissent. Quamuis inopem
paruumq; quem tenebant collē libertati relictū. iustitie defenderent. et iam

cum eadem cotidie accidissent. uelut adsuetu malis abalienauerant absensu rerum
suarū animos. arma tantū ferrumq; inde extrui. uelut solas reliquas spes suas
intuentes. Galli quoq; paliquot dies intacta modo urbis. nec quicquā bello gesto.
cum inter incendia acruinas captę urbis. nichil sup ēe preter armatos hostes ui
derent. nec quicquā tot cladib; territos. nec flexuros addeditionē animos. nisi
adhiberetur experiri ultima. & impetū facere ārcē statuunt. prima luce signo
dato. multitudo omnis in foro instruitur. Inde clamore sublato. ac testudine
facta. subeunt; Aduersus quos romani nichil temere. nec actrepidę. ad omnes
aditus stationib; firmatis. qua signa ferri uidebant ea robore uirorū opposito.
scandere hostē sinunt. Quo succedente magis in arduū eo pelli posse ppro cliue
faciliusq; reri. medio fere cliuo restitere. Atque inde ex loco superiore qui
prope sua sponte in hostem inferebat impetu facto strage acruma fu dere
gallos. ut numquā postea nec parsi. nec unuersi tēptauerint tale pugne ge
nus. Omissa itaq; spe. puim atq; arma subeundi. obsidionē parant. Cuius
ad id tempus immemores. et quod in urbe fuerat frumentū incendiis urbis ab
sumpserant. & exagris ipsos dies raptum omne uicos erat; Igitur exercitu
diuiso. partim pfinitimos popłos pdari placuit. partim obsideri arcē. ut ob
sidentib: frumentū populatores agrorum prebere nt. Proficiscentes gallos
aburbe adromanā experiendam uirtutē. fortuna ipsa ardeam ubi camillus
exulabat duxit. Qui mestior ibi fortuna publica. quam sua cum diis hominib:
que accusandis senescere. indignando murando q; ubi illi uiri esient. qui secum
uicos faleriosq; coepissent. qui alia bella fortiss semp quā felicius gessissent.
repente audit gallor exercitū aduentare atq; de eo pauidos ardentes consultare.
nec secus quam diuino spiritu tactus. cum se in medium contionē intulisset.
abstinere suetus arte talib; conciliis. Ardea tes inquit uetere amici. nouā
etiam cuesmei. quando & uestrū beneficiū ita tulit. & fortuna hoc egit mea.
Nemo uestrū conditionis mee oblitus. mihuc pcessisse putet. sed res ac periculū
commune cogit quod quisq; possit unę trepidā psidiū in medium conferre. Et quando
ego uobis pro tanti uiri in me merita gratiā referam. si nunc cessauero aut ubi
usus erit mei uobis si in bello nō fuerit. hac aste unpatria steti. & nunc tua bello
in pace ab ingrecui cuib; pius sum. Vobis aut ardea tes fortuna oblata est.

ꝙtanti plat̄is ꝑ̄ri. beneficii quanta ipsi meministis. Nec enim exp̄lando
apud memores sunt gratie referende. hunc urbi decus ingens bellu exhoste com
munu parienda. qui effuso agmine aduentat. gens e cui natura corpora animosq;
magna magis quam firma dederit. Co incessamen omne plus terroris qua uirtu
feruntur arguito sit dadis romana patente cepere urbe. excurce capitolioque
hus exigua resistitur manu. iam obsidionis tedio uicti absecedunt. uagique per
agros palantur: cibo unoq; raptim austo repleti. Vbi nox appetit ppe ruinos aquis
sine munumento. sine stationib: ac custodiis passim ferarum ritu strati puntur. Nunc
absecundis rebus magis q̄m solito incauti. si uobis in animo e tueri moenia uestra
nec pati. hec omnia gallis fieri. ꝓ̄ma vigilia capite arma. frequentes me sequi
mini. adcedem non adpugnū. nisi uictos somno uelut pecudes trucidandos tra
didero. non recuso eundem ardere rerū meaꝝ exitū. quem nome habui. Equis
inquis que ꝓsuasu erat. Tantū bello uirū nemine usquā ea tempestate esse;
concione dimissa corpora curant utenti. qui mox signū dare tur. Quo dato
primo silentio noctis adpositas cum camillo presto fuere. egressi haud ꝑcul
urbe sicut ꝑ ductu erat castra gallor intacta neglectaq; ab omni parte nacti
clamore inuadunt. Nusquā ꝓ̄ium omnib: locis cedes e. nuda corpora et so
luta somno trucidant. E extremos tamen paucos cubilib: suis exercitosq; aut
unde uisi essent ignaros. in fugam q̄dam in hostem ipsum impudos tulit.
Magna pars in agrū antiatē delati. incursione ab oppidanis in palatos facta.
circū uenuntur; inulis in agro uicentū tuscor facta strages e. qui urbis
iam ppe quadringentesimū annū uicine oppīsse ab hoste inuisitato i audito
adeo nichil miserū sunt ut in agrū romanū Co tempore incursiones facere
pleniq; prede ueios q̄m ꝑ̄sidum q; q̄ spem ultimā romani nominis in animo
habuerunt oppugnare uidebant eos militer romani uagantes pagos. E tong
gratos agmine prēdam prese agentes. q̄ castra cernebant haud ꝑcul ueios
posita. inde primū misatio sui deinde indignitas atq; exco ira animos cepit.
q̄ rusci q̄ iam aquibus bellū gallicū inse auexissent. Ludibrio essē cladem
suam. uix temperauere animis. quin exemplo impetū facerent. conspiciq
a ceditio centurione. quem sibi metipsi prefecerant rem in noctē sustinuere.
tantū par camillo defuit auctor. cetera eodē ordine. eodēq; fortune euentu

gesta. quin & iam ducib; captiuis qui eccli nocturne sup fuerant. adalia manu tuscoz
adiutus pfecti. noctem insequentē eximpuiso maiorē eccdem edidere. publica q;
uictoriu ouantes ueios redeunt. Rome interim plerūq; obsidio segnis & utrimq;
silentiū esse. adid tantū intentus gallus. nequis hostiū euadere interstationes possit.
cum repente iuuenis romanus admiratione inse cuncs hostes q; conuertit. Sacrifi
cū erat statiū inquirinali collegerit fabie. adid faciendū. ē fabius dorsu gabino cine
tus. sacra manib; gerens. cum de capitolio descendisset. pmedias hostiū stationes egres
sus. nichil aduocē cuius quā terroremue motus. inquirinalē collē puenit. ibique
omīb; sollēpniter pactis. eadem reuertens similiter constanti uultu graduque
satis sperans propitios ee deos. quoz cultum nemor tis quidē metu pibitus
deseruisset. in capitoliū ad suos redit. seu ut tonitis gallus miraculo audaciae seu
religione & ia motus. cuius aud quamquā negligens ē gens, ueis utterim non animi
tamtū indies sed & iam uires crescebant. Nec romanus totū eo conuenientib; ex
gris. qua prelio aduerso aut de capte urbis palati fuerant. Sed etiā exlatio
uoluntarius confluentib; ut inparte prede essent. maturū iam uidebatur re
peti patriū eripique exhostiū manib; sed corporis ualitudi caput decerat. locus
ipse admonebat camillū. & magna pars militū erat. Qui duce tu auspicio que eius
res pspere gesserant. caeditius negare se commissurū curtibus. aut deoz aut ho
minū quisquam imperiū finiret. potius quam ipse memor ordinis sui poscer. &
Imperatorē consensu omniū placuit abardea camillū aciri. Sed antea consulto
senatu qui romae esset. adeo regebat omnia pudor discriminaq; rerū prope per
ditis rebus seruabant. Ingenti periculo transeundū phostiū custodias erat. adeo
rem pontius quominus impiger iuuenis operā pollicitus incubans cortinā. secundo
tiberi adurbē defertur. Inde qua proximū fuit a ripa p preruptū eoq; neglectū
hostiū custodie Saxū in capitoliū euadit. & ad magistratus duce tus. mandata
exercitus edit. Accepto imperio comitiis curiatis reuocatus de exilio iussu popli
camillus dictator exemplo duceretur. militesque haberent imperatorem
quem uellent. Eadem digressus nuntius ueios contendit. missiq; ardeam legati
ad camillū ueios eum pduxere. seu quod magis credere libet non prius pfectū
abardea quam comperit legē latā. quod nec iussu populi mutari finib;
possit. Nec nisi dictator ductus auspicia in exercitu haberet. lex curiata

sono ut ex

lata ē. dictator que absens dictus. Dum hæc ueis agebantur. interim arx romæ capito
lium que in ingenti periculo fuit. Namque Galli seu uestigio notato humano qua
nuntius aueis peruenerat. seu sua sponte anim aduerso ad carmentis saxū ascensu
equo nocte sublustricū primo inermē qui tēptarē uiam p̄misissent. tradentes
inde arma ubi quid iniqui essē alterni innixi. subleuantesq; inuicē et trahentes
alii alios put postularē locus. tanto silentio in summū euasere. ut non custodes
solum fallerent. sed ne canes quidem sollicitū animal ad nocturnos strepitus excita
rent. Anseres non fefellere. quib; sacris iunonis in summa inopia cibi tam abstine
bat. quieres saluti fuit. namque clangore eorū alarumq; crepitu excitus marcus.
mallius qui triennio ante consul fuerat uir bello egregius armis arreptis. simul
ad arma ceteros ciens uadit. Et dum ceteri trepidant. Gallum qui iam in summo cons
titerat umbone ictum deturbat. cuius casus plapsi cum proximos sternerē. trepi
dantes alios armisq; omissis. saxa quib; adherebant manib; amplexos. trucidant.
Iamque et alii congeri telis. missilibusq; saxis. perturbare hostes. ruinaq; tota
plapsa acies in preceps defertur. Sedato deinde tumultu. reliquū noctis quantum
inturbatis mētibus poterat. cum preteritū quoq; periculū sollicitarē quieti datū ē.
Luce orta uocatis classico ad consiliū militib; ad tribunos cum et recte et perperā
facto preciū deberetur. mallius primū obiurgatione laudatus. donatusq; non ab tri
bunis solū militū. sed consensu et iam militari. Cui uniuersi sex libras farris 7 quar
tarios uini ad ædes eius quæ in arce erant contulerē. Rem dictu paruā. ceterū inopia
fecerat eam argumentum ingens karitatis. cum se quisq; uictu suo fraudans detrac
tum corpori atque usibus necessariis ad honorē unius uiri conferrē. Tum uigiles
eius loci qua fefellerāt ascendētes hostes citati. et cum in omnes more militari se anim
aduersurū publius sulpicius tribunus militū pnuntiasset. consentiente clamore militū
in unū uigilē cōtientiū culpā deterritus a ceteris abstinuit. Reum haud dubiū
eius noxe approbantib; cunctis de saxo deiecit. Inde intentiores utrisque custodiæ
esse. et apud Gallos quia Wlgatū erat inter ueios romamq; nuntios cōmeare. et
apud Romanos nocturni periculi memoria. sedante omnia obsidionis belliq;
mala. fames utrimq; exercitū urguebat. Gallos pestilentia et iam cum loco ia
cente inter tumulos castra habentes. tum ab incendiis torrido et uaporis pleno. cine
remque non puluerem modo ferente. cum quid uētimotum essē quorū. intole

rantissima gens humorique ac frigori adsueta. cum estu & langore uexata.
uulgatus uelut in pecua morbis mortalitatem. Iam pigricia singulos sepeliendi
promiscue aceruatos cumulos hominū urebant. bustorum que inde gallico
nomine insigne locū fecerant. Inducie deinde cum romanis facte. colloq
pmissu imperatoris habita. in quib; cum idem Gallis fame obicerent. eiq
necessitate ad deditionē uocarent. dicitur auertende eius opinionis causa.
multis locis panis de capitolio iactatus in hostium stationes. Sed iam neque
diu simulari neque ferri ultra fames poterat. Itaque dum dictator delecti
pse arcem habet magistrū equi. l. Valerium abire abducere exercitū iubet.
Arte instrui que quibus haud inparatos oriatur hostes. Interim capitolinus
exercitus stationib; uigiliis fessus. superstitum tamen humanis omnib; malis.
cum fame unam naturam unci non fuere. Diem dedit qui spectans. ecquod au
xilium ab dictatore appareret. Postremo ipe quoq; iam non solum cibo defici
ente. et cum stationib; procederent. ppe obruentib; infirmum corpus armis uel
dedi uel redimi se qua cumque pactione posse uisi sunt. Pactantib; non obscure
Gallis. haud magna mercede se abduci posse. ut obsidionē relinquant. Cum
senatus habitus. tribunis que militum negotium datum ut paciscerentur. Inde iter
p. sulpicium tribunum milit. et bromium regulum Gallor colloquio transacta
res est. Et mille pondo auri pactum populi gentib; mox imperaturi factum re
foedissima ipse adiecta indignitas est. pondera ab Gallis allata iniqua. et tri
buno recusante additus abinsolenter gallo ponderi gladius. Addita que intole
randa romanis uox. que uicti essent. Sed dijs q; & hominem phibuere redemptos
uiuere romanos. Nam fuisse quadam prius quam infanda merces pficeretur
alter cationē nondum omnium auro appenso dictator uti uenit. auferri iq;
aurum de medio. & Gallos summoueri iubet. Cum illi retinentes pactos duce
rent se se nega t eam pactionē ratam esse. que postquam ipse dictator creatus
esset & omnis sui suo abinferioris iuris magistratu facta esse denuntiat. que Galli
ut se ad prelium expediant. suos inacerui conuocere sarcinas. & arma aptare.
ferroque non auro recuperare patriam iubet. Inconspectu habentes fana
deum & coniuges & liberos. & solum patrie deformem belli malis. & omnia
que defendi repetique & ulcisci fas sit. instruit deinde aciem ut loci natura patie

batur insemirute solo urbis & natura inequali & omnia que arte belli secunda sui eligi ꝑparariue poterant. puidi Galli noua re trepidi arma capiunt. itaq; magis quam consilio in romanos incurrunt. Jam uer terit fortuna. iam deoꝝ opes humanaq; consiliu rem romanā adiuuabant. Igitur primo concursu haud maiore momento fusi Galli sunt. quam ad alliā uicerant. ustiore altero deinde proelio ad octauū lapidē gabina uia quo se ex fuga contulerant eius dē ductu auspicioque camilli uincuntur. Ibi cedes omnia obtinuit. castra capiuntur. & nec nuntius quidē cladis relict Dictator recuperata ex hostibus patria triūphans in urbē redit. Interque iocos militares quos inconditos iaculantes romulus ac parens patrie conditorq; alter urbis haud uanis laudib; appellabat; seruata Deinde bello patria terū in pace haud dubie seruauit Cum hi uolunt migrari uicos. & tribunus rem attentius agentib; post incensam urbem & per se inclinata magis plebe ad id consiliū. Eaque causa fuit non abdicande post triūphū dictaturæ senatu obsecrantē ne re pu in nouo relinqueret & statu omniū primū ut erat diligentissimus religionū cultor quę ad deos immortales pertinebant. retulit & sacra fieri. fana omnia quod ea hostes possedissent restituerent. terminarentur. expiarentur q; expiatio que eorum libris ꝑ duumuiros quererētur. cum caerētibus hospitiū publice fieret. Ceretani quod sacra pie ac sacerdotes recepissent. Beneficioque eius populi non uni missus honor deum immortaliū esset. Iuno capitolini fierent. Quod uipi opt max suam sedem atq; arcem. pr. ure trepida tutatus esset; collegium que ad eam rem in furius dictator constituere. ex his qui in capitolio atq; arce habita rent expiande & iam uoces nocturnę q; nuntia cladis ante bellum Galli cum audita neglectaq; essent mentio illata uis sumq; templū inuoua uia allocutio fieri. aurū quod Galli ꝑ pti erat quodque exaliis templis inter trepidationē inuolui cellā collatū cum inque referri oporteret confusa memoria esset sacrū omne iudicatū. & sub iouis sella poni iussum. iam ante ineo religio cuius tatis apparuerat. Quod cum in publico aurū deesset ex quo summa pacte mercedis Gallis confieret. matronis collatū acceperant. ut sacro auro abstine retur: matronis gratiæ actæ. honor que additus. ut earū sicut uiroꝝ post mortem sollemnis laudatio esset. His pactis que ad deos pertinebant. quaq; per

senatū agi poterant. Tum demū agrantib; tris ptem assiduis contionib; ut re
uertis ruinis in urbē patratam ueios transmigrarent in contionē uniuersō senatu
psequente ascendit atque ita uerba fecit; Adeo mihi acerbe sunt qui rtes con
tentiones cum tr pt nec tristissimi exilii solatiū aliud habuē quo adardere uxi
quā quod pcul abhis cessamus; eam, Et obeadem hec ī limē senatus populq;
ussu reuocaretis redituri sumquā fuerum nec nunc me utrēdurē. Mea uoluntas
mutata sēduestra fortuna pplit. Quippe ut in sua sede manere patria ī age
batur. non ut ego utiq; in patria essem. Nunc quiescerē ac tacerē libenter nisi
hēc quoq; ppatria dimicatio esset; Cui deesse quo aduersa suppetat alius tur pe
camillo Nam nefas ē. quid enim repetemus quod obsessam ex hostiū manib;
eripuimus. si recuperatā ipsi deserimus. Et cum uictoribus; Gallis capta to ta
urbe. capitoliū tam atq; arcē dii que Nhomines romani tenuerunt. habita
uerunt uictoribus; romanus recupata urbe arx quoq; Ncapitoliū deserereretur;
Et plus uastitatis huic urbi secunda nostra fortuna facit. quā aduersa fecit;
E quidem si nobiscum urbi simul posite traditeq; pmanus religiones nulle essent.
tam
Tamen eudens numen h ac tempestate rebus adfuit romanus. ut omnē conditā
habemus. nullus locus in ea non religionū deorūq; neglegentiā diuum cultus
exemptam hominib; putem; Intuemini enim horū deinceps annoy. ut secundas
res. ut aduersas inueneris omnia pspere euenisse. sequentib; deos aduersa
spnentib; iam omniū primū ue-ientis belli pquot annos quanto labore gestum
non antte cepit finē quā monitu deoy aqua exlacu albano emissa ē; Quid hec
tandem urbis nostre cladis nouā num ān excorta ē quā spreta uox celo emissa
de aduentu Gallor quam gentiū uis ablegatis nostris uiolatiū quā nobis cum
uindicari deberet eadem neglegentia deorū ptermissum. Igitur uicta
captaque ac redepta tantū poenarū diis hominib; que debemus. ut terrarū orbi
documento essemus; Aduersa deinde res admonuē religionū; Confugimus in
capitoliū ad deos. ad sedem iouis. optimi. sacra in ruina rerū nostrarū Alia
terre celauimus. ab hostiū oculis; deoy cultui deserta abduximus hominibus que
tamen non intermisimus; reddidere igit patriā tuic toriā et antiquū belli decus
amissum. Nimhostes qui ceci auaritia imponere auri foedus ac fidem fefellē
uerterunt terrorē fugamq; et cedem; hec culta neglecta que numinis tanta

a Alia auecta in finiti
mas urbes amouimus

monumenta in rebus humanis cernentes. ecquid sentitis q̃ntũ uix dum
naufragiis priorũ culpæ cladisque emergentes paremus nefas urbẽ auspicato
inaugurato q; conditam habemus. nullus locus in ea non religionũ deorum q;
ẽ plenus sacrificiis sollẽnibus. non dies magnitã quã loca sunt inquib; fiant.
Hos omnes deos publicos priuatos q; qui rite deser turi estis. ẽ par uestrum
factum ẽ quod nobsidione nuper in egregio adolescente cor. fabio non minore
hostiũ admiratione quam uestra conspectũ est. Cum inter gallica t ela
dimicantis. exarcere sollẽne fabie gentis in colle quirinali obiit. An gentilicia
sacra ne bello quidem intermitti publica sacra et romanos deos in pace deseri
placet. & pontifices flamines que neglegentiores publicarũ religionũ esse
quam priuatus in sollẽni gentis fuerit. forsitan aliquis dicat aut ueis ea nos
facturos. aut huc inde missuros sacerdotes nr̃os qui faciant. quos neutri ũ
fieri salui cerimoniis potest. & ne omnia gentilia sacra omnes que per
censeam deos in iouis epulonum alibi quam in capitolio puluinar suscipi
potest. Qui de æterni s uestę ignib; signo q; qđ imperii pignus custo dia ei'
templi tenetur loquar. Quid de anc alibus uris mars graditue tuque
quirine pater. haec omnia in profano deseri placet sacra. æqua alia urbi
quedam uetustiora origine urbis. & uidete. quid inter nos ac maiores
interfit. illi sacra quedam in monte albano lauinio q; nobis facienda
tradiderunt; Nec hostium urbibus romam ad nos tũs ferri sacra. Quia
uoce audita et senatus accipere se omen ex cura egressus conclamauit. et
plebs circumfusa approbauit; antiquata deinde lege promiscue urbs ædifi
cari coepta regula publice prębita ẽ saxi materiæque cedendæ. Vnde quisq;
uelit uis factum prædib; accepto eo anno edificia perficiat. festinatio curã
exemit uicos dirigendi. dum omissio sui alienque discrimine inuicuo ædifi
cant. ea ẽ causa ut ueteres cloacæ primo p publicũ ductæ nunc priuata
passim subeant. ecta formaque urbis sit occupatæ magis magis quã diuisæ
similis. TITI LIVII TINCOMACHVS DEXTERŨ EMENDARI AD EXEM
PLVM PARENTIS MEI CLEMENTIANI AB VRBE CONDITA. VICTORI
ANVS EMENDABAM DOMINIS SYMMACHIS; LIBER. V. EXPL.

126

ẽ magnitudinis

epulonia.

Oro camilli ñ oplet
b. q̃ quere infra. m. ij
carta ad hoc signũ ☩
& prendit usq; ad crucẽ
hoc ☩ in fine. ☩

INCIPIT LIBER: VI:

AB CONDITA VRBE ROMA AD CAPTAM EANDĒ VRBĒ.

Romani sub regibus primū consulibus deinde ac dictatorib; decē uiris que ac tribunis consularib; gessere foris bella domi seditiones quinque libris exposui. res cum uetustate nimia obscuras uelut quæ magno ex intuallo loci uix cernuntur. Tum quod et rare per eadē tempora littere fuere una custodia fidelis memoriæ rerū gestarū. & quod & iam si quæ commentariis pontificū aliisq; publicis priuatisq; erant monumentis incensa urbe plereq; interiere. clariora deinceps certioraq; obsecundā originē uelut abstirpib; letius feraciusq; renate urbis gesta domi militiæq; exponentur. ceterū primo quo adminiculo erecta erat. eodem innixa furio stetit. neq; eum abdicare se dictatura. Nisi anno circū acto passi sunt. commitia in insequentē annū tribunos habere quorū in magistratu capta urbs essa non placuit. res adi ter regnū redit. cum ciuitas inopere ac labore assiduo reficiende urbis teneretur. Interimque to fabio simul primū magistratu abiit ab cn̄ mastio tribuno pl dicta dies est; Quod legatus in gallos ad quos missus erat orator contra uis gentiū pugnassa; Cui iudicio eum mors adeo oportuna ut uoluntariam magna pars crederet subtraxi inter regnum inuit tū p. cornelius scipio inter rex. & post eum m. furius camillus iterū. Is tribunos militū consulari potestate creat. a. ualeriū publico iam iterū. l. uerginiū. p. cornelium. a manilium. l. æmilium. l. postumiū. Hi ex inter regno cum exemplo magistratū inissent. nulla de re prius quam de religionib; senatum consuluere; In primis foedera ac leges erant autē eæ duodecim tabule. Et quędam regiæ leges conqiri quæ compararent uisser. alia ex eis ædita & iam inuulgus; quæ autē ad sacra pertinebant a pontificib; maxime ut religione obstrictos haberent multitudinis

animos suppressatū dedieb; religiosis agitari coeptū diemq; ad xv. kl sextiles
duplici clade insignē. quo die ad cremeram fabij cesi quod deinde ad aliam
cum exitio urbis fede pugnatū. a posteriore clade aliensem apellarunt. Insig
nemq; rei nulli publice priuatim que agenda fecerunt. Quidam quod post
tridie idus quintiles non litasse sulpicius. tr̄ mil. neque inuenta pace deum
post diem tertiū obiectus hostie exercitus romanus esse. Etiam post tri
die idus rebus diuinis supsederi iussum. Inde ut post tridie kl quoque
ac nouas eadem religio esse traditum putant. Nec diu licuit quietis consi
lia erigende extam graui casu reip̄ se cum agere. hinc uolsci ueteres hostes
ad extinguendum nomen romanū arma ceperant. hinc et ruriae principū
omnib; populis coniurationē de bello ad fanū uultumne factam mercatores
adferebant. Nouus quoq; terror accesserat defectione latinorū hernicorū
que qui post pacem ad lacū regillū factam pannos prope centū numquā ambi
gua fide in amicitia populi romani fuerant. Itaque cum tanti undiq; ter
rores circumstarent. apparere que omnib; n̄ odio solum apud hostis. sed
contēptu et iam inter socios Nomen romanū laborare placuit eiusdē
auspicius defendi rē p̄ cuius recuperata esse. dictatoremque dici marcum
furiū camillum is dictator cōi. seruiliū ahalam mag̃ equitū dixit. Justicioq;
indicto delectū iuniorum habuit. ita ut seniores quoq; quibus aliq̄d roboris
supesse. in uerba sua iuratos centuriaret. exercitū conscriptū armatūq;
tripharia diuisit. partē unā in agrū uenientē et ruriae opposuit. alterā ante
urbem castra locare iussit. tr̄ mil. his a mallius illis qui aduersus et ruscos
mittebant. L. Aemilius p̄positus. tertiam partē ipse aduulscos duxit.
Nec procul a lanuuio ad metiū is locus dicitur castra oppugnare ē ad hortus.
Quib; ab contēptu quod prope omnē deletā a gallis romanā iuuentutem
crederent ad bellū Profectus tantū camillus auditus imperator terroris
intulerat. ut uallo se ipsi uallū congestis arborib; sepirent. nequa intrare
ad munimēta hostis posset. Quod ubi anim aduertit camillus. ignem inobiec
tam sepe coici iussit. Et forte erat uis magna uenti uersa in hostē. Itaque
non aperuit solum incendio uiam. sed flammis in castra tendentib; uapore
et iam ac fumo crepituq; uiridis materiae flagrantis. Ita consternauit

hostes. ut minor moles supantib; uallū in castra uulscoꝝ romanis fuerit. Quam
transcendentibus sepem incendio absumptam fuerat. fusis hostibus cæsisque
cum castra impetu coepisset dictator prædam militi dedit. quominus spatā
minime largitore duce religiosum fuit. hinc sine piaculo in hostiū urbē ueios
transferremus. Recordamini agite dum quotiens sacra instaurent. quia
aliquid ex patrio ritu negligentia casuue pter missum ē. Modo quæ res post
pdigiū albani lacus nisi instauratio sacrorū auspicioꝝq; renouatio adfecte
ueienti bello reip. remedio fuit. at etiam tamquā ueterū religionū memores.
et peregrinos deos transtulimus romā. et instituimus nouos. Juno regina trans
uecta aueis nuper in auentino quam insigni ob excellens matronarū studium
celebrique dedicata ē die. ad locutio templum propter cælestē uocē exauditā
in noua uia iussimus fieri. capitolinos ludos sollēpnib; aliis addimus. collegiūq;
ad id nouū auctore senatu condidimus. Quid horum opus fuit suscipisi una
cum Gallis urbem romanā relicturi fuimus. si non uoluntate mansimus in
capitolio ptot menses obsidionis. si ab hostibus metu retenti sumus. de sacris lo
quimur et de templis. Quid tantū de sacerdotib;. nonne in mentē uenit quantū
piaculi comitatur. Vestalibus. Nempe una illa sedes ē. ex qua eas nichil um
quam præter quā urbs capta mouit; flamini diali. noctem unā manere extra
urbem nefas est. Hos ueientes p romanis facturis estis. sacerdotes et uestales
tuæ te deser ent. Vesta. et flamen peregre habitando in singulas noctes
quantū sibi rei. q.p. piaculi contrahet. Quid alia quæ auspicato agimus omīa
fere intra pomeriū cui obliuioni aut cui neglegentiæ damus. comitia curia
taque rem militarē continēt. comitia centuriata quibus consules tribu
nosq; militares creatis. ubi auspicato nisi ubi adsolent fieri possunt. Ueios ne
hæc transferemus. an comitioꝝ causa populus tanto incōmodo in desertam
hanc ab dis hominibusq; urbem conueniet. sed res ipsa cogit uastam incen
diis ruinisq; relinquere urbem. et ad integra omnia ueios migrare. nec hic
ædificando inopem plebem uexare. hanc autē iactari magis causam quam
ueram esse. Vtego non dicam apparere uobis qui rites puto. qui meministis
ante Galloꝝ aduentū saluis tectis publicis priuatisque stante incolumi
urbe hanc eandem rem actam eē ut ueios transmigraremus. Et uidete

Ab hoc loco fiat transitus
i. ad pximā cartā. ubi
crux ē. et ib continuatur
Eo militi gratiorē. et c.

quantū inter meam sententiam uestramq; intersit tribuni. uos & iam si tunc faci
undum non fuerit. nunc utiq; faciendū putatis. Ego contra. nec id mirati sitis.
prius quā quale sit audieritis. & iam si tum migrandū fuisset incolumi tota urbe.
nunc has ruinas relinquendas non censerē. quippe tum causa nobis in urbem captā
migrandi uictoria esset. gloriosa nobis ac posteris nr̄is. Nunc hæc migratio
nobis misera. ac turpis Gallis gloriosa ē. Non enim reliquisse uictores. sed ami
sisse uicti patriā uidebimur. hoc ad aliā fuga. hoc capta urbs. hoc circū sessum
capitoliū necessitatis imposuisse. ut deseremus penates nr̄os exiliūq; ac fugam
nobis ex eo loco consciscere mus. quem tueri non possemus. et galli euertere po
tuerunt Romam. quam romani restituere n̄ uidebuntur potuisse. Quid restat.
nisi ut si iam nouis copiis ueniant. Constat enim uix credibilem multitudinem
esse. & habitare in capta absē deserta a uobis hac urbe uelint sinatis. Quid si non
Galli hoc sed ueteres hostes uestri æqui uulsciue faciant. ut cōmigrent Romā.
uelitis ne illos Romanos uos uenientes eē. Non malitis hanc solitudinē uestram
quā urbē hostium eē. Non equidē uideo quid magis nefas sit. hæc scelera. quia
piget ædificare haec dedecora pati parati estis. si tota urbe nullū melius
amplius ue tectū fieri possit. quam casa illa conditoris est nostri. Non in casis
ritu pastorū agrestiū q; habitare ē sacius inter sacra penatesque nostros.
Quam exulatū publice ire. Maiores nr̄i comuenæ pastores quæ cum his locis
nichil præter siluas paludesque esset nouā urbem tam breui ædificarunt.
nos capitolio arce incolumi stantib; templis deorū ædificare incensa piget.
Et quod singuli facturi fuimus. si ædes nr̄æ deflagrassent hoc in publico
incendio uniuersi recusamus facere. quid tandem si fraude. si casu. ueis incen
dium ortum sit. uento que ut fieri potest diffusa flāma magnā partē urbis
absumat. fidenas inde aut gabios aliam ue quam urbem quesituri sumus. quo
transmigremus. adeo nichil tenet solum patriæ. nec hæc terra quam matrem
appellamus. sed in superficie tignis que caritas nobis patriæ pendet. & quidem
fatebor uobis & si minus iniuriæ ur̄æ quam calamitatis meæ meminisse iuuat.
Cum abessem quotiens cumq; patria in mentem ueniret. hæc omnia occurre
bant. colles. campique. et tyberis. et assueta oculis regio. et hoc cælū sub quo natus
educatusq; essem. quæ uos qui rites nunc moueant potius caritate sua. ut

Negregiū situm urbis ROME
vide plinū li. iii. naturalis ystorie. c.

manentis insede usū. quam postea cum reliquerētis eam acerent desideriis nonsine causa dii hominesq; hunc urbi condende locū elegerunt. salubérrimos colles. flumen oportunū. quo ex mediterraneis locis fruges deuehant. quo maritimi commeatus accipiant. mare uicinū adcommoditates. Nec expositū numa pro pinquitate ad pericula classium. externa rū regionū ttalię mediū ad incre mentū urbis natū. um quoto anno gallus roma uastata sit. tricentesimus sexagesimus quintus annus urbis qui rtes agitur. Inter tot uetera rimos popłos tam diu bella gerētis. cum uterca ne singulas loquar urbes non coniuncti cum equis uolsci tot tam ualida oppida non unuersa. etruria tantū terra marique pollens. atque uter duo maria latitudine obtinens. ttalię bello uobis par est. Quod cum ita sit quę malū ratio ē expris alia experiri. cum iam ut uirtus uestra transire alio possit fortuna ceste loci hui transferri non possit hic capitolium ubi quondā acapite humano inuento responsum est Co loco caput rerū summarumq; imperii fore. hic cum augurato liberaretur capitolium uuentas terminusque maximo gaudio patrū uoy moueri se non passi. hic uestę ignes. hic ancilia celo demissa. hic omnes ppitii manentib; uob di

unice loci. argumentū ē ipsa magnitudo ea no ue urbis

Mouisse eos camillus cum alia oratione tum ea que ad religiones ptinebat maxime dicitur. sed rem dubiam decreuit uox posthuma emissa. Quod cum senatus post paulo de his rebus in curia hostilia haberetur. coorteq; expditis reuestentes foste agmine forū transirent. Centurio uncomitio exclamauit. signifer statue signū hic manebimus optime. eo mihi gratiore. Persecutus deinde fugientes. cum omnē uolscum agrū depopulatus esset. ad deditionem uolscos septuagesimo demū anno subegit; uictor exuolscis m equos transiit. et ipsos bellum molientes. exercitum eoy ad bolas oppsit. nec castra modo sed urbem etiam aggressus. impetu primo coepit. Cum inea parte unqua caput rei romanę camillus erat ea fortuna esset. aliam in parte terror ingens ingruerat. etruria ppe omnis armata uirtū sotios pr. obsidebat. qui legiti opem rebus adflictis orantes. Cum senatū adisset decretū tulere ut dictatori primo quoq; tempore auxiliū ferret. cuius spei mora cum pati fortuna obsessoy non potuisset. confectaq; pauentes oppidanoy opere uigiliis. ac uulneribus q̄ semp eosdem urgebant. ppter tionē urbe hostib; tra

Redi sup ad. y. carta ubi legitur Qua uoce audita ē ubi erat erux fi. le mad facta ē.

dita inermes cum singulis emissi uestimentis miserabili agmine penates re
linquerent. eo forte tempore camillus cum exercitu romano interuenit. Cui cum
se mesta turba ad pedes prouoluisset. principum que orationem necessitate ultima
expressam fletus mulierum ac puerorum qui exilii comites trahebantur exce
pisset. parcere lamentis sutrinos iussit. et ruscis se luctum lacrimasque
ferre, sarcinas inde deponi. sutrinosque ibi considere modico presidio relicto.
arma secum militem ferre iubet. Ita expedito exercitu profectus ad sutrium
id quod querebatur soluta omnia rebus ut fit secundis inuenit. nullam stationem
ante mœnia. patentes postas uictorem uagum prædam ex hostium tectis ege
rentem. Iterum igitur eodem die sutrium capitur. uictores et rusci passim
trucidantur ab nouo hoste. neque se conglobandi coeundique inunum aut arma
capiundi datur spatium. Cum pro se quisque tenderent ad postas. si qua forte
se in agros eicere possent. clausas id enim primum dictator imperauerat postas
inueniunt. inde alii arma capere. alii quos forte armatos tumultus occupa
uerat. conuocare suos ut proelium inirent. Quod accensum ab desperatione
hostium fuisset. nisi precones per urbem dimissi poni arma. et parci inermi iussis
sent. nec præter armatos quemquam uiolari, tum etiam quibus animi in spe
ultima obstinati ad decestandum fuerant. Postquam data spes uitæ est.
iactari passim arma inhermesque quod tutius fortuna fecerat. se hosti
offerre. magna multitudo in custodias diuisa. oppidum ante noctem
redditum sutrinis inuiolatum integrumque ab omni clade belli. quia
non ui captum sed traditum per conditiones fuerat. Camillus uero in urbem
triumphans primum ad nos uenientibus redit. trium simul bellorum uictor.
longe plurimos captiuos exet ruscis ante currum duxit. Quibus sub hasta
uenundatis tantum hæris redactum est. ut pretio pauro mathronis
persoluto. ex eo quod superat tres patereæ factæ sint. quas cum ty
tulo nominis camilli ante capitolium incensum in iouis cella constat
ante pedes iuno nis positas fuisse. Eo anno in ciuitatem accepti qui
ueientium capenatiumque ac faliscorum per ea bella transfugerant ad roma
nos. agerque his nouis ciuibus adsignatus. Reuocati quoque in urbem
socii aueis qui ædificande romæ pigritia occupati. sibi uacuis tectis

uelos se contulerunt. et primo fremitus fuit aspernantiū imperiū. Dies deinde
prestitit ut a capitalisq; poena qui non remigrasset romam ex ferocib; uniuersis
singulos moetu suo quemque oboedientes fecit. et roma cum frequentia
crescere tum tota simul exurgere ædificiis et rep. impensas adiuuante et ædi
libus uelut publicū exigentib; opus et ipsis priuatis. admonebat enim desideriū
usus festinantib; ad effectū operis. Intraq; annū noua urbs stetit; ex itu
anni comitia tribunorū militū consulari potestate habita. Creati titus quin
tius cincinnatus q. seruilius fidenas. quintus iulius. tullius. lucius. aquilius
coruus. lucius lucretius. tripicitinus seruilius sulpicius rufus. exercitum
in alterū in æquos non ad bellū uictos namq; se fatebantur sed ab odio ad per
uastandos fines ne quid ad noua consilia relinquerent uiriū duxere. alterū
in agrum tarquiniensem. ibi oppida et ruscorū cortuosa et contenebra ui
capta diruta q; ad cortuosam nichil cestaminis fuit. In prouiso
ad hosti postmodū clamore atque impetu coepere. direptū oppidum
atque incensum ē. contenebræ paucos dies oppugnationē sustinuit.
Laborque continuus non die non nocte remissus sub egit eos. cūm sex par
tes diuisus exercitus romanus senis oris in orbē succederet prælio. oppida
nos eosdem integro semper cestamini paucitas fessos obicerat. cessere
tandem. locusq; inuadendi urbē romanis datus ē. publicari p̄dam tribunis
placebat. sed imperiū quam consilium segnius fuit. dum cunctantur tu; iam
militum p̄derat nec nisi p inuidiā adimi poterat. Eodem anno ne priuatis
tantū operib; crescerat urbs. capitoliū quoq; saxo quadrato at substructum obstructū ē.
opus ut in hac magnificentia urbis conspiciendū. Iam et t. p. pt. ciuitate
ædificando occupata contiones suas frequentare legibus agrariis cona
bantur. Ostentabatur i spem pomptinus ager. tum primū post accisas
a camillo uulscorū res possessiones ad haud ambigue criminabantur. multo eum
infestiorē agrum ab nobilitate eē quam a uolscis fuerit. A billis
enim tantū quo ad uires et arma habuerī incursiones eo factas. nobiles
homines inter possessionē agri publici grassari. nec nisi ante quam
omnia p̄cipiant diuisus sit locum ibi plebi fore. h aut magno opere
plebem mouerant. et infrequentē in foro ppter ædificandi curam

& eodem exhaustam inpensis eoque agri inmemorē adquē instruendū uires non
essent. In ciuitate plena religionū tum & iam ab recenti clade superstitiosis principib;
ut renouarentur auspicia res adinter regnū reddiit. Inter reges deinceps. m.
mallius capitolinus. ser. sulpicius camerinus. L. ualerius putitus. hic demū tri
bunorū militū consulari potestate comitia habuit. L. papiriū. cn. serguim. L.
æmiliū Iterū. licinium menenium. L. ualerium publico lamtestiū creat. hii ex in
terregno magistratū occepere. Eo anno ædes martis gallico bello uota dedicata
ē. Atito quintio duūuiro sacris faciendis Tribus. iiii. ex nouis ciuib; additę.
stellatina. tromentina. sabattina. arniensis. eę. xx.v. tribuū numerū expleuere.
de agro pomptino ablicinio tr. pl. actum ad frequentiorē iam poplm mobilio
remq; ad cupiditatē agri quam fuerat & de latino hernico quoque bello mentio
facta in senatū maioris bellicura quod et ruria in armis erat dilata est; res
ad camillū tr. mil. consulari pot rediit. College additi quinq; seruius corne
lius maluginensis. quintus seruilius fidenas sextum. lucius quintus cincinnatus.
L. horatius puluillus. p. ualerius principio anni auersē curæ hominū sunt a bello
& rusco. quod fugientiū ex agro pomptino agmen repente inlatū. In urbem attulit
antiates in armis esse. latinorū que poplos iuuentutē summisisse ad id bellū.
eo abnuentes publicū fuisse consiliū. Quod non prohibitos tantūmodo uoluntarios
dicerent militare ubi uellent desiderantiam ulla contēpni bella. Itaque senatus
diis agere grās quod camillus in magistratu esset. dictatorē quippe dicendum
eum fuisse. si priuatus esset et college fateri regimen omniū rerū. ubi quid bel
lici terroris ingruat in uiro uno eē. sibique destinatū in animo esse camillo sum
mittere imperium. nec quicquam de maiestate sua detractatū credere. Quod maies
tati eius uiri concessisset. Collaudatis ab senatu tr. & ipse camillus confisus animo
gratias egit. ingens inde ait onus a pplo. R. sibi qui se dictatorē iam quartū
creasset. magnū iā senatu. Talib; de se iudiciis ei ordinis. maxumū tam honoratū
collegarum obsequio iniungi. Itaq; si quid laboris uigiliarumq; adici pos
sit cessantē secum ipsum annisurū. ut tanto de se consensu ciuitatis opinionē
quę maxima sit & iam constantē efficiat. Quod ad bellū atq; antiates at ti
neat plus ibi minarū quam periculi eē. se tam ut nichil timendi sic nichil con
tēpnendi auctorē eē. circumsederi urbē romanā ab inuidia & odio finiti

morū. itaque & ducib; plurib; & exercitib; administrandā remp̄ ēē. te īquit. L.
ualeri socium imperii consiliique legiones mecū aduersus antiatē hostem
ducere placet. teque seruili altero exercitu instructo paratoq; in urbe castra
habere. intentum siue & ruria se interim ut nuper. siue noua hec cura latini
atque hernici mouerint. pcerto abeo ita rem gesturū. ut patre auoteque
ipso ac sex tribunatib; dignum ē. tertius exercitus excausariis senioribus
que a tito quintio scribatur. qui urbi moenibusque præsidio sit. L. oratius
arma thela frumentumq; que bellialia tempora poscent. pūideat. te serui
corneli presidem huius publici consilii custodem religionū comitiorū legum
rerum omniū urbanarū collegæ facimus cunctis in partes muneris sui benigne
pollicentibus operam. Ualerius socius imperii lectus adiecit m. furiū sibi pro
dictatore seque ei p magistro equitū futurū. Proinde quā opinionē de unico
imperatore eam spem de bello haberent. Se uero bene sperare, patres & de bello
et de pace uniuersa que re p̄ erecti gaudio fremunt. n̄ dictatore umquā opus
fore ip̄. si tales uiros in magistratu habeat tam concordib; iunctos animis pa
rere atq; imperare iuxta paratos. laudemq; conferentes potius in medium
quam ex communi ad se trahentes. Iustitio indicto dilectuq; habito furius
ac ualerius ad satriā pfecti. quo non uulscorū modo iuuentutē antiates ex
noua sobole lectam. sed ingentē latinorū hernicorūq; conciuerant. ex inte
gerrimis diutina pace poplis. itaq; nouus hostis ueteri adiunctus cōmo
uit animos militis romani; quod ubi aciem iam instruenti camillo centuriones
renuntiauer̄. turbatas militū mentes ēē. segnit̄ arma capta. cunctabundosque
& resistentes egressos castris ēē. quin uoces quoque auditas. cum centenis hostib;
singulos pugnaturos. & egre in hermem tantā multitudinē necdum armatā
sustineri posse. in equū insilit. & ante signa obuersus in aciē ordinis inter equi
tans que tristia milites hec. que insolita cunctatio ē. hostem an me an uos
ignoratis? hostis ē quid aliud quā ꝑpetua matheria uirtutis gloriæq; ur̄æ.
Vos contra me duce ut falerios ueiosq; captos. & iam capta patria Gallorum
legiones cæsas taceā. Modo trigemine uictoriæ triplicē triūphū ex iis ipsis
uolscis & æquis & ex etruria ægestis; an me quod n̄ dictator uobis sed tribun
signū dedi. Non agnoscitis ducē. Neq; ego maxima imperia in uos desidero.

ꝙ uos in me nichil preter me ipsum uti uelit decet. Neque enī dubitauit mihi uniquī animos facit. ut ne exilii quidem ademit. Dē igitur omnes simus. Et ceū cadē omnia in hoc bellū afferamus. quae impia attulimus eandē euentū belli expectemus. simul concurrentis. quod quisq; didicit. acconsuescit facere. uos uincetis illi fugient. Dato deinde signo ex equo desilit. Proximū signiferum manu arreptum secum in hostem rapit. Inferunt milites clamitantes signū. Quod ubi uidere ipsum camillū iam ad munera corporis senecta inualidū uidentes in hostes. procurrunt partier omnes clamore sublato. sequere imperatorē prosequi q; clamantes. emissum. iam signū camilli iussu in hostiū aciem ferunt. atque utrepetere[t] concitatos ante signa nos. Ibi primū pulsum attulit terrorem q; non in prima tantū aciem. sed etiam ad subsidiarios. Platū. nec uis tantū militū mouebat excitata presentia ducis. sed quod uulsciorū animus nichil terribilius erat quam ipsius camilli forte oblata species. Ita quo cumq; se uertisset uictoriam secum haud dubiā trahebat. maxime id euidens fuit cum eū leuū cornu prope iam pulsum arrepto repente equo cum scuto pedestri ad uectus conspectu suo proeliū restituit. ostentans iuuentutem ceteram aciem. iam inclinata res erat. sed turba hostiū a fuga impediebat. a longa cæde conficienda multitudo tanta fessō militi erat. cum repente ingentib; procellis fusus imber cessatam magis uictoriā quam pluuium diremit. signo deinde recepto dato. nox ut secuta quietis romanis perfecit bellū. Latini namq; et hernici relicti uolsciis domos profecti sunt. malis consiliis parem adepta euentum. Vulsci ubi se desertos ab eis uidere. quorum fiducia rebellauerant. relictis castris moenibus patricios se inclusdunt. quos quē admodū patricium capiatur a camillo primo camillus uallo circūdare. et aggere atque operib; obpugnare et adortus. Quae postquā nulla eruptione impediri uidet. minus cē animi ratus in hoste. quā ut ueo tam lente spei uictorū expectare. cohortatus milites ne tamquā uictos obpugnantes inopere longinquo se se tenerent. uictoriā in manibus cē. ingenti militū alacritate. moenia undiq; aggressus scalis oppidū cepit. Volsci abiectis armis. se se dedere. ceterū animus ducis rei maiori antio immi nebat. Id caput uulsciorum eam fuisse originē proximi belli. sed quia nisi magno apparatu. torminis machinisq; tam ualida urbs capi non poterat. relicto

adexercitum collega. ꝓmã ē ꝓfectus. ut senatū adexcidendū. antiū hostarē.
Inter sermonē eius ecredere antiatē duturnior manere diu cordi fuisse legati
abnepete auxiliū aduersus rusticos petentes uenunt. breuē occasionē ēe ferendi auxilii memorantes. eo tum camillū abantio fortuna auexit. Namque cū ea
loca opposita rure. & uelut claustra unde poste que essent. & illus occupandi
ea. cum quid noui moliretur. & romanus recuperandi tuendiq; Igitur senatus
cum camillo agi placuit. ut omisso antio bellū rusticum susciperet. & legiones
urbane. quib; quintus ꝓfuerit eidē decernuntur. Quam qui exptū exercitum
assuetumq; imperio qui inuulsus erat mallet. nichil recusauit. Valeriū tantū
modo imperii sotiū depoposcit. quintus octauusq; successores. ualerio inuulsus
missi. ꝓfecti adurbē. Iuuenes furius & ualerius. partem oppidi iam captā ab etruscis inuenere. ex parte altera. inter septus ut inermibus. egre oppidanos. tum hostū
absē arcentes. cum romani auxilii aduentus. tum camillū nomen apud hostes
socios que & inpsentia rem inclinatā sustinuit. & spatiū ad opem ferendam dedit. Itaque diuiso exercitu camillus collegam in parte circūducto
copus quam hostes tenebant moenia aggredi iubet. non tanta spe ceptus capi
urbem posse. quam ut auersis eo hostib; et oppida nis iam pugnando fessis
laxaretur labor. & ipse spatiū intrandi sine certamine moenia haberet.
Quod cum simul utrīque factū esset. anceps; terror & rusticos circūstaret.
& moenia summa ui oppugnari. & intra moenia cē hostem uiderent. portas
se que uno fronte ñ obsidebat. trepidi uno agmine eiecere. magna cedes
fugientiū & in urbe & pagis ē facta. Iuresa furianis intra moenia cesi.
ualeriani expeditiores. adpsequendos fuere. nec ante noctem que conspectū ademit. finē cedendi fecere. Sutrio re coepto. Restituto q; socius nepete
exercitus ductus. quod ꝓ deditionē acceptū iam totū & rusci habebant.
Videbantur plus in ea urbe recipienda laboris fore. non in eo solū quod tota
hostiū erat. sed iam quod paste nepesino; prodente ciuitatē facta erat
deditio. mitti tamen adpncipes co; placuit. ut se cerneret se ab & ruscis
fidemque quam implorasset abromanis ipsi pstarent. Vnde cum respon
sum allatum esset. nichil sue potestatis ēe. & ruscos moenia custodiasque
postarū tenere. primo populationib; agri terrore oppidanis admotus.

Deinde postquam deditionis quam societatis fides sanctior erat. facilis; sarcinatorū exagro collatis. ductus admoenia exercitus. completisq; fossis. scalis admotis. & clamore primo impetuq; oppidum capitur. nepesinis Inde eductis utarma ponant. paucique uisum inermi. & rusci partim armati atque in hermes caesi; nepesinoq; quoq; auctores deditionis secuti. paucis innoxiis multitudini redditi res. oppidumq; cum praesidio relictum; ita duabus sociis urbibus exhoste receptis. uictore exercitu tribuni cum magna gloriae romam redux erunt. Eodem anno ablatinis hermicisque res repetitae. quaesitumq; cur pecos annos militi exinstituto non dedissent. responsum frequenti utriusque gentis concilio est. Haec culpam meo publicam. nec consilium fuisse. quod suae uoluntatis aliqui apud uolscos militauerunt. eos tamen ipsos praeui consilii ipsi poenam habere. nec quemquam exhis reducem esse. Militi autem nondati causam terroris assidui. uolscis fuisse. quam pestem adhaerentem literis suis. tot supra alia alius belli exhauriri nequis se querelata patribus; magis tempus quam causam non usa belli habere, nisequenti anno tribuni militum consulari. a mallio. p. cornelio. t. n. pl. quintio capitolino. l. papirio cursore. ii. tribunis consulari potestate graue bellum foris. grauior domi seditio exorta bellum uolscis adiuncta latinoq; atque hernicoq; defectione. seditio unde minime timeri potuit apatriciae gentis uiro. & inclite fame. m. mallio capitolino. quanimus animus cum alios principes spernere. unus inuidere. eximius simul honoribus atque uirtutibus. m. furio. aegre ferebat solum eum in magistratibus; solutum apud exercitus esse. tantum iam emunere: ut isdem auspicius creatos non pro collegis sed pro ministris suis haberet. Cum uterum siquis uere aestimare uelit. m. furio recuperari patria exobsidione hostium non potuerit. nisi ase prius capitolium atque arx seruata esset. Et ille uter aurum accipiendum & spem pacis solutus animus Gallos adgressus sit. Ipse armatos capientes q; arcem depulerit. illius gloriae pars uirtutis apud omnes militesit. Qui simul uicerunt suae uictoriae neminem omnium mortalium socium esse. his opinionibus; inflato animo. ad hoc uitio quoq; ingenii uehemens & in potens. postquam uter patres non quantum aequum censebat excellere suas opes animum aduertit. primum omnium expatribus; populares factus cum plebeis magistratibus; consilia communicare. crimando patres. alliciendo adse plebem in

iam aur ā non consilio ferri· fame magne malle quam bone cē &̄ non contentus agrarius legibus que matherua semp tribunus ſedtionū fuisſe idem moueri coepit acriores quippe eruſ alienus tumulos cē. Quinon egestatē modo atque ignominiam minentur· ſed neruo ac uinculis corpus liberū terrent· &̄ erat aeris alieni magna uis res dampnosissima &̄ iam diuitib; ædificando contracta· Bellum itaq; uulscum gra ue pſe honestū latinoq; atq; hernicoq; defectione inspeciē cause iactatum addictatorē creandum· creatus· acorne uus cossus mag equitum dixit ꝯtum q̄nq; capitolinū. dictator &̄ si maiorem dimicationē ꝓpositam domi quā foris cernebat. tamen seu quia celeritate adbellum opus erat· seu uictoria triūpho que dictature ipsi uires addaturū ratus· delectu habito magnum pomptinū quo à uulscis exercitū indictum audierat pgit·; ¶ Non dubito preter sacietatem totum libris assidue bella uulscis gesta legentib; Illud quoq; succurrerū quod michi ꝑsentiꝑ ꝓpositi temporib; harum rerū auctoresi miraculo fuit·, Unde totiens uictis uulscis &̄ equis sufficerunt militesi quod cum ab antiquis tacitū ꝑtermissum sit· cuius tandem ego rei preter opinionē que sua cuiq; coniectanti cē potest·, Auctor sim· simile ueri ē. Aut urbis bellog; sicut nē indelectib; fit romanis· alia atq; alia sobole uniog; adbella instauranda totiens uisos cē· aut non ex iisdem semp populis exercitus scriptos· quam quā eadem semper gens bellum intulerit. Aut innumerabilē multitudinē liberog; capitū urbis fuisse locis·, Que nunc uix seminario exiguo militū relicto seruitia romana absolutudine uindicant; ingens ceſte quod inter omnes auctores conueniat· quamquā nup camilli ductu atque auspicio accusatores erant uulscog; exercitus fuit· ad hoc latim herniciq; accesserant· &̄ cercinensiū quidam &̄ colon &̄ iam ueliterni romani· dictator castris eo die positis postero cum auspicato prodisset hostiaq; cesa pacem dñi adorassi &̄· letus admittet iam arma adpositum pugne signū sicut edi &̄ tū erat luce ꝑma capientes ꝑcessit· nisi uictoria est· Militesi inquit· siquid diuinates que cog; infuturū uident·, Itaque ut decessere spes plenos &̄ cum uiribus manus consertos pilis ante pedes positis gladiis tantū dextras armemus· nec curri quidem acie uelim· sed obnixos uos stabili gradu impetū hostiū excipere· ubi illi uana iniecerint missilia

&effusi stantib; uobis seruauerunt. Tum micent gladii. ruunt inmenti unicuiq;
dos esse q̃ romanũ aduuenti deos qui secundis auibus usi erunt. tu quum ẽt
uterus ad p̃mũ initiũ moti cessamus teneas. ubi herere iam aciem collato pede uide
ris. Cum terrore equestri occupatis alio labore infer. inuectus que ordines pug
nantiũ dissipa sic equos sic pedes ut p̃ceperant pugnant. nec dux legiones nec for
tuna fefellit ducẽ. multitudo hostiũ nulli rei p̃terquã numero fida. oculis
utriq; mecum acie tenere plum initi. tenere omisit. clamore tantũ mis
silibus que telis. ad p̃mo pugne impetu feroces gladios. collatũ pedem et uultũ
hostis ardorẽ animi mi cantẽ ferre non potuit. Impulsa frons p̃ma et trepida
tio subsidium. alarii. et suũ terrorẽ intulit equesi. rupti unde multis locis ordines motiq;
omnia et fluctuanti similis acies erat. Deinde postquã cadentib; p̃mis. iam adse
q̃squã puenturũ cedem cernebat. terga uertunt. stare romanus et donec ar mati
confertique abibant. peditũ labor insequendo fuit. postquã uictari arma
passim. fugaque pagros spargi aciem hostiũ animaduersum ẽ. tum equitum
turmas emisse. dato signo ne singuli morando cæde spatiũ adeuadendum
interim multitudini darent. satis ee missilibus ac terrore impediri cursum.
ob equitando que agmen teneri. dum assequi pedes et iusta cæde conficere
hostem possit. fuge sequendi que non ante noctem finis fuit. Capta quoque
ac direpta eodem die castra uolsco. p̃diq; omnis p̃ter liberum corpora multi con
cessa ẽ. pars maxima captiuoꝝ exclamauit atque hernici fuit. nec hominũ de
plebe ut credi possit. mercede militasse. sed p̃cipes quidã iuuentutis inuenti.
manifesta fides publica ope uolsco. hostes aduersos. cercensiũ quoq; quidam
cogniti. et colonia uelitris. romam que omnes missi. p̃cunctantib; primoris;
patrum eadem que dictatori defectionẽ sui quisq; popli. aud p̃plexe indica
uere. dictator exercitũ instructum tenebat. minime dubium. bellũ cum his po
pulis patres uisuros. cum maior domi exorta moles. coegit accersi romã cum gli
scente indies seditione. quam solito magis metuendã auctor faciebat. Non enim
orationes modo. nã. malli sed facta popularia inspecie tumultuosa
eadem qua mente fierent uitanda erant. centurionẽ nobilem militaribus
factis iudicatũ pecunie cum duci uadisset. medio foro cum citatus sua ac
cepisset. manũ iniecit. uociferantis que de superbia patrũ acerbe iniuste

fenerator⁹ & miserus plebis ius turb⁹; eius uiri fortunaq; tum ū. Ego inquit ne
neqquā
quaquam h ac dextra capitolii arcemq; seruauerim. si cuiē cōmilitonē que meum
tamquam Gallis victoribꝫ captum inseruitutē ac uincula duci uidcam. inde rem
tori
credi, palam populo soluit. libraq; & ere libertū emittit deos atque homines
obtestantē ut marco mallio liberatori suo parenti plebis q. gratiā referant.
Acceptus exemplo in tumultuosam turbam & ipse tumultū āgebat. cicatrices
acceptas uicentī gallico aliisq; deinceps bellis ostentans se militantē se restitu
entem euersos penates & utriplicatam sorte exsolutā mercentib; semp sortem
usuris obrutum foenore cē. udere lucē forum cuiui ora. m. mallij opera omīa
ad parcia
parentū beneficia abillose habere. illi deuouere corporis utteq; ac sanguinis quod
supsit. quodcunq; sibi cum parentela poenatib; publicis ac priuatis iuris fuerit
id cum uno homine cē. his uocib; instincta plebes cum unius hominis esset
ut inuecti
addita cōmotioris adomnia turbanda consilii res fundum inuicentī caput
patrimonii subiecit. p cōi nequem nu urīm inquā quirites donec quicquam
ī remea superet uadicatū ad dictatorem uel duci patiar. & uero ita accendit animos.
ut omne fas ac nefas secuturi undicē ubestatis uiderentur. ad hoc domi concio
nantis immodum sermones plebis crimini in patres. Inter quos cum omissō dis
crimine uera an uana iacere thesauros gallici auri occultari a patribꝫ; iecit. nec
um possidendis publicis agris contentos cē. nisi pecuniā quoq; publicā auectant;
Ca rei si palam fiat. exsolui plebem ære alieno posse. quae ubi abiecta spes est.
enim ū indignū facinus uideri cū cōferendum ad redimendam ciuitatē a gallis
aurum fuerit. Tributa collationē factam. id aurū ex hostib; captū in pauco⁹
pdam quos si dictatoris regressus ad conpmendas seditiones cessisse. Itaq; ex
quebantur querendo. ubi tante rei furtum poccultaretur. Differentiq; tempore
suo se indicaturū dicenti ceteris omissis eo uerse erant omnia curae. apparebatq;
nec ueri inducii gratiam meditam nec falsi offensionē fore. Ita suspensis reb; dic
tator acceptus ab exercitu in urbē uenit. postero die senatu habito cum satis per
ciuitatus uoluntates hominū discedere senatū abire uetuisset; stipatus ea multitu
dine Sella uncommittio possita lictorē ad m. mallium misit. qui dictatoris
iussu uocatus. cum signum suum deduxisset adesse cessantem agmine ingenti adtribu
nal uenit. Hinc senatus. hinc plebs suum quisq; intuentes ducem. uelut in acie

constiterant; Tum dictator silentio facto. Vtinam inquit in patribusq; Romanis
ita deceteris rebus cum plebe conueniat. quem admodum quod ad te attinet.
eamq; rem quam de te sum quesiturus conuenturū satis confido. spem factam a te
ciuitati uideo fide incolumi ex thesauris Gallicis quos primores patrū occultent
creditū soluī posse. Cui ego rei tantū abest ut impedimento sit. ut contra te in
malli ad hoster liberes fenore plebem Romanā. & istos incubantes publicis the
sauris ex preda clandestina euoluas. quod nisi facis. siue quod & ipse in parte
prede sis. Siue quia uanū inditiū ē inuincla te duci iubebo. nec diutius patiar
a te multitudinē fallaci spe concitari. Id ea mallius nec se fefellisse ait. Non
aduersus uolscos totiens hostes quotiens patrib; expediat. nec aduersus latinos
hernicosq; quos falsis criminib; in arma agant. sed aduersus se ac plebē Roma
nam dictatorē creatū eē. Iam omisso bello. quod simulatū sit. in se impetū fieri.
iam dictatorē profiteri patrocinium feneratorū aduersus plebem. iam sibi ex fauore mul
titudinis crimen & pniciem queri. offendit inquid te ait corneli uos q; .pc. circū
fusa turba lateri meo. quineam deducitis a me singulis uris beneficiis intercedendo
eximendo de neruo ciues uros. pribendo iudicatos addictosq; duci ex eo qd affluit
opib; uris. sustinendo necessitates aliorū. Sed quid ego uos de uro impendatis
hostor. fortem aliquā feste decapite deducite quod usuris pnumeratum est.
iam nichilo mea turba quā ullius conspectior erit. At enim quid ita solus
ego ciuiū curam ago. nichilo magis quod respondeam habeo quam si queras quid
ita solus capitoliū arcemq; seruauerim. & tum uniuersis quam potui opem tuli.
& nunc singulis feram. Nam quod ad thesauros gallicos attinet rem sua pte
natura facilem difficilem interrogatio facit. Cur enim queritis quod scitis.
cur quod in sinu uro ē excuti iubetis. potius quam ponatis. Nisi aliqua fraus
sub est. quo magis argui prestigias iubetis uras. eo plus uereor ne abstuleritis
obseruantib; & iam oculis. Itaque non ego uobis ut indicem pdas uras. sed uos
id cogendi estis. ut in mediū pferatis. Cum mittere ambages dictator iuberet.
& aut pagere uerum indiciū cogeret. aut fateri facinus insimulati falso cri
mine senatus. oblateq; uani fusti in iudice. negantē arbitrio inimicorū se lo
cuturū. inuincla duci iussit. arreptus a lictore auiatore. Iuppiter inquit op
time maxime uinoq; regina. ac minerua. ceteriq; dii deaeque qui capi

tolium arcemq; incolitis sicine ur̄m militē ac p̄sidem sinitis uexari abini
micis. hæc dextra qua gallos fudi ad lubris ur̄is iam inuinclis & cathenis
erit. nullius nec oculi nec aures indignitatē ferebant. sed inuicta sibi quedā
pacientissima iusti imperii ciuitas fecerat. nec aduersus dictatoriā uim aut
t̄ p̄. pt. aut ipsa plebs attollere oculos aut hiscere audebant. coniecto in
carcerē mallio satis constat magnam partem plebis uestem mutasse. mul
tos mortales capillū ac barbam p̄misisse. obuersatamq; uestibulo carceris
mæstam turbam. dictator deuulcis triūphauit. inuidiæq; magis triūphus
quam gloriæ fuit. quippe domi non militiæ partum eum actumq; de
ciue non de hoste fremebant. Vnum defuisse tantū sup̄biæ qd̄ non m̄.
mallius ante currū sit ductus. iamque haut p̄cul seditione res erat. cuius
leniende causa postulante nullo largitor uoluntarius repente senatus
factus satricū coloniā duo milia ciuiū. p̄. deduci iussit. bina iugera
& semisses agri adsignati. quod cum & paruū & paucis datū & mercedē
eē p̄dendi m̄. malli interp̄tarent̄. remedio irritatur seditio. & iam ma
gis insignis & sordib; & facie reorum turba malliana erat. Amotusq; post
triumphum abdicatione dictaturæ terror & linguā & animos itaq; libe
rauerat hominū. audiebant̄ pro palam uoces exp̄brantiū multitudini.
quod defensores suos semp̄ in p̄cipitē locum fauore tollat. deinde in ipso
discrimine periculi destituat. Sic spur. cassium in agros plebē uocantē
sic spuriū meliū ab ore ciuiū famē suis inpensis p̄pulsantē oppressos.
sic m̄. malliū mersam & obrutam foenore partem ciuitatis in libertatē
ac lucem extrahentē p̄ditum inimicis. saginare plebē populares suos
ut iugulent̄. hoc ne patiendū fuisse si ad nutū dictatoris non respon
derit uir consularis. Fingerent mentitum ante. atq; ideo n̄ habuisse
quod tum responderet cui seruo umquā mendatii pœnā uincula
fuisse. non obseruatā eē memoriā noctis illius. quæ poene ultima atq;
æterna nomini romano fuerit. non speciē agminis gallorū p̄ carpeiam
rupem scandentis. non ipsius m̄. malli qualē eū armatum plenū sudo
ris ac sanguinis ipso poene ioue erepto ex hostiū manib; uidissent. se
libris ne farris grām seruatori patriæ relatā. & quem p̄pe cælestem

cognomine cestie capitolino iouiparem fecerunt eum pa-ti uinctū in
carcere intenebris obnoxiū carnificis arbitrio ducere animā. adeo
inuno omīb; satis auxilii fuisse. nullam opem iritam multis uim esse.
iam ne nocte quidē turba exeo loco dilabebat. refectiros que car-
cerē minabant; cum remissio id quod erepturi erant ex se. malluis
uinclis liberatur. Quo facto. non seditio finita sed dux seditionis
datus é; p eosdem dies Latinis & hernicis simul colonis circensib; &
uelitris purgantib; se uolsci crimine belli captiuosq; repetentib;
ut suis legib; inco anim aduersēra. tristia responsa redditā. tristiora
colonis. quod cuncti romani patrie oppugnande nefanda consilia
inissent; Non negatū itaq; tantū decaptuus. sed inquo absocius tamen
temperauerant denuntiatū senatus uerbis facessirent propere
exurbe abore atque oculis. ne nichil eos legationis uis externo non
cum comparatū tegeret; Recrudescente malliana seditione sub exitu
anni comitia habita creati que tri. mil consulari potestate sergius
corneliis maluginensis. ii. p uaterius potitus iterū marcus furius
camillus. q seruius. sulpicius rufus iterū c. papirius crassus. t. q.
cin. ii. cuius principio anni & patrib; & plebi poposcuna externa pax
data plebi quod non auocata delectu spem coepit dum tam potentē
habere & ducem foeneris expugnandi. patrib; ne quo externo terrore
auocarent animi absanandis domesticis malis. Igitur cum pars utraq;
acrior aliquanto cohosta esse & inppinquum cestam aderat & malluis
aduocata domū plebe cum principib; nouandarū rerū inter duu noctuq;
consilia agitat. plenior aliquito animoy irarūq; quā antea fuerit. iram
accenderat ignominia recens. inanimo adcontumeliā inexpto ipsi dabat
quod nec ausus esse & idem inse dictator quod inspurio melio cincinnatus
quincuis fecisse & etruinculoy suoy inuidiā non dictator modo abdicando
dictaturā fugisse & sed senatus quidem sustinere potuisse &. His simul in
flatus exacerbatus q; iam pse accensos incitabat plebis animos. Quo usq;
tandem ignorabitis uires uras? quis natura ne beluis quidem ignorare
uoluit. Numerate saltē quot ipsi estis quot aduersarios habeatis. si singuli singulos ag
gressuri essetis.

tamen acrius crederē uos ꝓ libertate / quam illos ꝓ dominatione cestaturos.
Quot enim clientes circa singulos fuistis patronos tot nunc aduersus unum
hostem eritis. Ostendite m̄ bellum. pacē habebitis uideant uos paratos ad uim
uis ipsis remittetur. audendū ē aliq̄d uniuersis aut omnia singulis patienda.
Quousq; me circūspectabitis. Ego quidem nulli ur̄m deero. ne fortuna mea
desit. Videte. ipse uindex uester ubi uisum inimicis ē. nullus repente fui et ui
distis inuincula duci uniuersi eum quia singulis uobis uincula depuleram. Quid
sperem si plus in me audeant inimici. an exitum cassij meliique expectē. bene
facitis quod ab omnibus dii ꝓhibebunt hæc. sed numquā ꝓpter me de cælo des
cendent. uobis dent mentē oportet. ut ꝓhibeatis sicut michi dederē armato
togatoque ut uos a barbaris hostib; a sup̄bis defenderē ciuibus. tam paruus
animus tanti populi est. ut semp̄ uobis auxilium aduersus inimicos satis sit.
nec ullum nisi si quatenus imperari uobis sinatis cestamen aduersus patres
noritis. nec hoc natura insitū uobis ē. sed usu possidemini. Cur enī aduersus
externos tantū animoꝝ geritis. ut imperare illis equum censeatis. Quia
consuestis cum eis ꝓ imperio cestare. aduersus hos temptare magis quā tueri
libertatē. tamen qualescumq; duces habuistis. qualescumq; ipsi fuistis. omnia
adhuc quantacumq; petistis obtinuistis. seu ui. seu fortuna ur̄a; tempus est
et iam maiora conari. Experimini m̄ et ur̄am felicitatē et me ut spero felicit̄
exp̄tum. minore negotio qui imperet patrib; imponetis. quam qui resisterent
imperantib; inposuistis. Solo æquande sunt dictature consulatusq;. ut caput
at tollere romana plebes possit. ꝓinde adeste. ꝓhibet eius de pecuniis dici.
ego me patronū ꝓfiteor plebis. quod m̄ cura mea et fides nomen induit. Vos
si quo insigni magis imperii honorisue nomine ur̄m appellabitis ducē me
utemini potentiore ad optinenda ea quæ uultis. nde de regno agendi ostū
initiū dicitur. sed nec cum quib; nec quem ad finē consilia ꝑuenerint sat
planum traditur. at in parte altera senatus de secessione in domū ꝑiuatā
plebis forte et iam in arce positam et inminenti mole libtatis agitat. magna
pars uociferatur seruilio ahala opus ēē. qui non inuincla duci iubendo irritet
publicū hostem. sed unius iactura ciuis finiat intestinū bellū. decurritur
ad leniorē uerbis sententiā. uim tam̄ eandem habentē ut uideant magis

tratus ne quid expnitiosis consiliis m̄. malli res. p̄. detrimēti capiat. Tum
tribuni consulari potestate tribuniq; plebi nam & quia eundē & suae po
testatis quem libtatis omniū finē cernebant patrū auctoritati se dederant.
Hii tum omnes quid opus facto sit consultant. cum p̄ter uim & cedem ni
chil cuiquā occurrerat. eam autē ingentis dimicationis fore apparerat. Tum
m̄. menenius & q̄. publius t̄r. pl̄ quid patrū & plebis cestamen facimus quod
ciuitatis eē aduersus unū pestiferū ciuē debet. quid cum plebe aggredimur
eum. quem p̄ ipsam plebem tutius aggredi ē. ut suis ipse oneratus uiribus ruat.
Diem dicē ul nob inanimo ē. nichil minus populare te quam regnū ē. simul
multitudo illa non secum cestari uiderint. & ex aduocatis iudices facti erunt.
& accusatores de plebe patriciū reum intuebunt. & regni crimen in medio. nulli
magis quam libtati fauebunt sue approbantib; cunctis diem mallio dicunt.
Quod ubi ē factum. primo commota plebs ē utiq; postquā sordidatū reū uider
neccum eo non modo patrū quemquā sed ne cognatos quidē aut adfines. postremo
ne fratres quidem aulum & titum malliços. quod ad eum diem numquā usu uenissent
ut in tanto discrimine non et p̄ximi uestem mutarent. Appio claudio in uincula
ducto. c̄. claudiū inimicum claudiamq; omnē gentē sordidatā fuisse. consensu
opprimi popularem uirum. quod primus a patrib; ad plebem defecissent. Cum
dies uenit quae praeter coetus multitudinis seditiosasq; uoces & largitionem et
fallax inditiū p̄tinentia p̄priae ad regni crimen ab accusatorib; obiecta sint reo
apud neminē auctorē inuenio. nec dubito haud parua fuisse secum damnandi
mora plebi non in causa sed in loco fuerit. Illud notandum uidet ut sciant
homines quae & quanta decora foeda cupiditas regni non ingrata solū sed inuisa
& iam reddiderit. homines p̄pe. cccc. p̄duxisse dicit. quibus sine foenore expen
sas pecunias tulissent. quorū bona uenire quos duci ad dictos p̄hibuissent. ad haec
decoram quoq; belli non commemorasse tantū sed p̄tulisse & iam conspitienda
spolia hostium caesorū ad. xxx. dona imperatorū ad. xl. in quib; insignes duas
mos tales coronas ciuitas octo ad hoc seruatos ex hostib; ciues p̄duxit. inter
quos c̄. seruiliū mag̃ equitum absentē nominatū & cum ea quoq; bello gesta
essent p̄fastigio rerū oratione & iam magnifica facta dictis aequando memor
essent. nudasse pectus insigne cicatricib; bello acceptis. & identidem capitoliū

c̄ ciuitas

spectans iouē deos q; alios deuocasse ad auxiliū fortunarū suarum. pactum q;
cē. ut quam mentē sibi capitolinā arcem ptegendi ad salutē pīe dedissent eam po
pulo in suo discrimine darent. & orasse singulos uniuersos q; ut capitolii ttq; arcē
intuentes ut ad deos inmortales uersi. de se iudicarent. Incampo martio cum cen
turiatum populus citaret. & reus ad capitolii manus tendens ab hominib; ad dōs
pces auertisse. Apparuit tribunis nusquam oculos quoq; hominū liberassent a tanti me
moria decoris. numquā fore inpocupatis beneficio animus. ō crudelem locū. extra
Ita pdicta die
posta frumentarium unde conspectus in capitolii non esset. concilii populi
indictum e. ibi crimen ualuit. & obstinatis animis triste iudicii munus q;
& iam iudicib; factis sint qui p duumuiros qui de perduellione anquirerent creati
auctores sint; damnati tribum dedaxo tarpeio deiecere. Locus q; iden inuno
homine & eximie gte monumentum. & poene ultume fuit adiecte mortuo nott
sunt. publica una quod cui domus ei fuisset. ubi nunc edes ttq; officina monete
e. latum ad popm e. ne quis patricius in arce aut capitolio habitaret. gentilitia
altera quod gentis mallie decreto cautū e ne quis deinde nō mallius uocaret.
Hunc exitū habuit uir nisi inlibera ciuitate natus esset. memorabilis. popm
brem postquā periculū ab conditū erat. pie ipius recordantē uis tutel desiderii
eius tenuit. pestilentia & iam brem consecuta nullis occurrentib; tante cladis
causis exmallianō supplicio magne partē uideri ostia uolatū capitolii cē san
guine seruatoris nec discordi fuisse poenā ei oblatam ppe oculis suis aquo sua
templa erepta manib; hostū essent. pestilentiā inopia frugum & uulgatā utri q;
malī famē anno insequente multiplex bellum excepit. L. ualerio. iiii. Aulo mal
lio. uie. m. trebonio. tr. mil consulari potestate hostes noui preter uolscos uelut sorte
quadam prope metum exercendo romano militi dati. cereos q; & uelitrās colo
nias. iam diu molientes defectionē & suspectum Latium Latinum. & iam que fide
lissima urbi fuerant subito exosa. id patres aegre contemptu accidere quod uele
ri nis cunb; suis tam diu impunita defectio esset. decreuere ut primo quoque
tempore ad popm ferret de bello ei indicendo. ad quā militiā quo paratior
plebes esset. quinq; uiros pō tino agro dumdendo & triū uiros ne pete
colonie deducende creuere. tum ut bellū uiberent. Latū ad popm e. & ne
quaquā dissuadentib; tr. pl. omnes tribus bellū iussere. Appuratū eo

Feruilio sulpitio q;
L. lucretio/ lucrino
emilio

anno bellū est exercitus ꝓpter pestilentiā non eductus eaque cunctatio colonis
spatium dederit dependendi senatū. & magna hominū parte ut legatio supplex
romam mitteretur inclinabat. ni primo ut fit periculo publicū implicitū
essit & auctores q; defectionis ab romanis metu ne solū crimini subiecti pia
cula ire romanoꝝ ederent auertissent colonis a consiliis pacis. neq; insontū
solum ꝓcos legatio impedita ē. sed magna pars plebis metuta ut prædatū
in agrum romanū exirent. Hæc nouæ minæ exturbauit omnē spem pacis.
de ꝓnestinoꝝ quoq; defectione eo anno primum fama exorta arguentibus q;
cos tusculanis. & gabinis. & labicanis. quoꝝ in finibus incursatū erat ut minus
credi deceret inimicis; q nollent ea uera ee, apparere. & sequenti anno spū. & l.
& papirius nouū tū pt mil consulari potestate uelut legiones duxere.
Quattuor collegis sēp cornelio maluginensi. iiii. q. sēp. ē sulpicio. l. æmilio
iii. tū. ad ꝑsidium urbis & si qui ex & ruria noui motus nuntiarent.
omnia enim inde suspecta erant relictis; aduentia aduersis maiora
poene auxilia prænestinoꝝ quā ipsam colonoꝝ multitudinē secundo
ꝓlio pugnatū ē, ita ut ꝓpinquitas urbis hosti & causa maturioris
fugæ & unum ex fuga receptaculū essit; oppidi oppugnatione tribuni
abstinuere. quia & anceps erat. nec impune colonia pugnandum censē
bant. ut tere romā ad senatum cum victoriæ nuntiis acriores in ꝓnes
tinum, quam inueterati hostem misse. ita q; exse populi q; uisu
bellum ꝓnestinis indictum. qui conuenti uolsci anno insequenti
patricium colonum ꝑ ꝓtinaciā a colonis defensam. iii expugnarunt. foedeq;
incepti exercuere uictoriā, cum rem egre passi romani m. furiū ca
millū. iii. tū. mil creauere. additi collegæ aul & l. postumius cliguensis. ac l.
furius. cum lucio lucretio. & m. fabio ambusto. volsciū bellum. m. furio
extra ordinē decretum. aduersus extribunis sortē furius datur. non tam
ere ꝑ ea quam ut collegæ materia ad omnē laudem essit publice quod rem
temeritate cuius plurium restituit. & paucis quod exercitum po
tius cuius sibi quam suā gratiam petit. Excacteum ætatis camillus erat.
comitiis q; iuuare parato uerba excusandæ ualitudinis. ire consensus
populi restituerat. sed uegetū ingenium inuido pectore uigebat. urebatq; ire

ira placade a se
natu responsū ē.

gris sensib;. et ciuiles iam res haud magnopere obeuntē bella excitabāt; uiii.
legionibus quatīnum miliū scriptis exercitu indicto ad postam esquilinam
inposterā diem ad satricū pfectus; ibi eum expugnatores coloniae haud quā
quā pculsi fidentes militū numero quo aliq̄ntū pstabant operi ebant.
postquā appppinquare romanos senser. ex templo aciem pcedunt. nichil
dilaturi quin periculū summae rerū facerent. Ita paucitati hostiū nichil
astes imperatoris unici quibus solis confidere pfuturas eē. Idem ardor et
in romano exercitu erat et in altero duce nec psentis dimicationis fortunā
ulla res pter quam unius uiri consiliū atq; imperium morabat. qui occasionē
iuuandarū ratione uiriū trahendo bello quaerebat. eo magis hostis instare
nec iam pcastris tantum suis explicare aciem. sed pcedere in medium campi.
& uallo ppe hostium signa inferendo supbam fiduciā uiriū ostentare. & id
aegre patiebat romanus miles. multo aegrius alter extr. mil. lucius furius.
ferox cum aetate & ingenio tum multitudinis ex incertissimo sumptis ani
mis spe inflatus. hic per se iam milites incitatos insup instigabat. eleuando
qua una poterat aetate auctoritatē college iuuenib; bella data dictitans.
& cum corporib; uigerēt deflorescere animos. cunctatorē exacerrimo
bellatore factum. & qui aduenies castra urbesq; primo impetu rapere
sit solitus eum residem intra uallum temp ter ere. quid accessurū suis
decessurū ue hostiū uirib sperantē quā occasionē quod temp quē insidiis
instruentē locū frigere ac torpere senis consilia. Sed camillo cum uite
satis tum glorie eē. quid attinere cum mortali corpore uno ciuitatis
quam immortalem eē deceat pati consenescere uires. his sermonib; tota
in se auerterat castra. & cum omnib; locis peteret pugna. sustinere inq̄t
m̄. furi non possimus impetū militū. & hostis cui animos cunctando auxim
iam minime toleranda supbia insultat. caede unus omib; & patere te uinci
uinci consilio ut maturius bello uincas; adeo camillus quae bella suo
unius auspicio gesta ad eā diem essent negare in eis neq; se neq; p.p. aut
consilii sui aut fortunae paenituisse. nunc scire se collegam habere iure
imperioq; parem uigore aetatis pstantē. Itaque se quod ad exercitū
attineat regere consuesse non regi college imperiū se non posse impedire.

diuŕ bene uiuantib; Agere ꝙ quo de re ꝑducer & etatis sue se uenia & ŕ petere ne in ꝑma acie eet que sens muna in bello sint hŕ se non defuturŭ id adiuŕ in mos talib; ꝑcari nequ casiŕ suŭ consiliŭ Laudabile efficiet. ne ab homunib; salutaris sententia nec ad diuŕ tam pie ꝑces audite sunt / primam aciem auctor pugne instruit. subsidia camillus firmat. ualidam q; stationē ꝑ castriś opponit / ipse edito loco speculator intentus. ineuentu alienŕ consiliu constituit / Simul ꝑmo concursŭ concrepuere arma hostiś dolo non metu pedem rettulit lenis ab tergo cluuis erat. inter aciem & castra. et quod multitudo suppeditabat. aliquot ualidas cohortes incastris armatas instruc tasq; reliquerant / Que inter commissum iam certamen ubi uallo appropin quassent hostiś erŭperent; romanus cedentē hostem effuse sequendo in locum inīquŭm ꝑtractus. opposŭnt huic eruptioni sunt / Versus itaq; inuic torem terror. & nouo hoste & supina ualle romanā inclinauit aciem / Instant uolsci recentes. q castris impetum fecerant. integrant. & illi pugnam ꝙ simulata ces serant fuga; iam non recipiebat se romanus miles. sed immemor recentis ferocie ueteris q; decoris tergapatsim dabat. itq; effuso cursu castra repetebat cum camillus al sublatus subiectis acri cōstantib; inequm & raptim subsidiis oppositis. hec ē inquit milites pugna quā poposciśtis / Cuiŕ homo. quiś dī ē quem accusare possitis. uŕa illa temeritas. uŕa ignauia hec ē. sectamini nunc camillŭ. & quo duce tu cō soletis uincere / Quid uallum & castra spectatis. ꝑ fidem uestrŭ illa nisi uictore ē receptura sunt. pudor primo tenuit effusos. unde ut circumagi signa obuertiq; aciem uiderunt in hostem & dux ꝑ ē quam quod tot insignis triūphis & iam ætate etate ac ita ueneranbilis inter prima signa ubi plu rimus labor periculumq; erat se offerebat. increpare singuli se quiś q; & alios. & ad hostatio inuicem totam alacri clamore pudsit aciem / Neque alter tribunus rei defuit. sed missus a collega restituente pedŭ aciem. ad ea tes non castigando ad quam rem leuiore ē auctore ē eum culpe sotietas fecerat. sed ab imperio totiś ad ꝑces uersus. orare singulos uniuersosq; ut se reum for tune cuiŕ diu crimine eximerent / Annuente ac ꝓhibente collega. temeri tatis me omnŭ potius sotŭ quā unius prudentie dedi. camillus inutraq; uŕa fortuna suā gram uidet / Ego ni restituit pugna quod miserrimŭ ē /

fortuñ cum omñib; infamñ solus sentñ. optimñ usum ẽ influctuantẽ
aciem trñi equos. & pedestri pugna inuadere hostem. eunt insignes
armis animisq; qua premi parte maxime pedtñ copias uident. nichil
neq; apud duces neq; apud milites remittitur. summo certamine animi
Sensit q; euentus iustitie. eniti opem. & uolsci qua modo simulacro meti
cessserant. ea inuerñ fugam effusi. magna pars & inipso certamine & post
infuga celi. ceteri incastris quæ capta eodem impetu sunt. plures tam
capti quñ occisi. Vbi inrecensendis captiuis. cum tusculanu aliquot nos
citarent. secreti. abalijs adtribunos. adducuntur. percontantib; que fa
si publico consilio semilitasse, cuñ tam uicinu belli metu camillus motus
exterñ plosse romam captiuos ductarum. an ne patres ignari sit tusculanos
abiocietate descisse. castris exercituq; interim si iudicat presit
collega. docuñto unus dies fuerat. nesua consilia meliorib; preferre. &
pcertamen aut ipsi aut inexercitu cuiquñ satis placato animo camil
lus latur. in culpñ cuius uidebatur. Qua data intam ẽpiptñ casum
resp. essse. et cum inexercitu tum rome constans omnñ fama erat.
cum uaria fortuna inuolsciis gesta res essse. aduersse pugne fugeque
in L. furio culpñ secundæ decus omne poenes m. furiñ ee. intro ductis
insenatñ captiuis. cum bello psequendos tusculanos patres censuisset.
camilloq; ad bellum mandatum sent. aduersñ se sibi adeam rem unñ petit.
pmissio q; collegis obtaret quæ uellet contra spem omnñ. L. furiñ op
tauit. Qua moderatione animi cum collega laudatis infamñ. tum
sibi gtam ingentẽ peperit. nec fuit cñ tusculanis bellñ. pace constñtu
iñ romanñ arcuerunt quam armis non potuerant; intrantib; fines
romanis non demigratñ expugnatis tuneris locis. non cultis agro
untẽ missis. patentib; postis urbis togatñ obuiñ frequentes imperatorib'
pcessere. commeatus exercitui comiter inuectus exurbe & exagris datis.
camillus castris ante portas positis. eadem ne forma pacis quæ magnis
ostentaret. & iam utra moenia essse scire cupiens. ingressus urbẽ ubi
patentes ianuas & tabernis apertis pposita omnia inmedio uidit. intenti
tosq; opifices suo quemq; operi. & ludos literarñ strepere discentium

uocib; ac repletas semitas inter uulgus aliud puerorum et mulierum huc atq;
illuc euntium qua quemq; suorum usuum causae ferrent. nichil usquam non pa
uidis modo sed ne mirantib; quidem simile circumspiciebat omnia inquiris
oculis ubi nam bellum fuisset adeo nec a mote rei usquam nec oblate ad tempus
uestigium ullum erat. sed ita omnia constanti tranquilla pace ut eo uix fama
belli prolata uideri posset; Victus igitur patientia hostium senatum eorum
uocare iussit. Soli adhuc inquit Tusculani uera arma uerasq; uires
quib; ab ira romanorum uestra tutaremini inuenistis. ite romam ad senatum.
aestimabunt patres utrum plus ante poene an nunc ueniae meriti sitis.
Non precipiam gratiam publici beneficii deprecandi potestatem a me habue
ritis. precibus euentum uestris senatus quem uidebitur dabit. postquam romam
tusculani uenerunt senatusq; paulo ante fidelium sociorum maestus in uesti
bulo Curiae conspectus moti ex templo patres uocari eos iam tum hos
pitaliter magis quam hostiliter iussere dictator tusculanus ita uerba
fecit; quib; bellum indixistis intulistis que. pc. sicut nunc uidetis nos
instantes in uestibulo curiae uestrae ita armati paratiq; ob uiam impera
torib; legionibusq; uestris processimus. Hic noster hic plebis nostrae habitus fuit
erit quae semper nisi quando a uobis pro que uobis arma acceperimus. gratias
agimus ducib; uestris et exercitib; quod oculis magis quam auribus crediderunt.
et ubi nichil hostile erat ne ipsi quidem fecerunt pacem quam nos prestitimus.
eam a uobis petimus. bellum eo sicubi est a uestatis. precamur in nos quid arma
polleant uestra. si patiendo experiundum est. inhermes experiemur. Haec mens
nostra est. dii in mos tales faciant tam felix quam pia quod ad crimina at
tinet. Quibus moti bellum indixistis. et si reuicta rebus uerbis confutare
nichil attinet. tamen et iam si uera sint ut fateri nobis ea cum iam euidenter
penituerit tutum censemus. peccetur in uos dum digni sitis. quibus ita satis
fiat tantum fere uerborum ab tusculanis factum pacem in presentia. Nec ita
multo post ciuitatem et iam impetrauerunt ab tusculo legiones reducte. camillus
consilio et iustitie in uolsco bello felicitate in tusculana expeditione
utrobiq; singulari aduersus collegam pacientia et moderatione insignis
magistratu abiit. creatis tribunis militarib; in insequentem annum

L. ℞p. ualeriꝰ. lucio quintꝰ publio tertiꝰ ℞gulo sergio ter. lucio menenio.
ui papirio sergio. cornelio maluginensi. censoribus quoq; equitatus maxime
ꝓpter iniquã famã eriꝰ alieni ℞ grauantib; summam ꝯ iam inuidiã eius
tribunis plebis. cum ꝯ his leuarentur quibus fide magis quam fortuna
debentiũ laborare creditũ uideri expediebat. creati censores. c. sulpicius
camerinus. iii. postumius regillensis. ceptaq; iam res mors postumi quia
collegam suffecit censori religio inter pellata ẽ. Igitur cum sulpicius abdicasset
se magistratu censores alii uicio creati non gesserunt magistratũ. tres tm
creari uelut aliis non accipientib; in eum annum censurã religiosum fuit.
eam uero ludificationẽ plebis tribuni ferendam negabant. fugere senatũ
tesles. tabulas publicas census cuius q; quia noluit conspici summa eriꝰ
alieni que indicatura sit demersam pacem apacis ciuitatis. Cum interim
ob eratam plebem obiectari alius atq; alii hostib; passim iam sine ullo dis
crimine bella queri. abantio sabricum absentem uelut reum inde tusculũ legio
nes ductas. latinus hernicis prestitus iam inceptari arma ciuiũ magis quam
hostiũ odio ut inermis terrant plebem. nec respirare urbe aut potiũ
libertatis meminisse sinant. aut consistere in contione ubi aliquando audiat
uocẽ tribunicã de leuando fenore. ℞ fine aliarũ iniuriarũ agentẽ. quod si
sit animus plebi memor patrũ libertatis. se nec addici quemquã ciuẽ roma
num obeditam pecuniã passuros. neque delectum haberi. donec inspecto ere
alieno initaq; ratione minuendi ei. sciat unusquisq; quid sui quid alieni sit.
supersit sibi liberũ corpus. animã quoq; nemo debeatur. mercedes seditionis ꝓposita
confestim seditionẽ excitauit. Nam adducebantur multi. ad ꝓnestini famã
belli legiones scribendas patres censuerant. quę utraq; simul auxilio tri
bunicio ℞ consensu plebis impediri coepta. nam neq; duci addictos tribuni sine
bant. neque uinctos nominabant. cum patrib; minor ꝑsens cura creditę pe
cuniae uirtus exequendi quam delectus erat. quippe iam apreneste ꝓfectus
hostes magro sabino consedisse nuntiabat. interim tr. pl. fama ipsa tri
buni tauerat magis adhuc ceptum certamen quam deterruerat. neq; aliud
ad seditionẽ extinguendam urbem quam ꝓpe illatũ moenib; ipsis
bellum ualuit. Nam cum esset ꝓnestinis nuntiatũ nullũ exercitũ cons

scriptum romae nullum ducem cestum ee patres ac plebem insemet ipsos
uersos occasione rati duces eorum raptim agmine facto peruastatis protinus agris
ad postam collinam signa intulere; ingens in urbe trepidatio fuit. conclamatum
ad arma concursumque in muros atque postas e. tandemque ab seditione ad bellum
uersi dictatorem. t. quintium cincinnatum creauere. l. s. magistrum aequitum
aulum sempronium atratinum dixit. Quod ubi auditum e. tantus eius magistratus
terror erat. simul hostes amoenibus recessere et iuniores romani ad edictum
sine retractione conuenere. dum conscribitur romae exercitus. castra interim
hostium haud procul allia flumine posita. inde agrum late populantes fatalem
se urbi romanae locum cepisse inter se iactabant. similem pauorem inde ac fugam
fore ac bello gallico fuerit. et enim sidiem contractum religione signem que
nomine loci timeant romani. quanto magis alliensidiae aliam ipsam monu
mentum tante cladis reformidaturos. species profecto hic sibi truces gallorum
sonumque uocis in oculis atque auribus fore. has inanium rerum inanes ipsas uol
uentes cogitationes fortunae loci delegauerant spes suas. romani contra
ubicumque esset latinus hostis satis scire eum ee quem ad regillum lacum de
uictum centum annorum pace obnoxia tenuerint. locum insigne memoria
cladis irritaturum se potius ad delendam memoriam dedecoris quam ut ti
morem faciat. nequa terra sit ne fasta uictoriae suae. quin ipsi sibi Galli si
offerantur illo loco se ita pugnaturos ut romae pugnauerint. in repetenda
patria. ut postero die adgabios. tunc cum effecerint nequis hostis quoque moenia
romana intrasset nuntium secundae aduersaeque fortunae domum perferret.
His utrimque animis ad aliam uentum e. Dictator romanus postquam incons
pectu hostes erant instructi intentique. Videsne tu inquit. a sempronii loci
fortuna illos fretos ad aliam constitisse. nec in illis dii immortales certioris
quicquam fiduciae maiorisue quod sit auxilii dederint. At tu fretus armis
animisque concitatis equis inuade mediam aciem. ego cum legionibus intur
batos trepidantesque uiferam signa. adeste dii testes foederis et expetite
paenas debitas simul uobis uiolatis nobisque per uestrum numen deceptis.
non equitem non peditem sustinuere prenestini. primo impetu aclamore
dissipati ordines sunt. Dein postquam nullo loco constabat acies terga.

uestunt. consternatiq; & p̄ter castra & iam sua pauore p̄lati non prius se
ab effuso cursu sistunt. quam in conspectu p̄neste fuit. ibi ex fuga dissi
pati locum quem tumultuario opere communirent capiunt. nesi intra
moenia se recepissent. ex templo ureretur ager. Depopulatisq; omnibus
obsidio urbi inferretur. sed postquam direptis ad aliam castris uictor
Romanus aderat. id quoq; munimentū relictū. & uix moenia tuta rati
oppido se p̄neste includunt. Octo p̄ p̄terea oppida erant sub ditione pre
nestinorū adea circūlatū bellum deincepsq; aut magno certamine captis
uel itras exercitus ductus. ea quoq; expugnate. tum ad caput belli p̄neste
uentum id nō ui sed p̄ditionē receptū ē. c. quinctius semel acie uic
tor binis castris hostiū nouē oppidis ui captis. preneste in deditionē accepto
Romā reuestit. triūphansq; signū p̄neste deuectū iouis imperatoris in
capitoliū tulit. Dedicatū ē inter cellā iouis ac mineruae tabulaq; sub eo
fixa monumentū rerum gestarū his ferme incisa litteris fuit. iuppiter
atq; diui omnes dederunt. ut quinctius dictator oppida nouē caperet.
die uicesimo quam creatus erat dictatura se abdicauit comitia inde
habita tribunorū militum consulari potestate. quib; aequatus patri
ciorū plebeiorūq; numerus. ex patrib; creati. p. & c. mallij cū. L. iulio ple
bes. c. sextilium. M. albinium L. antistiū dedit. mallius quod genere plebeios
gratia uiliū ante ibant. uolsci p̄uincia sine sorte sine conparatione
extra ordinē data. cuius & ipsos postmodo & patres qui dederant peni
tuit. In explorato pabulatum cohortes misere. quib; uelut circūuentis
cum id falsum nuntiatū esset. dum p̄sidio ut essent citati feruntur. ne auc
torem quidem asseruato qui eos hostis latinus p̄ milite Romano frus
tratus erat. ipsi in insidias p̄cipitauere. Ibi dum iniquo loco sola uirtute
militū restantes cedunt. cedunt q; castra interim Romana iacentia
in campo ab altera parte hostes inuasere. abducib; utrobiq; prodite
temeritate atq; stultitia res. quicquid sup̄fuit fortune. pōr. id militū
& iam sine rectore stabilis uirtus tutata ē. Quae ubi Romā sunt relata
p̄mū dictatorē dici placebat. deindē postquam quietae res ex uolscis affe
rebantur. & apparuit nescire eos uictoria & tempore uti. reuocati & iam

exinde exercitus ac ducesq; inde quantū uolscis fuissēt admodo
extremo anno tumultuatū. quod pnestum concitatis latinoꝝ populis
rebellarunt. Eodem anno etiam ipsis querentib; penuriam hominum
noui coloni ascripti rebus que tum pspere bello domestica quies quā
tribunoꝝ multum explebe gratia maiestasq; inter suos obtinuit sola
tium fuit. Insequentis anni principia statim seditione ingenti arsere.
tū mitt consulari potestate sp. furio q; seruilio. ii. lucinio. menenio. iii.
p cloelio. i. oratio. m. lucio geganio. Erat autē et materia et causa seditio
nis et alienum. cuius noscendi gra. sp. seruilius priscusq; cloelius siculus
censores facti. nerem agerent bello impedita sunt. Etiamq; trepidi
nuntii primo fuga. deinde inde exagris legiones uolscoꝝ ingressas
fines populari que passim romanum agrū attulere. Inqua trepi
datione tantū abfuit ut ciuilia cessamina terror externus cohiberet.
ut contra eo uolentior potestas tribunicia impediendo delectu esset.
donec condictiones impositę patrib; ne quis quid bellantib; ex tributum
daret. aut usq; depecunia credita duceret; eo laxamento plebi sumpto
mora delectui non facta. legionibus nouis scriptis placuit duos exer
citus magnum uolscum legionib; duobus ducib; p. furius. m. horatius
dextro ostio martio mā orum atque antiū. q. seruilius et. m. geganius
leua admoto castris pgunt. neutra pars hostis obuius fuit. Popu
latio itaq; non illi uage similis quam uolscus latro ciuili more discordie
hostili fretus. et uis tamen moetuens ptrepidatione raptim fecerat. sed ab
usto exercitu usta uix facta spatio quoq; temporis grauior. quippe
a uolscis tamentib; neuterum exercitus ab roma exiret. incursiones in
extrema finiū facte erant. romano contra etiam in hostē cōmorandi causa
erat ut hostem adcesserit duceret. Itaq; omnib; passim tectis agrorum
uiaq; etiam quibusdam exustis. non arbore frugifera. non satis unspem
frugum reductis. omniq; extra moenia fuit hominū pecudumq; preda
abacta romam. utrimq; exercitus reducti paruo interuallo ad respiran
dum debitoribus dato. Post quā quiete res ab hostib; erant celebrari de
integro iuris dictio. et tantū abesse spes ueteris leuandi foeneris. ut

tributo nouum foenus contraheret in murū a censorib; locatum saxo quad
rato faciundum. cum succumbere oneri coacta plebes. quia quem dilectum
impedirent non habebant t̄r pl. tribunos & iam militares patricios omnes
coacta principū opib; fecit. luciū æmilliū. publiū ualeriū. iiii. c̄. ueturiū.
ser. sulpiciū. l. & c. quinctios cincinnatos. iis dē opib; obtinuere ut aduersus
latinos uolscosq; qui coniunctis legionib; ad satricū castra habebant. nullo
impediente omnib; iunioribus sacramento ad actis. tres exercitus scriberent. unū
ad præsidiū urbis. alterū qui siqui alibi motus extitisset & ad subita bella mitti
posset. Tertium longe ualidissimū. p. ualerius. & l. æmilius ad satricū duxere.
ubi cum aciem instructam hostium loco æquo inuenissent. extemplo pugnatū
& ut non dum satis claram uictoriā. sic prospere spei pugnam imber ingentib;
procellis fusus diremit. Postero die iterata pugna. & aliquandiu æqua uirtute
fortunaq; latinę maximę legiones longa societate militiā romanam edoctę
restabant. Sed eques inmissus ordines turbauit. turbatis signa peditum illata.
quantumq; romana se inuexit acies. tantum hostes gradu demoti. & ut semel
inclinauit pugna. iam intolerabilis romana uiserat. fusi hostes. cum satricum
quod. ii. mil inde aberat non castra peterent. ab æquitatu maxime cæsi. castra
capta direptaq; ab satrico nocteque prælio proxima fuit fugę simili agmine
antiū petuntantium. Et cum romanus exercitus prope uestigiis sequeretur. plus tamē
timor quam ira celeritatis habuit. Prius itaq; moenia intrauere hostes. quam
romanus extrema agminis carpere aut morari posset. Inde aliquot dies
uastando agro absumpti. nec romanis satis instructis apparatu bellico ad
moenia aggredienda. nec illis ad subeundum pugnæ casum. seditio tum inter
antiates latinosq; cohorta. Cum antiates uicti malis sub actiq; bello in quo
& nati erant & consenuerant deditionē expectarent. latinos ex diutina pace
noua defectio recentib; adhuc animis ferociores ad perseuerandum in bello
facere. finis cestaminis fuit. postquam utrisq; apparuit nichil per alteros
stare quominus incepta persequerentur. Latini profecti ab societate pacis utre
bantur inhoneste se uindicauerunt. Antiates incommodis arbitris saluta
rium consiliorum remotis. urbem agrosq; romanis dedunt. ira & rabies la
tinorum quia nec romanos bello ledere nec uolscos in armis retinere potue

rant. eo erupit ut satricum urbem quae receptaculum primum eis aduersae
pugnae fuerat igni concremarent. Nec aliud tectum eius superfuit urbis cum
faces pariter sacris profanisque inicerent. quam matris matutae templum. inde eos
nec sua religio nec uerecundia deum arguisse dicitur. sed uox horrenda
edita templo cum tristibus minis ni nefandos ignes procul delubris amouissent. in
censos ea rabie impetus tusculum tulit. obiram quod desesto communi con
silio latinorum non in societatem modo romanam sed etiam in ciuitatem se de
dissent, patentibus postis cum in prouiso incidissent. primo clamore oppidum
praeter arcem captum est. et in arcem oppidani refugere cum coniugibus ac liberis nun
tiosque romam qui cestiorem de suo casu senatum facerent misere. haud segnius
quam fide. pr. dignum fuit exercitus tusculum ductus. L. quae ser. sulpicius tr.
mil duxere. clausas postas tusculi latinosque simul obsidentium atque obsessorum
animo. hinc moenia tusculi tueri uident. illinc arcem oppugnare. Terrere
una ac pauere. aduentus romanorum mutauerat utriusque partis animos.
tusculanos ex ingenti metu in summam alacritatem. latinos ex prope cesta
fiducia mox capiende arcis. quoniam oppido potirentur in exiguam de ipsis
spem uesterat. Tollitur ex arce clamor ab tusculanis. excipitur aliquanto
maior ab exercitu romano. utrimque urgentur latini. nec impetus tusculanorum
decurrentium ex superiore loco sustinent. nec romanos subeuntes moenia
molientesque obices postarum arcere possunt. scalis prius moenia capta. inde
effracta claustra postarum. Et cum anceps hostis et a fronte et a tergo ur
gere. nec ad pugnam ulla uis. nec ad fugam loci quicquam superesse. in medio
caesi ad unum omnes. recuperato ab hostibus tusculo exercitus romam est deductus.
Quanto magis prosperis eo anno bellis tranquilla omnia foris erant. tanto
in urbe uis patrum in dies miseriaeque plebis crescebant. cum eo ipso quod
necesse erat solui facultas soluendi impediretur. Itaque cum iam ex re
nichil dari posset fama et corpore iudicati atque addicti creditoribus
satis faciebant. poenaque in uicem fidei cesserat. adeo ergo obnoxios summi
serant animos. non infimi solum sed principes etiam plebis. ut non modo ad tribu
natum militum inter patricios petendum. quod tanta ui ut licere tetende
rant. Sed ne ad plebeios quidem magistratus capessendos petendosque ulli uiro

aeri experientiq; animus esset. possessionē q̄ honoris usurpati modo
a plebe ꝑ paucos annos recuperasse impetrauī patres uiderentur. Hei
mihi letum partī alteri essē parua ut plerumq; solet rem ingentē mo
uendi causa intuenti. m. fabij abusti potentis uiri. cum inter suī cor
poris homines tum & iam ad plebem quod haud quaquam inter id genus
conteptor eius habebatur. filiæ duæ nuptæ supplicio maiori minori c. licinio
seruio sulpicio
scloni erat illustri quidem uiro tamen plebeio. ea quæ ipsa adfinitas aut
spreta gratiam fabio aduulgum quæsierat. forte ita incidit ut in seruij sul
picij ꝑ mitē domo sororis fabiæ cum uterq; se ut fit sermonib; tempus te
reret. uetori sulpicio cū is deforis domum reciperet. forem ut mos est uir ga
ptenti. cum adiit mortis eius insueta expauit. minor fabia risui so
ri fuit. mirantī ignorare id sororem. ceterum ut risus stimulos pa uis mobili
bus animo muliebri subdidit. frequentia quoq; ꝓcentiū rogantiūq;
numquid uellet credo fortunatum matrimoniū eius sororis uisum sui que
ipsam malo arbitrio quo proximus quisq; minume arte ire uult pertulisse con
fusam eam exercenti morsu animi. cum pater forte uidisset ꝓ comitatus
sat uisa luce auectē causam doloris quippe nec satis pium aduersus so
rorem. nec admodum uirum honorificā elicuit comitter seiscitando.
ut fateretur eam esse causam doloris. quod iuncta impari esset. nupta in domo
quam nec honos nec gratia intrare posset. Consolans inde filiam ambitus
bonum animū habere iussit. eosdem ꝑ diem domi usuram honoris quos
apud sororem uideat. inde consilia inire cum genero coepit adhibito l. sex
tio strenuo adolescente. & cuius spei nichil ꝑter genus patricium deesset. oc
casio uidebat rerū nouandarum ꝑ ingentē uim ęris alieni. cui leuam
mali plebes nisi suis in summo imperio locatis. nullum sperat. & accingendum
ad eam cogitationē cēconando agendo quam eo gradum fecisse plebeios
Vnde si porro annitantē peruenire ad summa. & patribus æquari tam honore
quam uiribus posse sentit. in presentia. tr. pl. fieri placuit. quo in magistratu
sibi metipsi uiam ad cetera honorum apperuerunt. creatique tribuni. c. licī
nius & l. sextius ꝑmulgauere leges omnes aduersus opes patriciorū. & pro
commodis plebis unam de ære alieno. ut deducto eo de capite quod usuris

per numeratu cē id quod supesſ⁹ triennio equis portionib; pſoluere⁊ alteri
de domo agroꝝ nequis plus quingenta iugera agri possideret⁊ Tesţiã nẽ
tribunoꝝ militum comitia fierent. consulunq; utriq; alter explebe crea
retur cuncta ingentia ⁊ quae sine cesţamine maxemo obtineri non pos
sent. Omnia igitur simul rerũ quarum immodica cupido inter mor
tales est agri pecuniae honorũ discrimine ꝓposito conterriti patres
cum trepidarent publica priuataq; consilia nullo remedio alio ꝑter
exţam multis iam ante cesţaminib; intercessionẽ inuento collegis
aduersus tribunicias rogationes comparauerunt; Qui ubi tribus adsiſ
fragiũ ineundum citari alienis sextoq; uiderunt. ſtipati patrũ ꝑti
dus. nec recitari rogationes. nec solennes quicquã aliud desciscendum
plebei fieri passi sunt. Iamque frustra sepe concilio aduocato. cum p
antiquatis rogationes essent. bene habe⁊ inquit sextius quando quidẽ
tantũ intercessionẽ pollere placa⁊ isto ꝑtotelo tutabimur plebem.
agite dum comitia indicite patres. tr. mil. creandis fasces uuet uox
ista uero quã nunc continentes collegis nostros tam leta auditis haud
irrite cecidere nunc comitia ꝑter edilium tribunorũq; plebi nulla sunt
habita. Lucinius sextiusq; tr. pl. refecta nullos curules magistratus
creari passi sunt. eaque solutudo magistratuũ ⁊ plebe reficienti duos tri
bunos ⁊ iis comitia tr. mil. rollentib; per quinquennũ urbem tenuit. alia
bella oportune quieuere uelitum colonis gestientes otio quod nullus exer
citus romanus esset⁊ ager romanus aliquotiens incursauere. et
tusculum oppugnare adorsi sunt. eaque res tusculanis ueteribus; socius
nouis cuibus opem orantib; uerecundia maxime non patres modo. sed
etiam plebem mouit. Remittentib; tr. pl. comitia ꝑinter regem sup
habita creatiq; tr. mil. L. furius. aulus manlius. seruius sulpicius. seruius
cornelius. a. ⁊ c. ualeri haut quaquã tam obediente indelecta quam
incomitatus plebem habuere. ingentiq; contentione exercitu scripto pro
fecti. non ab tusculo m sub mouere hostem. sed intra sua metipsum
moenia compulere. obsidebanturq; haut paulo ui maiore. uelitre quã
tusculũ obsessum fuerat. nec tamen abeis aquib; obsideri coepte eaq

expugnari potuere. ante nou creata sunt tr mil. q. seruilius. c. iuli. uetes
uius. aulus. a/n. cornelius. etq; quintus. n fabius. nichil ne abhis quidem t. li. aduel
utra memorabile factum. unaqq; discrimine domi resistebant. Quam pter
sextum lucumq; latores legum. iam octauum tp pt. refectos. fabius quoq;
tr mil stolonis socer quarū legum auctor fuerat earum suasore se huiusdubiū
ferebat. a/cum octo excollegio tribunoz plebi. primo intercessores legum fuissent.
quinq; solu erant. a/ut ferme solent qui assui desciscunt capti a/stupentes animi
uoc alienis id modo quod domi ceptum erat intercessionis ue prendebant. uel tri
mexercitu plebis magnam partem ab ee. maduertū militū comitia differri
debere. ut uniuersa plebes desiui cōmodis suffragiū ferret. Sextus lucinius q;
cum parte collegarum a/uno ex tribunis militum fabio artifice iam tot annoz
usu tractandi animos plebis primores patrū producos interrogando desingulis
que ferebantur ad populum fatigabant. auderent ne postulare ut cum bina
iugera agri plebi diuiderentur ipsis plus quingenta iugera habere liceret. ut
singuli prope trecentoz cuium possiderent agros. plebeio homini uix adtectū
necessarium aut locum sepulture suus pater a/ager. an placeret. a/foenore
circumuentam plebem nipotius quam sortem creditum soluat. corpus inner
uum ac supplicia dare. a/gregatim cotidie de foro addictos duci. a/repleri
uincla at nobiles domos. a/ubi cumq; patricius habitet. ibi carcere priuatū
esse. Haec indigna miseranda q; auditu cum apud amentes sibi ma/ipsos
maiore audientiū indignatione quam sua increpuissent. utrq; nec agros
occupandi modum. nec foenore trucidandi plebē alium patrib; umquā fore.
affirmabant. nisi alterum ex plebe consulem custodem suae libertatis plebs
fecisset. a/contempni iam tribunos plebis. quippe quae potestas iam suā ipsam
uim frangat intercedendo. non posse. equo iure agi ubi imperium poenes
illos. poenes se auxilium tantū sit. nisi imperio communicato. Quam quam
plebem impari re p fore necesse. quod quisquā satis putet si plebeio
ratio comitiis consularib; habeatur. nisi alterū consulē utriq; ex plebe fieri
necesse sit. [illegible] lemnem fore. aniam memoria exisse cum tribunos militū
de eo potius quam consules creari placuisset. ut plebei pater a/simus honos.
mii. et xl. annis nemnem ex plebe tribunū militum creatū ee. q credere q

duobus ne in loco sua uoluntate imperatoros plebi honorem. qui octona loca
tpr. mil creandis occupare solita sint. & ad consulatū uia fieri passuros qui tri
bunatum septum tam diu habuerunt. lege obtinendum esse. quod comitiis
pgiam nequeat. & se ponendū extra ce stamen alterum consulatū ad quem
plebi sit aditus. Q. m incestamine reiectus primum semp potentioris fuit
rus sit. nec iam posse dici id quod antea iactare solita sint. non ce inplebeis
idoneos uiros ad currulis magistratus. Num quid enim socordius aut seg
nius rempb administrare potest post pducinj calu tribunatū qui primus ex
plebe creatus sit quam p eos annos gesta sit. quibus pter patricios nemo
tpr. mil fuerit. qn contra patricios aliquot damnatos post tribunatum
neminē plebeiū questorē quoq; sicut tribunos militum paucis ante annis
ex plebe coeptos creari. nec ulluis eorū p mīr. pentius se consulatū sup esse.
plebeis eam ce arcem libertatis. id columen si eo puentū sit tum pīr. uere exci
tos exurbe regesq; & stabilem libertatem suam existimaturū. quippe exilla
die inplebem uenturā omnia quib; patricii excellant. imperiū atq; honorē
gloriam belli genus nobilitatē magna ipsis fruenda. maiora liberis re
linquenda. Huius generis orationes ubi accepi udere. nouā rogationem
promulgant; Vt produi uiris sacris faciundis decem uiri creentur. ita
ut pars ex plebe. pars ex patribus; fiat. omniumq; earum rogationū comitia
inaduentū eius exercitus differunt. qui uelitris obsidebat; prius circum
actus ē annus. quam auelitris reducerent legiones. ita suspensa de legib;
res ad nouos tpr. mil dilata. nam plebis tpr. eosdem duos utiq; qr legū latores
erant plebes reficiebat. tpr. mil creati t. quintus ser. corneluus ser. sulpicius.
seruilius. l. papirius. lucius. uetturius. principio statum anni ad ultimā
dimicationē de legib; uertū. & cum tribus uocarent nec intercessio colle
garum latoris obstaret & trepidi patres ad duo ultima auxilia summū im
perium summumq; ad cuem decurrunt. dictatorem dici placet. dicitur
m. furius camillus. qui magister equitum. l. camillum cooptat. legum
quoq; latores aduersus tantū apparatum aduersarioz & ipsi causam
plebis ingentib; animis armant. conciliōq; plebis indicto trib; ad suf
fragium uocant. Cum dictator stipatus agmine patricioz. plenus ire

minarumq; consedisset. atque ageretur res solito primum certamine inter se
tribunorum plebi ferentium legem. intercedentiumq; et quanto iure potentior
intercessio erat. tantum uinceretur fauore legum ipsarum latorumq; et uti rogas
prime tribus dicerent. tum camillus. Quando quidem inquit quirites iam
uos tribunicia libido non potestas regit. et intercessione secessione quondam
plebis partam uobis eadem ui facitis irritam qua peperistis non rei pu
blice magis uniuersae quam uestra causa dictator intercessioni adherens.
euersumq; uestrum auxilium imperio tutabor. Itaque sicut licinius
et l. sextius intercessioni collegarum cedunt nichil patricium magistratum
inseram concilio plebis. si aduersus intercessionem tamquam captae ciuitati
leges inponere tendent. uim tribuniciam a se ipsa dissolui non patiar.
aduersus ea cum contenti tr. pl. rem nichilo segnius pagerent. tum per
citus ira camillus lictores qui de medio plebem emouerent misit. et
addidit minas si pergerent. sacramento omnes iuniores ad acturum exer
citum que ex templo ex urbe educturum. terrorem ingentem incusserat
plebi. ducibus plebis accendit magis certamine animos quam minuit.
Sed re ne ultro inclinata magistratu se abdicauit. seu quia uitio creatus
erat. ut scripsere quidam. seu quia tribuni pl. tulerunt ad plebem sciuit
id quia plebs
ut si m. furius pro dictatore quid egisset. quingentum milium ei multa esset.
sed auspiciis magis quam noui exempli rogatione deterritum ut po
tius credam cum ipsius uiri facit ingenium. Tum quod ei suffectus est
ex templo publius mallius dictator. quem quid creari attinebat ad
id certamen quo m. furius uictus esset. et quod eundem marcum furium
dictatorem insequens annus habuit. haud sine pudore certe fractum priore
anno in se imperium repetiturum. simul quod eo tempore quo promulgatum
de multa eius traditur. aut et uhic rogationi qua se in ordinem cogi
uidebat obsistere potuit. aut ne illas quidem propter quas haec lata
erat impedire. et quod usq; ad memoriam nostram tribunicius consu
laribusq; certatum uirib; e. dictature semper altius fastigium fuit.
Dictator
Inter priorem dictaturam abdicatam. nouamq; a mallio initam ab tri
bunis uelut per interregnum concilio plebis habito. apparuit quod ex

promulgatis plebiq; latorib; gratiora essent. nam de foenore atq; agro
rogationes iubebant. de plebeio cōis antiqua — bant. & pfecta utraque
res esset. ni tribuni se in omnia simul consulere plebē dixissent; publius
mallius deinde dictator in causam plebis inclinauit. ē licinio qui tr̄
militū fuerat mag̃ equitum de plebe dicto. Id ægre patres passos accipio dictatorē ppinqua co
litū simul negantem magistri equitū maiūs quam tribuni consularis gnatione licinij se
imperiū ēē. Licinius sextiusq; cum tribunoꝝ plebis creandoꝝ indicta apud patres excu
comitia essent. ita se gerere ut negando iam sibi uelle continuari ho sare so
norē acerrime accederent. Adid quod dissimulando petebant. ple
bem nonū se annum iam uelut in aciem aduersus optimates maximo
priuatim periculo. nullo publice emolumento stare. Consenuisse iam
secum rogationes pmulgatas. et uim omnē tribunicie potestatis. primo
intercessione collegarū in leges suas pugnatū ēē. deinde ablegatione
iuuentutis ad uelitern̄ū bellum. postremo dictatoriū fulmen
in se intentatū. iam nec collegas nec bellum nec dictatorē obstare. quippe
qui & iam omnem plebeio consuli magistro equitū ex plebe dicendo omen
dederit se ipsam plebem & commoderari sua liberam urbem ac forum
acreditorib; liberos agros ab iniustis possessorib; exemplo si uelit
habere posse; quæ munera quando tandem satis grato animo æstima
turos si inter accipiendas de suis commodis rogationes spem honoris la
torib; earū incidant. non ēē modestiæ pr̄ id postulare. ut ipse foenore
leuetur. & in agrū iniuria possessum a potentib; indicatur. p quos ea con
secutus sit. senes tribunicios non sine honore tantū. sed & iam sine spe
honoris relinquat. Proinde ipsi primū statuerent apud animos quid
uellent. deinde comitiis tribunitiis declararent uoluntatē. si coniūctē
ferre absē pmulgatas rogationes uellent ēē quod eosdem reficerent
tr̄ pl. p laturos enim quæ pmulgauerint. sin quod cuiq; priuatim
opus sit id modo accipi uelint. opus ēē nichil inuidiosa continuatione
honoris. nec se tribunatū nec illos ea quæ pmulgata sint habituros; ad
uersus tam obstinatam orationē tribunoꝝ cum p indignitate rerum
stupor silentiumq; inde ceteros patrū defixisset. appius claudius

crassus nepos decem uiri dicitur odio magis iraque quam spe ad dissuadendum
processisse. & locutus in hanc fere sententiam esse. neque nouum neque inopinatum
mihi sit quirites. si quod unum familiae nostrae semper obiectum est absenditiosis
tribunis. id nunc ego quoque audiam. claudiae gentis iam inde ab initio
nichil antiquius in rep. patrum maiestate fuisse. semper plebis commodis aduer
satos esse. quorum alterum neque nego neque inficias eo. nos ex quo ascitisumus
simul in ciuitatem & patres enixe operam dedisse. ut per nos aucta potius quam
imminuta maiestas earum gentium ut quas nos esse uoluistis dici uere possit.
Illud alterum pro me maioribus que meis contendere ausim quirites. nisi quae
pro uniuersa rep. fiant ea plebi tam quam aliam incolenti urbem aduersa quis
putet. nihil nos neque priuatos neque in magistratibus quod incommodum
plebi esset scientes fecisse. nec ullum factum dictumue nostrum contra utili
tatem uestram. & si quaedam contra uoluntatem fuerint. uere referri posse.
an hoc si claudiae familiae non sim nec ex patricio sanguine ortus. sed unus
quiritium quilibet qui modo me duobus ingenuis ortum. & uiuere in libera
ciuitate sciam. reticere possim lucium illum sextium &c. licinium perpetuos
si diis placet tribunos tantum licentiae nouem annis quibus regnant sumpsisse
ut uobis negent potestatem liberam suffragii non in comitiis non in legibus
iubendis se permissuros esse. Sub conditione inquit nos reficietis decimum
tribunos. quid est aliud dicere quod petunt alii nos adeo fastidimus. ut sine
mercede magna non accipiamus. sed quae tandem ista merces est qua uos semper
tribunos plebis habeamus. ut rogationes inquit nostras seu placent seu dis
plicent seu inutiles sunt. omnes coniunctim accipiatis. obsecro uos tar
quinii tr. pl. putate me ex media contione unum ciuem succlamare. bona
uenia uestra liceat ex his rogationibus legere. quas salubres nobis censemus
esse. antiquare alias non inquit licebit. tu de foenore atque agris quod ad
uos omnes pertinet iubeas. & hoc postenti non fiat in urbe romana uti
sextium atque hunc gaium licinium cons. quod indignaris quod abomi
naris uideas. Aut omnia accipe aut nichil fero ut si quis ei quem urgeat
fames uenenum ponat cum cibo & aut abstinere eo quod uitale sit iu
beat aut mortiferum uitali admisceat. ergo si esset libera haec ciuitas

non tibi frequentes succlamassent Abi hinc cum tribunatib; ac rogationib;
tuis. quid si tu non tuleris quod commodum ē populo accipere. nemo erit q̄ ferat
illud si quis patricius siquis quod illi uolunt inuidiosius esse claudius dicet.
aut omnia accipite aut nichil fero. quis ūrm quirites ferat. quamquamne
uos ratio potius quam auctores expectabitis. sed omnia semp que magistra
tus ille dicet. secundis auribus que abnostrū quo dicentur aduersis accipie
tis. At hercule sermo ē minime cuiusquid rogatio qualis ē quā uobis
antiqua tam indignantur sermoni quirites similluma consulem inquit
rogo ne uobis quos uelitis facere liceat. an aliter rogat qui utrq; alterū
ex plebe fieri consulē iubet. nec duos patricios creandi potestatē uobis
p mittit. si hodie bella sint quale aduersum fuit cum porsenna ianiculū
insedit. quale gallicū nup cum p̄ter capitoliū atq; arcē omnia hec hostium
erant. an consulatū cum hoc marco furio an quolibet alio expatribus lucius
ille sextius peteret posset. ne ferre sextiū aud p dubio consulem esse
camillū de re publica dimicare. Vocanē ē uncommune honorem uocare.
ut duos plebeios ferri con̄ liceat. duos patricios non liceat. an alterum
ex plebe creari necesse sit. utrumq; ex patribus p̄terire liceat. quenam
ista societas. quenam consortio ē. parū ē si cui pars tua nulla adhuc
fuit in partem ei uenis. nisi partem petendo totū q̄ exeris. Timeo ne q̄
nesi duos licebit creari patricios neminē cre ceris plebeiū. quid ē dicere
aliud q̄ indignos ura uoluntate creaturi non estis necessitatē uobis
creandi quos non uultis imponam. Quid sequitur. ut nebeneficiū q̄dem
debeat populo si cum duobus patriciis unus petierit plebeius. an lege se
non suffragio creatū dicat. quomodo extorqueant non quomodo petant
honores quęrunt. an ita maxima sunt adepturi. ut nichil ne minimis
quidem debeant. an occasionib; potius quam uirtute petere honores
malunt. Est aliquis qui se inspici estimari fastidiat. q̄ cęstos sibi uni
honores inter dimicantes competitores. equū censeat ēe. q̄ se arbitrio uro
ęmat. qui ura necessaria suffragia p uoluntarius & seruos liberis
faciat. Omitto ducenū sextumq; quoq; annos inp petua potestate
tam quā regum in capitolio numerati. Quis hodie inciuitate tam

humilis cui non uia ad consulatum facilior per istius legis occasionē quā nobis
ac liberis nr̄is fiat. Si quidem nos necum uolueritis quidem creare interdum
poteritis. istos et iam si nolueritis necesse sit. De indignitate satis dictū est.
Et enim dignitas ad homines ꝑtinet. Quid de religionib; atq; auspiciis quae
ꝓpria deoꝝ in mortaliū contentio atq; iniuria ē. loquar. auspiciis hanc
urbem conditam ēē. auspiciis bello ac pace domi militieq; omnia geri. Quis
qui ignoret poenes quos igitur sunt auspicia more maiorū. nempe penes patres.
Nam plebeius quidem magistratus nullus auspicato creatur. nobis adeo
ꝓpria sunt auspicia. ut non solū quos popl̄s creat patricios magistratus
non aliter quam auspicato creet. sed nos quoq; ipsi sine suffragio populi
auspicato inter regem ꝓdam̄ et priuatim auspicia habeam̄. quae isti ne in ma
gistratib; quidem habent. Quid igitur aliud quam tollit ex ciuitate
auspicia qui plebeios consules creando a patrib; qui soli ea habere possunt
aufert. eludant nunc licet religiones. quid enim ē si pulli non pascentur.
si ex cauea tardius exierint. si hoc cecinerit auis parua sunt haec. sed parua
ista non contēpnendo maiores uestri maximā hanc rem fecerunt. nunc
nos tamquā iam nichil pace deoꝝ op̄ sit omnes cærimonias polluimus.
Vulgo ḡ pontifices augures sacrificuli reges creentur. cuilibet apicē dialē
dum modo homo sit inponamus. tradamus ancilia penetralia. deos deoꝝq;
curam quib; nefas est. non leges auspicato ferant̄. non magistratus cre
entur. nec centuriatis nec curiatis comitiis patres auctores fiant. Sextius
et licinius tamquā romulus ac tatius in urbe romana regnent. Quia pe
cunias alienas. quia agros dono dant. tanta dulcedo ē ex alienis fortunis
prædandi. nec in mentē uenit altera lege solitudines uastas in agris fieri
pellendo finib; dominos. Altera fidem abrogari. cum qua omnis humana
societas tollitur. Omniū rerū causa uobis antiquandas censeo istas roga
tiones. quod faxitis deos ut in fortunare oratio appii ad id modo ualuit
ut temp̄ rogationū uibendarū ꝓferret̄ refecti decumū idem tribuni
sextius et licinius de decem uiris sacroꝝ ex parte de plebe creandis legē
ꝑtulere. creati quinq; patrū quinq; plebis. graduq; eo iam uia facta
ad consulatū uidebatur. hac uictoria contenta plebes cessit patribus

ut in presentia consulū mentione omissa. tñ mīt creārentur. Creati aulus & m.
cornelij terū m. Geganius p. malluus. L. uetuius. p. ualeriꝰ sextiꝰ. cum pter
ueientanū obsidionē tardi magis rem exercituꝰ quam dubiā quietē externe
res romanas essent. fama repens belli gallici allata ppulit ciuitatē. ut m.
furiꝰ dictator quintū diceretur. his t. quinctium pœnum mag equitū
duxit; bellatum cum Gallis eo anno circa anienem flumen auctore claudio.
inclitam que imponit pugnam qua titus malliꝰ Gallum cum quo puocatus
manus conseruit inconspectu duoꝝ exercituū cesum torque spoliauit.
Tum pugnatum pluribꝰ auctoribꝰ; magis adducor ut credam decem aut
minus post annos ea acta. Hoc autem anno in albano agro cum Gallis
dictatore m. furio signa collata. nec dubia nec difficilis romanis quāquā
ingentē Gallis terrorē memoria pristine cladis attulerant uictoria fuit.
multa milia barbaroꝝ in acie multa capta castris cesa. palati alii apuliam
maxime petentes. cum fuga sē longinqua tum quod pauor simul pauor
terrorq; distulerant ab hoste sese tutati sunt. dictatori consensu patrū
plebisq; triumphus decretus. Vix dum pfunctum cum bello atrocior
domi sedtio excepit. & pingentia certamina dictator senatusq; uictus.
ut rogationes tribunicie acciperentur. & comitia consulum aduersa nobi
litate habita. quibus lucius sextius de plebe primus cōs factus. & in his
quidem finis certaminū fuit. quia patricii se auctores futuros negabāt
prope secessionē plebis resterribiles que alias minus ciuilū certaminum
uenit. Cum tamen pdictatorem conditionibus sedate discordie sunt. con
cessum q. ab nobilitate plebi de consule plebeio a plebe nobilitati depre
tore uno qui uis urbe diceret & expatribꝰ; creando. tā ab duratis ira
tandem in concordiam redactis ordinib; cum dignam eam rem senatus
censeret & ce. merito q. id si quando umquā alias deum immortalium causa
libenter facturos fore ut ludi maxime fierent. & dies unus ad triduū
adiceretur. recusantib; id munus edilib; plebis conclamatū a patriciis e
iuuenib; se id honoris deum immortalium causa libenter acturos. ut ediles
fierent. Quibus cum ab uniuersis gratie acte essent. factum se. ut
duos uros ediles ex patribꝰ; dictator populum rogaret. patres auctores

omnib; eius anni comitiis fierent. Tyti. Livii.

NICHOMACVS. FAVIANVS. VC. III. PREFECI VRBES EMENDAVI. V. A VRBE CONDITA. VICTORIANVS. VC. EMENDABAM. DOMNIS SYMACHIS. LIBER SEXTVS EXPLICIT; INCIPIT LIBER SEPTIMVS; FELICITER;;

Hoc anno primum consul Plebeius.
Hoc anno primum prætor vrbanus.
Hoc anno primũ ædilis curulis.

ANNVS HIC ERIT INSIGNIS. NOVI HOMINIS consulatu insignis nouis duob; magistratib; pretura & curuli edilitate. Hos sibi patricii quesiuere honores. pro concesso plebi altero consulatu plebes consulatũ. L. sextio cuius lege pastus erat dedit. patres pturam. sp. cornelio scipioni suarũ gentiũ iuris gra campestri coeperunt. L. sextio collega ex patrib; datus. L. emilius mamercus pncipio anni & de gallis quos primo palatos ꝑ apuliam congregari iam fama erat. & de hernicorũ defectione agitata mentio. cum de industria omnia nequid ꝑ plebeium cons ageretur ꝑferentur silentiũ omniũ

al fabio
furio. M. furio ca
millo edilitatem.
neo qntio capitolino
t publio

rerum ac iusticio simile otium fuit. nisi quod non patientib; tacitū tribunis
quod pconsule uno plebeio tres patricios magistratus curulib; sellis ptextatis
tamquam cōs sedentes nobilitas sibi sumpsisse. ptorem quidem & um uir
reddente & collegam consulib; atq; iisdem auspicia ceteris uerecundia
inde imposita ē senatui expatrib; uibendi ædiles curules creari primo ital
ternis annis ex plebe fierent conuenerat. Postea pmiscūm fuit. Inde. L. genu
tio. & q. seruilio cōs & abscessione & bello quietis rebus nequando ametu ac
periculis uacarent pestilentia ingens ostā censorem ædilem curulem. uiri
plebi mos tuos ferunt. ppositione & ex multitudine alia multa funera fu
isse. maximeq; eam pestilentiam insignem morsquam nemo sic maturā tam
acerba. m. furi fecit. fuit enim uere uir unicus inomni fortuna. princeps
pace belloq; prius quam exulatū ire & clario. inexilio. uel desiderio ciuitatis
que capta absentis implorauit opem. ut felicitate. qua restituit in patriā
secum ipsam patriam restituit. Deinde p v. & xx. annos tot enim postea
uixit titulo tante gle fuit. dignusq; habitus quem secundum aromulo con
ditorem urbis romane ferrent. Chec & insequenti anno. t. sulpicio petico
. c. licinio stolone cōs. pestilentia fuit. eo nichil dignum memoria actū. nisi
quod pacis deum exposcendæ causa. Tertio tum post conditam urbē lecti
sternū fuit. & cum uis morbi nec humanis consiliis nec ope diuina leua
retur. uicti superstitione animi. ludi quoq; scenici noua rei bellicoso po
pulo. Iam ceteri modo spectaculū fuerat. inter alia celestis ire placa
mina instituti dicuntur. Ceterum parua quoq; ut ferme principia omia
& ea ipsa peregrina res fuit. sic ne carmine ullo sine imitando. carminū actu
ludionē exetruria acciti ad tibicinis modos saltauere haut indecoros
motus more tusco dabant. imitari deinde cos iuuentus simul inconditis
inter se iocularia fundentes uersib; coepere. nec absoni uoce motus aptā
ta. Ceptaq; res sepiusq; usurpando excitata uernaculis artificib; quia
hister tusco uerbo ludio uocabatur nomen his histrionibus inditum. qui non
sicut ante fescennino uersu similem inconpositū temere ac rudem alter
nis iaciebant. sed impletas modis saturas descripto iam ad tibicinē cantu
motuq; congruenti pagebant. Liuius post aliquot annis q absaturis

Exodia
tellani.

fixiechan.

ausus ē p̄mus argumento fabulam sēre. idem scribit. id quod omissum uetus
sinos carminū actor dicitur cum sepius reuocatus uocē obtudisset uena pe
tita puerū adcanendū ante tibicinē cum statuisset canticū egisse aliquanto
magis ingente motu. qui nihil uocis usus impediebat. Inde ad manū cantari
histrionib: coeptū. deuerbia que tantū ipsorum uoci relicta. postquā lege ac fa
bularū abrisa absoluto ioco res uocabatur. & ludus magis tem paulatim
uespertinus. uuenes histrionib: fabellarū actu relicto ipsa inter se more
antiquo ridicula intexta uersib; iactitare coepit. quae exodia postea
appellata consertaq; fabellis potissimū atellanis sunt. quod genus ludorū
ab oscis acceptū tenuit uuentus. Nec ab histrionib; pollui passa ē. eo insti
tutū manet. ut actores atellanarū nec tribu moueant. & stipendia tam
quam expertes artis ludicre faciant; inter aliarū parua principia rerū ludo
quoq; prima origo ponenda uisa ē. ut appareret. quam absano initio res in
hanc uix opulentis regnis tolerabilem insaniā uenerit. nec tamen ludorū
primū initiū procurandis religionib; datū. aut religione animos aut
corpora morbis leuat. Quin etiam cum medios forte ludos circus tibe
ri supfuso irrigatus impedisset. id ū uelud auersis tam diis aspernantibusq;
placamina ire terroré ingentē fecit. Itaq; c. genutio. Lucio. emilio. ma
merco. u. coñs cum piaculoꝝ magis conquisitio animos quam corpora mor bi
adficeret. repetitū ex temoꝝ memoria dicitur pestilentiā quondam clauo
ab dictatore fixo sedatam. ea q; religione adductus senatus dictatorē
claui figendi causa dici iussit. Dictus. L. manlius imperiosus. L. pinarii
magistri equitū dixit. Lex uetusta ē prisci litteris uerbisque scripta.
ut qui pretor maximus sit. y. idib; Septēbrib clauū pangat. fixa fuit dextro
lateri. edis iouis optimi maximi. ea qua parte minerue templū ē; eū clauū
quotannis pontifices fuisse scribunt. notam numeri annoꝝ fuisse ferun-
coque minerue templo dicatū legem. qi numerus minerue inuentū sit. uol
sinios quoq; clauos indices numeri annoꝝ fixos in templo nostre aetatis
declarare diligentes talium monumentoꝝ auctor est cincius affirmat. m. ho
ratius coñs ex lege templū iouis optimi dedicauit. Anno p̄ reges ex
actos a consulib:. postea addictatore res quam maxime imperii erat sollēne

clauu figendi trans latũ ẽ. inter miss̃o deinde more digna ⁊ iam pseuisa res
propter quã dictator crearetur: qua de causa creatus. L. malluus pinde
ac rei gerende ac non soluende religionis gr̃a creatus essẽt. bellũ hernicũ
affectans dilecta acerbo iuuentutẽ agitauit. tandemq; om̃ib; ineum
tr. pt coortis seuu seu uerecundia uictus dictatura abiit. neq; eo min⁹
principio insequentis anni q. seruilio abala. L. genutio consulib; dies mal
lio dicitur. a. m. pomponio tr. pt acerbitas in dilecta non damno m⁹
ciuũ sed etã laceratione corpoꝝ lata partim uirgis caesis. q̃ ad nomina
non respondissent partim inuincla ductis iussa erat. ⁊ ante om̃ia inuisũ
ipsum ingenũ atrox cognomen que imperiosi graue libere ciuitati
ab otentationẽ seuitie. asciti. quam n̄ magis inalienis quã in proximis
ac sanguine ipso suo exercere ⁊ criminuq; ei tribun⁹ intẽ ceteras dabat.
quod filiũ iuuenẽ nullius pbri comptũ extorrẽ urbe domo penatib;
foro luce congressu equalium phibitũ inop⁹ seruile ppe incarcerẽ atque
in ergastulũ dederit; ubi sũmo loco natus dictatorius iuuenis cotidi
ana miseria dicere ⁊ uere imperioso patre seruitũ eẽ. at quã obnoxiam
quia infacundior sit. ⁊ lingua impromptus quod naturale damnũ utrũ
nutriendũ patri si quicquam in eo humani essẽt. an castigandum ac uexa
tione insigne faciendũ fuisse. ne mutas q̃dem bestias minus alere ac
fouere si quid exp̃gene sua parũ pspere sit. at hercule. L. malluum
malũ malo augere filiũ. ⁊ tarditatẽ ingenii insup p̃mere. ⁊ si quid in eo
exiguũ naturalis uigoris sit. id extinguere uita agresti ⁊ rustico cultu
inter pecudes habendo. omniũ potius his criminationib; quã ipsius
iuuenis irritatus ẽ animus. quin contra se quoq; parenti causam
inuidie atq; criminũ eẽ egre passus. utrom̃ dii homines q; sciunt se
parenti opem latam quam inimicis ei malle. capit consiliũ rudis q̃dem
atq; agrestis animi. ⁊ quãquã n̄ ciuilis exẽpli tamen pietate laudabile.
inscientib; cunctis cultro succincto mane in urbẽ atq; post domũ
confestim ad marcũ pomponii tribunũ pgit. uim thori ianitori op⁹ eẽ
sibi domino ei conuento exẽplo ait. nuntiare tribũ malluũ. L. f. eẽ.
mox introductus p̃cipũ ira in patrẽ ispe serat. aut criminis aliquid

nouu aut consiliu ad rem agendam deferre salute accepta reddituq; esse aut
quæ cum eo agere arbitris remotis uelit: pcul inde omnib' abire uisis cultrum
stringit. & sup lectu stans ferro intento nisi inquæ ipse concepisset uerba u
rata: si se patris ei' accusandi causa conciliu plebis numquã habituru se cu extẽplo
tyrnis fixurũ minatur. paauus tribunus quippe qui ferrũ ante oculos micare
se solũ inhermem illũ pualidũ iuuenẽ. tquod aud minus timendũ esset stolide
ferocem uiribus suis cernere. adiuuat inquæ adactus: uerba. & prese deinde
tulit ea ui subactum se incepto destitisse. nec pinde ut maluisse plebes sibi
suffragii ferendi de tam crudeli & iupbo reo potestate fieri. ita egre ab- ad habuit
tulit filium id pparente auium. eoque id laudabilius quod animũ ei tanta acerbitas
patria nil apietate auertisse. Itaque ñ patri modo remisse culpe dictio est.
sed ipsi & iam adolescenti ea res honori fuit. & cum eo anno primum placuisset
tosi mil adlegiones suffragio fieri. tiam et antea sic nẽ quos rufulos uo
cant impetu tosi ipsi faciebant. secundũ insex locis tenuit. nullius domi mili
tiæq; adconciliandã gratiã meritis. ut qui rure & procul coetu hominum
uuentã egisset. Eodem anno seu motu terre. seu qua ui alia forũ medium
ferme specu uasto collapsum in immensam altitudinẽ dicit. Neq; eĩ unde
ginẽ coniectu terre cumpse quisq; gerere & explere potuisse. prius quã deũ
monitũ queri coeptum quo plurimũ pr possit. id enim illi loco dicandum
uates canebant. si rem p. romanã ppetuã ee uellent. Cum marcum curtiũ
iuuenẽ bello egregium castigasse ferunt dubitantes. anullũ magis romanũ
bonum quam arma uiris tuisq; esse. silentio facto. templa deoz inmor
taliũ que foro imminent capitoliumq; intuentẽ & manus nunc inceliũ
nunc inpatentes terre hiatus ad deos manes porrigentẽ se deuouisse. Equo
deinde quã potuit maxime exornato insidentẽ armatũ
se inspecũ immisisse. donaque ac fruges sup eum. amultitudine uirorum
ac mulierũ congestas. lacumq; curtium ñ abantiquo illo titi tatii milite
custodiu mentio. sed abhoc appellatũ. cuius ñ de eet siqua aduersũ ua ingrientẽ
ferre & nunc fame rerũ standum e ubi cessatam derogat uetustas fidem & lacus
nomen abhac recentiore insignitus fabula e. Post tanti prodigii pcuratione
eodem anno dchernicis consultus senatus. cũ feciales ad res repetendas ne-

quecquā missis⁊. primo quoq; die ferendum ad populū de bello indicendo
hernicis censuit. populusq; id bellū frequens iussit. L. genucio. consuli ea, quintia sorte euenit. In
auspiciis gesturus essē. Proinde ut euenit⁊ res tua cōmunicatos honores expectatione aui
pro bene aut secus consulto habituros; forte ita tulit casus ut genutius ad hos tas erat. q. primus il
tes magno conatu profectus; insidias perciperetur. Legionib; nec opinato le de plebe consul
pauore fusis consul circūuentus a bimilibus quem interfecissent occideret.
Quod ubi ē romā nuntiatū. nequaquā tantū publica calamitate mesti patres
quantū feroces infelici consulis plebeij ducta fremunt omnib; locis. irent
crearent. cōs. ex plebe. tyrens ferrent auspicia quo nefas essē. potuisse
patres plebi secto pelli honoribus; suis. num⁊ iā indeos in mos tales uauspi
catam legem ualuisse. iudicassē ipsos suū numen. sua auspicia. que ut primū
contacta sint abeo a quo nec uis nec fas fuerit deletū. cum duce exercitū do cu
mento fuisse ne inde turbato gentium iure comitia haberent. His uocib; curia
⁊ forum personat. appium. claudiū. quia diuisa suasisset legē maiore cum auc to
ritate euentum repehensi abse consulii incusante. dictatorē consensu patricio
seruilius consul dicit. dilectusq; et iustitiū indictū; priusquā dictator
legiones quae noue inhernicos ueuerent. ductu. c. sulpicy legati res prospere occasionē
gesta egregie ē. Inhernicos mos te consulis cōtemptum ad castra romana cū
haud dubia expugnandi spe succedentes hostante legato⁊ plenis ire atq;
indignitatis militum animis eruptio ē facta. multum abspe adeundi uallū
res hernicis afuit. adeo turbatis ordinib; inde abscessere. Dictatoris deinde
aduentu nouus neteri exercitus iungitur. ⁊ copiae duplicant. ⁊ p contione
dictatoris laudib; legati militum que quoq; uis tute castra defensa que
simul audientib laudes merita sustulit animos. simul ceteros ad emulan
das uirtutes acuit. Neque segnius ad hostes bellum apparatur. qui⁊ pasti
ante decoris memores. neque ignari auctarū uirtutū hostis suas quoq; uires
augent. Omne hernicū nomen omnis militaris etas ex citur. quadra ge
narie octo cohortes lecta roborae uiroru scribuntur. Hunc eximium
florem iuuentutis. eo⁊ iam quod ut duplex acciperent stipendiū de
creuerunt spei animorū impleuere. immunes quoq; operū militarium
erant ut in unum pugnae laborem reseruati. plus sibi quā pro uiribus pasti

annitendum scirent. extrae ordinē & iam iniquo loco quo conspectior uirtus esset. Duū miliū pla[illegible]niciē castrae romana abhernicis dirimebat. ibi pa ri ferme utrīque spatio in medio pugnatū ē. primo stetit ambigua spe pugna ne quisquā sepe conatis equitib; romanus impetu turbare hostiū aciem. Post quam equestris pugna effectu [illegible] quam conatib; uanior erat consulto prius dictatore equites permissū deinde eis relictis equis clamore ingenti quo iant ante signa. renouā integrant pugnā. neque sustinere potuerunt impetū extrae ordinariae cohortes pari corpoꝝ animorūq; robore se obiecissent. Tunc inter primores duoꝝ populoꝝ res geritur. quicquid hinc aut illinc communis mars bello aut fert multiplex quam pnumero damnum ē. uulgus aliud armatoꝝ uelut delegata pmoriō pugna euentū suum inuicem aliena ponit. multi utrimq; cadunt plures uulnera accipiunt. tandem equites alius alium increpantes. quid deinde restare quaerendo sine quae exercitus populiq; hostem neq; pedites quicquā momenti facerent. quam testam expectare pugnam. Quid ante pugnam ferociē pollicitus sint & alieno pugnarent loco; His inter se uocib; concitati clamore renouato postremo uim haud dubie auertunt. neq; tam uiri quā pares quae superauerit res facile dictu ē. nisi quod ppetua fortuna utriusq; populi & extollere animos & minuere potuit. utrisq; ad castra fugientes hernicos romanus sequitur. castroꝝ oppugnatione, qui serū erat diei abstinuere. diu ñ pugnatū tenuerat dictatorē. ne ante meridiē signū dari posset. eo in nocte tractū est certamen. Postero die desecta fuga castra hernicorū & fauces relicta quadā inuenti agmen q; fugientiū ab signis. cum pter moenia coꝝ infrequentia conspecta signa essent. fusum ac pagos ipe pida fuga palatū ē. haec romanis inexpecta uictoria fuit. mille pars militū amissa. & ubi haud minus memorabile fuit aliquot equites. p. cecidere [illegible] insequenti anno cum lucius sulpicius & gaius licinius caluus coss. hernicos exercitū duxissent neque inuenti in agro hostib; ferentinū urbem coꝝ ui coepissent. reuertentib; inde eis tibur res portas clausere. ea ultima fuit causa. cum multae antea querimoniae ultro citroque iactatae essent. pfecialis rebus repetitis. bellum tiburti populo indicere iussit dictatorē. t. quantum poenū eo anno fuisse satis constat. & mag equitū ser gium cor nelii maluginensem, macer

ordinarie

inferunt pedem · et pmū gradu mouere hostem · dein pfligere

licinius comitioꝝ habendoꝝ causa ⁊ ablicinio cōs dictū scribit. qua collega comitia bello p̄ferre festinante. ut continuare cōs obuiam eundum praue cupiditati fuerit. quesita ea p̄pria familie laus leuore ⁊ dictorem licinium facit. cum mentione cuius rei inueti ſtoribus; annalib; nullam inuenio magis ut belli gallici causa dictatorē creatum arbitrer inclinat animus. Eo ceſte anno galli ad tertium lapidem ſalaria uia trans pontē anienis castra habuere dictator cum tumultus gallici causa uſtitui ꝯuocaſſet. omīs iuuenes sacramento adegit. ingenti q; exercitu a urbe p̄fectus in citeriore ripa anienis castra po suit. Hōs in medio erat. neutris crūpentibus ne timoris inditū ceret plia de occupando ponte crebre erant. nēque potuerant nec ſtis uiribus ſatis diſcerni po terat. Tum eximia corporis magnitudine inuia cuiū pontē gallus p̄cesſit. ⁊ quantū maxima uoce potuit. quem nunc inquit roma uirū fortiſſimū habet. p̄cedat age duc ad pugnam. ut noſter duoꝝ euentus oſtendat. utrū gens bello ſit melior. duū uter primorū iuuenū romanoꝝ ſilentiū fuit. cum ⁊ annuere ceſtamen uererentur. ⁊ p̄cipuā ſortem periculi petere nollent. Tum .t. manlius .l. f. qui patrē auexactione tribunicia undiciuerat exſtuci one addictatorē p̄git. inuſſu tuo inquit imperatoꝝ extra ordinē nō equi pugnauerim. non ſicē ſtam uictorū inde. ſi tu p̄mittis uolo ego illi beluc oſtendere. quando adeo ferox p̄ſultat hoſtium ſignis me excea familia ortū que gallorū agmen ex rupe tar peia deiecit. Tum dictator. Mea te uir tute inquit ⁊ pietate in patrem patriam q; .t. manlii eſto. p̄ge ⁊ nomen romanum inuictum iuuantib; dis p̄ſti. Armant inde iuuenem equales. pedeſtre ſcutum capit. hiſpano cingitur gladio. ad p̄liū habile pugnam. armatū adornatum q; aduerſus gallum ſtolidē letum. ⁊ qm id quoq; memoria dignū antiquis uiſum ē. linguam ⁊ tum aberriſu exercitū p̄bu cunt. recipiunt inde ſe ad ſtationē. ⁊ duo in medio armati ſpectacule magis more quā lege belli deſtituunt. Neq; aqua q; uiſu ac ſpecie eſtimantib; pares. corp̄ alteri magnitudine eximium. uerſi colori ueſte picturaq; ⁊ auro celatus refulgens armis. media inaltero militaris ſtatura. modicaq; uiribus habilib; magis qui decoris ſpecies. non cātus non exultatio armorū q; agitatio uana. ſed pectus animoꝝ uiq; tacite pleni omnē ferociā induciē ipſum

anien.

certaminis dissolueret. Vbi constitere inter duas acies tot circa mortalium animi spe metuq; pendentib: Gallas uelut moles supne imminens. pecto leua scuto inaduenientis arma hostis unum cesit cum ingenti sonitu ensem deiecit. Romanus mucrone sur recto cum scuto scutum unum per cubitum. toto que corpore interiore periculo uulneris facilius insinuauit se inter corpus armaq; uno altero q; subinde ictu uentrem atq; inguina hausit. Et inspatium ingens ruente porrexit hostem. Lacertis inde corpus abomni alia uexatione uacuum. uno torque spoliauit. quem resumsum cruore collo circumdedit suo. Defixere paulor cum admiratione Gallos. Romanum alacres obstantem obuium militi suo progressu. gratulantes laudantes q; addictatorem producunt. Inter carmina ppe modum incondita quedam militariter ioculantes torquati cognomen auditum celebrauere tum. Deinde posteris etiam familie honori fuit. dictator coronam auream addidit donum. muris q; pcontione eam pugnam laudib; tulit. & hercule tanti ea aduersi belli euentu momentu dimicatio fuit. ut Gallos exercitus proxima nocte relictis trepide castris intubustem agrum atque inde societatem belli facta commeatuq; benigne a tibustinis adiutus. mox in campaniam transierit. Ea fuit causa. cur proximo anno. C. poetilius balbus cos cum collega suo fabio ambusto hernici pugnam euentus & aduersus tibustes ut sua pro exercitu ducere. ut quos auxiliu cum Galli ex campania redissent. foede populationis in labicano tusculano q; & albano agro aud dubie tibustinis ducib; sunt facte. & cum aduersus tibustem hostem — duce cos contenta res. esset gallicu tumultus dictatorem creari coegit. Cretaus — quintus seruilius ahala titum quintium mag equitum duxit & exauctoritate patru sic persuasit. id bellu euenisse tudos magistros uouit. dictator adcontinendos pprio bello tibustes consulari exercitu ussit manere omnes unos. nullo decrete tante militu sacramento adegit. pugnatu haud pcul posita colluna e toto urbis. urbis inconspectu parentu coniugumq; ac liberorum. Que magna & iam absentib; hostamenta animi tum subiecta oculis simul uerecundia. miserico rduaq; militem accendebant. Magna utrinq; edita cede acies tandem Gallos fuga tibur sicit arcem belli gallici petunt. palatini consule petilio haud pcul tibure excepti egressis adopem ferendam tibustib; simul cum his intra portas compellunt. Egregie cum ab hac dictatore tum ab cos res gesta e. & cos alter fabius pluris

primũ paruis postremũ una insigni pugna cum hostes totis adsti copiis
essent hernicos deuincit. Dictator consulib; insentu & apud popm magn
fice conlaudatis & suarũ quoq; rerum illis remisso honore dictatuyse se ab
dicauit. Petili tabur tab geminum triũphũ egit. Fabio satis uisum ut ouans de gallis
urbem iniret. Petilij triũphum tiburtes. Vbi enim eum secum acie conflixisse.
spectatores pauos fugæ trepidationis Gallos extra portas egressos. post
quam inse quoq; fieri impetũ uiderant & sine discrimine obuios cedi ac cepisse
se intra urbem eam rem triũpho dignam uisam romanis. ne nimis mirum mag
numq; censerent tumultũ excitare in hostiũ portis. maiorẽ ipsos trepidatio
nem ante moenia sua ui suos. Itaque insequenti anno m. pompilio lenate
cõi mallio cos primo silentio noctis tiburtes agmine infesto pfecti ad urbẽ
romã uenere. terrorem repente exsomno excitatis subita res & nocturnus pauor ꝑbuit. Adhoc multoq; insertia qui aut unde hostes aduenissent.
conclamatũ tamen celeriter ad arma cẽ. & portas stationib; muris q; ꝑsidiis
firmati. & ubi prima lux mediocrẽ multitudinẽ ante moenia neque alti
quam tiburtem hostem ostendit. duab; portis egressi coss utrinq; aciem
subeuntiũ iam muros aggrediuntur. Apparuit q; occasione magis quam
uirtute fretos uenisse. Adeo uix primũ impetum romanoq; sustinuere.
Quin etiam bono fuisse romanis aduentũ constabit. Orientemq; iam se
ditionem inter patres & plebem metu tam propinqui belli compositam. aduen
tus hostiũ fuit. Proximo bello agris quam urbi periculo. urbi populã
bundi tarquinienses fines romanos maxime qui expatiati uiris. uiã — bent
pagosque ꝑebusq; ne quicquã repetitis. nouo cos ui cõ. f. & cos. plauciis sunt
uisum populi bellum indixere. Fabioq; captiuitia plaucio hernici euenere.
Gallici quoq; belli fama increbescebat. sed inter multos terrores solutio
fuit pax latinis petentib; data. & magna uis militũ abhis ex fœdere uetusto
quod multis intermiserant annis accepta. quo ꝑsidio cũ fulta res romana
esset. leuius fuit quod Gallos mox ꝑneste uenisse. atq; inde circa pedum con
sedisse audita cẽ. dictatorẽ dici. c. sulpicium placuit. Consul adid accitus. c.
plaucius duxit mag equitũ dictatori additus m. ualerius. his roboris militũ
ex duob; consularib; exercitib; electa aduersus Gallos duxere. Iertius id

aliquanto bellum quam pacem utrimq; placebat fuit. cum primo galli tamen
audi certaminis fuissent. Deinde romanus miles ruendo in arma ac dimica
tionem aliquantum gallicae ferociae uincere. dictatori neutiquam placebat.
Quando nulla cogere res fortunae se committere aduersus hostem quem tempe
deteriorem in dies locis alienis facere sine perpetuo commeatu sine fir
munimento mortalem. adhoc ipsis corporibus animisq; quorum omnis impetus
uis acris parua eadem languescere more. his consiliis dictator bellum tra
hebat. grauemq; edixerat poenam. si quis inuisus in hostem pugnasset.
militem aegre id patientes primo instationib; uigiliisq; inter se dictatorem
sermonib; carpere. interdum patres communiter increpare. quod non
uisi sisset per consules geri bellum. Electum esse eximium imperatorem.
unicum ducem. qui nihil ageret sibi decelo deuolaturum in sinum uictoriam
censerent. Eadem deinde haec interdiu per palam de ferociora. his uictae
se unius sui imperatoris aut dimicaturos aut agmine romanam turbaturos. immis
cerique multis centuriones nec ineruditi modo fremere. sed iam in primi
pilis ac proprio munus sermones confundi. atq; in contionis magnitudine
crescere turba et uociferari ex omnibus locis. ut extemplo ad dictatorem ire retur
uerba per exercitum facere. sex tullius. ut uir fuit eius dignus esse. septimum
primum pilum iam tullius ducebat. Neque erat in exercitu qui quidem
pedestria stipendia fecisset. uir factis nobilior. is praecedens multum agmen
ad tribunal pergit. Mirantique; subito in turba magis qua turbae praecipe
rent. Iste imperium obsequentissimus militi. Silicet dictator inquit
condemnatum se uniuersus exercitus ante ignauiae iudicium. Oppe igno
minia causa desertum sine armis orauerunt me. ut suam causam apud te age
rem. Equidem si ubi loco cessium. si terga data hosti. si signa foede amissa
obiici nobis possent. tamen hoc ante impetrari aequum censere. ut nos uirtute
culpam nostram corrigere et abolere flagitii memoria noua gloria posset. et
ad aliam fuse legiones eandem quam propriam amisissent patriam. profecto
postea absentis uirtute recuperare nobis dum benignitate felicitati tuae
licet. et res et gloria integre. quamquam degloria uixdicere ausim. si nostra hostes
haud secus quam feminas abditos intra uallum omnibus contumeliis eludunt.

yronam.

Ct tu impator noster quod ægrius patimur & exercitū tuū sine ani
mis sine armis sine manib; iudicas ee. & prius quam exptus nos essēs de
nobis ita desperasti: ut te mancoꝝ ac debilū ducem iudicares ee. Quid
enim aliud ee causę credamus: cur ueteranus dux fortissimus bello com
missis quod aiunt manib; sed eas ut cumq; enim se habe res: te de nostre
uirtute dubitasse uideri quam nos de tua uerius e. sin autē non tuū istuc
sed publicum e consiliū. & consensus aliq̄d patrū non gallicū bellū nos ab
urbe apenatib; nris ablegatos tenet. quæsō ut ea quæ dicam ñ amlibus
ympatori dicta censeas: sed a plebe patrib; quę sicut uos usu habe
atis consilia sic se sua habituꝝ. Quis tandem suscenseat milites nos ee
non seruos uros: ad bellū ñ inexiliū missos: siquis det signū macie educat
ut uiris ac romanis dignū sit pugnaturos: simchil arm̄is opus sit. otiū
rome potius quam in castris acturos; Hæc dicta sint patrib; te impe
rator milites tui oramus: ut nobis pugnandi copiā facias: Cū uincere cu
pimus: tum te duce uincere. t lauream insigne deferre te cum triūphantes
urbem inire tuum sequentes curru. io. m. templū gratantes ouantesq; ad
ire; Oratione tullij excepere pces multitudinis. & undiq; ut signū dares &
ut capere arma iuberes & clamabant, dictator quam quū rem bonā exemplo
haud pbabili actam cernebat: censebat tamen facturū quod milites uellent:
se recepit tullioq; secreto quenam hæc pes sit aut quo acta more pcontatur;
Tullius magnopere a dictatore petere. ne se oblitū disciplinę militaris:
ne sui neue imperatoris maiestatis credere & multitudini concitate quæ
ferme auctoribus; simul ee non subtraxisse se ducē. ne quis alius qualis
mota creare multitudo solet & existere &, Iam se quidem nihil non arbitrio
imperatoris acturū illi quoq; tamen uidendū magnopere ee. ut exercitū
in potestate haberes & differri non posse adeo concitatos animos ipsos sibi locū
ac temp pugnandi sumpturos: si ab imperatore non detur. Dum hæc lo
cuntur. iumenta fortē pascentia extra uallū gallo abigenti duo milites ro
mani ad emerunt. in eos saxa coniecta a Gallis. deinde a romana statione
clamor ortus. ac pcursum utrumq; ē; Iam q; haud pcul iusto plus res erat.
ni celeriter dirimpū cessatum pcuriones essent affirmata cesare eo casu

tullÿ apud dictatorē fides ē. nec recipiente iam dilationē re inposterum
diem educitur acie pugnaturos. dictator tamen ut q magis animis quā ui
ribus fretus adcessit tamen descendere. omnia circūspicere atque agitare coepit.
ut aste aliqua terrorē hostib; incuteret. solesti animo rem nouā excogitat.
Qua deinde multi nri atque externi ympetratores nostre quoq; quidam
etate usi sunt. mulis strueta detrūi iubet. binisq; tantū centunculis relec
tis agasones pastum captiuis pastum egrorū armis ornatos inponit. his fere
mille effectis. centum admiscet. equites. et nocte sup castra inmontes eua
dere ac siluisse occultare iubet. Neq; inde ante moueri quam abse acci
perent signū. Ipse ubi illuxit inuadit; montiū extendere aciem cepit.
sedulo ut auersus montes consisteret. hostis instructo uaniterroris apparatu.
q quidem terror plus pene ueris uiribus ualuit. Primo credere duces Gallorum
non defensuros inequum romanos. deinde ubi digressos repente uident. et ipsi auidi
cessim in pluum ruunt. Pruisq; pugna coepit. quam signū abducit; daret.
Acriusq; inuasere Galli dextrū cornu neq; sustineri potuit. Nisi fuisset eo loco
dictator fuisset. Sextum tullium nomine increpans. rogitansque. Sicine pug
naturos militesq; sponderes. ubi illi clamores sunt arma poscentiū. ubi mine
nuisse ympatoris pluum inituros. En ipsum ympatorē clara uoce uocare
ad pluum. Sine armatum ante prima signa. ecquis sequeretur eorum qui modo
dictatore fuerunt in castris feroces inacie pauidi uerba audiebant. Itaq; tantos
pudor stimulos admouit. ut ruerent in hostiū tela alienatis a memoria periculi
animis. Hic primo impetus ppe uecors turbauit hostes. equesq; deinde emissus
turbatos auexit. ipse dictator. postquā labentem una paste uidit aciē. signa
in leuum cornu confestim. Quo turbā hostiū congregari cernebat. et his q in
monte erant signū qd conuenerat dedit. Vbi inde quoq; nouus clamor ortus.
et tendere obliquo monte ad castra gallos uisi sunt tum metu ne excluderent.
Omissa pugna ē. cursuque effuso ad castra ferebantur. Vbi cum occurrisset
eis. m. ualerius. m ē. equitum q profligato dextro cornu ob equitabat
hostium munimentis. Ad montes siluasq; uectum fugā. plurimiq; ibi a fallaci
equitum specie agasonibusq; excepti sunt. et eos quos pauor peruerterat in siluas.
atrox cedes post sedatū pluum fuit. nec alius p m. furium quam. ē. sulpicius

iustiorē de gallis egit triumphum. auri quoq; ex gallicis spoliis satis magnum
pondus saxo quadrato septū in capitolio sacrauit. Eodem anno et. a. cōs.
uario euentu bellatū. nam hernici ac. plaucio deuicti sub actique sunt. fabius
collega eius incaute atque inconsulte aduersus tarquinienses pugnauit. Hec in
acie tantum ibi cladis acceptum. quam quod. ccc. vii. milites romanos captos
tarquinienses immolarunt. qua foeditate suplicii aliquanto ignominia. P. R. insig
nior fuit. Accessit ad eam cladem. et uastatio romani agri quā priuernates
ueliterni. deinde incursione repentina fecerunt. Eodem anno due trib; ponp
tina et publilia adite ludi uotiui quos. M. furius dictator uouerat facti.
et de ambitu. ab c. petilio. I. R. P. le auctorib; patrib; tum primū ad populum latū ē.
Eaque rogatione nouorum maxime hominū ambitionē quinundinas et conciliabula
obire soliti erant conpressam credebant. Haudeque laeta patrib. insequenti
anno. c. marcio. cn. mallio. cons. deunciario fenore. a. M. diliuio. l. mene
nio. I. R. P. le Rogatio ē plata. et plebes aliquanto eā cupidius sciuit accepitq;
ad bella noua priore anno destinata. falisci quoq; hostes exorti. duplici crimine.
Quod cum tarquiniensib; iuuentus eorum militauerat. et eos qui falerios pfuge
rant cum male pugnatum ē repetentib; fetialib; romanis non reddiderant.
ea pruincia. cn. manilio obuenit. marcius exercitū in agrū priuernatē integrū
pace longinqua induxit. militē que pda impleuit. Ad copiā rerū addidit munifi
centiam. quod nichil in publicū se cernendo augendi rem priuatam militi fuit.
Priuernates cum ante moenia sua castris pmunitis consedissent. uocatis ad con
tionē militibus. Castra nunc inquit uobis hostiū urbemq; pdae do. si in pollice
mini uos fortiter in acie operam nauaturos. nec pdae magis quam pugnae parae
tos eē. Signū poscunt ingenti clamore. celsiq; et spe hauti dubia feroces in p
lium uadunt. Ibi ante signa. sex tullius de quo ante dictum ē exclamat.
Aspice imperator inquid. quem admodū exercitus tutus tibi pmissa prestat.
piloq; posito stricto gladio in hostem impetum facit. Secuntur tulliū ante
signa omnes. primoq; impetu auertere hostem fusum. Inde ad opidū psecuti.
cum iam scalas moenib; admouerent. in deditionē urbem acceperunt; triūphus
de priuernatib; actus. ab altero. cons. nichil memorabile gestū. nisi qd legem
nouo exemplo ad sutriū in castris tributim deuicensima eorum quinam mitterent

priuernates

falerios

nauaturos

tulit. Patres quia ea lege haud paruū uectigal inopi erario additum esset auctores fuerunt. Cæteru tū plenon tam lege quam exemplo moti. nequis postea populū se uocare capite sanxerunt. nichil enim non pmultes uiratos inconsultus uerba quā uis pnitiosum popto sibi lucere ferri posse. Eodem anno. c. licinius stolo. ā. m. popilio lenate sua lege multus eruis est damnatus. Quod mille iugerū agri cum filio possidere emancupando q; filium fraude legi fecisset. Houi cōsunde xx. fabius ambustus. iii. ā m. popilius lenas. ii. duo bella habu ere facile alterum cum tibus tib; qđ lenas gessit. Qui hoste urbē compulso agros uastauit. falisci tarquienses que alterū cōs. prima pugna fudere. inde terror maximus fuit. quod sacerdotes eoꝝ facib; ardentib; anguib; q; platis. incessu furiali milites romanū insueta turbauere specie. & tum quidē uelut triumphati & ad tonti monumenta suis trepido agmine incidere. Deinde ubi. cōs legatique ac tribuni puerorꝝ ritu uana mirantes pauentes irridebant increpabant que. uestit animos repente pudor. & ineā ipsā que fugerant. uelut cęci ruebant. Discussō itaq; uano apparatu hostiū. cum ipsos armatos se intulissent. aues tēt totam aciē castrisq; & iam eo die potiti prda ingenti pasta uectores reuectī militarib; iocis cum apparatū hostiū tum suū increpantes pauorē concitāt deinde omne nomē & rusticū tarquiensib; falisciq; ducib; ad salinas pueniunt. Aduersus eum terrorē dictator. c. marcius. rutilus primus de plebe dictus. magr equitū. item de plebe. c. plaucius dix. Nā patrib; indignū uideri & iam dictaturā iam inmiscō cē. omnq; ope impediebant. ne qđ dictator. r. adid bellum decerneret. parceret uc. co promptius cunctā fecerit dictatore populus iussit. Profectus aurbe utrecq; paste tyberis secutus; exercitu quo cumq; fama hostium ducebat triacento multos populatores agrorum uagos palantes oppressit. Castra quoq; nec opinato aggressus coepit. et viii. milit. hostiū captis. ceteris aut cesis. aut exagro romano fuga fugatis. sine auctoritate patrū populi iussu triumphauit. qui nec p dictatorē plebeiū nec p cōs comitia consularia habere uolebant. & alter cōs. fauius bello pretinebat. res ad interregnū redit. Inter reges deinceps quintus seruilius ahala. cō. fauius cōi. manlius. c. fabius. c. sulpicius. ō. emilius. seruilius. cō. fabius. ambustus. Insecundo interregno ostia contentio ē. qđ duo patricii. cōs. creabantur.

Intercedentibus q; tribunis. inter pecx tabulis aiebat inscri. tabulis legem cē. utqđ cum q; postremū populus iussisset/iussi ratum q; esset/iussum populi & suffragia cēcum intercedendo tribuni nichil aliud quā ut different comitia ualuissent. Duo patricii cōss. creati sunt. c. sulpicius peticus. iii. cō. valerius publicola. eodemq; die MAC. inierunt ḋo ringentesimo anno quam urbs romana condita esset.
Quinto triceſimo quam a Gallis recepta. recepta esset ablato p̄ nonū annū aplebe consulatu patricii. cōs. q. ambo exinter regio. mac. inscri. sulpicius. peticus. iii. cō. valerius publicola cē. epulum eo anno ex tabulis haud memorando certamine captū. huic duoꝝ cōss auspicio bellum ibi gestum cē. ut ferunt quidam. seu pdē temp̄ tarḋ mentium quoq; sunt uastati agri a sulpicio. cōs. quo ualerius aduersus tibus tres legiones duxerit domi mauss certamen cōss cum plebe ac tribunis esset. fidei iam sue non solum uis tutus dicebant cē. ut accepissent duo patricii consulatum. ita ambobus patriciis mandaret. Quin aut toto cedendum cē. siplebeius iam magistratus consulatus fiat. aut totū possidendū quam possessionē integrem a patrib; accepissent. plebs contra fremit quietē uiuere quid impar te ciuium censeri. si qđ duoꝝ hominū uis tute. l. sexti. ac. c. h. s. regis. uel decem uiros. ut si quod tristi sit imperii nomen patiendū s. potius quam ambos patricios. cōs uideant nec inuicem pareat. atq; imperetur. sed pars altera in etno imperio locata plebē nusquā alio natam quam ad seruiendum pateret. non desunt tribuni auctores turbarū. sed inter contitatos plē omnes uix duces eminent alii quotiens frustra in campū descensum cum essent. multiq; p̄sedationes acta comitia les dies posthema uicta preuerentia consulū plebis eo dolore rupti. ut tribunos actum cē deliberare uociferantes. relinquendum quē non campū iam solū. sed etiam urbem captam atq; oppressam regno patriciorū. m. esta plebs sequeretur cōss relicti a patribus populi p̄frequentia comitia nichilo segnius p̄ficiunt. Creati cōs ambo patricii. m. fabius ambustus. iii. t. q. inquib; dam annalib; p. t. quintio. m. populiū cōs inuenio; duo bella eo anno p̄spere gesta. cum tibus tabusq; addeditionem pugnatum sassula. ex his urbs capta. ceteriq; oppida tandē fortunam habuissent. ni uniuersa gens positis armis in fidem cōss uenisset. triumphatum de tibus tab; alioquin mitis uictoria fuit. intra q̄ mentes acerbe secutum multis mox talib; uiuce c. asis. exingenti captiuoꝝ numero. ccc. l. viii. delecti nobilis

simus quisq; qui romam mitteretur: uulgus aliud trucidatū. nec postea incoī qui missi romam eerent mitior fuit. Medio in foro omnes iurgi cesi. ac securi percussi. id primum olatus in foro tarquiniū romanis pene hostib; redditū. Res bello bene gestę. ut iam nutus quoq; amicitiā peterent effecerunt: Legatis coī. comitia ab senatu responsum. fœdere societatē accepta. Non eadem domi que militiæ fortuna eerat plebi romanę. nam & si uncurio fœnore facto. leuata usura erat. sors tamen ipsa obruebant inopes. nexumq; inibant. eo nec patricios ambo cōss. neq; comitia curam publicaue studia p̄ priuatis incōmodis plebs animū admittebat. consulatus uterq; apud patricios manet. Cōss. creati. c. sulpicius. peticus. quas tū. cō. ualerius publicola. iterū; Bellū & ruscum intentā ciuitatē. quia eam ipsam misericordia consanguinitatis tarquiniensib: adiunctam fama ferebat. legati latini aduolsco conuenire nuntiantes exercitū conscriptum. armatumq; iam suis finib; inminere. inde populabundos in agrū romanū uenturos eē. Censuit igitur senatus neutiquam negligendam rem. eē. utroq; legiones scribi. consules q; sortiri p̄uincias uissit. Inclinauit deinde pars maior curæ in etruscum bellum. Postquā litteris sulpicii cōss. eum tarquiniī p̄uincia euenerat. cognitū ē. depopulatū agrum circa romanas salinas. p̄ deq; pastē interitū fines auectā. et haud dubiæ uoluntatis eius populū interp̄datores fuisse. Itaq; valerū cōss. uolsci oppositū. castraq; ad finē tusculanū habentē reuocatū inde senatus dictatorē dicere uissit. c. manliū. Imp. dū is cum sibi magistrū equitū cornelū cossum dixisset. consulari exercitu contentos ex auctoritate patrum ac populi iussu certib; bellū indixit. Cum p̄mū certes tamquā inuerbis hostium uis maior adbellū significandū quā insuus factis quip̄ populationē romanos lacessierunt & ueruis bellū terroribus inuasit. Et quam non suarū uirium ea dimicatio eet. cernebant. pœnitebat q; populationis. & tarquiniensis exercebant defectionis auctores. nec arma aut bellum quisquā apparare. sed p̄ se quisq; legatos mittere iubebat. ad petendā erroris ueniā. Legati senatum cum adissent. ab senatu recepti ad populū. deos rogauere. quos sacra bello gallico accepta rite peturbassent. ut romanos florentes casu miscendo caperet. Quæ se rebus affectis quondam. p̄ R. coepisset. conuersiq; ad delubrum uestę hospitū flaminū uestę aluumq; abię caste ac religiose cultū inuocabat. I.

cane meritos credere/quisquã hostes repente sine causa factos aut siquid hostiliter
fecissent. consilio. id magis quã furore lapsos. fecisse. ut sua uetere
beneficia loca
ta pcessum apud tam graecos nouus corrũperet maleficiis. floreretq; p̃ orbẽ.
ac felicissimũ bello sibi desumeret hostem. Cuius afflicta amicitiã coepisset
ne appellarent consiliũ quae uis ac necessitas appellanda esset/ Transeuntis ag
mine infesto pagum suum tarquiniensem cum pterueniam nichil petissent transisse.
quos quidam agrestiũ populationis causa sibi crimini dare comitem cos seu
dedi placeat dedere separatos ee. seu supplicio afficiendos daturos poenitere facti
rũ. Fl. diuersorũ sacerdotũ ac receptaculũ romanor. sacrorũ intactũ inuio
latumq; crimine belli hospicio uestaliũ cultuq; diis darent. Mouit populum
non tam causa pgrini quã uetus merituũ. ut maleficii quã beneficii potius in me
mores essent. Itaq; pax populo certis data. inducisq; in centũ annos infectas.
sc. referri placuit. Infalisios eodem noxios crimine uis belli conuersa ẽ. sed hos
tes nusquã inuenti. cum populatione pagorũ fines essent. ab oppugnatione ur
buum temperatũ. legionibusq; romã reductis. reliquũ anni muris turribusq;
reficiendis consumptũ. Aedes appollinis dedicata ẽ. ex tremo anno comitia consu
laria cessatum patrũ ac plebis diremit. tribunis negantibus. patriciorum comitia haberi
nisi de lucrã legem haberent. dictatore obstinato tollere potius totum ere. P.
consulatũ quam promissum patribus ac plebi facere. Prolatandis igitur comitiis cum
dictator magistratu abisset/ res ad inter regnũ rediit. infestam inde patribus; plebẽ
inter reges cum accepissent. adundecimũ inter regem seditionibus. cessatũ ẽ. legis
lucriue patrocinũ tribuni iactabant. propior dolor plebi foenoris ingruens
centesimis. curaq; putare incessaminibus; publicis erũpebant. Quarũ tedio
patres. L. corneliũ scipionẽ. inter regem concordiae causa obseruare legem
lucriã comitiis consularibus. uisere. P. valerio publicola datus eplebe collega. c.
marcius rutilus; inclinatis semel inconcordiã animis. nouus cos. funebrẽ quoq; rem
quae destinare unanimos iudebat leuare. adgressi/ solutionẽ alieni aeris inpublicã
curã uenerunt. V. uiri creati quos mensarios ab dispensatione pecuniae apel
larunt. merita aetate curaq; sunt. merita sunt ut pomnia annaliũ monumẽta
celebres nominibus essent. fuere autem. ẽ. duellius. P. decius mus. marcus papirius.
quintus publius. Atq; aemilius. rem difficillimã tractat. & plerumq; pacti

utriq; sẽp cessẽte alteri grauẽ cum alia modestione tum impendio magis publico quã iacturã sustinuer̃. Tarda enim nomina & impeditiones inopia debitoꝝ quã facultatib; aut ęris mensis cum ære in foro positis dissoluit. ut populo prius caueret. aut æstimatio equis rerum pręuis liberauit. ut nã sine iniuria sed & iam sine querimoniis pacis utriusq; exhausta uis ingens hęris alieni ita terroꝝ inde uanis bellis etruscis cum coniurassẽ xii. populos fama ex dictatorẽ dici coegit. Dictus magister eo enim ab cõs. missum. Sc. T. C. iulius cum mag. equitũ adiectus. Lucius æmilius. cetera foris tranquilla omnia fuere. tẽptatũ domi p dictatorẽ utrambo patricii cõss creari. rem aduersus regnũ pduxit. Duo inter reges. C. sulpicius. cõ. fabius int̃ positi obtinuere qã dictator frustra tetenderat. mutuore cum plebe ob recens meritũ leuari ęris alieni. ut ambo patricii consules crearentur. creatus ipse. C. sulpicius. pericul. qui pos inter regno abiit. L. quintius. cognomen quintio adiecerunt. Ad bellum ambo p fecti fulsere cũ quintius. sulpitius tarẽtini exitus. nusquã asie congressio hoste cum agris magis quã cum hominib; urendo populando q; gesta bella. cuius lentę uidit tubis. Semo. uicta utriusq; prouincia populi R. ut primũ a cõss deinp missu cor. absentia induciis petierit. inq; paucos annos impetrauerit. Ita posita duoꝝ bellorum quæ imminebant cura dum alia q; abarmis quies esset. qui solutio ęris alieni multarũ rerũ mutauerat dominos. censum agi placuit. ceterũ cum censoribus certandis indicta comitia essent p fessus censuram sẽpetere. C. maenius. patricius. qui primus dictator de plebe fuerat. concordia ordinũ turbauit. qã iudicabãt quidẽ tempꝰ q; alieno fecisse. qui ambo tum fossẽte patricii cõss essent. q; ratione ei se habituros negabant. Sed & ipse constantia inceptũ obtinuit. & tribuni omnibus recuperando sui consulatus. comitiis amissum adiuuer̃. cum ipsius uiri magestas nullius honoris fastigiũ inæquabat. Tum peundem q addictaturã aperuisse. nec censurã quoq; impetrasse uocari plebes uolebat. nec uana ratio comitiis est. quin cum nullo neuo censor. maenius creatus. dictatorẽ quoq; hic annus habuit. in. fabium nullo terrore belli. sed ne licinia lex comitiis consulatoribus obseruaret. magis equitũ dictatori additus. seruilius. nec tam dicta tuꝝ potentatore cum consensu patrũ consulatoribus comitiis fecit. quã censoris

fuerat. Q archus populus Lentos a plebe coss. a patrib; L. cornelius scipio datus
fortuna quoq; illustriore plebeii cos. fecit. Nam cum ingentē Gallor exercitū
magro latino castra posuisse nuntiatū ēt. scipione grauiter morbo implicito. Gal
lucum bellum populio extra ordinē datū. ut impigre exercitu scripto. cum omni
extra portam capenam admanstis eadem conuenire armatos iussisset.
signaq; eodem questores ex erario deferre. IIII. expletis legionib; qd supfuit
militū. L. ualerio publicole ptori tradidit auctor patrib; scribendi alterius
exercitus. qd adnecessor belli euentus subsidiū ra p. ēt. Ipse tum strictis omnibus
instructis comparatis q; ad hostem pgit. Cuius ut pui nocere a uiros qua periculo
ultimo temptare a uttumulo quem primū castris gallor capere potuit uallum
ducere coepit. C eni ferox a ingenii audi adpugnā. cum pcul uisis romanor sig
nis. ut ex templo pilum mittere explicuisset aciem. postqua neq; inæqui dimicti
agmen uidit a cum loci altitudine. tum uallo a iam integi romanos. pculsos
pauore rata simul oppor tunior es qd intenta tum maxime operi essent truci
clamore aggredit. ab romanis. nec opus inter missum. triarii erant q munie
bant. a ab hastatis principib; q; qui pmunitorib; intenti armatiq; stetere pilū
mittū. pter uia utē locus quoq; superior adiuuit. ut pila omnia haustq; non
tam qua exæquo missa uana. qd plerumq; fit cadere nt. sed omnia libretis
ponderib; figerent. Onerataq; thelis Gallu quib; aut cor pora trans fixa aut
pgrauata inhererent; gerebant scuta cum cursu pone in aduersum subuisset.
Primo incessu restitere. Dein ea ipsa cunctatio a his animos minuisset a et au
xisset a hosti impulit retro ruere. Alii sup alios strages quæ inter se cede ipsa foedior
dare. adeo pcipiti turba obtriti plures qua ferro necati. nec dum cessata romanis
victoria erat. Nam incampū degressis superat moles. namq; multitudo gallor
sensum omne talis dampni exuperans. uelut noua rursus exorientis acie inter
grū militē aduersus victorem hostem faciebat. Territq; supbior impetu roma
nus. a qui terrū fessis subeunda dimicatio erat. a qd eor ns. dum int pmores in
cautus agit tat. Leuo humero matari ppe trucidato cessarat pariter exercitus. Lamq;
omissa cunctando victoria erat. cum consul sinistra alligato pretextus ad pma
signa. Quid stas miles inquit. non cum latino sabino q; hoste res est quem uictus
armis socium ex hoste facias. in bellua ferrū. haurienduq; haud dan

dus ē sanguis. ꝑpulistis a castris. supina ualle ꝑcipites egistis. stratis corporibus
hostiū suꝑstatis. Complete eadem strage campos. qua montes replestis. Nolite spec
tare dum stantes uos fugiant. Inferenda sunt signa. et uadendū in hostē. His adhor
tationib; iterū cohorti pellunt loco ꝑmos manipulos galloꝝ cuneis. deinde in me
dium agmen ꝑrumpunt. Inde barbari dissipati. quib; nec cesta imperia nec du
ces essent. uertunt impetū in suos. fusiq; ꝑ campos et ꝑter castra et iā sua fuga
ꝑlati. quod editissimū inter equales tumulos occurrebat oculis arcem albanā
petunt. Consul non ultra castra insecutus. quia et uulnus degrauabat. et subi
cere exercitū opulentūq; gallicis spoliis Romam reduxit. Moram triūpho uulnꝰ
cons̄s attulit. eademq; causa dictatoris desideriū senatui fecit ut eē. qr egris
consulib; comitia habere. dictator. L. furius camillus dictus. addito mag̃. eq̃tū.
P. cornelio scipione reddidit. patrib; possessionē ꝑstini consulatus. ipse ob id meritū
ingenti patrū studio creatus cons̄. collegam apium claudiū crassum dix̄. ꝑius quā
inirent noui consules magistratū triūphus. a popilio de Gallis actus magno fa
uore plebis. mussantesq; inter se rogitabant num quem plebei consulis poenitere.
simul dictatorē increpabant. q̃ legis liciniae sprete mercedē consulatū priuata
cupiditate quā publica inuidia foediorē coepisset. ut se ipse consulē dictator cre
are. annus multis uariisq; mortib; fuit insignis. Galli ex albanis montib; quia
hr̄emis uim pati nequierant. ꝑ campos maritimaq; loca uagi populabantur.
mare infestū classib; Grecoꝝ erat. oraq; litoris antiatis laurensq; tractus
et tr̄beris hostia. ut ꝑdones maritimi cum terrestrib; congressi. ancipiti semel
proelio decertarent. Dubiiq; discesserint in castra galli. Greci retro ad na
ues uictos se an uictores putarent. Inter hos longe maximus extitit terror.
concilia populoꝝ latinoꝝ ad lucum ferentine habita. responsumq; haud am
biguum imperantib; milites Romanis datum. absisterent imperare his quorū
auxilio egerent. latinos ꝑ sua libtate potius quā ꝑ alieno imperio laturos arma.
Inter duo simul bella externa defectione et iam socioꝝ senatus anxius cū cer
nere. metu tenendos quos fides non tenuisset. extendere omnes imperii uires
cons̄. dilectu habendo iussit. ciuili quippe standum exercitu eē. quando socia
lis coeuꝰ deserere. undiq; ñ urbana tantū sed et iam agresti iuuentute decē legio
nes scripte dicunt. quaternū miliū et ducentoꝝ peditū equitūq; cccꝰ. quē nunc

nouum exercitū siquā externa uis ingruat hesperiæ. ℓ ℟. quasi uix terrarū capit orbis: contrecte munū haud facile efficiant: adeo inquæ laborum sola creuum diuitias luxuriam. Inter cetera tristitia ei anni. cons. alter. a. pp. Claudius inpiò belli apparatu ortus: redierantq; res ad camillū cui unico consuli uel ob aliam dignationē haud subiciendam dictaturæ uel obomen faustū adgal licum tumultū cognominis dictatorē arrogari haud satis decorū uisum est patrib;. cons duab; legionib; urbi ppositus octo cum. l. pinario pretore diuisis memor paterne uirtutis gallicum sibi bellū extrx sortem sumit. pretorē maritimā orum tutari grecosq; arcere litorib: uisit. Cum ingrū pomptinū descendissx. qua neq; incampis congredi nulla cogente reuolebat/ & phibendo po pulationib; quos rapto uiuere necessitas cogerx/ statis statis domari credebat hostē. locum idoneum statiuis delegit. Vbi cum stationib; quieti tempus tererent. gal lus ppcessit magnitudine atq; armis insignis. quatiensq; scutum hasta cum silen tium fecissx/ puocat pmittpatrem unū exromanis qui secum ferro decernat. cui. erat ualerius. tribt. adolescens/ qui haud indignor eo decore sequam. t. mal lium ratus/ prius sciscitatus consulis uoluntatē/ inmedii armatus ppcessit. minus insigne cesi tamen humanū numine interposito decoy factum. namq; conserenti iam manum romano coruus repente in galea consedit. inhostem uersus quos primo ut augurii celo missum letus accepit. Tribunus pcatus deinde si diuus. si diua essx/. qui sibi ppetem misissx/. uolenti ppitius adessx/. dicitu mirabile. te nuit non sōlū ales captam semel sedem. sed quotiens cumq; cestam mittū e. leuans se ales. ori oculosq; hostis. rostro & ungub; appetit. donec territū pdidit. ales: uisu oculisq; simul ac mente turbatū. ualerius obtruncat. Coruus exconspectu elatus orientē petit. Acten quietē utrimq; stationes fuere. pquā spoliare corpa cesi hos tis tribunus coepit: negalli sestatione tenuer. & romanoy cursus ad uictoriam & iam otio: fuit. Ibi circa iacentis galli corpa contracto cestamine/ pugna atrox concitatur. iam non manipulis proximarū stationū/ sed legionib; utrimq; effusis. res geritur. Camillus letatū militē uictoria tribunū. letū tam ptentibus ac secundis diis. diis inpiū uibet. ostentansq; insignē spolius tribunū hinc imitare miles aebat. & circa iacentē ducē sternere gallor cateruas. diis homi nesq; illi adfuere pugne. depugnatū q; utiquam quam cestamine ambiguo

cum gallis ē. adeo duor̄ militū euentū inter quos pugnatū erat utrinq; acies animis p̄cepere. inter primos quor̄ concursus alios exacuerat atrox p̄lium fuit; Alia multitudo pulsquā adconiectu teli uenire. terga uertit. primo pauidos falernumq; agrum dissipati sunt. Inde apuliā ac mare inferū pecierunt. cōs. contione aduocata laudatū tribunū decē bobus aureaq; corona donat. Ipse uastus absentatu bellū maritimū curare cum p̄tore iussit castrisq; ubi res trahi segnius grecor̄ non cōmittentiū se maciē uidebant. Dictatore ē comitior̄ causa T. manlium torquatū exauctoritate senatus dixit. dictator māc equitum adcornelio cosso ducto comitia consularia habuit. Renuntiatoq; decoris sui absentem. cōn. valerii coruū idem bellī deinde cognominis fuit summo fauore populi. iii. & xx. natū annos. cōs. renuntiauit. Collega coruo deplebe. cōn. papilius lenas. iiii. cōs futurus datus ē. cum Grecis acamillo nulla memorabilis gesta res. nec illiterata nec romanus mari bellator erat. postremo cū litoribus arcerentur aqua & iam p̄ter cetera necessaria usu deficiente. italiā reliquere. cui populi ea cuiusq; gentis classis fuerit nichil cerni ē. maxime sicilie fuisse tyrannos ere diderim. Iam ulteriores grecia tempestate intestino fessa bello iam macedonū opes horrebat. Exercitib; domi forisq; pax & domi concordia ordinū otium essit. nec nimis lete res erant. pestilentia ciuitatē his uiris ut libros sybillinos inspicerent eorūq; monitu lectisternium fuit. Eodem anno satricū ubi anteā latib; colonia deducta restituta q; urbs quā latini diruerant. Cum carthaginensibus legatis rome foedus ictum. cum amicitia ac societate petentes uenissent. idem otium domi forisq; mansit. T. manlio torquato. ii. c. plautio. cōs. renuntiatum tantū ex uinciario fenus factum. & impensiones equas triennii ita ut ēsta p̄sens esset & solutio. eris alieni dispensata ē. Et sic quoq; pace plebis affecta fides tamen publica pauis difficultatib; potior. adeuā senatui fuit. leuate maxime res. quia tributo ac delectus supersessum. Sexto anno post satricū restituta uolsci cōs. cōn. valerius coruus. iii. cōs. cum. c. poetelio factus cum exultatio nuntiatū ex. legatos ab antio circaque populos latinor̄ adconcitandū bellū. pusquā plus hostiū fiere. uolsci arma inferre ausus. ad satricū exercitu infesto pgit. Quo cum antiates alii q; uolsci p̄parati iam ante sicad abroma mouere. copias occurrisse. Nulla mora int̄ infensos diutino odio dimicandi facta ē. uolsci

adrebellandū quā adbellandū gerī certamine uicta fugā effusa castrīs moenia petaſ-
Et tne immunitā eadem castra firma. Spe cūcorona militārī cuncta uallo ſaepe capere urbī adimit
militū pē multitudine inbellē sese dedidere. oppidū diruūt atq incensū. abaede tan
cūmatris matute abstinuere ignē. pda omīs militi data. extra pdā. iiij. mlia dedit
habitq eo ſ uincto cos. cors. Ante curiā triumphans egit uendit. deinde magnā pecuniā in aerā
rium redegit. Sunt qui hanc multitudinē captiuā seruos fuisse scribant. idque magis ue
risimile est. quia dedit ſ uenisse hos. Cōs secutū. o. fabius dorsuo. ser. sulpicius. camerinus
aurunci in debellā ab repentina populatione coepti. metuq; ne id fa cā populi romani cōsi
tiū omīs nominis latini esset. Dictator uelut aduersū armatū ītalicū. L. furius cre ad. mag
eq. ex. manlii capitolini dixe. Ecce qd pmagnos tumultus fieri solitos erat ustrino indicto de
cretis sine uocationib; habitus est. legiones q̄nq; maximas parare in unum cogi dictae. ibi pre
donū magis quā hostiū animi in uenā pma itaq; acie debellatū. Dictator tam qui ardore
bellū mouerunt. & sine. dectructione secretamini offerebant. Deos q̄q; opes adiubendas
natus ut ipsa diuinationē edem iunonī monete uouit. cuida maximam. Cū uictor xx
ma reuertisset. dictatura se abdicauit. senatus duūuiros adeā q̄ edem pīplacandā in
faciendā creari iussit. locus murte destinatus quae area acdui. o. manlius capitolinus fue
rat. cos ss. dictatoris exercitus adbellū uolsciū usis. orā ex hostib: incautos adorti capē
runt. eo ſ equā uota erat aedes monetae dedicat. C. marcio. rutilo. iiij. manlio torquato
ii. cos ss. pdigiū extā plo dedicationē secuta. simile uetusto monet. albam pdigio. pūq;
& lapidib; pluit. & noctu uisa incendia libriq; inspecta. cuplona religione cunctas
est. senatus placuit dictatorē feriarū constituendarū causa dicu dicaret. P. ualerius pu
blicola. mag eq. a. q̄nq; fabius ambustus dictus est. nimb; tamē supplicatio ne placuit
sed fore uno ſ die q̄ā populo ordinatū. usquo q̄q. die supplicarent. Senatus iudicia eo anno po
pla ex stipe in feneratione ſ facta. q̄b; abaedilib; dicta. edilis essent creatae. Ex ea pecu
nia nil ad memoriā causa. admē regnū redit. exmē regno uti id acti uideri posset.
Ambo patricii cos ss creati. o. ualerius corui. m. a. cornelius cossus. Maiora iam hanc
bella. diuersis hostiū & longinquitate utre gionū ut reportatio q̄b; bellatū est. dicent.
Q. eo anno aduersus sānites gentē opib: armisq; ualidā mota arma. Samnitū bellū
ante ptā martis gestū. Ferrus hostis. pferrū poenis ecui q̄nta rerū moles q̄uis in
extrema pcliū uenit. Ceu iuuenē magnitudinē quae uix sustinet erigi impū posset.
Bellū aūt causa cū sānitib; romanis cū societate armorū. unica cētis ex ortus est. uenit.

ñor ta unē ꝓsolē. Sānteſ ſidicinſ inuiſta arma q̄ urrb; pluſ poterant cūmaluſſent
coacta mopeſ adopulandaq; auxiliū ēfugere cāpanīſ ſeſe cūngunt. cāpani magiſ
nom̄ adꝑſidiū ſocioꝝ quāmreſ cūarmaluſſent fluenteſ luxu abduratiſ uſu armoꝝ inſi
dicino pulſi agro inſedende molē omnē belli uertēr. Nāq; ſānteſ omiſſiſ ſidicinſ ipſi
arcē finamoꝝ cāpanoſ adorta unde aeq; facileſ uictoria ꝑde aeq; gta plurſ ēet. ſi facta
immeritaſ capuæ colleſ cūꝑſidio firmo occupaſſent. Deſcendunt inde q̄drato agmi
ne inplanterē quæ capuā ſi facta q; intēr acerbi rurſuſ acie dimicatū. Aduerſoq; ꝑlio
cāpani intra mœnia ēpulſi cūrobore iuuentutiſ ſuæ accīſo nulla ꝓpinqua ſpeſ ēet. Co
actiſ ād romanoſ pōere auxiliū; legati mittuntur in ſenatū maxime inhanc ſententiā
locutiſ. Poſtſnoſ cāpanoſ legatiſ adnoſ pc. miſit amicitiā inpperiū auxiliū ꝑſentiſ uob
ꝓbitū. Quāſi ſic diſ reb; nīſi peritiſſemuſ ſic coepta celeriuſ. ita uiſ firmiore uinculo ētiae
ta ēet. Tunc enī utq; ex equo noſ uenuiſſe mutuatā memineriſſem? amici forſitan parū ab
nunc hiſ miſcēdia uīra ēciliati auxiliuq; indubiiſ reb; defenſi. Beneficiū q̄q; acceptū co
lam̄ oportet ne ingīa atq; omī ope diuina humanaq; indigniū deum̄. neq; hercule
q̄d ſānteſ ꝓpoſ amici ſocius; uob facerē. Aliud ualere arbitror: nenoſ mutuatā
accipiam̄ ſed ut ueraſ fide & gradu honoriſ noſ ꝑſtent. Neq; enī foedere ſānitū neq;
nouo uigeretiſ foedere cautū ē. fuit q̄dem apud uoſ ſēp ſatiſ iuſta cauſa amittendi: uel
le eū uob amicū ēe quoſ appeteret. Cāpani & ſi fortuna ꝑſentiſ magnifice loq̄ plūb et
N omurb ꝑplacidine ñagri ubtate ulli popto ꝑē quāuob cedentiſ. haud pariter utarbitror
acceſſio bonoriſ reb; uīriſ mutuatā uenuſ uīram aeſtiuoſ ſeſq; alēntiſ hoſtib; huiuſ urb ēpn
do cūq; ſemouerint abtergo erum̄. & q̄duoſ ꝑſidiare nīra ꝓpoſ fecerutiſ dnīo impio uīro
& gta ſēp facem̄. ſubactiſ hiſ gentib; quę mēnoſ uoſq; ē q̄ppe diē futurū ſponder
& uratiſ & fortuna uīra ēnentiſ impū uſq; adnoſ fortuna nīra coegit. Co uenūē. ſe.
uetutem cor- aut animoq; cāpam̄ ſi defenduiſſiſ uīriſ deſeruiſſiſ ſānitū erum̄. Capuā
q; & cāpanā omnē uīriſ anſānitū urb; accedere malutiſ delab. aut omīb; q̄dem roma
nū uīram miſchiā utrīmq; auxiliū aequitē petere. hiſ tam̄ maxime q̄ā implorantib;
aliiſ auxiliū diuiſiꝑ uireſ ſuaſ ꝑſtante omīſ ipſi inhanc neceſſitatē uener. Quā quā pug
nauim̄ uerbo ꝑſidiamſ reꝑnob cūuideremſ finitimū poptū nefario Lactumo ſānitū
pſi; & ubi ēflagraſſent ſpdium adnoſ trauectuſū illud incendiū ēet. pieremū nunc q̄
dolente iniuriā acceptā ſānteſ ſed q̄ gaudent oblatā ſibi ēe cauſā oppugna
tū noſ uenuunt. Anſi ulcio ure hac & ño occaſio cupidiuſ explendę ēet. ꝑū fuit

qđsemel uidcmo agro terrũ mcãpama ipsa legationes mas cecidere. Quarẽ ista tã
ifesta ira quã pduas acies fusus sanguis explere nõpotuer. Adde huc populationẽ
agroz. pduas hominũ atq; pecudũ aceruas incendia ullarũ acerumas. Omia ferro igniq;
uastata. hisce ire expleri nõpotuit. sed cupidites explendaẽ. ea adoppugnandã ca
puã rapit. Aut delere urbẽ pulcherrimã. aut ipsi possidere uolumt. sed uos potius
romanu beneficio uro occupate eã. quã illos habere pmalefici sinatis. ñ loquor.
apud recusantẽ iusta bella poptũ. si; tam sios tendere tas auxilia ura nebello q̃dem
arbitror uob opus fore. usq; ad nos ẽtẽpus sãctũ puenit. sup ñascendit. atq; tam
bra uri auxiliu romani tegi possum. Quic q̃d demũ habuerim q̃c q̃d ipsi fuerim uim uim
idomne existimatis uri; uob arabit ager cãpan. uob capua urbs frequentabit. ẽhtor;
parentũ dõz immortaliũ numero nob eritis. Nulla coloma ura erit quanos obseq̃o
ergauos fideq; supet, aut mutet. pc. mutũ numq; uim muctũ cãpams. & iubete spare
meolum capuã furiarã. Quafrequentata hominũ generũ multitudinis, psequente ere
datis nos illuc, pfectos, quã oia uotoz lacrimarũq; plena reliqsse. mq nunc expec
tatione senatũ poptumq; cãpanũ cuges liberosq; mos ẽe. stare omnẽ multitudi
nẽ ad portas uãs hinc ferentẽ, pspectantes certũ habeo. q̃d illis notpc. sollicitas ac
pendentab; animis renunciare iubetis. Alterũ responsũ saluteẽ victoriã lucẽ, ac
libertatẽ alterũ. Ommari horreo quae ferat pnde ut aut deum fiat ut sociis
aut armis uenus quã ulli futurus nob ẽ sulue. Summotis demde legatis cũ sulta
senat ẽet. magnẽ para urbs maxima omnium terrarum; ualiq; uberrimũ ager. mariq; ppin
quus aduarietates amone horreũ. pti. fore undebat. tam tanta ualitate fides antiqa
fuit. respondit; ita ex auctoritate senat. cotis. Auxilio uos cãpam dignoscem senat
si ita uobcũ ametiã instituit, parere. neq; uetustior ametia aciocietas uolet. Sãctes
nob cũfoedere uinctis. atq; arma deos pusquã homines uolatura aduersus sãctes
uob negatum. Legatos sic fasiuq; ẽ ad socios atq; amicos pcatũ mittim. Neq uob uis fiat,
adea pncepis legationis sic eũ domo mandatũ attulerant. Quando q̃dẽ mge mra tue
ri aduersus ũ atq; murã iuis tau ñiultis. ura certe defendetis. Itaq; pptm cãpanũ
urbẽq; capuã agros delubra deũ, Omnia humanaq; oia mra ?. sopq; ñ decli
Quid q̃d demde putaem decies uri passuri, subhaec dicta, omis man adcetis. tenderes plen
lacrimarũ muestabulo curie pcubuer. Cõmota patres uice forunarũ humanarũ sulle
ppotens opib; ppis luxuria superbiaq; clarus aq; paulo ante auxilii finitimi petissent.

A deo infractos gereret animos ut se ipse suaq; omia potestatis alterius faceret. Tū ā fi
des ā gr̄i usa dedit̄os ñ pdi nec fact̄uꝝ eē sānit̄ū poplm̄ censebant sua gr̄ū urbēq; pde
dit̄onē fact̄ā. S̄n. oppugnarent; legatos itaq; exēplo mos a dsēnt̄es placuit.
Data mandata ut p̄cos cāpanoꝝ responsū senat̄ⁱ a mandatis sānit̄ū memor dedit̄onē
postremo fact̄ā sānit̄b; exponerent petērentq; ne meū ā gr̄ū q̄ s̄n. fact̄ē eēt hostilia
arma inferrent silentē agendo parū p̄ficerent. Denuntiarent sānit̄b; s̄n. senat̄ⁱ q;
uerbū ut capua urbe cāpanoq; agro abstinerent; Hec legatis ā gentib; mīcēlio sānī
tū a deōē ferocē responsū ut nō solū gesturos se eē dicerent id bellū; magistrat̄ⁱ eoꝝ
ecuria egressi starent; legatis p̄fectos cohortū uocarent. usq; clara uoce imperent
ut p̄dat̄ū magrū cāpanū exēplo p̄fierent. Huic legatione rōnē relata posteā
omniū aliarū rerū curā pater fecialib; adhibēs repetendas missis bello q; ī̄ferēt
derent̄ sollēnī more indicto deliberāt̄ ut p̄mo q̄q; ep̄re de ea re ad popl̄m ferret̄.
ius iussuq; ppli cōsīs ābo cū duob; abūt be exercit̄b; p fecialib; ualerius mcāpanū cornelius
sānit̄ū ille ad montē. c. aurū hinc ad sacra uiā castra ponunt. Primo ualerio sānī
tū legationes eo nāq; omnē belli molē in se una trā censebant occurrēs simul mā
panos stimulabat ira promptos nunc ad ferenda nunc ad accersenda a diuersis
se auxilia. Vbi castra romana uidēt ferocē p̄se q̄sq; signū ducēs poscere. ad
firmare eadē forma romanū cāpanoq; latarū opē. q̄ua cāpani fidei monitos ualerius;
Valerius leuib; certaminib; tēptandi hostis causa haud ita multos mouet̄ duellis
mū pugnę p̄posuit puteis suos adoriri. Ne noui belli ea nouitas; hostis terret q̄
q̄d ābūt be longius p̄ferrent arma magis magisq; inbelles genere eos q̄ dirent. nec sidi
cinoꝝ cāpanoꝝq; clad̄ib; sānit̄ū estimarent uirtutē. Quod esse ita q; mīse certa
uere necesse fuisse alterā parte uinci. cāpanos q̄dem haud dubiē magis numis fluxa
fluentib; rebꝫ mollitiaq; sua quā ui hostiū uictos se. Quod aut̄ eē duo p̄spera mox
telis bella sānit̄ū a diuersis tot decoris p̄n. q̄ntū hostis pene plures quā annos ābūt
be ēdita numerent. q̄ mōta ex ea se labi nec p̄ uirtā latinos hernicos ēq̄ uolscos
aurunc̄os domita armis habeba. ita q; gallos tot p̄lios cessos postremo ī̄ mare a cena
uesse fuga cōpulerit. Cū gl̄a belli ad uirtutē suā quēq; frenos ire nō nisi ē debere. Tū
ō tā ī̄ uitā ei⁹ ductu auspicioq; meū da pugnā se uirtū q; uehendus dū exire mo
mēnū adhortatur sic uerbis tamē ferox operū imitatū expers. Atq; ē ipse cel a
mictare poterat ante signa uersari mecha nimo le pugne sciat. fracta mea ñ dicta

c gauiū.

uos militesq; quid sequi uolo nec disciplinā min̄s; exēplū ciuīa. Ame pcere. ñfactionib;
ñ nec pētamen sinistratis nobilib; s; hac dextera m̄ tres ēsulat' sūmāq; laudē pepe
ri; fuit cū hoc duci poterat. Patricius eni erat. & alibertorib; patrīq; orat's & eodē
animo familia ista ēsulatū q̄ urbs hec ēsulē habuit nunc ū nob patrib; uobq;
plebei; p̄miscuus ēsulat' patet. nec generis utantur sanguis ē p̄miū. Inde sūmū
q̄q; spectate milite decus ñ sum̄ nouū hoc. q̄ruru cognom̄ diis auctorib; homines
dedus publicolarū uetus tū familię mīx cognom̄ memoria excessit. sēp ego ple
bē romanā militē domiq; p̄uat' immagistratib; paruis magnisq; aeq; tribunis
accēsis. Eodē tenore pom̄ deincepsi ēsulat' colo atq; colu munc q̄d unstat diis
bene uuantib; nouū atq; integrū dēsāntib; triūphū mecū p̄tē. Nonaliasq; mu
tui familiarior duxfuit. Omia mē infimos militū haud grauate munia obeunda in
ludo p̄terea militari cū uelocitatis unūq; mēse æq̄les certamina meuit. Comē fa
cilis uincere acumia uultu eodē nec equēquā aspnari parē. Quise offerret facilis be
nigni; p̄re dictis haud mīs libertatis alienę quāsię dignitatis memor. & q̄nihil popu
laruisē. Iuuenib; ac rob; p̄cerat magistrat' isdē gerebat. Itaq; unuersus exercitus
incredibili alacritate adhortationē p̄sectus' ducis castris egrediē pūū utq; maxi
me unquā pumpe pūū utriq; eq̄s unrib; cū fiducia sui sine cētra hostū cōmissuē.
Sānib; ferociā augebant nouerest gestę p̄ paucos ante dies gemmata uictoria
romanis cētra q̄dringentos. Annos decora. & ēdite urbi æquat uictoria. utriusq;
tam̄ nouus hostis cumā addebat. Pugna in dubio fuit q̄s gesserit ne Annios nā q;
ita ēflexeri utaliquādiu uincentū pares melmarent acies. Tū sul ti epidactio
nē inciendā ratus q̄ndo impelli ñ poterant eq̄tib; immissis turbare p̄ma signa hos
tū conatus. q̄ ubi neq; equā cum multa ante s inspatio exiguo uoluere turmas ui
dit nec posse aperire in hostes uiā reuectis a fronte signanos legionū cū desilu isset
ex eq̄. nim in̄t pedrū illud militē opus. Agite dū ut me uidetis q̄ cū incesserō
inacie hostiū ferro uiā facientē. sicipse q̄sq; obuios sterne. illa oīa q̄ nunc erecta
meant hastę pate facta stragē uasta cernetis. hac ducta dederat cūeq̄tes copis
ad sum dis curis incornua legionib; immediā acie aperunt uiā. p̄m ommū copis. In
uadre hostē. & cūq; forte ēsulis gradū obtruncat. hoc spectaculo accensi dextera
bellaq; ante se q̄sq; memorandū pūū ciē. Steant obtuxi sānites quāquā pluma
accipiunt quā inferi uulnera. aliquādiu ūpugnatū erat. atrox caedes circa signa

sanctū fuga abnulla dūparte erat. Adeo morte sola unici destinauerant animis.
I taq; romani cū d'fluere ūl assiduine ure sentarent. Ctdiei audmultū sup cē accensi
ra ēitant semhostē. Tūpmū referri pedē atq; inclmari rē infugā apparuit cū capi
occidi sānis necsup fuissent multa nu nox uictoriā magis quā pluū dimmisset. Et roma
nifatebant nūquā cūpranatore hoste ēfluctū d'sānites cāquerer et. Quenā prima
causa tā obstinatos mouisset infugā oculos sibi romanos ardere insos aiebant.
C esanosq; uultus d'furentia ora. inde plusquā exalia ulla re ūorti sorcāq; ūorē.
ñpugnę solū euertu si: nocēna pfectione ēfessis. Postero die uacuos hostū castris ro
manī potē qse omīs cāpanos multa uario q; tui abunda effudit. Ceterū hoc gaudiū
magna appe clade insānio foedatū ē. Nā absatricula pfectē cornelius cōis. exer
citū incautē sal tū caua ualle puū or taq; insessū abhoste induxē. Nec pulsquā recipi
tato signa ñpoterant imminentē. Capta hostē uidit. Dūdmore sānab; ē. q ad eo tū
mualle infimā dimitteret agmen. S. Decius. TR PL. conspicit umū edctū insalta col
lē imminentē hostū castris. Adctu ar'duū impedito agminu. expedit sus haud difficilē.
I taq; ēsulu ōrto animi. ut desne ad mq aule cornelu eacum illud sup hostē illō ē spes
salutisq; mīę sicū qm ęci reliquere sānites impingere cupim. Nec um plusquā unius
legionis pncipes hastatosq; dederis cūqb; ubi euasero insūmūpgre hmcommu lib metu
ecq; d'exercitū seruā neq; eū moueri hostis subiectus nob adomīs uctus sine sua pmi
cie potentnos deinde aut fortuna. S. R. auenīa ut ē expedi et. Con laudat abēsule
accepto pūsidio uadit occulte psaltū nec pus abhoste ē uisus. Quā loco quēpsebat app
pmq;ūt. Inde admiratione pauentib; cunctis cū omnū inse uertisset oculos d'spatū
ēsulu dedit adseducendū agm maiorē locū d'ipse insūmo constitit uertice. sānites dū
huc illuc q; signa uertunt. Nec usq; rei amissa occasione neq; inseq cōis. nisi peandē
uallē mq paulo ante subiectū eū telis suis habuerant possi. Nec erigere agm incaptū sup se
abdecio cumulū. cūmi inhost magis q fortunā gerendę rei eripuerant. Tūppm quas loci
atq; ipsa paucitas meticat. d'nunc circūdare undiq; colle armatis uolunt ut aceptis
D ecū mēcludant munc uā pace facere ut digressos mualle adoriat. Incertos q dage
rent nox oppressit. Decū pmū spes cepit cūsub eunib; in diuersū colle exsupiore
loco sepugnaturū deinde admiratio incessit. Jā nec pugnā imrent necsi abeo ēsilio
mq tate loci detrerent ope se ualloq; circūdarent. cūcentuionib; adse uocatis.
quenā illa insectia belli acpigritiae. aut qnā m isti exsidem cāpumsq; uictoriā pepe

rerunt hinc atq; illinc signa moueri ac in educi uideas. Opus q̄dē incipe nemo cū cū eir
cūdata uallo poterim esse. Tū ū nostimles istoꝝ sim sicuti uis hic morem quā cōmodū
sic Agrae dūte mecū uti dū lucis aliq̄d supē. q̄b; locis plicia sonante q̄ erat hic exit explo
rem. hæc oīa sagulo gregariā rē centurionib; tē manipularū militū habitu ducis
Neducē circūire hostes notarent plus trauit uigilis deinde dispositas ceteris omīb; cessera
dari iubet. Vbi sedē uigiliē buina datū signū est armati cū silentio ad se euenirent:
Quo ubi sic educti erat tacita euenerī. hoc silentiū miles imq̄ Omisso militari assensu
vim me audiendo seruandūe. ubi sententiā meā uob pegero. Tuq̄b; eadē placebunt in
dextrā partē taciti transibitis. Quepars maior erit Constabit esilio. numeq̄ nec
Agrae audire. nfuga delatos nec inertia relictos. hic uos circūuenit hostis iurante ce
pistis locū. uirtute hinc oportet euadatis. uenientio hunc exercitū egregiū. pR. seruat
tis erūpendo hinc uos met ipsos seruate. Dignē estis q̄pauci plurib; opē tulerit. Cūeo
hostes esē. q̄hesterno die delendi oīs exercitē fortuna pro cordiā usus nfit. hunc cā
portumū collē imminentē capta suo nutu uideri quā captū anob. Nos cā paucos
tot ipsi milib; hominū nec alsensu arguerint nec tenentes locū cūdata tamē sup esse
uallo circūdederint. Quē uidentē ac uigilantē sic elusos erat. sopitū exercitē fulla tis
mino necesse. meo enī loco ress mīr. ut uob ego magis discessisse uīr. inde ex quā esi
tu auctor sī. neq; enī maneatis an abeatis hinc deliberari potest. Cūpē animos
animos ar mos memores nihil uob fortuna reliq̄ fecerit fameq; & sic moriendū sit.
Splusquā uirtus ac romanos decet ferrū timeatis q̄ unae salus erūpere hinc atq; abire
id aut intēdu aut nocte faciam oportet. Cēce alte aliud mīn dubū appe silux ex
pectet quę spese. nuallo ppō uo fossaq; nos septurū hostē q̄ nunc corporib; sinis subiectis
undiq; emę xercitus ut uideris collē. atq; sinex oportuna. eruptiom sicē. hæc pfecto noc
tis Aptissima horae. signo sedē uigiliē euenerit sq̄ dē pus mortales sōno altissimo pmit
p corpora sopita uadetis ut silentio incautos fallentes ut sentientib; clamore subito
pauorē inferatis. mem seq̄mini quē secuta estis. Ego eam dē quę duxi hucseq̄r fortuna
q̄b; hæc salutaria uidenē. Agrae dūn dextrā partē pōdib; transite. oīs transierit uaden
tēq; primō missa custodiis loca decūi secuti. Tā cuncta erant media castra. cūsup scandens
uigilū strata sōno corpora miles offenso scuto pbuit somnū q̄ exercitus uigil cūp ximū no
uisset erecti alios ēcitarent. ignari cuncti An hostes ēent. Pr. si diū erūperet. an cepis
castra coepisset. Decus q̄m nfallerent clamorē tollere nisis militib; torpidos sōno prius

pauore exanimat. Quoppecha necarma impigre capere nec obsistere. nec insequi
poterant. Inter epidationē cumultuq; sānitū plidū romanū obuios custodib; cesis
adcastra copis puadit. Aliq̄ intū superat noctis rāq: meuto uidebant eē. cūdecius
mactē uir ante recte urbē ac reductū oīa sēta laudib; ferens. si adconspiciendā eam
cā uir antē luce acdie: opidē. necuos dignes est q̄s cū canta gta in castra reduces
silentiū acnox tegat. hic luce q̄ri opperiam. Dicts obtēperatū atq: ubi p̄mū inluc
p̄misso nuncio adcopis in castra ingenti gaudio ētrant. & cessere data incolumes
reuerti q̄ sua corpora; psalute omnū haud dubio p̄cto obiecisse ipse q̄sq: obuiā
effusi laudant. Gratulant singulos; unuersosq: seruatores suos laudant. Diis lau
des gratesq: agunt. decii mcelii fer hic decii castrensis ornatus fuit. incidentis
pmecha castra cū armato p̄sidio ēiectas in eū omnū ocul & omī honore tribunū ēsu
li eq̄tib; Ubi adp̄torū uentū. Consul dassico adēctionē ēuocat. orsus q; merita de
cii laudes nō fando ipso decio dilatur ēctionē. Qui auctor oīa post habendi dū occa
sio unusquisq; eēt. Expulit ēsulē uelhostes a nocēno pauore attonitos & circa collē
castellatū dissipatos aggrederet. Credere ātiā aliq̄s adse sequendū emissos psal
tū uacare; iusse legiones arma capere egressq: castris cūpe explorator es notio
rā salutis eēt. una patentiore adhostē ducunt. Quē incautū impulso adorte cūpulari
possent. sānitū milites plerq: inermes nec coire unumū necarma capere nec ire pe
nitra uallū se possent. Lauentē p̄mū intra castra ēpellunt. Deinde castra ipsa tur
batis stationib; capiunt. p̄ferēt circa collē clamor fugaq: ex sius quēq: p̄sidii is
tra magna pars absentia hosti cessit. Quos intra uallū egerat puuor fuere ante ad
xxxmt oīs cesi; castra diripiat. Ita reb; gestis. copis a duocata ēctione. P. decii
ñ coepta solū ante si; cumulata; noua ui rtute laudes pagit. & pē militaria alia
dona aurea corona eū & centū bob; eximoq: uno albo opuno aurata; cornib; donat.
Mulctes q̄ impsidio simul fuerant duplici frumto imp̄atū impsentia singul bob; pedi
busq: cumeis donata; secdm cos donationē. Legiones gramineā coronā obsidionalē cla
more donū appbantes decio imponunt. Altera corona eidē honoris inde ex p̄sidio sue
impositate. his decorati insignib; boue eximū mactata immolauit. centū boues militib;
dit. q̄ secū in expeditione fuerant. his dē militib; legione libras farris. & sextarios u
nu ēuleis oīaq: ea ingenti alacritate p clamorē militarē indicē omnū adsensus ge
rebant. Iterata pugna adsueta fabulā cōmittit. Qua fugati a. ōa uale ra sānitū exercit

omñ robore uuenerat dono accepto certamine ultimo fortunā experiri potuit. Ab
suessula mouit. trepidi capuā inde eq̄tes citati aduentu cōsulis opem oratū ue-
nerunt. cōsulti signa mouet. relictaq; impedimēta castrorū uallo ꝓsidio rapti agit
agmine nec procul ab hoste locū pe xiguū utrūq; pte ab̄sl ceterorū uirtutū. collesq; arbo-
ribus castris cepit. Sānitū exercitū uelut haud ulla mora pugne future. ita acie
instruit. Deinde postquā nemo obuius ibat infestis signis ad castra hostiū succe-
dit. ibi ut multitudine inualidos uidit missiq; ab omni parte exploratū quāquā mexi-
guū orbē cernūt castra cētū quinquaginta inde hostiū colligentes reculerē. fremere
omnes acies. cōplendas esse fossas scindendūq; uallū. in castra irrūpendū. Irati
actū; ea temeritate belli foret. monuisse. cōmunisse impetū militū. ceterū q.
multitudo sua cōmeatus; grauis & impedita sedendo ad suessulā. Creuere animis
mora haud procul abierūt omnium opera esse. Placuit dū melius pauere hos
tis frumentatū. in agros militē duci. Interim q; romano equitatu expeditas quinq;
milites inter arma gerī posse et frumentū secū actaturos defuturā omnia. Consul pulsos
equites agros cōuulsisse hostes stationes infrequentes relictas paucis milites.
adhortatur ad castra oppugnanda ducē. Quę cūpido clamore atq; impetu
cepisset plurimis; hostiū intentorum ita suis quā imperatis uallo; ceteris. Signa cas-
tra uiamūt locū eferri iussit. retinetq; duabus legionibus; custodiq; ꝓsidio
causa grauiter echeto monuit. ut donec ipse reuertisset pugna abstinerent. Ipse
nunc instructo cūpido missus equites uelut in agmine dissipatos sānites agerent.
Cedē ingentē fecit. nā neq; signo conserto misse neq; utrūm castra ꝓsternerent. Ab lon
giore intenderent fugā ut uix constare poterat. Tantūq; fugę a fortuna fuit.
ut ad xl. mill. scutorum neq; quā tot celsis & signa militaria cuncta quę in castris
capta erant ad centū lxx ad sellulē deferrentur. Tū in castra hostiū reditū ibiq; omnis
ꝓda multa data. Inuicem certamina fortuna & falisci cū immuni essent fedus pe
tere absentatu coegit. Celatinos uāe exercitus; ꝓparatos ab romano utpe lignū
uertat bellū. neq; ita rei gestę fama ualuę se fundit; tenuit. s. Ka chagmenses q;
legatos gratulatū roma misere. cui corone aureae dono quę in capitolio imouis
cella poneret. et fuit pondo xxv. cōsis ambo de sānitis; et uiphanis sequente decio insigni
cū laude domi; cū mēchito militari uoco haud minus tribunū celebre nomē quā
ē siluī erat. Capanos deinde suessanos q; audire legiones ꝓcanit. datū ut

ꝓsidū eo inhibita mutaret. Iuuentutē exercitationes ad cursum ceteraq; ad omnem usum militaris disciplinæ capua instruxerat omnium uoluptatū delenimentis militū animos auerat a memoria paternæ uirtutis imbuendo: exilia inhibuit. Eodē scelere ad omnem deditionis capuæ ꝓpensi illi eā antiquissimi coloribus adimplesse nequeunt merito suum ipsorum exēplum meruerunt. Curiam potius capuam agrum utaliæ ubertatem dignam agro urbe quæ necesse necessaria tutari possent. Quam uictor exercitus habet quæ suo sudore ac sanguine inde sanctæ depulisset, an æquum esset dedi cuiquam illa feroliæ fecunditate atq; amœnitate ꝓfruendam. Semiruta domos pestilentia atq; arido circa urbem solo uacuas. Aut urbe insidente labem crescentis mali fœneris quæ hæc agitata occultis curationibus; nec dum uulgata mœnia exilia inuenit nouus copis. C. marcius rutulos.

Cui capuana sortis punctum euenerat. Iunctus seruilio collega ad urbem relicta, itaq; cum omnia eadem gesta erant priusquam cōpta discordia haberet. Ecquisnam docet quippe quam grauis copis esset. dictator q. censor fuisset operum uacuus differendo spem quo cuique uellent exilii exequendi militarem impetum frustrari ruborem dissipati inde opprobrii. Anno post ꝓhibita natura duplicia enim erant pecuniarum urbes manuerant atq; capua exilia exercitum omnem. Collaxatis cogitationibus; dato quæ uim præsentia sedari exul educto mœstitia multitudinis quæ tot sanctæ habebat exercitum purgare remissionibus; turbulentorum hominum instituit. Nusquam erecta dicendo stupendum ceteri alios grauescunt ætate auctoribus, paruum ualidos quidam incommeatus metebant singuli primo deinde cohortes quæ quidam ab domo ac rebus suis hinc nascentes prospectum militarium usuum cuiusque alio mitterentur magna pars ablegata. Quamultitudinem exul alterum rome ꝓcorum: alias exulis figendo moras retinendo. Et primo quidem ignari ludificationis minime muta domos reuisebant. Postquam neq; reuera adsignatum primos neferme aliunquam capuana hinc nascentes. Præcipueq; exhis seditionis auctores mutauerunt primum admiratio deinde haud dubius timor incessit animos exilia sua emanasse iniquæ quæstiones iniudicia uicinorum singulorum supplicia impotentesq; crudelitatis exul iam acquirum inse regnum pessimos; hæc quæ castris erant occultas sermonibus seruorum curationis erectos arte exulis cernentes cohortium una cum haud paulum anxios reddit. Ad lucullos salutem angusto mœnia remanere admonitas exedit ad excipiendos quæ exul aliis atq; alius uicinitate dicitur causis inuitebat. Liuialido admodum numero romani erat nec quæ quam aduersa exercitus formam pristinum ducem decerat mœnia posita itaq; ꝓclamantes magnum albanum

c. rem nebat.

puenunt & subugo albe longe castra uallo cingunt. pfecto inde ope reliquũ di-
ei dempatore sumdo sententiis decer tant. nulli exp̃senob; sacis fidentes. Quẽ aũt
abroma posse exp̃ri quẽ patrũ aut pleb ẽẽ q̃ aut se tanto piculo scient offerat. Aut
cui exmuria insanientes exercẽ causa recte cõmittẽ. Postero die cũ ea dẽ deliba-
tio teneret. exp̃datorib; uagis q̃ dã cõptũ atculer. tatũ. q̃ntũ mansculano agrũ
colere urb honorũq; immemorẽ patriq; hic urgentes erat. Cui cũmlitq; magna
cũgta acte finẽ pes alẽ exsulnere claudus fecisse. rursus agere uitã dicul ãbraone
a foro constrauit. Nomine audito extẽplo agnouere urũ & q̃d beneuerarer acce-
rsuisser. S; parũ spei erat uoluntate q̃ equã facturũ. uã adhiberi acmetũ placuit.
taq; silentio nocte cũrectũ illeq; q̃d missi erant meretrices. Sõno grauẽ q̃ntũ
oppressũ nihil medũ aut impũ atq; honorẽ aut ubi restaret mortẽ nisequer et
denuntiantes in castra peraxer. impator extẽplo aduenientes appellatẽ insignia q;
honorisq; extẽrito subitoq; re miraculo deferẽ. & adurbẽ ducere iubent. Suo magis
indie impsu quã ẽ filio ducis ciuilis signis infesto agmine ad lapidẽ octauũ ma que
nunc apiaẽ puenunt. Issent ẽ festũ adurbẽ inuenire ẽta exercitũ ductatorẽq;
aduersusse. Oñ. uderũ corũ ductũ audissent. & mãq; eq̃tũ. Lemlũ manercũ
ubi p̃mũ inconspectũ uenẽ. Arma signaq; agnouere. extẽplo omnib; memoria
patriæ uasp mulsit. ñdũ erant tã fortes ad sanguinẽ ciuilẽ nec pt extẽta noueranc
bella ultraq; rabiẽ secessio absuis habebat. Itaq; iã duces ãmilites utriq; ẽgressus
querere a cẽlo q̃s; Quantus quẽ armoy & rã ppatria sacietas teneret nedũ aduer
sus puerã. Corũ omni caritate cuncs p̃capue milites & ante alios suũ exercitũ
ẽplexus a cẽlo q̃ p̃cessit. cognito & extẽplo haud minor aba duersarius uerecundia.
q uã absus silentiũ dacũ. Deos inq̃t immortales milites uros publicos meosq; abur
be p̃ficiscens ita adorauu uemãq; supplex popposci ut hi deuob ẽcor die pur ẽgtã
nũctoriã darent. Sacrs fiunt eritq; unde belli decus paruẽ. hmo pax petendaẽ.
q̃d deos immortales intẽ nuncupanda uota expoposci eãme cõpotẽ uota uos fa
cere potestis sine minisse uultis nuos insãno nec inuulsos si; in romano solo castra
habe. si illos colles q̃ sceruatis patriæ uitẽ. Sihunc exercitũ ciuũ uros sine copis
urm cui ducem auspiciaq; p̃ore anno bis leg—iones sãntiũ fudistis bis castra
in cepistis. Ego si oñ uderus corus milites cui uos nobilitatẽ beneficis erga
uos nunquis sensistis. nullus sup be nuos legis nullus erudelis. Sc. autem inomnib;

mes impus ⁊ me seuerior qua nuos. Nec ciuu geri ficiu sua urē. sicu ait mae stas sicu
honores subdere ispi potuer. Iseru nacti dspecu mei dederā. ea ætate ē siul actū adepe
erā ut potuer. ter es. xx. annos nat copīs ⁊ patrib; qq; fero ee. nsolū plebi qđ facti
ducū ue ēsiuli s graui squā tribuu auctas. Eodē tenore duo unsequentes ēsiulat
gessi. Eodē hāc impiosa dictatē gereē. utneq; mhos meos & patrie mē mlitet mtaor
quā nuos horreo ducere hostas. Ergo uos ⁊ pus ume strux ert as ferrū quā nuos ego
⁊ tunc signa canent ⁊ tunc clamor ⁊ pus incipiet. Atq; impat sidumcandē. uduce
nanmū qđ ū uduxer patres auq; urī. nulli q̄ sacrū montē secesser nln ⁊ postea auen
tinū ⁊ sedē expectare dū uob singul utoli coriolano macres ēnugesq; ermb; passis ob
uge aburbe uenare. Tū uulscor legiones q̄ romanū habebant duce quer uos romani
exercie nedestaret ⁊ impio bello. Tq̄ra q̄cūq; ⁊ tae loco seu uolers seu mutas constet
a. Sidumcandū erat. Tū tum ouss mos ⁊ recipio fugeri ⁊ ū honestas ēgū q; cui de
deri ⁊ quā pugnaueri ⁊ era patriā. nunc ad pacificandū bene atq; honeste mēp mos
stab. & ēloqui hui salutari ⁊ mēpres fueri. postul atae aeq; & ferte. quāquā ut inq̄t
standē. potus quā impat mēnos ēleram mani. Ē. q̄ntus ⁊ plenus lacrumarū ad uos uer
sus. Meq̄q; mge mlitet siq̄s mei usus ē meliorē pacē quā belli habeta duce. nēnū
lla mula seu sāns romani uerba fee ū. copīs. ūr impator militet. ei auspicia
puob exptā nolte aduersus uos uelle expiri q̄pugnare ent uob cū infestus & alios
duces senat habuit q̄ maxime uob suis mlitib; parceret. Cuplurmū uos impatori
ūro credere ⁊ eū elegie. Pacē & iā q̄uncere possuolunto q̄d nos uelle oportet. q̄ omis
sis ira & spe fallacib; autorib; nosipsos nīraq; omā cognite p mtam fidei; appbantob;
clamore cuncta. Eq̄ntus ante signa p gressus impune stae ducatoris militet fore dix
O raut utcauſā miseroy eumū suscipet suscepta q̄q; eadē fide q̄rē. Administrare solitē
ēt aueret sibi sepuati ml nl cauere. Nolle alibi quā in innocentia spē habe; mlitib; ca
uendū q̄d apud patres semel pleb ierū legiomb; cauāsit. ne fraudi secessio ēt. q̄ntio
ēlaudato Ceteris bonū animū habe ussis ductator cuncto a durbē reuocē. auctos
rib; puerib; cultu adpti mluco pullumi nec au mlticū fraudi secessio ēt. Oraut & iā
bona uenia q̄ritet ne ⁊ ea rē loco seruo cuiquā exprbraret. Lex q̄q; sacrata mlitu
ris latae. nec uū mlitet scripta nom nisi ipso uolente deleret. & adducta q̄ legi ne ⁊ si ubi ū
mlitū fuisset. postea ordinū ductor eet. ⁊ id ppē. Salonū postul atae abeuntes q̄
alēnis ppe annis & ter. Mat & pni centurio erat quē nunc pmupili appellant. nec inter

multe fe erant qd sēp aduersat nouis ēsiliis fuisset. & ne par accepsi eor eēt ablatu lis fugi
sent. Ita q; cū hoc unū ppē salonīū absentiu ñ imparet. Tū salonius obtestat. sc. ne suū ho
norē plurisq; cōcordiā cuncta sl æstimarent ppulit ut id q̄q; ferret. æquae impotens
postulatū fuit. ut de stipendio eq̄tū merebant aūt. ut aūt triplex ea cēpestate aera
demerent. qd auersati cūnationi fuissent. Præt hæc in uemo apud q̄s dā. L. Genucū
tēp sl tulisse ad ple ne fenerare liceret. Id ēē alius plebisciti sl cautū ne q̄s eundē ma. c.
ntra decē annos caperet. Ne duos magistratus uno anno gereret utq; liceret cōsis
ambos plebeios creari. Quæ si oīa ēcessat plebi apparet haud paruas ures defec
tionē habuisse. Alius an ualuīt; p dictatorē ualerū dictū sed per cōsis
omnē rē actā. neq; ante quā roma ueniret. si rome eā mulctā cudinē cuncto; adar
ma consternatā ēē. nec uinci q̄ nullā si ñ metes. C. mabilu nocte impetū facti. Cūq;
ā cunctis cōprehensū ut dux fieret. Inde ad q̄ritū Lupi dē pfectos loco muneto ēsedisse.
nec abducib; ñ ratione ēcordiæ orta. Sq̄ reperiet cū iacē armati exercitē pcessisse
salutationē factā. & p mixtos dexteras ungere accōpletu ñ sine lacrimantes multes
cepisse eos eosq; cōsōlāt. cū uiderent auersos ad unicatione militū animos retulis
se ad pacē ut res decordia reconciliandā. adeo nihil pē quā seditionē fuisse. Cāq; cōpo
sitā ut ex utriusq; rerū auctores constat; & huius fama seditionis & fusce pti cōsānitab;
graue bellū alioq; ppl os ab romana societate auertit. Cēpē latinos. ut fidū ā diu fœ
deris puer natos. etiā sectam noxiam q; finitimā ecolonis romanis meursione subitæ depo
pulati sunt. EMENDAVI NICHOMACHUS FLAVIANUS TITI
LIVII TER PRAEF URBIS APUD HENNAM. AB URBE CONDITA. VICTO
RIANUS UC EMENDABAM DOMNIS SYMMACHIS. EXPL LIB VII.

INCIPIT LIBER VIII.

Iam consules erant ep lautius lucius emilius manercus. Cū se ea minor bona q; roma
nis tatis fectionis puer natos cū querimonius accepte claudius uenier. Volsco;
rū exercitū duce anciato pplo ēsedisse ad latinū ad latiē. uerū q; bellū plautio
sorte uenit. Prius ad pueni pfectus ex cēplo acie ēfluxit. huius magno certamine deinte
a hostes oppidū capti retinuit q; puer natos; plures ualidos impositos agri partes duc ad
empte; Inde uictor exercitū ētra antiates duct. ubi magna utriq; cede acto; plū
furo. sed cū pestes eos neutro inclinata spe dimicantes diremisset. romanus nihil eo certa
mine ea ambiguo fessi imposterū duē plū parare uelsci recessere; q̄s uires in acie amisse

haud quaquã idem animi aduersandũ periculũ futurũ nec ꝓcul arcũ agmine crepidos
saxaq; acparte impedimẽto corpora cũ incastris inuentaq; ea lue maxi clarescẽte ꝑsul dix.
finesq; hostiũ usq; adhorã martiamã depopulat. Aceri ẽsulã æmulo ingresso adbellũ
agrũ ñcastra sãnitiũ ñlegiones usquã oppositæ ferro ignuq; uastantẽ agros. Legati sã
nitiũ pacẽ orantes adeunt. Aq; rejecta adsenatũ potestate facta ducendi positas fero
cib; animis pacẽ sibi abromanis belloq; uti. auersus sicienos pgressus. quesse eo usq; pe
cturos qdnaminiuriã. ꝑsus ecundis suis reb; ñaduersis utcãpanis uenissent. & aduersus sicie
nos sumerent arma suos sẽp hostes. ꝑsus nũquã amicos æquos nec utsãnites inpace amicitiã
nec utcãpanis auxiliũ inbello pgressurus. ꝑsecundatione ẽentis cũ depo
sitas sãnitiũ. T. aemilius. ꝑsus sãnitib; responsum nec æquum ppetua cũ eis amicitia ẽre
ꝑ romanũ stetisse nec trahi æquum ipsos belli culpa sua ẽre acti redditi cepere ut amici
tia deintegro rẽcolẽt qd adsicienos attineat nihil intẽdi. æquum sãnitis ppto pacis
belloq; libũ arbitriũ fecisse. foedere icto cũ domũ reuertissent exẽplo inde exercitus romani
deducẽt annuo stipendio. xxx. ũ æris frumto accepto qd pepigerat ẽsul ut tẽpus indicius
daret qd legati redissent sãnites copias. sdẽ ab; usi aduersus romanũ bellũ fuerant
ẽra sicienos ꝓfecti. haut indubia spe erant maiore urbe hostiũ potiri. unde cũ absidi
ones decreto pius adromanos coepere fierẽ. Deinde posquã patres uterer amẽt ulterio
que candẽ necessitate expssã aspernabantẽ adlatinos cã sua sponte arma mouissent
tẽ. necãpani eodem adeo mutuæ sãnitiũ quãbeneficii romanos memoria ꝑsentia ce
rerat. misse armis abstinuere. exhis coppiis unã ingens exercitus duce latino fines sãnitiũ
ingressus plus populationib; quãpliis cladiũ fecẽ. Et equã quã superiores certami
nib; latini erant. haud mutauere. nec sepius dimicandũ foret. agro hostiũ excessere.
ad spatiũ sãnitib; datiẽ romã legatos mittendi. Quicũ adissent senatui æquos
ad eadẽ se foederatos putaq; hostes eẽnt. passi pcib; infimis pcere ut sufficeret
romanis uictoriã quã sãnitib; excãpano sicienoq; hostes eripuissent.
Neumeri cãpanis se abrigna adsumis ppli smerent. latinos cãpanosq; si sub dictatore
ꝑsus eẽnt ꝓpulso arcerent sãnites agros. si impũ abmuerent armis coercerent.
Aduersus hæc responsũ anceps datũ qi fateri pigebant inpotestate sua la
tinos cã ñẽre timebantq; nearguendo abalienarent. Cãpanos aliã ẽditionẽ
ẽe qñ foedere si pdictatore infidẽ uenissent. Itaq; cãpanos seu uelint seu no
lint æquos; infoedere latino nihil ẽre. qd bellare cũ gb; ipse uelint plus beatẽ.

qđ responsū sic dubios sānates q̄dnā factur ū romanū censerent dum sic. Ita cāpanos
metu abalienatos latinos uelut nihil iā nō ecedentes; romanis ferociores fec. Itaq;
pspectiē aduersus sānates belli parandi crebra cōsilia incendentes. Omīb; ēsul sānitib;
mēse p̄cipes occulte romanū coquebant bellū. hunc q̄q; aduersus fratores suos bello
cāpanī aderant; quāquā oīa denuntiantia celabant. Prius quā mouerent romanu
tolli ab ēgo sānitē hostē uolebant. tam p̄sidā p̄uatis hospitiis necessitudinib; q; cūme
tos incepta cōiurationis ei romā emanar. Iussisq; ante cēpus ēsulib; abdicare se magis
tratu q̄ maturius nouo cōsib; aduersus tantā molē belli crearent. Religio incessit ab
eis quos immunitū impūnē fec. comitia haberi. Itaq; nē regnū in trāsiū duo nē reges fuere
nō. uaderuis ac nō. fabius creauit cos tertiū. m. liuiū tertiū q̄tū trāsiū. P. decium murē. Eo an
no alexandrū epiri regē in talia classē appulisse constat qđ bellū si p̄ma fatis, pspa
fuissent. haud dubie ad romanos p̄uenisset. Cadē ętas rerū magni alexandri est
quē sorore hui or tū in alio tracie orb municipiū belli uinuenē fortuna morbo extinxit.
Ęrū romanū & si defectio socioꝝ nonnihil eos tum haud dubia erat tam tāquā de
sānitib; ñdese curā agerent/decē p̄cipes latinoꝝ roma euocauer; q̄b; im
perent. q̄ queuellent. P̄ores cū duos latiū habebant. L. annium setinū & L. numisiū
ceretanē ambo ex colonis romanis. p̄s pē signa uelut arus q; & ipsas colonias romanas
uolsci & iā exercitu ad arma erant. Cos nominati euocari placuit. haud quāquā du
biū erat sup̄ a re acciret. Itaq; cecilio p̄s habito p̄ores quā roma p̄fiscerent cau
catos se ablenatu docent romano. & quę acturi in senatu credant. q̄dnā ad ea respondē
ri placeat refer. Cū aliud alii censer. cū animus quāquā ipse ego recuso q̄d respon
deri placeret tam magis ad summā rerū maru panere arbitror. q̄d agendū nō quā
q̄d loquendū sit facile erit explicatis ēsilius accōmodare reb. uerba. Nā si ea nunc
subumbra foederis ęq̄ seruandē pacis possum q̄d abē cū p̄tas fidem sinis romanoꝝ solū
si sānitū q̄q dicto pareā. respondeam q̄ romanis. p̄o ubi uenerunt ponitur sar
ma. Sin aut tandē libertatis desiderū remordet animos si foedus ē si societas eq̄tatis
uis ē. si ē sanguineos nos romanoꝝ ēe. q̄d olim pudebat nunc ętari licet si sociat ullis exer
citus usē. q̄ duncto duplicem uires suas. quē secernere ab se ēsul bellis, ppius ponen
dis sumdis q; nolunt. Cur nō ma eq̄nē. cur nā lē ablatum cos. dat. ubi par iurū ibi
& impii par ē. est q̄ dē nob hoc pse haud nimis ā plū, q̄ppe cēdentib; romā caput la
tio ēe. si uis amplū uideri posse. Diuina patientia fecun atq; usi q̄ndo umquam

Primidg

ēsociandi impiusin pande lib catus tēpus optastus. en hoc tēpus adē & ur tate una &
deum benignitate uob datū tēpta stus p.tientiā negando mlitē. ꝙs dubitat exarsisse
eos cūplus duconcoꝝ animoꝝ morem soluerent. Fauler tamñ hunc dolorē. bellū nro no
mine cūpelignis gessim ꝙnentoꝝ. ꝙdem finū nob pnos tuendoꝝ usi antea dabant.
nihil mtcesserē. si dicunos urfidē receptos cāpanos absē adnos defecisse exercatus nospa
rare aduersus sāmites foederatos suos auchet. nec moua se aburbe. unde hec illis tan
ta modestia. nisi aconscientia uirtū & nrārū & suarū. Idoneos auctores habeo queren
tib; denob sāmtib; Ita respōsū ab senatu romano ēe. ut facile appareret. nec ipsos ꝙdem
rā postulare. Vel latū sub romano impio seruisse pate m postulando. eo ad illu uob ta
cta ēcedunt. Siquē hoc metus dicere pibet. Ego ipse audiente non. PR. m senatu q; fi uo
ue ipso ꝙ capitoliū incolue pfector. medicaurū ut si urfoedere a societate ēe uelint.
Consulē alterū ab nob senatꝰq; pur tē accipiant. hec ferociē nīsi audentia solū si pollicenta
clamore & absensu omīs p muser. ut agerent dicerentq; querer. P nominis latini fideq; sua u
derent. Vbi romā uentū in capitoliu ea senatꝰ data sē. ubi cūc. nullus cōs egressus
cūeis ex auctoritate patrū ne sāmtib; foederatis bellū inferrent. Annuis tā quā uic
tor arm̄is capitoliū coeptisset. nī legatus aure genitū tutus loquerē. Tēpus erat mātr
tute manlius q; p.c. tandē rā uos nob cūnihil pumpio agere cū flore mitissimū deū be
nignitate nunc latiū arm̄is uirtq; sāmtib; bello uicos sidicinis cāpanisq; socius pune
ri ut nulsem aduncet uideretis. Colonias q; uirtis latinū romano fraudisse impu.
Sqñ uos regno impotentia finē ut ponatis ñ inducetis in animū nos quā quā armis posse
sum adserere latiū in libratē. sanguinitatu tamñ hoc labm ut ēditionē pacis ferant
æqs utrisq; qñ uter q; æqñ diis immortalib; placuit. consulē alterū roma alterū ex
latio creari oportet. senatꝰ pur tē æquā exutraq; gente ēe. unū ppm unā rē pfieri
& ut empti eadē sederet. Ideq; omīb; nonñ qñ ab alter utra parte ēcedi necesse ē. q tuerit
bene uertat. Sic hec sane patria futur. & romanu omīs uocem force ita accidat ut pa ē
fortune huius & romani ēsulem. manlium habeat. Quod deo nīcem ut ita ut sentia dem̄ pē.
cepisset ut absente homine legem accipere gladio cunctū in senatū uenturū se ēe pula
dicerent. Vbi quē tūq; in curia latinū uidisset sua manu interēpturū. & cū uersus ad cōsu
lem uultū. Audi iuppr hec scelera mātr audire uis fisq; peregrinos. cōss. & per eam ñ
senatū uicino iuppr augustoq; templo capitol atq; ipse oppressus ui sit ruinis. hec ne fore ea
Tullus romanꝰ rex cū albanis puerib; uirtis latinis hec. L. tarq̄nius uobcū postea fec.

nuente unnc̄ pugna apud regillū Lacū. adeo ⁊ dei ⁊ hūn ueterū uirtutū ⁊ beneficior
mm. Ergo uos oblati estis cōsulis uocē subsecuta puerū indignatio eēt. Sed dū memo
ruc aduersus creb⁹ imploratione deū ⁊ testes foederū sepul⁹ inuocabant cōss. uocē
a nō spernenā numina iouis romani audita. Certe cū cōmot⁹ ira seuestabulo cēpli ex
cato gradu properet. Lapsus p gradus caput graue offenso impactus imo uētre laxo
uelopiret. Examinatū auctor est q̄m nōnulli m̄ ꝙq; incerto relicēre. Sic inter foederū
ruptor⁹ testationē ingenā fragore celi procellā effusā. Nā ⁊ uera ee ⁊ apte adre
psentandā irā dūficā poss. Tor q̄t⁹ missus absenatu ad dimittendos legatos ciuī
centē animū uidisset exclamat ita ne ppto patrib. que audita uox parīe sit. Bene
habet di pū mouere bellū cēleste nūes magne urbi. Haud frustra pacē
deū hominū hanc sede saeculum. q̄d cessatis quirites uos q; pc. arma capere dus
ducib; sic stratas legiones Latinor⁹ dabo quē admodū legatū iacentē uidetis.
A. dissensu ppli excepta uox ēsulis tantū ardoris animis fecē. Vbi legatos ꝙsi
scentes magistratuū magis q̄ iussu coss ꝙsequebant quā uis gentiū abiram
pe uq; hominū regeret; Consensit ⁊ senat⁹ bellū coss q; duob; scriptas exer
citib; pmarsos pelignos que ꝙfecti adiuncto samnitū exercitu ad capuā q̄
Latini socii q; cuenerant castra locant. ibi inq̄ete uetq; coss eadē dicā uisa
species uiri maioris quā p humano habitu augustior⁹q; dicentes ex una acie im
patore ex altera exercitū dus manib; matriq; ore deberi. uictus exercitus
impator leg— ones hostiū supq; eat sedeuouisset. ei ppli parati q; uictoriā
fore, hos ubi nocturnos uisus mēse coss. ēculer. Placuit autem inde deū
matrē uictum⁹ cedi. simul ut si ex ea eadē que somno uisa fuerant portenderēt
alte ut ēsulū facta impleret. Vbi responsa aruspicū uisi deum ira animo tacite
religionū egriuer. Tū ad hostes legatis tribunisq; ēmpis deū ppla exposites.
nemor⁹ suo luctu ira coss exercitū mace ērent. ēparant inēse ut abuersa tur
ba cedere romani exercitū coepisset. Inde se cōs deuouere p Pōr. q̄ritib; q; agri
tatū ⁊ rā mēsilue ut si q̄ndo unquā seuō ullū impio bellū administratū eēt. Tunc
uti disciplina militaris ad pristinos redigerē mores. Cum ā acuebat q̄d aduersus
Latinos bellandū erat. lingua moribus armor⁹ genere instituti. ante oīa mili
tantib; egregiantes militares militarib; centurionib; centuriones tribuni tribunis equites
collegia eque insidē manipuli p mixti fuerant. p hanc neq; errore militē capere

Marsi. peligni

G

Latini inde

uero

edicunt coss. neq; extra ordinē inhostē pugnaret. Forte mēcceteros turmarū præfectos q; exploratū inomīs partes dimissi erant. T. manlius ēsulis filius sup castra hostū cūsuis turmalib. euasit. Ita ut uix celu uictu abstractione pxima abesset. ibi tusculani erant q; equestē sperat gemī metus ut cū genere mē suos cū fama. Clarus. Isubi romanos eq; estē insignēq; mē eos pcedentē coss. filiū nāomīs mē se utq; illustres uiri nouerant cognouit. Cuneat turma romam cū latinis socius q; bellū gestum ēstus. q; dū ea coss. q; duo exercit ēsulare es agentē. Ader ī tempore. Manlius mq; ac cū aderet ut ppiē ipse foederū auob uiolatoy testis q; plus poterat pollecto: sua dregillū lacū a dsacietatē ūram pugnaūm. hic q; q; efficiem pfecto nemmis acies uob & ēlata signa uobcū cordi essent. a dea gemī puelū abstus eq; puectus. Vtne g dū dies ista uenit. Quam magno conatu exercit mouerat mē ea cum se ēgredi meā ut nro duoy rāhinc euentu cernat. Quantū equest latī romano prestet. mouet ferocē animū uuens seuīra seu dedecor tanch certaminis pudor. seu mexsuperabilis uis facta. Oblitaq; impū patrū ēsulūq; educa pcepsa dud certam agrē quo uīceret animu ceret. audmultū mēcēt. eq; ab: ceteris uelud T. adspectaculū sub mota spectao q; duacu mē iacebat cāpi a duersos ēcurrantē eq; & cū infestis cuspidib: ēcurrissent manlii cuspis sup galeā hostis maecu transcurucē eq; elapsaē. Cū reū acies deinde eq; cū por aditerandū ita manlius ēsur rexisset. Speculū mē aures eq; fixa adcui uulneris sensū cū equis pomb: pedib: erectis magna ui caput q; ter ex cussit eq; quē cuspide parmaq; inmixcū tollentē se abgrauat casu manlius abiugulo ita ut costas ferrū emineret ēq; adfixit spoliisq; Lectis adsuos reiectū cū ouante gaucho turma in castra atq; inde adpatrū adpatrē tendit. signaq; ut facta furiaq; laus arpoema merita cēt. Vtme omīs inq; pāt tuo sanguine or tū ue referrent puocat equestria haespolia capta ex hoste celso porto. q; dubi audiunt cōs ubi audiunt ex templo filiū auersat ationē classi co adhuc cari uisse. Quarubi frequens cuenit: q; indoq; inq; tu. T. manli neq; impū ēsulare neq; maiestatē patriā uerē aduersus ecce tū nīm extra ordinē inhostē pugnasti. q; nātū ante fuit disciplinā militarē quam stare. Adhanc dē romana res solusti. meque meā necessitatē adduxisti ut aut rei pūm aut me meos obliuiscendū sit. nos poenis nro delicto plectem quā es. p. tanto suo dāpno nīa peccata luat. Triste exēplū si; inposterū salubre uniuersis erit.

Meq; dem cū ingentes animos ad libertatē: tū specim istud ut tutas deceptā uana ima

gine decoris mē mouet. ¶ cū aut̄ morte sua sontiendā sint Consulū impia aut̄ impunitate imperiū abrogandā nec te q̄d̄ quicq̄d mē mī sanguis sē recusa re censeant q̄ disciplinā militarē culpa sua p lapsā poena restituat. i lector de liga adpulū: Quum mater omīs tū atrei impio necatē quā unde q̄sq: dis tractā cernen tes secure mea magis quā modestia q̄uere. Itaq: uelut̄ emerso ab admiratione animo cū silentio defixi stetissent repente postquā cruce cessa fusus sē cruor cū libero equestu coorte uocesq: ut neq: lamen neq: exectationib; parceret. spoliatq: ē tectū nuentis corpus Quantū militaribus studiis fumus ullū ē celebrari potest structo extra uallū rogo ē remaret. Manliana q: impia nimpsentia m horren da si; exēpli q̄ trist̄ imposterū eēnt. fec tam atrocitatis p ne obsequen tiorē ducem militē & pē quicq̄d custodię ingiliq: & ordo stationū intentio ris ubiq: curę erant. ¶ multa mo & rā certamine cū desertū maciē ē. ea seue ritas p fuit. fuit aut̄ cunctis maxime bello pugna simlis. adeo nihil apud Lati nos dissonū ab romana rep. pē animo erat. clipeis antea romani usi sunt. Dein post quā stipendarii fuga scutatis p clipeis fecere. & q̄d antea phalanges si milis macedonicis. hoc postea manipulatī structa acies cepit ēe. Postremo in plures ordines instruebant. ordo in sex agenos militis. duos centuriones uexil larium unū habebat. Prima acies hastati erant manipuli q̄ndeci distantes inter se modicū spatiū. manipulū Leuis uicenos militis alia tra tarba scutata habebat. Leuis aut̄ q̄ hastā tantū ē esa iaculgerent uocabant. hanc p ma frons macie flore & gesi Leuis auuenū pubescentiū ac militū habebat. robustior inde ętas eodem manipulo. q̄b; p̄cipib; ē nom; hos sequebant̄ scutata omīs insignib; armis; hoc xxx manipulos agmīs ante pilanos appellabant. q; subsignis ū alii q̄ndeci ordines loca bant̄. ex q̄b; ordo uni q̄sq: tres partes habebat. Earū una quāq: p̄mū pilū uoca bant. tribq; exuexillis constabat. uexillū clxxxvi hominis erant p̄mū uexillū triarios ducebat. Cęteri ami militū spectate uirtutis. Sed m rorarios minus roboris ętatis facilisq; tū accessus minime fiducię manico & imposterema aciē recipiebant. Ubi hos ordines exercitus instructus ēt. hastata omnū p̄mū pugnā mouebant. Si hastata p̄fligare hostē nō possent. sede pressos eos retro cedentes inter uallū ordinū p̄cipes recipiebant, cū p̄cipū pugna erat. hastati sequebant̄. Triarii sub uexillis cōsidebant. Sinistro crure porrecto scuta innixa humeris, hasta sur recta cuspide mōra fixa

Rugida ac feroc sententia. T. mal ly adulus filiū sui

ut haud secus quã uallo septa inhorreret acies tenentes. Iam apud principes qq; haud sane pi-
ẽ. retro se referebant
pere eẽt pugnacũ ãprima acie Adrianos redisse referebant. unde rẽ Adrianos
redisse Cũlaborat̃ proverbio merebuit. Triarii ẽ surgentes ubi inẽ uallis ordinũ suo-
p̃ncipes & hastatos recepisse exẽplo ẽpressi ordines; uelut claudebant uã
uroq; ẽ tenenti agmine nã nulla spe post relicta in hostẽ merebãt. Id erat formi
dolosissimũ hosti cui relictos in secum nouã repente acie exurgentẽ aucti
numero cernebant̃ cernebant̃ autẽ qtuor fere legiones q̃rũ singulis
pedituũ eq̃tib; insingulas legiones trecenis. alterũ tantũ exLatino delectu adiecta q̃ea
tẽpestate hostes erant romanis. Eodẽq; ordine instruxerant aciẽ cũ nec uexil
la cũ uexillis tantũ in uersi hastati cũ hastatis p̃ncipes cũ p̃ncipib; si centurio q̃q;
cũ centurione sior dines turbati nẽcẽt ẽ currendũ sibi ẽẽ sciebat duo p̃mi pili ex
utraq; acie mẽ et iarios erant roman corpore haud q̃quã tatis ualidus cetti
strenuus in per tatisque militiæ. Latin urib; ingens bellator q; p̃m. notissim
mẽ se q; pares sẽp ordines duxer romano haud tatis fidens uirib; nã rome p̃mus
sũ erat abẽ sulib. ut sub centurionẽ sibi quẽ uellet legeret. qui autem tẽ eũ abun
destinato hostẽ tq; auersus acie oblat̃ ex centurione Latino uectorũ tulat.
pugnatũe. aut p cul radicib; uelut uu montat quum adueser inferebat roma
nu ẽ sules pusquã adducerent aciẽ immolauer. Decio caput locauersa frami
luam partẽ cesũ harus pex dicat̃ hostendisse. Alogn acceptũ dus hostiã ẽẽ. mal
lui egregie luisse. atq; bene habet mãt decussit subcollegã luctatiũe. instructas sic
ante dictũe ordinib; pcessere in aciẽ manlius dextero. decius leuo cornu pererat.
p̃mo uterq; utriss uirib; eodẽ ardore animoꝝ gerebãt̃ res. dein de ab leuo cor
nu hastati romani inferentes impressionẽ Latinoꝝ se ad p̃ncipes recepere. In hac
trepidatione decius ẽ sul. Oꝝ ualeriũ magna uece inclamat. Deꝝ mãe op
ualeri opuse. Age du pontifex publicas. Pop̃ romani prisci uerba q̃b; me
plegiomb; devoueã, pontifex ei togã p̃texta sumere iussit & uelato capite
manu sup togã admẽtũ exerta sup telũ sub pedẽtũ pernb; stantẽ sic deuouere. Ia-
nus iuppit mars p̃t q̃rine bellona Lares diui nouensiles di indigetes. Diq; quor
potestas nr̃or hostiq; diq; manes uos peco. ueneror. ueniã p̃ eo feroque uti
pop̃ romano q̃ritũ uim uictoriãq; p̃speretis hostesq; eor. q̃ritũ terrore formi
dine morteq; afficiatis. Sic ueb munere pro pop̃ q̃ritũ exercitu legio

ombꝫ auxilijs ſſq; q̄rtāꝫ legionesꝫ auxiliaq; hoſtiū meciū deiſ manib; telluriq; deuouēs,
h ac ita p̄catus lictoresꝫ ire ad tē. malluꝫ iubet marcireq; collega ſe deuotū p̄ exer
citu mittere. ipſe manetꝫ cincto gabino. armatusꝫ in quē ſe ilicet ac ſe in
medios hoſtes immittit. cōſpectusꝫ abutiturq; acie aliq̄nto augustior humano
uisu. huic ac telo missus praculū omīs deoꝝ ire q̄ pestē. a ſuis auersā in hoſtes fer
ret. ea omīs terror pauorq; cū illo latiusꝫ signa p̄mo latinoꝝ turbauit. deinde
in tota penē acie p̄uasit. Cuncta ſſimū id fuit. pauorē ac fugā hoſtiū
ſeq̄ denſus cū cōferent cadit. moraq; conſternato & cōuerſio exercitꝰ latini.
q d q̄q; eq̄ mutuā cē. ubi haud ſecus quā peſtifero ſidere icta pauebant. Vbi
ū corruit obrutusꝫ telis inde ita haud dubie conſternataꝫ cohortesꝫ latinoꝝ
fugā ac uastitatē late fecere. ſimul & romanus exſolutus religione animis ue
lut tū p̄mū ſigno dato cohortes pugnā integrā edidere. Nā & ora rapiebā
tur inter ante pilanos. addi deranteq; ut resꝫ haſtatiꝫ ac p̄ncipib; ordinū
genu dextero innixi mutū cōs ad cē ſurgendū expectabant. p̄cedente deinde
certamine cū alius alium hortando. multitudo ſuperaret latinoꝝ manipuli cōs auctore
duce ſuo collega. cū ut nullus falsq; erat lacerari ſe nimiusꝫ quā laudib; debitis. ſpe
ciatiſ tā memorabilē mortē cēt. publiceq; a dolentib; ante ſurgendi ītā
pus ſit repoſitꝫ cēt. Deinde melius ratus integros eos a dultumū diſerim ſeruari
accerſos ab nouiſſima acie ante ſigna p̄cedere iubet. Quibi ſubiere exē
plo latini tāquā idem aduersarii feciſſent. triarios ſuos exercituiq; aliq̄n
diu pugna atroci. cū & ſe metipſi fatigaſſent & haſtas aut p̄fregiſſent. aut
hebetaſſent pellerentꝫ ui tam hoſtē debellatū iāmq; uictumq; a dextrema
acie. tū cōs. triarii ſurgite nunc inq̄t integri aduersus feſſos memo
res patrię. parentūq; & cōiugū ac liberi. memores ēſulis. puīa ne coꝝ mor
te occūberet. Vbi triarii ēſurrexēre integri refulgentib; armis noua exurgunt
exercitu acies receptaꝫ inter ualla ordinū ante pilanos. Clamore ſublato p̄cipua la
tinoꝝ turbant. h Aſtaq; ora ferentes p̄mo robore uiroꝝ cecidere. p̄ualos manipulos
uelut mer mes ppe intacta euaſere. Tantaq; cede p̄rupere cuneos. ut ux
q̄rtā partē relinquerent hoſtiū. ſanctes q̄q; ſubructis; mortaſq; ſeul inſtru
ta p̄buere. ita ora latini exercitꝰ inde omīs ciues ſocioſq; p̄cipua lauſa belli penes
ēſules fuit. Quoꝝ alter omīs minas periculaq; abdere ſuperis inferisq; inſe unus uertit.

Alterca ut ante eo q; cōsilio mplio fuit ut facile ēuenerit ut romanos latinosq;
q̄ei pugne memoriā posteris traderēt. Utrusq; paratē. manlius dux fuisse.
ei futurā haud dubie fuisse victoriā, Latinā ex fuga seminariumq; ēsulē; Cas
tra sedm plū capta multaq; mortales ibi uiui oppressi maxime cāpani. Decii
corpus ne eo die inuenirēt nox quarentes oppressit. Postero die inuentū inter
maximā hostiū stragē coopt̄ telis. fumusq; & pulr mora celebrante collegā fac
tūē. Illud aduersus uidet̄ licere cōsuli dictatoriq; & p̄tor cōlegionis hostiū de
uouere ñtaq; se si quē uelit ex legione romana scripta cui deuouere. sit ho
mo q̄ deuotē mortē pbe factū uideri ni mortē. tū signū septē pedes alt̄. Ad
manus intrā defodiet. piaculū hostia cedi ubi illud signū. Defossū erit eo ma
gistratū romanū ꝯtendere fas ñ ēē. Sin aūt sese deuouere uolet sicuta decius
deuouit. Ni mortē. neq; suū neq; publicū duntū pure faciet. Quisese deuouē
re uulcano arma suue cui alii duo uouere uolet. hui ē. telo supq; stans cōsul
Ş caus hostē potiri fas ñē. sipotiat̄ mactas uouet auri lb; piaculū fieri. hāc & si
omnē diuum humanū que morē memoriā aboleant. Noua peregrina que omnia
plebs a patribus oferendo haud abreduxi uerb q̄q; ipsis ut tradita municipataq; s
referre romam. Postpluū demū factū sānates uenisse subsidio Expectato euen
tu pugne apud q̄s dā auctores inuenio. Latinos q̄q; ablatumo auxiliū. Dū deliban
do ter tēpus uictis demū ferri coeptū, & cū ā portas p̄ma signa & pars agminis ēet
egressa nuntio allato declade latinor cū cuersis signis retro urbē reduct̄. p̄tor ē
eor nomine milionū dixisse fer̄. ppaulu latina magnā mercedē ēē romanis soluen
dā. q̄ latinor pugne supfuerant multas tamen lb; dissipata cōsē munū ēglobassent
uesci. urbs est recepta culū fuit. ibi mēcius numicius impator eor. affirmando cō
munē uere martē belli utrāq; aciē pari cede pstrauisse. uictoriaq; non tamē
Ꝑ enes romanos ēē. cōcerā, puncas fortunā & illos gerere. funesta duo ēsulū p̄tor u
alterū parricidio filii. alterū ēsulis Deuota arde: crucidatū exercitū omnē. cesos
hastatos; p̄incipes q;. stragē & ante signa & post signa factā triarios. Postremo ran
restrauisse. latinor & siparte acie cisse copie sint tam supplemto uel latū, ppuls ēē
ut uulsos quā roma. Itaq; siue deditus est se ex latinis & ex uolscis pplis inuenaturē ppe
re exercitē reducturū infesto exercitu capuā ēē romanosq; nihil tūminus quā
plū expectaret sine opinato aduentu paulsiurū fallacib; litteris caesa latū

nomq; uolsciũ missis q̃ua q̃nuĩ fuerant pugne ad eredendũ temere faciliores
erant. Tumultuarius undiq; exercit̃ raptĩ conscriptus ẽ uem. huc agmĩ to-
quatus cõs ad ciuitatem intestinũ essã minatur nasq; is locus ẽ occurrit̃ pulsquã eis
tris locus caperet. sarcinis victriq; macerniũ ẽ erectis pugnatũ debellatũq; ẽ; adeo
eũ accise ressunt, ut ẽ sulu uictorem exercitũ a dep̃opulando agros eor̃ duces
ta dederent se omĩs latini. dedi—tionẽq; eã cãpanã sequerent. latiũ capuaq;
agro multatu latinus ager puernati addicto agro & falernus appli cãpani
fuerat usq; ad uulturnũ flumẽ plebi romane. Duodecĩ bina milia tino ingera
ta uicq̃drantẽ ex puernati cõpleuerent data. terna in falerno q̃drantib; & ĩ ãp
longinq̃tate adiectis; extra poenã fuere latinor̃ laurentes cãpanor̃q; eq̃tes. q̃
ñ defecuerant; Cũ laurentib; renouari fœdus iussũ. renouatũq; ex eo q̃d annus post
diẽ decimũ latinarũ. eq̃tib; cãpanis curules reddita rodata monumẽto uteret. aeneã ta
bulã. in de castoris rome fixer. Pedestrĩ q̃q; eis cãpanis pplis iussus pendere
in singulos q̃d amnis. fuere aũt mille & ducenti denarios q̃mos q̃drigenos q̃ĩ age-
nos; ita bello gesto pmiis poenaq; peũq; merito pluluti. Mallius romã redit̃ cui
uementi senores tantũ obuiã exisse constat. uulgatũ & tunc & omĩ uita deinde
auersata eũ execrataq; Antiates magrũ h ostiensem ardeatẽ solonũ meursiones
fecer. Mallius cõs q̃ ipse pualuerat diẽ bellũ exeq̃ negerat dictatorẽ. L. papirĩ
crassũ q̃ui forte erat p̃retor dix. Abeo magister eq̃tũ. Lucius papirius cursor dictus. in
hil memorabile aduersus antiates ab dictatore gestũ. cũ aliq̃t in ses statiua
magro antiata habuisse. Animo insigni uictoria decoratã potentib; pplis ad hoc ĕtiã
lũ alterius nobili morte alterius sic trucidata claro ad memoriã imperio succedere
cõs. tarquinius aemilius mamertinus. publilius philoneq; in simile materiã rerũ scripsi
aut suarũ rerũ aut parentũ m. rẽp. magis quã patrie memores latinos obuiã agri
amissi rebellantes in cãpis fenectanis fudere castrisq; exuer; Ibi publilio cui duc
tu auspicioq; res gestæ erant in dedi—tionẽ accipiẽte. latinos pplos q̃rũ ibi ui
uentius cæsa erat. emilius ad pedũ exercitũ dux. pedanos cuebat tiburs p̃nestinos
uelitrnusq; pplis. uenerant. & ablatiuo antiocq; auxilia. ubi cũ plus q̃dem supio-
romani ĕet. ad urbẽ ipsã pedũ cultiraq; socior̃ pplor̃q; uerbi adiuncta erant. integer
labor restaret bello infecto repente omisso cõs q̃ collega decretũ triumphũ
auchus ipse q̃q; triumphans ante uictoriã flagitator romã redit. quã cupiditate

Trifanũ.

Cãpi fenectanis.

offensis patrib; negantib; q; nisi p̄dō capto aut dedicto triūphū hinc alienatus absentia
æmilius sedatosis tribunatib; simulē deinde ēsulatū gessit nāneq; q̄ad fuit ēsul ex
minari apud pplm patres destitut. collega haud æquā aduersante. Quia ex ipse de
plebe erat. materiā autē p̄bebat ex minib; ager vlatino fal ernoq; agro malignē
plebi diuisit; Postquā senat' fimre impū ēsulib; capient dictatorē Dix̄. abeo ma
gister equū unus bruti dicit. dictatura popularis & oratorib; impatres ex inu
nobil fuit. & q̄d reliq legē secundissimas pleb. & sctā omīs q̄r reliq tenerent. al
terā ut legū quæ comitis centuriatis ferrent ante initū suffragū patres auc to
res fierent. tertiā ut alter utriq; ex plebe cōsul ueniret ut utrūq; plebeū fieri
liceret censor eret — retē plus eo anno dom accepit. Gallis abēsulib; adductatore
Quā exuictoria ex bellicisq; reb; fortis auctū impū patres credebant. Anno inse
quenti lucio furio camillo. C. menio. cōs. q̄nsignatius omissa res a emilio superioris anni
ēsuli expbrare pedū armis utriq; & omnū expugnandū adelendū senatus
fremit. coactoq; nouū cōs omīb; eā rē puer. q̄ficiscunt; vlatio. Is status erat rerū
ut neq; bellū neq; pacē pati possent. ad bellū opes deerant. pacē obagri ad ēpta
dolorē aspnabant. medius ēsulis standū inde bat. oppidis se tenerent. ne lacessi
tus romanis causā bella haberet. Et sicui oppidi obsidio nunciata est. undiq;
ex omīb; pplis auxiliū obsessis ferret. neq; tam nisi admodū a pauci pplis pedā
m aduersus saburr tes p̄nestinoq; Quos ager p̄p̄ferat pedū p̄uenire. Aricinos. La
uinosq; & uelitternos antiatib; uolsciis sec̄ iungentes ad sacrē flum maenus
impulso ador tus fudit camillus ad pedū cū aburr tib; maxime ualido exercitu mao
re mole quāquā eque p̄spero euentu pugnat. tumultū maxime repentina mē
plū eruptio oppidanor fec̄. nā pars exercit' cuersa camillus nō pulit solū eos
intra moenia; sed eodē & nā die cū ipsis auxiliaq; ex. pulisset oppidū scalis coepit;
placuit inde iā maiore conatu animoq; abunius expugnatione urb ad ipso
mandū lacū uictorē circū ducere exercitū nec quicquā ex. antequā expugnando
aut in dedition accipiendo singulas urbes lacū omne subegere; p̄sidiis inde
dispositis p̄cepta oppida romā addestinatū omnū ēsensu triūphū decesse
re. additus triūpho honos ut statuā equestrē eis rara illa ætate res in foro po
nerent. p̄pulsquā comitis insequentē annū cōs. renuarent Camillus delatus
pplis ad senatū retulit atq; ita disseruit. P.C. q̄d bello armisq; in latio agendū

fuit id nã deũ benignitate ac uirtute multũ ad fmẽ uenit cesi ad pedũ saluẽ q;
ſexercẽ hostiũ oppida latina ſ. ſamnũ exuolsis aut uicapta aut recepta
in deditionẽ ꝑsidiis tenentẽ urbis reliqua ẽsulẽ. ſm rebellando ſepius nos
sollicitarant; q̃n̄ m̃ ꝑpetua pace q̃ꝰ obtinea m̃ di immortales uouos ꝓcerent huic
ẽsili fecerũ ut sta latiũ deinde armis ſic inuicta manu poluerint. Ita q; pacẽ uob
q̃d ad latinos adtinet parare mꝑ uolui ut seruando ubignoscendo porestis. aut
aſ crudelitẽ ẽsulere in deditos uictosq; licet delere omne latiũ uastas inde soli
tudines facere unde ſocidi egregio exercitu ſmulta bella magna; ſepe usi es
aſ. uultos exẽplo maiore augere rẽ romanã uictos inuitate accipiendo ma
iora crescendi ſ. ſpem. Nã gdam suppeditare certe idfinitissimũ longe imputẽ
q̃d obscurent; gaudentes; nouarum opus est q; q̃d statuere placet cito ꝑpos
mẽ spẽ metũq; suspensos animi habeãt. Quicquid itaq; decreſ cum qua ꝓmũ ab
solui ẽllos animos dũ expectatione stupent seu poena seu beneficio ꝓcu
pari oportet. ꝓfirm fiunt efficere ut omniũ rerũ uob a dẽsulẽ dũ potestas sit.
Vrmẽ. decernere q̃d optimũ uob req; ꝑ ſit; ꝓpe ſ. senatꝰ relationẽ ẽsulis
desima rerũ laudare. si; cũ alios causa alia sit. Ita expediri posse ẽsiliũ di
cere ut ꝓmerito amisq; statuere sit. Deinde singulis nominatim referrent ꝑpes.
Relatũ ē; de singulis decretũq; Latinum si cuiꝰ data sacraq; fiunt reddita ei
eo uicedes lucusq; sospites ꝓmouis. Latinum municipib; cũ ſſ it. ett.
Arcem nom̃ tanq; expedam eo dẽ iure. Tuscolanum incuitate accepta;
tusculanis seruata cuiꝰ qua habebant eorũq; rebellionis a ꝓuincia fraus
de ꝓuincos uictores fuerit nunc uetera nos uetere scimus. Q. Q. Ita cum rebellas
sent grauiter seuitũ ẽ muri deiecta. & senatꝰ inde abductus. nusquã tamen habitare uetitũ q; cis taberim deprehensus ett usq; ad mille passũ clarigatio ett.
Neapolis quã ere ꝓlato si q; coepisset exercitum cinctã haberet. magnũ
senatꝰ colom missit q̃b; adscripta specie amq; frequentia uetere receperũ;
Tamen noua colonia missa cũ eo ut antiatib; mitteret si ipsi ascribi colo
ni uellent. naues inde longe abiecta; medicatusq; manu arrata ꝓpe ẽ. & ci
uitas data aburtes ꝓnestinaq; agro multata. Neq; obstrepens tamen rebel
lionis cõmune cũ aliis Latinis crimen si; q̃d medio imꝑi romani cũ gallis gentes
effrenata arma quondã ẽ sociassent. Caeritis Latinis ꝑpetua connubia cõmercia q;

exilia urē se ademer. cāpanus etiā honoris causa q. cūlacuis rebellare noluissent
fundanisq; & formanis qdpfines eor; data pacata quesēp fuisset una cum tarracinis
suffragio data cum agris suessulanisq; eidē iuris editionisq; cui capuā ee placuit
nauestanacatū parī mnaulia romanis sub ducte puratī vicensē rostrisq; earū sug
gestū in foro exercitū adornari placuit. rostrisq; idē plū appellatū. C. suppli
cio longo. ſ. aelio pēo. cōss. cū oma nōpes magis romanę quā beneficiis parta gra
bona pace obtinerēt vitēsidicinos. aurunconsq; bellū orti. aurunca arce manlio
cōs. Indedicionē accepta nihil ā ende moverant. eo perculi auxilii ab romanis
causa ustior fuit. si pusquā cōss. a urbe uisserat eni senat⁹ defendendi aurun
cos exercitū educere rem fama adferē aur. cos metu oppidū deseruisse. pfugosq;
cū augb; ac libis suessā cōmunisse quę nunc aurunca appellata. moenia antiq;
eor; urbē qua absidicinis deletā. obtē infensis ē sulb; senat⁹ quor; cunctatione
p dita socii ēent dictatorē duci iussa. ductus. C. claudius regillensis magistrū
eq̄tū. C. claudiū orē tatorē dix; religio inde inecta dedictatore. & cū augures
uno ore tū uderi dixissēt. Dictator magistra; eq̄tū se magistratū abdicar.
& o anno mundi ccclxxiii sus pecta p mo ppē mundiorē ustio culeū insimulata
D eande apud pontifices ab nduce seruo. cū decreto eor; ussa cēt sacris abstinere
familiaq; impōtare habe facco inclino una subtus adportā colliną dextra uiā
stratā defossa. scelerato cāpo credo ab incesto id eo loco nom factū. Cod. anno
que publius plnlo. PR. ſ. rumū de plebe aduersante sulpicio. cōs. q̄ negabat ratio
nē ei se habere rē face senatu cū insumis impis id nō obtinuisset minus impetra cen
dente. Insequens annus L. papirio crassio caesone duillio. cōss. ausonū magis nouo
quā magno bello fuit insignis. etrusci urbē incolebat sidicini finitimis
arma cū inxerat. uroq; plio ut sane memorabili duor; pplor; exercituū fuit
ſ ropmāte urbis. & ad fugā prior. & in fuga ipsa auctor fuit. nec tam omissa
ei belli cura patrib; q. tracens ui sidicinis aut ipsi mouerant bellū. aut mo
uenab; auxiliū tulerant. aut causa armor; fuerant; itaq; omī ope admisi
sunt. V. maximū ea tē pestate imperatorē. ōn. uale rū eorū cōs. q̄ rē ui face
rent. collega additus eorū. ōn. Aulus regulos. ne forte casu errare
parē ā sulb; ut extra sortē cor; ei ea prouincia ēet; exercitu uictore a supe
rib; cōss. a decepto ad scalis unde bellū orti erat. p fectus. cū hostes ab sup;

oris ꝺ̄ꝯ certaminis memoria quando clamore atq; impetu primo fudisset moenia ipsa
obpugnare ē aggressus; simulatq; dem ſerat ardor uetā inde cūſcalis succedere
admiſ uellent euasisseq; ēcenderent/eorum q; idarduū faceret labore mi
litū potius quā periculo pugere ꝯcepēū uolut. Itaq; aggerē ſumeri egit. turresq;
muro admouit. q̄rū usū forte oblata oportunitas ꝑuenit nāq; ·Oſ. fabius romanꝰ
cū pneglegentia custodū festo die uinculis rupeis ꝑmurū mētē opa romanor relu
gata adpimā muri reste suspensus manib; sedimisisset ꝑpulū impatorē ut uino epu
lis quelopteos hostes aggrederet nec maiore certamine capta cū urbe ausonesſ quā
acie fusi erant. ꝑda capta ingentē ꝑfidioq; imposita alib; reducte romā legiones. cōſs
exercūphaute. & nec alius exprēgte cēt ussi ambo cōſs à uersus sidemos ducere exer
citū ducatorē ante exse ēsulto comitiū habendor causa dixer. L. aemilū mamer
cum ſ. magistrū equū publiū plnlonē dict̄ dictatore comitia habente. cōſs. creatis.
T. Veq; usl. l. p. postumius & sibella purs cūsidiamſ restabat. Iam urbe beneficio ꝑue
nirent desiderū pleb decolonia deducenda calesi reuler. factoq; Sē. ut. ii. ingen
ti hominesq; scriberentē. iii. uiros colonie deducende agrō dando creatuer
caelonē duillū. T. q̄ritū Oſ. fabiū nouu deinde cōſs. uicerib; exercitu accepto
ingressi hostiū fines ꝓpulando usq; ad moenia atq; urbē ꝑuener. Ibiq; ingenti
exercitu ēparato sidicina & ꝑsi; pextema spe dumicaturi exiere inde bane & sānū
fama erat concitu ad bellū ductator ab cōſs exauctoritate senat ducē. P. corne
lius rufinus magister eqtū. M. antonius religio deinde necessitate eos creatos.
magistratuq; se abdicauer. & q. pestilentia insecutae. uelut omīb; eo uitio con
tracta. auspiciis. res ad mētē regnū redire. ab mētē regno inceptū deinū mētē regē.
Oſ. valeriū corui. creata. cōſs. à cornelius uterū & ēn. domauisse anni quillus reb;
fama gallici belli ꝓmulgatū ualuit ut ductatorē duci placeret. ductaſ. Oſ. papirius
crassus. & mag eqtū publius ualerius publicola. Aq̄b; cūdē ecē mentus quā ad
uersus finitima bella haberē. exploratores missi acuter q̄cta oīa apud gallos
ēe sānū dq; ā alterū annū aurbari nouis ēsilius suspectā erat. eo exagro sidi
cino exercitē romanū ñ deduceus. ceterū sānues bellū alexandri epirēsis inluca
nos orta. q̄ duo ꝓpti aduersus regē excursionē aquilo facientē fugnus. collatis
pugnauer. Eo certamine superior alexander. inter cū Q̄ nā de cui aurus supra
de cetera. pcessisse ꝑacē cū romanis facit. Eo dē anno cēsus actus. nouq; enues
censi crib; ꝓpē eos adduct. mucia & licapta censores addider q̄. P. plnlo ſp. postumio

romam facere accerrimi lege ab. L. papirio. p. t. le. lata qua cautum est ne suffragio de
ea re hoc anno dominus ageretur. gesta eo die sunt insequenti anno seu mox per uim et dolum seu hu
mana fraude fuit. M. claudio marcello. t. ualerio cōs. placuit postea quaerere mamma
lib; cognomen cōs. minuendo aeris pondere referre quaedam illud piaculum. praecipue hac
re est. quod dictum falso ex uenenis ablatos quos morbus intra annum pestilentia fecerat
sic expiari. cum res nec cum auctorum fide abrogaverint exponendae. cum more ceu
tatis similibus morbis eo die quo ferme omnes euenerant morerentur. ancilla quaedam ad quae
buendum uxorem aedilem curulem medicatum se causa publice pestis professae. si habeo fi
dem sibi datam ait. ne fraudum noxae inducium fabius esset. ire ad cōs. et ulcus adsena
tum referat. et sententiam ordinis fidem medicis datam. cum patres fraudem mulebri fraude cuncta
ne primo matronas. ea uenena quaerere. et si esset exemplo uetus manifesto deprehen
di posse. secuta medicem. et quaerentes quae dela medicamenta. et reducta. Aliae mulieres.
ab; inferum delatas. et lucina matrem. apud quas deprehensa erant. per matres
accitus duos. exercitum media urbe. et per gradus patriciae uterque; genus cuncta medicamenta salu
bria esse. et tenderent. abe fraudem. medicae bibere cum esse. ut se falsum commentum argue
rent. spatio adeo loquendi sumpto cum simul omnium res adeo exeat
reuelassent. ne aliud abnuerent. et illos bibere. epota medicamenta. se ipse fraude omnis
interiere. Comprehensae exemplo earum comites magnum numerum matronarum medicarum
exegit. Adeo tum. lxx. damnatae. neque debene ficus. uitae eadem rome quaestiones
fuere. et res loco habitae. capitales. magis mobilis; quae consecutae sunt similes usque. tanquam
memoriae annalibus; reparata. i. secessionibus; quondam plebis et urbem abducatur re
fixum alienatusque; discordia mens hominum compraecubo epotes sua fecisse dictatorem
clauum figendi causa creatum placuit creatus. cn. quintius magister equitum. l. vale
rium dictatorem clauo magistratum subdicauere. erratum est. papirius crassus iterum
l. plautius uenno ex quinto principio anni legatus exuolsos fabricium. et lucam roma uenere
rantes sunt in fidem receperunt. et sua munia armis defensi essent. se sub imperio p. r.
fidelium atque obedientium fuisse missi. ut absentium legati. de numero aequi sanitatis;
uterque populos finibus uinis abstinerent. uultuque; ea legatio mea qui pacem uolebant
sententes quique in dubio pacis erant. adbellum. eodem anno primum uinum cum socii fun
dauit dux. et ante fuit fundamenta uicubi uel uacua uel in dominio solum sed arcta roma
clarius. aedes fuere impalatio quae uacua prata diruptio aedificio publica
que solo appellata. aduersus huic ac uastante effuse secum norbanum que eorum

agrū. l. papyrius pfectus hauq̃ pcul castris ei ẽ sedẽ utr rubio nec uc uallo sctenere et
aduersus ualidiorẽ hostẽ sana constare mẽs; nec uel longius a castris dimicare et
animꝰ suppetere. uxorẽ extra portã castroꝝ explicati acie fugã magis retro
quã pluꝝ aut hostẽ expectare. milite sine ẽsilio sine audacia depugnat & ut leui
momento pcẽ ãbiguẽ uicẽtia breuitate ipsa loci faciliq; receptui mãppinqua
castra haud aegre militẽ. Amulta cede ẽ auctaꝰ. nec forte q̃squã ipso certami
ne pauci ut turba fugę exercitꝰ cũ in castra reuerẽtes cesꝰ primiq; tenebris pri
uernũ inde pcessũ. Agmine crepido ut mos est pontis quã uallo tuerent. ap
uerno plauciꝰ alẽ ẽsul pdatis passim agris pdaq; abactis magnã fundani
exercitũ in duo ingredientes fines senatꝰ fundanoꝝ occurrit. negant se pugnatrubio
sectãq; ei secutos pcatũ uenisse. sed pfundano ppto quę extra culpã belli ee. ipsũ u
trubiũ uindicasse. cũ receptaculũ fugę puerũ habuerit. ñ puerũ fundanos. puerum
q̃ hostes ppli romani quęrendos q̃ sequendos esq; ee. q̃ simul a fundanis a romanis utra
usq; putaq; nimemo. res defecerunt. fundus pulcer ee. & animos romanos & gratã me
moriã accepturos. cunctatꝰ orare se eos ut. bellũ abeunq; io ppto abstinerent. agros
urbẽ corpora ipsoꝝ cuiusq; & liberos suos impetrare. p̃s. ee fucuꝝ. obq; col
laudatis fundanis ẽsul literas q; romã missis in officio fundanos ee. ad puerũ
flexere; breuiq; aduersũ meos q̃ capitẽ cunctationis fuerant. ac eos scribę & clau
dius ad ccl. exercitus uictos; romã missos. eaq; dedicionẽ absentiũ ñ acceptã
q̃ degeneres. atq; humiliũ poenas defungi uelle. fundanũ ppli in censuerunt. puer
nũ duob; ẽsulatib; exercitib; cũ obsideret & alterũ cons. Comitiorꝝ causa romã re
uocat. cercere eo anno uerco primũ sacrum. nã pfimetos cura puer nati belli
tumultus gallici fama atroxq; inuasit. haud ferme ũquã neglecta patrib; exẽplo
gr cõss. primo l. Aemilius mamercinus & plancus eo ipso die hat. q̃ nalib; q̃ ma
gistratũ inier ẽpurare mẽs se. puniens si ullis mamercini cum gallico bello euenerat
scribere exercitũ sine ulla uocationis uenia q̃ opificũ q̃q; uulgus & sellularii
minime militare idoneũ genꝰ exercitꝰ dictatorꝰ uel osq; in genꝰ exercitus cũ actus aut
inde obuiã gallis ret. Longius discedi nec alio tenere hostes fallere et adurbẽ incen
dere in placuit. paucos deinde post dies sacra exploratores ei q̃ ex gallis p
uernũ omnes uersa uis duplex inde famaꝝ. Alii ut capta urbẽ utr rubiũq; uanũ
impetrasse uenisse alii pulsquã ulcima ad hiberet. ut ipsius uictoriã. cõss
cadecũ p̃ferentes p̃mississe ut uictores satis uanũq; absens tradituꝝ senatꝰ de utr rubio

fama

sellularii

puernatāb; ēfulauſ ēfulē. Plautū durauſ puer nu murīſ pſichoq; ualido impoſito
ad trūphū acerſit. utrubiū in carcerē aſſeruari uſſit quo ad cōs. rediſſet cūuer
berauſ necauſ aedes ſūſ quae ēent impulſio diruendas ſermo ſano cenſuerē eſecran
dās. Qdq; aeriſ exeſ redactāē exeo aeneo orbeſ facti poſiti in ſacello ſanuſ aduerſuſ
aedē q̄ ruūt. Deſenatu puernate ita decretū utq; ſenator puerm poſt defectionē
ab romanis tranſiberim lege eadē q̄uelim habitaretis ita decretaſ uſq; ad trūphū
plutarchi ſilentū de puernatāb; fuit. Poſt trūphū cōs. necato utrubio ſocioſq; eiſ noxę
apud ſatiatoſ iā ſupplicioſ naſcentiū tutā rationē de puernatāb; natuſ. Qm auctoreſ
defectionis inḡt merentaſ poenaſ & abdicis innocentibus; & cauob habent. pc. Quid placet
damnoxia multandine fieri eiſdem & ſimilē puniendę magiſtratuſ ſententiae quā
dandę tam cāuidentā puernateſ uicinoſ tāntāb; ēē. unde nunc nob incertiſſima puxē
quā mummii praetū mōnoſ illoſq; relinq̄ uelit cū ipſa ipſe reſ anceps ēēt, putauiq; inge
nū erat atrocius minaſue ſuadentib; tū incertiora oīa uentū ex puernatāb; Legatoſ
fecē magiſtratuſ unḡ natuſ ēēt quā pſentaſ neceſſitatis memor ... q̄ntēnogatē adq̄dā
triſtioriſ ſententiae auctore quā poenā merentoſ puernateſ cenſeret. Et ā maḡt quā
merentē q̄ſe libitate dignoſ cenſent; cui cūferoci reſponſo infeſtioreſ factoſ uideret.
cōs. eoſ q̄ante puernatū cauſā impugnabant. Vtipſe benigna mētrogatione
mutuſ eligeret reſponſū. Quod ſi poenā maḡt remittam uob q̄ lē noſ pacē uobcū
habituroſ ſpem. ſibonā dederetſ maḡt & fidā & ppāuā ſimilā haud dubitarnā.
t ūū minari nec id ambiguę puernatē q̄dā & illiſ uocib; adrebellandū incita
ri. Pacatoſ ppſoſ parſ melior ſenatus admeliora reſponſa trahere & ducere ur
& ubi uocē audirā. an ereduposſe ullū pplū aut hominē denq; mentē ratione
cui eū penitēat diutauſ quā neceſſeſſe manſurū. ibi pacē ēē fidā ubi uolun
tariā pacata ſint. neq; eo loco. ubi ſeruitutē ēē uelint fidē ſpandā ēē. In hac
ſententia maxime. cōs ipſe melinaut animoſ identidem adpinquitatem ſententia
rū ēſuleret. ſi ita exaudiri poſſet. aplurib; dicendo eoſ demū q̄ nihil pē quā
deliberare cogitent dignoſ ēē q̄ romanā fiant. itaq; & ſenatuſ cauſā obtinuere & ex
auctoritate patrū Latū adpplm ē. utpuernatāb; curiaſ daretē. Codē anno
anxur. trecenta incolōna miſſiſ bina iugera agri acceperē. ſecutē ann nulla re
belli domue inſignis. p plautio p culo. p. cornēliuſ capula. coſſ pē quā. qd
fregellaſ ſegnitiorū iſ. ager. deinde uolſcorū fuerat colonia deducta. & pplo
iuſſerat io data. A ōn. flauio infumere materiſ. Erant q̄ſpectē honorande

parentes meritā mercedē ppto solutā intĕptarent. Q deū die dicta a bellis; communē stupre matris familiae absoluisset. data uisceratio inp̄tā uidta igr̄am honoris xtā ea causa fuit. tribunatu que plebi. px̄imis comitiis absentib; p̄rogatiuā. Prefertur palepolis fuit aut̄ peuclide ubi nunc neapolis sita. Duab; urbib; ppls idem habitat cū ipsi erant oriundi cumani chalcide euboica originē trahunt/ et ab eis q̄ aduecti ab domo fuerant multa honora mutuati sibi q̄d accolunt potuere: primo insulā senariā & pithecusas egressi. Deinde mētanentē ausi sedes transferre. hanc cuncta cōsurgunt urbē: cōsentiū infide aduersus romanos societati fretā siue pestilentiae Quae romanā urbē adortā nuntiabat fidens simulta hostilia. Aduersus romanos agrū campanū falernūq; incolentes fetiales. L. cornelio lentulo que publilio philone iterū cōs. fecialib; palepolī adire repetendas missis. cūrelatū ēt agrecis gente lingua magis strenua quā facta ferox responsū. ex aui doritate patrū ppls palepolitanus bellū fieri iussit. mē cōss. puritas comparatas belli greci p̄sequendi publio euentū. Cornelius alter exercitu sāmitib; sic̄ semouerent oppositus. fama aūt erat defecturos cāpanorū imminentes admoturos castra ubi opportunū ursū cornelio statuia habere. abiturosq; cōss. exiguā spē pacis cū sāmitib; cercior fit senatus. publius duo milia polianor. milites & q̄tuor sāmitū magistratus nolanus cognitib; quātū uoluntate grecor. recepta palepolēmis erat rome compti. cornelius dilectū Inducit ama gistratib; uniuersūq; sāmū erectū acuicanos pptos p̄ guernatē fundanūq; & formianū haud ambigue sollicitari. ob hanc cū legatos mitti placuisset. p̄ius ad sānites quā bellū fieret responsū redditū absānitib; ferox ultro incusabant uiuri as romanor. neq; eo neglegentius ea quae ipsis obicerent purgabant. audullo publico cōsilio auxiliove uiuari grecos. nec fundanū formianū ue ase sollicitatos. q̄ppe minime pertinere se uirū suarū sibi bellū placeat. Caere ñ posse dissimulare egre pati cuncta sāmitū q̄d fregellas ex uolsois captas diruta q; abse restituerit romanus pptus. colonāq; in sāmitū agro imposuerunt quā colonos fregellas a pellent. ea se ēt umeluā uiuriāq; nisi hi abhis q̄ fecerunt dematē ipsos omnia unde pulsuros ēe. romanus legatos addiscepta ndū eos adcōmunes socios atq; amicos uocaret. Quid pplexe agiri inquit: mira certamina romanū iuuenta legatos. nec hominū q̄squā discepta tor sic̄ put̄ cāpanus. mq̄ ēt ur rendue arma ēcōmunis martis belli ducere: pinde intĕ capuā suessulāq; castra castris

Enaria · y pitecus

Nola · palepolis

ẽferam & ſãm romanã nempe ītaliã regat decernam. Legata romanor cũſe nonq
hoſtis uocaſſent; ſiq imperatores ſui dixiſſent īturos ẽe reſpondiſſent iã publilius mẽpu
le poli nẽpoliq loco oportune capto diremerat hoſtib: ſocietatẽ auxiliu mutuu
q aut eſq: locus ſpmeret mẽſe uſi fuerant: Itaq; cũ & comitior dies inſtaret & publiliũ
imminentẽ hoſtiũ muris auocari abſpe capiendę inchoatũ haud rep ẽt accũ cũ
tribunis ẽ adpplm ferrent ut cũ publius philo ẽſulatu abiiſſet. pro. cõs. rem gereret
q ad debellatũ cũgreſſus ẽet. L. cornelii q nec ũ q dem inſanũ iã ingreſſũ reuocari
ab impio bello Placebat litteras miſſe ut dictatorẽ comitior causa diceret dixe.
M. Claudiũ marcellũ abeo magq eq̃tũ dicẽ ſpurius poſtumius nectam abdic
tatore comitior habita q uitio nec creatus ẽet inauſpicatione uenit. ẽſulq augures
uitioſũ uideri dictatorẽ pnuntiauere. eã rẽ tribuni ſuſpectã infamẽq: criminan
do fecere. Nã neq: facile fuiſſe inuentu noſcere cũ cõs. oriente noctẽ ſilentio di
ceret dictatorẽ. neq: abcopis. cuiquã publice priuatiue decorare ſcriptũ ẽt
nec quẽquã mortaliũ exterare q ſe uidiſſe aut audiſſe q dicat. Q fulſpiciũ dari
meret neq; augures dimicare rome ſedentes potuiſſe. q dincaſtris ẽſulis uitio ob
uenirẽt. cui ñ apparere q d plebeius dictator ſic inuentũ auguribꝫ; uitiũ. hęc
aliaq: aberibunis neq̃quã uacuata. Tũ ad mẽ regnũ. reſtituit dilatiſq: alia
q: alia decauſa comitia q̃ re q̃ dem demũ inẽ rex. L. emilius cõſs. creatus. ẽ.
peiluũ. L. papiriũ mugillanũ curſorẽ maluis annalib; Eodẽ anno alexandrã
magi pontificũ ẽdita. alexandriũq; epiri regẽ abexule lucano mẽ fecũ
ſortes dodonę iouis euentu affirmaſſe accito abearentinis. Interdia data
ducio erat cauere acroniã aquã pandoſiãq: urbẽ ibi factis ei ẽmunũ dari.
eoq: cum tranſmiſiſſet interdiu utrãq maxime paul abeet urbe pandoſia nepto
q acheronto amnis quã & malos ſide fluentẽ miſtagnã inferna accipit. Theſ
proti ſimul ut cecerũ ferme fugiendo immenſa furor ruit cũ ſepe bruttios luca
nosq: legiones fudiſſet. haenadeã terentinor colonia ẽ ſentiã ex lucanis ſe
pontiũq: bruttior acerinã aliis indemaſſe porũ. aducanor coepiſſet urbes
& tercentas ſtrenuas inluſtres nepuũ quas obſidũ numero haberet miſiſſet
b aut paul pandoſia urbe imminente lucanus abruptus fumb; triſtumulũ ala
q̃ mũ mẽſe diſtantes inſedit. Ex q̃b; incurſionẽ momẽ parte agri hoſtilis
faceret. & ducentos ferme lucanor exules circa ſe fidis habebat. neplerasq:

Alexandria
uſia Pandoſia
nort ita
eque ex molloſſia
adeas ſentia
ria acerina

eí generís ingenias. Cũ fortuna mutabilẽ gerentes fidẽ: mbres cãnu cãpís omũb;
mundanes eã inẽcluisissent ariolariã exercitũ. Mutuo mẽse auxilio duo
plicha quesme rege erant impulso hostũ aduentu obpmunt. Delectsq:
est a dipsius obsidion ẽ omis cuersi inde ablucanis exulib; adsuos munit
Missis pactoq: rehtu el mittũẽ regẽ aut mutuũ autem ortuũ inpotestatẽ dat
rosq. cẽteris cũ delectat ipse egregiũ facin ausus pmedios erũpit hostes. & du
cẽ lucanor cõmunis. Congressũ obtruncat. cõprehensq: suos exfuga pulsos
puente a dam̃ẽ ruinis recentib; pontis quẽ uis a que abstulerat inducantẽ
uer: quẽ cũ incerto uado transiret. Agm̃. fessus metu ac labore miles more
patris nom abominandũ fluminis. Iure acheros uocaris mãt. q dubi a daur est
accidit regis. a dhecit exẽplo. Mutuũ facit sui subsidiũq: dubius anteuin
siret. Tũ sortanis minister ex regis puris. q dmeanto diserimine piculi cuncta
rẽ interrogans. inducanis lucanos insidias quaerere locũ. q dubi resp̃ rẽ pecul
grege facto uenientes strinxit gladiũ. Ẽpmediũ amnẽ transis misit equũ. Iãq:
mua dũ egressũ cernens uerutos lucanis exul transfigit. Lapsũ indeũ inheren
te telo corpus exanime deiecit ãnis in hostũ plicha. ibi foeda lacerato corpo
ris facta nãq: ptexo medio. parẽ ẽsentiã misere. pars ipsis recentia adludibriũ.
Iuetũ uasis saxisq; pcul incesserẽt mulier una altera humanarũ iurarũ fidẽ
sæuienti turbe immixta utpariũp sustinerent pcacia flens. ac urũ sibi libosq:
captos apud hostes ẽe. sperare corpore regio utcũq: multato sesuos redẽp
tiuã. is finis Lacerationis fuit. sepulturaq: consentiẽ. Q dmẽbrorũ reliquiã fuit.
cura mulieris unius ossa q; ex aponti adhostes remissa. inde epiri deiecta
a dcleopatrã uxorẽ. sororẽq: olympiadẽ. q rũ mat̃ magni Alexandri alte
ra soror altera fuit. Hæc deal exandri epirensis tristia euentu quãquã ro
mano bello fortuna eũ abstinuerit tam q; mortalia bella gessit paucis dixis
se satisfit. Codẽ anno Lecti sisternium romæ q̃nto post ẽditã urbẽ hisdẽ
q̃b; ante placandis habitũẽ delis nouis deinde cõss iussu ppli cũ mississent
q̃nducerent sãnib; bellũ ipsi maiore conatu quã aduersus grecos cuncta
parabant. & alia noua. publ tũ animo tale agitanib; accesser auxilia.
Lucani. atq: apuli. q̃b; [illegible] genib; nihil a deũ diẽ cũ romano ppto
fuerant infidẽ uenerunt. arma uirosq; adbellũ pollicentes foedere g

lise·callise·rusu

uamciuã accepta Codẽ cẽpore ẽã uſãmo reſpſpere geſta·tria oppida inpo
teſtatẽ uener: alliſæ:calliſæ. rufuũ. aluſq; ager ꝑmo aduentu coſſ. longe Lateq; ẽ
puaſtatus. hocbello cãpſpe cõmiſſo alteri q̃q; bello q̃bello obſidebanẽ lãfuus ad
erat. pãpẽ quã qdunẽ ſæpeꝰ munimẽtes hoſtiũ parſ pura abſciſa erat federa aliq̃nto
mora muroſ hiſq̃b; hoſtes ẽtabat paciebanẽ ẽuelut capa aſius mcapſis ꝓſidiis undiq
na uãlibus q̃q; acuginb; ẽque capariũ urbiũ extremaſ paciebanẽ. ſcaq; cũ ãte
rento ẽaſãntab; fama ẽet noua auxilia uenturu ſãntiũ pluſquã uellent mora
moenia eſſerebanẽ. tarentinoꝝ uuenturẽ greci grecoſ haudmuus pſt ſãntia po
lunoq; quã ue romanus hoſtib; reſiſterent expectabant. poſtremo leuiſſimũ maloꝝ
dedicio adromanoſ uſq; charilaus. ẽnymphus ꝓncipeſ ciuitatis cõmunicato
mẽſe ẽſilio parteſ adrẽ agendã duiſere utilẽ adimpatorẽ romanoꝝ ararii fugere.
alẽ ſubſiſteret adꝓbendã opor tunã ẽſilio urbẽ. charilaus fuit q̃ adpubliciũ
phlonẽ uenit. ẽaꝺ bonũ fauſtũ feliꝛ ꝑ palepolitanuſ ꝓptoq;. ſ. ẽet audere ſe aut
moenia ſtatuiſſe. Co facto uerũ abſe ꝑdita anſeruata patria uidebat infide
romana poſitũ ẽe ſibi ꝓuidũ nec pacifci q̃quã nec ẽere publice paꝛere quã
pacifci magiſ ut ſi ſucceſſiſſet mcepti cogitaret. ſ R. potuiſ cũ q̃nto ſtudio pcu
loq; redicũ mumciuã ſuã ẽet quãquã ſtultã ẽtemeritatẽ deofficio deceſſiſſe con
laudat adimpatore. iii. miliũ adoccupandã eã partẽ urb quã ſãnteſ infide
bant accepit ꝓſidio ei L. q̃nius TBR. miliũ ꝓpoſitus. Codẽ cẽpore ẽmꝰ fuiſ prae
torẽ ſãntiũ arte agreſſus ꝓpulerat. Ceqm omiſ romanuſ exercitus auctor
ea palepolĩ aut urſãmo ẽet ſmerge ſe claſſe circũuehi adromanũ agrũ. ꝓnon
orã iñ mariſ. ſ; ipſi urbi ꝓpinq; loca depopulaturiũ. ſ; ne falleret naccepiſſe
cendũ ẽe. Exceploq; naueſ deducendas. Qd q̃maturuſ fieret omiſ iuuentuſ
ſãntiũ pẽneceſſariũ urb ꝓſidiũ adlectuſ miſſit. Vbi dum ẽmphuſ intenebriſ
ẽmulta audine ſenectuſ impediente ſeculo ſtatua imperia urbiũ terre cẽpiſ.
Charilaus ex cõpoſito abſcuſ urbe receptus. Cuſtima urb romano milite
impleſſet. Tollu clamorẽ uiſſit. adquẽ greci ſigno accepto aꝑncipib; q̃uere.
N olam ꝓuerſã purẽ urb uã nolã ferentẽ effugunt. Sãntiũ; excluſiſ aburbe
ut expeditior inſentia fuga uta fecit. poſtquã piculo euaſit. Viſa. q̃ppe q̃met
meſ nulla rerũ ſuarũ iñ eluctatione hoſtes ludibriũ iñextenſus iñ ſi; ẽã
populatiũ; ſpoliata atq; egentes domoſ redire. Auchignatuſ opinionſ alteriuſ

quā hæc ꝓdicto absāmnib; facta tradīt cū auctorib; hoc dedi ꝗb; dignus ꝯredhest.
t ūfectus neapolitanū. Eo eñ deinde sūma rei grecꝯ uenit. Simulq; ꝑ ipsos
in amicitiā reduxit. Publiꝯ q; ꝯphus decretus qđ sacra ꝯredebat ob fidione
domitus hostis infidē uenisse. Duo singularia hæc fuit primū ēagere ꝓmagato
imperio nonante triumpho facta dicto honore triumphi. Aliud subinde bellū
cū alterius orbis gentis exortū. Nāq; tarentum cūrē pulapolitanā una spe au
xilii aliēndi sustinuissent. Postquā romanos urbe potitos accepere uelut
destituta aenon ꝗpsi destituissent, increpare palapolitanos. ira atq; inuidia
in romanos fuere. Eo cū qđ lucanos ac pulos nātaq; eo anno societas coep
tā infidē pōp. R. uenisse ad lucanē. ꝗppe ꝗppe modū ꝓuentū adire ēe. nāq; neq;
rē fore ut romani aut hostes aut dominu habendi sine. diserūm ꝓfecto rerū sua
rū imbello sānatū euentūq; cui uertat sola gentē restare necet ipsā
sanis ualidā. Quando lucanus defecerit. quē uocari adhuc impelliq; ad abolen
dā societatē romanā posse siq; arsserendis discordiis adhibeat. hæc silua
cū apud cupidos rerū nouandarū ualuissent exuaueniente qđā lucanor ꝓuo
adscita clari magis rē populares quā honesti mēse mulcta ipsi urgis cūcor
pora nuda inaluissent incumū eos cū uocaferas seqđ castra romana ingredi
ausi ēent. Acoss. Vrgis exsos. Aqppe secuꝝ pulsos ēe. Deformis suapte na
tura res cū specie mutue magis quādoli ꝑse ferret ēcitata homines cogunt
clamore suo magistratus senatū uocare. Aliu cū cū stantes ēcilū bellū in ro
manos poscunt. Alii adēcitandā iuuenta multitudinē agrestiū discurrunt
tumultuq; etiā sanos consternante animos. decernit. ut societas cū sāmnib; re
nouaret. Legatiq; adeā rē remittunt. Repentina res q. ꝗ causa nullā ā
nefidē ꝗdem habebat. Coacta asāmnib; ad obsides dare. ꝗ ꝑsidia in loca munī
ta accipe. ea ei fraude ꝗ ui nihil recusaf. Dilucere deinde breuis fraus coe
pit. Postquā crimiū falsoꝝ auctores tarentū cōmgrauere. si amissa omā
dese posse stare nichil ultra quā ut penitet frustra restabat. Eo anno plebi romanæ ue
lut aliud initiū libertatis factū est. qđ ligari nec ti desieꝝ; mutauit aut ius obnoxius
fenoratoris simul libidinē simul crudelitatē insignē. Papirius is fuit cui cūse. c. publiꝯ
obtres ef alienū paternū nexū dedisse. quæ etas forma quæ misdiam elicere poe
rat ad libidinē. ꝯtumeliā animū accendet. Vt flore etas ei fructū aduentiū

credule natus primo pluscre adolescentē sermone incestoē conat. Deinde post
quā adspnēbant flagitiū aurel. minus territare atq; idem adē admonere
foranę. postremo cūngenua tarpl magis quā pentas ē dictoris memorē inde
ret nuduri uber. uerberaq; adferri. qb; Lacerat uuens cūse impublicū pri
pulsset libidinē crudelitatēq; equerens fenerator. ingens ius hominū cū eta
tis miseratione atq; indignitate murię accens. cū suę ēdictoris libertāq; suor
respectu inforū atq; inde agmine facto a curiā ēcurrit. & eū coss. tumul
tu repentino coacta senatū uocarent. Interea inab; meū patrib; Lacerati
uuens ēgū pabentes adsingulor pedes ostentabant. Victū eo die obnpoten
tē imuriā unus ingens umalū fidei. usliq; coss ferre adppt. m. quę is nisi q
noxā meruisset donec poenā lueret mēpedib; aut inmerito teneret ēpecunia
credite bona debitoris ñcorpis obnoxiū ēet ita solui ñexi. q. utq; inposterū
ne necta rentē. Eodē anno cūsul plepsā sāmeū bellū & defectio repens lu
canor auctores q; defectionis tarentin sollicitos haberent patres. accesse.
ut æuestinus pplis sānitab; sese ēungeret. quares hic eo animo sermonib; ma
gis pulsi hominū uecta quā inpublico ullo ēsilioē ita insequentis anni coss
L. furio camillo iterū inm obruto sęue nulla por portorq; usuē. Deq; adse
natū referrent & iniquā qua noua reserat. Tam tarda cuncta patres incessit.
ut parte ea suscepta neglectāq; timerent. pieue impunitas eor. Latiuua
supbiaq; aut bello poene expectate metu ppm q atq; ira ēcurrent finitimos pplos
& erat geri omne abunde bello sānitab; parmarsi. pelignq; & marrucin qui
uestinus ac cingeret omis habendos hostes. uicte eam pars. quę inpentia inde
ri poterat maiorū animū quę silu sedeuerat docuit fortes fortunā iuuare.
Belli ex auctoritate patrū pplis aduersus uestinos ussit. Provincia bruto sā
nitū camillo sorte cant. Exercitū utroq; ducta & cum uendorū finitimū hostes
phibra ēungere arma ceterū alterū coss. L. furiū cui maior moles rerū
imposita erat morbo grauis implicitū fortuna bello suberaę usliq; ducta
torē dicere pri gerende causa longe clarissimū bello ea tempestate dixit.
L. papirū cursorē. A q. fabius maxim rullianus magister eq tuē ducta
pnobile reb; meo magi tractu gestis discordia eam q prope adulatiū dum
cationis uenitē prohibuis. Abal vero cos inuestinus multiplex bellū necusquā

uario euentu gestũ. ꝙ ꝙ quastuut agros ꝯpulando atq; urendo cecta hos
tũ sata; maciẽ multos exercuxit. Acta plio uno accidit uestino res haud
ꝙquã tam meruento multe suo. ut nec ante ꝓ solũ refugerent hostes. ꝙ nã
neuallo q̃dẽ a fossis fretã diliberent oppida. siqu urbiũ moenib; q; sede
fensui. Postremo oppida ꝙq; ui expugnare adorat ꝓmo catenã ingenti ar
dore militũ aut uulneriũ ma qd haud fere q̃squã integer plio excessent. sae
pe cepta deinde engla uti ruisq; urb ꝑdẽ militib; qdeos neq; portã nec
muri hostiũ arguerant cecisse. Insanũ meerat ea uisum esse. eui res uetũ fun
bellũ euentũ qd ꝓspere gestũ ẽt. Summabẽ atq; uat imputa uerat. ꝙq; pa
pirius dictator apullario monitus cũ ad auspicia repetendũ roma ꝓficisce
ret. magistro equũ denunciauit ut se loco teneret. neu absente secũ hoste
manũ cleceret; fabius cũ post ꝓfectionẽ dictatoris ꝙ exploratores ẽpisset.
primo omã soluta apud hostes ee. seu fere ex adolescens indignitate accen
sus. qd omã inconsultore uderent̃ reposita ee. seu occasione bene gerende
rei inducta exercitu instructo parato. Ita uocant locã ace cũ ramb;
eflexit. Ea fortuna pugnẽ fuit ut nihil relictũ sit. Quo fiad fuisset dicta
tor res melius q̃ potuerit. ꝓ nec duce militũ. ꝓ nec miles duci defuit equi
tũ auctore. L. Commio. Il. militũ. q̃liqes impeu capto ꝓ rupere ñ pote
rat hostiũ agmẽ deturbare. frenos eos. atq; ut cõtactos calcanb; ꝓmisit. Ve fusti
nere eos nulla uis posset. parma. q̃ uasos late strage dedere. secutus pedes
impeũ eorũ turbatos hostib; inculit signa. xx. mita hostiũ cesa. Co dicta
dunt̃. Auctores habeo bis cũ hoste signa cẽ lata dictatore absente bis rem
egregie gestã. Apud antiquissimos scriptores una hac pugna inuenitur
nãq; ibi alia annalibꝰ tota res pẽ missa. Magister equũ ut ex tabulis cede
multos portas spoliis eq̃stre insigne aceruũ hostilia arma subdito igne
cõcremauit. seu uotũ id deos cumpiã fuit. seu credere libet fabio auctori.
Co facta in se ut ipse fructũ dictator caperet. ꝓmoq; ibi scriberet. aut spo
lia uti rupho ferret. Litere q̃q; de ea ꝓspere gesta ad senatũ ꝓ nad
dictatorẽ nusse arguntũ fuere nimme cũ eo cõmunicantes. Laudes ita
certe dictator ut facta acceptas uelut si uictoria parta ꝑ se ferret. ita
tristitiaq;. Musso itaq; repente senatu se excusat ꝓ ripuit. Cũ insanitũ

magis legiones quā magis. Si illi impune spēm impiū fuisset. Itaq; plenū minarum iraq; pfectū incēsta cū maximis uiribus ūisse. Nostrāmq; pūenire famā aduentū sui posse pēcurrere eū aburbe quā minuere. Dictatorē audū pene uenire alēnis pene ūbis. r. malij factū laudante tabius concione exēplo aduocata obtes tat. multes ē utraq; uirtute. rempū abuisetissimis hostib; defendisse. Cadē secutus ductu auspicioq; uicissent. abimperem crudelitate dictatoris ciuarent. Venire aīmē mundia. utrū uirtus alienę felicitatiq; furere qd se absente resp egregie gesta ēē. mul le simulare fortunā posse apud sanctes quā romanos uictorū ēē. nimpiū dictatore spēm. aquā neadē mte pugnari uetuere. qua pugnatū dolent. te nunc mundia impedire uirtutē alienā uoluisse. cupidissimusq; arma ablaturū fuisse multis; nese absente mo uere posse. Nunc ūfurere. id aegre pti qd sine lucio papirio ūnermes ūmanci multes fuerint. qd se fabius magistrū eqtū duxerit. acnon acensū dictatoris. quid illū facturū fuisse siqd belli casus ferē murq; cōmunis aduersa pugę euenisset. qsibi deuictis hostib; Resp bene gesta ita utñ abillo unico duce meliusq; geri potu erit supplicū magistro eqtū. Mmet. neq; illū magistrū eqtū infestiorē quā tribunis milituq; centurionib; quā militib; ēē. sipossim nomis seruaturū fuisse. quid nequeat mumi seuire. Etū mundiā iussu dicta papiriq; fabius ppcone cauē cante tribunal adsistens. respondere uerba interrogatus iubet. aquā ignē sūmā posse. Incaput ēsilii mducē incurrere. sise simul cūgesta rei geste exan xisset. tamq; uecto. uelut incapto exercitu dominante. Quicqd licuerit imma gistro eqtū immittib; auspicū. Proinde adēne ursus causa omnū libertati. sicon sensū exercitus eundē amplius fuerit mouenda uictoria uideat. qsalutē unū omib; curę ēe inclinaturū addē dictatorē sententiā animū. Postremo seuitā fortunasq; suas illos fidē uirtutiq; pmittere. clamore tota ctentione ort uti bonū animū haberet. Nemnē illi uim adlaturū salius legionib; romanis. haud multo post dictator aduenit. Classi atq; exēplo adēnionē aduoca uit. Tū silentio facto pco fabius magr eqtū exclamauit. qsimul exinferiori loco ad tribunal accessit. Tū dictator quero mēte dere ēnte fabi cū sūmi im pū dictatorissit. Pareremq; ei cōs regia potestas pteres. si deus pius qb. qs creata. equū censeat neene magistrū eqtū dicto audientē ēē. Itēq; illud interrogo. Cūme incertus auspicius qfectus adomo sceē utrū mi turbatis reli

dolere

gionib; ꝙ ſe Induſerim comittenda fuerit auſpicia repetenda nequid dubiꝰ diuꝰ agere
ſimul illud que dictatori religio impediret adē gerendā fuerit. ſi nūcia magiſt eq̄tū
ſolute acliber poterit ee. S; q̄d ego hec mirabor? cui ſi ego cecid abiſſe cum ibi aduolutatis
uīe p̄tionē mee dirigenda cua ſententia fuerit. quintū reſpondeſ uetueri? Nec quicquā
rei me abſente agere uetueri. Neſigna cū hoſtib; cōferre quoru impio meo ſpreto incertis
auſpicijſ ēbutis religionib; adūſ me militare. diſciplinaq; maiorū animū deor; auſus es cū
hoſte cōfligere. Ad hec que īterrogāt ē reſpondeat. extra ea caue uoce mutāt accedere iuſſa.
Adūſ ſingula que cū reſpondere haud facile eet. Te nunc quererer eundē accuſatorē
captiſſim aciudicē ee. nō utiq̄ ſibi eripi ciuiſquā quāgtam rerū geſtarū poſſe uo
ciferaret purgareq; ſeminudē atq; ultro accuſaret. Tunc pimus reducte gra
ta ira ſpoliari magiſtrū eq̄tū acurgat & ſecureſ expediri uſſit. fabiuſ fidē
militū implorans. lacerandū; ueſtē lictoribꝰ adoriariꝰ cumilitū ira in contione
miſcentes ſeſe recepit. Inde clamor mixtā cōtionē ē placuiſ. alibi p̄ceſ. alibi
minę audiebant. q̄ p̄xima foree tribunal ſteterant. q. ſubiecta oculiſ impera
riſ noſcitari poterant. Orabant ut purceret magiſtro eq̄tū. nec cū eo exer
citū dāpnaret. Extrema cōtio & circa fabiū globꝰ; me repabant me lemā
dictatorē nec ul ſectatione aberant. Tribunal q̄ dē ſatiſ q̄ tū erat le
gata. Circū ſtantes ſellā orabant ut rē imperiū diē differret. & ne ſuꝫ
ſpectū & exilio tēpuſ daret. ſatiſ caſtigata adoleſcentia fabii ee
ſatiſ deformata victoria. Nec ad extremū finē ſupplicū tenderet.
Neu unico unicu. neu patri ei clariſſimo uiro neu fabie genti eā unum
gereret ignominiā. cūparū p̄cib; parū cauſa p̄ficerent. in tueri ſequentē
contionē uebebant. Ita irritatoſ militū animoſ ſubdere igne ac materia
ſectationi nec ętatiſ imprudentię ei. Hemine ro. q. fabio poenā de patri
ſuā utro uerſuru. ſed dictatori ſi occecatuſ ira infeſta multitudine
inſe p̄uo certamine mouiſſet. Poſtremo nec ſe gra dare q. fabii cre
derent ſeu ſuurandū dare paratoſ ee. nūdeni erep infabiū. Eo tēpore
anū aduerſis uocib; cū inſe magiſ meitarent dictatorē quā magiſtrū
eq̄tū placarent. Iuſſi de tribunalib; deſcendere legata. a ſilentio nequā
p̄p conē tēptato p ſtrepitu actumultu nec ipſius dictatoꝛ. ſi nec appa
ritoꝛ ei uoꝛ audiret. Mox uelut impio certamine finē fecē magiſter

l. expedire regū tē

equitū ussus postero die a dē. cū oīs adfirmarēt. infestus papiriū exarsurū
agitatū cuentione ipsa exacerbatū q. clā ex castris romā p fugit. & patrē auc
tore. cy. fabio quē iā ēsul dictatorq; fuerat uocato extēplo senatu cūm exime
equereret apud patrē sum atq; inuriā luctu submouentū audit. & ipse infen
sus aderat. Postquā cōperit pfectū ex castris cū expedito equitatu secut. Jtēq; de
mde cōcio exprendit fabiū papirū ussit. ubi cū deprecantib; primorib; patrū atq;
uniūso senatu pstaret muicpio inmitis animū. Tū patē. cy. fabiū Quandoquidem
iāq; apud. Hec auctoritas senat. Nec aīal mea cui orbitatē paras. Nec uirē. Nobilitasq;
magistri eqtū aut ipso nomiuri ualet. Hec pces que sepe hostē mitigauere que
deorū iras placant. Tribunos plīs appello & puoco ad ppl m. eūq; ubi fugiendi
exercitus cui. fugiens senatus iudicū uicticē fero. q. cert. uinc. plusquā cui
dictatura potest. pollet q;. udero cessurus nec uocationi sis cui ex ro
manis ullus hostilis cessit. Ex curia inconcionē itur. q. cūq; uocti dic
tator. cūomū agmine principū magister eqtū ascendisset. deduci cū deostris
papirius impatē inferiorē ussit. secutus patē. Bene agis inquit cū eo nos
deduci ussisti. unde a patri uocē mittere possemus. Ibi primo nītā pp & iue
orationes quā altercato exaudiebant. Inde deinde. creptū uox indig
natio fabii senis increpantis superbiā crudelitatēq; papiri seq; dictatorē
rome fuisse. nec ase quēquā ne plebis q. dē hominē ñ centurionē ñ mulctē u
olatū. papirū cāquā ex hostū ducib; sic ex romano impatore uictoriā &
triūphū p cere. q. ntū interest inter moderationē antiquā & nouā superbiā
crudelitatēq; Dictatorē q. ntū cencensorē m. l. manuciū cōs. exobsidi
one ase ereptū nullo ausum fuisse quā ut legatū ei a dexercitū p cōis relin
queret. cy. furiū camillū. q. l. furio q. conceptā ira senectute. Succe
rucate fedissimo cū euentu pugnasset. Nonsolū impsentia moderatū me
ē. nec q. d de collega secus ppto aut senatu scriberet. Si cū reuertisset pcus
sumū exercitibus ēsularib; habuisse que excollegi oratione absentatū data
socū sibi impii deligeret. Jtā ppta q. dē penes quē potestas omnū rerū ēet.
nec ira q. dē ūquā atrociore fuisse nec q. de mentate atq; inscitia exerci
tus amisissent quā uoce unius eos multaret. Capite antiquior obrē bello ma
le gestā de imperatore nullū a dea die ē. nunc ducib; fīs. quene uocti q. dē

Dictator

bello fas fuere urgere & secures victoribus & nullissimos meritas triumphos mentari. Quidem tandem passurum fuisse filium suum se exercitum amisisset. si fugatus castris exsecutus fuisset quam uerberaret precaretque quam cuncta ipse quae fabulam cuncta mixta uictoria supplicationibus gratulationibus ea cuncta ipse quem deum delubra patuere. aras sacrificus fumere honore domus cum lenem nudatum urgus. Lacerari in conspectu. Nil. Intuente capitolium atque arcem deosque absente duobus plus aut frustra aduocatos quod animo exercitum quem ducem auspicatusque uicisset. Latium quem lucum in castris romanis qua latitia me hostes fore. Haec simul urgari quereris dei hominumque fidem obtestans. & complexus filium plurimis cum lacrimis agebat. Stabat cum eo senatus. maiestas fauor populi tribunicium auxilium. Memoria absentis exercitus. Ex parte altera imperium uinci. Nil. & disciplina rei militaris & dictatoris educium primum semper obseruatum. & maluana imperia. & post habita filium carnifex publice uinctum uirgis ac tabum. Hoc ait. L. brutum educere romanae libertatis auctorem fuisse. Hunc patres. comes & senes faculem dealieno impio spectaculum quam rei parum disciplinae militaris euersae iuuentutem grauem facere. se tam pertinacium animum ne ea quidem aduersus ducum suum turbatas religiones. ac dubius auspicius pugnasset. neque exacta poena remissorum. maiestas imperii penes eum esse in sua imperatore. L. papirium nihil eo diminuturum optare ne potestas tribunicia mea imminuatur ipsa uolet. Intercessione sua romanum imperium neu populus me potius imperatorem & uis dictatura exanguat quod si fecisset non. L. papirium sed tribunos plebis populi uidicium neque quam posteros accusaturos cum pollutae semel militari disciplina. non militem centurionum. non centurionem tribunum. non tribunum legatum. non legatum consulis. non magistrum equitum dictatoris paruit imperio nemo hominum nemo deorum uerecundiam habebat. non educta imperatorum. non auspicia obseruent. sine commeatu uagi militem impudentem hostium errarent. Immemores lucrum licentia. sola uasa ubi uelut exauctorent. infrequentia deserunt signa neque quenat ad dictum nec discernat medium nocte aequo unquo loco missum imperatoris pugnent. & in signa non ordines seruent. Latrocinium in cetera & fortuita. & pollepsu & saeuita militauit. Horum crimini uos reos mora sceleris offert. & tribuni plebi unum obnoxium capiat. placeat

.ſq. fabii obiciẽtes tribunos & ſuũ nãuciẽ magiſtr anxios quã eos cum auxi
lũ abſe prẽbuit libauit onere cenſus. ſ. ſR. adpces & obtestationẽ uerſus
ut ſibi poenã magiſtri eq̃tũ dictator remitteret. Tribuni q̃q; inclinati
rẽ impcẽs ſubſecuti orare dictatorẽ inſiſtunt ut uenã errori humano ue
nã adulescentię q. fabii daret. ſatis eũ poenarũ dediſſe. ſi ipſe adulescẽs
nã pat̃ ō. fabius cẽtena omiſ obliti peũ bere adgenua & ini deprcari dic
tatoris. Tũ dictator ſilentio facto. Bene habẽt inq̃t q̃ritis uicit diſcipli
na militaris. Vicit impii maieſtas. quæ indiſcrimine fuer̃ anulla poſt hanc
diẽ cẽt. Nonnoxa eximit̃ fabius q̃ctos eductũ impatoris pugnauit.
ſi noxę dãnatis donat̃. ſR. Donat̃ tribunicię potestati pcarũ. Nomustũ
auxiliũ ferenq̃. Vnę q̃nte fabi felicior hocẽſenſu cunctatis adtuendũ te
quã qua paulo ante exiſultabas victoria. Cuue idfacimus auſus cui tibi
neparens q̃dẽ ſieodẽ loco fuiſſet q̃ fuit. l. papirius uenã dediſſet. Meritũ
ut uoles reuertaris ingratum. ſR. Cui uictã debes mihi manus pſtiteris quãſi
hic tibi dies ſatis documẽta dederit utbello acpace pati legitima impia
poſſis. Cũ ſe nihil moturi magiſtrũ eq̃tũ pnunciaſſet. Digreſſũ eũ cẽplo
q̃ſus senatus. Lætior pptis circũfuſi acgratulantes. hinc magiſtro eq̃
tũ hinc dictatori ipſecutis. firmatũq; impũ militare haud minus piculoq.
fabii quãſupplicio miserabili adulescentis mãlii undebat̃ forte ea eo anno
euenit ut q̃ q̃ eũq; dictator abexercitu recẽſiſſẽt hostes inſãmo mouerent.
Cæſi oculis exẽplũ erat. qnẽ fabius ō. ualerio legato q̃caſtris pierat.
Nequã unum hoſtiũ magis quãtrucẽ dictatoris nũ timeret. Itaq; frumẽta
tores cũcti cũuenta exinimici cæſi loco mq̃ cẽtũ credita uulgẽ. ſubue
nire eis ablegato potuiſſe: morituros dicta exhorruiſſet. Ea q̃q; ira aliena
utca dictatore militũ animos nã ante infensos q̃ implacabilis q̃ ſuo fuiſſet.
& q̃ fuit ſpcib; negaſſet ei. ſR. uenã dediſſet. Poſtquã dictator ppoſito
urbe. l. papirio crasſo. magiſtro eq̃tũ. q. fabio uecto q̃ equã pmagiſtra
tu agere meaſtra redit. Neq; cunb; ſatis læti aduentus ei fuit. nec hoſtib;
q̃ equã attulit terroris. Nã poſtero die ſeingnari uenisse Dictatorẽ. seu
adeẽt an abẽt parũ fiderent ſi inſtructa acie adcaſtra accesser. Cæ
rũ tantũ mõta mutuo uiro. l. papirio fuit ut ſi ducis ẽs ibi a pauor ſubſecut

multũ forte debellari. Eo die cũ samnitib; potuisse, haud dubio habitũ ita instruẽ.
obtrectatiõẽ laudib; ducis impedita uictoriaẽ. Plures sibi ciuiũ ceciderẽ plures
romani uulnerati. sensit pertẽ dux quereș uictoriã obtineret ẽperandũ
ingeniũ suũ ẽ & seueritatẽ miscendã comitatui. Itaq; adhibitis legatis ipse
circũ saucios militeș inserens intentoria capiti singulos, ut sese haberẽt rogi
tans cum eoꝝ nominatim legatis tribunisq; & ꝑfectis demandabat. rẽpse popu
larẽ ita dexter ẽgre, ut medendis corporib; animi multo priũ foret debella
ri. Militũ imperatoris reconciliarentẽ nec quicquid ad salubritatẽ efficacius
fuerit quã qđ grato animo ea accepta est. Refecto exercitu cũ hoste con
gressi haud dubia spe sua militaq; ita fudit fugauitq; samnites, ut ille ultimi eis
diei ferendi signa cũ dictatore fuerit, praesit. Deinde qua duxit praeda spes
uictor exercitũ plus trauit que hostiũ agros. Nulla arma nulli um nec aptam
net insidis expẽ. addebat. Alacritatẽ qđ dictator ꝑ cã omnẽ echxerat
militib;, nec ua magis quã publica ꝑ quaq; compendiũ in hostẽ acuebat.
hilaritatib; subactis samnites pacẽ a dictatore ẽ cũ quo pacta uel singula uel ꝑtiere.
cuncta militib; & annuũ stipendiũ darent, curare a senatũ ussi ceteri secu
turos se dictatorẽ responderẽ. unus ex fidei uirtutisq; causa suã cõmdan
tes. Ita deducti ex samnitib; exercitus. dictator triumphans urbẽ ẽ ingressus.
& cũ se dictaturã abdicare uellet ussu patrũ ꝑ quidã abdicaret. Cõs erat
tunc. C. sulpicio longo iterũ q. emilio cerretano samnites infecta pace q
decondictionib; agebat. Indutiis annuis a urbe reculer. Hec eatenus ipsa
rũ sacra fides fuit adeo postquã patrũ abisse magistratu. puniatur. por
recta ad bellandũ animis. C. sulpicio. q. emilio aulũ qđã annales habent
coss. ad defectionẽ samnitũ apulũ nouũ belli accessit utroq; exercitus
missi. sulpicio samnites apuli aemilio sorte euenere. Sunt quin ipsis apulis
bellũ inlatũ sed locios ea gentis ppter ob samnitũ uix ase ipsis eo tẽpore, ppul
santũ bellũ, ppuis ut sit ũ fuit ñ apulis ab samnitib; arma inlata. sed eũ
utroq; simul gente bellũ romanis fuisse. nec tam res ulla memorabilis
acta ager apulis finiũq; euastatũ. hostes nec hic nec illic inuenti. inde noctium
terror ita exsono crepida repente ciuitatẽ excitat. ut capitolii ianitores moenia
q; & portas pleni armatiq; fuerint. eo concursatũ clamatiq; ad arma omnibus

locis ēct· ꝑma luce necauctor· neccausa terrorꝭ cōparuit· Eodē anno dectꝰ
culanꝰ flauia rogatione ppti fuit uicinū· ō· fabuꝭ· tā· pl· tulit adppłm
uicinꝰculanos anā aduerteret· Quoꝝ eoꝝ ope· acēsilio uelūtu ꝑ nateſ ꝑ
ppto· ſ· bellū fecissent· Populuꝰ tusculanꝰ cūcuigib; aclibꝰ romā uenit·
ea multitudo uestē mutata & ſpecie reorū trib· circuitse gen·ib; omniū ad
uoluenſ· pluſ itaq; miſcdia adpoenę uenā impā̄randā quā causa adeꝝ
purgandū ualuit· Trib; oīs ꝑpollua antiquaꝝ· legē· pollię ſententia fuit
puberes uerberatos necari· cūuges libosq; subcorona lege belli uenię·
memorāq; ei ire tusculanꝰ impoenę tā atrocꝭ auctores mansisse adpa
truꝫ ętatē conſtat· Pecquēquā ferme expollia tribucardi datū ferme
datū papiriā ferre soluit; Inſequenti anno fabio· l· fuluio· cos· ſi· aulus
cornelius arruna dictator &· in· fabuꝭ ambustus magr eiꝰ equū mętu gra
uoꝭ inſano belli ēducta eni ꝑto afinitimꝭ inuenęus dicebāt· interro
ore· dilectu habito egrāgū exercitū aduersus ſānites duxer: castra in
hoſtiū uicinoſe uta posita tāquā ꝑcul abēt hoſtis· cūsubito a duemere
ſānitū legiones tanta feroca ire uallū usq; adstationē romanā infer
rent· proxū appębat· idphibuit monumta adoriri· ꝑ ex dissimulabant
orta luce postero die facturos· Dictator ubi ꝑpriorē spe diuicatu
nē uidit nemulātū ut cta dāpno locoꝝ ēctoꝝ; crebrisq; relictis ꝑ cōſ
pectū hoſtiū frustrarenē· Silentio legiones eduxit· ꝑ ectam fallere ppē
ꝑpinq̄tatē castroꝝ potuit· equeſ exitū plo insecutus, ita instruxit agmiā
ut donec luceſceret plo abstineret· ꝑ ipedimēta quidem copie ante
lucē castris egresse· equeſ luce demū ausus incurſare· in hoſtē carpen
do nouissimos ꝑmdoq; uiq; ad ipsū locoꝝ, agmē deuenit· Interim pedeſ equi
te adsecutꝰ ut oꝝ in copiꝭ sānis urgebat· Tum dictator postquā sine magno
ꝯmodo ꝓgredi ꝓterat· eis ipsis inquo consistebat locū ęstris munire
uisus· Vbi circūfuso undiq; equitatu ut uallū ꝓ ęrē op̄ quę ꝑ ceperat fieri
ꝓhibere· Itaq; ubi neq; eundi neq; manendi copia ē uidet· instruit aciem
ꝑ ꝑ ſimul ex agmine remotis· instruunt ēm hoſtes & animis uiribꝰ pares·
Auxerat idmaxime animos qđ iguari loco unquo non hoſti cessū uelut fu
geretꝭ acerbiꝰ· terribiles ipſi secuti fuerant· Diu aliquandiu equauit pugnam

ua prudem desuetq; sonitu clamore romanu exercitu patri hercule illo die abhorta
diu res bella adoleuit ita anceps dir certamen steterisse ut neq; clamor ut primo
semel ccurrisset sublatus cessare. neq; signa promota locorum uere cepta. Neq; re
cursu abulla fieri parte. in suo quisq; gradu obnoxii in quemcunq; sortis sine respira
tione acrespectu pugnabant. fremitus aequat tenorq; idem pugne. inde fatigatione
ultimu aut nocte spes tabat. ita uirtus uires. ira ferro sanguis. ira sitis duab; de
erant. Cu subito sonitu eques circumme una longe; quercetu accepisset
impedimenta romanorum peditu armatis sine presidio sine munimento stare.
audacter pedes impetu fecerunt. Qdubi diceatori trepidus nuncius actu
ue. sine mora quin ee pdam ppetabant. Alii deinde supalios dimpi passi feriq;
forewisq; multis uociferabantur. Tu magistro equitu accitu uidet cuiquid. ofabiu
ab hostibus esse omnia missa pugna herere impedimenta nisi aggredere. qd ut
pdandu omi miseratidinu euenit. dissipatos. uagos equis uisidentes. uagos quib. fer
ru inermes inuenes. equosq; du pda onerat. caede inermes. cruentaq; pugna aut
er. peneste equestre decus. Equitu acies quat que ee inter tessera potest. inue ta
dissipatos impedimentaq; hostes caede omia replet. inde subitis omissis repente ob uiam
pedib: fugientiu consternatoriuq; equoru neq; pugne neq; fuge satis poentes ceduntur.
Tu dele ppe equitatu hostiu. ofabiu circu ductis paululu. alius abtergo pedestre
acie adorti: clamor inde nouus accidens. famelicu. erunt animos. ad uictoria ubi res
pectantes hostiu ante signa nos turbataq; signa influere in acie acie uidet. Tu appellare
tu adhortan singulos tribunos. principesq; ordinu nominatim. ad tenanda secu pugna
re uocare. Hoc uno clamore signa inferuntur. quidd pgrediebantur magis magisq; turbatos
hostes cernebant. Equis ipse in primis erat iconspectu. corneliu respiciens admanu
pulos multu qd manu qd uoce poterat monstrabat. utec illa sessuru parmaq; cernere
eptu. qd ubi audatu simul ustiq; est. adeo repente laboris pdiem pene oblitu
uulneriuq; oblitos ut haud sec quasi tu integri ecastris signu pugne accepisse.
Conctauerunt se inhoste. Nec ulla sanus celerare terrore equitu peditiuq; ui potuit.
parti immodio cesi. parti infuga dissipati. sedestres restantes. acerbu uentos cecidit.
abequitat fugientiu strages est facta. ut quos ipse impetu ceciderat. hoc demu pre
tui sanctu res ita ifregit. ut omib; conciliis fremerent nunquam idqdem minus ee si
impio bello contra foedi suscepto infestiorib; merito dis qui hominib; nihil prospere

agerent. expiandū id bellū magna mercede luendū que ea id referre tanctū utrū supplica
noxio paucoq; an omniū innocuo p̄beret sanguine. Audebant que ia quidā nominare auctō
res armoq; unū maxime nom̄ p consensū clamanciū brutulū papū ecaudiebāt. Virnobilis
potensq; erat haud dubie p̄ximarū induciarū ruptor. de eo coacti referre p̄tres decreuā
fecer ut brutulus papus romanis dederet cuieo p̄da omnis romana captiuiq; ut romā mit
terent. quęquerest pfeculeis exfoedere repetere essent sedin uissa q; restituerent. te caleis
romā ut censuer missi & corpus brutuli exanime ipse morte uoluntaria ignominię seac
supplicio subtraxit. Lucius eū corpore bona quoq; ei dedi. Nichil tam earū rerū p̄ter capti
uos aciqua cognita exp̄das accepta. Cęterarū rerū uarta fuit dedicio. ductatores eius
phaustus hoc bellū coss bellatū quidā auctores sunt eosq; desanctis; eriuphasse. fabiū
& icc inapuliā pcessisse atq; inde magnas p̄das egisse nec discrepat quin ductator eo anno
ait cornelius fuerit. Id ambigue belli negerendi causa creatus sit an ut ex quiludis
romanis qv. l. plautius p̄tor graui morbo forte implicitus erat. signū mittendis quad
rigis daret. funestq; eo haud sine memorandi impij ministerio sedis tatiana abdicare.
Nec facile est aut rē rei aut auctorē auctori pferre. Vetustā memoriā funeribus laudib;
reor. falsisq; imaginū titulis dū familia adse queq; famā rerū gestarū honoriq; fal
lere mendacio trahunt. inde certe singuloq; gesta & publica monumenta rerū con
fusa. Nec quisquā aequā ceteris illis scriptor exstat. cui sacris certo auctore sterur.

TITI LIVII ABVRBE CONDITA VICTORIANVS VIR EMENDABAT
DOCTIS SYMMACHIS. LIBER VIII EXPLICIT.

INCIPIT LIBER VIIII.

Sequitur hunc annū nobili clade romana caudina pacem to uetumo culumo. se.
postumio. coss. tunc es eo anno imperatore. Ponciū herennij f. habuere patre lon
ge prudentissimo uiru primū ipsū bellatore ducēq;. isubi legati qui ad dedendas res
missi erant pace infecta redier. Nichil actū inquit hac legacione censeatis. Expuciē
quicquid ex foedere rupto nouū nouos celestiū fuit. sacris scio quib; cūq; diis cordi
fuit subigimos adnecessitatē dedendi res quę nobis exfoedere repetere fuerāt. is non
fuisse cordi tā supbe abromanis federis expiacionē spretā quid eū ultra fieri adpla
candos deos nuncgandosq; homines potuit. equā qd nos fecim̄ res hostiū inp̄da capras quę
belli iure nrā. debuit. remisim̄. Auctores belli qui nuos inportum̄ pfunctos ia fato
dedidim̄. bona eoq; nequid ex contagione noxe remaneret. poenes nos romū postauim̄.

Quid ultra tibi romane quid foederi q̃ dñs arbitris fœderis debeo quę t̃ eorum
uarũ quę meoꝝ supplicioꝝ iudice fera nemine. Neq; populũ neq; priuatũ fugio q̃d
si nihil cũ potentiore uiris humani relinquit̃ inopi ego adeos uindices inuolerande
supbiæ cfugiã. & p̃cabor ut uas suas uertant in meos. quib; ñsuę reddatur res. Non alienę
accumulatæ satisfiant. quoꝝ seuitiã nonmors noxioꝝ ñdet cio examina corpoꝝ
nonbona sequentia dñi dedicionẽ excaecent. placari nequeant. Nisi aut iurendũ sangui
ne humana q; uiscera nra p̃ buerum. Justũ est bellũ scãtes quib; necessariũ & pia
arma quib; nulla nisi marmis relinquit̃ spes. Vnde cũ rerũ humanarũ maxi
mũ monitũ sit; quã ꝓpicius requã adũsis agant dñs. procerto habere prona bella ad
uersus deos magis quã homines gessisse. hoc q̃d mstat ducib; ipsis dñs gesturos. hæc
nonleuia magis quã uera uaticinatꝰ exercitꝰ educto circa caudiũ castra potest occul
tissime ducere. Inde ad calatiã ubi ia coss romanos castraq; eẽ audiebat. multasq; pas
toꝝ habitu mittit. pecora q; dñsos aliũ alibi haud ꝓcul romanis pascere iubet p̃sidia.
ubi inciderint inp̃datores ut idem omib; sermo constet. legiones sidicinũ mapulũ
q; lucerinã. omib; copis circũ sedere. nec ꝓcul adeẽ quin urbem capiant. Iam is rumor an
te de industria uulgatꝰ uenerat ad romanos. si fidẽ auxere capiendi eo maxime q̃d
sermo uẽ omis congruebat. Haudeerat dubũ quin lucerinis opem romanꝰ ferret bonis
ac fidelib; socius. simul neapolis omis adp̃sentẽ terrorẽ deficeret. Ea m̃ qui urentẽ
cultacio fuit. Due ad luceriã ferebant uie altera p̃ẽ ora supi maris patens aptaq;.
si quanto tucior. Tanto fere longior. altera p furculas caudinas breuior. si ita natus
locus est. Saltus duo alti angusti silui siq; sunt. montib; montẽ circa ppetuus inter se
iunctꝰ. iacet uẽ eos satis patens cluus in medio cãpus herbidus aquosusq; p quem
medium iter est. Si; antequã uenias ad eũ iterande prime angustiæ & cauꝰ eadẽ quate
nus inuiam uerius reuocanda repetenda. Aut si ire porro pgas paliũ saltũ alteriorẽ impedicio
req; euadendũ. Ineũ cãpũ uia alia pcauã rupẽ romanꝰ remisso agmine ad alias an
gustias pcũ pgerent. septa de iceti arboꝝ texturaq; ingenciũ obiacentẽ molẽ inuenere.
cũ fraus hostilis apparuisset. Presidiũ eciã in ipso saltu conspicit̃. Citati inde retroquã
uenerant pgunt repetere uiã. Eã q̃q; clausã sua obice armisq; inuenium. sistunt inde
gradũ sine ullius impio stuporq; omiũ animos acuelut corpor quidã insolitꝰ mẽbra tenet.
Inuentesq; alii alios cũ alterũ quisq; ẽpotẽ magis inter se consilii ducerent. Diu immo
biles silent. deinde ubi p̃teriꝝ ẽss erigi iudere & expedire quosdã utilia opi quãquã

ludibrio fore mmentes ꝓdictis reb; ac spe oīa dēpta cernebant. Tam̄ ne
culpā malis adderent ꝓse q̄sq; nec hortante ullo nec imperante admu
enchū uersi castra ꝓpē aquā uallo circūdant. sua ipsi opa laborēq; irritū
ꝓpē quā qđ hostes supbe uicrepabant. Cū miserabili cōfessione eludentes. adquos mes
tos neaduocantes quidem mōsiliū quā donec cōsilio nec auxilio locus eē sua spon
te legati acribūnt cuenunt. multisq; ad ꝓtorū uersi opē quā uxe dij unos tales
ferre poterant abducib; exposcunt. querentes magis quā cōsultantes nox opressit. Cū
ꝓnigenus q̄sq; fremerent alius pobices uarū alius padūsa monciū psilias quaferri
arma potenant. Tam̄ m adhostē ꝓuenire liceat quē ꝓnnos uappe. xxxx. uicūm omia
aequata plana er romano inpfidū sānte pugnanti. Alius quo aut qua eam̄ nū montes
moluri sedesita paratm̄? Dū haec inminebūt uiga quatu adhoste uenies armati iner
mes fostes ignaui partē omis capti atq; uicti sum̄. Neferrū quidem adbene morien
dū oblaturus ē hostis. sedens bellū cficient. his inuicē sermonib; qua ubi qua que
ris inmerore nox traductē. Nec antab; quidem cōsiliū uta l̄is supperebant rebus.
Itaq; unūus herennū poncū patrē imperatoris plurimas cōsulendū censent. tā ingra
uis animis inultarib; solū si; cunb; quoq; abscessent muneribus. incorpore tam̄ af
fecto ingebat uis animi cōsiliaq; Si ubi accepit adfurculas caudinas inter duos sal
ut clauis sus eā exercitū romanū, cōsulē abnumbio filio censuit omis inde qui primū inuio
locos dimittendos Quae ubi spreta sententia est. Iterūq; eodē remittit nuncio, con
sulebat. censuit adiouū omis uti ficiendos. que ubi ta discordia inter se uelut exanimata
oraculo responsa datis quaqua filius ipse inprimis ita animū quoq; patris consenuis
se inaffecto corpore rebus. Iam consensu omiū uictus ē ut ipsū inciliū accire.
Nec grauat senex. plustro incasta dir. aduectus. Vocatq; inciliū ta ferme locuti
ē. Vt nichil sententiae suae mutaret causas tantū adiceret. priore se consilio qđ opti
mū ducerent cū potentissimo pplo ꝓnigenī beneficiū ppetuā firmare pacē amicici
aq;. altero cōsilio inmutat aetates quib; amissis exercitib; duob; haud facile recepta
ri uires romana res bellū differre, tēpus nullū cōsiliū ee. Cū filius aliq; principes
ꝓcunctando exequerent qđ simedia ua cōsilia caperet. ut ad dimittarent incolumes
& leges sibis ure belli uictis inponerent. Ista qđem sententia inquit ea est. qua
neq; amicos parat. nec inimicos tollit. seruare in quo gno numa urbem auerit. Est
romana gens quae uicta quiescere nesciat. uiuat sep inpectorib; illoꝝ quic quid

ſſtuc pnr ſenſ neceſſitaſ inuſſerit. Neq; eoſ ante multoplices poenaſ expecta
taſ auob quieſcere ſinet. Quomc abſentencia accepta hereminiſ domū eccl
triſē auectuſ. Et incaſtriſ romanuſ cūfructa multa contuſ ad erūpendū
capta ēēt. Et ā omniū rerū inopia ēēt. uicta neceſſitate. Legatoſ mittuſ.
Quprimū pacē aequā pēerent. ſipacē ñumpetarent. uti puocarent ad
pugnā. Tūponticuſ debellatū ēē reſpondit. & qm̄ nec ita quidē accepta
fortunā facere ſcirent. mermeſ cū ſingulis ueſtimaſ. ſubiugū ruſſiorū. Aliaſ
condicionesq pacis aequaſ uicoſ aeiectoribꝫ fore ſiagro ſānatū decederēt
coloniæ abducerentq ſuaſ. Deinde legib; romanū acſā antē aequo foedere
uicturū. Inſconditionib; paratū ſe ēē foedus cū conſulib; ferre. ſiquid eoꝝ
diſpliceat. legatoſ redire a dſe uetuit; Haec cū legatio renunciaret. ge
mituſ omniū ſubito exortuſ ē. Tantaq; meſtitia inceſſit. ut ñ grauiuſ
acceptum uideretē ſi nunciaretē omnib; eo loco mortē appetendā ēē.
C ū dui ſilentiū fuiſſet/ neceſſe fuit aut pfedere tā aut pi. aut contra foedus
tā neceſſarū hoſce poſſent. Tū. L. Lentuluſ curū princepſ legatoꝝ ur
bane atq; honorib; erat. Patrē meū memoriæ ꝯ SS. ſepe audiui memora
tē. ſe in capitolio unū ñ fuiſſe auctorē ſenatui redimēde auro agallaſ
ciuitatiſ. quando nec foſſa uallo; Abignauiſſimo adopera communen
dū hoſte ei[illegible]cent. & erūpere ſine magno pericuſo ſuoꝝ ſine certa
pnicie poſſent. Quod illiuſ uidecauē ex capitolio armatiſ in hoſtē bi
bane quoſcpe modo obſeſſi: nobiſ deſertoſ eruperunt. ita nobiſ aequo
aut in quo loco dimicandi Tantūmodo cū hoſte copia ēēt: non mul
patere in animū indoleſ inconſilio dando deēēt. Eandem mortē. ppa
tria pclarā ēē fateor. & meuel deuouere. SPQ. RA. legionib; quer
uel in medioſ ſine uulnere hoſtiū paratuſſi. Sed hoc pater ita uideo hoc
hoc quicquid romanarū legionū quaeruiſ. ipſe ipſiſ ad mortē parere
uolunt. Quid habent quod morte ſua ſeruent. Tecta urbiſ. dicat ali
quiſ & moenia. Sed ea turba. Aqua urbiſ incolit. Immo hercule pdam ē
ea omnia deleto hoc exercitu non ſeruant. Quiſenī ea uebit. Inbelliſ
uidelicet. atq; inermiſ multitudo tē hercule quā agallaſ imperiū
defendat armatiſ exercitū eiuſq; duce implorabunt. Hiccoīſ

spes opesque. quis seruando patriã seruamus. Dedendo adnecte puerã deserim
accipimus. Nefeda atq; ignominiosa dedicioe. sedeat cartas puerum ee
Vsq tã ignominia. eã q̃ã mortem nã sioquis sit seruemus. Subeatur & ista q̃n
tacũq; e. indignitas. & paucitate necessitatis. quã ñ dii quidem supant. Iae
cos̃s redimite armis cuncta. quã auro maoresue nri redimer cos̃s. Profecta
adpontũ inconloquiũ. cũ de foedere uictor agitaret. negarunt mussu po
puli foedus fieri posse. nec sine fecialib; caerimonia que alia sollemnu. Ita q; nõ
ut uulgo creduntur. Claudiusq; etã scribit foedere pax caudina. sed pponsionẽ
factaẽ. Quidem autponsoribus infoedere opus eet. aut obsidib; ubi praecatione
res transigẽ pquẽ pptm fiat quominus legib. ducis stetur ut eũ ita uppiter
feriat. Quẽadmodũ a fecialib; porcus feriatr. Spoponder. cos̃s. Legati ques
tores. tr. Mt. nominaq; omniũ quispponder extant. Vbi exfedere acta
res eet. pẽ quãdiuq; fetialiũ non extarent. & ppẽ necessariã foederis de
lectionẽ: obsides etã acquirer impia luerent siquicto nonstaret. Tempus
inde statutũ tradendis obsidib; exercituq; inermi mittendo. Redintegra
unt luctũ incastris cos̃s. aduenus. utux abhis abstinerent manus. quorum
ignauia foedus indequã uenissent abituri. Illis non. tucẽ locorũ. non
exploratorẽ fuisse. beluarũ modo. cecos infoueã missos. Alii alios mau
ri contẽplari arma moxtradenda & inermes futuras dextras obnoxiaq;
corpora hosti. Aponere sibi metipsi ante oculos iugũ hostile & ludibria uic
toris: & uultus superbos. & parmatos inermiũ uer. Inde fedi agminis miser
abilẽ uiã pociorũ urbes. redituũ impatiã aparentes. quotiepe ipsi maiores
eor triumphantes uenissent. se solos sine uulnere. sine ferro. sine acie uic
tos. sibi nonstringere licuisse gladios. nonmanũ cũ hoste conferre. sibi ne
quiquã animos datos. haec frementib. hora fatalis ignominie aduenit. omia
tristiora. Experiendo facturã. quãq; preceperant animis. Iamprimũ cũsin
gulis uestimtis inermes extra uallũ exire ussi. & primi tradita obsides: atq;
inuisto duã abducta. tũ. a. cos̃s. abire lictores ussi. Paludamtaq; detrac
ta. tanta mẽ ipsos quipaulo ante eos exsecrando dedos laceradosq; con
fuerant: miseratione fec. Vetust quisq; conditionis oblitus abilla defor
matione. tanta maiestatis uelut abnefando spectaculo auertere tectos.

primi cōs. ppe semi nudi sub iugū missi. Tū utquisq; gradu, preūn erat ita ignominie obiect. Tū demceps singule legiones. Circū stabant armati hostes exprobrantes eli dentisq; Gladij & cū plerisq; intentata cuulnerata q̄ dā necatiq; suuulā eoꝝ indigni tate rerū acrior uictorē offendisset. Ita eraduc ti sub iugū & q̄d pene grauius erat ph̄stiū oculos. Cū esalatu euasissent uti uelut abmissi extracti. Tū primū luce as picere uisisunt. Tuin ipsa lux ta deforme intuentab; agm omi mōde tristicia fuit. Saiq; cū ante noctē capua puenire possent. incesti deside sociꝝ q̄d pudor ꝑpe diebat circa uia huiusd ꝑcul capua omiū egeni corpora humi prostrauer. q̄d ubi est capuā nunciatū eiecte miserabo uista sociorū superbū vigentā cāpanis confesti insignia sua cōsulib; fasces lictores arma equos uestimenta comitat multab; benigne mittunt. uementab; capuā cunctus seruatus ppl̄sq; obuiā Egressi ustis omnib; hospitalib; p̄uatisq; & publicis fungitē officiis. nec; illis sociorū comitas inultusq; benigna & loqua promodo sermonē elicere. sed ne ut oculos quidem adto lerent aut consolantes amicos contra intuerentē efficere poterant. A deo sup merorē pudor quidā fugere colloquia & coetus hominū cogebant. Sol tero die cū uenies nobiles missi a capua utꝑficiscentes adfinē cāpanum ꝓsequerentē reuerassent. Vocatiq; in curiā peuncta nab; maiorib; natu mul to sibi maestiores & abiectiores animū ulos referrent. A deo silens aeppe mu tū agmen incessisse. tacere indolē illā nonreddere salutē. pro consulutanab; dare responsū nonhscere quēquā p̄meru potuisse. Tāquā ferentab; adhuc ceruicib; iugū sub quo demissi eēnt. habere sānctos uictorū. pompclarā so lū sed & iā pp & uā cepisse. cū eos promptā sicut ante gallos. sed q̄d multo bellicosius fuerit. romanā uirtutē ferociāque. Cū hæc dicerentē audirentq; & deploratū paene romanū nōm in concilio sociorū fidelū eēt. Dicit ofili us calauius ou filius clarus genere factisque tum & um aetate uerendus. Longe aliter se habere renidxisse. silentiū illud obstinatiū fixosq; in terrā oculos & furdas adomnia solacia aures & pudorē intuende lucis ingentē molē munarū exalto animo cientis indicia ēe. aut romanā seignorare inge nia. aut silentiū illud sānctab; flebiles breui clamores gemitusq; excitatu rū. cauduiq; pacis aliquanto sānctab; quā romanis. Tristiorem memoriā fore. quippe suos quēq; eoꝝ animos habiturū ubicūq; congressuri sunt. salutis

exolutam religione ppli ne fqua obligatum neq quid diuinu humanuue obstet.
Quo nunciu ubi patrib; placuit; denunciare iubent bellum. Interea consules exer-
citu scribere armare educere placet. Nec prius uicegri hostium finis
quā omnia iusta dedicatione mā pfecta erunt. Vos di uenerabiles pre-
cor quaeso ut uobis ponfue cordi. ſſ. ſostumū. t. uecurtū. cos. cum tā
mab; prospere bellum gerere ac tuos. sacra habeatis uicisse nos sub
iugu missos iuuisse sponsione infirma obligatos. uidere nudos inermesq;
hostib; dedicatos. omne uā hostiū nostris capitib; exipientes nouos cos.
Legiones romanas uix cūctā gen bellū uelut. uicoma antenos
consules bella gesserunt; Quae ubi dixit. tanta simul admiratio mi
sericordiaq; uri uicissim homines ut modo ut crederent illum eū de esse
si postumū qui nuctor confed. pacis fuisset. modo miserarentur. Quod
mirabile dictu principū apud hostes suppliciū passurus esset. obmū
direpta pacis. Cum omib; laudib; modo prosequentes ut rum in sententia
sua pedib; irent. Tēpus aut paulisper intercessioē. ab. l. luuo a. u.
malio. Ti. ſt quinq; exsoluit religione populum uebant dedicatione
sua. pili omā sanctis; quibus apud caudiū fuissent restituerentur
neq; se proes qd spondendo pacē seruassent exercitū. ſſ. poenā ullā
meritos esse; neq; ad exercitū cū sacra sancta essent dedi hostib; uo
lare uel posse. Tum postumius ſ. Interea dedite inquit pfanos nos
quos salua religione potuistis deditis. Deinde cū tos sacra sanctos
cū primū magistratu abierunt. sedisse. iudicatis prius quā dedant
hac mea mitio mirabitis deos. hunc iam uicinū caluae poene usurē habe
re. Etiam quod dedicatione nostra negant exsolui religione populū
iduos magis nededamur qua qua uisse res habeat dicere. quis ade
uersus feciali expertē qui ignoret. neq; ego infitiabor esse. Tā pons
res qua foedera sanctos ee apud eos homines apud quos ut ea diuina
religiones fides humana colatur. sed inuisu populi nego quicquā san
cti posse ad populū tenere. Insecutam superbia qua sponsione ista
expugnasset ut nobis sanctis coegissent nos uerba legibus dederemus
urbes nuncupare. decimū ſſ. uos tribunos dicerent. ad hanc urbē

tēpla delubra fines aquas sāncta ee. Omnitto dedicatiōē qm desponsione agitur quidtandē rispondisem urbē hanc relicturū v. Rōa. sicensuru. si magistratꝰ senatū silege ñ habituru sisub regib; futurū. Sme liora mss. ꝛ quin indignitas rerū sponsionis unculū leuat. sicd ē inquo obligari populus possit. uoma potest. & ne illud quidē qd quotidiā forsitā mouear. refert cōsul andictator. imꝑator spopondertit et hoc ipsi & alii sūtes iudicauer quib; ñfuit satis. cōs spondere si legatos questores. ē mil spondere coegerī. nectam hunc quisquā quaeruerit quidtat spon derum. cum id necconsilius uti eet. necillis spondere pacē quae mei non erat arbitriu. necprouobis quinihil mandauerat is possem. nihil ad caudū. sc. humanis consiliis gestūē. dii immortales & nr̄is & hostiū imperatoribꝫ mentē ademer. necnos inbello satis caumus & illi male partā uictoriā. male ꝓdider. Duiux locis quib. uicerant ere dunt dūquacūq; conditione. arma uiris marmanatis auferre fes tinant. animem fuisset difficile illis fuit dūsenes abdomo adcon sultandū accersēr. mittere Romā legatos cūsenatu cūpopulo depace acfoedere agere. triduu iter expeditis erat. Interea inn dutiis restitisset donec abroma legata aut uictoriā illis certā aut pacē adferrent. ea demū sponsio eet quā populi iussu spondissemus. sed neq; uos uoluistis necnos spondisemus. necfas fuit aliū rerū exitū ee quā ut illi uelut somno laetiore quāqd mentes eor capere pos sent. nequequā eluderent & nr̄m exercitū eadē quae impederat. fortuna expediret. uanā uictoriā rumor urbicā faceret. pax sponsio inter poneretur quaenemine priuatē sponsorē obligaret. Quid enī uo biscū. sc. quid cū popu R. actūē quis uos appellare potest. quisse uob dicere deceptū? hostis an ciuis? hosti nihil spopondistis. quēnemine spondere, quobis iussistis. nihil ergo uobis necnobiscūē quib; nihil mandastis. sāctib; sponsores sumus. res satis locupletes. nisi quod nr̄m ē. nisi praestare possumus. corpora nra. & animos nhaec seu ante. Inhaec ferrū nhaec nisi acuant. Quodadcriminos adtinet consulite uerū psens decretū eor fieri possit. Animdē differatur. post meum uenturi. & uos q; ceteri ulia & haec capita luendae sponsionis

ſeramus. cuius ſupplicio liberemus romana arma. nouit. ſc. cū cauſatū
auctor. precesq; ſolū ſed tribunos actū plebei uelle miſeratus di
cerent fore poteſtate. Magiſtratu indefeſſa plo abducaueſ. tradi
atq; fecialib. cū aſſeriſ caudum du cendi. hoc. ſc. facto lux quaedam
adfuliſſe cunctis uiſae. poſtumuſ more erat. eū laudib. adcelum
ferebant deuotionē decii conſulis aliſ claris facinorib; aequabant.
emerſiſſe cunctē exobnoxia pace illius conſilio & opera. ipſū ſe cru
cib; & hoſtū uiae offerre. piaculaq; pRō ſR dare. arma cuncti
ſpectare & bello ineū qui futurū ut congredi armatis cū ſānite liceat.
incunctate ira odioq; ardente dilectuſ ppe omniū uoluntariorum
fuit. Reſcripte exeodē militare nouae legioneſ. ductuſq; adcaudi
um exercituſ. Praegreſſi fecialeſ. ubi adportā uenere. ueſtē decen
hi pacis ſponſorib; iubente. manuſ poſt tergū uinciri. cū apparitor
uerecundia maieſtatis poſtumi laxe uincire. Quintiu inquit addu
ceſ lorū utuiſta fiat dedicio. Tū ubi uentū ſānctū & aderibund
uenit ponti eſt. A. corneliuſ aruma fecialiſ ita uerba fecit.
Quandoq; hiſce hominē iniuſſu. pōp. R. quiritiū foediſ icturi ſpo
ndeſ. atq; obeā rē noxā nocueſ. obeā rē. quo pRōſ celere impio ſit
ſolutuſ. hoſce homineſ uobiſ dedo. haec dicendo fecialis poſtumiſ genu
ſem. quanta maxime potest ui percutit clara uoce aut. ſeſquipedē cruē. &c. ec
illiū legatū. fecialē aſe ē ea uiſ gencū uiolatū. eo iuſtuſ bellū geſturoſ
cuiuſ nec ego iſtā dedicionē accipiā inquit. Nec ſānctē rata habebit. quanta ſpe
ri poſtumi fideoſ ee cenſeſ aut omā irrita facis. aut pacē ſtaſ ſānta ppō omiſ
quoſ inpotestate habuit. Audi phiſ pax habeē. ſi quid ego rē appello quātaq;
capiā uictori cū qua poteſ fide reſtituiſ. pōR appello quē ſi ſponſionē adſur
culaſ caudinaſ factē pepigit. reſtituet legioneſ intra ſaltū quo ſeptē fuerunt.
Nemo quēquā deceperit. omia p infecto ſunt. recipiunt arma quae p pactionē
tradideē. redeant incaſtra ſua quicquid pridie habueē quā inconloc uēſt
uentū. habeant. Tū bellū & forcia cōſilia placeant. Tunc ſponſio rpāx rata
dieē aſoſtuma. his locis ubi ante pacis mentionē habuim genam bellū nec pR cos.
ſponſionē nec noſ fidē pR Accuſem. nūquā ne cauſa deficiet cur iuſta pacio

nonstetis? obsides porsenne dedistis. furco eos subduxistis. auro auntacē agel
lis redemistis. inter accipiendū aurū caesisunc. Pacē nobiscum pepegistis.
ut legiones uobis captas restitueremus. Eam pacē irritā facitis. &
semp aliquā fraudi speciem uris imponitis. nonprobat. Pñ. ignomin
osa pace legiones seruastis. pacē sibi habeat. Legiones captas victori
restituat. hocfide hocfoederib; hoctestib; caerimonis dignū erat.
Vtiquidem quādpacta ppiationē habeat. Tot enim mēsumes. ego pa
cem quā hosti tibi remittendo pactusse nonhabeā. hocnā cornelii
hoc uos fetiales uris gentib; dicitis. Ego uero istos quos dedi simula
tis. nec accipio. nec dedi arbitror nec moror quominus inexpiatae ob
luctā sponsione cōmissa uitas omnib; diis queru eludatur numen
redeant. gerite bellū. quando Sp postumus modo legatū fetialē
genu pculit. Ita dii credent sānctē cuē postumū. nonnouē ro
manū uiolatū ex uobis uestū inos facti ee bellū. Haec ludibria
legionū nonpudere inluce pferre. Et nunc pueris dignas ambages
senes acconsulares falendae fidei exquirere. Victor deme uincla
romanis. moriatusse. nemo quominus ubi usum fuerit. abeant. Et
illa quidem forsitan &publica sua certe liberata fide abcaudio in
castra romana inuolata redier. sānitab; prosapba pace infestissi
mū cernentib; renatū bellū omnia; quaelibet uenerunt. nonnu
animis solum sed prope oculis ee. Cetero uenequā laudare sen
tentiā utriq; consiliū. interquae se media lapsos. victoriae possessionē
pace incerta mutasse. & beneficii & malefici occasione amissa fug
natum? citos quos potuerunt uppidū uel inimicos tollere uel amicos
facere. Adeoque nullo dicere tamen inclinatas urib; posteaquā pa
ce animi mutauerunt. Veclarierē inter romanos dictio postumum
quā pontū meruenta uictoria inter sānites simul rebellasse & uicisse
crederent romanū; Inter haec sacricam adsānites defecer & fregellae
colonia. nec opinato aduentu samnitū fuisse Cetatricanos cumis
sos constat nocte occupatae. Timor inde mutuus utrosq; usq; ad
lucē quietos tenuit. Lux pugnae mutui fuit. quā diuaequā aequa pars

ac focis dimicabãt rqv exercitus aduersabat imbellis multitudo cãm flagella
ru sustinuer. fraus deinderem inclmauit. qđ uocẽ audiri ꝑconis passis inco
lum̃ abeuntiũ qui arma posuissent. ea spes remisit acessamine animos. ipas
si arma iactari coepta. ꝓtumacior pars armata paũsã postã erupit. luciorq;
est audacia fuit quã incautis adcredendũ ceteris pauor. quos circũdatos
igni nequiquã deos fidẽq; inuocantes sãctes cremauer cos. ut se passim
pumicis papirus inapuliã adlucer iã pgit. ubi eqtes romani obsides ad
caudiũ dati custodiebant. Publius insãno substitit adũsus caudinas legio
nes. distendit enim res sãctas animos. qđ nec adluceriã ire neabscergo
instaret hostis. ꝓtinuisse. adluceria interim amitteretur. sicut ad
debant. optamũ ustiũ cõmittere rẽ forte q̃ dimicare cũpub
lico certam̃. Itaq; maiem copias educunt. Aduersus quos pub
lius consul cũdimicaturus erat. prius adloquendos milites ratus.
Contionẽ aduocari iussit. Ca'erũ sicut ingenia alacritate
adpraetorũ concursiũ. Ita praeclamore poscentiũ pugnã mil
la adhortatio imperatoris audita. Suus cuiq; animus memo
ignominiae adhortator aderat. Cadunt igitur improeliũ ur
guentes signiferos. Et nemora inconcursu pilis emittendis stru
gendisq; inde gladiis erat. pila uelut dato adid signo abiciunt.
strictisq; gladiis. cursu inhostẽ feruntur. ꝑhibil illi imperatoriae
aciei ordinib; aut subsidiis locandis fuit. omã ira militaris
ꝑpe uetano impetu egit. Itaq; nonfusi modo hostes sunt. sed ne
castris quidem suis fugẽ impedire ausi apuliã dissipati petiere. Luce
riã tam coacto rursus murũ agmine est puentũ. Romanos ira
ta eadem quae ꝑmediã aciem hostiũ tulerat. Et incastra ꝓrupit.
ibi plusquã uarie sanguinis accensis facẽ. praedaq; pars maior
ira corrupta exercitus alter cũ papirio cõs locus maritimis pue
nerat. Arpos ꝓmã pugnata sãctũ magis murus quodio quã be
neficio ullo fuit. Hãc tamen res cãpestres admonab; iuicem ha
bitantes. cãpestria. Et maritima loca contẽptu cultorũ molliu
re atq; ut euenit fere. loci simili genere ipsi montani atque

Appu.
(Viari.

agrestes depopulabantur quae regio sifidē sānitib; fuisset. aut pueni re arpos exercitus romanus nequisset. aut inter iecta inter romā & arpos paenuria rerū omniū exclusos acōmeatib; absūpsisset. Tum quoq; pfectos inde adlucerīā. iuxta obsiderent obsessosq; inopia uexarent. Omā abarpis romanis suppeditabant. cēterū adeo exigue utrimlici occupato stationib; angulisq; & opere equestri folliculus meastra abarpis frumēti uehere. Interdū occursu hostiū cogeretur. Abiecto exequo frumēto pugnare. & obsessis prinsquā alter cōs uictore exercitu adueniret. & cōmeatus exmotab; sānitū inuectis erant & auxilia intro missa. Ar tiora omnia aduentus publilii fecit. quo obsidione delegata meurā collegę uacuus pagros cuncta infesta cōmeatibus hostiū fecerat. Itaq; cūspes nulla ēet. duriusq; obsessos inopiā laturos coacti sānites quadluceriā castra habebant. Undiq; contracti uiribus signa cūpapirio conferre. Pugnatū pridē sanitib; utrōsq; se adpluū legiōnū uēnisse. denunciantes sānitib; romanisq; ut bellū omitterent. priusquā fieret quominus discederent abarmis adūsus eos sēpalterius pugnaturos. Ea legatione papirii audita pinde acmodū dictis eos cū collegā se cōmunicaturū respondit. Actaq; eo cū cēpisset omne inapparatu pugnae cōsūsisset cōlocāt dere haud dubia signū pugnę ꝓposuit. Agentib; diuina humanaq; que adsolent ēē & cū acie dimicandū est cōsulib; tarentini legati occursare responsū expectantes. quib; papirius nunciat licere ꝑ cereā egregie auctoritib; dijs ut uidetis adē gerendā ꝓficiscēm. Signa inferre iussit copias eductē uanissimā increparis gentē quae suarū imporens rerū ꝑdo-mesticis seditionib; discordius que alius modū pacis acbelli facere aequ sentiret. Sānites exparte altera cū omnē curā bella remisissent. qui aut pacē uere cupiebant. aut expediebat simulare ut tarentinos sibi consuluerent. Cū instructos repente adpugnā romanos conspexissent. uociferari se inuictorēs tarentinorū manere. pedes cēndere uiciem. pro extra uallū arma ferre. deceptos poenis. Qui cūq; casū fuerat passuros quē uerspreuisse. pacis auctores tarentinos uidentur. accaperent se omen cōs. adeunt. & eā precari nē hostib; ut neuallū quidem defendant. Ipsi inter se paratis copiis

succedunt hostiũ munimentis. & simul undiq; adorti. cũpars fossas ex
plerent. pars uellerent uallũ atq; infossas ꝓruerent. Nec uirtus mo
do insita sed ira & iã exulceratos ignominia stimularet animos castra
inuasere & ꝑse quisq; non haec furculas nec caudiũ nec saltus inuios
eẽ. ubi errorẽ fraus suꝑbe uicisset. Sed romanã uirtutẽ quã nec ual
lũ nec fosse arcerent memorantes cedunt pariter resistentes. fusosq;
inermes atq; armatos seruos liberos puberes inpuberes homines iumẽ
taq; nec ullũ suꝑfuisset animal ni consules receptui signũ dedissent.
auidosq; caedis milites a castris hostiũ imperio ac minis expulissent.
Itaq; apud infensos obintẽ pellatã dulcedinẽ irae confestim oratio
habitaẽ ut doceretur miles Minime cuiquã militũ coss̃ odio in hos
tes cessisse aut cessuros. Quin duces sicut belli ita insaciabilis suppli
cii futuros fuisse ni respectus equitũ sex centorũ qui luceriae obsi
des tenerentur. praepedissent animos. Ne desperata uenia hostes cecos
in supplicia eorũ ageret. ꝑdere priusquã perire optantes. Lau
dare ea milites Laeari que obuiã itum irae suae eẽ. ac fateri
omã pacienda potius quã ꝑderetur salus tot principu romanae iuuentutis.
Dimissa concione c̃siliũ habitũ omib; ne copiis luceriã p̃merent. An altero
exercitu & duce apuli circa gens dubiae ad id uoluntatis tẽptarentur. Publius
cos̃ ad ꝑagenda ꝓfectus apulie aliquot expedicione una ꝑplos aut ui
subegit aut condicionib; in societatẽ accepit. Papirio quoq; qui obsessor luce
rie restiterat breui ad spẽ euentus respondit. Nã in sessis omib; uiis ꝑquas
cõmeatus ex sãnio subuehebantur. fame domiti sãnites qui luceriae in presidio
erant legatos misere ad cons̃ romanũ ut receptis equitib; qui causa belli es
sent absisteret obsidione. His papirius ita respondit. debuisse eos pontiũ
herenni filiũ quo auctore romanos subiugũ misissent consulere. quid
uictis patiendũ censeret. Caerũ qm̃ ab hostib; in se aequa statui
Quã in se ipsi ferre maluerint. Nuntiare luceriã iussit. arma sarcinas
iumẽta multitudinẽ omnẽ in bellẽ intra maenia relinquerent. militẽ se
cũ singulis uestimentis subiugũ missurũ. ulciscentẽ illatã non nouã
inferentẽ ignominiã. Nihil recusatũ. vii milia militũ subiugũ missa

praedaq; ingens luceriae capta. Receptis omnib; signis armisq; quae
ad caudiū amiserant. Et qd omnia superabat gaudia equitib; recu
peratis quos pignora pacis custodiendos luceriā sānites dederant.
haud ferme alia mutatione subita rerū clarior uictoria. PR.
est. siquidem et iā qd quibusdā in annalib; inuenio pontius herēmus
Sānitiū imperator ut expiaret coss ignominiā subiugū cum caerisē
missus. Caerū id minus minor obscurū ēē. de hostiū cedi omissoq;
id magis mirabile ē ambigi. L. Netornelius dictator. cum. L. pa
pirio cursorem mag. equitū eas res ad caudiū atque inde luceriā
gesserit. ultroq; unicus romane ignominiae. haud sciam anius
tissimo triumpho ad eā aetatē secundū furiū camillū trium
phauerit. An consulū papiriuq; praecipuū id decussit. Sequitur
hunc errorē alius error. cursor ne papirius pximis comitiis. cūq;
aulio cerretano iterū obrem bene gestā luceriā continuato
magistratu consul tertiū creatus sit. An L. papirius muglanus
et in cognomine erratū sit. Conuenit iā inde per consules reliqua
belli pfecta. aulius cū frentanis uno secundo proelio debellauit
Vrbemq; ipsam quo se fusa contulerat acies obsidib; imperatis
in deditionē accepit. Pari fortuna cōs alter cum satricanis qui
ciues romani post caudinā cladē ad sānites defecerant. Praesidi
umq; eorum in urbem acceperant. rē gessit. Nā cum admoenia
satrice admotus ēēt exercitus legatisq; missis ad pacē cū prae
cib; petendā triste responsū ab consule redditū ēēt. Nisi prae
sidio sānitiū interfecto aut tradito ne ad se remearent. Plus
ea uoce quam armis illatis Terroris colonis iniectū. itaq; sub
inde exsequentur quaerendo a cōs legati quonam se pacto
paucos et infirmos crederent praesidio tāualido et armato uim
ad laturos. ab isdem consiliū pēere iussi quib; auctorib; prae
sidium in urbē accepissent. discedunt aegreq; impetrato ut de
ea re consuli senatū responsaq; ad se referri sineret. Et ad suos
redeunt. Dum haec factiones senatū destinebant. una cuius prin

cipes erant defectionis a populo romano auctores. Altera fidelium cum
tertii abierisq; tamen ut ad reconciliandam pacem consuli opus esset:
Pars altera cum presidio senatus qui nichil satis preparati erant ad obsidionem tole
randam excursuru proxima nocte erat, nunc ut consuli satis haberet quanoc
tis hora quaq; porta aqua inuia egressurus hostis foret. Altera quib; inuitis
defectu adsentes erant. Eadem nocte porta ardea consulib; aperuer armatosq;
ea nocte in urbem acceperunt. Ita duplici proditione a presidio senatus in
sessis circa uia siluestrib; locis nec opinato oppressu e. Tota urbe plena hostiu
clamor sublatus. Montesq; unius hore cesus sanus. Satricanus captus. Romani in
potestate consulis erant. Quaquestione habita quos opa defectio ea facta quos
sontes coperit uirgis cesos secuit percussit. Presidioq; ualido imposito arma Satri
canis adempta. Inde adtributim decessisse roma paputii cursore scribunt eoq;
duce Lucerina recepta sanniteq; subiugu missos auctores sunt. Ipse uir
haud dubie digna omni bellica laude non animi solu uigore sed etiam corpo
ris uiribus excellens. Precipua pedis proceritas inerat. quae cognomen victore
etiam dedit. victoriisq; cursu omnium aetatis suae fuisse ferunt.
Ac seu curru siue ea exercitatione multos sibi unaq; eandem capa
cissimu. Nec cum ullo asperiore quia ipse inuicta ad laborem cor
poris erat fuisse multitudo pedite pariter equiteq;. Equites etiam ali
quando ausos adeo premere ut sibi pre bene gesta laxaret ali
quid laboris. quib; ille nemini remissu dicitur remitto inquit
pectoraq; dorsu demulcentis. Cum exequis descenderet. ac uisentur
neo uiro imperii ingens pariter insociosq; cuncta. Praenestinus
p. R. primorem segnius ex subsidiis suos duxerat in primam aciem.
quem cum ambulans ante tabernaculum uocari iussisset. Lictor
rem expedire securem iussit. Ad quam uocem examinis stante prae
nestino age dum lictor excide radicem hanc inquit incommoda ambulan
tibus. Post fusuq; ultimi supplicii metu multa dicta dimisit. haud dubie illa
aetate quamuis uirtutem fortior fuit nemo unius erat uir quo magis
inuicta res romana staret. Quineu parem destinare animis magno
Alexandro duce fortuna asia peuropa uicerat esset pulsa minus

quaesitū aprincipio huius operis uideri potest. quam ut plus iusto ab
rerū ordine declinarē uarietatib'q; distinguendo opere & legen
tib; uelut diuersicula amoena & requiem animo meo quererem.
Tam tanti regis accidens mentio quib; sepe tacitis cogitationib; uo
lutant animū/eas euocat unmediū/utquaerere libeat quā euentū
romanis rebus sicū alexandro foret bellatū/futurus fuerit. plurimū
ubello pollere uidentur militū copia/& uirtus/ingenia imperatorū. for-
tuna pōa humana/maxime uires bellicas potens. ea & singula intu
ita & uniuersa/sicut abaliis regib; gentib;q;/abhoc quoq; facile pres
tante municū romanū imperiū. Jam primū utordiar abducib; conpa
randis/haud equidem abnuo egregiū ducē fuisse alexandrū. sedda
riorē tam eū fuit. qd unus fuit. qd adulescens uincere ito rerum
pondū alteram fortunā expertus decessit. utalios reges claros/duces q;
omittā/magna exempla casuū humanorū errū quēmaxime greci
lauditb; celebrant/quidni. longa uita sicut magnū modo pompeiū
uertenta præbuit fortuna. Recenseā duces romanos. necomnes omniū
aetatū/sedipsos eos cāquib; consulib; aut ductatoribus alexandro fuit
bellandū. Mn. ualerii coruū. C. marcii rutilii. C. sulpicii. T. manlii
torquati. quinti publii philonē. lucii papirii cursorē. q. fabii maxi
mi. duos decios. L. uolumnii. Mn. curios denceps ingentes secuntur
uiri. supuncā romano praeuertisset bellū/senior q; uitalia trahe
ret/horū unquolibet cū indoles eadem quae in alexandro erat an
imus ingenium q; tū disciplina militaris iam inde abinitiis urbis tractata
primus marcel primus primus ceptas ordinate modū uenerat. Ita re
ges gesserant bella. ita deinde exactores regū unus ualerius. Ita
denceps fabii. quinti cornelii. ita furius camillus. quēnuenes. ii. qb;
cū alexandro dimicandū erant/sene uideratur militaria opera pug
nando obeunti alexandro. Nā ea quoq; haudminus clarū eum
facient. cessisset uidelicet macie oblatus parmanlius torquatus.
aut ualerius coruus. insignes ante milites quā duces. cessissent
Decii. deuotis corporib; in hostē ruentes. cessisset pupirius cursor illo

corporis robore illo animi uacuus ẽet consilius uuiens unus nesingulos
nominẽ senatus ille: quẽ qui exregib; constare dix̃ unus uerã spe
ciem romani senatus cepit. Iduero erat periculũ nesollertius quẽ
qualibet unus exhis quosnommau castris locũ caperet. cõmeatus
expediret. abundidus prouideret. tempus pugne deligeret. aciem
instrueret. subsidius firmaret. ꝓ̃ecũ dario rẽ ẽe dixisset. quẽ mulie
rũ ac spadonũ agmẽ trahentẽ inter purpurã atq; aurũ oneratum
fortunę apparatib; suae praedã uerus quã hostẽ nihil aliud quã
bene ausus uana contẽnere meruerant deuicit. Longe aliusita
liae quã indie ꝑquã tumulento agmine comessabundus incessit
usus illi habitus ẽet. Saltus apuliae demontes lucanos cernenti
& uestigia recentia domestice cladis. ubi manipulus eius nup
epiri rex alexander absũptus erat. Eloquimur dealexandro.
ponchũ merso secundis reb;. quarũ nemo intolerantior fuit. Qui
si exhabitu nouae fortunae nonq; utrita chlamydẽ ingremiũ qđ sibi
uictor induerat spectetur. dario magis similis quã alexandro in
dia uenisset. Exercitũ macedonę oblitũ degenerantiq; iam
ipsarũ morem abduxisset. Referre intanto rege piget superbam
mutationẽ uestis. & desideratas hum uicentiũ adulationes. & iam
uictas macedonib; graues medii uictorib;. & foeda supplicia &in
terimũ & epulas caedes amicorũ. & quantitatẽ emptarum stupri.
Quidsuum amor indies fieret acrior. quidstruces aspraeferuda
ria. plerique quã dubiũ mihi scriptores refero. nulla ne hanc dãa
imperatoriis uirtutib; ducimus. Iduero periculũ erat qđ leuissimi
exgraecis quiparthorũ quoq; contra nom romanũ gloriae fauere
ductare solent. praemaiestatẽ nominis alexandri quẽ nefama
quidem illis notũ arbitror fuisse, sustinere nonpotuerit P̃R. &
aduersus quẽ athenis meuntate fracta macedonũ arma cernen
tes tũmaxime ppe fumantes thebarũ ruinas contionari libe
re ausisunt homines. id qđ monumẽtis Orationi patet, aduersus
eã nemo exceptis puerib; romanis uocẽ liberã mussurus fuerit.

Quanta libꝫ magnitudo hominis concipiatur animo, unius tamen ea magni
tudo hominis erit. Collecta paulo plus decem annorum felicitate quam
quieo extollant. quod PR. & si nullo bello multis tamen proeliis uic
tus sit. alexandro nullius pugne non secunda fortuna fuerit. Non
intellegunt se hominis res gestas & eius iuuenis cum populi iam octin
gentesimum bellantis annum rebus conferre. Miramur sicut ex hac par
te secula plura numerentur. quam ex illa anni plus in tam longo spa
tio quam in aetate xiii annorum fortuna uariauerit. Quintu homi
nis cum homine & ducis cum duce fortunam cum fortuna confers.
Quidromanos duces nominem quibꝫ nunquam aduersa fortune
pugnae fuit. Paginas in annalibꝫ magistratuum fastisqꝫ percurrere
licet consulum Dictatorumqꝫ. quorum nec uirtutis nec fortunae ullo
die. POPUR paenituit. Et quo sint mirabiliores quam alexander
aut quisquam rex. denos uicenosqꝫ dies quidam dictaturam. Nemo
plusquam annum consulatum gessit. AB. TR. PL. delectus impediti sunt.
Post tempus ad bella ierunt, ante tempus comitiorum causa reuocatis.
In ipso conatu rerum circumegit se annus. collegae nunc temeritas
nunc prauitas. impedimento aut damno fuit. male gestis rebꝫ al
ternis successum est. Tironem aut mala disciplina institutum exercitum
acceperunt. Athercules reges non liberi solum impedimentis omnibꝫ, sed domini
rerum temporumqꝫ trahunt consiliis cuncta non secuntur. Inuictus ergo
alexander cum inuictis ducibꝫ bella gessisset. Et eadem fortunae
pignora in discrimen detulisset. Immo etiam eo plus periculi subisset
quod macedones unum alexandrum habuissent. Multis casibꝫ non solum
obnoxium sed etiam offerentem se. romani Multi fuissent alexan
dro uel gloria uel rerum magnitudine pares. quorum suo quisqꝫ fa
to sine publico discrimine uiueret moreretur qꝫ. restat ut copia
copiis comparentur. uel numero uel militum genere. uel multitu
dine auxiliorum. Censebantur eius aetatis lustris. Ducenta quin
quagena milia capitum. Itaqꝫ in omni defectione sociorum latini
nominis urbano prope delectu decem scribebantur legiones. quatenus

quinq; exercitus saepe per eos annos. In etruria in umbria gallis hostib;
adiunctis. In samnio in lucanis gerebant bellum. Latium deinde omne
cum sabinis et uolscis et aequis et omni campania et parte umbriae et
ruriaeq; et picentib; et marsis paelignisq; ac uestinis atq; apulis
adiuncta omnis ora grecorum inferi maris athuris neapolim et cumas
et in deantio atq; ostus tenus summites aut sotios ualidos romanis
aut fractos bello inuenisset hostes. ipse traiecisset mare cum ue
teranis macedonib; non plus. xxx. milib; hominum. et iiii. milib;
equitum maximae thessalorum. hoc enim roboris erat. persas. indos ali
asq; si adiunxisset gentes impedimentum maius quam auxilium traheret.
Adde quod romanis ad manum domi supplementum esset. alexandro
quod postea hanibali accidit alieno in agro bellanti exercitus con
seniusset. Arma clipeusseq; illis. idest. hastae romano scutum
maius corporis tegumentum et pilum. haud paulo quam haste uehem
tius ictum. missumq; telum statarius uterq; miles ordines seruans.
sed illa phalanx immobilis et unius generis romana acies dis
tinctior ex plurib; partib; constans fa cilis parcienti quascumq;
opus esset facilis iungenti. Lamopere quis par romano miles
quis ad tolerandum laborem melior. uno proelio uictus alexan
der bello uictus esset. romanum quem caudium quem canne non
fregerit. quae fregisset acies. ne ille sae pe et iam si prima pros
pere euenissent persas et indos et in bel lem asiam quaesisset.
Et cum feminis sibi bellum fuisse dixisset. quod epiri
regem alexandrum mortifero uulnere ictum dixisse ferunt.
Sortem bellorum in asia gestorum ab hoc ipso iuuene cum sua con
ferentem. equidem cum per annos quattuor et uiginti primo pu
nico bello classib; certatum cum poenis recordor. uix aetatem
alexandri suffecturam fuisse reor ad unum bellum. Et forsitan
cum et foederib; uetustis uincta res punica romanae esset. et ti
mor par aduersus communem hostem duas potentissimas armis
uirisq; urbes armaret. Et simul punico romanoq; obrutus

bello eet. Nonquidem alexandro duce nec integris macedonū reb;
sed expta tamē romani macedonē hostē aduersus antiochū. phi
lipphū. psen. nō modo cū clade sed ne cū periculo quidem suo. absit
inuidia uero & ciuilia bella sileant. Nūquā ab equite hoste
nūquā a pedite. nūquā a pta acie. nūquā equis utiq; nūquā
nris locis laborauimus. Equitē sagitās saltus inpeditos auia cō
meatib; loca grauis armis miles timere potest. Miles acies gra
uiores quā macedū atq; alexandri auertit. Auertetq;. modo
sit ppetuus huius quā uiuimus pacis amor. & ciuilis cura concor
diae. am̄ follius flaccina inde. & L. plaucius [illegible] mox consules fac
ti; eo anno ab frequentib; sāntiū populis defoedere renouando
legati cū senatū humi tracti mouissent. reiecti ad populū haud
quaquā tā effica ces habebant praeces. Itaq; federe negato
indutiae biennii cū p aliquod dies fatigassent singulos pre
cib; impetrate. Et ex apulia theanenses canusinq; populatio
nib; fessi obsidib;. L. plautio. cōs. datis in deditionē uener.
Eodem anno primū p̄fecti capuā creari coepti legib; ab. L.
furio. PR. datis cū utrūq; [illegible] ipsi p remedio aegris reb; discor
dia intestina peissent. & duae romae additae trib; ufentina
ac falerna inclinatis semel in apulia reb; teates quoq; apu
li ad nouos cōs. [illegible] c. iuniū bubulcūq. aemiliū barbulā foe
dus peitū uener pacis p omnē apuliā praestande. PR. auc
tores id audacter spondendo imperauere
ut foedus daretur. Neq; ut. equo tam̄ foedere sed ut in dictione
PR. essent apulia p domita. Nā tarento quoq; ualido oppido iu
nius potius erat. in lucanos p rectū Inde repentino aduentu ae
milii. cōss. nerulū in captū. & post quā res capuae stabili
tas romana disciplina fama p socios uulgauit. Antiatib; quoq;
quise sine legib; certissime magistratib; agere qu erebantur
dati ab senatu ad iura statuenda ipsius coloniae patroni. Nec
arma modo. sed iura & iā romana late pollebant. c. iunius

bubulcus. & q. aemilius barbula coss. exiit Anno nonconsulib; abse
erant ss. nautio. & o. populio. cæterũ dictator. l. aemilio legio
nes tradiderant. Iscium. l. fuluio magistro equitũ saticulã op
pugnare adortus rebellandi causam sãnitib; dedit. Duplex
inde terror illatus romanis. Hinc sãnis magno exercitu coacto
adeximendos obsidione socios haud procul castris romanorũ cas
tra posuit. Hinc saticam magno cũtumultu pate facta repen
te portis in stationes hostiũ incurrẽ. Inde pars utraq; spe ali
en magis auxiliis quã uiribus freta suis instato mox proelio Inito
romanos urgent. & quãquã ancepsdumicatio erat. tam utriq;
tutam aciem dictator habuit. qua & locũ haud facilẽ adcur
rẽ uenientiũ cepit. & diuersa stetuit signa. Infestior tam merũ
pentes incessit. Nec magno certamine intra moenia compulit.
tũ totã aciem in sãnites obuertit. ibi plus certaminis fuit. uicto
ria sicut fera ita nec dubia nec uacua fuit. fusi in castra sãnites
extincti nocte igniib; tacito agmine abeunt. & spe abiecta sa
triculae tuendae. plus iã ipsi socios romanorũ ut parem dolorem
hosti redderent circũsidunt. Anno circũ acto bellũ dencepsab
dictatore q fabio gestũe. cos. Nouis sicut superiores romae man
serunt. fabius ad accipiendũ abaemilio exercitũ ad saticulã cũsup
plemento uenit. Neq; enim sãnites adplustiã manserant. sed acci
ti ab domo nouis militib; multitudine freta castra Eodem quo an
te loco posuer. Lacessentesq; proelio romanos auertere abobsidio
ne conabantur. Eo intentus dictator immoenia hostiũ uersus id bel
lum tanta diceré gturbẽ oppugnabat. Securior ab sãnitib; age
re stationib; modo oppositis. Neq; a incastra uis fieret. Eo ferocius
adequitare sãnites ualloneq; otiũ puta. & cũ iam ppe imporis cas
trorũ eẽt hostis. Tum l consulto dictatore. magẽ equitũ. q. aulus
cerretanus magno tumultu cũomnib; turmis equitũ euectus submo
uit hostem. Cũ immisime pranaei genere pugne sic fortuna exer
cuit opes ut insignis utrimq; cladis & clara ipsorũ ducũ ederet

funera. Prior sannitiū imperator aegrae paciens qd̄ tā ferocit̄ ade
quitasset. in dese fundi fugariq; orando. hortandoq; equites proe
liū intersauit. inquē insignē inter suos cientē pugnā. Magister equi
tū romanus infesta cuspide. Ita p̄misit equū ut uno ictu exani
mē equo p̄cipitaret. Nec ut fit adducis casū p̄culsa magis quā
irritatiē multitudo omnis qui circūerant. In auliū temere inuec
tū p̄hostiū turmas tela conieterunt. fratri p̄cipuū decus ulti
sannitiū imperatoris atq; irae trucidauit. Nec multū afuit in
corpore. etiā quia int̄ hostiles cecideret turmas sannites potire
ntur. et repentina acies circa corpora ducū pedestre proeliū mut
quo haud dubie superat romanus. recuperatūq; aulij corpus mix
ta cū dolore laetitia uictores in castra referunt. Sannites du
ce amisso et poene equestre certam̄ tētatis uiribus omissa satri
cula quā nequicquā defendirebantur. ad plistie obsidionem
redeunt. Intraque paucos dies satricula romanus p̄ deditionē
plistia p̄uim sannis po[illegible]. Mutata ad sannites defecerat inter
fectis colonis romanorū quo cū prior romanus exercitus adulcis
cendā ciuiū necem recuperandāq; coloniā magnis itineribus prae
uenisset. sparsi p̄uias speculatores sequi legiones sannitiū hosti atq;
ad lausulas ancipiti proelio dimicatūē. Non cedes non fuga alte
rius partis sed nox incertos uicti uictores nec essent diremit.
Inuenio apud quosdā aduersā eū pugnā romanis fuisse atq; in
ea cecidisse. q̄. auliū mai. equitū suffectus in locū auli. c. fabiu
mq; equitū cū exercitu nouo ab roma aduenit. et per praemissos nun
tios consulto dictatore ubi subsisteret quoue tēpore et qua ex par
te hostē adgrederetur. substitit occultus ad omnia satis exploratis
consiliis. dictator cū p̄ aliquod dies post pugnā continuasset suos in
tra uallū obsessi magis quā obsidentis modo signū repente pugnę p̄
posuit et efficatius ratus ad accendendos uirorū fortiū animos nul
lā alibi quā in semetipso cuiquā relictā spem de magistro equitum
nouoq; exercitu militē celauit. et tāquā nulla nisi in eruptione spēsēt.

Locis inquit angustis milites deprehensi nisi quam victoria pace fecerimus
viam. Nullam habemus. Statiua nostra munimento satis tuta sunt. Sed inopia
eadem infesta nam et circa omnia defecerunt unde subuehi commeatus pote
rant. Et si omnes iuuare uelint. iniqua loca sunt. Itaque non frustrabor
ego uos castra hic relinquendo inque infecta victoria sicut pris
tino die uos recipiatis. armis munimenta. Non munimentis arma tuta
esse debent. castra habeant repetitusque quibus opere et trahere bel
lum. Nos omnium rerum respectum praeter quam victorie nobis abscidamus.
ferte signa in hostem. ubi extra uallum agmen excesserit castra quibus
imperatum est incendant. damna uestra milites omnium circa quid fecerunt
populorum praeda sarcient. Ea oratione dictatoris quae necessita
tis ultimae index erat milites accensi. Uadunt in hostem. et respec
tus ipse ardentium castrorum quamquam proximis tantum ita enim
iusserat dictator ignis est subditus. haud paruum fuit irritamentum. itaque uelut
uaecorde inlati signa primo impetu hostium turbant. Et intem
pore postquam ardentia procul uidit castra. magis equitum id con
uenerat signum hostium terga inuadit. Ita circumuenti sanitates qua
potest quisque fugam per diuersa petunt. ingens multitudo inimicum me
tu conglobata ac semetipsam turbam impediens in medio caesa. Cas
tra hostium capta direptaque quorum praeda onustum militem in ro
mana castra dictator reducit. haud quaquam tam victoria laetum.
quam quod praeter exiguam deformatam incendio partem cetera con
tra spem salua inuenit. Ad Soram inde reditum. Nouique consules
M. Petellius. C. Sulpicius exercitum ab dictatore fabio accipiunt. mag
na parte ueterum militum dimissa nouisque cohortibus in supplementum ad
ductis. Ceterum cum propter difficilem urbis situm. nec oppugnandi satis
certa ratio miretur. Et haud tempore longinqua aut praeceps
periculo victoria esset. Soranus trans fuga clam ex oppido profec
tus cum ad uigiles romanos penetrasset duci se ex templo ad cos
iubet. deductusque traditurum urbem promittit. iussus inde cum quo nam
modo id prestaturus esset. percunctantes doceret haud uana af

Sora

ferre ꝑpulit ꝑpe aduneta moenib; romana castra. ve. vi mit .ab
oppido remouerentur. fore utemunis intenta incustodiã urbis di
urnę stationes acnocturnae uigiliae essent. Ipse insequenti noc
te suboppido siluestrib; locis cohortib; insidere iussis. decẽ mil
tes delectos secũ ꝑ ardua acꝑpe inuia Inarcẽ ducit pluribꝫ quã
ꝑnumero urorũ missib; telis eo collatis adhoc saxa erant & tene
re uacenta utfic maspretas & deinde strata & iam quo locus tutior
ẽt aboppidanis congesta. Vbi cũ constituisset romanos sententiq; an
gustã & arduã erectã exoppido marẽ ostendisset. hoc quidẽ
asensu inquit uel tres armata quãlibet multitudinem arce
rent. uos & decem numero. & qd plusẽ romanis romanorũq; for
tassim uiri estis. & locus ꝑuobis & nox erit quae omnia exincerto
maiora terrentis ostentãt. Ego um terrore omnia implebo uos
arcem intenta tenere. decurrit Inde quanto maxime ꝑcerent
cũtumultu adarma & ꝑuĩa fide cuncti clamitant arces abhostib;
captae defendite. Ite. haec incedenti principũ foris; haec obuii
haec excurrenti; inpublicũ paucis merepat. Acceptã ab
uno pauorem plures pur bẽ ferunt. trepidi magistratus missis
ad arcem exploratorib; cãtela & armatos tenere arcem mul
tiplicato numero audirent. auertunt animos aspe recupe
rande arcis. fuga cuncta cõplent. portaeque absentis omnis ac
maxima parte mentib; refringuntur. Quarũ puna praesidiũ
romanũ clamore excitatũ irrũpit & concurrentes puna pau
dos caedit. Iamsora capta erat. cũcoss prima luce aduenere.
& quos rẽliquos fortuna exnocturna caede acfuga fecerat. In
deditionem accipiunt. exhis. ccxxv quorummaũ consensu destina
bantur infandae colonorũ caedis & defectionis auctores uinctos
romã deducunt. Caeterã multitudinẽ incolumẽ praesidio de
duxerunt. Turgis inforo caesi acsecuri ꝑcussi summo gaudio
plebis cuius maxime inter erat. Tutã ubiq; quaeꝑpassim incolo
rum metuerant. multitudinẽ ẽ. rossꝫ. absoras ꝑfecta magros

spretis

atq; urbes ausonū bellū intulerunt. Mota nāq; omnia aduentu
sānitiū cū apud lautulas dimicatūē fuerant. coniurationesq; cir
ca cāpaniā passim factae. necapua ipsa crimine caruit. quinro
mā quoq; & adprincipū quosdā inquirendos uentūē. Cæterū au
sonū gens ꝓditione urbiū sicut sora inpotestatē uenit. Ausonam.
& minturnae & uescina urbes erant ex quib; principes iuuentu
tis duodecim numero inꝓditionē urbiū suarū coniurati adcoss
ueniunt. docent suos lampridem exoptantes sānitiū aduentū
simul adlautulas pugnatū audier. Prouictis romanos habuisse
iuuentutē armis sānitē iuuisse. fugatis Inde sānitib; incerta pace
agere necclaudentis portas romanis nearcessant bellū. & obstina
tos claudere siexercitus admoueatur. Inea fluctuatione ani
morū opprimi incautos posse. his auctorib; mota ꝓpius castra
missiq; Eodem tēpore circa tria oppida milites partim armati
quiocculta ꝓpinqua moenib; insiderent loca partim tegati tec
tis ueste gladiis quisublucē aptis portis urbes ingrederentur
abhis simul custodes trucidari coepti. simul datū signū arma
tis ut ex insidiis concurrerent. ita portae occupatę triaq; op
pida eadem hora Eodemq; consilio capta. sedquiā absentib;
ducib; impæusē factus. Nullus modus caedib; fuit. deletaq;
ausonū gens uix certo defectionis crimine ꝑinde acsi interno ciuo
bello certasset. Eodē anno ꝓdito hostib; romano praesidio lu
ceria sanicii facta. necdiu ꝓditorib; inpunita res fuit. haud ꝓcul in
de exercitus romanus erat. Cuius primo impæu urbs sita inpla
no capit. lucerini acsānites adintrnitionē caesi. Eoq; ira ꝓcessit.
ut romae quoq; cūdecolonis mittendis luceriā consuleretur senatus
multa delendā urbē censerent. ꝑt odiū qđ exsecrabile inbis captos
eēt. Longinquitas quoq; abhorrere arelegandis Tamꝓcul abdomo
ciuib; intertā infestas gentes cogebat. Uicit tamē sententia ut mit
terent coloni. duo mil & quingenti missi. Eodem anno cūomā infi
da romanis eēnt capuae quoq; occultae principū coniurationes pactę

Ausona. Minturnae
vescina.

itnocive

de quib; cū ad senatū relatū eē haud quaquā neglectare res. questiones de
crete. dictatoreq; questionib; exercendis dici placuit. c. moenius dict⁹
is. ōi. foliū mc, equitū dixit. Ingens erat magistrat⁹ ei⁹. Terror itaq; siue
timor seu consciencie uis calabios obuiū nouiūq; ea capita c̄ uiracio
nis fuerant priusquā nominarent⁹ apud dictatorē mors haud dubie
ab ipsis conscita iudicio subtraxit. Deinde ut questioni cāpanie ma
teria decessit. Versa romā intrpretando res n̄ nominati qui capue s;
muniūsū qui usquā coissent conuirassent ue adūsus. RP. Queri sena
tū uisisse. & coiciones honoꝝ adipiscendoꝝ causa factas adūsus. Reōp
ēē. Laciorq; ire & psonis questio fieri haud abnuente dictatore sine
fine ulla questionis suae uis esse postulabantur. ergo nobiles homines
appellantib; que tribunos nemo erat auxilio quin nomina recipe
rentur. Inde nobilitas nec hi modo in quos crimen intendebatur
sed uniuersi. simul negare nobiliū id crimī ēē. simulla obstetur frau
de pateat uia ad honorem sed hominū nouorū ipsos adeo dicta
torem magistrūq; equitū reos magis quā quesitores idoneos eius
criminis ēē intellecturos ita id esse simul magistratu abissent.
Iuuenī uero maenius iā famae magis quam imperii memor ꝓ
gressus in contionē ita uerba fecit. Et omīs antae actae uitae
uos conscios habeo quirites & hic ipsi honos delatus ad me tes
tis est innocentiae meae. Neq; enī qd saepe alias quia ita tēpo
ra postulabant. RTP. qui bello clarissimus eēt. sed qui maximae
ꝓcul ab his coitionib; uitā egisset. Dictator deligendus exercen
dis questionib; fuit sed quoniā quidā nobiles homines qua de
causa uos existimare quāme ꝓ magistratu quicquā inconpertū
dicere meliusē primū ipsas expugnare questiones omni ope
adnisisunt. Dein postquā ad id parū potentes erant. ne causam
dicerent in praesidia aduersariorū appellationē & tribunitiū
auxiliū patricii confugerunt. postremo repulsi in dea deo omā
tuitior a quā innocentiā suā purgarent uisa binos irruer. & pri
uatis dictatorē poscere reū ueretundiae non fuit. ut omīs dii

hominesq; sciant ab illis & iā que non possunt tēptari. Neracionē uite
reddant meo biuā ire crimini & offerre me inimicis reū. Dictatura me
abdico uos queso coss si uobis datū absenatu ne gociū fuerit in me
primū & hunc om̄. foliū questiones exerceatis ut appareat innocencia nr̄a
nos non maiestate honoris tutos a criminacionib; istis essent. Abdicat
in de se dictatura & post eū confesti folius magist̄ equitū primiq; apud
coss his enī absenatu mandata res est rei facti. aduersus nobiliū testi
monia egregie obsoluuntur. Publius & iā philo multiplica
tis sūmis honorib; post res tot domi belloq; gestas exerū
inuisus nobilitati causā dixit obsolu tusq; ē. Nec diutius ut fit
quā dū recenserat quaestio pclara nomina reorū uiguit.
Inde labi coepit ad uiliora capita donec contionib; factio
nib; q: aduersus quas comparata erat oppressa ē. Earū fama re
rū magis tam̄ spe cāpane defec tionis in quā conuiratū erat
sānites in apuliā uersos rursus ad caudiū reuocauit ut inde ex
propinquo si qui motus occasionē aperiret. Capuā romanis eri
perent. eo coss cū ualido exerci tu uener̄. & primo circa saltus
cū utriq; ad hostē in qua uia eēt cunctati sunt. Deinde sānites
pāpta loca breui circuitu in loca plana cāpanos cāpos agmen
dimittunt. ibiq; primū castra in conspectu hostib; data deinde
leuib; proelius equitū saepius quā peditū utrimq; periculū factū.
Nec aut euentus eorū romanū aut more qua trahebant bellū peni
tebat. Sānitiū contra ducib; & capi paruis cotidie dānis & senes
cere dilatione uires belli suas uidebantur. Itaq; in aciem proce
dunt. equitib; in cornua diuisis. quib; praeceptū erat. Intentiores
ad respectū castrorū ne qua eo uis fieret cū ad proeliū starent
aciem pediti tutā fore. Consulū sulpicius in dextro poetellius in
leuo cornu consistunt. dextra pars qua & sānites raris ordinib;
aut ad circū eundos hostes aut ne ipsi circūirent̄ constiterat la
tius pate facta stetit. sinistris pt̄ quā quod confertiores stete
rant repentino consilio poetelli con sulis addite uires qui subsidia

rias cohortes quae integrae ad longiores pugnae casus reseruabantur.
In prima aciem ex tēplo emisit uniuersisq; hostē primo impetu ui
rib; inpulit. Com mota pedestri acie sānitiū eques inpugnā suc
cendit. In hunc transuerso agmine intēduas acies se inferentē ro
manus equitatus concitat. equo signaq; & ordines peditū atq; equi
tū confundit donec uniuersā abea parte auertit aciem. In eo
cornu non petellius solus sed sulpicius & iā hortator adfuerat auec
tus ab suis nondū conserentib; manus ad clamorē a sinistra parte
prius exhortū. Unde haud dubiā uictoriā cernēs cū ad suū cornu
tenderet. Cū mille ducentis uiris dissimilē ibi fortunā inuenit ro
manos loco pulsos uictorē hostem signa inpulsos inferentē. Cæ e
rū omnia mutauit repente consulis aduentus. Nā & conspectu
ducis refectus militū ē animus. & maius quā pnumero auxiliū uene
rat. fortes uiri & partis alterius uictoria audita mox uisa & iā proe
liū restituit. Tota deinde iā uincere acie romanus. & omisso certa
mine caedi capiq; sānites. nisi qui male uentū cui nunc urbi be
ne uentū nomē peffugerī. ad xxx mil caesa aut capta sānitiū pditū
memoria eē coss egregia uictoria parta ptinus inde ad bouianū op
pugnandū legiones ducunt. ibiq; hiberna egerī. donec ab nouis coss
lucio papirio cursore equitū c. iunio bubulco iterū nominatus dic
tator. c. poetellius cum m. folio mag. equitū exercitū accepit. iscū au
disset arce fregellā ab sānitib; captā omisso bouiano ad fregellas pgit. Unde
nocturna sānitiū fuga sine cestamine receptis fregellis psidioq; ualido
imposito in cā paniā reditū. maximae ad nolā armis repetendā. Eo se
intra moenia subaduentū dictatoris & sānitiū omnis multitudo & no
lani agrestes contulerāt. Dictator urbis situ circūspecto quo ap
tior aditus ad moenia eēt omā aedificia & frequentē ibi habitatur
circū iecta muris incendit. Nec ita multo post siue a poetellio dicta
tore siue ab c. iunio. consule. Nā utrūq; traditur nola est capta.
Qui captae decus nole ad coss trahunt. adiciunt. atinā. & calaciā ab
eodē captas. poetelliū autē pestilentia orta claui figendi causa

dictatorē dictū. fuessa & ponctia eodem anno coloniæ deductæ sunt
fuessa aurunconū fuerat. uolsci ponctas insulā sitā inconspectu li
torīs sui incoluerant. & interna casinū ut deducerentur colonia sic
facta ē. sed terni uiros creauere a quibus colonorū quatuor
milia insequentes. coss. on. ualerius. P. decio coss. pfligato fere sānū
bello prius quā ea cura decederet patrib; romanis & ruscis belli
fama exortā ē. Necerat ea tēpestate gens alia cuius secunchū gal
licos tumultus arma terribiora essent. Cū propinquitate agri
tū multitudine hominū. Itaq; altero. coss insānio reliquas belli p
sequenda. publius decius qui graueter aegre romae restiterat auc
tore senatu dictatorē. C. unnū bubulcū dixit ut quę res magni
tudo postulabat omīs uiriores sacramento adigit. Arma quaeq;
alia res poscit sūma industria parat. Nectantis apparatib; ela
tus deinferendo bello agrū quę turus haud dubie nisi ultro arma ruscī
inferrent. Eadē incōpurando cohibendoq; bello cōsilia & apud ruscos
fuere neutri finib; egressi. & censura clara eo anno appij claudij & c.
plautei fuit. Memorie tam feliciorū adposteros nom appij qđ uam
minuit ratiā in urbē dixit. Itaq; unus pfecti qui obinsanā atq; inu
diosā senatū lectionē uerecundia uicti sui collega magistratu se abdicaue
rat. appius ū inde antiquitus insitā pranciā familie gerendo solus censu
rā obtinuit. Eadē appio auctore potiū gens cuius adam maximā her
culis familiare sacerdociū fuerat, seruos publicos ministeriū delegandi cau
sa sollēnia eī sacri docuerat. traditurī educti mirabile rqđ dimouen
dis statu suo sacris religionē adferre facere posset. cū duodeci familiae
ea tēpestate pociciorū essent puberes ad xxx omīs intra annū cūctis
pe extinctos. Nec nom tantū pōciorū interisse. censore & ia apiū memor
deū ira post aliquot annos luminib; captis. Itaq; coss qui eū animi se
cutus c. unnus bubulcus tcū et q. aemilius barbula terū inicio anni
questi apud populū deformatū ordinē. Prava lectione senatū quia pocio
res aliquot lectos pterita essent. negauer eā lectionē seq; sine recti
prauiq; discrimine ad gratiā ac libidinē facta ex obseruatiores senatū

exẽplo creauer. Eo ordine quuante censores. à p. p. clauchii. &c. plau
tii fuerat &duo imperia. Eo anno dari coepta ppopulũ utraq;
panemta adrẽ mlitarẽ unũ. ut. tñ. mt. seni dem inquattuor
legiones apopulo crearentur. Quaeantea pquã pauci suffragio
populi relicta socii dictatorũ &consulũ ferme fuerant beneficia
tulere. eã rogationẽ tribuni plebei. L. atilius. c. marcius. Alte
rũ ut dũ unos nauales classis ornandaeq; reficiendae causa idem
populus uideret. Lator huius plebis scita fuit. õ. decimus. tñ. pt
eius dẽ annis rẽ dictu parua praeterirẽ pi adreligionẽ usa ẽet
panere. bicines quia phibita aproximis censoribus erant inaede
uouis uesta qdoradatũ antiquitus erat aegre passi. Tibur uno
agmine abiere. Adeo utnemo inurbe ẽet quisacrificium prae
cineret. eius rei religio tenuit senatũ. Legatosq; tibur mise
ut darent operã ut id hominem romanus restituerent. tibur
tes benigne pollicita. Primũ acatos eos incuriã hortatus ut ii
reuerterentẽ romã. postquã ppelli nequibant. Consilio haud
abhorrente abingemus hominũ eos adgrediuntur. Die festo
alii alios pspectẽ celebrandarũ canũ epularũ causa inuitant.
Et uino cum sui auidi fẽme grauẽ oneratos sopiunt. atq; ita in
plaustra unctos conciunt aeromã deportant. Haec primus
sensere quãplaustris inforo relictis plenos crapulae eos lux op
pressit. Tunc concursus populi factus. imperatoq; ut manerent
datã ut eruditi ãt animos ornatiorã canũ atq; hac quaenunc
sollemnis ẽ lucernas pur bẽ uagarentẽ restitutãq; inaede ues
tendi uis hs quisacris praeuenerent. haec interduorũ ingentiũ
bellorũ cõrã gerebantẽ. cõs. interse pugnacis parentis. unno sãni
tes aemilio nouũ bellũ &ruria sorte obuenit. Insãno ciuitati
praesidiũ romanũ quia nequiuerat ui capi obsessũ fame inde
ditionẽ acceperant sãnites. uerberibusq; foedũ in modũ Laceratos
occiderant dedititos. hinc infensus crudelitati unius nihil ante
quus oppugnatione ciuitatis rerus quo die adgressus ẽ. moenia

ui cepit. atq; om̄s puberes int̄fecit. Inde uictor exercitus bouianū
ductus. caput hoc erat pentrorū sāmitiū longe ditissimū atq;
opulentissimū armis uirisq; ibi quia haud tantū irarū erat spe
praede milites accensi oppido potiunt̄. Minus itaq; seuitū
in hostes ē praedae plus paene quā ex omni sāmo umquā ēgestū
benigneq; omnis militi concessa. & postquā praepotentē armis
romanū nec acies subsistere uelle nec castra nec urbes po
terant omniū principū in sāmo eo curaes intentae ut insidiis
quaereret̄ locus. si qua licentia populando effusus exercitus ex
cipi. accircū ueniri posset. Transfuge agrestes & captiui qui
dā pars forte pars consilio oblati congruentia ad consulē ad
ferentes quae & uera erant pecoris uim ingentē. In saltū aiuū
compulsā ēē ꝑpuler̄ ut p̄datū eo expedite ducerent̄ legiones.
ibi ingens hostiū exercitus itinera occultus insederat. Et post
quā intrasse romanos uidit saltū repente exortus cū clamo
re ac tumultu incautos inuadit. Et primo nouares trepida
tionē fecit. dū arma capiunt. sarcinas conger̄ in medium. De
in postquā utquisq; liberauerat se honere aptauerat q; armis.
ad signa undiq; coibant & notis ordinib; inueterē disciplinā
militiae. iā sine praecepto ullius sua sponte struebat̄ acies.
Consul ad ancipitē maxime pugnā aduectus desilit ex equo. &
iouem martemq; adq; alios testatur deos se nullā suā gloriam
inde sed p̄dā militi quaerentē. In eū locū deuenisse. neq; in se
aliud quā nimiā ditandi ex hoste militis curā rep̄hendi posse
abesse dedecore. nullā rē aliā quā uirtute militū dicaturā
comiterent̄ modo uno animo om̄s inuadere hostē uictū acie
castris exutū. nudatū urbib;. ultimā spem furto insidiarum
tēptantē. & loco non armis fretrū. sed quē ēē iā uirtuti romanae
inexpugnabilē locū. fregellana arx. soranaq;. & ubicūq; in quo
successū erat loco memorabant̄. his accensus miles omniū inme
mor difficultatū uadit aduersus imminentiū hostiū aciem.

Pentri.

ibi paulū laboris fuit. dū maduersū clīuū erigīt agm̄. Cæterū postquā
prima signa planitiem sūmā ceperē. sensitq; acies aequo sciā instituis
se loco. uersus extēploē tror in insidiatores. eosdēq; latebris quib; se
paulo ante texerant. palata atq; inermes fuga repetebant. sedlo
ca difficilia abhostē quaesita. ipsos. tūsua fraude impediebant. Itaq;
ergo ppaucis effugiū patuit. caesa adxx mīt hominū. uictorq; roma
nus adoblatā ultro abhosta te praedā pecorū discurrit. Oū haec
gerunt̄ uisānio iā omīs agrīq; populi pē arretinos. adarma uenit.
Aboppugnando suttio quaurbs socia romanis uelut claustra
agriae erat ingens orsi bellū. Eo alē consulū aemilius cū exer
citu adliberandos obsidione socios uenit. Aduenientib; romanus
suttrini cōmeatus benigne mansionia ante urbē posita aduexere.
agrusci diem primū consulendo. maturarent. Traherent ne bellū
traduxerīt. Postero die ubi celeriora quātaniora consilia magis pla
cuere ducib; sole orto signū pugnae ppositūē. armatiq; inacie p
cedunt. Qd ps; quā consuli nuntiatūē extēplo tesserā dari uibet ut
prandeat miles firmatisq; cibo utrīb; arma capiat. Dicto parēt.
consul ubi armatos paratosq; uidit signum extra uallū pferri
iussit. Et haud pcul hostē mstruxit aciem. aliquandiu intenta utrīq;
steterē expectantes ut abaduersarius. clamor & pugna inciperet.
& prius sol meridie se inclinauit. quā tessū hinc uel illinc emissūē.
Inde nondum fecta re abiret clamor abet rusci orīt̄ concinuntq; tu
be & signa inferunt̄. Concurrunt infensis animis. numero hostis. ui
tate romanus. superat. Anceps praelū multos utrimq; & fortes
simū quēque absumit. Precipuus inclinata resē. quā secunda
acies romana prima acies fuit ante signa circaq; omīs caecidere.
Nullo umquā praelio fuge minus nec plus caedis fuisset / nisi obstina
tos morituros. cōs. nox texisset: Ita utuictores prius quā uicti pug
nandi finē facerent. Post occasū solis signū receptui datūē. noc
te abutroq; castra reditū. pcedente quicquā Eo anno rei me
moria digna aput suttrū gestūē. qua & ex hostiū exercitu prima

tota acies deleta. Vno proelio fuerat. subsidiariis modo relictis uix
qd satis esset ad castrorū ad praesidiū & apud romanos tantū uulnerū
fuit ut plures post proeliū saucii descesserint quā ceciderant in acie.
Fabius insequentis anni cos bellū ad sutriū excepit. Collega fabio. c. mar
cius rutilius datus ē. cæterū & fabius supplemētū ab roma abduxit & no
uus exercitus domo accitus & ruscis uenit. p multi anni iā erant Cum
int patricios. ma q. tribunosq; nulla certamina fuerant. cū ex ea fa
milia quae uelut fatales cū tribunis ac plebe erat certam oritur.
Ap p. claudius censor circū actis decē & octo mēsib; qd aemilia lege
finitū censurae spatiū tēporis erat. cū. c. plautius collega eius mā q.
se abdicasset. nulla ui compelli ut abdicaret potuit. p. sem pnius erat. tr.
pl. qui finiendae censurae Intra legitimū tēpus actionē susceperat.
Non popularē magis quā iustā nec inuulgus quā optimo cuiq; gratiorē.
iscū idē tidē legem aemiliā recitaret auctorēq; eius mamercū aemi
liū dictatorē laudib; ferret qui quinquennalē ante censurā. & lon
ginquitatē potestatē dominantē intra sex mensuū & anni coegisset spa
tiū. Dic agedū inquit appi claudi quid nā facturus fueris sieo tēpore
quo. c. furius & m. gegamus censores fuer censor fuisses. Negare ap
pius interrogatione tribuni magnopere ad causā ptinere suā. Nā
& si tenuerit lex aemilia eos censores quorū in magistratu latae:
qua post illos censores creatos eā legē populū iussisset qdq; postre
mū iussisset idius ratūq; eēt. Non tam aut se aut eorū quēquā qui post
eā legē latā creati censores essent teneri ea lege potuisse. haec sine
ullius ad sensu cauillante apio. Est inquit quirites illius appii pge
nies qui ā. uirū in annū creatus altero anno seipse creauit. Tertio nec
ab se nec ab ullo creatus priuatus fasces & imperiū obtinuit. Nec an
te continuando abstitit magistratu quā obruerent eū male parta.
male gesta. male retenta imperia. haec ē eadem familia. quir cuius
ui atq; iniuriis compulsi ex torres patria sacrū montē cepistis.
haec aduersus quā tribunitiū auxiliū uobis comparastis. haec ppt
quā duo exercitus auentinū insedistis. hæc que fenebries leges. hæc que agrarias

sēp impugnauit. haec conubia patrū & plebis interrupit. haec plebi ad curu
les magistratus iter obsaepsit. hoc est nomē multo quā tarquinorū in
festius urāe libertati. Ita ne tandē appii claudii cū centesimus iā
annus ab mamerco. aemilio dictatore tot censores fuerint nobilissimiq;
fortissimi uiri. Nemo eorū duodecim tabulas legit. Nemo id iussisse
qd post tremo populus iussisset. scit immo uero omnes sciuerint. & ideo
aemilie potius legi paruerint quā illi antique quaprimū censores
creati erant. Quia hanc postremā iusserat populus & quia ubi duę con
trarię legessunt sēp antiq; abrogat noua. An hoc dicis appi non tene
ri aemilia lege populū an populū tenerite unū ex lege eē. tenuit
emilia lex uiolentos illos censores. m. furiū. & m. geganiū. quicquid iste
magistratus in rep male facere posset indicarunt. Cū ira finite potes
tatis mamercū aemiliū principē aetatis suae belli domiq; aerarium
fecer. Tenuit deinceps omēs censores intra certū annorū spatiū. tenet
c. plautiū collegā tuū his dem auspicius. Eodē iure creatū an hunc
nonuit quioptimo iure censor creatus eēt populus creauit. unus exi
mius es in quo hoc praecipuū ac singulare ualeat. Quē tu regē sacri
ficiorū crees amplexus regni nomē ut qui optimo iure rex romae
creatus sit. Creatū se dicet quē semestri dictaturā quē in regno
quinq; dierū contentū fore putes quē clauii figendi aut ludorū cau
sa dictatorem aut dacter crees quā isti tolidos ac socordes uideri cre
ditis eos qui intra uicesimū diem ingentib; reb; gestis dictatā ase ab
dicauer. aut qui uitio creati abier magistratu. Quid ego antiqua re
petā: Nup intra x annos. c. maenius dictator quia cū questiones
seuerius quā quib; dā potentib; tutū erat exerceret contagio eius quo
quaerebat ipsa criminis obiectata ab inimicis ē. ut priuatus obuiā
iret crimini dictatura se abdicauit. Nolo ego istā inte modestiā
ne degeneraueris a familia imperiosissima & supbissima non die nō
hora citius quā necesse ē magistratu abieris modo ne excedas finitū
tēpus satis ē aut diem aut mensem. censura ea diceret triennium in
quit eis ex mēses ultra quā licet aemiliā legē censurā gerā & solus

gerā. hoc quidem iā regno simileē an collegā subrogabis quē ne inde
mortui quidem locū subrogari fasē. Penitet enī qd̄ antiquissimū solē
ne & solū ab ipso cui fit institutū deo ab nobilissimis antestib; eius sa
cri ad seruorū ministeriū religiosus censor deduxisti. Gens antiqui
or originib; urbis huius hospitio deorū immortaliū sancta: ꝓpter te
actuā censurā. remp eo nefario obstrinxeris. Quod dominari & iā
reformidat animus urbs eo lustro capta est. quo de mortuo collega.
c. iulio censore. L. papirius cursor ne abiret magistratus. M. corne
liū maluginensē collegā subrogauit. & quanto modestior illius cu
piditas fuit. quā tu appi. Nec solus ne cultra finitū lege tēpus. L.
papirius censurā gessit. Tam̄ neminē inuenit qui se postea auctorē
sequeretur. Om̄s deinceps censores post mortē censoris college se ma
gistratu abdicar̄. tenet qd̄ dies exit censurae ne quod collegā magis
tratu abiit. Nec lex nec pudor cohercet. uirtutē in supbia inau
dacia in contēptu deorū hominūq; ponis. Ego te api claudi ꝓsti
us magistratus maiestate ac uerecundia quē gessisti. Non modo
manu uiolatū sed ne uerbo quidem inclementiori a me appellatū
uellē. Sed & haec quae adhuc egi ꝑuicacia tua & supbia coegit me
loqui & nisi ae milie legi parueris in uincula duci iubebo. Nec cū
ita comparatū a maiorib; sit. ut comitiis censoriis nisi duo confice
rint legitima suffragia non renuntiatio altero comitia differantur
ego te qui solus censor creari non possis solū censurā gerere n̄ pa
tiar. haec talia. quae ad dixisset prendi censorem. & in uincula du
ci iussit. ap ꝓbatib; sex tribunis actionē college tres appellanti
appio auxilio fuer̄. sūmaq; inuidia omniū ordinū solus censurā
gessit. Dū ea romae gerunt̄ iā sutriū ab etruscis obsidebatur.
consuliq; fabio imis montib; ducenti ad ferendā opem sociis
tēptandasq; munitiones. si qua posset. acies hostiū instructa occur
rit. Quorū ingentē multitudinē cū ostenderet subiecta late pla
uities consul ut loco paucitatē suorū adiuuaret deflectit pau
lulū in cliuos agm̄ aspraeta erant strata saxis. inde signa in hostē

obuerat. & ruſci omnū prueterquā multitudinis ſuae quaſi ſola fre
ti erant immemores proeliū ineunt. adeo rapti & aude ut abiec
tis miſſilib; quo celerius manus conſererent ſtringerent gladios. ua
dentes in hoſtem romanos contra nunc tela nunc ſaxa quib; eos af
fatim locus ipſe armabat ingerere. Igitur ſcuta. galeae que ictae
cū & iā quos nonnulli uerauerant turbarent. pteq; fubire erat facile
adppiorem pugnā. pteq; miſſilia habebant quib; emnus rem gererent.
ſtantes & expoſitos adigeret cū iā ſatis nihil tegeret. quos dā & ū pe
dē referentes fluctuantēq; & inſtabilē aciem redintegrato clamore
ſtricis gladiis haſtati & principes inuadunt. eū impetū non tulerunt
& ruſci uerſiq; ſignis fuga effuſa caſtra repetunt. Sed equites ro
mani prueuecta pobliqua cāpi cū ſe fugientib; obtuliſſent omiſſo ad
caſtra tenere montes pergunt. Inde inermi paene agmine acuexa
to uulneribus. inſiluā cōmunā penetrati. romanis multis militib; &
ruſcorū caeſis duo de xt ſignis militaribus; capta caſtris & iā hoſtū
cū preda ingenti potiuntur. Tum deprſequendo hoſte agitari coepti.
Siluae erant communia magis cū munia atq; horrenda quānup fuere ger
manici ſaltus. nullu adeā diem nemo ſcatorū quidem addita ea
merare haud fere quiſquā prter ducē ipſū audebat. aliis omnib;
cladis caudine ſpondū memoria aboleuerat. Tū ex his quaderant
conſulis fratre. oñ. fabiū caeſonē alu. ē. clauduū quadā matre Cadi
qua conſulē genuit traduntſ ſpeculatū ſenatū pfeſſus breuique
omnia adlaturū. Caere educatus apud hoſpites. & ruſcis inde lit
teris eruditus erat linguāq; & ruſcā pbe nouerat. habeo auctores
uulgatū romanos pueros ſicut nunc grecis ita & ruſcis litteris
eruditi ſolitos. ſed ppius eſt uero praecipuū aliquid fuiſſe meo
quiſe tā audaci ſimulatione hoſtib; immiſcuerit. ſeruius ei dicitur
comes unus fuiſſe. mutuatus una eoq; audignarius linguae eius
dem. pterquaquā aliud pfitiscentes quāſūmatam regionis quae
merāda erat. naturā agnomina principū impopulis accepere
nequa inter conloquia inſigni nota haeſitantes deprendi poſſent.

iere. pastorali habitu / agrestib; telis / falcib; / caesisq; binis armati. sed
neq; cōmertiū linguae nec uestis armorūue habitus siceos texit
quā qd abhorrebat abfide quēquā externū ciminios saltus intra
turos usq; ad camertes umbros penetrasse dicuntur. ibi quiessent
fateri romanū ausū introductūq; in senatū consulis uerbis egisse
de societate amicitiaq; atq; in decomi hospicio acceptū nuntia
ne romanis iussū comeatū exercitui dierū xxx praesto fore /
sicut loca intrasset. iuuentutēq; camertiū umbrorū in armis pa
ratā imperio futurā. haec cū relata consuli eēnt / impedimētis pri
ma uigilia praemissis legionib; post impedimēta ire iussis / ipse sub
stitit cū equitatu. & luce orta postero die obequitauit stationib;
hostiū quae extra saltū disposite erant. Et cū satis diu tenuis
set hostē in castra sese recepit. portaq; altera egressus ante noc
tē agm̄ adsequitur. postero die luce prima iuga ciminii montis
tenebat. inde contēplatus opulenta & ruriae arua. praedatū
multuariae agrestiū & ruscorū cohortes repente a principib;
regionis eius concitatae romanis occurrunt. adeo incōpositae / ut
uindices praedarū ꝓpe ipsi praede fuerint. caesis fugatisq; his la
te depopulato agro uictor romanus opulentusq; rerū omnium
copia in castra rediit. Eo forte quinq; legati cū duob; tb. pl. ue
nerant. denuntiatū fabio senatus uerbis ne saltū ciminiū tran
siret. Laetati seri ussequā ut impedire bellū possent / uenisse / nun
tii uictoriae romā reuertunt. hac expeditione consulis motū la
tius erat quā ꝓfligatū bellū. uastationē nāq; sub ciminii montis ra
dicib; iacens ora senserat. conciueratq; indignatione non & ruriae
modo populos sed umbriae finitima. Itaq; quantus nonuinquam
antea exercitus ad sutriū uenit. neq; e siluis tantū modo promota
castra sed & iā auiditate dimicandi quā primū in cāpos delata
acies. Deinde instructa primo suo stare loco relicto hostiū ad ins
truendū contra spatio. Dein postquā detrectare hostē sensere
pugnā ad uallū subeunt. ubi postquā stationes quoq; receptas

gessis

Camertes.

ūbria

ntra munimta sensere. clamor repente circa duces ortus ut eos ibi casus
cubitaria ei diei deferri uberent mansuros se subarmes & aut nocte aut
certe luce prima castra hostiu inuasuros. Nihilo quies romani exercitus
impio ducis continet. Decima erat fere diei hora cum ibu capere comi
tones iubet. precipit ut inermes sint qua cuq; diei nocte ue hora signu de
derit. paucis milites adloquit. sanicu bella exciuit. eleuat. x. ruscos
nec hoste hosti nec multitudine multitudini cpanda. aut. esse prae
terea telu aliud occultu. scutatos utrepore uinea tacen opus ee. his
abagibus pdi simulabat hostes. quo animu militu multitudine erectus
restituet. qd sine munimto consideranti ueri simulus erat qd simila
bat. Cibata cibo corpora quiete data. quasta fere uigilia sine tumul
tu exercitu arma capiunt. Dolabre calonu diuiduntur aduallu pru
endu fossasq; implendas. intra munimta instruit acies. delecte cohor
tes adportaru exitu collocant. Dato deinde signo paulo ante lucem
qd estuus noctib. sopite maxime quietis repulsest. prorupto uallo eru
pit acies. & sutos passi inuadit hostes. alios inmobiles. alios semi
somnos incubitib. suis. maxima parte adarma trepidantes cede op
pressit. paucis armandi edendi spacium. eos ipsos nonsignu certu non
duce sequentes fundit romani. fugatos equites psequitur ad castra. ad
siluas duisi tendebant. siluis ciuitus dene refugiu. Ita castra inci
pis sta Codre die capiunt. auru argentuq; iussu refert ad cos. Ceteru
preda militis fuit. Casis aut captiuis Codre hostiu milia adsecta sunt.
Ei ta clara pugna tanta ciuitas siluas asperitas pugnata quidam
audaciores sunt. metuq; in magno euentu fuisse nemo. Clausis exercitus
ta infesto saltu cohortis undiq; arctis locis umbrisq; oppressurent. si ubi
cuq; pugnatu e. res romana superior fuit. Itaq; asperitas regionu
& arbitrio que ferme captiua ciuitas populou ea tempestate tenent le
gatis pace foedusq; ab romanis petentes indutias in xxx annos impe
trauer. Dum haec uictoria geruntur cos alt c. marcius rutubus allatis
decimatib. incepit. multa alia castella uicis; aut deleta hostilitate aut in
tegra in potestate uenere. Eode tempus & classis romana. ap cornelio que

pōpos.
Nuceria.

tenacius martiane ore pfecerat incapuit acta cū adpulsa popeios ex
socii indenatales addepopulandū agrū Nucerinū pfecti. ꝓximus rapti
uastatis unde redtē cursus adnaues ea dulcedine ut fu prede longi
ꝓgressi exciuere hostes. palatis pagos nemo obuius fuit cū occidio
ne occidi possent redeuntes agmine incauto haud procul naues. adse
cuti agrestes exciuerūt pde paste. ut occidem quesup fuit cedi
crepidi multitudo adnaues compulsae. ꝑ freti quinti fabii cum
cimina silua quantū rome error fecerat. Ita lata fama ut in mun
ad hostes tulerat. utē clusū romanū exercitū obsidem cladisq; ima
gine furculas caudinas memorabant. Sede temeritate audē ulterio
rū sep gentē insultē inuios deducta. septa non hostiū magis armis qua
locoꝝ uniquarūq; ee. ita gaudiū inuidē quada miscebat. qd' belli ro
mani decus absumeb; fortuna adeo ruinosos auxisset. Itaq; annus utriusq;
adobtinendū c. marciū consule ceterum ꝓmū inde ceteris ꝓmar
sos ac sabinos pacē ꝑsimarcius dimicandi potestatē nonfecit. obuius
his consul fuit. dimicatu ꝑlio utrinq; atroci atq; incerto euenuest.
xcū ancepi cedes fuisse aduersa tam rei fama inermiuos uestre obtu
missos quesdā equestris ordinis tribunosq; militū atq; unū legatū. quē
insigne maxime fuit consulis ipsius uultus. Obhanc rē aucta fama
ut solet ingens terror patres inuasit. Dictatoreq; dici placebat. Nequem eur
sor papirius diceret unquā summa rei bellice ponebat dubiū cui quisq;
si ner insanū nunciū pferri omib; infessis cuncte posse nec uincere martiū
cos satis fidebant. Alter cos fabius infestus priuati papirio erat. que nec
obstaret bono publico legatos exconsularium numero mittendos adeu se
natus censuit. qui sua quoq; cū nonpublica solū auctoritate mouerent
ut memoria simul tacti patrie mitteret. ꝑfecti legati adfabiū cū s. c.
tradidissent adiecissent q; oratione nonpar conuenienter mandatis. con
sul demissis intra oculis tacē abincertis quid rā ac curus ea legatis re
cessit. Noctē deinde silencio ut moris est. L. papirius dictatore dixit.
Cui cū obanimū egregie uictu legati graciis agerent. Obstinatum
silenciū obtinuit. ac sine responso ac mencione facti sui legatos dimisit

ut appareret insignē dolorē ingenti conprimi animo. Papirius
iuniū bubulcū. mag. equitū dix. atque ei legē curia tādeimpe
rio ferenti triste omendiem difidit qua idē faciat curia fuit princi
piū duab; insignis cladib; capte urbis & caudine pacis quodutro
que anno eiusdem curia fuerat principiū macer licinus tertiae
etiā cladis quae ad cremerā acceptaest abominandā eā cu
riā facit. Dictator postero diae auspitiis repetitis ptulit legē
& pfectus cū legionib; ad terrorē traductus siluā ciminiā exer
longula. citus nup scriptus ad longulā puenit. acceptisq; a marcio. cōs.
ueterib; militib; in aciem copias eduxit. cū. Nec hostes detracta
re uisi pugnā. instructos Deinde armatosq; cū abneutris prae
lium inciperet nox oppressit. quieti aliquandiu. Nec suis defiden
tes uirib; nec hostē spernentes statiua in propinquā abuere.
Nā & cū umbrorū exercitu acie depugnatū ē. fusi tam mag
is quā cesi hostes qui acceptā acriter Non tolerarunt pugnā
adimonis &c. & ad uadimonis lacum etrusci lege sacrata coacto exercitu cum
uir uirum legisset. quantis nūquā alias antea simul copiis si
mul animis dimicarunt. tantoq; irarū certamine gesta res
est ut abneutra parte emissa sint tela. gladiis pugna cepit &
accerrime cōmissa ipso certamine qd aliquandiu anceps fuit
accensa est. ut non cū & ruscis totiēs uictis sed cū aliqua noua
gente uideretur dimichatio ēē. nihil ab ulla parte mouetur
fuge. cadunt ante signa & ne nudentur ppugnatoribus signa
fit ex secunda prima acies. ab ultimis Deinde subsidiis cietur
miles. adeoq; ad ultimū laboris ac periculi uentū ē. ut equites
R. omissis equis ad pximos ordines peditū parma pcorpora
euaserint. Ea uelut noua interfessos exorta acies tur
bauit signa & ruscorum. Secuta deinde impetu eorū
utcūq; adfecta erat cetera multitudo tandē prūpit ordi
nes hostiū. Tunc uinci ptinatia cepta & auerti. manipuli qui
dā & ut semel dedere terga & iā certiorem capessere fugam.

ille primū dies fortuna uetere abundantes & truscorū fregit
opes. cesum in acie qd roboris fuit. castra eo imp & u capta di
reptaq; Pari subinde periculo gloriaeque euentu bellum
insānitib; erat. quipreptē caeteros belli aparatus ut acies sua
fulgeret nouis armorū insignib; fecerī. Duo exercitus erant.
scuta alterius auro alterius argento celauerunt. forma e
rat scuti sumū latius quā pectus atq; humeri tegunt fastigio
equali. adimum cuneatior mobilitatis causa. spongia pecto
ri tegumentū. & sinistrū crus orcea tectū. galeae cristate quae
speciem magnitudini corporū adderent. Tunicę auratis mi
litib; uersicolores argentatis linteae candidę. his dextrū cor
nu datū illi in sinistro consistunt. Notus iam romanis appa
ratus insigniū armorū fuerat. doctiq; aducib; erant hor
ridū militē ēē debere noncelatū auro & argento sed ferro
& animis fretū. quippe illa p̄dā uerius quā arma ēē. nitentia
anterē. deformia. inter sanguinē & uulnera. uirtutē ēē militis
decus. & omnia illa uictoriā sequi. & ditem hostem quāuis pau
peris uictoris praemiū ēē. his cursor uocib; instinctos milites
in proeliū ducit. dextro ipse cornu consistit. sinistro p̄fecit. mag
equitū. simul ē concursū ingens fuit cū hoste certam̄. non segni
us interdictatorē. & mag. equitū ab utra parte uictoria incipe
ret. prior forte iunius cōmouit hostē. leuo dextrū cornu
sacratos more sānitiū milites eoq; candida ueste & parib;
candore ~~uestis~~ armis insignes eos seorsum actare iunius dic
tatans cū intulissent signa turbauit ordines. & haud dubię inpu
lit aciem. qd ubi sensit dictator. Ab leuo ne cornu dictatoris
acies alienā pugnā sequetur. non partē maximā uictoriā
trahet. Concita milites nec peditū uirtuti equites aut lega
torū studia ducib; cedunt. ualerius a dextro. P. Decius ab le
uo cornu ambo consulares adequites in cornib; positos eu
ehuntur. adhortatiq; eos ut partē secū capesserent decoris

intransuersa hostiū incurrunt. his nouus additus terror cū ex parte
utraq; circumuasisset aciem & ad terrorem hostiū legiones romana
redintegrato clamore intulissent gradū. Tum fuga ab sānitib;
cepta. iam strage hominū armorūq; insigniū cāpi repleri ac
primo pauidos sānites castra sua accepere. Deinde nec ea quidē
retenta. captisq; ante noctē iniectus ignis. Dictator ex soc
triumphauit. cuius triumpho longe maximā speciem captiua
arma p̄buere. tantū magnificentiae uisū in his ut aurata scu
ta dominis argentariorū ad forū ornandū diuiderentur.
Inde natū initiū dicitur fori ornandi ab edilib; cum tense du
cerentur & romani quidem ad honorē deū insignib; armis hos
tium usi sunt. cāpani ad sup̄bia & odio sānitiū gladiatores qd̄
spectaculū inter epulas erat eo ornatu armarunt sānitiūq;
nomine conpellarunt. Eodē anno cū reliquis et ruscorū ad pe
rusiā quae & ipsa indutiarū fidem ruperat fabius. cōs nec
dubia nec difficili uictoria dimicat. ipsū oppidū nā ad moenia
uictor accessit. Cepisset ni legati dedentes urbem exissent. Praesi
dio perusiae imposito legationib; & ruriae amicitiā petentib;
praese romā ad senatū missis. cōs. prestantiore & iā quā dic
tator uictoria triumphans urbem est inuectus. Quin & iam
de uictorū sānitiū decus magna ex parte ad legatos. p̄. decium
& m̄. ualeriū est uersū. quos populus p̄ximis comicis ingenti
consensu. cōs. alterū pretorē declarauit. Fabio ob egregiae
p̄domitā & ruriā continuatur consulatus. decio colleg. datur
ualerius p̄tor quartū creatus. consules partiti p̄uincias. & ru
ria decio sānitiū fabio euenit. p̄fectus ad nuceriā alfatēnā cū
pacē petentis qd̄ uti ea cūdaretur noluissent asp̄natus eā op
pugnando ad deditionē subegit. Cū sānitib; acie dimicatū. haud
magno certamine hostes uicti. neq; eius pugnae memoria
tradita foret. Nimarsi eo primū proelio cū romanis bellassent.
secuti marsorū defectionē paeligni eandē fortunā habuerunt.

Decio quoq; alteri consuli secunda belli fortuna erat. tarquinien
sem metu subegerat frumtū exercitui praebere acq; induciaſ
in xl annos petere. uulsinienſiū castella aliquot ui cepit. quae
dā exhis diruit. ne receptaculo hostib; essent. Circūferendoq;
passim bello tantā terrorē sui fecit, ut nomē omne etruſcū foedus
abcōsle peteret. Adeo quidē nihil imperatū. induciae annuae
datae. stipendiū exercitui romano abhoste metū annū pensū. &
binae tunicae immixtē exactae. ea merces induciarū fuit.
Tranquillas res tā etruſcis turbauit repentina defectio umbro
rū. gentis integrae adlaudib; belli nisi qd transitū exercitus ager
senserat. hic concitata omni uaientane sua & magna parte &
ruſcorū adrebellionē compulsa tantā exercitū fecerant. ut relic
to postse metuens decio adoppugnandā inde romā tauros mag
nifice dese accontēptā deromanis loquentes iactarent. Quod in
cepti eorū ubi addecium. cōs. placuit adurbem exercitus magnis
tenebris; pgit. a in agro pupiniensi adfamā intentē hostiū consedit nec Pupiniensē
rome spernebat. ūbros; bellū. a ipsemine metū fecerant. Itaq; legati adsa
bini cos missum ut siquid hostium abello simulu ex inūbria ppere
exercitū duceret. decio parut consul. magnisq; tenebris; admenenia Ocriculā
ubicui copiae ūbroꝝ erant praeit. repens aduentus consulis quē peul ū
bru insānio bello alio occupatū crediderant ita exterruit ūbros ut
alii recedendū adurbes muniras quidē omittendū bellū censerent.
Plaga una materina ipsi appellant noncontinuit in cēteros tumult Materinā
si: confesti adcertam egit. Castra uallantē fabiū adostis quos ubi effu
sos ruere inmunita consul uidit reuocatos militēs abopere put loci
natura tēpusq; patiebat ita instruit cohortatusq; praedicatione uera
qua incusis qua insānio pastoꝝ decioꝝ exigā appendice etrusci belli
conficere iubet. uocis impie poenas expetere quase urbē romanā
oppugnaturos minatisunt. haec tamasunt alacritate militū audita
ut clamor sua sponte hostis loquentē utpellauerit ducē. ante im
pii. Deinde concenti turbarū ac cornuū cursu effuso inhostē ferunt.

Nontamquã inuiros aut armatos incurrunt. mirabilia dictus signa
primo eripi coepta signiferis. Deinde ipsi signiferi trahi ad cõs.
armatiq; milites exacie in aciem transferri & sicubiẽ certam̃ scu
tis magis quã gladiis geritur res. umbonib; incusaq; ala sternuntur
hostes. plus capitur hominũ quã ceditur. atq; una uox ponere arma
iubentium ꝑ totam fertur aciem. Itaq; inter ipsũ certam̃ facta
deditioẽ a primis auctorib; belli. postero insequentib;q; dieb; &
ceteri umbrorũ populi deduntur. Ocriculani sponsione inami
citiã accepta. fabius alienae sortis uictor belli. in suã ꝓuinciã exer
citũ reduxit. Itaq; ei ob restã felicit̃ gestas. sicut priore anno po
pulus continuauerat consulatũ ita senatus in insequente anno
quo appius claudius. L. uolumnius. cõss. fuer̃ ꝓrogauit maxime
appio aduersante imperiũ. Appiũ censorẽ ꝑeisse consulatum
comitiaq; eius. ab. L. furio tr̃. ꝑl. Interpellata. donec se censura
abdicauit in quib; dã annalib; inuenio. creatus consul. Cum
college nouũ bellũ salentini hostes decernerentur romae
mansit ut urbanis artib; opes augeret quando belli decus penes
alios eẽt. Volumniũ ꝓuinciẽ haud penituit multa secunda proe
lia fecit. Aliquot urbes hostiũ ui caepit. praede erat largitor
& benignitatẽ ꝑse gratã comitate adiuuabat. militẽq; his artib;
fecerat. & periculi & laboris auidũ fabius. ꝓcõs. ad urbẽ allifas
cũ sãnitiũ exercitu signis conlatis confligit. minime ambigua res
fuit. fusi hostes atq; in castra conpulsi. nec castra forent retentani
exiguũ sup fuisset diei. ante noctẽ tamen sunt circũ sessa & noc
te custodita ne quis elabi posset. Postero die uix dũ luce certa
deditio fieri coepta & pacti qui sãnitiũ forent ut cũ singulis ues
timentis emitterentur. In om̃s subiugũ missi. socius sãnitiũ nihil
cautũ ad. vii. mil. subcorona uenere. qui secut̃ hernicũ dixerat
seorsus in custodia habitus eos om̃s fabius romã ad senatũ misit.
Et cũ quaesitũ eẽt delectu an uoluntarii ꝑ sãnitib; aduersus ro
manos bellanssent ꝑ latinos populos custodiendi dantur. iussiq;

eā integrā rē noui cōs. p. Cornelius aruina marcius tremulus. hienī iam
creati erant/ adsenatū referre. idaegre passi hernici/ conciliū populoꝝ
omniū habentib; anagninis incirco quē maritimū uocant. praeter ab
ertinatē & uerulanū. Omīs hernici nominis. p. romano bellū indixer.
Insānio quoq; quia descesserant inde fabius noui motus exorti. cala
cia & sora praesidiaq; quae inhis romana erant expugnata. & in
captiuorū corpora militū fede saeuitū. Itaq; eo. p. cornelius. cū
exercitu missus. marcio noui hostes iā enī anagninis hernicisq; alius
bellū iussū erat decernuntur. Primo ita omnia opportuna loca hos
tes inter consulū castra intēceperunt. ut pūadere expeditus nuntius
non posset. Et paliquot dies incerta rerū omniū suspensiq; cū de statu
alterius utq; consul ageret romāq; ismetus maneret adeo ut omīs
iuniores sacramēto adigerentur atq; adsubita rerū duo iusti scri
berentur exercitus. Ceterū hernicū bellū nequaquā pperassent
id terrore acuetustate gloriae fuit nihil usquā dictu dignū ausi
trinis castris intra paucos dies exuti. xxx dierū inducias ita ut se
natū romā legatos mitterent pactisunt. bimēstri stipendio frum
toq; & singulis inmilitē tunicis. Admarciū reiecti cui. sc. pmissū
deherenicis erat. isq; eā gentē indeditionē accepit. & insānio alter
cōs. superior uirib;. locis impeditior erat. omnia itinera obsesserant
hostes saltusq; puios coeperant nequa subuehi cōmeatus possent. neq;
eos cū cotidie signa inaciem cōs pferret elicere adcertam poterat.
satisq; apparebat neq; sānitē certam psens. Necromanū dilationē
belli laturū. aduentus marci qui hernicis subactis maturauit colle
ge uenire auxilio. morā certaminis hosti exemit. Nam utqui ne
alteri quidem exercitui se adcertam credidissent pares coniūgi
utq; passi duos consulares exercitus nihil crederent sup ēē spei.
Aduenientē incomposito agmine marciū aggrediuntur. raptim
conlatae sarcinae inmediū & put tēpus patiebatur instructa acies.
clamor primū instatiua platus deinconspectus pcul puluis tumultū
apud alterū cōs. incastris fecit. hisq; confestim arma capere

Anagne verulan

uſſiſ rapiamq; eductis uiciem mutuo; tranuerſa hoſtium aciem atq;
alio certamine occupata inuadit. Clamitant ſuum flagrare, ſi
alterum exercitum utrumq; uictoriae compotem ſinerent fieri. Nec ad
ſe ſui belli undicarent decus. quo impetu dederat prorupit aciemq; p
mediam castra hoſtium tendit. & uacua defenſoribus capit atq; incen
dit. quae ubi flagrantia matrianus miles conſpexit & hoſtes conſpexe
re. Iam paſſim fuga cepta ſanctum fieri sedomnia optanet caedes nec
in ulla parte tanto p fugientes. Iam xxx mil hoſtium caeſis ſignis recep
tis coss dederant. colligebantq; inimicorum copias nunc inter ſe gra
dantes. Subrepente uno p hoſtium nouae cohortes quae inſupple
mentum ſcriptae fuerant. integrauere caedem. inquas nec uſſu con
ſulum nec ſigno accepto uictores uadunt. malo atrocius utrien
dum ſancte clamitantes. indulgent. coss legionem ardori utraq; pro
ternerent nouum multae hoſtium impulſos fuga ueteranos nec tempe
do quidem ſatis certamini fore. nec eos opimo fefellit. omne ſanctum
copiae ueteres nouaeque montes proximos fuga capiunt. eo & ro
mana erigitur acies. Nec quicquam ſatis tuti loci uidetur eſt. & deinde
quae ceperant munimenta. uique una uoce omnes pacem precabantur.
Diuerſi mensu frumento imperato & annuo ſtipendio ac ſingulis mi
litem amicis adſignati pacis oratores miſſi. Cornelius ſalinus re
licus. marcius dehinc ſecundus triumphans urbem redit. Senatusq;
equeſtris ordo decretatem quae ante templum caſtoris poſita eſt.
hermocopidas tribus populus alecrinata uenustano ferentinaca quae ma
luerunt quaestoratem ſuae legem reddite. connubiumq; inter ſe ipſos ad
aliquandiu ſolu hermocopidas habuere permiſſum. Anagninis qui ciuitate
romanis uiolauerant ciuitas ſine ſuffragio Latione data. concilia
connubiaq; adempta. & magiſtratibus praefectis quae ſacrorum curatio
ne inter dictatorem. Eodem anno ere ſalutis ac. Iunio bubulco cenſore
locatae. qua coss bello ſanctum uouerat. Abeodem collega que
ens. or ualerio maximo uige pagros publica impenſa facte. & cum
carthaginienſibus. Eodem anno foedus tertio renouatum. Legatisq; eo

quia ad id uenerant comiter munera missa. Dictatorem idem annus
habuit. p. cornelium scipionem [illegible] equitum p. Decio mure. ab his ppt
quae creati erant comitia consularia habita. quia neuter consu
lum potuerant bello abesse creati coss. L. postumius minutius. hos
consules pisoq; fabio & p decio suggerit biennio exepto quo clau
dium uolumniumq; & cornelium cum martio consules factos tradidimus
memoriae ne fugerit. In annalib; digerendis an consulto binos
coss. falsos ractus transcenderit incertum est. Eodem anno in campum
stellatem agri campani samnitium incursiones facte. Itaq; ambo cos
in samnium missi cum diuersas regiones tifernium postumius bouianum
minutius peruisset postumii prius ductu ad tifernum pugnatum.
Alii haud dubiae samnites uictos a cxx mil hominum capta tradunt.
Alii marte equo discessum. & postumium metum simulantem noctur
no itinere clam in montes copias abduxisse. hostes secutos. duo
mil inde locis munitis & ipsos cinisedisse. Consul ut statiua tuta
copiosaq; & ita erant peruisse uiderentur. Posquam & munimentis
castra firmauit & omnia pparatu rerum utilium instruxit. Re
licto firmo psidio de uigilia tertia quaduci pxime potest
expeditas legiones ad collegam & ipsum aduersus alios sedentem
ducit. ibi auctore postumio minucius cum hostib; signa confert.
Et cum anceps proelium in multum diei pcessisset. Tum postumius inte
gris legionib; deffessam iam aciem hostium inpuiso inuadit. Itaq;
cum lassitudo a uulnera fugam quoq; ppedissent. Occidione occisi
hostes. signa unum & xx capta. adq; inde ad castra postumii
perrectum. ibi duo uictores exercitus pculsum iam fame hostem ad
orta fundunt fugantq;. signa militaria sex & xx capta. & im
perator samnitium statius cellius multiq; alii mortales & cas
tra utraq; capta. Et bobianum ubi postero [illegible] diae coeptum opug
nari breui capitur. magnaq; gloria rerum gestarum consules
triumphar. minutium cos cum uulnere grauiu relatum in castra
mortuum quidam auctoress & m. fulinum in locum eius cos suffectum

& abeo cũ ad exercitũ minucii missus esset. bouianũ captũ. Eo anno
sora arpinũ censennia recepta ab sãpnitib;. herculis magnũ si
mulacrũ in capitolio positũ dedicatũq; p. sulpicio auerrione
p. sempronio sopho coss. Sãnites seu finem seu dilationẽ belli quæ
rentes legatos de pace romã misere. quib; suppliciter agentib;
responsũ ẽ nisi sepe bellũ parantes pacẽ petissent sãnites oratio
ne ultro citro q; habita de pace transigi potuisse. Nunc quando uer
ba uana ad id locorũ fuerint reb; standũ ẽẽ. p. sempronio. coss.
cũ exercitu breui bi sãnio forent eũ ad bellũ pacẽ ne inclinent
animi falli ñ posse compta omni senatu relaturũ. Decedente ex
sãnio. cos legati sequerent. Eo anno cũ pacatũ sãniũ exercitus
romanus benigne p̃bite cõmeatu pagraset fedus antiquũ sãnitib;
redditũ. Ad equos inde ueteres hostes ceterũ p multos annos
subspetie in fide pacis quietos uersa arma romana. qd in colum
hernico nomine missi statuerant. simul cũ his sãniti auxilia &
post hernicos subactos uniuersa ppe gens sine disimulatione con
silii publici ad hostes deciuerat. Et postquã icto romae cũ sã
nitib; foedere feciales uenerant res repetitũ, tẽptationẽ aiebant
ẽẽ, ut terrore incusso belli, romanos se fieri paterentur. Quod
quanto operet optandũ foret hernicos docuisse. Cũ quib; licu
erit suas leges romanae ciuitati p̃optauerint. Quib; legem
quid mallent copia non fuerit ppoena necessariã. ciuitatẽ fo
re. Ob haec uulgo. in consiliis iactata. P. R. bellũ fieri equis iussit
coss. quae ambo ad nouũ pfecti bellũ. IIII. mil. a castris hostiũ
consederunt. equorũ exercitus ut qui suo nomine p multos annos
in belles egissent tumultuarii similis sine ducib; certis sine impe
rio trepidare. alius exeundum in aciem, alii castra tuenda cen
sent. mouet plerosq; uastatio futura agrorũ. Ac deinceps cũ le
uib; p̃sidiis urbiũ relictarũ excidia. Itaq; postquã inter mul
tas sententias unaq; omnis secura cõmuniũ ad respectũ suarũ quãq;
rerum uertisset audita, ut prima uigilia diuersi ad deportanda

omā tuendasq; moenib; inurbes abirent. Cuncti eā sententiā in
genti adsensu accepere. palatis hostib; pagros prima luce ro
mani signis ꝓlatis inacie consistunt. Et ubi nemo obuius ibat,
pleno gradu acastra hostium tendunt. Ceterum postquā ibi neq;
stationes proportas, nec quāquā inuallo, nec fremitū consuetū
castrorū anim. aduerterunt insolito silentio meti metū insidia
rū subsistunt. Transgressi deinde uallū cum deserta omnia in
uenissent, ꝑgunt hostem uestigiis sequi sed uestigia in omīs eque
ferentia partes ut inde lapsis passim primo errorem faciebant.
Post exploratores conꝑtis hostiū consiliis adsingulas urbes circum
ferendo bello unū & xl opida intra dies. lx omnia oppugnan
do ceperunt. quorū pleraq; diruta adq; incensa nomenq; e
quorū proppe adinternitionē deletū. De equis triumphatū exē
plo que coramolades fuit ut marrucini marsi peligni feretrani mit
terent romā oratores pacis petende amicitiaeq; his populis fedus pe
tentib; datum. Eodem anno. cñ. flauius signū filius scriba patre
libertino humili fortuna ortus ceterū callidus uir. Et facundus.
aēdm e ūr. fuit. Inuenio inquibusdā annalib; cū appareret &
diuib; fieri quaeso ꝓtribu ędilem uideret. Neq; accipi nom̄ quia
scriptū faceret tabulam posuisse & iurasse se scriptū non facturū
quē alia quanto ante desisse scriptū facere arguit. Macer licini
us tribunatu ante gesto trium uiratib; q; nocturno altero altero
coloniae deducende. Ceterum id quod haud discrepat contumacia
aduersus contēpnentes humilitatē suā nobiles certauit. Ciuile
ius repositū in penetralib; pontificū euulgauit. fastosq; circa forū
in albo ꝓposuit ut quando lege agri posset sciretur. Aedem con
cordiae in area uulcani summa inuidia nobiliū dedicauit. Co
actusq; consensu populi cornelius barbatus pont̄ maximus uerba
p̄ire cū more maiorū negaret nisi. cōs. aut imperatorem posse
tēplum dedicare. itaq; ex auctoritate senatus latū ad populū ē
nequis tēplū aram ue inuissu senatus aut tribunorū plebei patris

maioris dedicaret. haud memorabilē rem ꝑnisi documētū sit aduer
sus suꝑbiā nobiliū plebeię libertatis referam. Ad collegā aegrū
uisendi causa flauius cum uenisset consensuq; nobiliū adulescen
tiū qui ibi adsidebant adsurrectum ei noneēt curulē adferri
sellam eo iussit ac sede honoris sui anxios inuidia inimicos specta
uit. Caeterū flauiū duxerat aedilem forensis factio. App. clau
dii censurae. Uires nacta qui senatū primus libertinorum fi
lius lectis inquinauerat. & postea quā eā lectionē nemoratā
habuit nec incuria adeptus erat qua spatia erat opes urbanas
humilib; ꝑoñis trib; diuisis forū & cāpū corrupit. Tantumq; fla
uii comitia indignitatis habuerunt ut pleriq; nobiliū anulos
aureos & phaleras deponerent. App. Claudiū censorem liber
tinorū filias senatorū ordinē polluisse nectam̄ ratam electio
nem eius fuisse. Ex eo tempore in duas partes discessit ciuitas.
Aliud integer populus fautor & cultor bonorū aliud forensis
factio tenebat. donec. q. fabius. & p. Decius censores facti &
fabius simul concordiae causa simul ne humillimorū in manu co
mitia essent. Omnē forensē turbam excreatā in quattuor trib;
coniecit. urbanasq; eas appellauit. Adeoq; tam rem acceptā
gratis animis ferē ut maximi cognom̄ qd̄ tot uictorius non pote
rat hac ordinum tēperationū pareret. Ab eodem institutū dr̄
ut equites idib; quintilibus transueherentur.

LTITI LIVII AB URBE COND. VICTORIANUS
COS EMENDABAM DOMNIS SYMMACHIS. LIB VIIII.
INCIPIT LIBER X. EXPLICIT.

Genucio sep̄ cornelio coss ab externis
ferme bellis otiū fuit. sorā atq; albam coloniae deductae
albam in equos. III. colonorū scripta sora agri uolsci fuerat.
sed possederant sāmites. IIII. mil hominū missa. Eodem anno ar
pinatib; trebulanisq; ciuitas data. frusinates tertia parte
agri dānati qd̄ hernicos ab eis sollicitatos conꝑtū. capitaq;

coniurationis eius quaestione ab cōs. excēs. habita uirgis caesi.
ac securi percussi. tamē ne prorsus in bellē agerent annū parua
expeditio in umbria factaē. qd nunciabatur ex spelunca quadā
excursiones armatorū in agros fieri. in eā speluncā penetratū
cū signis ē. & ex eo loco obscuro multa uulnera accepta. maxi
meq; lapidū ictu donec altero specus eius ore Hamp uius erat
inuento. utraeq; fauces congestis lignis accense. Ita intus fumo
a cuapore adduo mil armatorū ruentia nouissime in ipsas flā
mas dū euadere tendunt absūpta. cū. liuio dentricae aemilio
coss redintegratū equorū bellū. coloniā aegros pacientes uelut
arcem suis finib; impositā sūma ui expugnare adorti ab ip
sis colonis pelluntur. Caeterū tantū romae terrorē fecere
quia uix credibile erat. Tā adfectis reb; solos p se equos ad
bellū cohortos ut tumultus eius causa dictator diceretur.
C. lunius bubulcus cū. cū. titinio. mag equitū pfectus primo
congressu equos subegit. Ad die octauo triumphans in ur
bē cum redisset. Aedem salutis quā cōs uouerat censor loca
uerat dictator dedicauit. Eodem anno classis grecorū deoni
mo duce lace daemonio ad italiae litora adpulsa turios
urbē in salentinis cepit. Aduersus hunc hostem consul
aemilius missus proelio uno fugatū conpulit. Innaues. thuriae
redditae uaeri cultori salentinoq; agro pax parta. Iuniū
bubulcū dictatorem missū in salentinos in quib; dā annalib; inue
nio. & cleonimū priusquā confligendū eēt cū romanis italia de
cessisse. Circūuectus inde brundisii pmunturiū medioq; sinu
hadriatico uentis latus cū leua inportuosa italiae littora
dextra illiricyli burniq; & histrigentes faere & magna ex parte
latrociniis maritimis infames terrerent penitus ad litora ue
netorū puenit. Ibi expositis paucis qui loca explorarent.
Cū audissent tenue praetentū litus ēē. qd trans gressis. stagna ab tergo
sint irrigua uestib; maritimis agros haud pcul pximos cāpestris

turio

Illiricoliburni. hist

fluctib;

cerne ulteriora colliſ uideri ee. Oſtiũ fluminiſ praealta quo circũ agi nauel inſtatione aiũ uidiſſe meduacuſ amniſ erat. Eo in uecta claſſe ſubire flumine aduerſo uiſſit. graueſ ſũmaſ na uiũ nonpaulũ Aueruſ fluminiſ. mleanora naugia tranſgreſſa multitudo armatorũ adfrequenteſ agroſ trib; marramiſ. pataumorũ uciſ colentib; Eam oram puenit. Ibi aegreſſi pſi dio lem naub; relicto uicoſ expugnant inflamant tecta. ho minũ pecudũq; prædaſ agunt. & dulcedine prædandi lon guiſ uſq; anaub; pcedunt. haecubi pataumũ ſunt nunciati ſẽp aũt eoſ marmiſ accole galli habebant mduaſ partes u uentaũ duxerunt. Altera in regione qua effuſa popula tio nunciabatur altera necau prædoni obuia fieret. Alte ro tenere ãſtationẽ nauiũ nauiũ milia aũt xiiii abopido aberat ducta. innauel paruiſ cuſtodib; mtempaſ inpetuſ factuſ terriq; nautae coguntẽ naueſ inalterã ripã amniſ trucere & interra proſperũ aeq; inpalatoſ prædatoreſ proeliũ fuerat. refugientib; q; adſtationẽ grecis uentã obſiſtunt. ita inmedio circũ uenta hoſtel caeſiq; parſ capta claſem indicant regemq; cleonymũ. rii. mut. abeſſe. inde captuiſ xxuno uico inciſto diã dataſ parſ fluui-aules naueſ adſuperanda uada ſtagnorum apte planiſ alueiſ fabricataſ. parſ captiua naues arma taſ complent. Profectiq; adclaſſem immobileſ naueſ & loca ig nota pluſquã hoſtẽ tenentes circũ uadunt. fugientesq; inaltũ ac nuſquã repugnantel uſq; adhoſtium amniſ perſecuta. capta quib; diem incenſiſq; naub; hoſtiũ quaſ trepidatio inuada inu lerat uectoreſ reuertuntur. Cleonymuſ uix quinta parte na uiũ incolumi pulla regione mariſ hadriatici proſpere adita diſ ceſſit. roſtra nauiũ ſpoliaq; ſacorũ inſedae unomiſ ueteri fixa. multa ſuperſ quiuideſ patauii monumẽta nauali pugnae. Eo die quo pugnatũe quot annis ſolemne certamine nauiũ. flumine inopido medio exercetur. Eodem anno romae cãueſtriſ pe

tenab; amicitiã iccirẽ foedus. multaplex Deinde exortus terre
rũriã rebellare ab arretinorũ sectaomb; mot orta nunda
batur. ubi cunũ ciluũ genus praepotens duumuirũ muchapel
li armis coeptã simul marso agrum uitueri inquẽ colonã eras
seoli deducta erat. iiii. milib; hominũ scripas. Itaq; ppẽ eos
aumultus dictus. ō. Ualerius maximus dictator. mãg equitũ
sibi legit. ō. aemiliũ paulũ. idmagis credo quã q. fabiũ ea gra
tia atq; eis honoribus ualerio subiectũ. Caerũ exmaxima cõs
cognomine ortã errorem haudabnuerim. Profectus dictator
cũ exercitu proelio uno marsos fundit. Compulsis deinde urbes
mamitas miliom amplestinã frestliã intra dies paucos cepit &
parte agri multatis marsis foedus restituit. Tũ mẽ ruscos uer
sũ bellũ. & cũ dictator auspiciorũ repetendorũ causa pfectus
romã eet. magister equitũ pabulatũ egressus exinsidis circũue
nitur. signisq; aliquot amissis foeda militũ caede aefuga incastruẽ
compulsus. quiterror noneo tantũ afabio abhorret. Quodsiqua
alia arte cognom suũ aequauit Tũ maxime bellicis laudibus sed
etiam qãmemor papiriange saeuitiae nũquã ut dictatoris in
uisu dumcaret adduci potuisset. tumultata ea clades romam
maorẽ quãres erat terrorẽ excitit. Prã ut exercitu deiecta ua
stitatum mductũ custodiae imporas. uigiliae uicatim exactae
arma tela murorũ congesta. Omnib; timoribus sacramẽto adac
tus dictator adexercitũ missus. omnia spe tranquilliora & cõpos
ta magistri equitũ cura. castra maiorẽ locũ redacta. cohor
tes quae signa amiserant extra uallũ sine centoribus destitutas
inuenit. Exercitũ audũ pugnae quomaturius ignominia ab
oleretur. Itaq; confestim castra inde magrũ rusellanũ promot.
Eo & hostes secuta quãquã exbene gesta re. sũmam & inaequo
certamine uirtũ spem habebant. Tam insidiis quoq; quas feli
citer exptas erant. hostem temptant. Tecta semiruta uici puasta
tionem agrorũ deiecta. haud paul castris romanorũ haberent.

Miliomia plestina fresl

Rusellani?

ſbi abdiuſ armatoſ pecuſ inconſpectu pſidii romani cu ꝑeret
cop. ſulpiuſ legatuſ ꝓpulſu. adquā illecebrā cōmoueretur nemo
abromana ſtatione paſtorū unuſ ꝓgreſſuſ ſubipſas munitioneſ
inclamat. Alioſ cuncctanter abruunt uici pecuſ ꝓpelentes qui
ceſſarent. Cūpmedia caſtra romana tuto agere poſſent. haec
cum legato cernet quidā interꝑtarentur. & ꝓmiſ manipuloſ mu
tatū indignatio ingenſ eēt. nec tam muſſu mouere auderent.
Jubet pernoſ lingue adcendere animū paſtorū ſermo agreſti
an urbano ꝓpior eēt. cūreferrent ſonū linguae & corporū habi
tū & mtorē cultiora quā paſtoralia eſſe. Ire igiē dicte inquid
detegant nequequā conducat inſidiaſ. Omnia ſcire romanū ne
magiſ uī capi dolo quā armiſ unci poſſe. haecubi audita ſunt
& adeoſ quiconſederant minſidiis placa. Conſurrectū repen
te exlatebriſeſt. & impacentē adconſpectū undiq; cāpū pla
ta ſigna. uſa legato maior acieſ quāq; abſuo praeſidio ſuſti
nerꝝ poſſet. Jtaq; ꝓpere addictatorem arcebia accitū mittit.
ſeroa ipſe impetuſ hoſtiū ſuſtinet ſed ſuperiora ꝓpe omā impe
rio erant. Rapta exēplo ſigna armaq; & uix abimpetu e
curſu tenebantur. Cūra abacceptā nup cl.ade ſtimulabant
Jū conclacior accidens clamor abuicreſcente certamine. urgent inq;
alij alioſ. hortant̄ que ſigniferoſ utocius cum quomagiſ feſtinantes uide
dictatoꝛ. Eo impenſius retentat agm acienſi incedere iubet. ferueſ
contra principio exēcū pugnā omib; copiſ adeſſant. ſup alioſ alij mu
ciant. Dictatoꝛi omiſ legioneſ & ruſcoꝝ capeſſiſſe pugnā. nec ea abſuiſ
reſiſti poſſe. & ipſe cernit exſuperiore loco inquanto diſcrimine pſidia
eēt. ceteꝝ ſatis fracta eē & ea nunc tolerando certamini legatū. Neceſſe
ꝓcul abēt pculi uindicem. Quāmaxime uult fatigari hoſtē in
integriſ adoriatur urb. feſſoſ. Quāquā lente ꝓcedunt. Jtaq; ad
impetū capiendū equo utq; modicū erat ſpatiū. Prima incede
bant ſigna. legionū nequid occultū aut repentinū hoſtiſ timeret.
ſed reliquerat inter ualla inter ordineſ pedituꝝ quiſtaſ. Laxo ſpatio

equi pmitti possent. Parū sustulit clamorē aciēs & immissis equis libero
cursu in hostē inuehitur. incōpositisq; aduersus equestrē pcellā subitum
pauorē effundit. Itaq; ut pperū auxiliū iā pene circūuenīs. ira inuicta regēs
data ē. Integrq; accepere pugnā nec ipsā longa aut ancepsfuit. fusi hostes castra
repetunt. inferentib; que iā signa romanis. Cedunt & multimā castrorū partem.
Conglobant. hernici fugientes manipulatim portarū pars magna aggere & uallo q; ēscen
dit. si aut exsupere loco tueri se aut superare aliqua & euadere posse. forte quodā
loco male densat. agger pondere sup stātū in fossā pcubuit. atq; ea cū deos pandere
uiā fugē cōclamassent. plures in hernicos quā armati euadunt. Hoc plio fracte uero
etruscorū uires & pacto annuo stipendiū & duū mēsiū frumēto. pmissū abdictatore
ut de pace legatos mitterent romā. pax negata indutie biennii date. Dictator
triūphans in urbē redit. abeo auctores sine ullo memorabili plio pacatā abdictatore
& rutulā ee. seditionib; tantū arr & inopi cōpositis & leuiore genere cū plebe in grauiorē
reducto. consul ex dictatura fact⁹ ō. ualerius non perente atq; adeo & iā absente
creatū credidere quidā & p interregē ea comitia idumū ū ambigū consulatum
cū apuleio pansa gessisse ō. ualerio. q. apuleio cos s. sanis pacate forisq; res fuere.
& rutulū aduersa belli res & inducię quietū tenebant. sammite multos annos
cladib; domitū haud diu federis noua pentebat. Rome qq; plebē quietā & exho
nerata deducta in colonias multitudo prestabat. Lanū ne undiq; tranquille res
essent certam infectū inter primores ciuitatis patricios plebeios q; ab. tū pt. q; et
cū. ogumus quondiq; criminando. patrū apud plebē occasionib; quesitis. Postq;
alia frustra tēptata erant. ea actione suscepere. q; ni infimā plebē accederent. sed
ipsa capita plebis consularis triūphales q; plebeios. quos honorib; nichil pter sacer
docia que indu pmiscuerant. de cēnt. Rogationē q; pmulgauere ut cū. iiij.
augeres. iiij. pontifices. Ea tēpestate essent placeret. q; augeri sacerdotū
numerū. iiij. pontifices. augures. de plebe omnis. legerent. Dueadmo du
ad. viij. augurū numerū nisi morte duārū id redigi collegū potuerit
ni inuenio. cū tū augures constare inparē numerū debere ee. ut tres antiq;
trib; rānes ticienses luceres suū queq; augurē habeant. Aut si plurib; sit
op pari tū se numero sacerdotes multiplicent. sic multiplicati sex cū ad. iiij.
quinq; adiecti noue numerū ut tribus in singulas essent. expleuere. Ceterū
qui de plebe adlegebant. inuita eā rē egre passi partes quā (sedem) ciuitatū uulgari
uiderent. simulabant adeos id magis quā ad se primere. ipsos ut suos ne sacra
sua polluant. id se optare. Tantū ne qua inde publica clades ueniat. minos
aut detrendere adsueti. Iā tali genere certaminū animi acerrebant ad

uersarios nid qd olim uix spauerint adfectantes magnos honores sed omnia ea in quoꝝ
spē dubia erat certatū tamen adeptos multiplices consulat⁹ censuraſq; & triūphos;
Certatū tamen audenda dissuadendaq; lege mr̄ ap̄p̄ claudiū maxime fer̄ & int̄
p̄ decēuiū mure q̄ cū eade fere de iure patrū ac plebis quę plege licinia quonda
contraq; ea dicta erant. Cū plebeis consulat⁹ rogabat⁹ dissentiisse retulisse dicit⁹
sedecimus pars erat sui speciē qualē eū multi q̄ inter centurione erant uiderat in cinctu
gabino cultu sup telū stantē q̄ se habitu populo ac legionib; romanis deuouisset
tū p̄ decimū esset. puerū puq; debis mortalib; usui hęcq; ac si ē malluis collega ei⁹
deuouere et. eunde p̄ decimū q̄ sacra publica p̄ populū facere legitime nō potuisse. ad esse
periculū ne suas p̄ces minus audirent diu quā apud claudii. castus eū sacra priuata
facere & religiosius deos colere quā sequē penitere uoluit quę respondit nuncupa
uerint tot consules plebei tot dictatores. Aud adęcerent eunteſ aut mr̄ ipsa bella
numerarent duceſeoꝝ annoꝝ qb; plebeioꝝ dictu & auspicioreſ gericq; epte s̄ nume
rarent triūphi ā ne nobilitatis quidē sine plebeios penitere pcerto habe siqd reperes
bellū oriat. nō plus spei fore senatui populo q; ne unpatricius quā inplebeis ducib;
Qd cū ita se habeat cui deoꝝ hominū ue indignū uideri potest inquit eos uiros quos
uos sellis curulib; toga pretexta tunica palmata & toga picta & corona triūpha
li laureaq; honora rtis quoꝝ domos spoliis hostiū adfixes insignes mr̄ alias fecer
is pontificalia atq; augurialia insignia dicere q̄ iouis optimi maximi ornatu
decorat⁹ curru aurato uect⁹ in capitoliū ascenderit si conspiciat⁹ cū capite uelato nec
tuā ceda augurū ue exarce capiē; Cui⁹ imaginis titulo consulo ēsulat⁹ censura q;
& triūphus equo animo leget⁹ sui augurātū aut pontificatū adiecerim⁹ nō sustinebit
legentiū oculi; siqd de pace dixeri dñ eos nos tā p̄ tu beneficio ee spero q̄ sacerdociū
nīm reddam⁹ dignatione nra honores quā acceperim⁹ & de eoꝝ magis quā nra causa
expectam⁹ ut q̄ s̄ puari colim⁹ publice colam⁹. Iuuat aut ego sic adhuc egi quā integra
sit causa patricioꝝ. de sacerdociis decē uiros sacris faciundis carminis bille ac
faroꝝ populi huius inīpres amistires eos de apollinaris sacri cerimoniarū q; aliarū
plebeios uidem⁹ nec aut cū patricius ulla iniuria facta ē cū duo uiri sacris faci
undis adiect⁹ ē ppē plebeios numer & nunc tribun⁹ uir fortis ac strenuus. V. augu
rū loca uiri pontificū adiec⁹ Inque plebei nominem⁹ nūr uos appii uiro loco pel
lant. sed ut adiuuent uos homines plebei duumuiq; q; reb; peurandis sic ceteris
humanis ppartē uirili adiuuam. Nolī erubescere appi collegā in sacerdotio
habere quē in censura. quē in consulatu collegā habere potuisti. Cui⁹ tā dictatoris
nā equitū quā magister equitū dictatore ee potest. sabinū aduenā principē
nobilitatis urē. seu. ap̄p̄ tū clausiū seu claudiū mauult. illi antiqui patricii

c hominis

in suū numerū acceper· He fastidieris nos in sacerdotū numero accipere multa nobeū
decora affermāt animo omā eade que uos suphos fecer· L· sequaeus pm deplebe consule
facto· c· licinus stolo prmo māo equitū· c· marcius rutilus prmo dictator· & censor q·
publilius philo prmo ptor· Sepsta audta sunt· Eade penes uos auspicia ee uos solos
gentē habere· uos solos iustū impiū & auspiciū domi militiq; q;eque adhuc prospero
plebeū & patriciū fuit· porq; erit· enūquā fando audistis patricios primo ee factos·
Non de celo demissos, sed q patrē ciere possent· idē nichil ultra quā ingenuos· cos· tā pa
trē ciere possū auūq; tā potenter filius mis· nichil ē aliud inrequirtes nisi ut omā nega
ta adipiscam· Certam tantū patricii petunt· nec curant quē euentū certaminū ha
beant; Ego hanc lege qd bonū faustū felixq; sit uob· ac ne ip· uti rogas· subeundam
censeo Vocare trib; ex edicto populus subebat· apparebatq; accepit lege· ille tam diu
intercessione ē sublat· Postero die de eodē tribunū ingenti consensu accepta ē· pomi
fices creant suasor legis· p· decius mus· p· sepnius sophus· c· marcius rutilus· c· licinius dent
quinq; augures ex plebe· c· genucius· p· elius petus· m· minucius festus· c· marcius· t·
publius ita octo pontificū nouū augurū numero· fact· Eodē anno· c· ualerius consul
de provocatione lege tulit diligenti scām· tercio· ea· rū post· pregressi exactos· lata ē· sep
a familia eandē causā renouande sepius aut aliā fuisse reor· quā q; plus pancor opes
quā libertas pleb poterat· Sortita tam lex sola prestigio cuiū lata uidet· q; grauipena siquis
uerberasse necasse ue ciuē· r· sanē ualeria lex cū cū q; puocasse iurgis cedi secuq; necari ue
tuisse· si quis aduersus ea fecisse nichil ultra quā impune factū adiecē· Sed q tū pudor hominū erat
usū credo iunculū satis ualidū legis· nunc uix seruatā inter quisquā bellū ab eo dē con
sule haud quāquā memorabile aduersus rebellantes· equos cū pī animos feroces nichil ex an
tiqua fortuna haberent gestū ē· Alt· cos· apuleius inbrē a nequitū oppidū circūsedit·
Loc erat arduus altus atq; impar te una pcipsubi nunc narnia sta ē· nec unmo uno capi po
terat· Itaq; infestā rē· c· fuluius pcius· t· mallius torquat· nouī cons acceper· ineū annum
cū q; fabiū cos· n petentē omēs dicerent centurie ipsū auctorē fuisse macer licinius ac tu
bero traduntq; differendi sibi consulat· inbellicosiorē annū· Eo anno maiori seu suarei p furo
re urbano gesto magistratu· Ita nec, dissimulante quid mallet nec petente· Tam edilem
curule· cū· l· papirio cursore factū· Sed ne pcerto ponere uerisimile annalū auctor piso
effecit q eo anno ediles curules fuisse tradit· c· l· domeū· c· ti· filiū calamū & s p· carulū
·q· f· maximū id credo· Cognom errore medilib; fecisse· secutāq; fabulā mixtā exedi
licius & exedilicius & consularib; comicus· Conuenienter errorē· Et lustrū eo anno edit·
ap· sul pricio sopho & p sempnio auerrione censoribus trib; q; addunt duo anicensis ac ta
rentina hec rom gesta· Ceterū ad nequitū oppidū cū segni obsidione tēp terē rer
duo ex oppidani· Suos erant ē difficia uncta muro specu facto ad stationes romanas

itinere occulto peruenerunt. Inde ad cōss deducti p̄sidiū armatū se intra menia et mu
ros accepturos confirmant. nec aspernanda res uisa neq; incaute credenda cū altero eorū
nā alt̄ obses retent⁹. duo exploratores p̄cuniculū missi. p̄quos satis cōptare trecenti
armati transfuga duce in urbē ingressi nocte portā que proxima erat cepere. q̄ re
fracta cōss exercit⁹q; romanus sine certamine urbē inuasere. Ita nequinū indicionē
p̄ueniunt. colonia eo aduersus ūbros missa a flumine narnia appellata exercit⁹ cū mag
na p̄da romā reduct⁹. Eodē anno ab etruscis aduersus inducias paratū bellū sed eos
alia molientis gallorū ingens exercit⁹ finis ingressus paulisp̄ apposito auertit. pecunia
Deinde q̄ multū poterant freti socios ex hostib; facere gallos conant̄ ut eo adiuncto exercitu
cū romanis bellarent. De societate h aut annuunt barbari de mercede agit̄. Qua pacta
acceptaq; cū parata cetera ad bellū essent. seq̄q; etruscos iuberē inficias eunt mercedē
se belli romanis inferendi pactos. q̄cq̄d acceperint accepisse. ne agrū etruscū uasta
rent armisq; lacesserant cultores. militaturos tam̄ se. si utiq; etrusci uelint. Sed nulla
alia mercede quā ut in partē agri accipiant̄. Tandēq; aliqua se de certa c̄sistant; Mul
ta de eo concilia poplorū etrurie habita nec p̄fici quicquā potuit. n̄ tā q̄ in minui agrū
quā q̄ accolā sibi q̄sq; adiungere tā efferat gentes homines horrebat; Ita dimissi
galli peccuniā ingentē sine labore ac periculo paratā retuler̄. Rome t̄rorē p̄buit
fama gallici tumult⁹ ad bellū etruscū adiecti. Eo min⁹ cunctant̄ foed⁹ ictū cū picenti po
plo ē. Manlio cōs sorte uenit q̄ uix dū ingressus hostiū fines cū exercere int̄ eq̄tes
ab rapido cursu circūagendo equo effusus ex tēplo p̄pe expirauit. Terci⁹ ab eo casu
dies finis uite consuli fuit. q̄ uelut omine belli accepto deos p̄se cōmisisse bellū
memorantes etrusci sustulere animos. Rome cū desiderio uiri tū incōmoditate tēpo
ris tristis nuncius fuit. Vt patres ab iubendo dictatore c̄sulis subrogandi comicia
ex sententia principū habita detruerint. m̄ ualeriū cōs. om̄s sententie. Centurie
q; dixere. quē senat⁹ dictatorē dici iussurus fuerat. Tū ex tēplo in etruriā ad legiones
p̄ficisci iussit. Aduent⁹ ei⁹ c̄pressit etruscos. adeo ut nemo extra munimēta egredi
audoret. Timorq; ipsorū obsidioni similis eēt. Heq; illos nouus c̄sul uastandis agris
urendisq; tectis cū passi n̄ uille solū sed frequentes q̄q; uici incendiis fumarent
elicere ad certam̄ potuit. Cū hoc segnius bellū opinione eēt alteri⁹ belli q̄d mul
tis inuicē cladib; haud immerito t̄ribile erat. fama picentiū nonorū sociorū indicio
exorta ē. sāmites arma et rebellionē spectare seq; ab his sollicitatos eē picicentib;
gracie acte et magna pars cure patrib; ab etruria in sāmites uersa ē. Caritas et iā
annone sollicitā ciuitatē habuit uentūq; ad inopie ultimū fore ut scripsere q̄b;
edilē fuisse. Eo anno fabiū maximū placeni eius uiri cura q̄lis in bellicis reb;
multis tēpestatib; fuerat. Talis domitū in annone dispensatione p̄parando

accouehendo frumto fuisse. Eo anno nec tradit causa inter regnu inter reges fuere
ap̄. claudius dem. ꝑ sulpicius. iscomicia consularia habuit. creauit L. corneliu scipione
cui. fuluiu cos. principio hui anni oratores lucanoꝝ ad nouos cos. uenere questuꝫq; con
dicionib; placere se nequire ad societate amicitiaꝫ senatus. infesto exercitu ingressos fi
nes suos uastare. belloq; adbellu cogere. lucano popto satis supq; erratu quod nec ira
obstinatos animos ee ut oma ferre aspera tolerabilius ducant. Sua ut uq; post ea
nom romanu uolent orare patres ut a lucanis infine accipiant. ui arq; muriꝫ
abse sanitiu arceant. se quaq; bello cu samnitib; suscepto necessaria ia facta adus
romanos fidelissit. Tam obsides dare paratos ee. Breuis esultatio senatu fuit. adunu
oms iungendu foedus cu lucanis resq; petendas ab samnitib; ce sent. Benigne responsu
lucanis. ictuq; fedus. ferales missi q; samnite decedere agro socioꝝ ac deducere exer
citu finib; lucanis uberent. Iub; obuiꝫ missi ab samnitib; q; denuntiarent. si qd audis
sent insannio conciliu haut inuiolatos abiturus. Hec postq audita s. rome bellu
samnitib; et patres censuere et populus iussit. cos. ss. inter se puncta partiri scipioni
et uruia fuluio samites obuenere. diuersiq; ad suu q; sq; bellu pficiscuntur. scipioni segne
bellu et simile priori sani milicie expectanti hostes aduola terra instructo agmine
occurrere. pugnaiti maiore parte diei magna utri q; cede. nox incerto quadrata uic
toria ce intuenti. Luce insequenti uictore uictuq; ostendit. nam et rusci silentio noctis
castra reliquere. romani egressus macie. ubi pfessione hostiu cessia uictoria uide pgres
sus ad castra uacuis cupluruma pda nam et statiua et trepida deserta fuerant. portiq;
Inde insolitus ceu agri copus reductus cu impedita falleriis. Cu modico psidio reliquisse
expedito agmine ad depopulandos hostiu fines mittit. Oma ferro igniq; uastant
pde undiq; ac tenet solu modo uastu hosti relictu sed castellis et ia uicis; urbi igni.
urbib; oppugnandis reperiti. mai timor et ruscos copulerat. Cu fuluio ciuili
clara pugna in samnio ad bouianu haud quaqua ambigue uictoriq fuit. Bouianu
inde aggressus nec ita multo post aufidena ui cepit. eode anno carseolas colonia
magru equiculoꝝ deducta. fuluius ciuil eos de samnitib; triumphauit. Cu comicia con
sularia instarent fama exorta et ruscos samnitesq; ingentes conscribere exercitu. pala
omib; ciuilis uicani principes et ruscoꝝ qdam gallos qacuq; conditione traxerunt
ad bellu. nec parare magistratus samniu qd exercitu lucanu hostis coparatu obiecerunt
romanis. Itaq; suis socioq; uuis; consurgere hostes ad bellu. Et haud quaqua pari
defugendu ee certamine. Hic error cu illustres uiri ciuilatu peterent. amisso in q fabiu
maximu primo impetente. Deinde ut inclinata studia et ia recusante cuerent. quid
se ia senes ac pfunctu laboribus, labore q, pmissi sollicitarent. Nec corporis nec animi
uigore remanere cu de. et fortuna ipsa uereri. ei. nec uideoꝝ numa ia in se

c adisse

&c constantior quã uelint humane resurgeant &c se atq; senior⁹ succreuisse · nad suã q̃tã
ẽsurgentes alios letũ aspicere · nec honores magnos fortissimis uiris rome nec honorib;
de ee fortes uiros · Accubat hac moderatione tũ iusta studia que reuerenda legũ res
tringenda rat legẽ rectari iussit · q̃ intra .x. annos eũdẽ · cos · refici nõ liceret uxe p
streptũ audita lexẽ · tũ · q; pl nichil id impedimẽti futurũ aiebat · Sed ad poplm la
turos uti legib; solueret; Ee ille q̃dẽ inrecusando pstabat; Iuid⁹ q̃ armere leges ferri
rogitans q̃b; peosdẽ q̃ tulisse ne fraus fieret iã regi leges nõ regere poplos nichil omn⁹
suffragia inhibat · &ut quecq; intrauocata erat · Centuria ẽ sule haut dubie fabiũ
dicebat · Tũ demũ ẽ sensu cuncta uict⁹ dñi appbent inquit q̃ agnis acturiq; estis q̃ reues
ceterũ qm̃ inme q̃ tuos nulli facturi estis incollega sit meq; apd uos gr̃e loc⁹ p decuũ
exptũ m̃ concordi collegio urũ dignũ uob dignũ parente suo queso mecũ · cos faci
atis iusta suffragatio uisa omis que superant centurie · q̃ fabiũ · p · decuũ ẽ sules dixere ·
Eo anno plerisq; dies dicta ab edilib; q̃ plusquã q̃ lege fin̄tũ erat agri possideret ·
Nec q̃squã ferme ẽ purgatus uinculũ q̃ gens immodice cupidinis iniectũ ẽ · coss ·
nouiq; fabius maxim⁹ · uiij · ec · p · &decius mus · iiij · eũ mẽ se agitarent ut alẽ san
nites hostes alẽ etruscos deligerẽt · quãteq; in hanc aut illã puniciã copie sat is
&ut aduersũ bellũ duxi donec⁹ magis eẽt absulturno &nepete &faleriis legati
auctores conciliũ &eurie poplo⁹ deperenda pace habi tota belli mola insaniũ
auerter · p fecti coss · q̃ expeditiores cõmeatũ eẽnt &incertior hostis qua uenturũ bellũ
foret · fabius pseranũ decus pfidicuũ agrũ insanũ legiones ducunt · Vbi hostiũ fines
uentum ẽ utq; populabundus effuso agmine incedit explorant tamẽ lacus quã popu
lant · Igit nõ fefellere aduersariũ hostes inocculta ualle instructi quã ingressos romanos
superiore exeloco adoriri parabant · fabius impedimẽtis in loco tuto remotis pfidio q;
modico imposito p̃monito militib; ad ee certam quadrato agmine ad p̃dictos hostiũ la
bra succedit · sanites desperatos impulso tumultu quãdo in aptũ semel discrimẽ euasura
eẽt res &ipsi acie iusta maluer ẽ currere · utq; &neq; discedunt · ac fortune se maiore
animo quã spe committunt · Ceterũ siue q; exomniũ sanicuũ poplis q̃dẽq; roboris fuerat
contraxerant, seu q; discrimẽ sume rerũ agebat animos · Aliquãtũ q̃q; aspra pugna p̃ bueẽ
tronis · fabius ubi nulla exparte hostẽ loco moueri uidit maximũ fulmẽ · &ñ · uale
rũ · tẽ omn̄e · cũ q̃b; ad primã aciẽ p̃ curreret; ire adequites iubet · &adhortari ut si quan
do ũquã equestri ope aduersã rem̃ · p · meminerint · Illo die admirant ut ordinis et q̃tam
inuictã prestent · Pedituũ certamine immobilẽ hostẽ restare · Omẽm reliquã spẽ in impet⁹
ee eq̃tũ · &ipsos nominatim iuuenes pari comitatu utrũq; nõ laudib; nõ p̃missis honerat ·
Cæsũ quandone ea q̃q; ceptata uis p̃ficeret consilio grassandũ sinichil uiresuuarent ratos ·
Scipionẽ legatũ hastatos prime legionis subtrahere ex acie &admontes proximos quã

possæ occultissime ducere Jubæ inde ascensu abdito aconspectu erigere in montes agmen. Auersoq; hosti abrego repentes eos intendere. Equites ducib; tribunis haud multo plus hostib; quã suis expulso ante signa euecti pbuer. Tumult. aduersus incitatas turmas stetit immota Samnitiũ acies. nec parte ulla pelli aut rupi potuit. Et postquã irritũ inceptũ erat, recepti post signa plio excesser. Creuit exeo hostiũ animo nec sustinere frontem pma Tã longũ certamẽ increscentẽq; fiducia sui ui potuisse. Hi sedã aciei iussu. cos. Inprimo successissæ; Jbi integre uires sistunt. inuehentẽ se Sã sanctẽ. æ tempore impulsa exmon tib; signa clamorq; sublat. Nonũ tantũ metu truere Samnitiũ animos. Hã æ fabius decii collegã appropinquare exclamauit æ ipse quisq; miles adee alterũ cõsulẽ adee legiones gau dio alacres fremunt; Terroq; uulsis romanis oblatæ fugæ formidinis que sanctes impleuit. maxumeq; tirros ne ab altero exercitu integro intactoq; fessi opprimerent. breq; passim infugã dissipati simul cedes quã pcauta uictoria fuit. tria milia æ. c. ccc capti. a. c. cc. xxx. ferme. æ xxx signa militaria capta tria. æ xx. Samnitib; apulisq; ante proelium cõiunxissent. tũ p. decius cos. his admaleuentiũ Sã castra obiecissent. exercit. deinde ad certam fudisse. Jbi qq; plus fugæ fuit quã cedis. duo milia apulorũ cesa spretoq; eo hoste decius insanũ legiones duxẽ; Jbi duo cõsulato res exercit. diuersis uagantib; omnã spacio quinq; msiũ euastar. u. xl. æ xxx. loca insano fuere mgb; decii castra fuer. Alteri cos. sex. u. l xxx. nec uallis tantũ ac fossarũ uestigia relicta sed multo alius insignior monumenta uastitatis circa regionũq; depopulandarũ. fabius æ ia urbẽ cimetrã cepit. Jbi capta armatorũ duo mil. a. c c c. cesi pugnantes ferme. a. c c c. xxx. Inde comitiorũ causarũ apfect. maturauit eã rẽ agere. Cũ primo uocatũq; fabius. cos. ducerent oms centuriæ. app. claudius cõsularis candidat. uir. acer æ ambitiosi nisi magis honoris causa quã ut patricii recuperarent duo cõsularia loca cũ suis. Tũ totius nobilitatis uiribus incubuit. secũq; fabiũ cõsulẽ diceret. fabius primo de se eadẽ fere quæ priore anno dicendo abnuere. circũstare sellã omis nobilitas orare ut exceno plebeio cõsulatũ extraheret æ maiestateq; pristinã cũ honore. Tũ patricius gemitib; redderet. fabius silentio facto media oratione studia hominũ sedauit; Facturũ enim se fuisse dixẽ ut duorũ patriciorũ nomina recipere sialiũ quã se cos. fieri uidæ. Nõ se suã rationẽ comicus cũ contra legem futurũ sit pessimo exẽplo nõ habiturũ. Ita L uolumnius de plebe cũ ap. pio claudio cos. e fact. priore ei consulatu in se cõparanti nobilitas obiectare fabio fugisse cũ ap. p. claudiũ collegã eloquentia cuilib; q; artib; haud dubie prestant. Comicius pfectis uetere cos iussi bellũ insanũ gerere progato in. ur. mense impio. Itaq; insequenti qq; anno. L uolumnio. app. claudio. cos. p. decius. cos. insano relict. a collega fuerat pcos. Jdẽ populari nõ destitit agros donec sanctiũ exercitũ nusquã se plio cõmittentẽ postremo expulit finib; æ ruriã pulsi pecier; Et qd legationibus

cimetra.

Candidat?

ne quicquã sepe tẽptauerant idse cauto agmine armatoꝝ mixtis trore peibꝰ
adurꝰ efficacius ratꝰ postulauer principũ ciuitis concilium qđ coacti pqđ annos
plurimos trahere dimicent cũ romanis exponunt. Omã exptos ee sinistre ipsoꝝ uiribꝰ
tolerare tantã molẽ belli possent. tẽptasse ciã haud magni momenti finitimarũ
gentiũ auxilia. petisse pacẽ a rẽ. Cũ bellũ tolerare nõ possent rebellasse qđ pax
seruientib; grauior quã libertas bellũ ceteris una sibi sp̃ reliquã in tot crucis restare.
Secure gentẽ italie opulentissimã armis uiris pecunia ee habere ac colas gallos
nõ ferrũ ac arma natos. ferocis cũ suopte ingenio. Cũ aduersus romanum
populum. quẽ captũ ase auroq; redẽptũ haud uana lactantes memorent. nichil
ab esse sisse animꝰ ctrucis qpiam quondã maioribꝰ; que eoꝝ fuerit. quin
romanos omni agro eis tiberi pulsos dimicare p salute sua Non detrectando
italie regno cogant. Samnitẽ illis exercitũ paratũ instructũ armis stipendio
uenisse. Confesti secuturos ut si ad ipsa romana urbẽ oppugnandã ducant.
Hec cos in curia iactantes molientesq; bellũ domi romanũ urebat. nã. p. deci
ubi cõperit pexploratores pfectũ samnitiũ exercitũ aduocato consilio; Quid
pagos inquit uagam uocari circũferentes bellũ quin urbes ac menia aggredim̃.
nullus iã exercꝰ samnio pside cessere finib; ac tibi mec ipsi exilium conciuere. ap pro
bantib; cunctis admarganti ualidã urbẽ oppugnandã duce; tanq; ardor
militũ fuit ac cupidine ducis ac spe maioris quã ex agrestib; populationib; p̃de
uti uno die uti atq; armis urbẽ caperent. Sibi duo milia sanitiũ ac centũ pugnantes
circũuenti captiq; ac alia p̃da ingens capta e. que ne impedimẽto grauibꝰ
agmini onerarent. Conuocari milites decusis ubis. Haccine inquit uictoria sola
aut hac p̃da eterni estis futuri ciuilis uos puritate spes gerere. omnis samnitiũ
urbes fortuneq; inuribꝰ; reliquę uri et quando legiones eoꝝ tot p̃lia fusas
postremo finib; expulistis uendere ista ac illicere lucro mercatorũ ut sequat
agmen. ego subinde suggerã que uendatis. ad romulea urbẽ hinc eam ubi uos
labor aut maior. p̃da maior manet. Vuendita p̃da ultro adortantes imperatorẽ
adromuleã pgunt. Sibiqq; sine ope sine cor mẽto simul admota scẽ signa nulla
ui detrui amuris quacoiq; prorsum fuit. scalis rapti admotis in moenia euasere
captũ oppidũ ac direptũ e. ad duo mil. ccc occisis ac ui mil hominũ capta. ccc miles
ingenti p̃da potitus quã uendere sic prior coactꝰ; ferentinũ inde quãquam
nichil queritis dabat tamen suma alacritate ducis. Cetera ibi plus laboris ac pericu
li fuit. ac defensa suma ui menia sc̃i. ac loc erat munimento naturaq; tum tus
sedeuc omnia adsuet p̃de miles. ad ui mil hostiũ circa muros cesa p̃da militi
fuit. Hui oppugnatarũ urbiũ decoris pars maior mq̃b; dã annalib; ad m

mũ trahit. Murgantiã abdecio afabio ferentinũ romuleãq; oppugnatas tradunt.
Dimẽ q̃nouos consulũ hanc gl̃am faciant q̃dã ñ ambos sed alterius p̃uoluminii ex
sanneã puneãq; euenisse. Dũ ea insãno cuiq; ducũ auspicio que gererent ur-
Romanis metruriã int̃ umbellũ ingens multis exgentib; conert̃. Cui auctor gellius
egnatius ex sãnitib; erat. tusci fere oms consueuerant bellũ trahere contagio
proximos ubiq; poplos. et gallica auxilia mercede sollicitabant. Omissa multi
tudo ad castra sãniciũ cueniebat. Sui tumult̃ repens postquã roma plat. cũ iã. L.
uolumnius. coss. cũ legione. ii. ac tria socioq; milib; xv. pfect̃ insãnũ exẽ. ap̃
Claudiũ primo quoq; tẽpore metruriã ire placuit. Duę romane legiones secũ
L. ac. iiii. ac socioq. vii. mil̃ castra haud procul ab hoste posita. Ceterũ magis eo
pfectũ ẽ qd̃ nature uenũ erat. Ut quosdã spectantes iã arma etrurię poplos
met̃ romani nominis cõp̃mere et quãq̃ ducto cos quicquã ibi sacr̃ fecere aut for
tunate gestũ sit. Multa p̃lia locis et ẽporib; inq̃s cõmissa spesq; mdies grauio
rẽ hostẽ faciebat. et iã ppe erat ut nec duci mulier. nẽmilitib; dux sat̃
fideret litteras ad collegã accersendũ ex sannio missas. Interpres annalib; inve
nio. Ligẽ tam incertũ ponere cũ ea ipsa int̃ coss rp. iã tertiũ cadẽ honore fun
geretur discrepario fuerit. appio abnuente missas. uolumnio adfirmante. appii
se litteras accepisse. Iã uolũnius in sannio tria castella ceperat. inq̃b; ad. iii. milia
hostiũ cesa erant. dimidiũ fere et captũ et lucanoz sedrionesq; aplebeis et egentib;
ducib; ortas sũma obtumantiũ uoluntate pq̃ fabiũ p cos missiũ. Co cũuenire
exercitu cõpresserat. Decio depopulandos hostiũ agros relinquit. ipse cũsuis cõpis
metruriã ad collegã pgit. Quẽ aduenientẽ leti oms accepere. Appiũ ex conscien
tia sua credo animũ habuisse haud immerito tratũ si nichil scripserat. Ulubalis
ingrato animo sequerat ope dissimulantẽ. uix enĩ salute mutua reddita.
Cũ obuiã egressus eet. Dat̃ salue inquit. L. uolumnii ut sese insannio res habent.
Quę te causa ut impunẽ tuũ exercẽ deresinduxit. Volumnius insannio nec prospe
ras ee ait. litteris ei acertũ uenisse. quę si falsę fuerint nec usui sit metruria
exẽplo conuersis signis habituri. Tuũ abeas inquit. neq; te quisquã morat.
Sẽnĩ minime consentaneũ ẽ. Cũ bello tuo fortunam uix sufficias hic te ad opem
ferendã alius gloriari uenisse. Bene hercules uertere dicere uolumnius
malle frustra operã insũ tãquã quicquã incidisse; cur ñ satis eet etrurie un
cõsularis exercit̃. Digrediente iã cos legati tribuniq; ex appiano exercitu
circũsistunt. parsimpatorẽ suũ orare ne collegę auxiliũ q̃d̃ accipiendum
[illegible]ctũ crudelitatis fuerit. sua sponte oblatũ spneret. plures adeunti uolumnio
obsistere atq; obtestari ne praua cũ collega certamine rem p. pdant. si qua

cladē ſine id uſſe deſertori magiſ quā deſerto nocere fore. eo rē adducta ut omiſ rei bene aut ſecus geſte metu ruina decē dedecq; ad L uolumniū ſit delegatū. nemine queſturū q̄ uerbū appiſed q̄ fortuna exercitū fuerit. Dimittia ab pio eū ſeda re p. æ abexercitu retinere reperiret modo uoluntatē militū. hęc monendo obteſtandoq; ppe reſtrantes coſſ. in contionē ptraxerē; Ibi orationes longiores habitę meā de ferme ſententiā inquā unt pauco ſ certatū uerbō fuerat. Et cū uolumnius cauſā ſuā ne infacundō q̄ dē aduerſus eximiā eloquentiā college uſus eēt. Caullanſq; appius ſibi acceptū referre diceret debere. q̄d exemplo atq; exhinguſ facundū æ ia coſſ haberent. Priore ēſulatu primiſutriq; miſib; hiſcere eū nequiſſe. Hę ia populariſ orationes ſerere. Iuā malle quā uolumnius tua me ſtrenue facere quā ego abſtinere loquendi dicitſe. poſtremo condicionē ferre quę decretura ſit ōnator. neq; enī id deſiderare rē p. ſed imperatorē uter ſit melior. æ truriā æ ſānū puincias eē utrā malle elegere. ſuo exercitu ſeu elinetruria ut inſan niorē geſturū; Tū militū clamor orē ut ſimul ambo bellū etruſcū ſuſcip erent. q̄ animad uerſio conſenſu uolumnius. Im incollege uoluntate intranda inquit errauinunc omittā utrū duos uelitis obſcurū ſit manere an abire me uelitis Clamore ſignifica te. tū ū tam ē clamor exort. ut hoſtes e caſtris ſuſſit appiū addubitaſſe fer cernentem ſeu pugnante ſeu getoſe fore college uictoriā deinde uertūne ſuę gq; legiones uolumnū ſequerent æ ipſū flagitantib; ſuis ſignū deduſſe; Abneutra parte ſatis cōmode inſtructi fuer. Nā æ inſannetū duxgellius equarius pabulatū cū cohortib; paucis ierat ſuoq; impetu magis militeſ quā cuius quā ductu aut impio pugnā capeſſebant; Et roma ni exercit nec parē ābo ducti nec ſatis tpris ad inſtruendū fuit; pruſ cōcurrit uolum/ nius quā appius ad hoſtē puenire; Itaq; fōte inequali cōcurſū ē. æ uelut forte quadā mutante adſuetus int ſe hoſtes æ truſci uolūnio ſānites parūp cunctati q̄ dux aberat appio occurrere. Dicit appius in medio pugnę diſcrimine tta ut int prima ſigna manib; ad cęlū ſublatis conſpiceret. Ita p̄cat eē. bellona ſi hodie nob uictoriā deſaſt ego t tē plū uoueo. hęc p̄cat uelud inſtigante dea æ ipſe college æ exercitū uirtutē equaut ducis imperatoria opera exercent. Et milites ne abaltera parte pruſ uictoria inciat ad runt. Ergo fundunt fugantq; hoſtes. maiorē molē haud facile ſuſtinen tes quā cū qua manū conſerere adſueti fuerant. urguendo cedendo inſequendoq; effuſos cōpulere ad caſtra Ibi int uentu gellii cohortūq; ſabellarū pauluſp recru duit pugna. his q̄q; mox fuſis ia auliatoribus caſtra obpugnabant. æ cū uolumnius ipſe porte ſigna inferret. Appiad bello nā uictricē id em dē cęlebrans accende rant militū animos. quallū p foſſas irruperē caſtra capta direptaq; p̄da ingens preda æ militi conceſſa ē. VII. ac cc. hoſtiū occiſi duo milia æ cent. capti. d ū ambo conſ omiſq; romana uis in etruſcū bellū magis inclinat

insanuo nouu exercit⁹ exorti adãe populandos impũ romanũ fines pfestinos incãpanũ falernũq; agrũ transcendunt ingentesq; pdas faciunt. Volumniũ magnis tuneribus insanniũ redeuntẽ iã eni fabio decioq; progati imperii finis aderat fama desanniatũ exercitu depopulationib⁹q; cãpani agri adtuendos socios conuertit. Vt incalenũ agrũ uenit & ipse cernit recentia claudii uestigia & calenos narrant. Tantũ iã pde hostis trahere utriq; explicare agmẽ possit. Itaq; iã ppalã ducẽs loqui ex tẽplo eũdũ insanniũ ee. ut relicta ibi pda impedimẽto redeant. Hec tã honeratũ agmẽ dimicationi cõmittant. Ea quãquã similia ueris erant. Certus tamẽ exploranda rat⁹ dimittit equites quagos pdatores in agros palantes excipiant exq; ingrendo cognoscit aduulturnũ flumẽ sedere hostem. inde tcia uigilia moturũ tẽ insanniũ ee. his satis explorati pfect⁹ tanto intuallo ab hostib⁹ consedit. Vt nec aduent⁹ suus ppinquitate nimia nosci posset. Et egredientẽ e castris hostẽ opprimere. Aliquanto ante lucẽ ad castra accessit. gnarosq; osce linguẽ explorator um qd agat audit. Intimi ueri hostib⁹ qd facile erat in nocturna trepidatione cognoscunt infrequentia armatis signa egressa pdã pdeq; custodes exire. ignobile agmẽ & suaq; q; molientẽ. Nullo int alios consensu. nec satis certo impio. Tẽp⁹ aggrediendi aptissimũ usui e. & iã lux appetebat. Itaq; signa canere iussit. Agmq; hostiũ aggredit. Sannites pda impedire infrequentes armati pars addere gradũ ac prese agere pdã pars stare incerti utrũ pgredi an regredi in castra tutius foret. Int cunctationẽ opp⁹munt & romaniã transcenderant uallũ cedesq; ac tumult⁹ erat in castris. Sanniũ agmẽ Et quã hostili tumultu captiuoz & iã repentina refectione turbatũ erat. q; parti ipsi solum uinctos soluebant. parti arma insacinis deligata rapiebant. Tumultũq; proelio ipso tribuiorẽ intermixti agmini pbebant. Memorandũ deinde edidere facin⁹ nã stanũ minatiũ ducem. adeuntẽ ordines hortantẽq; inuadunt. Dissipatis inde equitib⁹ q; cũ eo aderant ipsũ circũsistunt insidentẽq; eq captũ ad coss. romanũ raptant. Reuocata eo tumultu pma signa sanniũ proeliũq; iã pfligatũ integratũ e. nec duruis sustinere potuit. Cesa ad .vi. mil hominũ. duo mil & quingenti capti nees. tria mil. uu. signa militaria .xxx. & eq pulcherrimi uectoribus fuit captiuoz recepta .vii. mil. & cccc. pda ingens socioz. accitiq; edicto dni ad res suas noscendas recipiendasq; prestitit. ut adie quarũ rerũ ñ euenit⁹ dns milui concesse. coactiq; uendere pdã ne alibi quã in armis animũ haberem. Magnũ ea populatio cãpani agri tumultũ rome fecerat. & p eos forte dies exercitus adlatũ erat. Post deductũ inde uolumniani exercitũ & uriã conciã in arma & gallũ egnatiũ sanniũ ducẽ & ubros ad defectionẽ uocari. & gallos pcio ingenti sollicitari. his nunciis senat⁹ contra iustitiũ indici delectũ omis generis hominũ habi iussit. Nec ingenui modo aut iñumeres sacramento adacti sed seniores & iã cohortes factę. libriq; centuriati & defendendę

urbis consilia agitabant; simeq; rerū pror. p. sēpnius peraī. eterū parte cure exo
nerar senatū. L. uolūnū. coss. litteres qb; cesos fusosq; populatores capanę cog
nitū ē. Itaq; ex suplica tiones obtē bene gestā coss. nomine decernunt. iustitiū
remittit qd fuerat dies. xv. iij. supplicatioq; pleta fuit; Iudepsidio regionū
depopulate absentiū; agitari ceptū. Itaq; placuit ut duę colonię circa uesti
nū & falernū agrū deducerent. una adhostiū turis fluuiū quę nūc turnū
appellata altera insaltu uestino falernū contingente agrū ubi sinope
dicē greca urbs fuisse. sinuessa deinde ab colonis romanis appellata.
Tē. p. L. negotiū datū ē ut plebei scito uiberet. L. sēpnius. pr. triūuros in
ea loca colonis deducendis crearet. Hec q nomina darent facile inueniebant.
qm stationē seppe ppetuā infestę regionis nimagros mutuebant. auertit
abeis curas senatū & rurię ingrauescens bellū. & crebrę litterę appii monentis
ne regionis ei motū negligerent. iiij. gentes conferre arma. & ruscos famulos
ubros gallosiā castra bifariā facta ē. ēq; un loc capę tantā multitudinem
nposse. Obhęc & iā appetebat tēp. comitior causa. L. uolūnus. coss. roma reuo
cat q prius quā ad suffragiū centurias uocaret. incontione aduocato populo multa
de magnitudine belli etrusci disserunt. Ita tū cūipse ibi cū collega rē parē gesse
ret fuisse tamē bellū ut n duce uno nec exercitu geri posset; Decessisse
postea dictatorē ex tē plo dicturū. nemini dubiū erat quin fabius quintū omiū consensu dest
ret. Cūq; & progratue & primo uocarē omis centurie consulē cū. L. uolūnio
dicebant. fabii oratio fuit qualis biennio ante. deinde ut uincebant consensu
uersa postremo ad collegā. p. decū poscendū. ad senectutis sue admiculū fore.
censura duob; q; consularib; simul gestis exptū se nil concordi collegio fir
adrē. p. tuendā eet. Hanc iperii socio uix iā adsuescere. senilē animum
posse cūmoribus notis faciliusq; se cōmunicaturū consilia. subscripsit orationi
ei. cos. cūmeritis. p. decii laudib; & cūq; ex concordia consiliū bona quę q; ex
discordia mala in administratione rerū militarium euenirent memoran
do. quā ppe ultimū discrimē suis & collegę certaminib; nup uentū foret.
admonendo decū fabiūq; ut uno animo una mente uiuerent. ee pterea
uiros natos mulieq; factis magnos. aduerboz linguę que certamina rudes.
et ingenia consularia ee. calliditos sollertesq; uiros atq; eloquentię cōsulares
qualis. ap. p. claudius ea urbi ac foro pstitisset habendos. protesq; ad red

denda iura creandos eē. His agendis dies ē cōsūpt⁹ postridie ad p̄scriptū con
sulis & consularia & p̄toria comitia habita cōss. Creati quint⁹ fabius. & p
decius. ap p̄. claudius p̄n. omis absentes. & L. uolūnio ex. Sc. & sēto plebis pro
gatū manniū impiū ē. Eo anno p̄digia multa fuēr. quoz auerruncandorū
causa supplicationes inbiduū senat⁹ decreuit. publice uniū ac tus plebituū
supplicatū iere frequentes uiri femineq;. Insignē supplicationē fec̄ certa
m̄ in sacello pudicicie patricieq; in foro bouario ē. ad ed̄ rotundā herculis
unē matronas ortū. Verginiā aulī. f. patriciā plebeio nuptā. L. uolūnio
consuli matrone q̄ de patrib; enupsisse & sacris arcu erant. Breuis alter ca
tio inde ex iracundia muliebri in contēptionē animo rū exarsit. Cū se uer
ginia & patriciā & pudicā in patricie pudicieq; tēplū ingressā uē uni nup
tā. ad quē urgo deducta sit nec se uiri honoz ne ei ac rerū gestarū penite
re uero gloriare. facto deinde egregio magnifica uerba adauxit.
Inuico longo ubi habitabat ex parte ediū q̄d satis erat loci modico sacello
exclusit. Araq; ibi posuit. & eo uocatis plebeis matr onis cōquesta de iniuria patri
ciarū hanc ego ara inquit pudicitie plebeie dedico. Vos q; hortor utq̄ certa
m̄ uir tutis uiros in hac ciuitate tenē. hoc pudicitie m̄ matronas sit. de tis q;
operā ut hec ara quā illa sig̃d potest sanctius & a castioribus; colī dicat. Eode fer
me ritu & hec ara q̄ illa antiquioz cultā ē. Vt nulla nisi spectate pudicitie
matrona & que uni uiro nupta fuisset. Jus sacrificandi hab&; Vulgata dein
religio a polluit⁹ nec matronis solū sed oīs ordinis femine postremo mobiuione
uent: Eode anno. cxx. & q̄. oguinii edules curules aliquot feneratoribus; die dixer.
Quoz, bonis multatis exeo q̄d in publicū redactū ē. enea in capitolio limina & truui
nīsoru argentea uasa in cella iouis. iouēq; in culmine cū quadrigis & ad ficū ru
minalē simulacra infantū condit oz urb uberib; lupe posuer. semitāq; saxo
quadrato a capena porta ad martis strauer. & ab edilib; plebeis. L. aelio. paeto
& c. fuluio curuo ex multa tertia tāpē pecunia quā exeger pecuarius dāpnatus
ludis facturus pareq; aureq; ad ceres positq; q. inde fabius & p̄ decius quartum
consulatū ineunt trib; consulatib; censuraq; collega. nec gta magis rerū que
in gens erat. Jua concordia unt se clarique ne ppetua ex ordinū magis qua ipsoz
unt se certam in uenisse reor. patricius tendentib; ut ad sortē reuocar & fut
certe contentio in senatu. post qua ibi fabius plus poterat. reuocata res ad poplm
ē. in contionē ut int̄ multaret uiros & factis pocul qua dictis freti. pauca uerba
habita fabius qua arborē conseruisse. & sub ea legere aliū fructū indignū ex
dicer & se aperuisse ciminiā siluā uaq; p̄ deuios satr romano bello fecisse

q̄d se rd ęratis tollu erassent si alio duce gesturi bellū essent numerū aduersariū
se n̄ socīū imperii legisse sensisse exp̄bat & inuidisse decreto concordib; colleguis trib;.
post tremo se tendere nichil ultra quatiunt si dignū p̄uincia ducerent meā mittere
rent in senat̄ arbitrio se fuisse & in potestate populi futurū ꝑ decus senat̄ murra
querebat. quoad potuerunt patres ad nisos neplebis adiit ad magnos honores eēt.
Post q̄ ipsi uult̄ p̄ucerent nemullo genere hominū inhonorata eēt queri quē admodū
urrita sint n̄ suffragia modo populi sed arbitrio & iā fortune & in paucoꝝ potesta
tē uertant. Omissa ante se coss sortitos p̄uincias eē nē extra sortē fabio senatū p̄um
cia dare si honoris eē causa tra eū de sede q̄ rē ꝑ merito eē ut faueat quam
fabio q̄ hic quę modo ē n̄ sua cōtumelia splendeat. Cū aut̄ dubiū eē ubinam bellū
sit aspū ad difficile cuiq; id alteri extra sortē mandet; Q. inalt̄ cos ꝑ supuacaneo
atq; inutili habeat gloriam fabiū reb; interrupta gestis uelle & publicū decus
gloriari & forsitan quē ille obrutū ignē reliquerit. Sta ut tociē nouū exp̄imisso
incendiū dare & eū se extincturū. Postremo se collegę honores p̄mia q; concessio
rū uerecundia & atis eī maiestatis q; cū periculū dimicatio ꝓposita sit. Neq;
cedere sua sponte neq; cessurū & si nichil aliud ex eo certamine tulerit illud certe la
turū utq; populi sit populi iubeat. Poeni quā patres gratificent. Ioue optimo maximo
deoq; immortali se p̄cari ut ita sortē equā sibi cū collega det. sic ando eū ut tuē felici
tateq; in bello ad ministrando daturi sint. Certe & id natura equi & exemplo utile eē.
& ad famā p̄tinere eos cos eē quoꝝ utro libet duce bellū & rus cū gerit recte posse
Fabius nichil aliud p̄cat̄ p̄ter quā ut prius quā introuocarent ad suffragiū tribus
Q. Claudius p̄tor allata ex etruria litteras audit & comitia habuit nec minore
populi ē sensu quā senat̄ p̄uincia etruria extra sortē fabio decreta ē. Concursū inde
ad coss factū omniū ferme uultuoꝝ & ipse q; q; nominabant. Tanta cupido erat
sub eo duce stipendia faciendi quacumq; fuisset turba. iiii. inquit pedituꝝ & sescentos
equites dū taxat scribere in animo ē hodierno & crastino die q; nomina dederint is
mecū ducā. maiorem curę ē. Vtrosq; locupletes reducā quā ut multis rē gerā
mulctis; profecto apto exercitu & eo plus fiducie ac spei gerente q̄ n̄ desiderata mul
titudo erat ad p̄dā abarnā unde haud procul hostes erant ad castra appiū p̄ter pgit.
Pauci sertra milites; lignatores seruilis cū p̄sidio occurrūt. Quos ut lictores p̄ gredi iubent fabio q;
ē consule accepere leti atq; alacres duci populoq; romano grates agunt. q̄ deū sibi
imperatore misissent. Cum eis fusis deinde cū consule salutarent quaerunt fabius q̄ pgerent,
respondentibus q; lignatis se ire. Arcendē inquit nūm castra uallata n̄ habent is.
Ad hoc cū sue clamatū ē duplici q̄ dē uallo & fossa & tam immani metu ē. habeis
ti inquit affatim ligna ferre & uellere uallū. Redeunt in castra tū ore q; ibi uel

lentes ualli & his q̃ in castris remanserant militib; & ipsi appio fecer. Lũ pse q̃sq; alii
alius ducere coss. sequi fabii facere iussu. postero inde duc castra mota & appius pr̃
romã dimissus. Inde nusquã statiua romana fuere. negabat utile ee uno loco sedere
exercitũ tuenti; ac mutatione locoꝝ nobiliore ac salubriore ee. Vbere inde p̃mo
relicta sedã legione adusiũ qd camar solii appellabant. Preposito q; castris. L. scipio camarsolis.
ne pro. pr̃. romã pse adconsultandũ de bello redit. siue ipse sponte sua, q; bellũ &
manus inconspectu erat quã quĩtũ ee fame crediderat. siue. s. oe. acer. nã mutroq;
actores. Appio claudio. pr̃. retractũ quida uideri uolunt. Cũ in senatu & apud po
pulũ idq; dd̃ pluribus assidue fecerat. troe belli & ruseis augere. ñ sufficturũ duce
unũ nec exercitũ unũ aduersus. tres. populos. periculosũ ee. siue iuncti unũ p̃mant
siue id diuersi gerant. bellũ. ne domã simul obire uni ñ possit. duas se ibi legiones
romanas reliquisse. & mil. x. pedũ equtũ q; eũ fabio uenisse. sibi placere. p. decũ
cs̃ulẽ primo q; q; tpre metruriã adcollegã pficisci. L. uolumnio sanitũ punicã dari.
si consul mallit. in suã punicã re uolumniũ metruriã adcs̃ulẽ cũ exercitu ust. o
consulari pficisci cũ magna parte mouere. & oratio p̃. p. decũ censuisse fer. ut
omã integra ac libera que fabio reseruarent. donec ut ipse si pcomodũ rer. p. posset
romã uenisset. ut aliquẽ ex legatis mitteret. q; discere. & senatus quãtũ metruria
belli ee. quãtus q; admministrandũ copiis & q; p̃ducest ee. fabius ut romã redu
unsenatu ẽ p̃ducẽdus. ad popl̃m media oratione habuit. ut nec augere nec minue
re uideret. belli famã magis q; natura assumendo duce. q; aliorũ indulgere
morti quã suo aut rei. p. periculo consulere. Ceterũ si sibi adiutore belli socios q;
imperii darent. q; quomodo se obliuisci. p. decii cs̃ulis prout collegia mallet. copiarũ
satis sibi. cũ. p. decio. & nũquã numiũ hostiũ fore sin collega q; d aliud mallit. ar sibi.
L. uolumniũ darent. aduitorẽ omniũ rerũ. arbitrũ & a popl̃o & a senatu & ab ipso
collega fabio p̃missũ ẽ. & cũ. p. decius se in sannium ut metruriã pficisci paratũ ee
ostenduisset. Lanta letitia ac gratulatio fuit. ut peiperet uictoria animis triumphus
q; bellũ decretũ cs̃ulib; uideret. Inuenio apud q; sdã exẽplo consulatu in tpo pfecti as
metruriã fabii decios q; sine ulla mutatione sortis punicarũ certaminũ q; inter colle
gas q; exposui. Sunt q; os, ne hoc q; dẽ certamina exponere satis fuerit. adiecerint.
& appii criminationes de fabio ad popl̃m & primatũ aduersus p̃sentẽ cs̃ulẽ. & pr̃ con
tumelioseq; alia inter collegas. rendente decio ut sue q; sq; punicę sortis tueret ur.
Constare res incipit exeo tpr̃ q; pfecti ambo coss. ad bellũ sunt. Ceterũ antequã
coss. in metruriã peruenirent senones galli multitudine gentis adusiũ uenere
legionẽ romanã castra q; oppugnatũ. Scipio q; castris perat loco aduuandam
pauentate suoꝝ multũ rati. In colle q; iuxta urbẽ & castra erat acie erexe. sed ut in

re subita parũ exploratoꝝ timere. adiugũ prẽ qđ hostes ceperant parte alia
aggressi. intacta abtergo legioꝝ; immedio cũ hostib; undiq; urgere. circũuen
tã deleta ẽ qq; ibi legionẽ ita aut nimius ñ sup eẽt. q dã auctores sũ. lecanie
ad cos. q iã haud pcul aduisio aberat fama ei cladis plata quã inspectu fuere gallo
eq̃tes pectorib; equoꝝ suspensa gestantes capita & lanceis infixa ouanteſq; me
ris sui carmine. Dum q̃ libros fuisse ñ gallos credam. nec tantũ gadis accepte.
cladis
circũuenis pabulatoribus; cũ. L. mallio torq̃to legato scipione. pro. pr̃. subsi
diũ e castris tulisse. auctor. esq; libros redingrato pio uictos eẽ. captiuosq; eos ac
pd̃a ad empta similius ũ ẽ a gallo hoste quã libro ea clade acceptã. qđ eo sepe
alias. Tũ eo anno gallici tumultꝰ pcupuit ñor ciuitatẽ tenuit. itaq; pr̃ quia qđ
ambo cos. pfecti ad bellũ erant cũ. iij. legionib; & magno eq̃tatu romano cãpa
nis q; mille eq̃tib; delectis ad id bellũ misisse. socioꝝ nominisq; latini maiorẽ
exercitũ quã romani alii duo exercitꝰ haud pcul urbe etruriq; oppositum in
falisco alte in uaticano agro. c iij. fuluius eri. postumius megillus q̃ ppe ambo sta
tiua meis locis haberi iussit. Consules ad hostes transgresso appennino magno
seminate puenerũt. ibi iij. mil ferme in uallo castra posita. ut hostes deinde
exultationes habitꝝ atq; ita cũ eum ne uniuersi miscerent. omisso ne ue in
aciẽ descenderent simul sãnitib; galli etrusci libri ad decretũ diei indicta
pugne sãnti galliq; delegata pugna inter ipsũ certamen etrusci libri q; iussi castra
romana oppugnare. Hec ẽ silia turbare. transfuge clusini tres clã nocte ad fa
bium ẽ sule transgressi. ab eorum hostiũ ẽ silium dimissi cũ domus ut subinde utriq; res
noua decreta ẽt explorata pferrent. coss. fuluio ut ex falisco postumio ut ex etru
rico exercitu ad clusiũ admouerent. sũmaq; ui fines hostiũ depopulent. scribe
hui populationis fama etruscos ex agro seminate ad suos fines uendos mouit.
Instare inde cos. ut absentib; his pugnaret. ꝑ biduũ lacessiere prelio hostem.
biduo nichil digni dictu actũ. pauci utriq; cecidere. magisq; utrorumq; ad ustio
certamen animi quã ad discrimẽ sui mareris addicta. tertio descensũ in cãpum omnis
copus ẽ. Cũ instructe acies starent. cerua fugiens lupũ e montibus q̃ ea pẽ pos
me duas acies discurrit. unde diuerse fere cerua ad gallos. lupa dromanos cur
su desiẽs. lupo data uia ordines sua cerua galli conflixere. Tũ exante signa ro
manũ miles illã fuga impetu. & cedes uertit. ubi sacra diana feram iacentem
uideris. Hinc uictor marcius lupa integer & intacta genus nos marcium & condi
torium nrũ admonuit. Dextro cornu gallis sinistro sãnites constituere. aduersus
sãnites q; fabius primã ac ẽciã legione. pdextro cornu aduersus gallos. pri
mipilo decius quinte & septimã instruxẽ. de dã & quarta cũ. L. uolũnio pẽsule

insano gerebat bellu. Primo concursu adeo acquisuerib; gesta res e. ut si adfuissent ac rusci ac ubri aut in acie aut in castris q̄ cq; se inclinassent accipienda clades fuerit. ceteru quaq; comunis adhuc mars belli erat. Hec du diserim fortuna fecerat q̄ dubia uires eet. et haud quaquā simulis pugna inde extrho leuoq; erat romani apud fabiu arcebant magis quā inferebant pugnā extrahebat q̄; in qua maxime seru dies certamen q̄ ita ꝑ suasu erat duci ac sanctes ac gallos ꝑmo impetu feroces ee. q̄ss sustineri satis sit. longiore certamine sesim residere sanctiu animos gallos q̄ de ac ia corpora intolerantissima laboris atq; est fluere. primaq; eoz ee. ꝑ lia plusquā uiroz postrema. min. qua feminaru; In dre pulsi igitur quo unci solebat hostis quā integer rimas uires e multe seruabāt; Ferocior decius ac ate ac ingore animi quātucuq; uiru habuit. Certamine primo effudit. ac q̄ lentior uidebat pedestris pugna eq̄tatu impugnam concitat. ac ipse fortissime iuuenu turme. in uexo orat. ꝑ ceres iuuentud in hostē ut secu impetu faciant. duplice illos q̄ tam fore si ab leuo cornu ac abeūte uictoria incipiat. bis auertere gallicu equitatu. iterū longius euectos ac ia ut media eq̄tu agmina proeliu cient. es nouu pugne conterritus gen. essedis carrisq; supercustans armat hostis ingenti sonitu equoz rotaruq; aduentu. ac insolitus ei tumult romanoz conturbat equos. ira uictore eq̄tatu uelut ymphatie pauor dissipat. sternit inde ruentes equos uiros q; inpulsa fuga turbat. hinc ac ia signa legionu. multiq; impetu equoz ac uehiculoz raptoz pagnā obtruncant ac insecuta simul tristes hostes uidit gallica acies nullu spaciu respirandi recipiendiq; sedet. Vociferare decius q̄ fugerent. quā ue in fuga spē haberent. obsistere cedentib; ac reuocare fusos. Deinde ut nulla ui pulsos sustinere potest pater. ꝑ deciu nomine copellans. Quid ultra moror inquit. familiare fatu datu hoc nro generi. ut uluendis periculis publicis praclara sint. Ego meco hostiu legiones metandas telluri ac dis manib; dabo. hec locu. ā. luiu ponti fice quē descendens in acie aggredi uouerat abse pie uissit uerba q̄ bi se legiones q; hostiu peterentur. ꝑ. quirciu deuouere. Deuoti indecade ꝑcatione eod̄ q; habitu q̄ pat. ꝑ. decius aduersi in bello latino se uisserat deuoueri cu se cudu solenes ꝑcationes adiecisse. pre se agere sese formidine ac fuga cedē q; ac cruore celestiu inferoz ira contractur funebrib; diris signa tela arma hostiu locu q; eunde sue pestis ac gallos ac sanctiu fore. hec execrat inse hostes q; qua confertissima cernebat galloz a. concitat equiu. inferens q; se ipse infestis telis e. infert. Vix humane inde opis uideri pugna potuit. Romani duce amisso que res troria alia ee. solet sistere fuga. ac noua dein integro uelle instaurare.

NATA GALLOR

pugnã · Galli æmaxime globꝰ; circũstans consulis corpꝰ uelut aliena tã̃re uana mcussõ
uactare tela torpere q̃dã æneepugnę memmusse nec fuge. At exparte altera pontifex
luuus cu lictores decius tradiderat: ussẽ utq; ppe cẽ uociferari uicisse romanos. defunc
tos consulis fato gallos, sãnteq; tellurẽ matris ac deoꝝ manũ eẽ. rapere adse ac uocare
decũ deuotã secũ acie. furiarũq; ac formidinis plena omã ad hostes cẽ; Supueniunt
deinde his restituentibꝰ pugnã. L. cornelius scipio æmar cus cũ subsidiis extremissima
acie ussuq; fabii cos ad psidiũ collegę missi ibi audite. p. decie uentꝰ ingens horta ad omã
ppã. audendã utq; cũ galli structis ãnsese scutis conferta starent. nec facilis pede cõlato
uideret pugnã iussu legatoꝝ collecta humi pila q̃ strata inter duas acies iacebant atq;
intestitudine hostiũ conjecta. subq; plerisq; inscuta uerutisq; rutis incorpora ipsa fixis
sternit cuneus. trauit magna pars integris corporibꝰ atq; omnia conciderent. hęc in sinistro
cornu romanoꝝ fortuna uariauerat. fabius inde extremo primo ut ante dictũ cẽ cunctando
extraxerat diẽ. Dein postq̃ nec clamor hostiũ nec impetꝰ nec tele missa eandẽ ui habe
uisa. Prefectꝰ equitũ iussis ad latera sanitiũ circũducere alas ut signo dato intrans
uersos quãto maximo possent impetu incurrerent. sensit suos signa inferre iussit. æ
cõmouere hostẽ. Postquã ũ resisti uidit æ haud dubiã lassitudinẽ cẽ; Tũ collectis omib;
subsidiis quę ad id tẽp reseruauerat æ legiones cẽtauit. æ signũ admuadendos hostes
eq̃tib; dedit. Nec sustinuẽ sanites impetũ pt̃q; acie ipsã gallos relictis inde munitionę
socius ad castra effuso cursu ferebant. galli testudine facta conferti cẽterriti stabant.
Tũ fabius audita morte collegę cãpanoꝝ alã quingentos fere eq̃tes excedere acie ubæ
æ circũuectis argo gallicã muadere acie. cępit deinde legionis subsidia principes æ qua tur
batũ agmẽ hostiũ uiderent impetu eq̃tũ instare ac ẽ tutos cedere. ipse edẽ iouis uictoris
spoliaq; hostiũ cũ iouisse æ ad castra sanitiũ prę. Quo multitudo omis consternata
agebat. subipso uallo qr tantã multitudinẽ portę ũ recepere. Ẽ prata ab exclusis
turba suoꝝ pugnã ẽ. Vbi gellius egnatius imperator sanitiũ cecidit. Cõpulsi deinde
intra uallũ sãnites paruoq; certamine capta castra æ galli a bãgo circũuenti. Cesi eo
die hostiũ. xxv. mil. octo capta. cxv. p. dec. exercitꝰ cesa. v ii. ex fabii mille. a. cc. fabius
dimissis. adquerendũ collegę corpꝰ spolia hostiũ cõiecta macerũ iouis uictoris cre
mauit. Consulis corpꝰ eo die q̃ obrutũ supstratis gallorꝝ cumulis erat inueniri nꝑ potuit:
Postero die inuentũ relatũq; cũ multis militũ lacrimis. imissa inde omnia aliarum
rerũ cura. Fabius collegę fun omi honore laudib; q; mortuꝰ celebrat. æ in terruria
peos dẽ dies ab. cc. xi. fulunio pẽsule. p. ẽ. res ex sententia gesta. æ pt̃ ingentẽ inlatã
populationib; agro hosti cladẽ pugnatũ æ ita egregie cẽ. perusinorũq; æ clusinorũ
cesa amplius mil. ut. cc. signa militaria. ad. xv. capta. Dãnitiũ agmẽ cũ ppeligno agro
fugere æ circũuentũ apelignus. cc. mil; quinq; ad mille cesi. magna ei die quo

insemi nati agro bellatū fama ē ætiā uer o stanti sed sup uacere q̄dā augendo fide q̄
in hostiū exercitu pedituū .xl. ccc. xxxx. equitū sex æquadraginta mlia mille carpento
scripsere fuisse. scilicet cū ūbris tuscisq; quos æipsos pugnę adfuisse æitē romano q̄q;
augerent copias lucio uolumnio p consule duce consulib; exercituq; p̄ legionib; c̄sulū
adiecum. Inplurib; annalib; duox ea consulū p̄pa uictoria ē. Volūnius insano interi
res gerit. sānecū q; exercitū infernū montē cōpulsū nā cū in angustiis loci sundu
fugarq; & fabiam decano exercitu relicto metruriā sui legionib; deductis adurbē
de gallis æi rusciscq; ac sānitib; triūphaut. milites triūphantē secuti celebrata me dio
militaribus magis uictoriaq. u fabii quā mors pclara. p. dec. nec. exercitaq; memoria
pares tus equata cuctu publico priuatoq; filii laudib; data cp̄da multib; aeris oc
togenibus sagaq; etrum cp̄ prima illa rēpestate mulcte haud quaquā spnenda. Hīs itaq;
reb; gestis nec insānitib; adhuc nec metruria pax erat. nā æ pe rusinus auctoribus
post deductū ab consule exercitū rebellatū fuerat. æ sānites pdatū magrū uestino
formianūq; æ parte alia in aes etrum quę q; ultro no aduc æ flumen descendere.
aduers eos apius claudius .p.r. cū exercitu decano missus. fabius inetruria rebellante
denuo .uū. æ quingentos pusinos occidit. cepit ad mille septingentos quadraginta. qui
redēpti singuli aeris trecenū decē pda alia omīs multis; concessa. Dānus ū legiones
cū parte appius claudius .p.r. parte. L. uolumnius p consule sequeret magrū stellate
cuenerūt ibi æ sānitū omīs considunt. appius uolūnius q; castra cōiungunt. Ingnatū
infestissimis animis. hinc ira stimulata aduers rebellantes tocies. illinc ab ultima
iā dimicātib; spe. cesa ergo sānitū .xxvi. trecentis capta duo mil septingenti. æ romano
exercitu ceciderc duo mil septingenti. felix annus bellicis reb; pestilentia grauis pdigiis q;
sollicit nā æ etiā multifariā pluuisse æ ingentes tuas appii claudii pleros q; fulminib;
uctos nuncupatū libri q; obhęc addit. Eo anno. qū fabius gurges cos. filii aliquot
matronas ad poplm stupri dānatas pecunia multauit. exq; multaticio aere uenere
aedē quę pp̄e eum ē faciendā curauit. Dupsunt æiā nē sānitū bella que ēmnia p quar
tū iā uolum annūq; sextū et quadragesimū. a. m. ualerio cornelio c̄sule q̄ primū
sannio arma intulerē. Agim æne tot annox clades sunt usq; gentes labores q; actos
nē referā q̄b; nec quierunt tam duriora pectora uinci. Eo eodem anno sānites insemi
nati agro peligni sub ferno stellatib; cāpis suis ipsi legionib; myeti alienus ab uno
exercitib; quatuor ducib; romanus cesi fuerant. imperatorē clarissimū gentis sue amis
serant. socios belli etruscos ūbros gallos mea dē fortuna uidebant quā ipsi erant.
nec suis nec exēnib; uiribus; iā stare poterant. Iam bello nō abstinebant. adeo ne infeli
cis quidē defensę libertatis tedebat. æ uinci quā nō tēptare e uictoriā malebant. Sed
nā sit ille quē pigeat longum tractasse bellox scribendo legendoq; que gerent es

nſarg gauer. q ſtabiũ ꝑ decĩũ l postumius megellus et mr atilius regulus coss
secuti sunt. sanũ ambob; decreta puncia ẽ. qꝫ tresseriptos hostiũ exercꝰ uno
etruriã altero populatione ãpanie repetit teũ tuendis parare finib; fama erat
postumiũ ualitudo aduersa romæ tenuit atilius exẽplo pfectꝰ ut insanio hostiũ
ita enĩ placuerat patrib; nondũ regressos oppmere æ ueludꝰ exco posito ibi obuiũ
habuere hostẽ ubi æ intrare uastare ibi sanctũ agrũ phiberent æ regredi inde
impacata socioꝝq; ꝑ finel sanctẽ phiberent. Cũ castra castris conlata essent
qd uix romanꝰ rocies uictor audere ausi sanctes ſ. Tantũ despatio ultima temeritatꝭ
fac castra romana oppugnare. Et quãquã nuent adfinẽ tã audax inceptũ tam
haud omino uanũ fuit. Nebula erat admultũ diei densa adeo ut lucis usũ eripæ.
Non ꝑspecto modo extra uallũ adepto sed ppinq æ iã cõgredientiũ inter se conspec
tu ac uelut latebrãinsidiarũ freti sanctes uix dũ satis certa luce æ eã ipsã pre
nente caligine adstrationẽ romanã inporta segnũ agentẽ uigilias puenum. in
puiso oppressis necanimi satꝭ adresistendũ necuriũ fuit. abẽgo castroꝝ decuma
na porta inperꝰ factꝰ itaq; captũ questoꝝ questorq; ibi l opimius pansa occisos.
Conclamatũ inde ad arma cos. tumultu exercꝰ cohortes duas socioꝝ lucanã suessã
nãq; quę proxime quę forte erant tueri prorũ iubæ manipulos legionũ primi
pili ua induct. Vtꝫ dũ satꝭ aptatꝭ armis inordines eunt æ clamore magꝰ quã octis
hostẽ noscunt necquant numerꝰ sit estimare potest. Cedunt primo incerti fortunæ
suę æ hostẽ introrsũ in media castra accipiunt. Inde cũ consul uociferaret expelli
ne extra uallũ castra deinde sua oppugnatum essent rogitans clamore sublato
cõtra primo resistunt. Deinde inferi pedẽ urgentq; æ impulsos semel trore eodẽ
cogunt qꝫ ceperẽ expellunt extra portã uallũq; inde pgere ac psequi. qꝫ turbida lux
nec cũ circa insidiarũ faciebat n ausi libꝫ castris cẽtẽpti receperunt
se intra uallũ. ccc. ferme hostiũ occisis. romanoꝝ stationis prime uigilũ que
æ eoꝝ q circa questorũ oppressi periere ada. ccxxx. animos inde sanctib; n infelix
audacia auxit. æ n modo pferre inde castra romanũ sed ne pabulari quidem
pagros suos patiebant. Retro inpacatũ soranũ agrũ pabulatores ibant. quarũ
rerũ fama tumultuosior æ iã quã referant. ſ lata romã coegit l postumiũ cos.
Vtꝫ dũ ualidũ pficisci exurbe. Prius tamen quã exiret militib; edicto sorãmus sis
conuenire. ipse ẽdẽ uictoriq; quã edilis curulis exmultaticia pecunia faciendã
curauerat dedicauit. ita ad exercitũ pfectꝰ absora insanũ ad castra colleg e
prex. inde postquã sanctes diffisi duob; exercitib; resisti posse recesser duersi
cos aduastandos agros urbesq; obpugnandas discedunt. Postumius miliomã
oppugnare adhortus primo adq; impetu deinde postquã eaparũ pcedebant

opere ac uineis demum muro cepit. Ibi capta ea urbe abhora .iiij.
usq; ad .viij. fere horā omib; partib; urbis diu incerto euentu pugnatū. Postre
mo potiti oppido romani sāntū ceti .iii. cc. capti .iij. a. cc. pt p dā aliā inde fere
trū ducē legiones. unde oppidani cū omib; reb; suis quę ferri agiq; potuer nocte
paduersā partā silentio excesser; Jgit simul aduenit. coss. primo ttaq; copositis
instructisq; mēnib; successit. Tāquā idē qd admilionā fuerat. Certaminis foret.
deinde ut silentiū uastū in urbe, nec arma nec uros in turribus; ac muris uidit auidi
inuadendi deserta moenia multē derinc. Nequā occultā in fraudē incauti ruerēt
duas turmas socioz latini nominis circūegrare menia atq; explorare omā iubet.
Equites portā unā alteraq; eandē regionē inppinquo patentes. conspicium. nine
rib; q; his uestigia nocturne hostiū fugę adegrant. deinde sensi portā urbēq;
ex uno rectis uiis; puia ēspicium. et cōss referē excessū urbe solitudine
haud dubia id pspicuū ee. et recentib; uestigiis fugę ac strage rerū in trepidatio
ne nocturna relicturū passi. His audits cōs ad eā partē urbis qua adierant egtes
circūducit. agmē construit. hauqpeul porta signis .v. egtes subē intrare urbē.
et modicō spacio pgressos tres manere eodē loco. situra uideant; duos explorata
ad se referre. ubi redier retulerq; eos se pgressos. Vnde inimīs partes circūspec
tus ee. Longe lateq; silentiū ac solitudinē uidisse extēplo consul cohortes expedi
in urbē induxit ceteros interi castra cōmunire iussit. Ingressi multes refractis foribus;
paucos graues erate aut inualidos inuenium. relictaq; quę migrata difficile ee.
Ea direpta et cognitū ex captiuis ē cōmuni cōsilio aliquot circa urbes conseise fugā
suos prima uigilia pfectos gradere eandē in alius urbib; solitudinē inuenturos.
Dictis captiuoz fides ē tuit. Deserti oppidis consul portē. Altera cōs in alio
nequaquā tā facile bella fuit. Cū ad lucerna ducere legiones quā ob pugnari
abs antib; audierat. Ad finē lucerniū ei hostis obuius fuit. Ibi ira uiri es equa ort.
Preliū uariū et ancepsi fuit. Tristius tamē euentu romanis et qui insueti erant uinci et
qui digredientes magis quā in ipso certamine senser. Suarū in sua parte plus uul
nerū accedisse fuisse. Itaq; his terror in castris ort. q; si pugnantes cepisse. insignis
accepta clades fore. Tūc q; q; sollicita nox fuit. ita inuasurū castra sāntē credentib;
aut prima luce cū uictoribus; conserenda manu cladis ceterū n plus animoz
ad hostes erant ubi primū in lucē abire sine certamine cupiunt. sed ua una et ea
ipsa pt hostes erat. qua ingressi p buere speciē recta rendentiū ad castra oppug
nanda. Consul arma capere milites iubet. et sequi se extra uallū. legatis tribunis
pfectis socioz impat qd apud quēq; facto opē. Omis affirmant se quidē. Omā facturos. sed militū iacere animos. tota nocte inter uulnera et gemitus morientium

uigilarū cē · siante lucē ad castra uentū foret · Tamū pauoris fuisse ut relicturi signa fuerint · Hunc pudore a fuga cōtineri alio q; pacto nō cē · Sue ubi cōss · acceptis sibi maxīpsi circūeundo sq; adloquendo sq; militēs rat' ut ad quosq; uenerat' cunctant' es arma capere incepabant · Iud cessarent tergi uersarentur q; hostē in castra uenturū nisi illi extra castra exissent · Extremo ruit suis pugnaturos si pua llo nollet' armatus ac dimicantib; dubiā uictoriā cē · Iunudus atq; inermis hostē maneat' ei aut mortē aut seruitutē patiendā; hec iurgantes inter se pariq; respondebant · Confecto esse pugna hesterna cē · nec uirtū quicquā Hec sanguinis sup cē · maiorē multitudinē hostiū apparere quā pridie fuerat; Int hec appropinquabat agm · cōsulā breuiore intuallo cernebat · Intuentes uallū secū portare sānte · affirmant · Hec dubiū cē quin castra circūuallaturi sint · Iunc enī uero cōsul indignū facinus cē uociferari · Tantā cōtumeliā ignominiā q; ab ignauissimo accipi hoste · Etiā ne circūsedebim' inquit in castris ut fame pocius pignominiā quā ferro sine necesse cē · Pauitate moriam' · Tu bene uertere rem facerem q; q̄ se dignū q̄sq; duceret · Consul cē · cōmilitū ulsolū si nemo alius sequat' · Iturū aduers' hostē casurū q; ut signa sānitū pocius quā circūuallari castra romana uidear; Dicta cōsul legati tribuniq; militū turmē eq̄tū · centuriones primoq; ordinū adpbauere · Tū pudore uictus miles signū signū arma capit · signū e castris egredit' longo agmine · Hec continenti mesti ac pne uicti procedunt' aduersus hostē nec spe nec animo certiore · Itaq; simul conspecta st romana signa / ex tēplo a primo sānitū agmine ad nouissimū fremit' pferē ire q̄ ut timuerint' impedien dū ut romanos · nullā inde nec fuge quidē patere uiā · illo loco aut cadendū cē aut stratis hostib; p corpora eoq; euadendū in medio sarcinas conicunt · armatus suis q̄sq; ordinib; instruunt' acie · Sā exiguū int' duas acies erat spacū cē stabant expectantes dū ab hostib; prius impet' prius clamore incipe · neutri sanum cē adpugnandū · Quiq; integri atq; intacti abissent' incedentes instaturū alteri timuissent · Sua sponte int' mutuos tergi uersantes q; signis pugna clamore incerto atq; impari cepit · nec uestigio q̄squā mouebat · Tū cōs romanū ut rē executarē eq̄tū pauca turmas extra ordinē immisit · Quos cū pleriq; delapsi exequus ceciderent · alii turbati a sānitū acie adoppimendos eos q̄ ceciderant · ad suos tuendos ab romanis pcursu cē · Inde paulū irritata pugna é · sed aliquāto ac inpigre magis ac plures pcurrerant · sānites · ac turbat' equos sua ipse subsidia irritē q̄ speculant' · Hinc fuga cepta tota auerit' acie romanā · itaq; in terga fugientiū sānites pugnabant · Cū cōs equo puect' ad portā castroq; hac statione equitū ibi oppositā ; ductoq; ut q̄cūq; adu allū tenderet ac siue ille romani siue sānis eet p hoste haberent · Hec ipse minitans obstitit p fuse tendentib;

suis in castra. Suo pgis inquit miles hic arma aut ros inuenies. nec uno consule tuo nisi victor castra intrabis. Surde eluge cū eue an hoste pugnare malis. Hec dicente cos. eqtes infestis cuspidib; cu eū fundunt. Ac pedites in pugnā redire iubent. Honor solū consulū sed fortunā adiuuat. Sed ipi instruer sanniti spacium que circū agendi signa uertendiq; acie a castris in hostē fuit. Tū alii alios ortari ut pererent pugnā centuriones ab signifer rapta signa inferre ac ostendere suis paucos ce ordinib; in cōpositis effuse uentre hostes. Int hec cos manu ad celū attollens uoce clara ita audiret. Iupiter statorem uotum sic constituisse a fuga romana acies reduntegratoq; prelio cecidisse hostes. Legiones sanniti undiq; admisi ad restituendā pugnā duces militesq; sedatū eqtūq; uis numen etiā deoz respexisse nomen romanū uisū. adeo facile inclinatas res repulsiq; acrastris hostes. Mox etiā redacti adeū locū in q̄ cōmissa pugna erat. Ibi obiacente sarcinarū cumulo quas conicerent in medium hesere. impediri deinde ne diu perent. res orbē armatoz sarcinis circūdant. Tū ū eos a fronte urgere pedites ab tergo circūuecti equites. in medio cesi capti; captiuoz numer fuit. viii. a ccc. Iuxta omissi audisub iugū missi cesos retulere ad. iiii. octingentos. ne romanus q̄dē leta victoria fuit. recensente cos. biduo accepta clade amissoz multū numer relat. viii. ccc. Duhec apulia gerebant. alterō exercitu sannites interā nā colonā romanā que una latina e occupare conati urbē in tenuer. agros depopulati. Cū p̄da aliā inde mixtā hominū atq; pecudū colonos q; captos age rent in victorē incidunt. Consule ab luceria redeunte. nec p̄da solū amittunt. sed ipsi longo atq; impedito agmine incōpositi atq; longo cedunt. Consul int annam edicto dominus ad res suas noscendas recipiendasq; reuocatis exercitu ibi relicto com eatoz causa romā e. pfect. Cui de triūpho agenti negat honos. ea bamissa. Lot milia militū. ac q̄d captiuos sine pactione sub iugū misisse. Cos alt postumius q; insanitib; materna belli decerat. Etruriā transducto exercitu primū p̄uastauerat. Volsinien se agrū dein cū egressis ad tuendos fines haud pcul menb; ipsoz depugnat. ii. a ccc. Etruscoz cesi. ccc. eroz p̄ pmigrā urbis tutata e. In rossellanū agrū exercitu traductos. ibi nā agri arū uestati sed oppidū ac iā expugnatū. captā ap̄ luus. ii. mil hominū. min. ii. mil. Circa muros cesa. Pax tam clarior maiorq; quā bellū in etruria eo anno fuerat parta e. tres ualidissime urbes Etrurie capte. Volsinii perusia arretiū pace peciere. ac estimato multū frumentoq; pacti cū consule ut mitti romā oratores licere. Induciasq; in xl. annos impetrauer. multa p̄sens quingentū multū cu tares imposita. Ob hec res gesta consul cū triūphū ob senatū ornat magis causa quā spe impetrandi petisse. Videratq; alios q̄d tardius a urbe exisse. Alios q̄d in missu senat ex samnio in etruriā transisse. partū suos inimicos partū collegā amicos ad solanū aequante repulse. sibi q̄q; negare triūphū. Honesta inquit p. c. ure maiestatis meminero

Interāne

Roselle

Volsinii
Perusia
Arretium

c milia cu

ut me· cos· ee obliuiscar· eode ture imperii qd bella gessi belli felicit gestis sa
nio atq; etruria subactis uictoria ac pace parta triphabo· Ita senatu reliqui·
inde int· Ti· pl· Contemnio orta· Iars intcessuros se nouo exeplo triphare
aiebat· Iars auxiliose aduersus collegas triphanti futuros iactare ses ad poplm e
Vocatq; eo· cos· ac cu· l· horatiu· oy· ualeriu· coss· gaiu marmaricu rutilu nup pa
tre ei q tunc censor· esse· ne ex auctoritate senat sed iussu popli triphasse dicere
adiciebat se qq; latiu fuisse ad poplm ne sciret· dd conceptia nobiliu· Ti· pl· lege
impedituros· uoluntate sibi ac faciore consentiens popli· pro omib; iussis se ac fu
tura· Posteroq; die auxilio· Ti· pl· tru aduersus intcessione· vii· tribunoy ac con
sensu senat celebrante popo die triphauit· Et hui anni paru constans memo
ria e· Postumiu auctore· Claudius insanio capto aliquot urbib; in apulia fusu
fugatuq; saucu ee ipsu cu paucis luceria copulsu abantio in etruria res gestas
euq; triphasse· Fabius abos cos insanio· ac aduceria res gessisse scribit· Tra
ductuq; in etruria exercitu sed abutro· cos· n adiecit· Et aduceria utriq; mul
tos occisas· Inq; ea pugna iouis stratoris· Ede uota ut romulus ame uouerat·
sed fanu tamu· id est loc replo essat sacrat fuerat· Ceteru hoc demu anno ut
ede ac ia fieri senat iubere· bis eide uoti danata resp· in religione uenit· Degit
hunc annu resul insignis· l· papirius cursor qua patria gta qua sua ac bellu
ingens uictoria q; quanta de samnitib; nemo ade die pt· l· papiru patre ei lul
pepererat· & forte eode conatu apparatuq; omi opulentia insignu armoy
bellu adornauerant· opes ac deoy ea ia adhibuerant ritu quoda sacraru ue
tusto uelut in etruscis milit; delectu pome samnu habito noua lege· ut q iunioy
n conuenisse ad imperatoy edictu qq; in ussu abisse caput iouis sacratu erat·
Cu exercit omis ag loniam e indict· ad· Lx mit· milu qd roboris in samnio erat·
cuener· Ibi medius fere castru loc consepe e cratib; pluteisq; ac lintea e rect·
patens ducentos maxime pedes in omis parte· ibi ex libro uetere linteo lecto
sacrificatu sacerdote ouio paccio Iuoda homine magno natu q se id sacrum
petere ad finem habat exueteris ta samnitu religione· q quonda usi maiores eoy fuis
sent cu adim de ac ruscis capue clam destinu cepissent e silu dacrificio pfecto
puatore e imperatoy accuri iubeat· nobilissimu quoq; genere factisq; singuli in
troducebantur· Erat cu aliis apparat sacri q pfundere religione animu possit·
tu in loco circa omi contecto arge in medio uictimeq; circa cesi ac circu stant es
centuriones strictis gladius admouebat altaribus; magis ut uictima qua ut sacri
particeps adigebatur q; ure urando quo uisa audita q; in eo loco coessent· Et non
enuntiaturu deinde iurare cogebat duro q da carmine in execration err

captus familiaq; & stupisse opposito nisi esse impluu qd imperatores duxissent. & si aut ipse exacie fugisse aut siquē fugientē uidisse ñ extēplo occidisse. Id primo q̄dā abnuentes iuraturos se obtruncari circa altaria iacentes deinde inf stragē uictimarū.

D ocuūtis ceteris fuere ne abnuerent. Irumoribus sānicuī ea destinatione obstricti.

D ecē nominatī ab imperatore eis dictū ut uisui illi legerent donec xvi. miluū numerū confecissent. eo legio linteata ab integumento consepti q̄ sacrata nouitā appellata ē. his arma insignia data & christata galee ut int̄ ceteros eminerent. paulo plus. xv. miluū alius exercit̄ fuit. nec corpore specie nec habelli nec apparatu linteate legioni dispar. hic hominū numer̄ q̄ roboris erat aglomā consedit. Cornss. pfecti abur be prior. Dp. caruilius cui uetereſ legiones. quas in arilius superioris anni. coss. In agro int̄ amnati reliquerat decretā erant. Cū eis insānū pfect̄ dū hostes operati supficionib; concilia secreta agunt. Amit̄nū opidū desānitib; uicepit. Cesa ibi milia hominū duo ferme atq; octingenti. capta. iiij. cc lxx papirius nouo exercitu. uta enī decretū erat scripto duroniā urbē expugnauit. mm quō collega cepit. hominū plus alii aliquanto occidit. pda opulenta utrobiq; ē parta. inde pua gati sānū cīsul maxime depopulato atinate agro. caruilius adcommunū paparus. ad aquiloniā ubi sūma rei sānitū erat puenit. Ibi aliquā diu necessariū abarmis ē. neq; nauē pugnandū lacessendo queros. resistentib; cedendo. cōminando magis quā inferendo pugnā dies assumebat. Qd cū inciperet remittere. atq; omnū rerū & ia paruarū euent̄ pferebat. in dies altera romana castra q;. xx. miluū spacio abe rant. & absentis collegę consilia omnib; gerendis interant reb;. memor q; caruilius q̄ maiore discrimine res uertebat. in aglomā. quō ad cōmunū qd obsidebat erat.

L papirius iā pomā ad dimicandū satis parat̄ numerū ad collegā mittit. sibi manumo ē. Posterodie si pausicia licere & confligere cū hoste. op̄ ē. nullū quāta maxima ui posse & communū oppugnare. nequid laxamenti sit sānitib; ad subsidiā aglomam mittenda. die ad pficiscendū nuntius habuit. Noctereditus adpbare collegā consulta referens. Papirius nuntio misso extēplo contionē habuit. multa de uniuso genere multa de psenti hostiū apparatu uana magis specie quā effici aduersū disserut. Non enī christa uulnera facere & picta atq; aurata scuta transire romanū pilū & candore tunicarū fulgentē aciē ubi res ferro gerat̄ cruentari. aut rea olimatq; argentea sānitū aciē aparente suo occidione occisā spoliaq; ea honestiora uictoria hosti quā ipsis arma fuisse. datū boc forsā nomini familiaq; suę ut aduersus maximos conat̄ sānitū opponerent̄ ducesq; spoliaq; ea referrent. quę insigna publice & ia locis decorandis erunt. Deos immortales ad ea ppter tociens pacta federa tociens rupta. Tu si q̄ coniectura nūs diuine sit nullū

deos

ũq̃ exercitũ furisse infestiores q̃ nefando sacro mixta hominũ pecudũq; cede resp̃
anceps dñi ire deuot̃. hinc fedĕrũ cũ romanis victor̃ testes deos hinc uris iurandi aduers̃
fedĕra suscepti execrationes horrens mutũ uirauerit; oderit sacramẽtũ. uno tpĩ deos
cuncs hostis metuit. Hec cõpta pfugarũ iudicus cũ apud infensos iã sua sponte milites
disseruisse simul diuine humaneq; spei plen clamore cõsentient pugnã poscunt.
pentesse imposterũ diẽ dilatũ certam̃ morã diei noctisq; oderẽt. Tercia uigilia noctis iã
relata litteris acollega papirius silentio surgit & pullariũ mauspicũ mittit ut.
Nullũ erat genus hominũ incastris intactũ cupiditate pugne. sũmis infimisq; eque in
tenti erant. duxe militũ milesq; ducesq; ardore spectabat. ut ardor omnũ & iã adeos q̃ aus
picio uterant puente. Hãc cũ pulli ĩpascerent. pullarius auspicũ nũtiat ausus tre
pudiũ solistimũ consuli nuntiaut. Consul let auspicũ egregiũ esse. & deis auctoribus
rẽ gesturos pnuntiat. Signũq; pugne pponit. execuit iã forte in acie nuntiat pfuga
xx. cohortes sãnitũ quadrigenarie ferme erant. communi pfecta. qd ne ignoraret collega
exercitũ plo nuntiũ mittit. Ipse sibi signa oculis pferri rubet. subsidiaq; suis quisq; locis & pfec
tos subsidiis adtribuerat. dextro cornu. l. uolũnũ sinistro. l. scipione & q̃tib; legatos aliosq; c.
ce duũ & tribonũ pfectis. Sp. naurũ multos detractis clarissimis cũ cohortib; alarius in tumu
lũ conspectũ ppere circũducere iubet. Ac inde nũc ipsa dimicatione quãto maxime
posset motu puluerẽ ostendere. dũ his intentus imperator erat. altercanti mẽ pullarios orta
de auspicio ei diei exaudiuit; ab eq̃tib; romanis q̃ rẽ haud spernenda rati. Sp. papirio fra
tris filio cos. abigi de auspicio renuntiauerit iuuenis ante doctrinã deos spnentẽ natus
rẽ ĩ nã sitã nequid in cõptũ deferret ad cõsulẽ deducit. & uille. luq; de macte uirtute diligen
tiaq; esto ait & tu q̃ auspicio adest. sic q̃ d falsi nuntiat insem & ipsũ religionẽ recipiat. ĩ nã q̃ de
tripudiũ nuntiatũ p̃ exercitumq; egregiũ auspicũ & Centurionib; deinde imperauit
ut impullarios inter prima signa cõstituerent. promouentes sãnites signa inseqũt. acies ornata
armataq; ut hostiũ qq; magnificũ spectaculũ cie. Primusq; clamor tollere cõcurrẽtes
barq; emisso temere piloet pullarius ante signa cecidit. Sed ubi cos. nuntiatũ e. dii in
pio sunt inquit. habet pena noxiũ caput. ante cõsulẽ hec dicente corius uoce clara oc
cinuit. Iuuat auspicio. cos. adfirmans nũquã humanis reb; magis pspera interfuisse deos signa canere. ut clamorẽ tolli iussit. pluũ comissũ atq; r. Cetera longe dis
parib; animis. romanos ira spes ardor certamini audos hostiũ sanguinis in preliũ
rapit. sãnites magna parte necessitas ac religio inuitos magis resistere quã inferre
pugnã cogit. Nec sustinuissent primũ clamorẽ atq; impetũ romanor̃ paliquot iam
annos uinci adsueti impotentior aliusmet insidens pectoribus; a fuga retinere. Iuppe
nocte erat. Vbi sille occulti parat sacri & armati sacerdotes. ut primus cua hominũ pecu
dũq; strages. ut ipse nefandoq; sanguine are. & dira execratio ac furiale carmẽ

detestande familie stirpiq; cōpositū. his uinculis fugę obstricti stabant. Cui magd quā
hostē timentes instare romanū acornu utroq; a media acie, & cedere deos hominūq; at
tonitos metu. repugnat̄ segnitū. ut rabiēs quos timor moraret̄ a fuga. Sāppe adsigna
cedes pueneratur. Cū ex transuersō pului uelut ingens agminis successū mot̄ apparuit.
Sp. Hautrus octauiū meciū q̄dā eū tradunt dux alarib; cohortib; erat. puluere maiore
quā p numero exercitabant insidentes muli calones frondosos ramos p̄tā trahebant arma
signaq; p turbidā lucē in primo apparebant. post altior densiorq; pulus ex̄cituū specie
cogentiū agmīs dabat. fefellitq;, nō sānites modo. sed & iā romanos & ē ipsul ad furmauit
errorē clamitans inter p̄ma signa tra ut uox & iā ad hostes accederet. captū comitū uic
torē collegā ad eē. ad uterent uincere prius quā gl̄a alterius exercitus foret. hęc
insidens equo inde tribunis centurionib; q, imperat. Vt uias ex̄citib; parefaciant. Ipse
trebonio cedit dicitq; p̄ dixerat ut ubi secus pidē erectā quā cientē uidissent, quāt a
maxima ui possent ē citarent ex̄citib; in hostē. Ad nutū omā ut exante p̄parato fuit.
Pandunt mt ordines uię. puolatq; equestatq; infestis cuspidib; immediū agmīn hostiū rut.
P rūpit q; ordines quacūq; impetū dedit. instant uolumnius & scipio & pculsos sternunt.
Cū iā deoz hominūq; uicta uis. fundunt̄ limeate cohortes parui muratiq; fugiunt.
nec equē quā p̄ hostes metuunt. Sed intū agmīn qd̄ sup fuit pugne in castra adaquilonia ā
pulsū ē nobilitas ex̄tes q; uobiani p fugerī ex̄tes. equestes ex̄t. pedite pedes. diuersa cornua
de extrū ad castra sānitū leuū ad urbē tendit. prior aliquāto uolūnius castra cepit. ad urbē
scipioni maiore resistit. uiq; plus animi uicto ē. sed melius muri quā uallū armat os
arcent. Inde lapidib; p pulsant hostē scipionis in primo pauore prius quā colligerent
animi transacta res eēt. lentiore fores munite armis, oppugnationē urbis rat̄ intero gat
milites sat ine q animo parerent. Ab altero cornu castra capta eē. se uictores pelli apor
tis urbis. Redamantib; universis primū ipse scuto sup caput elato p gut ad portā secuti
alii testitudine facta in urbē p rūpunt. Deturbatisq; sānitib; quę circa portam
erat muri occupauere. penetrare in interiora urbis q; pauci admodū erant n audeb.
Hęc primo ignorare ēsule & imēnē recipiendo exercitui eē. Sā enī p̄cepsi occasū solerat.
& appetens nox periculosa. & suspecta omā & iā uictoribus faciebat p gressus longior
ab deextera capta astra uidē. & bleua clamore murbē rixātū pugnantiū ac pauentiū
fremitū eē. & tū forte certam ad portā erat aduect. Deinde equo p pulsus suosimmo
risus uidē. Hec & iā integri quecquā eē qm̄ temeritate paucoz magne reiparte ac
casio cēt accipi quas receperat copias signaq; in urbē inferri iussit. ingressi proxi
ma ex parte q; nox ad p̄pinquabat. quieuere. nocte oppidū ab hostib; desertū est.
Cesa illo die ad aq̄loniā sānitū mil. xxx. cccxl. capta. iii dccc. & lxx. & signa mi
litaria xcvii. Ceterū illud memorię tradit̄ nō fer me aliū ducē lectorē macie

in acie uisū suo pte ingenio seu fiducia bene gerūde rei. Ab eodē robore animi
neq; controuerso auspicio reuocari a p̄lio potuit. in ipso discrimine q̄ tēpla deis
immortalib; uoueri moserat. Vouerat ioui uictori si legiones fudisset pocillū
mulsi priusquā te metū biberet sese facturū. i duotū discordiā et auspicia in
bonū uerterē. Eadē fortuna ab altero cōs. ad cōminiū gesta res. prima luce
ad menia omib; copiis admotis corona cinxit urbē. subsidiaq; firma nequa erup
tio fieret portis opposuit. iā signū dantē eū nuntius ac collega trepidus
de xx. cohortiū aduentu et ab impetu moratus ē et partē copiarū reuocare
instructā intentāq; ad oppugnandū coegit. d. brutū sceuā legatū cū legione
p̄ma. et x. cohortib; alarūs equitatuq; ire aduersus subsidiū hostiū iussit.
Quocūq; loco fuisset obuius obsisteret ac moraretur. manūq; si forte ita res po
poscerēt cōferret. modo ne ad cōminiū hę copię admoueri possent. ipse scalas
ferri ad muros ab omi parte urbis iussit. ac testitudine ad portas successit.
simul i refrigebantur portę et ius undiq; in muros fiebat. sānites sic antequā in
muris uiderint armatos satis animi habuerūt ad p̄hibendos urbē aditu hostes.
Ita postquā iā n̄ ex intuallo nec missilib; sed cōminus gerebatur res. et q̄ egre suc
cesserant ex plano in muros loco quē magis timuerant uicto facilē hostem
imparē ex equo pugnabant; Relictis turrib; murisq; in forū omēs cōpulsi.
paulisp inde tēptauerūt. Extremā pugnę fortunā. deinde abiectis armis ad
xv. mil hominū. et cccc. in fidē. cōs. venerūt. cesa ad. iiij. a cccLxxx. sic ad
cōminiū sic ad aq̄loniā gesta res. inde medio inter duas urbes spacio ubi tercia
expectata erat pugna hostes n̄ inuenti. vii. mil passuū cū abessent a cominio
reuocati ab suis neutri p̄lio occurrerūt. Primis ferme tenebris cū in cōspectu
iā castra iā aq̄loniā habuissent clamor eos utriq; par accidens sustinuit. de
inde regionē castrorū quę incensa ab romanis erat flāmę late fusę cercioris
cladis indicio p̄gredi longius p̄hibuit. p̄pe Eo ipso loco temere sub armis
strati passi inquietū omē tēp̄ noctis expectando timēdoq; lucē egere. Pri
ma luce certi quā in partē intenderent n̄ repente in fugā consternantur.
cōspecti ab eq̄tib; Qui egressos nocte ab oppido sānites p̄secuti uiderant. Mul
titudinē n̄ uallo n̄ stationib; firmatā cōspecta et ex muris aq̄lonię ea multi
tudo erat. iāq; et iā legionarię cohortes sequebantur; Ceterū nec pedes
fugientes p̄sequi potuit. et ab equite nouissimi agminis. cc. ferme. i octoginta
interfecti. arma multa pauidi ac signa militaria duo de xx. reliquere. alio
agmine incolomi ut ex tanta trepidatione bouianū p̄uentū ē leticiam
utrisq; exercitus romani auxit. et ab altera parte feliciter gesta res utrique ex alterius

sententia cos. captu oppidu diripiendu militi dedit. exaustis deinde rectis igne iniecit. Quoq; die aquilonia ac communu deflagrauere. ac cos. cogratulatione multitudinis legionu suaq; castra coniunxere. In conspectu duoru exercituu ac uallibus suos pecuniis merito laudauere donauitq; ac papirius apud que multiplex macie circa castra circa urbe fuerat certamen p. nauiu. Sp. papirius frus filiu. xv. centuriones manipulariosq; hastatoru armillis aureisq; coronis donauit. Nauiu ppter expeditione qui magni agminis modo truerat hostium uene papiriu ppter nauata cu egritudine uulnu plio operaq; nocte qfugam infestanis sanitib; ad aglomia cla egressis fecit centuriones militesq; qui primi porta muru q; aquilonie ceperant egressos omis obinsigne multis locis operacorniculis armillisq; argenteis donat. Consiliu inde habuit cu ia nec tempus eet deducendi ab sanio exercit aut utriusq; aut certe alterius obtinu uisu quo magis fractis res sanitiu ene eo pinatius infestius agere cetera ipsequi utp dominu sanitiu insequentib; consulib; tradi posset. Quando ia nullus eet hostiu exercit qui signis collatis dimicatur uideret. Unu sup ee belli gen urbiu oppugnationes. quaru pexcidia militi locupletare pda ac hostes parus. ac focis dimicante cficere possent. Itaq; litteris missis adsenatu po. q. n. de reb; abse gestis duersi papirius cosepinu caruilius aduella oppugnanda legiones ducunt. Litteris cos. ingenti letitia ac incuria unicontentione audite. iquatriduu supplicatione publico gaudiu priuatis studiis celebratu e. nec q. magna solu sed. p. opportuna ac ia ea uictoria fuit. Sua pide forte tempus rebellasse ac truscos allatu. Subibat cogitatio hominu quonamodo tolerabilis futura etruria fuisse. siqd insanio aduersi uenisse. que coniuratione sanitiu ercta qm abo cos omisq; romana uis auersa insaniu eet occupatione. p. pro occasione rebellandi habuisse. legationes socioy. a cy. atilio. p. in senatu introductę querebant uri ac uastari agros ac finitimis. ac truscis qd deficere. a p. nollent. obtestabant. q. p. c. ut se auxilio atq; muniia communiu hostiu tutarent. responsu legatis cure senatu futuru ne sociis fidei sue pertere ac etruscoy ppe die eande fortuna qua sanitiu fore. segnius tamq; qd ad eruria adtinebat actares eet. nisi faliscos qq; q. pmultos annos in amicicia fuerant. Adlatu fore arma eruscis iunxisse. hui ppingtas populi acuit curia patrib; ut fecialis mittendos adres re perendas esse ret. Quib; ni reddit exauctoratę patriu missu populi bellu faliscis indictu est. Iussiq; consules sortiri uter ex sanitio in etruria qui exercitu transiret.

iã caruilius uelleiã & palũbinũ & herculaneũ ex samnitib; ceperat. ul xiã
intra paucos dies palũbinũ edẽ q̃ admuros accessit. adherculaneũ & ã signa
conlatis aneipiti pliorũ maiore sua quã hostiũ iactura dimicauit. castris
deinde positis menib; hostẽ inclusit. oppugnatũ opidũ captũq; in his trib;
urbib; capta aut cesa ad x. mil' hominũ traut paruo admodũ plures cape
rent. Sorciemib; punicas cossũ & rutilia caruilio aduenit. sedim uota
militũ q̃ui frigoris iã insãno ũpatiebant. papirio adsepnũ maior uis
hostiũ restitit. sepe iacie sepe magnime sepe circa ipsã urbẽ aduersus
eruptiones hostiũ pugnatũ. Nec obsidio nec bellũ exequo erat. Nonenim
muris magisse sãntes quã armis ac uiris moenia tutabant. tandẽ pugnan
do mobsidionẽ iusta coegit hostes obsidendo q; uiq; opib; urbẽ expugnaut.
Itaq; abiit plus cedis editũ capta urbe. vii. cccc. capta mmiis. ui mil' hominum
fredaq; plurima fuit. congestis sãctiũreb; murbes pauca multa concessa est.
Nuesiã omã oppleuerat. nec durari extra tecta castra poterat. Itaq; consul exer
citũ desãno deduxẽ; Venienti romã triũphus omniũ consensuẽ delat' us.
triũphauit. in maiestatẽ insigni ut illoq; tpr̃e habitus erat. Triũpho
pedites equitesq; insignes domũ transiere. ac transiecti multa cruce coro
nq; uallaresq; ac mulabes conspecte. inspectata spolia sãmniũ & decore
acpulcritudine patinis spolisq; nota frequens publico; ornatu locũ
erant. Cõparabant nobiles aliquot. captiuis clarisuis patriũq; factis ducti.
aeris grauis trãuecta uicies centũ mille & a. xxxiiii mil' ides redacto
excaptiuis dicebat. argenti qd̃ captũ ex urbib; erat. p. a. ccc. xxx. omẽ
aes argentũq; in aerariũ conditũ militib; nichil datũ expdaẽ. actaq; ea
munda ẽ ad plebẽ qd̃ tribunũ & iã instipendiũ militũ conlatũ est.
Cũ si spreta gloria fuisse & captiue pecunie maeraruũ inlate & militi
dari expreda. & stipendiũ militare prestare potuisse. edẽ quam
dedicauit. Iuã ipsa dimicatione uotã apud nemine uerere auctore
inueno. neq; hercule tã exigio tpr̃e. pficere potuisse. ab dictatore patre
uotã fil' cos. dedicauit exornauitq; hostiũ spoliisquoq; tanta multitudo
fuit ut nõ replẽ tantũ fori q; his ornaret. sed locis & iã colonisq; summus ad
tẽplo; locoq; publicoq; ornatũ diuideret. Ad triũpho exercitũ integrũ
ursitinũ. iuxta regio ea infesta ab sãnitib; erat. Inberuatiũ duxit.
urbẽ caruilius cos. metauriã trahit. ibi primũ oppugnare ad. ortus.
cccc. Lxx. dimissis ad pecunia grandi pactos ut abire inde liceret
dimisit. Certa multitudine opidiq; ipsũ cepit. inde quinq; castella

locis sita munitis expugnauit. Cesa ibi hostiū. ii. cccc. minus. ii. capti et fal-
cis pacē petentibus annuas inducias dedit. pact⁹ c̄ mil. grauis aeris et stipendiū
eī anni militib; his reb; actis ad triūphū decessit ha ut min⁹ clarū desānitib;
quā college triūphus fuerat. Ita cumulo et rusci belli equato. Aeris grauis
tulit in aerariū. ccc. Lxxx. mil. reliquo aere edē fortis fortunę de manu
hiis faciendā locauit. ꝓpe aedē eī deę ab rege seruio tullo dedicatā. militib;
expda centenos binos asses et alterū tantū incenturionib; atq; eqtib; malignita-
te college gratius accipientib; mun⁹ diuisit. fauor c̄sulis tutat⁹ ad poplm ē.
L. postumiū legatū ē qui dicta die. a. cantio. tr̄. p̄. L. fugerat in legationē
ut fama ferebat popli iudiciū. iactariq; magis quā pagi accusatio eī poterat.
ex acto iam anno noui. tr̄. pl. magistratū i[illegible]erant. hisque ipsis quia
uicio creati erant. ij. post dies alii suffecti. lustrū conditū eo anno ē. a. p̄.
Cornelio ariuna. c. martio rutilio censorib;. caensa capitū milia. cc Lxii.
ccc xxii. Censores uicesimi sexti a primis censorib; lustrū unde uiginti
fuit. Eodē anno coronati primū obres bello bene gestas ludos romanos
spectauer̄. Palmęq; tū primū translato egregio more uictorib; datę. Eodē
anno ab edilib; curulib; qui eos ludos fecer̄ dāpnatis aliquot pecuariis. uia
armatis siliceat bouillas perstrata ē. Comicia consularia. L. papirius habuit.
creauit. coss q fabiū maximi f. gurgentē et B. iuniū brutū sceuā. ipse pa-
pirius pretor fact⁹. Multis reb; laeus annus uix ad solatiū uni⁹ mali pesti-
lentię urenti simul urbē atq; agros subficit portentoq; iā similis clades
erat et libri additi quinā finis aut qd̄ remediū eī mali ab diis daret⁹. Inuentū
in libris escula piū ab epidauro romā marcessendū. neq; eo anno quia bello
occupati coss erant quicquā de aere actū p̄ter quā qd̄ unū diē aescula pio
supplicati⁹ habita est.

Titi Liuii ab urbe condita. Liber. x. explicit feliciter.

inierant

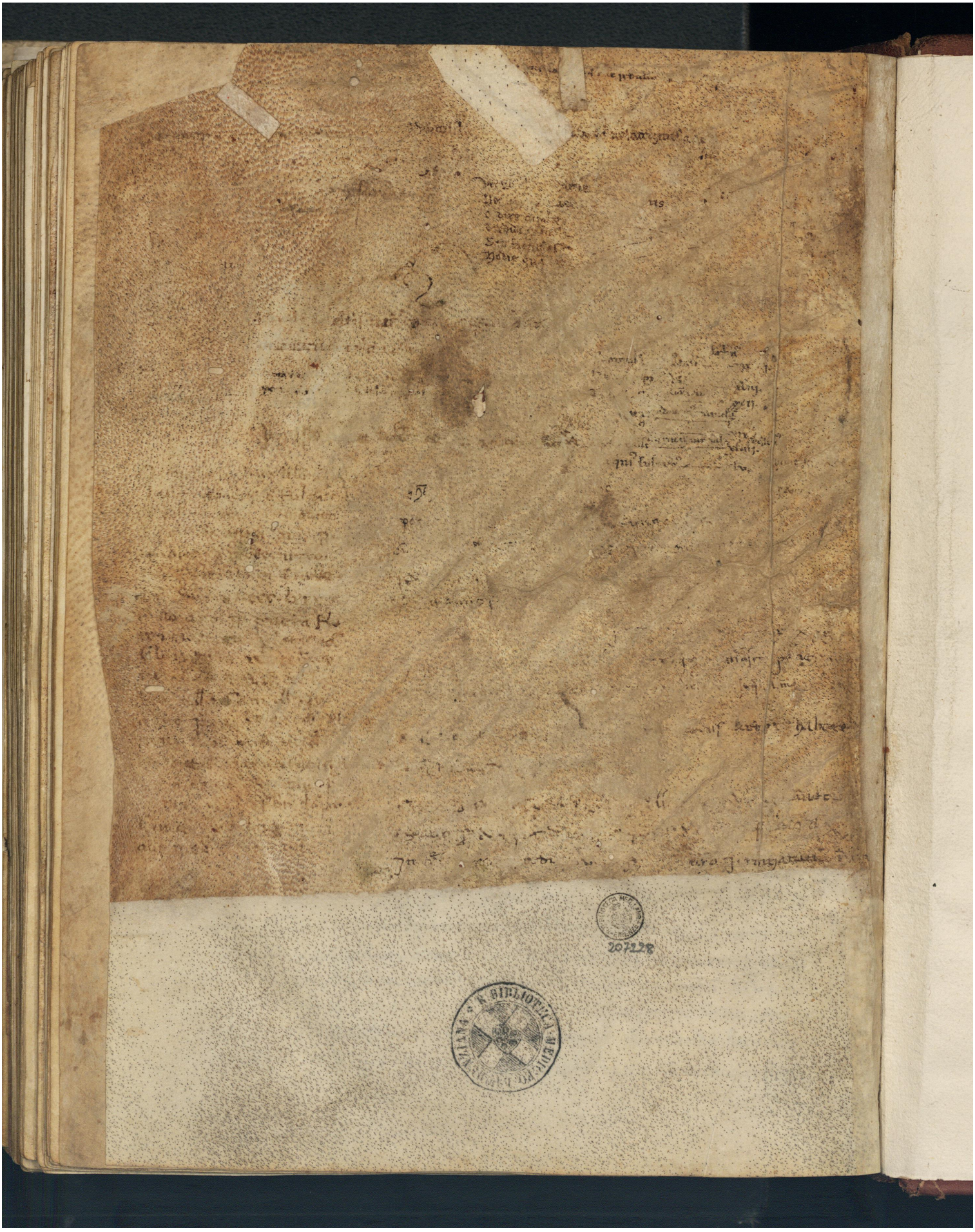
207228